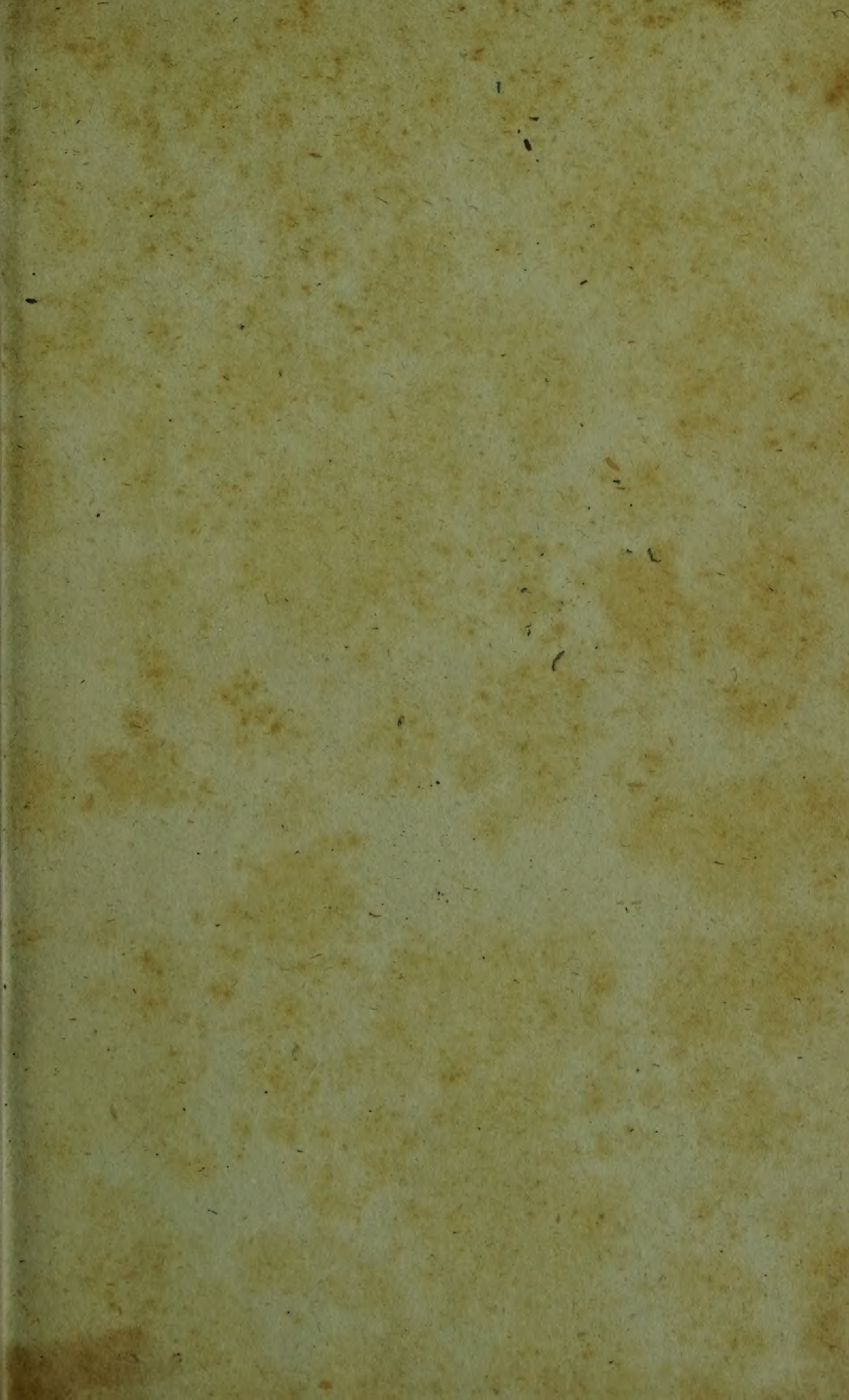
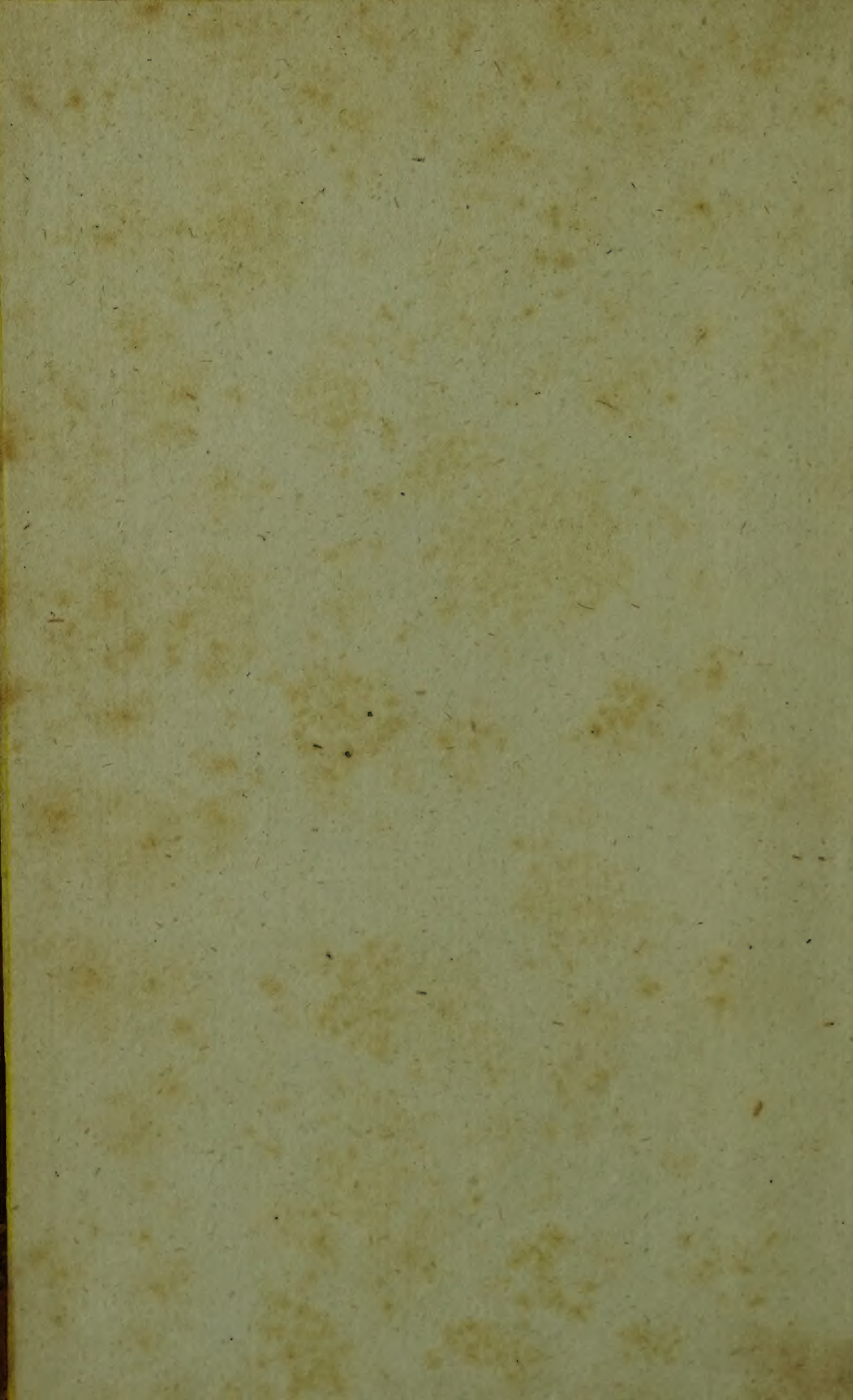

1-5

LIBRARY
OF THE
Theological Seminary,
PRINCETON, N. J.

BR 65 .C6 1831 v.3
Clement, ca. 150-ca. 215.
Opera Omnia

CLEMENTIS ALEXANDRINI

OPERA OMNIA

RECOGNIT

FRANCISCO KLOTZ

1823

LEIPZIG

1823

TITI FLAUI
CLEMENTIS ALEXANDRINI
OPERA OMNIA.

RECOGNUIT
REINHOLDUS KLOTZ.

VOL. III.

CONTINENS STROMATORUM LIBROS V — VIII.
LIBELLUM QUIS DIUES SALUETUR.

LIPSIÆ
SUMPTIBUS E. B. SCHWICKERTI.
1832.

BIBLIOTHECA SACRA

PATRUM ECCLESIAE

GRAECORUM.

PARS III.

TITI FLAUI

✓ CLEMENTIS ALEXANDRINI

OPERUM OMNIUM

TOM. III.

LIPSIAE

SUMPTIBUS E. B. SCHWICKERTI.

1832.

79—83.). C. XIII. ex philosophorum opinione dei cognitionem donum esse diuinitus datum et ab iis praecipue peti oportere, qui diuino afflatu dignati sint (§. 84—89.). C. XIV. Graecos ex Hebraeorum libris decreta sua mutatos esse (§. 90—142.).

Cap. I.

§. 1. Περὶ μὲν τοῦ γνωστικοῦ τοσαῦτα ὡς ἐν ἐπιδρομῇ, χωρῶμεν δὲ ἤδη ἐπὶ τὰ ἐξῆς καὶ δὴ τὴν πίστιν αὐθις διαθροητέον· εἰσὶ γὰρ οἱ τὴν [μὲν] πίστιν ἡμῶν περὶ τοῦ υἱοῦ, τὴν δὲ γνώσιν περὶ τοῦ πνεύματος εἶναι διαστέλλοντες. λέληθεν δὲ αὐτοὺς, ὅτι πιστεῦσαι μὲν ἀληθῶς τῷ υἱῷ δεῖ, ὅτι τε υἱὸς καὶ ὅτι ἦλθεν καὶ πῶς καὶ διὰ τί καὶ περὶ τοῦ πάθους· γνῶναι δὲ ἀνάγκη, τίς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ἤδη δὲ οὔτε ἡ γνώσις ἄνευ πίστεως οὐδ' ἡ πίστις ἄνευ γνώσεως. οὐ μὴν οὐδὲ ὁ πατὴρ ἄνευ υἱοῦ, ἕμα γὰρ τῷ πατὴρ υἱοῦ πατὴρ, υἱὸς δὲ περὶ πατρὸς ἀληθείης διδάσκαλος. καὶ ἵνα τις πιστεύσῃ τῷ υἱῷ, γνῶναι δεῖ τὸν πατέρα πρὸς ὃν καὶ ὁ υἱός. αἰθίς τε ἵνα τὸν πατέρα ἐπίγνῶμεν· πιστεῦσαι δεῖ τῷ υἱῷ, ὅτι ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς διδάσκει, ἐκ πίστεως γὰρ εἰς γνώσιν διὰ υἱοῦ πατὴρ, γνώσις δὲ υἱοῦ καὶ P. πατρὸς ἢ κατὰ τὸν κανόνα τὸν γνωστικὸν τὸν τῷ 644. ὄντι γνωστικὸν ἐπιβολὴ καὶ διάληψις ἐστὶν ἀληθείας Pott. διὰ τῆς ἀληθείας. ἡμεῖς ἄρα ἐσμὲν οἱ ἐν τῷ ἀπιστουμένῳ πιστοὶ καὶ οἱ ἐν τῷ ἀγνώστῳ γνωστικοί· τουτέστιν ἐν τῷ πᾶσιν ἀγνοουμένῳ καὶ ἀπιστουμένῳ, ὀλίγοις δὲ πιστενομένῳ τε καὶ γνωσκομένῳ γνωστικοί· γνωστικοὶ δὲ οὐ λόγῳ ἔργα ἀπογραφόμενοι, ἀλλ' αὐτῇ τῇ θεωρίᾳ.

25 §. 2. Μακάριος ὁ λέγων εἰς ὧτα ἀκούοντιον, πίστις δὲ ὧτα ψυχῆς, καὶ ταύτην αἰνίσσεται τὴν πίστιν ὁ κύριος λέγων· «ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν, ἀκουέτω» *),

*) Matth. 11, 15.

ἵνα δὴ πιστεύσας συνῆ ἃ λέγει ὡς λέγει. ἀλλὰ τι καὶ Ὅμηρος ὁ ποιητῶν πρεσβύτατος ἐπὶ τοῦ αἰσθάνεσθαι τῷ ἀκούειν ἰδικῶς ἀντὶ γενικοῦ χρησάμενος, μάλιστα δέ τ' ἔκλονον αὐτοὶ *)

5 γράφει· τὸ γὰρ ὄλον ἢ συνῶδια καὶ ἢ συμφωνία τῆς ἀμφοῖν πίστεως εἰς ἓν πέρας καταγίνεται τὴν σωτηρίαν. μάρτυς ἡμῖν νημεροῦς ὁ ἀπόστολος λέγων· ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς. 10 τοῦτο δέ ἐστι συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ" **). καὶ πάλιν ὑποβάς ἐπάγει· δικαιοσύνη δὲ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν" ***). φαίνεται οὖν ὁ ἀπόστολος διττὴν καταγγέλλον πίστιν, μᾶλλον 15 δὲ μίαν αὔξησιν καὶ τελείωσιν ἐπιδεχομένην, ἣ μὲν γὰρ κοινὴ πίστις καθάπερ θεμέλιος ὑπόκειται. τοῖς γοῦν θεραπευθῆναι ποθοῦσιν ὁ κύριος πιστῶς κινουμένοις ἐπέλεγεν· ἡ πίστις σοῦ σέσωκέν σε" †). ἡ δὲ ἑξαιρέτως ἐποικοδομουμένη συντελειοῦται τῷ 20 πιστῷ καὶ συναπαρτίζεται αὐτῇ ἐκ μαθήσεως περιγνομένη καὶ τοῦ λόγου τὰς ἐντολάς ἐπιτελεῖν, ὅποιοι ἦσαν οἱ ἀπόστολοι ἐφ' ὧν τὴν πίστιν ὄρη μετατιθέσθαι καὶ δένδρα μεταφυτεύειν δύνασθαι ††) εἴρηται.

25 §. 3. Ὅθεν αἰσθόμενοι τοῦ μεγαλείου τῆς δυνάμεως ἡξίον προστιθέσθαι αὐτοῖς πίστιν τὴν ὡς "κόκκον σινάπεως" †††) ἐπιδάκνουσαν ὠφελίμως τὴν ψυχὴν καὶ ἐν αὐτῇ αὔξουσιν μεγαλωστί, ὡς ἐπαναπαύεσθαι αὐτῇ τοὺς περὶ τῶν μεταρσίων λόβουτος. εἰ γὰρ φύσει τις τὸν θεὸν ἐπίσταται, ὡς Βασι-Ρ. λείδης οἶεται, τὴν νόησιν τὴν ἑξαιρέτον πίστιν ἅμα 645. καὶ βασιλείαν καὶ καλῶν κτίσιν οὐσίας ἀξίαν τοῦ Ρου.

*) Homer. Odys. ζ. v. 185. **) Rom. 1, 11 sq.

***) Ibid. v. 17. †) Matth. 9, 22. ††) Cf. Matth. 17, 20. Luc. 17, 6. 1 Corinth. 13, 2. †††) Luc. 13, 18.

ποιήσαντος πλησίον ὑπάρχειν αὐτὴν ἐξημεύων οὐσίαν, ἀλλ' οὐκ ἔξουσίαν καὶ φύσιν καὶ ὑπόστασιν κτίσεως ἀνυπερθέτου κάλλος ἀδιόριστον, οὐχὶ δὲ ψυχῆς αὐτεξουσίου λογικὴν συγκατάθεσιν λέγει τὴν πίστιν. Ἐπαρέλκουσι τοίνυν αἱ ἐντολαὶ αἱ τε κατὰ τὴν παλαιὰν αἱ τε κατὰ τὴν νέαν διαθήκην φύσει σωζομένου, ὡς Οὐαλεντίνος βούλεται, τινὸς καὶ φύσει πιστοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ὄντος, ὡς Βασιλείδης νομίζει. ἦν δ' ἂν καὶ δίχα τῆς τοῦ σωτῆρος παρουσίας χρόνω

10 ποτὲ ἀναλάμψαι δύνασθαι τὴν φύσιν. εἰ δὲ ἀνάγκαιαν τὴν ἐπιδημίαν τοῦ κυρίου φήσαιεν, οἴχεται αὐτοῖς τὰ τῆς φύσεως ιδιώματα μαθήσει καὶ καθάρσει καὶ τῇ τῶν ἔργων εὐποιᾷ, ἀλλ' οὐ φύσει σωζομένης τῆς ἐκλογῆς.

15 §. 4. Ὁ γοῦν Ἀβραὰμ δι' ἀκοῆς πιστεύσας τῇ φωνῇ τῇ ὑπὸ τὴν δρυὶν τὴν ἐν Μαμβοῦν ἐπαγγελιαμένην· σοὶ δίδωμι τὴν γῆν ταύτην καὶ τῶ σπέρματι σου^{*)}, ἦτοι ἐκλεκτὸς ἦν ἢ οὐ. ἀλλ' εἰ μὲν οὐκ ἦν, πῶς εὐθέως ἐπίστευσεν οἷον φυσικῶς; εἰ δὲ ἦν

20 ἐκλεκτὸς, λέλυται αὐτοῖς ἡ ὑπόθεσις εὐρισκομένης καὶ πρὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας ἐκλογῆς καὶ δὴ καὶ σωζομένης. ἔλογίσθη γὰρ αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην^{**)}. εἰ γὰρ τις τολμήσας λέγῃ Μαρτίων ἐπόμενος τὸν δημιουργὸν σώζειν τὸν εἰς αὐτὸν πιστεύσαντα καὶ πρὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας ἐκλογῆς καὶ δὴ καὶ σωζομένης τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σωτηρίαν, παρευδοκιμηθήσεται αὐτῷ ἢ τοῦ ἀγαθοῦ δύναμις ὅψε καὶ μετὰ τὸν ὑπ' αὐτῶν εὐφημούμενον δημιουργὸν ἐπιβαλλομένη σωζειν καὶ αὐτὴ ἦτοι μα

30 θήσει ἢ καὶ μιμήσει τοίτου. ἀλλὰ κἂν οὕτως ἔχωρ σῶζῃ κατ' αὐτοῦς ὁ ἀγαθὸς οὔτε τοὺς ἰδίους οὔτε μετὰ τῆς γνώμης τοῦ πεποιηκότος τὴν κτίσιν, ἐπιχειρεῖ τὴν σωτηρίαν, βία δὲ ἢ δόλω. καὶ πῶς ἔτι

*) Genes. 17, 8.

**) Ibid. 15, 6. Rom. 4, 3.

ἀγαθὸς ὁ οὕτως καὶ ὕστερος; εἰ δὲ ὁ τόπος διαφέ-
ρει καὶ ἡ μονὴ τοῦ πάντοκράτορος λείπεται ἀπὸ
τῆς τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ μονῆς, ἀλλ' ἡ τοῦ σώζοντος
βούλησις οὐκ ἀπολείπεται τοῦ ἀγαθοῦ ἢ γε προκα-
στάρξασα.

P. §. 5. Ἀνόητοι ἄρα οἱ ἄπιστοι ἐκ τῶν προδιη-
234.νυσμίων ἡμῖν δείκνυνται. „αἱ γὰρ τρίβοι αὐτῶν
Sylb.διεστραμμένα καὶ οὐκ ἴσασιν εἰρήνην” *) φησὶν ὁ P.
προφήτης· τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδευτοὺς ζητήσεις 646.
10 παραιτεῖσθαι ὁ Θεσπέσιος παρήνεσε Παῦλος, ὅτι Pott.
γεννώσι μάχας **). ὁ τε Αἰσχύλος κέκραγε

τὰ μηδὲν ὠφελοῦντα μὴ πόνει μάτην.
τὴν μὲν γὰρ μετὰ πίστεως συνιοῦσαν ζήτησιν ἐπο-
κοδομοῦσαν τῷ Θεμελίῳ τῆς πίστεως τὴν μεγαλο-
15 πρεπῆ τῆς ἀληθείας γινῶσιν ἀρίστην ἴσμεν. ἴσμεν
δὲ ὡς ἄρα οὔτε τὰ φανερὰ ζητεῖται, οἷον εἰ ἡμέρα
ἐστὶν ἡμέρας οὔσης, οὔτε τὰ ἄδηλα καὶ οὐδέ ποτε
γενησόμενα φανερὰ, ὡς τὸ εἰ ἄρτιοί εἰσιν οἱ ἀστέ-
ρες ἢ περιττοί, ἀλλ' οὐδέ τὰ ἀντιστρέφοντα· ἀντι-
20 στρέφει δὲ ἅ καὶ τοῖς τὸν ἐναντίον χειρίζουσι λόγον,
ἐπ' ἴσης ἐστὶν εἰπεῖν, ὡς τὸ εἰ ζῶον τὸ κατὰ γα-
στρός ἢ οἱ ζῶον. τέταρτός ἐστι τρόπος, ὅταν ἐκ
Θατέρου τούτων μέρους ἀναντίρρητον καὶ ἄλυτον
ἐνθύμημα προτείνηται. εἰ τοίνυν ἢ τοῦ ζητεῖν αἰ-
25 τία κατὰ πάντα τοὺς τρόπους ἀναιρεῖται, πίστις
ἐμπεδοῦται· προτείνομεν γὰρ αὐτοῖς τὸ ἀναντίρρη-
τον ἐκεῖνο, ὃ ὁ Θεός ἐστιν ὁ λέγων καὶ περὶ ἐνὸς
ἐκάστου ὧν ἐπιζητῶ, παριστὰς ἐγγράφως.

§. 6. Τίς οὖν ἔτι ἄθεος ἀπιστεῖν Θεῷ καὶ τὰς
30 ἀποδείξεις ὡς παρὰ ἀνθρώπων ἀπαιτεῖν τοῦ Θεοῦ;
πάλιν τῶν ζητημάτων ἅ μὲν αἰσθήσεως δεῖται, οἷον
ἐὰν ζητῇ τις εἰ τὸ πῦρ θερμὸν ἢ ἡ χιών λευκή·
τινὰ δὲ νοουθεσίας καὶ ἐπιπλήξεως, ὡς φησὶν Ἀρι-

*) Iesai. 59, 8.

**) Cf. 2 Timoth. 2, 23.

στοτέλης, ὡς τὸ ἐρώτημα ἐκεῖνο, εἰ χρὴ γονεῖς τι-
 μῶν. ἔστιν δὲ ἅ καὶ κολάσεως ἄξια, ὁποῖόν ἐστι
 τὸ αἰτεῖν ἀποδείξεις, εἰ πρόνοιά ἐστι. προνοίας τοί-
 νυν οὔσης μὴ κατὰ πρόνοιαν γεγονέναι πᾶσαν τὴν
 5τε προφητείαν καὶ τὴν περὶ τὸν σωτῆρα οἰκονομίαν
 ἠγεῖσθαι ἀνόσιον, καὶ ἴσως οὐδὲ χρὴ τὰ τοιαῦτα
 πειρᾶσθαι ἀποδεικνύναι φανερῶς οὔσης τῆς θείας
 προνοίας ἔκ τε τῆς ὕψεως τῶν ὀρωμένων πάντων
 τεχνικῶν καὶ σοφῶν ποιημάτων, καὶ τῶν μὲν τάξει
 10γινομένων, τῶν δὲ τάξει φανερομένων· ὁ δὲ μετα-
 δοὺς ἡμῖν τοῦ εἶναί τε καὶ ζῆν μεταδέδωκεν καὶ
 τοῦ λόγου λογικῶς τε ἅμα καὶ εὖ ζῆν ἐθέλων ἡμᾶς,
 ὁ γὰρ τοῦ πατρὸς τῶν ὄλων λόγος οὐχ οὗτός ἐστιν
 ὁ προφορικὸς, σοφία δὲ καὶ χρησιότης φανερωτάτη
 15τοῦ θεοῦ, δύναμις τε αὐτοκράτης καὶ τῷ ὄντι P.
 θεία, οὐδὲ τοῖς μὴ ὁμολογοῦσιν ἀκατανόητος, θε-647.
 λημα παντοκράτορικόν. Pott.

§. 7. Ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν ἄπιστοι, οἱ δὲ ἐριστικοί,
 οὐ πάντες τυγχάνουσι τῆς τελειότητος τοῦ ἀγαθοῦ.
 20οὔτε γὰρ ἄνευ προαιρέσεως τυχεῖν οἶόν τε, οὐ μὴν
 οὐδὲ τὸ πᾶν ἐπὶ τῇ γνώμῃ τῇ ἡμετέρα κεῖται, οἶον
 τὸ ἀποβησόμενον. (χάριτι γὰρ σωζόμεθα*)· οὐκ
 ἄνευ μέντοι τῶν καλῶν ἔργων, ἀλλὰ δεῖ μὲν πεφυ-
 κότητας πρὸς τὸ ἀγαθὸν σπουδὴν τινα περιποιήσασθαι
 25πρὸς αὐτὸ, δεῖ δὲ καὶ τὴν γνώμην ὑγιῆ κεκτῆσθαι
 τὴν ἀμετανόητον πρὸς τὴν θήραν τοῦ καλοῦ, πρὸς
 ὅπερ μάλιστα τῆς θείας χρῆζομεν χάριτος, διδασκα-
 λίας τε ὀρθῆς καὶ εὐπαθείας ἀγνῆς καὶ τῆς τοῦ πα-
 τρὸς πρὸς αὐτὸν ὀλκῆς, ἐνδεδεμένοι γὰρ τῷ γεῶδει
 30σώματι τῶν μὲν αἰσθητῶν διὰ σώματος ἀντιλαμβα-
 νόμεθα, τῶν δὲ νοητῶν δι' αὐτῆς τῆς λογικῆς ἐφα-
 πτόμεθα δυνάμεως. ἐὰν δέ τις αἰσθητῶς τὰ πάντα
 καταλήψεσθαι προσδοκῆσῃ, πόρρωθεν τῆς ἀληθείας

*) Ephes. 2, 5.

πέπτωκεν. πνευματικῶς γοῦν ὁ ἀπόστολος ἐπὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ γράφει· «βλέπομεν γὰρ νῦν ὡς δι' ἐσόπτρου, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον»^{ο)}. ὀλίγοις γὰρ ἢ τῆς ἀληθείας Θεά δέδοται. λέγει γοῦν καὶ Πλάτων ἐν τῇ Ἐπινομίδι· οὐ φημι δυνατὸν εἶναι πᾶσιν ἀνθρώποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γίνεσθαι πλήν ὀλίγων· μέχριερ ἂν ζῶμεν, τοῦτο διορίζομαι, καλὴ δὲ ἐλπίς τελευτήσαντι τυχεῖν ἁπάντων· τὰ ἴσα τούτοις βούλεται τὰ παρὰ Μωϋσεῖ· οὐδεὶς
 10 ὄψεταιί μου τὸ πρόσωπον καὶ ζήσεται^{**)}. «δῆλον γὰρ μηδένα ποτὲ δύνασθαι παρὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον τὸν Θεὸν ἐναργῶς καταλαβέσθαι· οἱ καθαροὶ δὲ τῇ καρδίᾳ τὸν Θεὸν ὄφονται»^{***)}, ἐπ' ἅν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀφίκωνται τελείωσιν. ἐπεὶ γὰρ ἠσθένει πρὸς
 15 κατάληψιν τῶν ὄντων ἢ ψυχῆ, Θεοῦ διδασκάλου ἐδεήθημεν· καταπέμπεται ὁ σωτὴρ τῆς ἀγαθοῦ κτήσεως διδάσκαλός τε καὶ χορηγός, τὸ ἀπέρητον τῆς μεγάλης προνοίας ἅγιον γνώρισμα.

§. 8. Ποῦ τοίνυν γραμματεὺς, ποῦ συζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου^{†)}; φησί. καὶ πάλιν· ἀπολωὴν τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω^{††)}, τῶν δοκησισόφων καὶ ἔριστικῶν τούτων δηλονότι. παγκάλως γοῦν Ἱερε-
 25 μίας φησί· «τάδε λέγει κύριος· στήτε ἐπὶ ταῖς ὁδοῖς P. καὶ ἐρωτήσατε τρίβους αἰωνίας, ποία ἐστὶν ἡ ὁδὸς 648. ἡ ἀγαθὴ, καὶ βαδίσατε ἐν αὐτῇ καὶ εὐρήσετε ἅγι-
 30 σμὸν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν»^{†††)}. «ἐρωτήσατε», φησί, καὶ πύθεσθε παρὰ τῶν εἰδότων ἀφιλονείκως καὶ ἀδηρίτως. μαθόντες δὲ ἄρα τῆς ἀληθείας τὴν ὁδὸν εὐθεῖαν βαδίζομεν ἀμεταστρεπτι, ἄχοις ἂν περιτύχωμεν τῷ ποθομένῳ. εἰκότως ἄρα ὁ μὲν βασιλεὺς

ο) 1 Corinth. 13, 12. ***) Exod. 33, 20. ***)) Matth. 5, 8.) † 1 Corinth. 1, 20. ††) Ibid. v. 19. Iesai. 29, 14. †††) Ierem. 5, 16.

Ῥωμαίων — Νομᾶς ὄνομα αὐτῷ — Πυθαγό-
 ρειος ὢν πρῶτος ἀνθρώπων ἀπάντων πίστεως καὶ
 εἰρήνης ἱερὸν ἰδρύσατο. τῷ δὲ Ἀβραάμ πιστεύ-
 σαντι δικαιοσύνη ἐλογίσθη^{α)}). οὗτος τὴν μετάρ-
 5σιον τῶν κατὰ τὸν ἄερα συμβαινόντων καὶ τὴν με-
 τέωρον τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν κινουμένων φιλοσο-
 φίαν μετιῶν Ἀβραάμ ἐκαλεῖτο, ὃ μεθερμηνεύεται
 „πατὴρ μετέωρος”, ὕστερον δὲ ἀναβλέψας εἰς τὸν
 οὐρανὸν εἶτε τὸν υἱὸν ἐν τῷ πνεύματι ἰδὼν ὡς ἐξη-
 10γοῦνται τινες εἶτε ἄγγελον ἔνδοξον εἶτε καὶ ἄλλως
 P. ἐπιγνοὺς Θεὸν κρείττονα τῆς ποιήσεως καὶ πάσης
 235. τῆς ἐν αὐτῇ τάξεως προσλαμβάνει τὸ ἄλφα, τὴν
 Sylb. γινώσιν τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου Θεοῦ καὶ λέγεται Ἀβραάμ,
 ἀντὶ φυσιολόγου σοφὸς καὶ φιλόθεος γενόμενος. ἐρ-
 15μηνεύεται μὲν γὰρ πατὴρ ἐκλεκτὸς ἡχοῦς, ἡχεῖ μὲν
 γὰρ ὁ γεγωνὸς λόγος, πατὴρ δὲ τούτου ὁ νοῦς, ἐξει-
 λεγμένος δὲ ὁ τοῦ σπονδαίου νοῦς.

§. 9. Καὶ μοι σφόδρα ἐπαινεῖν ἔπεισι τὸν
 Ἀκραγαντῖνον ποιητὴν ἐξυμνοῦντα τὴν πίστιν ὧ-
 20δὲ πως:

ὦ φίλοι, οἶδα μὲν οὖν, ἔτ' ἀληθεῖη παρὰ μύθοις, P.
 οὓς ἐγὼ ἐξερέω· μάλα δ' ἀργαλέη γε τέτυκται 649.
 ἀνδράσι καὶ δούσζηλος ἐπὶ φρένα πίστιος ὁρμή. Ρου.
 διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀπόστολος παρακαλεῖ, „ἵνα ἡ πί-
 25στις ἡμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων” τῶν πείθειν
 ἐπαγγελλομένων, „ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ”^{β)}), τῇ
 μόνῃ καὶ ἀνευ τῶν ἀποδείξεων διὰ ψιλῆς τῆς πί-
 στεως σώζειν δυναμένη. δοκεόντων γὰρ ὁ δοκιμώ-
 30τατος γινώσκει φυλάσσειν· καὶ μέντοι καὶ δίκη κα-
 σιὸς φησιν. οἶδεν γὰρ καὶ οὗτος ἐκ τῆς βαρβάρου
 φιλοσοφίας μαθὼν τὴν διὰ πυρὸς κάθαρσιν τῶν

α) Rom. 4, 3. 5. 9. 22. β) 1 Corinth. 2, 5.

κακῶς βεβιωκότων, ἦν ὕστερον ἐκπύρωσιν ἐκάλεσαν οἱ Στωικοὶ, καθ' ὃν καὶ τὸν ἰδίως ποιὸν ἀναστήσεισθαι δογματίζουσι, τοῦτ' ἐκεῖνο τὴν ἀνάστασιν περιέποντες. ὃ δὲ Πλάτων τὴν γῆν χρόνοις τισὶ διὰ 5 πυρὸς καθαίρεσθαι καὶ ὕδατος ὡδέ πῶς φησὶ πολλὰ κατὰ πολλὰ φθοραὶ γεγόνασιν ἀνθρώπων καὶ P. ἔσσονται, πυρὶ μὲν καὶ ὕδατι μέγισται, μυρίοις δὲ καὶ 650. ἄλλοις ἕτεραι βραχύτεραι. καὶ μετ' ὀλίγα ἐπιφέρει Pott. τὸ δ' ἄληθές, ἔστι τῶν περὶ γῆν καὶ κατ' οὐρανὸν 10 ἰόντων παράλλαξις καὶ διὰ μακρῶν χρόνων γιγνομένη τῶν ἐπὶ γῆς πυρὶ πολλῶ φθορά. ἔπειτα περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐποίει· ὅταν δ' αὖ [οἱ] Θεοὶ γῆν ὕδασι καθαίροντες κατακλύζωσιν, οἱ μὲν ἐν τοῖς ὄρεσι διασώζονται, βουκόλοι νομεῖς, [τε], οἱ δ' ἐν ταῖς παρ' 15 ὑμῖν πόλεσιν εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῶν ποταμῶν φέρονται.

§. 10. Παρεστήσαμεν δ' ἐν τῷ πρώτῳ στωματεῖ κλέπτας λέγεσθαι τοὺς τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφους παρὰ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν τὰ κυριώ- 20 τατα τῶν δογμάτων οὐκ εὐχαρίστως εἰληφότας. οἷς δὴ κάκεινα προσθήσομεν ὡς οἱ ἄγγελοι ἐκεῖνοι οἱ τὸν ἄνω κληρὸν εἰληχότες κατολισθήσαντες εἰς ἡδονὰς ἐξεῖπον τὰ ἀπόρητα ταῖς γυναιξίν, ὅσα τε εἰς γνῶσιν αὐτῶν ἀφῖκτο κρυπτόντων τῶν ἄλλων ἀγγέ- 25 λων, μᾶλλον δὲ τηρούντων εἰς τὴν τοῦ κυρίου παρουσίαν. ἐκεῖθεν ἢ τῆς προνοίας διδασκαλία ἐρρήη καὶ ἢ τῶν μετεώρων ἀποκάλυψις. τῆς προφητείας δὲ ἤδη εἰς τοὺς τῶν Ἑλλήνων διαδοθείσης ἢ δογματικῆ πραγματεία τοῖς φιλοσόφοις, πῆ μὲν ἄληθῆς 30 κατὰ στοχὸν ἐπιβαλλομένοις, πῆ δὲ πεπλανημένη τὸ ἐπικεκρυμμένον τῆς προφητικῆς ἀλληγορίας μὴ συν- μέντων γέγονεν, ὃ καὶ παρασημῆνασθαι πρόκειται διὰ βραχέων ἐπιδραμοῦσι τὰ κατεπέλογοντα.

§. 11. Τὴν πίστιν τοίνυν οὐκ ἀργὴν καὶ μό- 35 νην, ἀλλὰ σὺν ζητήσῃ δεῖν προφαίνειν φαιμέν. οὐ

γὰρ τοῦτο λέγω μὴδ' ἕλως ζητεῖν· ζῆτει γὰρ, καὶ εὐρήσεις λέγει *).

τὸ δὲ ζητούμενον
ἀλωτὸν· ἐκφεύγει δὲ τὰ μελούμενον·
σκυτὰ τὸν Σοφοκλέα. τὰ δ' ὅμοια καὶ Μένανδρος
ὁ κωμικὸς λέγει·

πάντα τὰ ζητούμενα
δεῖσθαι μερίμνης φασὶν οἱ σοφώτατοι.
ἀλλὰ τὸ μὲν διορατικὸν τῆς ψυχῆς ἀποτείνειν πρὸς
10 τὴν εὐρεσιν χρηρὰ καὶ τὰ ἐμποδῶν διακαθαίρειν, φι-
λοκεικίαν τε αὐτὴν καὶ φθόνον καὶ τὴν ἕριν αὐτὴν τὴν
κάκιστα ἐξ ἀνθρώπων ὀλουμένην ἀπορροῦσαι τέλειον.
παγκάλως γὰρ ὁ Φλιάσιος Τίμων γράφει·

φοιτᾷ δὲ βροτολογὸς ἕρις κενεὸν λελακυῖα, P.
15 νείκης ἀνδροφόνου κασιγνήτη καὶ ἕριδος, 651.
ἢτ' ἀλαχὴ περὶ πάντα κυλίνδεται· αὐτὰρ ἔπειτα Pott.
ἕς τε βροτοὺς στηρίζε κάρη καὶ ἕς ἐλλίδα βάλλει.
ἔπειτα ὀλίγον ὑποβὰς ἐπιφέρει·

τίς γὰρ τοῦσδ' ὀλοῇ ἕριδι ξυνέηκε μάχεσθαι;
20 Ἠχοῦς σὺνδρομος ὄχλος· ὃ γὰρ σιγῶσι χολωθεῖς
Νοῦσον ἐπ' ἀνέρας ὥρσε λάλην, ὀλέκοντο δὲ πολλοί·
περὶ ψευδαποφάσκοντος λόγου καὶ κερατίνου, διαλε-
ληθότος τε αὐτὴν καὶ κροκοδειλίνου, σωρίτου τε ἔτι
καὶ ἐγκεκαλυμμένον, περὶ τε ἀμφιβολιῶν καὶ σοφι-
25 σμάτων.

§. 12. Τὸ δὲ ἄρα ζητεῖν περὶ Θεοῦ, ἂν μὴ εἰς
ἕριν, ἀλλὰ εἰς εὐρεσιν τείνη, σωτήριόν ἐστι. γέ-
γραπται γὰρ ἐν τῷ Δαβίδ· «φύγονται πένητες καὶ
ἐμπλησθήσονται καὶ αἰνέσουσι κύριον οἱ ἐκζητοῦντες
30 αὐτόν· ζήσεται ἡ καρδία αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ
αἰῶνος» **). οἱ γὰρ ζητοῦντες κατὰ τὴν ζήτησιν
τὴν ἀληθῆ αἰνοῦντες κύριον ἐμπλησθήσονται τῆς
δόσεως τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ, τοντέσει τῆς γνώσεως,
καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ αὐτῶν, καρδία γὰρ ἢ ψυχὴ ἀλ-

*) Cf. Matth. 7, 7. Luc. 11, 9. °°) Psalm. 22, 26.

ληγοῦται ἢ τὴν ζωὴν χορηγήσασα, ὅτι δι' υἱοῦ ὁ P. πατὴρ γνωρίζεται. οὐδὲ μὴν πᾶσιν ἀνέδην τοῖς 652. λέγουσί τε καὶ γράφουσιν ἔκδοτα τὰ ὧτα παρέχειν Pott. χρῆ, ἐπεὶ καὶ αἱ κύλικες πρὸς πολλῶν λαμβανόμεναι 5 τῶν ὧτων καταρυσανθεῖσαι ἀποβάλλουσι μὲν τὰ ὧτα, πρὸς δὲ τούτοις ἀπορίπτουσαι κατὰ γνῶνται καὶ αὐταί. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον καὶ οἱ ταῖς πολλαῖς φλυαρίαις καταρυσάναντες τὴν ἀγνὴν τῆς πίστεως ἀκοὴν τέλος ἤδη ἐκκωφούμενοι πρὸς τὴν ἀλίθειαν ἀ- 10 χρεῖοί τε γίνονται καὶ εἰς γῆν ἀπορίπτουσιν.

§. 13. Οὐκ οὖν εἰκῆ τοῖς παιδίοις παρακελευόμεθα τῶν ὧτων λαμβανομένοις φιλεῖν τοὺς προσήκοντας, τοῦτο δὴπου αἰνιττόμενοι δι' ἀκοῆς ἐγγίγνεσθαι τῆς ἀγάπης τὴν συναίσθησιν, ἀγάπη δὲ ὁ P. Θεός * *) ὁ τοῖς ἀγαπῶσι γνωστός. ὡς πιστὸς ὁ 236. Θεός ** *) ὁ τοῖς πιστοῖς παραδιδόμενος διὰ τῆς Sylb. μαθήσεως. καὶ χρῆ ἐξοικειοῦσθαι ἡμᾶς αὐτῷ δι' ἀγάπης τῆς Θείας, ἵνα δὴ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ θεωρῶμεν κατακοῦντες τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας ἀδόλως 20 καὶ καθαρῶς δίκην τῶν παιδομένων ἡμῖν παιδῶν. καὶ τοῦτο ἦν ὃ ἠνέξατο ὅστις ἄρα ἦν ἐκεῖνος ὁ ἐπιγράψας τῇ εισόδῳ τοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ νεῶ

ἄγνόν χρῆ νηοῦ θυώδεος ἐντὸς ἴοντα
ἔμμεναι, ἀγνείη δ' ἔστι φρονεῖν ὅσια.

25 “κἂν μὴ γένησθε ὡς τὰ παιδιά ταῦτα, οὐκ εἰσελεύσεσθε”, φησὶν, “εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν” ***), ἐνταῦθα γὰρ ὁ νεῶς τοῦ Θεοῦ, τρισὶν ἡδρασμένους θεμελίους, πίστει, ἐλπίδι, ἀγάπῃ, φαίνεται.

Cap. II.

30 §. 14. Περὶ μὲν οὖν πίστεως ἱκανὰ μαρτύρια τῶν παρ' Ἑλλήσι γραφῶν παρατεθειμένα, ὡς δὲ

* 1) Ioann. 4, 16. ***) 1 Corinth. 1, 9. 10, 13.
***) Matth. 18, 3.

μὴ ἐπιμήκιστον παρεξίωμεν καὶ περὶ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀγάπης πλεῖστα φιλοτιμούμενοι συναγαγεῖν ἀπόρη μόνα ταῦτα εἰπεῖν, ὡς ἐν τῷ Κρίτωνι ὁ Σωκράτης πρὸ τοῦ ζῆν τὸ εὖ ζῆν καὶ τεθνάναι τι-
 5 θόμενος ἐλπίδα τινὰ ἑτέρου βίου μετὰ τὴν τελευταίην ἔχειν οἶεται. καὶ γὰρ καὶ ἐν τῷ Φαίδρω αὐτὴν καθ' αὐτὴν γενομένην τὴν ψυχὴν λέγων μόνην δύνασθαι τῆς ἀληθινῆς σοφίας καὶ κρείττονος τῆς ἀνθρωπίνης P. δυνάμεως μεταλαβεῖν, ὅταν αὐτὴν ὁ ἐνθένδε ἔρωσ653.
 10 εἰς οὐρανὸν πτερώσῃ διὰ τῆς φιλοσόφου ἀγάπης εἰς Pott. τὸ τῆς ἐλπίδος τέλος ἀφικομένην, φησὶν ἄλλου βίου αἰδίου ἀρχὴν λαμβάνειν.

§. 15. Ἐν δὲ τῷ συμποσίῳ πᾶσι μὲν ἔρωτα φυσικὸν ἐγκεκοῦσθαι λέγει τῆς τοῦ ὁμοίου γενέσεως, καὶ
 15 τοῖς μὲν ἀνθρώποις ἀνθρώπων μόνον, τῷ δὲ σπουδαίῳ τοῦ παραπλησίον. ἀδύνατον δ' ἐστὶ τοῦτο ποιῆσαι τὸν σπουδαῖον μὴ ἔχοντα τελείους τὰς ἀρετὰς, καθ' ἃς παιδεύσει τοὺς προσιόντας νέους, καὶ ὡς ἐν Θεαιτή-
 20 τῷ φησὶ γεννήσει καὶ ἀνθρώπους ἀποτελέσει, κνεῖν γὰρ τοὺς μὲν κατὰ σῶμα, τοὺς δὲ κατὰ ψυχὴν, ἐπεὶ καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις φιλοσόφοις τὸ κατηχῆσαι τε καὶ φωτίσαι ἀναγεννῆσαι λέγεται καὶ ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέν-
 25 νησα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ*) ὁ καλὸς που λέγει ἀπόστολος. ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ φιλότιητα συγκαταριθμεῖται συγκριτικὴν τινὰ ἀγάπην τοῶν·

ἦν σὶ νόῳ δέρκεν, μηδ' ὄμμασιν ἦσο τεθηπώς.
 ἀλλὰ καὶ Παρμενίδης ἐν τῷ αὐτοῦ ποιήματι περὶ τῆς ἐλπίδος αἰνισσόμενος τὰ τοιαῦτα λέγει·

30 λεῦσσε δ' ὄμως ἀπεόντα νόῳ παρεόντα βεβαίως·
 οὐ γὰρ ἀποτιμήξει τὸ ἐὸν τοῦ ἐόντος ἔχεσθαι οὔτε σκιδνάμενον πάντῃ πάντως κατὰ κόσμον οὔτε συνιστάμενον.

*) 1 Corinth. 7, 15.

Cap. III.

§. 16. Ἐπεὶ καὶ ὁ ἐλπίζων καθάπερ ὁ πιστεύων τῷ νῶ ὁρᾷ τὰ νοητὰ καὶ τὰ μέλλοντα. εἰ τοίνυν φαμέν τι εἶναι δίκαιον, φαμέν δὲ καὶ καλόν, ἀλλὰ 5 καὶ ἀλήθειάν τι λέγομεν, οὐδὲν δὲ πώποτε τῶν τοιούτων τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδομεν, ἀλλ' ἢ μόνω τῷ νῶ. ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ, „ἐγὼ”, φησὶν, „εἰμὶ ἡ ἀλήθεια” *). νῶ ἄρα θεωρητὸς ὁ λόγος. τοὺς δὲ ἀλη-Ρ. θινούς, ἔφη, φιλοσόφους τίνας λέγεις; τοὺς τῆς654. 10 ἀληθείας, ἣν δ' ἐγὼ, φιλοθεάμονας. ἐν δὲ τῷ Φαί-Ρουτ. δρω περὶ ἀληθείας ὡς ἰδέας λέγων ὁ Πλάτων δηλώσει. ἡ δὲ ἰδέα ἐννόημα τοῦ Θεοῦ, ὅπερ οἱ βάρβαροι λόγον εἰρήκασι τοῦ Θεοῦ· ἔχει δὲ τὰ τῆς λέξεως ὡδε· ζολμητέον γὰρ οὖν τό γε ἀληθὲς εἰπεῖν 15 ἄλλως τε καὶ περὶ ἀληθείας λέγοντα· ἡ γὰρ ἀχρώματός τε καὶ ἀσχημάτιστος καὶ ἀναφῆς οὐσία ὄντως οὐσα ψυχῆς κυβερνήτη μόνω Θεῷ Θεατῇ· προελθὼν δὲ ὁ λόγος δημιουργίας αἴτιος, ἔπειτα καὶ ἑαυτὸν γεννᾷ, ὅταν ὁ λόγος σὰρξ γένηται **), ἵνα καὶ Θεαθῇ. 20 ὁ τοίνυν δίκαιος ζητήσῃ εὖρεσιν ἀγαπητικὴν, εἰς ἣν σπεύδων εὐτυχεῖ „τῷ κρούοντι γὰρ,” φησὶν, „ἀνοιγήσεται· αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν” ***). „οἱ γὰρ ἀρπάζοντες τὴν βασιλείαν βιασταὶ” †), οὐ τοῖς ἐριστικοῖς λόγοις, ἐνδελεχεία δὲ ὀρθοῦ βλοῦ ἀδιαλείπτοις 25 τε εὐχαῖς ἐκβιάζεσθαι εἴρηται, τὰς ἐπὶ τοῖς προτέροις ἁμαρτήμασιν ἀπηλειφότες κηλίδας.

τὴν μέντοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἔλῃσθαι.

τῷ δ' αὖ παροῦντι καὶ Θεὸς συλλαμβάνει.

οὐ γὰρ ἐν μέσοισι κεῖται
30 δῶρα δυσμαχητὰ Μοισᾶν
τῶπιτυχόντι φέρειν.

*) Ioann. 14, 6. **) Ibid. 1, 14. ***) Matth. 7, 7.

†) Ibid. 11, 12.

§. 17. Ἡ γοῦν τῆς ἀγνοίας ἐπίστασις τὸ πρῶ-
 τὸν ἔστι μάθημα τῷ κατὰ λόγον βαδίζοντι. ἀγνοί-
 σασ τις ἐζήτησεν, καὶ ζητήσας εὗρίσκει τὸν διδάσκα-
 λον, εὗρών τε ἐπίστευσεν, καὶ πιστεύσας ἠλπισεν,
 ἀγαπήσας τε ἐντεῦθεν ἐξομοιοῦται τῷ ἠγαπημένῳ
 τοῦτ' εἶναι σπεύδων ὃ φθάσας ἠγάπησεν. τοιαύτην
 τινὰ μέθοδον Σωκράτης ὑποδείκνυσιν Ἀλκιβιάδῃ ὡδὲ
 πυνθανομένῳ· οὐκ ἂν οἶε ἄλλως εἰδέναι με περὶ Ρ.
 τῶν δικαίων; — ναί, εἴ γε εὔροις. — ἀλλ' οὐκ ἂν 655.
 10 εὔρειν με ἠγήσῃ; — καὶ μάλα γε, εἰ ζητήσῃς. — εἴτα Ροι.
 ζητῆσαι οὐκ ἂν οἶε με; — ἔγωγε, εἰ οἴηθείης γε
 μὴ εἰδέναι· ταύτη τοι καὶ „αἱ τῶν φρονίμων παρ-
 θένων λαμπάδες” *) αἱ νύκτωρ ἀνημιμένοι ἐν πολλῷ
 τῷ τῆς ἀγνοίας σκότει, ἣν νύκτα ἠνίξαστο ἢ γραφή·
 15 φρόνιμοι ψυχαί, καθαραὶ ὡς παρθένοι, συνεῖσαι
 σφῶς αὐτὰς ἐν ἀγνοίᾳ καθεστῶσας κοσμικῇ, τὸ φῶς
 ἀνάπτουσι, καὶ τὸν νοῦν ἐγείρουσι, καὶ φωτίζουσι τὸ
 σκότος, καὶ τὴν ἀγνοίαν ἐξελαύνουσι καὶ ζητοῦσι τὴν
 ἀλήθειαν, καὶ τοῦ διδασκάλου τὴν ἐπιφάνειαν ἀνα-
 20 μένουσι. φιλόσοφον μὲν οὖν, ἦν δ' ἐγὼ, πλήθος
 ἀδύνατον γενέσθαι·

πολλοὶ μὲν παρθήκοφοροι, βάρχοι δέ τε παῦροι
 κατὰ τὸν Πλάτωνα. „πολλοὶ γὰρ κλητοὶ, ὀλίγοι
 δὲ ἐκλεκτοὶ” **)· καὶ „οὐκ ἐν παῦσι” φησὶν ὁ ἀπό-
 Ρ.στολος „ἡ γνώσις” ***), „προσεύχεσθε δὲ ἵνα ῥυ-
 237.σθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων·
 Syll. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις” †)· καὶ ἡ Κλεάνθους δὲ
 τοῦ Στωικοῦ φιλοσόφου ποιητικῇ ὡδέ πως τὰ ὅμοια
 γράφει·

30 μὴ πρὸς δόξαν ὄρα, ἐθέλων σοφὸς αἴψα γενέσθαι,
 μηδὲ φοβοῦ πολλῶν ἄκριτον καὶ ἀναιδέα δόξαν.
 οὐ γὰρ πλήθος ἔχει συνετὴν κρίσιν οὔτε δικαίαν
 οὔτε καλὴν, ὀλίγοις δὲ παρ' ἀνδράσι τοῦτό κεν εὔροις.

*) Matth. 25, 1 sq. **) Ibid. 20, 16. ***) 1 Corinth. 8, 7. †) 2 Thessal. 3, 1. 2.

§. 18. Γνωμικώτερον δὲ ὁ κωμικὸς ἐν βραχεῖ·
 αἰσχροὺν δὲ κρίνειν τὰ καλὰ τῷ πολλῷ ψόφῳ.
 ἀκηκόασι γὰρ οἶμαι τῆς καλῆς ἐκείνης λεγοίσης ἡμῖν
 σοφίας· «εἰς μέσον ἀσυνέτων συντήρησον καιρὸν, εἰς
 5 μέσον δὲ διανοουμένων ἐνδεδέχισε» *). καὶ πάλιν·
 «σοφοὶ κρύψουσιν αἰσθησιν» **). ἐνέχυρον γὰρ τῆς
 ἀληθείας τὴν ἀπόδειξιν ἀπαιτοῦσιν οἱ πολλοὶ οὐκ
 ἀρκοῦμενοι ψιλῇ τῇ ἐκ πίστεως σωτηρίᾳ.
 ἀλλὰ κακοῖς μὲν κάρτα πέλει κρατεύουσιν ἀπιστεῖν, P.
 10 ὡς δὲ παρ' ἡμετέρας κέλεται πιστώματα μούσης, 656.
 γινῶθι διατμηθέντος ἐνὶ σπλάγγχοισι λόγοιο. Pott.
 τοῖς μὲν γὰρ κακοῖς τοῦτο σύνηθες, φησὶν ὁ Ἐμ-
 πέδοκλῆς, τὸ ἐθέλειν κρατεῖν τῶν ἀληθῶν διὰ τοῦ
 ἀπιστεῖν· ὅτι δέ ἐστι τὰ ἡμέτερα ἐνδοξα καὶ πι-
 15 στεύεσθαι ἄξια, γινώσκονται Ἕλληνες τοῦ λόγου μᾶλλον
 ἐξεταζομένου διὰ τῶν ἐπομένων· τῷ γὰρ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον
 ἐκδιδασκόμεθα. ὅτι ἀπνκρίθητι, φησὶν ὁ Σαλομών,
 τῷ μωρῷ ἐκ τῆς μωρίας αὐτοῦ» ***). διὸ καὶ τοῖς τὴν
 σοφίαν αἰτοῦσι τὴν παρ' αὐτοῖς ὀρεκτέον τὰ οἰκεία
 20 ὡς ἂν ῥᾶστα διὰ τῶν ἰδίων εἰς πίστιν ἀληθείας ἐ-
 κότως ἀφίκοιντο· «τοῖς γὰρ πᾶσι πάντα ἐγενόμην»,
 λέγει, «ἵνα τοὺς πάντας κερδήσω» †), ἐπεὶ καὶ τῆς
 θείας χάριτος ὁ ὑετὸς ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους κα-
 ταπέμπεται ††), «ἢ Ἰουδαίων μόνων ἐστὶν ὁ θεὸς οὐχὶ
 25 καὶ ἐθνῶν; καὶ καὶ ἐθνῶν· εἴπερ εἷς ὁ θεὸς» †††),
 ὁ γενναῖός κέκραγεν ἀπόστολος.

Cap. IV.

§. 19. Ἀλλ' ἐπεὶ μήτε τῷ ἀγαθῷ δικαίως μήτε
 τῇ γνώσει εἰς σωτηρίαν πιστεύειν ἐθέλουσιν, ἡμεῖς
 30 αὐτοὶ τὰ ἐκείνων ἴδια ἠγούμενοι ὅτι πάντα τοῦ θεοῦ

*) Eccles. 27, 12. **) Proverb. 10, 14. ***) Ibid. 26, 5. †) 1 Corinth. 9, 21. ††) Matth. 5, 45. †††) Roman. 3, 29 sq.

καὶ μάλιστα ἐπειδὴ τὰ καλὰ παρ' ἡμῶν ὠρμηται τοῖς Ἑλλησίν, ἐγχειρῶμεν αὐτοῖς, ὡς ἀκούειν περὶ κασι, τὸ γὰρ συνετὸν ἦτοι τὸ δίκαιον ὁ πολὺς οὗτος ὄχλος οὐκ ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν 5 ἤσθῃ, δοκιμάζοι. ἦδοιτο δ' ἂν οὐχ ἑτέροις μᾶλλον ἢ τοῖς ὁμοίοις αὐτοῦ, ὅσον γὰρ τυφλὸν ἔτι καὶ κωφὸν, οὐ ζύνεσιν ἔχον οὐδὲ φιλοθεάμονος ψυχῆς ὄψιν ἀθαμβῆ τε καὶ ὀξύδερχῆ, ἣν ὁ σωτὴρ ἐντίθησι μόνος, ὡσπερ ἐν τελεταῖς ἀμύητον ἢ ἐν χορείαις ἄμου- 10 σον, οὐπω καθαρὸν οὐδὲ ἄξιον ἀγνῆς ἀληθείας ἐκμελές τε καὶ ἄτακτον καὶ ὑλικὸν ἔτι ἕξω θείου χοροῦ ἴστασθαι δεῖ, πνευματικοῖς τε γὰρ πνευματικὰ συγκρίνομεν, διὰ τοῦτό τοι τῆς επικρύψεως τὸν τρόπον θεῖον ὄντα ὡς ἀληθῶς καὶ ἀναγκαιότατον ἡμῶν 15 ἐν τῷ ἀδύτῳ τῆς ἀληθείας ἀποκείμενον ἱερὸν ἀτεχνῶς λόγον, Αἰγύπτιοι μὲν διὰ τῶν παρ' αὐτοῖς ἀδύτων καλουμένων, Ἑβραῖοι δὲ διὰ τοῦ παραπετάσματος ἠνέξαντο, μόνοις ἐξῆν [δ'] ἐπιβαίνειν αὐτῶν τοῖς ἱερομένοις, τουτέστι τοῖς ἀνακειμένοις τῷ θεῷ P. 20 τοῖς περιτετημημένοις τὰς τῶν παθῶν ἐπιθυμίας διὰ 657. τὴν πρὸς μόνον τὸ θεῖον ἀγάπην· οὐ καθαρῶ γὰρ ποτὶ καθαρῶ ἐφάπτεσθαι· οἱ θεμιτὸν εἶναι συνεδόκει καὶ Πλάτωνι.

§. 20. Ἐντεῦθεν αἱ προφητεῖαι οἷ τε χρησιμοὶ 25 λέγονται δι' αἰνιγμάτων, καὶ αἱ τελεταὶ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἀνέδην οὐ δείκνυνται, ἀλλὰ μετὰ τινῶν καθαρῶν καὶ προρορήσεων,

ἃ Μοῖσα γὰρ οὐ φιλοκερδῆς πω τότ' ἦν οὐδ' ἐργάτις·

30 οὐδ' ἐπέραντο γλυκεῖαι μελίφθογγοι ποτὶ Τερψιχόρας

ἀργυρωθεῖσαι πρόσωπα μαλθακόφωνοι ἄοιδαί. αὐτίκα οἱ παρ' Αἰγυπτίοις παιδευόμενοι πρῶτον μὲν πάντων τὴν Αἰγυπτίων γραμμῶν μέθοδον ἐκμαν- 35 θάνουσι τὴν ἐπιστολογραφικὴν καλουμένην, δευτέραν δὲ τὴν ἱερατικὴν, ἣ χρῶνται οἱ ἱερογραμματεῖς, ὑστά-

την δὲ καὶ τελευταίαν τὴν ἱερογλυφικὴν, ἧς ἡ μὲν
 ἔστι διὰ τῶν πρώτων στοιχείων κυριολογικὴ, ἡ δὲ
 συμβολικὴ. τῆς δὲ συμβολικῆς ἡ μὲν κυριολογεῖται
 κατὰ μίμησιν, ἡ δ' ὡσπερ τροπικῶς γράφεται, ἡ δὲ
 5 ἄντικρυς ἀλληγορεῖται κατὰ τινὰς αἰνιγμοὺς. ἥλιον
 γοῦν γράψαι βουλόμενοι κύκλον ποιῶσι, σελήνην δὲ
 σχῆμα μηνοειδὲς κατὰ τὸ κυριολογούμενον εἶδος,
 τροπικῶς δὲ καὶ οἰκειότητα μεταγόντες καὶ μετατι-
 10 θέντες, τὰ δ' ἐξαιλλάττοντες, τὰ δὲ πολλαχῶς μετα-
 σχηματίζοντες χαράττουσιν.

§. 21. Τοὺς γοῦν τῶν βασιλέων ἐπαίνους θεο-
 λογομένοις μύθοις παραδίδοντες ἀναγράφουσι διὰ
 τῶν ἀναγλύφων, τοῦ δὲ κατὰ τοὺς αἰνιγμοὺς τρίτου
 εἶδους δεῖγμα ἔστω τόδε. τὰ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων
 15 ἄστρον διὰ τὴν πορείαν τὴν λοξὴν ὕφειν σώμασιν
 ἀπεικάζον, τὸν δὲ ἥλιον τῷ τοῦ κανθάρου, ἐπειδὴ
 κυκλοτερές ἐκ τῆς βοείας ὄνθου σχῆμα πλασίμενος P.
 ἀντιπρόσωπος κυλινδεῖ. φασ δὲ καὶ ἐξάμηνον μὲν 658.
 ὑπὸ γῆς, θάτερον δὲ τοῦ ἔτους τρίμημα τὸ ζῶον Pott.
 20 τοῦτο ὑπὲρ γῆς διαιτῶσθαι, σπερμαίνειν τε εἰς τὴν
 σφαιρὰν καὶ γεννᾶν, καὶ θῆλην κανθάρου μὴ γίνε-
 σθαι. πάντες οὖν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἱ θεολογήσαντες
 βάρβαροί τε καὶ Ἕλληνες τὰς μὲν ἀρχὰς τῶν πραγ-
 μάτων ἀπεκρύψαντο, τὴν δὲ ἀλήθειαν αἰνίγμασι
 25 καὶ συμβόλοις, ἀλληγορίαις τε αὖ καὶ μεταφοραῖς
 καὶ τοιούτοισί τισι τρόποις παραδεδώκασιν, ὅποια
 καὶ παρ' Ἑλλήσι τὰ μαντεῖα, καὶ ὁ γε Ἀπόλλων ὁ
 Πύθιος λοξίαις λέγεται.

§. 22. Ναὶ μὴν καὶ τῶν παρ' Ἑλλήσι σοφῶν
 30 καλουμένων τὰ ἀποφθέγματα ὀλίγαις λέξεσι μέλλοντας
 πράγματος δήλωσιν ἐμφαίνει, ὅσον ἀμέλει τὸ χρόνον
 P. φεῖδον', ἦτοι ἐπεὶ ὁ βίος βραχύς καὶ οὐ δεῖ τὸν
 238. χρόνον τοῦτον εἰς μάτην καταναλωῶσαι, ἢ κατ' ἐναν-
 Syll. τῶν τιτα φεῖσασθαι τῶν ἀναλωμάτων τῶν ἰδιωτι-
 35 κῶν, ἵνα κἄν πολλὰ ἔτη ζήσης, φησί, μὴ ἐπιλείπη
 σοὶ τὰ ἐπιτήδεια.

§. 23. Ὡς αὐτως καὶ τὸ γινῶθι σαυτὸν³ πολλὰ ἐνδείκνυται, καὶ ὅτι θνητὸς εἶ³ καὶ ὅτι ἄνθρωπος ἐγένου³, καὶ ἤδη πρὸς τὰς ἄλλας τοῦ βίου ὑπεροχὰς κατὰ σύγκρισιν, ὅτι οὐδενὸς λόγου ὑπάρχεις, ἐνδοξον λέγων ἢ πλούσιον, ἢ τοῦναντίον, ὅτι πλούσιος ὢν καὶ ἐνδοξος οὐ παρὰ μόνῳ σεμνύνη πλεονεκτήματι, καὶ εἰς τί γέγονας γινῶθι, φησὶ, καὶ τίνος εἰκῶν ὑπάρχεις· τίς τέ σου ἢ οὐσία καὶ τίς ἢ δημιουργία καὶ ἢ πρὸς τὸ θεῖον οἰκείωσις τίς, καὶ τὰ 10 τούτοις ὅμοια. λέγει δὲ καὶ διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου τὸ πνεῦμα, „δώσω σοὶ θησαυροὺς σκοτεινοὺς ἀποκρύφους” *) θησαυροὶ δὲ τοῦ θεοῦ καὶ πλοῦτος ἀνεκλιπῆς ἢ δυσθήρατός ἐστι σοφία.

§. 24. Ἀλλὰ καὶ οἱ παρὰ τούτων τῶν προφη- 15 τῶν τὴν θεολογίαν δεδιδαγμένοι ποιηταὶ δι' ὑπονοίας πολλὰ φιλοσοφοῦσι, τὸν Ὀρφέα λέγω, τὸν Δίνον, τὸν Ρ. Μουσαῖον, τὸν Ὀμηρον καὶ Ἡσίοδον καὶ τοὺς ταύτη⁶⁵⁹. σοφούς. παραπέτασμα δὲ αὐτοῖς πρὸς τοὺς πολλοὺς ποιη- 20 ἢ ποιητικὴ ψυχαγωγία, ὄνειροί τε καὶ σύμβολα ἀφανέστερα πάντι τοῖς ἀνθρώποις, οὐ φθόνῳ, οὐ γὰρ θεμὶς ξυπαθῆ νοεῖν τὸν θεόν, ἀλλ' ὅπως εἰς τὴν τῶν αἰνιγμάτων ἐννοιαν ἢ ζήτησις παρεισδύουσα ἐπὶ τὴν εὔρεσιν τῆς ἀληθείας ἀναδράμη. ταύτη τοὶ 25 Σοφοκλῆς ὁ τῆς τραγωδίας ποιητῆς φησὶ που·
σοφοῖς μὲν αἰνικτῆρα θεσφάτων ἀεὶ,
σκαιοῖς δὲ φαῦλον κὰν βραχεῖ διδάσκαλον,
τὸ φαῦλον ἐπὶ τοῦ ἀπλοῦ τύσσων.

§. 25. Ἄντικρυς γοῦν περὶ πάσης γραφῆς τῆς 30 καθ' ἡμᾶς ἐν τοῖς ψαλμοῖς γέγραπται, ὡς ἐν παραβολῇ εἰρημένης· ἀκούσατε λαὸς μου τὸν νόμον μου, κλίνατε τὸ οὖς ὑμῶν εἰς τὰ ῥήματα τοῦ στόματός μου, ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου,

*) Iesai. 45, 3.

φθέγξομαι προβλήματα ἀπ' ἀρχῆς" *). καὶ ὁ γεν-
 ναῖος ἀπόστολος τὰ ὅμοια ὡδὲ πως λέγει· „σοφίαν
 δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ
 αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος
 5 τούτου τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ
 σοφίαν ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώ-
 ρισεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν
 οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν·
 εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἔσταύ-
 10 ρωσαν" **). οἱ φιλόσοφοι δὲ οὐκ ἐνηγογήθησαν ἐν-
 βρῖσαι τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου. ἀπόκειται τοίνυν
 τὴν οἴησιν τῶν ἐν Ἰουδαίῳ σοφῶν ἐπιρραπίζειν τὸν
 ἀπόστολον· διὸ καὶ ἐπιφέρει· „ἀλλὰ κηρύσσομεν κα-
 15 θῶς γέγραπται", φησὶν, „ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν
 καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ
 ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.
 ἡμῖν γὰρ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος, τὸ
 γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ***).
 πνευματικὸν γὰρ καὶ γνωστικὸν οἶδεν τὸν τοῦ ἁγίου
 20 πνεύματος μαθητὴν τὸν ἐκ Θεοῦ χορηγούμενον, ὃ
 ἐστὶ νοῖς Χριστοῦ. „ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐδέ-
 χεται τὰ τοῦ πνεύματος, μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστίν" †).

§. 26. Ἀντίκα ὁ ἀπόστολος πρὸς ἀντιδιαστολὴν
 γνωστικῆς τελειότητος τὴν κοινὴν πίστιν, πῆ μὲν
 25 θεμέλιον λέγει, πῆ δὲ γάλα, γράφων τὸν τρόπον
 τοῦτον· „ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθητε λαλῆσαι ὑμῖν ὡς Ρ.
 πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν Χρι-660.
 στῷ, γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρώμα· οὐπω γὰρ Ροιτ.
 ἐδύνασθε, ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε· ἔτι γὰρ σαρ-
 30 κικοὶ ἐστε, ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις, οὐχὶ
 σαρκικοὶ ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε" ††);
 τὰ αἰρετὰ τοῖς ἁμαρτωλοῖς τῶν ἀνθρώπων, οἱ δὲ
 τούτων ἀπεσχημένοι τὰ θεῖα φρονοῦσι καὶ βρώμα-

*) Psalm. 78, 1 sq. *) 1 Corinth. 2, 5—8. *) Ibid.
 9, 10. †) Ibid. v. 14. ††) 1 Corinth. 3, 1—3.

τος γνωστικῶν μεταλαμβάνουσιν. „κατὰ τὴν χάριν,” φησὶ, „τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων, θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ χρυσίον καὶ ἀργύριον, λίθους τιμίους” *). ταῦτα γνωστικὰ ἐποικοδομήματα τῇ κορηπιδί τῆς πίστεως τῆς εἰς Ἰησοῦν Χριστὸν, „καλάμη δὲ” τὰ τῶν αἱρέσεων ἐπαναθήματα „καὶ ξύλα καὶ χόρτος. ὅποιον δὲ ἐκίστου τὸ ἔργον τὸ πῦρ δοκιμάσει.” τὴν γνωστικὴν οἰκοδομὴν καὶ τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ αἰνισθόμενός φησιν·
 10 ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς **). ἀποκεκαλυμμένως δὲ οὐχ οἶόν τε ἦν τὰ τοιαῦτα τῶν χαρισμάτων ἐπιστέλλειν.

Cap. V.

15 §. 27. Ἀντίκα τῆς βαρβάρου φιλοσοφίας πάνυ σφόδρα ἐπικεκρυμμένως ἤσθηται τὰ Πυθαγόρεια σύμβολα. παραινεῖ γοῦν ὁ Σάμιος χελιδόνα ἐν οἰκίᾳ μὴ ἔχειν, τουτέστι λάλον καὶ ψίδυρον καὶ πρόγλωσσον ἄνθρωπον μὴ δυνάμενον στέγειν ὧν ἂν μετέσχη
 20 μὴ δέχεσθαι, „χελιδῶν γὰρ καὶ τρυγῶν, ἀγροῦ στρουθία, ἔγνωσαν καιροὺς εἰσόδων αὐτῶν” ***), φησὶν ἢ γραφῇ, καὶ οὐ χροῖ ποτε φλυαρία συνοικεῖν. ναὶ μὴν γογγύζουσα ἢ τρυγῶν μέμψεως καταλαλιὰν ἀχάριστον ἐμφαίνουσα εἰκότως ἐξοικίζεται·

25 ὡς μὴ μοι τρύζητε παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος †). ἢ χελιδῶν δὲ, ἢ τὸν μῦθον αἰνίττεται τὸν Πανδίωνος ἀφοσιοῦσθαι ἄξιον τὰ ἐπ’ ἐκείνη θρυλούμενα πάθη, ἐξ ὧν τὸν Τηρέα τὰ μὲν παθεῖν, τὰ δὲ καὶ P. δρᾶσαι παρειλήφραμεν. διώκει δὲ ἄρα καὶ τέττιγας
 30 τοὺς μουσικοὺς, ὅθεν ἀπωθεῖσθαι δίκαιος ὁ διώ-Ρου. κτης τοῦ λόγου.

*) 1 Corinth. 3, 10—12 sq. °°) Roman. 1, 11. °°°) Ierem. 8, 7. †) Homer. Iliad. l. v. 311.

καὶ τὰν ὄλυμπον καταδερομένην σκαπτοῦχον
 Ἡραν·

ἔστι μοι πιστὸν τιμιεῖον ἐπὶ γλώσσης,
 ἢ ποιητικὴ φησιν. ὃ τε Δισχύλος·

5 ἀλλ' ἔστι καὶ μοι κλῆς ἐπὶ γλώσση φύλαξ.

Ρ. πάλιν ὁ Πυθαγόρας τῆς χύτρας ἀρθείσης ἀπὸ τοῦ
 237. πυρὸς τὸν ἐν τῇ σποδῷ τυφον μὴ ἀπολιπεῖν, ἀλλὰ
 Sylb. συγχεῖν προσέταττεν, καὶ ταρύττειν ἀναστάντας ἐξ
 εὐνῆς τὰ στρώματα· οὐ γὰρ τὸν τύπον ἀφανίζειν,
 10 μόνον δεῖν ἠνίττετο, ἀλλὰ μηδὲ ὀργῆς ἵχνος ἀπολι-
 πεῖν. ἐπὶ δὲ ἀνάξασα παύσεται, καθίστασθαι
 αὐτὴν καὶ πᾶσαν ἀπαλείφειν μνησικακίαν. ἥλιος
 δὲ ὑμῖν τῇ ὀργῇ, φησὶν ἢ γραφῇ, μὴ ἐπιδυέτω *)·
 καὶ ὁ εἰπὼν οὐκ ἐπιδυμήσεις **) πᾶσαν ἀφείλεν
 15 μνησικακίαν· θυμὸς γὰρ εὐρίσκειται ὀσμὴ ἐπιθυμίας
 ἡμέρου ψυχῆς κατ' ἐξοχὴν ἀμύνης ἐφετικὸς ἀλόγως.

§. 28. Τῷ ὁμοίῳ τρόπῳ καὶ ἡ κοίτη ταρασσε-
 σθαι παραινῆται, ὡς μήτε ὄνειρωγμοῦ τινὸς μηδὲ
 μὴν ὕπνου μεθ' ἡμέραν, ἀλλὰ μηδὲ τῆς ἐν νυκτὶ ἡδο-
 20 νῆς ἐπιμεμνήσθαι ἐτι. τάχα δὲ καὶ φαντασίαν τῆς
 ζοφεράν συγχεῖν τῷ τῆς ἀληθείας φωτὶ δεῖν ἠνί-
 σσετο· ὀργίξεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε ***) , ὁ Δαβὶδ
 λέγει, μὴ συγκατατίθεσθαι τῇ φαντασίᾳ μηδὲ τὸ
 ἔρογον ἐπάγειν κυροῦντα τὴν ὀργὴν χρῆναι διδάσκων.
 25 πάλιν ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν Πυθαγόρειόν ἐστι σύμβο-
 λον, δηλοῖ δὲ τὰ τέλη καὶ τὰ ὅμοια τῶν μισθωμά-Ρ.
 των ταραχώδη καὶ ἕστατα ὄντα παραινῆσθαι δεῖν. 662.
 διὰ τοῦτο τοι ὁ λόγος τοὺς τελώνας λέγει δυσκό-Ρott.
 λως †) σωθήσεσθαι. πάλιν δ' αὖ δακτύλιον μὴ
 30 φορεῖν μηδὲ εἰκόνας αὐτοῖς ἐγχαράσσειν θεῶν· πα-
 ρεγγνᾶ ὁ Πυθαγόρας, ὡσπερ Μωϋσῆς ††) πρόπαλαι
 διαρρηθῆναι ἐνομοθέτησεν μηδὲν δεῖν γλυπτὸν ἢ χω-

*) Ephes. 4, 26. **) Exod. 20, 17. ***) Psalm. 4, 4.
 Ephes. 4, 26. †) Cf. Matth. 19, 23. ††) Cf. Exod. 20, 4.
 Lenit. 26, 1. Deut. 4, 15. 17.

νευτὸν ἢ πλαστὸν ἢ γραπτὸν ἄγαλμά τε καὶ ἀπει-
κόνισμα ποιῆσθαι, ὡς μὴ τοῖς αἰσθητοῖς προσανέ-
χωμεν, ἐπὶ δὲ τὰ νοητὰ μετώμεν· ἔξεντελίξει γὰρ
τὴν τοῦ Θεοῦ σεμνότητα ἢ ἐν ἐτοιμῷ τῆς ὕψεως
5 συνήθεια, καὶ τὴν νοητὴν οὐσίαν δι' ὕλης σεβάζε-
σθαι ἀτιμάζειν ἔστιν αὐτὴν δι' αἰσθήσεως. διὸ καὶ
τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων οἱ σοφώτατοι τὸ τῆς Ἀθηνᾶς
ἔδος ὑπαιθρον ἀφώρισαν, ὡς Ἑβραῖοι τὸν νεῶν ἄνευ
ἀγάλματος εἰσάμενοι. εἰσὶ δὲ οἱ τὸν Θεὸν σέβοντες
10 οὐρανοῦ μίμημα ποιησάμενοι περιέχον τὰ ἄστρα
προσκυνοῦσιν.

§. 29. Ναὶ μὴν λεγούσης τῆς γραφῆς· ποιή-
σωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέ-
ραν*) , ἄξιον ἡγοῦμαι καὶ τὴν Εὐρύσου τοῦ Πυ-
15 θαγορέου παραθέσθαι φωνὴν οὕτως ἔχουσαν· ὅς
ἐν τῷ περὶ τύχας τὸν δημιουργὸν φήσας αὐτῷ
χρῶμενον παραδείγματι ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον ἐπή-
γαγεν· τὸ δὲ σκᾶνος τοῖς λοιποῖς ὁμοιον, οἷα γεγο-
νὸς ἐκ τᾶς αὐτᾶς ὕλης, ὑπὸ τεχνίτα δὲ εἰργασμένον
20 λῶστω, ὅς ἐτεχνίτευσεν αὐτὸν ἀρχετύπῳ χρῶμενος
ἑαυτῷ· καὶ ὅλος ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ
σὺν καὶ Πλάτῳ μάλιστα τῶν ἄλλων φιλοσόφων
σφόδρα τῷ νομοθέτῃ ὠμίλησαν, ὡς ἔστιν ἐξ αὐτῶν
συμβалέσθαι τῶν δογμάτων. καὶ κατὰ τινα μαν-
25 τείας εὐστοχον φήμην οὐκ ἀθεῖι συνδραμόντες ἐν
τισὶ προφητικαῖς φωναῖς τὴν ἀλήθειαν κατὰ μέρη
καὶ εἶδη διαλαβόντες, προσηγορίαις οὐκ ἀφεγγέσιν
οὐδὲ ἔξωθεν τῆς τῶν πραγμάτων δηλώσεως πορευο-
P. μέναις ἐτίμησαν, τῆς περὶ τὴν ἀλήθειαν οικειότη-663
80 τος ἔμφρασιν εἰληφότες. ὅθεν ἢ μὲν Ἑλληνικὴ φι-
λοσοφία τῇ ἐκ τῆς Θουαλλίδος εἰσικεν λαμπηδόνι, ἢ
ἀνάπτουσιν ἄνθρωποι παρὰ ἡλίου κλέπτοντες ἐν-
τέχνως τὸ φῶς. κηρυχθέντας δὲ τοῦ λόγου πᾶν

*) Genes. 1, 26.

ἐκεῖνο τὸ ἅγιον ἐξέλαμψεν φῶς. εἶτα κατὰ μὲν τὰς οἰκίας νύκτωρ χρησιμεύει τὸ κλέμμα, ἡμέρας δὲ καταναγάζεται τὸ πῦρ καὶ πᾶσα ἡ νύξ ἐκφωτίζεται τῷ τοσοῦτῳ τοῦ νοητοῦ φωτὸς ἡλίου.

5 §. 30. Αὐτίκα ἐπιτομὴν τῶν περὶ δικαιοσύνης εἰρημένων Μωϋσεῖ ὁ Πυθαγόρας πεποιήται λέγων, «ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν,» τουτέστι μὴ παρέρχεσθαι τὸ πρὸς τὰς διανομὰς ἴσον τιμῶντας τὴν δικαιοσύνην.

ἢ φίλους αἰεὶ φίλοις

10 πόλεις τε πόλεσι, συμμάχους τε συμμάχοις συνδεῖ, τὸ γὰρ ἴσον νόμιμον ἀνθρώποις ἔφην, τῷ πλέονι δ' αἰεὶ πολέμιον καθίσταται τοῦλασσον, ἐχθρῶς δ' ἡμέρας κατάρχεται

κατὰ τὴν ποιητικὴν χάριν. διὰ τοῦτο ὁ κύριος «ἄρατε 15 τὸν ζυγὸν μου,» φησὶν, «ὅτι χρηστός ἐστι καὶ ἀβαρής» *).

καὶ τοῖς περὶ πρωτείων φιλονεικοῦσι γνωρίζοις μετὰ ἀπλότητος τὴν ἰσότητα παρεγγυᾷ λέγων «ὡς τὰ παιδιά αὐτοῖς γενέσθαι δεῖν» **).

ὡς αὐτῶς καὶ ὁ ἀπόστολος «μηδένα εἶναι ἐν Χριστῷ δοῦ- 20 λον ἢ ἐλεύθερον» γράφει «ἢ Ἑλληνα ἢ Ἰουδαῖον» ***).

καὶ ἡ γὰρ ἢ κτίσις ἢ ἐν Χριστῷ ἀφιλόνομος καὶ ἀπλεονέκτητος καὶ ἰσότης δικαία, φθόνος γὰρ ἔξω θεῖον χοροῦ ἴσταται καὶ ζῆλος καὶ λήπη, ἢ καὶ οἱ μύσται καρδίαν ἐσθλείν ἀπαγορεύουσι, μὴ χρῆναι 25 ποτε διδάσκοντες ῥαθυμίαις καὶ ὀδύναις ἐπὶ τοῖς ἀβουλήτως συμβαίνουσι δάκνειν καὶ κατεσθλείν τὴν ψυχὴν. ἄθλιος γοῦν ἐκεῖνος, ὃν φησι καὶ Ὅμηρος πλανώμενον μόνον, ὃν θυμὸν κατέδειν †).

P.

§. 31. Πάλιν αὖ δύο ὁδοὺς ††) ὑποτιθεμένου 664. 30 τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῶν ἀποστόλων ὁμοίως τοῖς προ-Pott. φήταις ἅπασι καὶ τὴν μὲν καλούντων «στενὴν καὶ τεθλιμμένην» τὴν κατὰ τὰς ἐντολὰς καὶ ἀπαγορεύσεις

*) Matth. 11, 29 sq. **) Ibid. 18, 3. ***) Galat. 3. 28. 6, 15. 5, 19—21. †) Cf. Homer. Iliad. ζ. v. 202. ††) Cf. Matth. 7, 13. 14. Luc. 13, 24.

περιεσταλμένην, τὴν δὲ ἐναντίαν τὴν εἰς ἀπώλειαν φέρουσαν, „πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον”, ἀκώλυτον ἡδοναῖς τε καὶ θυμῷ, καὶ φασκόντων. „μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστι” *). ὁ τε τοῦ Κεῖου Προδίκου ἐπὶ τε τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας μῦθος πρόεισιν, καὶ Πυθαγόρας οὐκ ὀκνεῖ ἀπαγορεύειν τὰς λεωφόρους ὁδοὺς βαδίζειν προστάτων μὴ δεῖν ταῖς τῶν πολλῶν ἐπεσθαι γνώμαις ἀκρίτοις καὶ ἀνομολογουμέν-
 10ναις. Ἀριστόκριτος δ' ἐν τῇ πρώτῃ τῶν πρὸς Ἡρακλεόδωρον ἀντιδοξουμένων μέμνηται τινος ἐπιστολῆς Ρ. οὕτως ἐχοῦσης. Βασιλεὺς Σκυθῶν Αἰοίας Βυζαν-
 240.τίων δῆμῳ· μὴ βλάπτετε προσόδους ἐμὰς, ἵνα μὴ
 Syll. ἐμαὶ ἵπποι ὑμέτερον ὕδωρ πίωσι. συμβολικῶς γὰρ
 15ῶ βάσβαρος τὸν μέλλοντα πόλεμον αὐτοῖς ἐπάγεσθαι
 παρεδήλωσεν. ὁμοίως καὶ Εὐφορίων ὁ ποιητὴς τὸν
 Νέστορα παράγει λέγοντα.

οἱ δ' οὐπω Σιμόντος Ἀχαιίδας ἔρσαμεν ἵππους.
 διὰ τοῦτό τοι καὶ Αἰγύπτιοι πρὸ τῶν ἱερῶν τὰς
 20σφίγγας ἰδρύνονται, ὡς αἰνιγματώδους τοῦ περὶ Θεοῦ
 λόγου καὶ ἀσφαοῦς ὄντος. τάχα δὲ καὶ ὅτι φιλεῖν
 τε δεῖ καὶ φοβεῖσθαι τὸ θεῖον, ἀγαπᾶν μὲν ὡς προσ-
 ηνὲς καὶ εὐμενὲς τοῖς ὁσίοις, δεδιέναι δὲ ὡς ἀπα-
 ραιτήτως δίκαιον τοῖς ἀνοσίοις. Θηρίον γὰρ ὁμοῦ
 25καὶ ἀνθρώπου· ἢ σφίγξ αἰνίσσεται τὴν εἰκόνα.

Cap. VI.

§. 32. Μακρὸν δ' ἂν εἴη πάντα ἐπεξιέναι τὰ προφητικά καὶ τὰ νομικά τὰ δι' αἰνιγμάτων εἰρη-
 μένα ἐπιλεγόμενους. σχεδὸν γὰρ ἡ πᾶσα ἄδέ πως
 30θεσπίζεται γραφή. ἀπόχρη δ' οἶμαι τῷ γε νοῦν
 κεκτημένῳ εἰς ἐνδειξιν τοῦ προκειμένου ὀλίγα τινα

*) Psalm. 1, 1.

ἐκτεθέντα παραδείγματα. αὐτίκα ὁμολογεῖ τὴν ἐπί-
 κρουσιν ἢ περὶ τὸν νεὼν τὸν παλαιὸν τῶν ἐπὶ περι-
 βόλων πρὸς τι ἀναφορὰ παρ' Ἑβραίοις ἱστορουμένη
 ἢ τε κατὰ τὸν ποδήρη διασκευὴ διὰ ποικίλων τῶν
 5 πρὸς τὰ φαινόμενα συμβόλων τὴν ἀπ' οὐρανοῦ μέ-Ρ.
 χρι γῆς αἰνισσομένη συνθήκην, τό τε κάλυμμα καὶ 665.
 παραπέτασμα ὑακίνθου καὶ πορφύρα, κόκκω τε καὶ Ροττ.
 βύσσω πεποικίλω, ἡνίττετο δ' ἄρα ὡς ἡ τῶν στοι-
 χείων φύσις ἐπέχει τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ, ἐξ ὕδα-
 10 τος μὲν γὰρ ἡ πορφύρα, βύσσος δὲ ἐκ γῆς, ὑακιν-
 θός τε ὁμοίωται ἀέρι ζοφώδης ὡν ὥσπερ ὁ κόκκος
 τῷ πυρί.

§. 33. Ἀνὰ μέσῳ δὲ τοῦ καλύμματος καὶ τοῦ
 παραπετάσματος, ἔνθα τοῖς ἱερεῦσιν ἔξῃν εἰσιεῖναι
 15 θυμιατήριόν τε ἔκειτο σύμβολον τῆς ἐν μέσῳ τῷ
 κόσμῳ τῷδε κειμένης γῆς, ἐξ ἧς αἱ ἀναθυμιάσεις.
 μέσος δὲ καὶ ὁ τόπος ἐκεῖνος τοῦ τε ἐντὸς τοῦ κα-
 ταπετάσματος, ἔνθα μόνῳ τῷ ἀρχιερεῖ ἐπετέτραπτο
 20 ῥηταῖς εἰσιεῖναι ἡμέραις, καὶ τῆς ἔξωθεν περικειμένης
 οὐλάλας τῆς πᾶσιν ἀνειμένης Ἑβραίοις, τὸ μεσαίτα-
 τον οὐρανοῦ φασὶ καὶ γῆς· ἄλλοι δὲ κόσμον τοῦ
 νοητοῦ καὶ τοῦ αἰσθητοῦ λέγουσιν εἶναι σύμβολον.
 τὸ μὲν οὖν κάλυμμα κάλυμμα λαϊκῆς ἀπιστίας ἐπί-
 προσθε τῶν πέντε τετάρυστο κίωνων, εἶργον τοὺς ἐν
 25 τῷ περιβόλῳ. ταύτῃ τοὶ μυστικώτατα «πέντε ἄρ-
 τοι» *) πρὸς τοῦ σωτῆρος κατακλῶνται καὶ πληθύ-
 νουσι τῷ ὄχλῳ τῶν ἀκρωμένων. πολὺς γὰρ ὁ τοῖς
 αἰσθητοῖς ὡς μόνοις οὔσι προσανέχων. ἄθροι δὴ
 περισκοπῶν, φησὶν ὁ Πλάτων, μὴ τις τῶν ἀμνή-
 30 των ἐπακούει. εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ ἄλλο οὐδὲν οἰόμενοι
 εἶναι ἢ οὗ ἂν ἀπρίξ ταῖν χειροῖν λαβέσθαι δύναιντο,
 πρῶξεις δὲ καὶ γενέσεις καὶ πᾶν τὸ ἀόρατον ἀκ
 ἀποδεχόμενοι, ὡς ἐν οὐσίας μέρει· τοιοῦτοι γὰρ οἱ

*) Ioann. 6, 9.

τῇ πεντάδι τῶν αἰσθήσεων προσανέχοντες μόνῃ-
 ἄβατον δὲ ἀκοαῖς καὶ τοῖς ὁμογενέσιν ἢ νόησις τοῦ
 Θεοῦ.

§. 34. Ἐντεῦθεν πρόσωπον εἶρηται τοῦ πατρὸς
 50 υἱὸς αἰσθήσεων πεντάδι σαρκοφόρος γενόμενος ὁ
 λόγος ὁ τοῦ πατρῷου μηνυτῆς ἰδιώματος. εἰ δὲ ζῶμεν
 πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν* *). διὰ πίστεως
 περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἰδους** *) ὁ καλὸς ἀπόστολος
 λέγει. ἔνδον μὲν οὖν τοῦ καλύμματος ἱερατικῆ κέ- P.
 10 κρυπται διακονία καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πονουμένους 666.
 πολὺ τῶν ἔξω εἶργει. πάλιν τὸ παραπέτασμα τῆς Pott.
 εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων παρόδον, κλονες τέτταρες
 αὐτόθι, ἁγίας μήνυμα τετραάδος διαθηκῶν παλαιῶν.
 ἀτὰρ καὶ τὸ τετράγραμμον ὄνομα τὸ μυστικόν, ὃ
 15 περιέκειντο οἷς μόνοις τὸ ἄδυτον βάσιμον ἦν. λέγε-
 ται δὲ Ἰαοῦ, ὃ μεθερμηνεύεται ὁ ὢν καὶ ὁ ἐσόμε-
 νος. καὶ μὴν καὶ καθ' Ἑλληνας Θεὸς τὸ ὄνομα
 τετραάδα περιέχει γραμμῶν. εἰς δὲ τὸν νοητὸν
 κόσμον μόνος ὁ κύριος γενόμενος εἰσεῖσι τῶν παθῶν
 20 εἰς τὴν τοῦ ἀρρήτου γνώσιν παρεισδνόμενος, ὑπὲρ
 πᾶν ὄνομα*** *) ἔξαναχωρῶν, ὃ φωνῇ γνωρίζεται.
 ναὶ μὴν ἢ τε λυχνία ἐν τοῖς νοτίοις ἔκειτο τοῦ θυ-
 μιᾶτηρίου, δι' ἧς αἱ τῶν ἑπτὰ φωσφόρων κινήσεις
 δεδήλωνται νοτίους τὰς περιπολήσεις ποιουμένων.
 25 τρεῖς γὰρ ἐκατέρωθεν τῆς λυχνίας ἐμπεφύκασι κλάδοι
 καὶ ἐπ' αὐτοῖς οἱ λύχνοι, ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος ὡσπερ ἡ
 λυχνία μέσος τῶν ἄλλων πλανητῶν τεταγμένος τοῖς
 τε ὑπὲρ αὐτὸν τοῖς τε ὑπ' αὐτὸν κατὰ τινα θείαν
 μουσικὴν ἐνδίδωσι τοῦ φωτός.

30 §. 35. Ἐχει δέ τι καὶ ἄλλο αἶνιγμα ἢ λυχνία
 ἢ χρυσοῦ τοῦ σημείου τοῦ Χριστοῦ, οὐ τῷ σχήματι
 μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ φωτεμβολεῖν „πολυτρόπως καὶ P
 πολυμερῶς τοὺς εἰς αὐτὸν” †) πιστεύοντας, ἐλπύ- 66
 Poi

* *) Galat. 5, 25. ** *) 2 Corinth. 5, 7. *** *) Philipp.
 2, 9. †) Hebr. 1, 1.

ζοντάς τε καὶ βλέποντας διὰ τῆς τῶν πρωτοκτίστων
 διακονίας. φασὶ δ' εἶναι ἑπτὰ ὀφθαλμοὺς" κυρίου
 τὰ ἑπτὰ πνεύματα" *), ἐπαναπαυόμενα τῇ ῥάβδῳ
 τῇ ἀνθούσῃ ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί" **). πρὸς δὲ τοῖς
 5 βροχίοις τοῦ θυμιατηρίου τράπεζα εἶχε τὴν θέσιν,
 ἐφ' ἧς ἡ παράθεσις τῶν ἄρτων, ὅτι τροφιμώτατα
 τῶν πνευμάτων τὰ βόρια. εἶεν δ' ἄν μοι αἱ τινες
 εἰς ἓν σῶμα καὶ σύνοδον μίαν συμπνεουσῶν ἐκκλη-
 10 σιῶν, τὰ τε ἐπὶ τῆς ἀγίας κιβωτοῦ ἱστορούμενα μη-
 νύει τὰ τοῦ νοητοῦ κόσμου τοῦ ἀποκεκρυμμένου καὶ
 ἀποκεκλεισμένου τοῖς πολλοῖς. καὶ μὴν καὶ τὰ χρύ-
 σια ἐκεῖνα ἀγάλματα, ἑξαπτέρυγον ἑκάτερον αὐτῶν,
 εἴτε τὰς δύο ἄρκτους, ὡς βούλονται τινες, ἐμφαίνει,
 εἴτε ὅπερ μᾶλλον τὰ δύο ἡμισφαίρια, ἐθέλει δὲ τὸ
 15 ὄνομα τῶν Χερουβὶμ δηλοῦν ἐπίγνωσιν πολλήν.
 ἀλλὰ δώδεκα πτέρυγας ἄμφω ἔχει καὶ διὰ τοῦ ζω-
 διακοῦ κύκλου καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν φερομένου χρό-
 νου τὸν αἰσθητὸν κόσμον δηλοῖ.

§. 37. Περὶ τούτων οἶμαι καὶ ἡ τραγωδία φυ-
 Ρ. σιολογοῦσά φησιν·

241. ἀκάμας τε χρόνος περὶ γ' ἀενάω
 Syb. ρείματι πλήρης φοιτᾷ τίκτων
 αὐτὸς ἑαυτὸν, δίδυμοί τ' ἄρκτοι
 ταῖς ἀκνπλάνοις πτερύγων ῥιπαῖς
 25 [τὸν] Ἀτλάντειον τηροῦσι πόλον.

Ἄτλας δὲ ὁ μὴ πάσχων πόλος δύναται μὲν εἶναι
 καὶ ἡ ἀπλανὴς σφαῖρα, βέλτιον δὲ ἴσως αἰῶνα ἀκί-
 νητον νοεῖσθαι. ἄμεινον δ' ἡγοῦμαι τὴν κιβωτὸν ἐκ
 τοῦ Ἑβραϊκοῦ ὀνόματος θηβωθὰ καλουμένην ἄλλο
 30 τι σημαίνειν. ἐρμηνεύεται μὲν ἔν ἀνθ' ἐνὸς πάντων
 τόπων. εἴτ' οὖν ὄγδοὺς καὶ ὁ νοητὸς κόσμος εἴτε
 καὶ ὁ περὶ πάντων περιεκτικὸς, ἀσχημάτιστός τε καὶ
 ἀόρατος δηλοῦται θεὸς, τὰ νῦν ὑπερκλεισθῶ λέγειν·

*) Apocal. 5, 6. **) lesai. 11, 1 sq.

πλήν ἀνάπαυσιν μηνύει τὴν μετὰ τῶν δοξολόγων πνευμάτων, ἃ αἰνίσσεται Χερουβίμ· οὐ γὰρ ἂν ποτε ὁ μηδὲ γλυπτὸν εἶδωλον δημιουργεῖν παραινέσας αὐτὸς ἀπεικόνιζεν τῶν ἁγίων ἄγαλμα, οὐδ' ἔστι τὴν ἀρχὴν ἐπισύνθετόν τι καὶ αἰσθητὸν ζῶον ἐν οὐρανῷ ᾧδὲ πως ἔχον, σύμβολον δ' ἔστι λογικῆς μὲν τὸ P. πρόσωπον ψυχῆς, πτέρυγες δὲ λειτουργίαι τε καὶ 668. ἐνέργειαι αἱ μετάρσιοι δεξιῶν τε ἅμα καὶ λαιῶν Pott. δυνάμεων, ἡ φωνὴ δὲ δόξα εὐχάριστος ἐν ἀκατα-
10παύστῳ θεωρίᾳ.

§. 38. Ἀπόχρη μέχρι τοῦδε προχωρῆσαι τὴν μυστικὴν ἐρμηνείαν, τοῦ δὲ ἀρχιερέως ὁ ποδῆρης κόσμος ἔστιν αἰσθητοῦ σύμβολον, τῶν μὲν ἐπτὰ πλανητῶν οἱ πέντε λίθοι καὶ οἱ δύο ἄνθρακες διὰ
15 τε τὸν Κρόνον καὶ τὴν Σελήνην· ὁ μὲν γὰρ μεσημβρινὸς καὶ ὑγρὸς καὶ γεώδης καὶ βαρὺς, ἡ δὲ ἀερώδης· διὸ Ἄρτεμις πρὸς τινῶν εἴρηται ἀεροτόμος τις οὖσα, ζοφερὸς δὲ ὁ ἄήρ. συνεργοῦντας δὲ εἰς γένε-
20 τὴν θείαν πρόνοιαν ἐπὶ τε τοῦ στήθους καὶ τῶν ὤμων εἰκότως ἰδρῦσθαι διαγράφει, δι' ὧν ἡ πρῶξις ἢ ἐπιγενεσιουργὸς ἢ ἐβδομάς ἢ πρώτη, στήθος δ' οἰκητήριον καρδίας τε καὶ ψυχῆς. εἶεν δ' ἂν καὶ ἄλλως λίθοι ποικίλοι σωτηρίας τρόποι. οἱ μὲν ἐν
25 τοῖς ὑπεραναβεβηκόσιν, οἱ δ' ἐν τοῖς ὑποβεβηκόσιν ἰδρῦμένοι παντὸς τοῦ σωζομένου σώματος. οἱ τε τριακόσιοι ἐξήκοντα κώδωνες οἱ ἀπηρημένοι τοῦ ποδῆρους χρόνος ἔστιν ἐνιαύσιος, ἐνιαυτὸς κυρίου δεκτὸς, κηρύσσων *) καὶ κατηχῶν τὴν μεγίστην
30 τοῦ σωτήρος ἐπιφάνειαν. ἄλλα καὶ ὁ πῖλος ὁ χρυσοῦς ὁ ἀνατεταμένος τὴν ἐξουσίαν μηνύει τὴν βασιλικὴν τοῦ κυρίου, εἴ γε „ἡ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας” **) ὁ σωτήρ.

*) Iesai. 61, 2. Luc. 4, 19.

**) Ephes. 5, 23.

§. 39. Σημείον γοῦν ἡγεμονικωτάτης ἀρχῆς ὁ πῖλος ὁ ὑπὲρ αὐτὴν, ἄλλως τε ἀκηκόαμεν, ὡς εἴρηται, “καὶ τοῦ Χριστοῦ κεφαλὴ ὁ Θεὸς” *) καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ναὶ μὴν εἰς τὸ μὲν περιστήθιον ἕκ τε ἐπωμίδος, ἣ ἔστιν ἔργου σύμβολον, ἕκ τε τοῦ λογίου, τὸν λόγον δὲ τοῦτο αἰνίσσεται, ᾧ συνέστηκεν καὶ ἔστιν οὐρανοῦ εἰκὼν τοῦ λόγου γενομένου τοῦ ὑποκειμένου “τῇ κεφαλῇ τῶν πάντων τῶ Χριστῶ” **), κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡς αὐ-
 10 τως κινούμενα. οἱ οὖν ἐπὶ τῆς ἐπωμίδος σμαράγδου φωτεινοὶ λίθοι ἥλιον καὶ σελήνην μηνύουσι τοὺς συν-
 15 εργοὺς τῆς φύσεως. χειρὸς δὲ οἶμαι ᾧμος ἀρχή. οἱ δὲ ἐπὶ τῶ στήθει τέτραχα τεταγμένοι δώδεκα τὸν ζωδιακὸν διαγράφουσιν ἡμῖν κύκλον κατὰ τὰς τέσ-
 15 σαρας τοῦ ἔτους τροπᾶς. ἄλλως τε ἐχορῆν τῇ κε-
 20 φαλῇ τῇ κυριακῇ νόμον μὲν καὶ προφήτας ὑποκεῖ-669. σθαι, δι’ ὧν οἱ δίκαιοι μηνύονται καθ’ ἑκατέρας Ροττ. τὰς διαθήκας, προφήτας γὰρ ἅμα καὶ δικαίους εἶναι τοὺς ἀποστόλους λέγοντες, εὐ ἂν εἴποιμεν, “ἐνὸς καὶ
 20 τοῦ αὐτοῦ ἐνεργοῦντος” ***) διὰ πάντων ἁγίου πνεύ-
 25 ματος. ὡσπερ δὲ ὁ κύριος ὑπεράνω τοῦ κόσμου παν-
 30 τὸς, μᾶλλον δὲ ἐπέκεινα τοῦ νοητοῦ, οὕτως καὶ τὸ ἐν τῶ πετάλῳ ἔγγραπτον ὄνομα ὑπεράνω πάσης ἀρ-
 35 χῆς καὶ ἐξουσίας εἶναι ἠξίωται, ἔγγραπτον δὲ διὰ τε
 40 εἰς τὰς ἐντολὰς τὰς ἐγγράφους διὰ τε τὴν αἰσθητὴν παρουσίαν. ὄνομα δὲ εἴρηται Θεοῦ, ἐπεὶ ὡς βλέπει τοῦ πατρὸς τὴν ἀγαθότητα ὁ υἱὸς, ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς σωτὴρ κεκλημένος ἢ τῶν ὄλων ἀρχή, ἣτις ἀπεικόνι-
 45 σται μὲν ἕκ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου πρώτη καὶ πρό
 50 30αἰώνων, τετύπωκεν δὲ τὰ μεθ’ ἑαυτὴν ἅπαντα γενο-
 55 μενα.

§. 40. Ναὶ μὴν τὸ λόγιον τὴν προφητείαν τὴν ἐκβοᾶσαν τῷ λόγῳ καὶ κηρύσσουσαν καὶ τὴν κρίσιν

*) 1 Corinth. 11, 3. 2 Corinth. 11, 30. °°) 1 Co-
 65 rinth. 11, 3. Ephes. 1, 12. °°°) 1 Corinth. 12, 11.

τὴν ἔσομένην δηλοῖ, ἐπεὶ ὁ αὐτὸς ἔστι λόγος ὁ προφητεύων κρίνων τε ἅμα καὶ διακρίνων ἕκαστα. φασὶ δὲ καὶ τὸ ἔνδυμα τὸν ποδήρη τὴν κατὰ σάρκα προφητεύειν οἰκονομίαν, δι' ἣν προσεχέστερον εἰς κόσμον ὤφθη. ταύτη τοὶ ἀποδύς τὸν ἡγιασμένον χιτῶνα ὁ ἀρχιερεὺς, κόσμος δὲ καὶ ἡ ἐν κόσμῳ κτίσις ἡγιάσται πρὸς τοῦ κατὰ συγκραταθμένου τὰ γινόμενα λούεται καὶ τὸν ἄλλον ἐνδύεται ἅγιον ἁγίου ὡς εἰπεῖν χιτῶνα, τὸν συνεισιόντα εἰς τὰ ἄδυτα αὐτοῦ, ἐμοὶ ¹⁰δοκεῖν ἐμφαίνων τὸν Λευίτην καὶ γνωστικὸν ὡς ἂν τῶν ἄλλων ἱερέων ἄρχοντα, ὕδατι ἀπολελουμένων ἐκείνων καὶ πίστιν ἐνδεδυμένων μόνην καὶ τὴν ἰδίαν ἐκδεχομένων μονήν, αὐτὸν διακρίναντα τὰ νοητὰ τῶν αἰσθητῶν, κατ' ἐπανάβασιν τῶν ἄλλων ἱερέων σπεύδοντα ἐπὶ τὴν τοῦ νοητοῦ δίοδον τῶν τῆδε ἀπολούεσθαι· οὐκέτι ὕδατι ὡς πρότερον ἐκαθάριετο, εἰς Λευιτικὴν ἐντασσόμενος φυλὴν.

§. 41. Ἄλλ' ἤδη τῷ γνωστικῷ λόγῳ καθαρὸς μὲν τὴν καρδίαν πᾶσαν, κατορθώσας δ' εὖ μάλα καὶ τὴν πολιτείαν ἐπ' ἄκρων παρὰ τοῦ ἱερέως ἐπιρροεῖζον ἀξήσας ἀτεχνῶς ἡγνισμένος καὶ λόγῳ καὶ βίῳ, ἐπενδυσάμενος τὸ γάρωμα τῆς δόξης, τοῦ πνευματικοῦ ἐκείνου καὶ τελείου ἀνδρὸς τὴν ἀπόρρητον κληρονομίαν ἀπολαβῶν, ἦν ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἠνέβη*)· υἱὸς καὶ φίλος γενόμενος, «πρόσωπον ⁶⁷⁰25 ἤδη πρὸς πρόσωπον» **) ἐμπίμπλαται τῆς ἀκορέ-Pott. P. στοῦ θεωρίας. οὐδὲν δὲ οἷον αὐτοῦ ἐπακοῦσαι τοῦ ²⁴²λόγου, πλείονα τὸν νοῦν διὰ τῆς γραφῆς ἐνδιδόν-Sylb. τος. λέγει γὰρ ὧδε· «καὶ ἐκδύσεται τὴν στολήν τὴν λιπὴν, ἣν ἐνδεδύκει εἰσπορευόμενος εἰς τὰ ἅγια ³⁰καὶ ἀποθήσει αὐτὴν ἐκεῖ καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι ἐν τόπῳ ἁγίῳ καὶ ἐνδύσεται τὴν στολήν αὐτοῦ» ***). ἄλλως δ' οἶμαι ὁ κύριος ἀπο-

*) 1 Corinth. 2, 9. **) Ibid. 13, 12. ***) Leuit. 16, 23 sq.

δύεται τε καὶ ἐνδύεται κατιῶν εἰς αἴσθησιν, ἄλλως ὃ δι' αὐτοῦ πιστεύσας ἀποδύεται τε καὶ ἐπενδύεται, ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος ἐμήνησεν, τὴν ἡγιασμένην στολήν. ἐν-
 τεῦθεν κατ' εἰκόνα τοῦ κυρίου ἀρχιερεῖς ἀπὸ τῆς
 5 ἁγιασθείσης ἡροῦντο φυλῆς οἱ δοκιμώτατοι, καὶ οἱ
 εἰς βασιλείαν καὶ οἱ εἰς προφητείαν ἐκλεκτοὶ ἐ-
 χρίοντο.

Cap. VII.

§. 42. Ὅθεν καὶ Αἰγύπτιοι οὐ τοῖς ἐπιτυχοῦσι
 10 τὰ παρὰ σφίσι ἀντίθετο μυστήρια οὐδὲ μὴν βε-
 βήλοις τὴν τῶν θεῶν εἶδησιν ἐξέφερον, ἀλλ' ἢ μό-
 νοις γε τοῖς μέλλουσιν ἐπὶ βασιλείαν προΐεναι καὶ
 τῶν ἱερέων τοῖς κριθεῖσιν εἶναι δοκιμωτάτοις ἀπὸ τε
 τῆς τροφῆς καὶ τῆς παιδείας καὶ τοῦ γένους. ὅμοια
 15 γοῦν τοῖς Ἑβραϊκοῖς κατὰ γε τὴν ἐπίκουρσιν καὶ τὰ
 τῶν Αἰγυπτίων αἰνίγματα. Αἰγυπτίων οἱ μὲν ἐπὶ
 πλοίου, οἱ δὲ ἐπὶ κροκοδείλου τὸν ἥλιον δεικνύουσι.
 σημαίνουσι δὲ ὅτι ὁ ἥλιος δι' ἄερος γλυκεροῦ καὶ ὑ-
 γροῦ τὴν πορείαν ποιούμενος γεννᾷ τὸν χρόνον, ὃν
 20 αἰνίσσεται ὁ κροκόδειλος διὰ τινὰ ἄλλην ἱερατικὴν
 ἱστορίαν. καὶ μὴν καὶ ἐν Διοσπόλει τῆς Αἰγύπτου
 ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ καλουμένου πυλῶνος διατετύπεται παι-
 δλον μὲν γενέσεως σύμβολον, φθορᾶς δὲ ὁ γέρων,
 θεοῦ τε αὐτὸν ἰέραξ, ὡς ὁ ἰχθύς μίσους, καὶ κατ'
 25 ἄλλο πάλιν σημαϊνόμενον ὁ κροκόδειλος ἀναδείας.

§. 43. Φαίνεται τοίνυν συντιθέμενον τὸ πᾶν
 σύμβολον δηλωτικὸν εἶναι τοῦδε· ὃ γινόμενοι καὶ
 ἀπογινόμενοι, θεὸς μισεῖ ἀναδείαν. τὰ τε ὧτα καὶ P.
 τοὺς ὀφθαλμοὺς οἱ δημιουργοῦντες ἐξ ὕλης τιμίας 671.
 30 καθιεροῦσιν τοῖς θεοῖς ἀνατιθέντες εἰς ταὺς νεᾶς, Pott.
 τοῦτο δῆπου αἰνισσόμενοι ὡς πάντα θεὸς ὄρᾳ καὶ
 ἀκούει. πρὸς τοῖς δὲ ἀλκῆς μὲν καὶ ῥώμης σύμβο-
 λον αὐτοῖς ὁ λέων· ὡσπερ ἀμέλει γῆς τε αὐτῆς καὶ
 γεωργίας καὶ τροφῆς ὁ βοῦς, ἀνδρείας τε καὶ παρ-

ρησίας ὁ ἵππος, ἀλκῆς τε αὖ μετὰ συνέσεως ἢ Σφιγξ, τὸ μὲν σῶμα πᾶν λέοντος, τὸ πρόσωπον δὲ ἀνθρώπου ἔχουσα. ὁμοίως τε τοῦτοις σύνεσιν καὶ μνήμην καὶ κράτος καὶ τέχνην ὁ ἀνθρώπος αἰνισσόμενος τοῖς ἱεροῖς πρὸς αὐτῶν ἐγγλύφεται.

§. 44. Ἦδη δὲ καὶ ταῖς καλουμέναις παρ' αὐτοῖς κομασίαις τῶν θεῶν χρυσᾶ ἀγάλματα, δύο μὲν κύνες, ἓνα δὲ ἰέρακα καὶ Ἰβιν μίαν περιφέρουσι καὶ καλοῦσι τὰ τέσσαρα τῶν ἀγαλμάτων εἰδῶλα 10 τέσσαρα γράμματα. εἰσὶ γοῦν οἱ μὲν κύνες σύμβολα τῶν δυεῖν ἡμισφαιρίων, οἷον περιπολούντων καὶ φυλασσόντων, ὁ δὲ ἰέραξ ἡλίου, πυρώδης γὰρ καὶ ἀναιρετικὸς, αὐτίκα τὰς λοιμικὰς νόσους ἡλίῳ ἀνατιθέασιν· ἡ δὲ Ἰβις σελήνης, τὰ μὲν σκιερὰ τῶ 15 μέλανι, τὰ δὲ φωτεινὰ τῷ λευκῷ τῶν πτίλων εἰκαζόντων. εἰσὶν δ' οἱ τοὺς μὲν τροπικοὺς πρὸς τῶν κινῶν μηνύεσθαι βούλονται, οἱ δὲ διαφυλάσσουσι καὶ πλωροῦσι τὴν ἐπὶ νότον καὶ ἄρκτον παράροdon τοῦ ἡλίου, τὸν δ' ἰσημερινὸν ὑψηλὸν ὄντα καὶ δια- 20 κεκαυμένον ὁ ἰέραξ δηλοῖ, καθάπερ ἡ Ἰβις τὸν λοξόν, ἀριθμοῦ γὰρ ἐπινοίας καὶ μέτρου μάλιστα τῶν ζώων ἡ Ἰβις ἀρχὴν παρεοχῆσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις δοκεῖ, ὡς τῶν κύκλων ὁ λοξός.

Cap. VIII.

25 §. 45. Ἀλλὰ γὰρ οὐ μόνον Αἰγυπτίων οἱ λογικώτατοι, πρὸς δὲ καὶ τῶν ἄλλων βαρβάρων ὅσοι φιλοσοφίας ἀρέχθησαν, τὸ συμβολικὸν εἶδος ἐξήλωσαν. φασὶ γοῦν καὶ Ἰδαρθούραν τῶν Σκυθῶν βασιλέα, ὡς ἱστορεῖ Φερεκίδης ὁ Σύριος, Δαρείῳ δια- 30 βάντι τὸν Ἰστρον πόλεμον ἀπειλοῦντα πέμψαι σύμβολον ἀντὶ τῶν γραμμῶν, μῦν, βάτραχον, ὄρνιθα, οἰστὸν, ἄροτρον. ἀπορίας δὲ οὐσης οἷος εἰκὸς, ἐπὶ Ρ, τοῦτοις Ὀροτοπάγας μὲν ὁ χλῆραχος ἔλεγεν παρα-672, δάσειν αὐτοὺς τὴν ἀρχὴν, τεκμαιρόμενος ἀπὸ μὲν Ρου.

τοῦ μυδὸς τὰς οἰκήσεις, ἀπὸ δὲ τοῦ βατράχου τὰ ὕδατα, τὸν ἄερα τε ἀπὸ τῆς ὄρνιθος, καὶ ἀπὸ τοῦ οἰστοῦ τὰ ὄπλα, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀρότρου τὴν χώραν. Ξιφόδρης δὲ ἔμπαιον ἠρμήνευσεν, ἔφασκεν γὰρ ἐὰν ζυῆ ὡς ὄρνιθες ἀναπτῶμεν ἢ ὡς μύες κατὰ τῆς γῆς ἢ ὡς οἱ βάτραχοι καθ' ὕδατος δύωμεν, οὐκ ἂν φύγοιμεν τὰ ἐκείνων βέλη, τῆς γὰρ χώρας οὐκ ἐσμὲν κύριοι. Ἀνάχαρσιν τε τὸν Σκύθην φησὶ καὶ αὐτὸν κοιμῶμενον κατέχειν τῇ μὲν λαιᾷ τὰ αἰδοῖα, τῇ 10δεξιᾷ δὲ τὸ στόμα, αἰνιττόμενον δεῖν μὲν ἀμφοῖν, μείζον δὲ εἶναι γλώττης κρατεῖν ἢ ἡδονῆς.

§. 46. Καὶ τί μοι περὶ τοὺς βαρβάρους ἐν-
 διατρίβειν, ἔξόν αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας σφόδρα τῇ
 ἐπικρύψει κεχορημένους παρασιτῆσαι; Ἀνδροκύδης γοῦν
 15 Πυθαγορικὸς τὰ Ἐφέσια καλούμενα γράμματα ἐν
 πολλοῖς δὴ πολυθρόνητα ὄντα συμβόλων ἔχειν φησὶ
 τάξιν, σημαίνει δὲ Ἀσκιον μὲν τὸ σκότος, μὴ γὰρ
 ἔχειν τοῦτο σκιάν· φῶς δὲ Κατάσκιον, ἐπεὶ κατα-
 γάζει τὴν σκιάν· Αἰξ τὲ ἐστὶν ἡ γῆ κατὰ ἀρχαίαν
 20 ἐπωνυμίαν, καὶ Τετράς ὁ ἐνιαυτὸς διὰ τὰς ὥρας,
 Δαμναμενεὺς δὲ ὁ ἥλιος ὁ δαμάζων, τὰ Αἰσῖά τε
 ἢ ἀληθῆς φωνή. σημαίνει δ' ἄρα τὸ σύμβολον ὡς
 κεκόσμηται τὰ θεῖα· οἷον σκότος πρὸς φῶς, καὶ
 ἥλιος πρὸς ἐνιαυτὸν καὶ γῆ πρὸς παντοίαν φύσεως
 25 γένεσιν. ἀλλὰ καὶ Διονύσιος ὁ Θραῖξ ὁ γραμματικὸς
 ἐν τῷ περὶ τῆς ἐμφάσεως τοῦ περὶ τῶν τροχίσκων
 συμβόλου φησὶ κατὰ λέξιν· ἐσήμαινον γοῦν οὐ διὰ
 λέξεως μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ συμβόλων ἐνιοὶ τὰς πρά-
 ξεις, διὰ λέξεως μὲν ὡς ἔχει τὰ λεγόμενα Δελφικὰ πα-
 30 ραγγέλματα τὸ μηδὲν ἄγαν' καὶ τὸ γνῶθι σαυτὸν
 P. καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· διὰ δὲ συμβόλων, ὡς ὁ τε
 243. τροχὸς ὁ στρεφόμενος ἐν τοῖς τῶν θεῶν τιμένεσιν
 Sylb. εἰλικυσμένος παρὰ Αἰγυπτίων, καὶ τὸ τῶν θαλλῶν
 τῶν διδομένων τοῖς πρόσκυνοῦσι. φησὶ γὰρ Ὁρφεὺς
 35 Ὁράκιος·

Θαλλῶν δ' ὅσα βροτοῖσιν ἐπὶ χθονὸς ἔργα μέ-Ρ.
μηλεῖν. 673.

οὐδὲν ἔχει μίαν αἴσαν ἐπὶ φρεσίν, ἀλλὰ κυκλεῖται Pott.
πάντα πέριξ, στήναι δὲ καθ' ἓν μέρος οὐ θέμις
5 ἐστίν·

ἀλλ' ἔχει, ὡς ἤρξαντο, δρόμον μέρος ἴσον ἕκαστος.
οἱ θαλλοὶ ἦτοι τῆς πρώτης τροφῆς σύμβολον ὑπάρ-
χουσιν ἢ ὅπως ἐπιστῶνται οἱ πολλοὶ τοὺς μὲν καρ-
ποὺς δι' ὅλου θάλλειν καὶ αὔξασθαι διαμένοντας ἐπὶ
10 πλεῖστον, σφᾶς δὲ αὐτοὺς ὀλίγον εἰληχέναι τὸν τῆς
ζωῆς χρόνον, τούτου χάριν δίδοσθαι τοὺς θαλλοὺς
βούλονται, ἵσως δὲ καὶ ἵνα ἐπιστῶνται ὅτι ὡς οὗτοι
αὐ καίονται, οὕτως καὶ τοὺς εἰς τοῦτον τὸν βίον,
ταχέως ἐκλιπεῖν καὶ πρὸς ἔργον γενήσεσθαι.

15 §. 47. Χρησιμώτατον ἄρα τὸ τῆς συμβολικῆς
ἐρμηνείας εἶδος εἰς πολλὰ καὶ πρὸς τὴν ὀρθὴν θεο-
λογία ἁρμονίαν καὶ πρὸς εὐσέβειαν καὶ πρὸς ἐπί-
δειξιν συνέσεως καὶ πρὸς βραχυλογίας ἄσκησιν καὶ
σοφίας ἔνδειξιν· σοφοῦ γὰρ τὸ χρῆσθαι τῇ συμβο-
20 λικῇ φράσει δεξιῶς, φησὶν ὁ γραμματικὸς Αἰδύμος,
καὶ τὸ γνωρίσαι τὸ διὰ ταύτης δηλούμενον· καὶ
μὴν ἢ στοιχειωτικῇ τῶν παιδῶν διδασκαλίᾳ τὴν τῶν
τεττάρων στοιχείων περιεῖληθεν ἐρμηνείαν, βέδν μὲν
γὰρ τοὺς Φούγας τὸ ὕδωρ φησὶ καλεῖν, καθὰ καὶ
25 Ὀρφεὺς·

καὶ βέδν Νυμφῶν καταλείβεται ἀγλαὸν ὕδωρ.
ἀλλὰ καὶ ὁ Θύτης Δίων ὁμοίως φαίνεται γράφων·
καὶ βέδν λαβῶν κατὰ χειρῶν καταχέου καὶ ἐπὶ τὴν
ἱεροσκοπίην τρέπου· ἔμπαιβιν δὲ ὁ κωμικὸς Φιλύλ-
30 λιος βέδν τὸν ἀέρα βιόδαρον ὄντα διὰ τούτων γι-
νώσκει·

ἔλκειν τὸ βέδν σωτήριον προσείχομαι·

ὑπερ μέγιστόν ἐστιν ὑγείας μέρος·

τὸ τὸν ἀεὶ ἔλκειν καθαρὸν, οὐ τεθολωμένον.

35 §. 48. Συνομολογος τῆς τοιαύτης δόξης καὶ ὁ
Κυζικηρὸς Νεάνθης γράφων τοὺς Μακεδόνων ἱεροῖς

ἐν ταῖς κατευχαῖς βέδν κατακαλεῖν ἴλεω αὐτοῖς τε
καὶ τοῖς τέκνοις, ὅπερ ἐρμηνεύουσιν ἀέρα. ζάψ δὲ
τὸ πῦρ οἱ μὲν παρὰ τὴν ζέσιν ἀμαθῶς ἐδέξαντο,
καλεῖται δ' οὕτως ἡ θάλασσα, ἄς Εὐφορίων ἐν ταῖς
ἐπρὸς Θεωρίδαν ἀντιγραφαῖς·

ζάψ δὲ ποτὶ σπιλάδεσσι νεῶν ὀλέτειρα κακύνει.
Διονύσιός τε ὁ ἱάμβος ὁμοίως·

πόντου μαινομένοιο περιστείνει ἀλυκὴ ζάψ.

ὁμοίως δὲ Κρατῖνος ὁ νεώτερος κωμικός·

10 καρῖδας ἡ ζάψ ἐκφέρει κίχθῦδια.

καὶ Σιμίλιας ὁ Ῥόδιος·

Ἄμμας

Ἰγνήτων καὶ Τελχίνων ἔφν ἡ ἀλυκὴ ζάψ.

χθῶν δὲ ἡ γῆ εἰς μέγεθος κεχυμένη. καὶ πληκτρον
150οὶ μὲν τὸν πόλον, οἱ δὲ τὸν ἀέρα τὸν πάντα πλήσ-
σοντα καὶ κινουῦντα εἰς φύσιν τε καὶ αὐξησην ἢ τὸν
πάντων πληρωτικόν.

§. 49. Οὐκ ἀνέγνωσαν δ' οὗτοι Κλεάνθην τὸν
φιλόσοφον, ὃς ἀντικρως πληκτρον τὸν ἥλιον καλεῖ,
20 ἐν γὰρ ταῖς ἀνατολαῖς ἐρείδων τὰς αὐγὰς, οἷον
πλήσσω τὸν κόσμον, εἰς τὴν ἐναρμόνιον πορείαν τὸ
φῶς ἄγει, ἐκ δὲ τοῦ ἡλίου σημαίνει καὶ τὰ λοιπὰ
ἄστρα. σφίγξ δὲ οὐχ ἡ τῶν ὄλων σύνεσις καὶ ἡ
τοῦ κόσμου κατὰ τὸν ποιητὴν Ἄρατον περιφορὰ,
25 ἀλλὰ τάχα μὲν ὁ διήκων πνευματικὸς τόνος καὶ συν-
έχων τὸν κόσμον εἴη ἂν, ἄμεινον δὲ ἐκδέχεσθαι
τὸν αἰθέρα πάντα συνέχοντα καὶ σφίγγοντα, καθὰ
καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς φησὶν·

εἰ δ' ἄγε τοὶ λέξω πρῶθ' ἥλιον ἀρχὴν,

30 ἔξ ὧν διὴ ἐγένοντο τὰ νῦν ἔσορώμενα πάντα,
γαῖα τε καὶ πόντος πολυκύμων, ἢδ' ὑγρὸς ἀἴθρ
Τιτάν ἢδ' αἰθῆρ σφίγγων περὶ κύκλον ἅπαντα.

Ἀπολλόδωρος δ' ὁ Κερκυραῖος τοὺς στίχους τούτους
ὑπὸ Βράγχου ἀναφωνηθῆναι τοῦ μάντεως λέγει Μι-
35 λησίους καθαιρόντος ἀπὸ λοιμοῦ. ὁ μὲν γὰρ ἐπιρ-

P.

674.

Pou.

ραίνων τὸ πλῆθος δάφνης κλάδοις προκατήρχετο
τοῦ ὕμνου ὧδέ πως·

μέλπετε ὦ παῖδες ἐκάεργον καὶ ἐκαέργαν·
ἐπέβαλλεν δὲ ὡς εἰπεῖν ὁ λαός· βέδν, ζάψ, χθῶν,
10 σπλήκτρον, σφιγξ, κναξζβι, χθύπτῆς, φλεγμὸς, δρωψ.
μείνηται τῆς ἱστορίας καὶ Καλλίμαχος ἐν ἰάμβοις.
κναξζβι δὲ κατὰ παραγωγὴν ἢ νόσος, παρὰ τὸ κναλεῖν, P,
καὶ διαφέρειν θῦψαί τε τῷ κεραυνῷ φλέξει. Θέσπισ675.
μέντοι ὁ τραγικὸς διὰ τούτων ἄλλο τι σημαίνεισθαιPott.
10 φησιν ὧδέ πως γράφων·

ἴδε σοὶ σπένδω κναξζβι τὸ λευκὸν
ἀπὸ θηλαμόνων θλίψας κνακῶν·
ἴδε σοὶ χθύπτῆν [τυρὸν] μίξας
15 ἐρυθρῷ μέλιτι, κατὰ τῶν σῶν, Πάν,
δίκερως τίθεμαι βωμῶν ἀγίων.
ἴδε σοὶ βρομίου αἴθοπα φλεγμὸν
λείβω.

αἰνίσσεται οἶμαι τὴν ἐκ τῶν τεσσάρων καὶ εἴκοσι
στοιχείων ψυχῆς γαλακτώδη πρῶκτῆν τροφήν, μεθ'
20 ἣν ἤδη πεπηγὸς γάλα τὸ βρωῦμα, τελευταῖον δὲ αἷμα
ἀμπέλου τοῦ λόγου τὸν αἴθοπα οἶνον τὴν τελειοῦσαν
τῆς ἀγωγῆς εὐφροσύνην διδάσκει. δρωψ δὲ ὁ λό-
γος ὁ δραστήριος ὁ ἐκ κατηχίσεως τῆς πρώτης εἰς
αἴτησιν ἀνδρός, εἰς μέτρον ἡλικίας, ἐκφλέγων καὶ
25 ἐκφωτίζων τὸν ἄνθρωπον.

§. 50. Ἀλλὰ καὶ τρίτος ὑπογραμμὸς φέρεται
παιδικός, μάρπτες σφιγξ κλωψ ζυγχθηδόν, σημαίνει
δ' οἶμαι διὰ τῆς τῶν στοιχείων καὶ τοῦ κόσμου
διοικήσεως τὴν ὁδὸν ἡμῖν δεῖν ἐπὶ τὴν τῶν τελειο-
30 τέρων γίνεσθαι γνῶσιν βία καὶ πόνω περιγινομένης
τῆς αἰωνίου σωτηρίας, μάρψαι μὲν γὰρ τὸ κατα-
λαβεῖν, τὴν δὲ τοῦ κόσμου ἁρμονίαν ἢ σφιγξ, ζυ-
χθηδόν δὲ τὴν χαλεπότητα μηνύει, καὶ κλωπα τὴν
P. λαοθάροῦσαν κυρίου γνῶσιν ἅμα καὶ ἡμέραν δηλοῖ.
244. τί δ'; οὐχὶ καὶ Ἐπιγένης ἐν τῷ περὶ τῆς Ὀρφέως
Sylb. ποιήσεως τὰ ἰδιόζοντα παρ' Ὀρφεῖ ἐκτιθέμενός

φῆσι· κερκίσι καμπυλόχοωσι' τοῖς ἀρότροις μηνύει-P.
σθαι· στήμοσι δὲ τοῖς αὐλάξι, μίτον δὲ τὸ σπέρμα676.
ἀλληγορεῖσθαι, καὶ δάκρυα Διὸς τὸν ὄμβρον δη-Pott,
λοῦν, μοίρας τε αὖ τὰ μέρη τῆς σελήνης, τριακάδα
ἔκαι πεντεκαίδεκάτην καὶ νουμηνίαν· διὸ καὶ λευκοστό-
λους αὐτὰς καλεῖν τὸν Ὅρφέα φωτὸς οὔσας μέρη.
πάλιν ἄνθιον μὲν τὸ ἔαρ διὰ τὴν φύσιν, ἀργίδα δὲ
τὴν νύκτα διὰ τὴν ἀνάπausιν, καὶ γοργόνιον τὴν
σελήνην διὰ τὸ ἐν αὐτῇ πρόσωπον· Ἀφροδίτην τε
ἄπτον καιρὸν καθ' ὃν δεῖ σπείρειν λέγεσθαι παρὰ τῷ
θεολόγῳ.

§. 51. Τοιαῦτα καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ἠπίσσαντο,
Φερσεφόνης μὲν κύνas τοὺς πλανήτας, Κρόνου δὲ
δάκρυον τὴν θάλασσαν ἀλληγοροῦντες. καὶ μυρία
ἔπέπι μυρίοις εὔροισιν ἂν ὑπὸ τε φιλοσόφων ὑπὸ τε
ποιητῶν αἰνιγματωδῶς εἰρημένα, ὅπου γε καὶ ὅλα
βιβλία ἐπικεκερμυμένην τὴν τοῦ συγγραφέως βούλη-
σιν ἐπιδείκνυνται, ὡς καὶ τὸ Ἡρακλείτου περὶ φύ-
σεως, ὃς καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο σκοτεινὸς προσηγόρευ-
20ται. ὁμοία τούτῳ τῷ βιβλίῳ καὶ ἡ Φερεκύδους θεολο-
γία τοῦ Συρίου. Εὐφορίων γὰρ ὁ ποιητὴς καὶ
τὰ Καλλιμάχου Αἴτια καὶ ἡ Ανκόφρονος Ἀλεξάν-
δρα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια γυμνάσιον εἰς ἐξη-
γησιν γραμματικῶν ἔκκεται ἅπασιν.

25 §. 52. Οὐκὸν ἀπεικὸς καὶ τὴν βάρβαρον φι-
λοσοφίαν, περὶ ἧς ἡμῖν πρόκειται λέγειν, ἐπικεκερμυ-
μένως καὶ διὰ συμβόλων προφητεύειν ἔνεστιν, ὡς
ἀποδέδεικται. τοιαῦτα γὰρ καὶ ὁ Μωϋσῆς παραι-
νεῖ· τὰ κοινὰ δὲ ταῦτα “οὐ φάγεσθαι χοῖρον οὔτε P.
30θάετον οὔτε ὄξυπτερον οὔτε κόρακα” *). ὁ μὲν γὰρ677.
χοῖρος φιλήδονον καὶ ἀκάθαρτον ἐπιθυμίαν τροφῶν Pott.
καὶ ἀφροδισίων λίγνον καὶ μεμολυσμένην ἀκολασίαν
μηνύει, αἰὲ κνηστιῶσαν, ὑλικὴν τε καὶ ἐν βορβόρῳ

*) Leuit. c. 11. Deuteron. c. 14.

κειμένην, εἰς σφαγὴν καὶ ἀπόλειαν πιανομένην. ἔμ-
 παλιν δὲ ἐπιτρέπει διχηλοῦν καὶ μαρυνκώμενον ἐσθλεῖν,
 μηνύων, φησὶν ὁ Βαρνάβας, κολλᾶσθαι δεῖν μετὰ
 τῶν φοβουμένων τὸν κύριον καὶ μετὰ τῶν μελετιών-
 5 τῶν ὃ ἔλαβον διάσταλμα ῥήματος ἐν τῇ καρδίᾳ
 μετὰ τῶν λαλούντων δικαιώματα κυρίου καὶ τη-
 ρούντων, μετὰ τῶν εἰδόντων ὅτι ἡ μελέτη ἐστὶν ἔρ-
 γον εὐφροσύνης καὶ ἀναμαρυνκωμένων τὸν λόγον κυ-
 ρίου. τί δὲ τὸ διχηλοῦν; ὅτι ὁ δίκαιος καὶ ἐν τού-
 10 τῷ τῷ κόσμῳ περιπατεῖ καὶ τὸν ἅγιον αἰῶνα ἐκδέ-
 χεται. εἶτα ἐπιφέρει· βλέπετε πῶς ἐνομοθέτησεν
 ὁ Μωϋσῆς καλῶς. ἀλλὰ πόθεν ἐκείνοις ταῦτα νοῆ-
 σαι ἢ συνίεναι; ἡμεῖς δικαίως νοήσαντες τὰς ἐντο-
 λὰς λαλοῦμεν, ὡς ἠθέλησεν κύριος· διὰ τοῦτο περιέ-
 15 τεμε τὰς ἀκοὰς ἡμῶν καὶ τὰς καρδίας, ἵνα συνίω-
 μεν ταῦτα.

§. 53. Ναὶ μὴν ὅταν λέγῃ, „οὐ φάγη τὸν
 ἀετὸν, τὸν ὀξύπτερον καὶ τὸν ἰκτινον καὶ τὸν κόρακα”,
 οὐ κολληθήσῃ, φησὶν, οὐδὲ ὁμοιωθήσῃ τοῖς ἀνθρώ-
 20 ποῖς, οἳ οὐκ ἴσασι διὰ πόνον καὶ ἰδρωτὸς πορίζειν
 ἑαυτοῖς τὴν τροφήν, ἀλλ’ ἐν ἀρπαγῇ καὶ ἀνομίᾳ
 βιοῦσιν, ἀετὸς μὲν γὰρ ἀρπαγῆν, ὀξύπτερος δὲ ἀδι-
 κίαν καὶ πλεονεξίαν ὁ κόραξ μηνύει. γέγραπται δέ·
 μετὰ ἀνδρὸς ἀθῶου ἀθῶος ἔση καὶ μετὰ ἐκλεκτοῦ
 25 ἐκλεκτὸς ἔση καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις” *).
 κολλᾶσθαι οὖν τοῖς ἁγίοις προσήκει, ὅτι οἱ κολλώ-
 μενοι αὐτοῖς ἁγιασθήσονται. ἐντεῦθεν ὁ Θεόγονος
 γράφει·

30 ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἅπ’ ἐσθλὰ μαθήσεαι· ἦν δὲ κα-
 κοῖσι.

συμμιγῆς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἕντα νόον.

ὅταν τε αὖ ἐν τῇ ᾠδῇ λέγῃ· „ἐνδόξως γὰρ δεδόξα-
 σται, ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν” **),

*) Psalm. 18, 25 sq. **) Exod. 15, 1.

τὸ πολυσκελὲς καὶ κτηνώδες καὶ ὀρηκτικὸν πάθος τὴν ἐπιθυμίαν οὖν καὶ τῷ ἐπιβεβηκότι ἡνίοχῳ τὰς ἡγίας ταῖς ἡδοναῖς ἐπιδεδωκότι, ἔρριψεν εἰς θά-Ρ. λασσαν", εἰς τὰς κοσμικὰς ἀταξίας ἀποβαλὼν. 678.

5 §. 54. Οὕτως καὶ Πλάτων ἐν τῷ περὶ ψυχῆς ^{Pott.} τὸν τε ἡνίοχον καὶ τὸν ἀποστατήσαντα ἵππον, τὸ ἄλογον μέρος, ὃ δὴ δίχα τέμνεται, εἰς θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν καταπίπτειν φησίν. ἢ καὶ τὸν Φαέθοντα δι' ἀκρασίαν τῶν πᾶλων ἐκπεσεῖν ὁ μῦθος αἰνίτε-
10ται. καὶ μὴν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ· νέον τοῦτον ζη-
λάσαντες οἱ ἀδελφοὶ πλεῖον τι προορώμενον κατὰ τὴν γνώσιν ἐξέδυσαν τὸν χιτῶνα τὸν ποικίλον, καὶ λαβόντες ἔρριψαν εἰς λάκκον, ὃ δὲ λάκκος κενὸς ὕδωρ οὐκ εἶχε, τὴν ἐκ φιλομαθίας τοῦ σπουδαίου
15ποικίλην γνώσιν ἀποσκορακίσαντες. ἢ ψιλῇ τῇ κατὰ νόμον πίστει κεκρημένοι ἔρριψαν εἰς λάκκον τὸν ὕδατος κενὸν, εἰς Αἴγυπτον ἀπεμπολήσαντες τὴν τοῦ Θεοῦ λόγου ἔρημον, κενὸς δὲ ἐπιστήμης ὁ λάκκος, ἐν ᾧ ῥιφεῖς καὶ τὴν γνώσιν ἀποδυσάμενος ὁμοῖος τοῖς ἀδελ-
20φοῖς ἐδόκει γυμνὸς γνώσεως ὁ διαλεληθὼς σφόδρ, κατ' ἄλλο σημαινόμενον. εἴη δ' ἂν ἐπιθυμία ποι-
κίλον ἔνδυμα εἰς ἀχανὲς ἀπέχουσα βάραθρον. "εἰάν δέ τις ἀνοίξῃ λάκκον ἢ λατομίῃ", φησὶ, "καὶ μὴ καλέψῃ αὐτὸν, ἐμπέσῃ δ' ἐκεῖ μύσχος ἢ ὄνος, ὃ
25κύριος τοῦ λάκκου ἀποτίσει ἀργύριον, καὶ δώσει τῷ πλησίον, τὸ δὲ τεθνηκὸς αὐτῷ ἔσται" **).

§. 55. Ἐνταῦθά μοι τὴν προφητείαν ἐκείνην ἔπαγε· "ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενόν καὶ ὄνος τὴν φάτιν τῷ κυρίου αὐτοῦ, Ἰσραὴλ δὲ με οὐ συνῆ-
30κεν" ***). Ἴνα οὖν μὴ τις τούτων ἐμπεισῶν εἰς τὴν ὑπὸ σοῦ διδασκουμένην γνώσιν ἀκρατῆς γενόμενος τῆς ἀληθείας παρακούσῃ τε καὶ παραπέσῃ, ἀσφαλῆς,

ο) Cf. Genes. 37, 23 sqq.

οο) Exod. 21, 33 sq.

οοο) Iesai. 1, 3.

φησί, περί τὴν χρῆσιν τοῦ λόγου γίνου, καὶ πρὸς
 μὲν τοὺς ἀλόγως προσιόντας ἀπόκλειε τὴν ζωσαν ἐν
 βάθει πηγῆν, ποτὸν δὲ ὄρεγε τοῖς τῆς ἀληθείας δε-
 διφηκόσιν. ἐπικρουπτόμενος δ' οὖν πρὸς τοὺς οὐχ
 50 οἷους τε ὄντας παραδέξασθαι τὸ βάθος τῆς γνώσεως
 P. κατακάλυπτε τὸν λάκκον. ὁ κύριος οὖν τοῦ λάκκου
 245. ὁ γνωστικός αὐτὸς ζημιωθήσεται, φησί, τὴν αἰτίαν
 Sylb. ὑπέχων τοῦ σκανδαλισθέντος ἦτοι καταποθέντος
 τῷ μεγέθει τοῦ λόγου μικρολόγου ἔτι ὄντος, ἢ με-
 10 τακινήσας τὸν ἐργάτην ἐπὶ τὴν θεωρίαν καὶ ἀπο- P.
 στήσας διὰ προφάσεως τῆς αὐτοσχεδίου πίστεως. 679.
 ἀργύριον δὲ δώσει" τῷ παντοκρατορικῷ βουλήματι Pott.
 ὑπέχων λόγον καὶ εὐθύνας.

§. 56. Οὗτος μὲν οὖν ὁ τύπος „νόμου καὶ
 15 προφητῶν ὃ μέχρις Ἰωάννου" *)· ὁ δὲ καίτοι φανε-
 ρώτερον λαλήσας ὡς ἂν μηκέτι προφητεύων, ἀλλὰ
 δεικνύων ἤδη παρόντα τὸν ἐξ ἀρχῆς καταγγελλόμε-
 νον συμβολικῶς, ὅμως· „οὐκ εἰμὶ", φησὶν, „ἄξιος
 τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος λῦσαι κυρίου" **)· μὴ
 20 γὰρ ἄξιος εἶναι ὁμολογεῖ τὴν τοσαύτην βαπτίσει δύ-
 ναμιν, χρῆναι γὰρ τοὺς καθαροποιούντας ἀπολύειν
 τοῦ σώματος καὶ τῶν τούτου ἁμαρτημάτων τὴν
 ψυχὴν, ὡσπερ τοῦ δεσμοῦ τὸν πόδα. τάχα δὲ καὶ
 τὴν τελευταίαν τοῦ σωτήρος εἰς ἡμᾶς ἐνέργειαν, τὴν
 25 προσεχῆ λέγω, τὴν διὰ τῆς παρουσίας ἐπικρουπτομέ-
 νην τῷ τῆς προφητείας αἰνίγματι ὃ διὰ τῆς αὐτο-
 ψίας τὸν θεσπιζόμενον δείξας τὴν εἰς φανερὸν πόρ-
 ρωθῆν ὀδεύουσαν μηνίσας ἤκουσαν παρουσίαν ὄν-
 τως ἔλυσεν τὸ πέρας τῶν λογίων τῆς οἰκονομίας ἐκ-
 30 χαλύψας τὴν ἐννοίαν τῶν συμβόλων. καὶ τὰ παρὰ
 Ῥωμαίοις ἐπὶ τῶν διαθηκῶν γινόμενα τάξιν εἴληχε
 τὰ διὰ δικαιοσύνην ἐκεῖνα ζυγὰ καὶ ἀσάβρια, καρ-

*) Matth. 11, 13. Luc. 16, 16.
 Luc. 3, 16. Ioann. 1, 27.

62) Marc. 1, 6.

πισμοί τε καὶ αἱ τῶν ὠτων ἐπιφασίσεις, τὰ μὲν γὰρ ἵνα δικαίως γίνηται, τὰ δὲ εἰς τὸν τῆς τιμῆς μερισμὸν, τὸ δ' ὅπως ὁ παρατυχῶν, ὡς βάρους τινὸς αὐτῷ ἐπιτιθέμενου, ἐστὼς ἀκούσῃ καὶ τάξιν μεσίτου εὐλάβη.

Cap. IX.

§. 57. Ἄλλ' ὡς εἰκεν ἔλαθον ὑπὸ φιλοτιμίας ἀποδεικτικῆς περαιτέρω τοῦ δέοντος παρεκβάς. ἐπιλείπει γὰρ με ὁ βίος τὸ πλῆθος τῶν συμβολικῶς φιλοσοφούντων παρατιθέμενον. μνήμης τε οὖν ἔνεκεν καὶ συντομίας καὶ τοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀνατετάσθαι τοιαῦτα τινες αἱ τῆς βαρβάρου φιλοσοφίας γραφαί. τῶν γὰρ πολλάκις αὐταῖς πλησιαζόντων καὶ δοκιμασίαν δεδωκότων κατὰ τε τὴν πίστιν κατὰ τε τὸν βίον ἅπαντα μόνων ἐθέλουσιν ὑπάρχειν τὴν ὄντως οὖσαν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἀληθῆ θεολογίαν. καὶ μὴν ἐξηγητοῦ τινὸς καὶ καθηγητοῦ χρείαν ἔχειν ἡμᾶς βούλονται, οὕτως γὰρ καὶ σπουδασθῆσθαι μᾶλλον καὶ ἀνεξαπατήτους ἔσεσθαι, παρὰ ποτῶν εὖ εἰδότην παραλαμβάνοντας καὶ ὠφελήσειν τοῖς ἀξίοις αὐτῶν διελάμβανον. ἄλλως τε καὶ πάνθ' ὅσα διὰ τινος παρακαλύμματος ὑποφαίνεται μείζονά τε καὶ σεμνοτέρην δείκνυσι τὴν ἀλήθειαν, καθάπερ τὰ μὲν ὠρία διαφαίνοντα τοῦ ὕδατος, αἱ μορφαὶ P. 25 δὲ διὰ τῶν παρακαλυμμάτων συνεμφάσεις τινὰς 680. αὐταῖς προσχαριζόμενων. ἐλεγκτικαὶ γὰρ αἱ περι-Ροι. αὐγαίαι πρὸς τῇ καὶ τὰ φανερά μονοτρόπως κατανοεῖσθαι.

§. 58. Συνεκδοχὰς τοίνυν πλείονας ἐξὸν εἶναι λαμβάνειν, ὡσπερ οὖν λαμβάνομεν, ἐκ τῶν μετ' ἐπιχρύψεως εἰρημένων. ὣν οὕτως ἐχόντων σφάλλεται μὲν ὁ ἄπειρος καὶ ἀμαθής, καταλαμβάνει δὲ ὁ γνωστικός. ἤδη γοῖν οὐδὲ τοῖς τεχνοῖσιν ἠθέλον ἀνέδην ἐκκεῖσθαι πάντα, οὐδὲ κοινοποιεῖσθαι τὰ σοφίας

ἀγαθὰ τοῖς μηδ' ὄναρ τὴν ψυχὴν κεκαθαυμένοις, οὐ γὰρ θέμις ὀρέγειν τοῖς ἀπαντῶσι τὰ μετὰ τοσούτων ἀγώνων πορισθέντα, οὐδὲ μὴν βεβήλοις τὰ τοῦ λόγου μυστήρια διηγέσθαι. φασὶ γοῦν Ἰππαρχὸν 5 τὸν Πυθαγόρειον αἰτίαν ἔχοντα γράφασθαι τὰ τοῦ Πυθαγόρου σαφῶς ἐξελαθῆναι τῆς διατριβῆς καὶ στήλην ἐπ' αὐτῷ γενέσθαι οἷα νεκρῷ. διὸ καὶ ἐν τῇ βαρβάρῳ φιλοσοφίᾳ νεκροὺς καλοῦσι τοὺς ἐκπεσόντας τῶν δογμάτων καὶ καθυποτάξαντας τὸν νοῦν 10 τοῖς πάθεσι τοῖς ψυχικοῖς. τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας; κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον «ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου» *); δίχα γὰρ Ὀλυμπίων καὶ φθιμένων τιμαί. 15 διὸ καὶ, «ἐξέροχεσθε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἄπτεσθε· κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ἡμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας» **).

§. 59. Οὐ μόνοι ἄρα οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Πλάτων τὰ πολλὰ ἐπεκρύπτοντο, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἐπικουρείοι φασὶ τίνα καὶ παρ' αὐτοῖς ἀπόρητα εἶναι καὶ μὴ πᾶσιν ἐπιτρέπειν ἐντυγχάνειν τούτοις τοῖς γράμμασιν. ἀλλὰ καὶ οἱ Στωικοὶ λέγουσι Ζήνωνι τῷ 20 πρώτῳ γεγράφθαι τινὰ, ἃ μὴ ῥαδίως ἐπιτρέπουσι Ρ. 25 τοῖς μαθηταῖς ἀναγινώσκειν, μὴ οὐχὶ πείραν δεδω-681. κόσι πρότερον, εἰ γνησίως φιλοσοφοῖεν. λέγουσι δὲ Ροι. καὶ οἱ Ἀριστοτέλους τὰ μὲν ἐσωτερικὰ εἶναι τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, τὰ δὲ κοινὰ τε καὶ ἐξωτερικά. ἀλλὰ καὶ οἱ τὰ μυστήρια θέμενοι φιλόσοφοι 30 ὄντες τὰ αὐτῶν δόγματα τοῖς μύθοις κατέχωσαν, ὥστε μὴ εἶναι ἅπασι δῆλα· εἰθ' οἱ μὲν ἀνθρωπίνως κατακρύψαντες δόξας τοὺς ἀμαθεῖς ἐκάλυψαν ἐντυγχάνειν, τὴν δὲ τῶν ὄντως ὄντων ἀγίαν καὶ

*) 2 Corinth. 6, 14 sq. °°) Ibid. v. 17 sq.

μακαρίαν θεωρίαν οὐ παντὸς μᾶλλον ἐπικεκρῦφθαι
 συνέφερον; πλὴν οὐδὲ τὰ τῆς βαρβάρου φιλοσοφίας
 οὐθ' οἱ μῦθοι οἱ Πυθαγόρειοι, ἀλλ' οὐδ' οἱ παρὰ
 Πλάτωνι ἐν πολιτεία πρὸς τοῦ Ἀρμενίου καὶ ἐν
 5 Γοργία Αἰάκου καὶ Ῥαδαμάνθου καὶ ἐν Φαίδωνι
 ὁ τοῦ ταρτάρου καὶ ἐν Πρωταγόρα ὁ Προμηθεύς
 καὶ Ἐπιμηθεύς· πρὸς τε τούτοις ὁ τοῦ πολέμου τῶν
 Ἀτλαντινῶν καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ,
 οἷχ ἁπλῶς κατὰ πάντα τὰ ὀνόματα ἀλληγορητέοι,
 P. ἀλλ' ὅσα τῆς διανοίας τῆς καθόλου σημαντικά, καὶ
 246. δὴ ταῦτα ἐξεύρομεν ἂν διὰ συμβόλων ὑπὸ παρα-
 Syll. καλέμματα τῇ ἀλληγορίᾳ μνηνόμενα.

§. 60. Ναὶ μὴν καὶ ἡ Πυθαγόρου συνουσία
 καὶ ἡ πρὸς τοὺς ὁμιλητὰς διττὴ κοινωνία ἀκουσμα-
 15 τικὸν τοὺς πολλοὺς καὶ τινὰς μαθηματικὸν ἐτέ-
 ρον καλοῦσα τοὺς γνησίους ἀνθραπτομένους τῆς φι-
 λοσοφίας, ἀλλὰ τὸ μὲν γὰρ εἶναι, τὸ δὲ κεκρυμμένον
 εἶναι πρὸς τοὺς πολλοὺς ἠγίσσετο. ἴσως δὲ καὶ τὸ
 20 λόγους ἐνδοξόν τε καὶ ἐπιστημονικὸν καλούμενον οὐκ
 ἀπήλλακται διαιρεῖν δόξαν ἀπὸ τε εὐκλείας καὶ ἀλη- P.
 θείας.

682.
Pott.

μηδέ σέ γ' εὐδόξιο βιήσεται ἄνθεα τιμῆς,
 πρὸς θνητῶν ἀνελέσθαι ἐφ' ᾧθ' ὀσίης πλέον εἰπεῖν.
 25 αἱ γοῦν Ἰάδες μουσαι διαρρήδην λέγουσι τοὺς μὲν
 πολλοὺς καὶ δοκησισόφους δῆμων ἀοιδοῖσιν ἐπεσθαι
 καὶ νόμοισι χρέεσθαι, εἰδότας ὅτι πολλοὶ κακοὶ, ὀλί-
 γοι δὲ ἀγαθοί· τοὺς ἀρίστους δὲ τὸ κλέος μεταδιώ-
 κειν, αἰρεῖται γὰρ, φησὶν, ἐναντία πάντων οἱ
 30 ἀρίστοι, κλέος ἀέναον θνητῶν, οἱ δὲ πολλοὶ κεκό-
 ρηνται ὅπως κτήνεα, γαστρὶ καὶ αἰδοίοις καὶ τοῖς
 αἰσχίστοις τῶν ἐν ἡμῖν μετρήσαντες τὴν εὐδαιμο-
 νίαν· ὁ τ' Ἐλεάτης Παρμενίδης ὁ μέγας διττῶν εἰσ-
 ηγεῖται διδασκαλίαν ὁδῶν ᾧδὲ πως γράφων·

35 ἡ μὲν ἀληθείης εὐπειθέος ἀτρεμὲς ἦτορ,
 ἡ δὲ βροτῶν δόξαις, ταῖς οὐκ ἐν πίστις ἀληθείης.

Cap. X.

§. 61. Εικότως ἄρα ὁ Θεσπέσιος ἀπόστολος·
 „κατὰ ἀποκάλυψιν”, φησὶν, „ἐγνωρίσθη μοὶ τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἐτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις” *). ἔστιν γάρ τις καὶ τελείων μάθησις, περὶ
 10 ἧς πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς γράφων φησὶν, „οὐ πανόμμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ περιπατῆσαι, ἀξίως τοῦ κυρίου, εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, παντὶ ἔργῳ
 15 ἀγαθῷ καρποφοροῦντες καὶ αὐξανόμενοι τῇ ἐπιγνώσει τοῦ Θεοῦ, ἐν πάσῃ δυνάμει ἐνδυναμούμενοι, κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ” **). καὶ πάλιν·
 „κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι”, φησὶν, „εἰς ὑμᾶς πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, τὸ
 20 μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, ὃ νῦν ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ· οἷς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς γνωρίσαι, τί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν” ***).

25 §. 62. Ὡστε ἄλλα μὲν τὰ μυστήρια τὰ ἀποκεκρυμμένα ἄχρι τῶν ἀποστόλων καὶ ὑπ’ αὐτῶν παραδοθέντα ὡς ἀπὸ τοῦ κυρίου παρελήφασιν, ἀποκεκρυμμένα δὲ ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ, ἃ νῦν ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις. ἄλλο δὲ τὸ πλοῦτος τῆς δόξης
 30 τοῦ μυστηρίου τοῦ ἐν τοῖς ἔθνεσιν” †), ὃ ἔστιν ἡ Πουλίστις καὶ ἡ ἐλπίς ἡ εἰς Χριστὸν, ὃν ἀλλαγῆ „θεμέ-

*) Ephes. 3, 3—5. **) Coloss. 1, 9—11. ***) Ibid: v. 25—27. †) Ibid. 1, 27.

λιον" *) εἶρηκεν. καὶ πάλιν οἷον φιλοτιμούμενος
 ἐμφῆσαι τὴν γνῶσιν ᾧδὲ πως γράφει· "νουθετοῦν-
 τες πάντα ἄνθρωπον ἐν πᾶσι σοφία, ἵνα παραστή-
 σωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ" **).
 σουδὲ πάντα" ἀπλῶς "ἄνθρωπον", ἐπεὶ οὐδεὶς ἄν
 ἦν ἄπιστος, οὐδὲ μὴν "πάντα" τὸν πιστεύοντα τέ-
 λειον ἐν Χριστῷ", ἀλλὰ "πάντα ἄνθρωπον" λέγει,
 ὡς εἰπεῖν ὅλον τὸν ἄνθρωπον, οἷον σώματι καὶ ψυ-
 χῇ ἠγνισμένον, ἐπεὶ "ὅτι οὐ πάντων ἡ γνῶσις" ***),
 10 διαρρήδην ἐπιφέρει· "συμβιβασθέντες ἐν ἀγάπῃ καὶ
 εἰς πᾶν πλοῦτος τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς
 ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ, ἐν
 ᾧ εἰσὶ πάντες οἱ Θεσαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώ-
 σεως ἀπόκρυφοί" ****). "τῇ προσευχῇ προσκαυτε-
 15 ρεῖτε γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ" †), ἡ
 εὐχαριστία δὲ οὐκ ἐπὶ ψυχῆς μόνον καὶ τῶν πνευ-
 ματικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος γίνε-
 ται καὶ τῶν τοῦ σώματος ἀγαθῶν.

§. 63. Καὶ ἔτι σαφέστερον ἐκκαλύπτει "τὸ μὴ
 20 πάντων εἶναι τὴν γνῶσιν" ††) ἐπιλέγων· "προσευ-
 χόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ Θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν
 θύραν τοῦ λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ· δι-
 ὅ καὶ δέδεμαι, ἵνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λα-
 λῆσαι" †††). ἦν γὰρ τινα ἀγράφως παραδιδόμενα
 25 αὐτίκα τοῖς Ἑβραίοις. "καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι
 διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον", φησὶν, "ὡς ἂν ἐγγη-
 ράσαντες τῇ διαθήκῃ τῇ παλαιᾷ, πάλιν χρεῖαν ἔχετε
 τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς, τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν
 λογίων τοῦ Θεοῦ, καὶ γεγονάτε χρεῖαν ἔχοντες γάλα-
 30 κτος καὶ οὐ στερεῆς τροφῆς· πᾶς γὰρ ὁ μετέχων
 γάλακτος ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γὰρ
 ἔστι" τὰ πρῶτα μαθήματα πεπιστευμένος· "τελείων

*) Corinth. 3, 10. **) Coloss. 1, 28. ***) 1 Co-
 rinth. 8, 7. ****) Coloss. 2, 2 sq. †) Ibid. 4, 2.
 ††) 1 Corinth. 8, 7. †††) Coloss. 4, 3 sq.

δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή τῶν διὰ τὴν ἔξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον ἐπὶ τὴν τελειότητα φερούμεθα” *).

5 §. 64. Ἀλλὰ καὶ Βαρνάβας ὁ καὶ αὐτὸς συγκηρούξας τῷ ἀποστόλῳ κατὰ τὴν διακονίαν τῶν ἐθνῶν τὸν λόγον, ἀπλούστερον, φησὶν, ὑμῖν γράφω, ἵνα συνήτε. εἰδ⁵ ὑποβάς, ἡδὴ σαφέστερον γνωστικῆς παραδόσεως ἵχνος παρατιθέμενος λέγει. τί λέγει ὁ ἄλλος προφήτης Μωϋσῆς αὐτοῖς; ἰδοὺ τάδε λέγει κύριος ὁ θεός· εἰσέλθετε εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, ἣν ὤμοσεν κύριος ὁ θεός Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, καὶ κατακληρονομήσατε αὐτήν, γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. τί λέγει ἡ γυνῶσις; μάθετε, ἐλ-
15πίσατε”, φησὶν, “ἐπὶ τὸν ἐν σαρκὶ μέλλοντα φανεροῦσθαι ὑμῖν Ἰησοῦν· ἄνθρωπος γὰρ γῆ ἐστὶ πά-Ρ. σχουσα, ἀπὸ προσώπου γὰρ γῆς ἡ πλάσις τοῦ Ἀδάμ 684. ἐγένετο. τί οὖν λέγει, εἰς τὴν γῆν ἀγαθὴν τὴν Ρου-
Ρ. ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι; εὐλογητὸς κύριος ἡμῶν, 248. ἀδελφοί, ὁ σοφίαν καὶ νοῦν θέμενος ἐν ἡμῖν τῶν Sylb. κρυφίῳ· αὐτοῦ. λέγει γὰρ ὁ προφήτης· παραβολὴν κυρίου τίς νοήσει, εἰ μὴ σοφὸς καὶ ἐπιστήμων καὶ ἀγαπῶν τὸν κύριον αὐτοῦ” **); ἐπὶ ὀλίγων ἐστὶ ταῦτα χωρῆσαι. οὐ γὰρ φθονῶν, φησὶ, παρήγγει-
25λεν ὁ κύριος ἐν τινὶ εὐαγγελίῳ· μυστήριον ἔμουν ἔμοι καὶ τοῖς υἱοῖς τοῦ οἴκου μου”⁶. ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καὶ ἀμερίμνῳ τὴν ἐκλογὴν ποιούμενος, ἵνα τὰ οἰκεῖα ὧν εἴλετο λαβοῦσα, ἀνωτέρα ζήλου γένηται· ὁ μὲν γὰρ μὴ ἔχων γινῶσιν ἀγαθοῦ πονηρός ἐστιν, 30ὅτι “εἰς ἀγαθός” ***) ὁ πατήρ· τὸ δὲ ἀγνοεῖν τὸν πατέρα θάνατός ἐστιν, ὡς τὸ γινῶναι ζωὴ αἰώνιος κατὰ μετουσίαν τῆς τοῦ ἀφθάarton δυνάμεως. καὶ

*) Hebr. 5, 12—14. 6, 1.
20, 24. ***) Matth. 19, 17.

**) Exod. 23, 1. Leuit.

τὸ μὲν μὴ φθείρεσθαι θειότητος μετέχειν ἐστὶ, φθορὰν δὲ ἢ ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως ἀπόστασις παρέρχει.

§. 65. Πάλιν ὁ προφήτης καὶ δώσω σοὶ θησαυροὺς ἀποκρύφους, σκοτεινοὺς, ἀοράτους, ἵνα γνῶσιν ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ Θεός*^ο). τὰ εἰκότα τούτοις καὶ ὁ Δαβὶδ ψάλλει· „ἰδοὺ γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι”^{οο}). „ἡμέρα γὰρ τῇ ἡμέρα ἐξεύγεται ὄρημα”, τὸ γεγραμμένον ἄντικρος, „καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν”, τὴν ἐπικεκρυμμένην μυστικῶς, „καὶ οὐκ εἰσὶ λόγοι οὐδὲ λαλιαὶ, ὧν οὐκ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν”, τῷ Θεῷ τῷ φήσαντι, „ποιήσει τις κρύφα, καὶ οὐχὶ ἐπόψομαι αὐτόν”^{οοο}); διὰ τοῦτο φωτισμὸς ἢ μαθητεία κέκληται ἢ τὰ κεκρυμμένα φανερώσασα, ἀποκαλύψαντος μόνον τοῦ διδασκάλου τὸ πῶμα τῆς κιβωτοῦ, ἔμπάλιν ἢ οἱ ποιηταὶ τὸν Δία φασὶ τὸν μὲν τῶν ἀγαθῶν πίδακτον ἐπιλαβεῖν, ἀνοιξαι δὲ τὸν τῶν φαύλων. „οἶδα ὅτι ἐρ-Ρ. 20χόμενος”, φησὶ πρὸς ὑμᾶς ὁ ἀπόστολος, „ἐν πλη-685. ρώματι εὐλογίας Χριστοῦ ἐλεύσομαι” †). τὸ πνευ-Ροιι. ματικὸν χάρισμα καὶ τὴν γνωστικὴν παράδοσιν, ἦν μεταδοῦναι αὐτοῖς παρῶν παροῦσι ποθεῖ· οὐ γὰρ δι’ ἐπιστολῆς οἶά τε ἦν ταῦτα μηνύεσθαι· „πλή-25ρωμα Χριστοῦ” καλέσας „κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν διὰ τε γραφῶν προφητικῶν κατ’ ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος” ††), τουτέστι τοὺς ἐξ ἔθνῶν 30πιστεύοντας ὅτι ἐστίν, ὀλίγοις δὲ ἐκ τούτων. καὶ τὸ, τίνα ταῦτά ἐστι τὰ ἐν μυστηρίῳ, δείκνυται.

§. 66. Εἰκότως τοίνυν καὶ Πλάτων ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς περὶ Θεοῦ διαλαμβάνων, φραστέον δὴ

^ο) Iesai. 45, 3. ^{οο}) Psalm. 51, 6. ^{οοο}) Ibid. 19, 2 sq. †) Roman. 15, 29. ††) Ibid. v. 25 sq.

σοί, φησί, δι' αινιμάτων, ἔν' ἦν τι δέλτος ἢ πόντου ἢ γῆς ἐν πτυχαῖς πάθη, ὁ ἀναγνοὺς μὴ γινῶ, ὁ γὰρ τῶν ὅλων θεὸς ὁ ὑπὲρ πᾶσαν φωνὴν καὶ πᾶν νόημα καὶ πᾶσαν ἔννοιαν οὐκ ἂν ποτε γραφῆ ἵσπαροδοθεῖη, ἄρρητος ὢν δυνάμει τῇ αὐτοῦ, ὅπερ καὶ αὐτὸ δεδήλωκεν Πλάτων λέγων· πρὸς ταῦτ' οὖν σκοπῶν εὐλαβοῦ μή ποτέ σοι μεταμείληση τῶν νῦν ἀναξίως ἐκπεσόντων, μεγίστη δὲ φυλακὴ τὸ μὴ γράφειν, ἀλλ' ἐκμανθάνει· οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ 10 ἔστιν τὰ γραφέντα μὴ οὐκ ἐκπεσεῖν. ἀδελφὰ τούτοις ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος λέγει, τὴν προφητικὴν καὶ τῶ ὄντι ἀρχαίαν σώζων ἐπίκρουσιν, ἀφ' ἧς τὰ καλὰ τοῖς Ἑλλησιν ἐρρῶν δόγματα· σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶ- 15 νος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκκεκρυμμένην*).

§. 67. Ἐπειτα ὑποβάς τὸ εὐλαβὲς τῆς εἰς τοὺς πολλοὺς τῶν λόγων ἐκφοιτήσεως ὡδέ πως διδάσκει· 20 καὶ γὰρ ἀδελφοὶ οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκίνοις, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ, γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρωῶμα· οὐπω γὰρ ἐδύνασθε, ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε, ἔτι γὰρ ἔστε σαρκικοί**). εἰ τοίνυν τὸ μὲν γάλα τῶν νηπίων, 25 τὸ βρωῶμα δὲ τῶν τελείων τροφή πρὸς τοῦ ἀποστόλου εἴρηται, γάλα μὲν ἢ κατήχησις οἰονεὶ πρώτη ψυχῆς τροφή νοηθήσεται, βρωῶμα δὲ ἢ ἐποπτικὴ θεωρία· σάρκες αὐταὶ καὶ αἷμα τοῦ λόγου, τουτέστι κατάληψις τῆς θείας δυνάμεως καὶ οὐσίας, „γεύ- 30 σασθε καὶ ἴδετε ὅτι Χριστὸς ὁ κύριος” ***), φησὶν, οὕτως γὰρ ἑαυτοῦ μεταδίδωσι τοῖς πνευματικώτερον τῆς τοιαύτης μεταλαμβάνουσι βρώσεως, ὅτε P. δὴ ἡ ψυχὴ αὐτὴ ἑαυτὴν ἤδη τρέφει κατὰ τὸν φι-686.

Pott.

*) 1 Corinth. 2, 6 sq. **) Ibid. 3, 1—3. ***) Psalm. 84, 8.

καλήθη Πλάτων, βρωσις γὰρ καὶ πόσις τοῦ Θεοῦ λόγου ἢ γινῶσις ἐστὶ τῆς Θείας οὐσίας. διὸ καὶ φησὶν ἐν δευτέρῳ πολιτείας ὁ Πλάτων θυσιαμένους, οὐ χοῖρον, ἀλλὰ τι μέγα καὶ ἄπορον θῦμα, οὕτω σχοῆναι ζητεῖν περὶ Θεοῦ. ὁ δὲ ἀπόστολος· “καὶ τὸ πάσχα ἡμῶν ἐτύθη,” γράφει, “Χριστὸς”, ἄπορον ὡς ἄληθῶς θῦμα, υἱὸς Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἁγιαζόμενος.

Cap. XI.

§. 68. Οὐσία δὲ ἡ τῷ Θεῷ δεκτὴ*) σώματος 10τε καὶ τῶν τούτου παθῶν ἀμετανόητος χωρισμός. ἡ ἀληθῆς τῷ ὄντι θεοσέβεια αἴτη καὶ μὴ τι εἰκότως μελέτη θανάτου. διὰ τοῦτο εἴρηται τῷ Σωκράτῃ ἡ φιλοσοφία, ὁ γὰρ μήτε τὴν ἔψιν παρατιθέμενος ἐν τῷ διανοεῖσθαι μήτε τινα τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ἐφελ- 15κόμενος, ἀλλ’ αὐτῷ καθαρῷ τῷ νῷ τοῖς πράγμασιν ἐντυγχάνων τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν μέτεισιν. τοῦτο ἄρα βούλεται καὶ τῷ Πυθαγόρᾳ ἢ τῆς πενταετίας σιωπῆς, ἣν τοῖς γνωρίμοις παρεγγυᾷ· ὡς δὴ ἀποστρα- 20φέντες τῶν αἰσθητῶν ψιλῶ τῶν ὧ τὸ θεῖον ἐποπτεύοιεν, παρὰ Μαῦσέως τοιαῦτα φιλοσοφήσαντες οἱ τῶν Ἑλ- λήνων ἄκροι· προστάσσει γὰρ “τὰ ὀλοκάντώματα δείραντας εἰς μέλη διανεῖμαι”**), ἐπειδὴ γυμνῆν τῆς ὑλικῆς δοξᾶς γενομένην τὴν γνωστικὴν ψυχὴν ἀνευ τῆς σωματικῆς φλυαρίας καὶ τῶν παθῶν πάντων, 25ὄσα περιποιούσιν αἱ κεναὶ καὶ ψευδεῖς ὑπολήψεις, ἀποδυσασμένην τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας τῷ φωτὶ κα- P. 30 P. 31

§. 69. οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων τὸ θνη-687. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

*) 1 Corinth. 5, 7. **) Levit. 1, 6.

κἂν πλησίον ἡμῶν τύχωσιν ὡς μυρία ὅσα δεδώρηται ἡμῖν ὁ Θεός, ὧν αὐτὸς ἀμέτοχος, γένεσιν μὲν ἀγένη-
τος ὧν, τροφήν δὲ ἀνευδεῆς ὧν, καὶ αὐξήσιν ἐν ἰσό-
τητι ὧν, εὐγηρίαν τε καὶ ἀθανασίαν ἀθάνατός τε
καὶ ἀγήρωσ ὑπάρχων. διὰ καὶ χεῖρας καὶ πόδας καὶ
στόμα καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ εἰσόδους καὶ ἐξόδους καὶ
ὄργας καὶ ἀπειλὰς, μὴ πάθῃ Θεοῦ τις ὑπόλαβη
παρὰ Ἑβραίοις λέγεσθαι, μηδαμῶς, ἀλληγορεῖσθαι δέ
τινα ἐκ τούτων τῶν ὀνομάτων ὀσιώτερον, ἢ δὴ καὶ προῖ-
10όντος τοῦ λόγου κατὰ τὸν οἰκείον καιρὸν διασαφήσομεν

* πανακίς πάντων φάρμακον ἢ σοφία,
Καλλιμάχος ἐν τοῖς ἐπιγράμμασι γράφει·

ἕτερος δ' ἐξ ἑτέρου σοφός, τό τε πάλοι, τό τε νῦν,
φρσι Βακχυλίδης ἐν τοῖς Παιῶσιν·

15 οὐδὲ γὰρ ῥᾶστον ἀρρήτων ἐπέων πύλας ἐξευρεῖν.

§. 70. Καλῶς ἄρα Ἰσοκράτης ἐν τῷ Πανα-
θηναϊκῷ· τίνας οὖν καλῶ πεπαιδευμένους, προ-
θεῖς ἐπιφέρει· «πρῶτον μὲν τοὺς καλῶς χρω-
μένους τοῖς πράγμασι τοῖς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκά-
20στην προσπίπτουσι καὶ τὴν δόξαν ἐπιτυχῆ τῶν και-
ρῶν ἔχοντας καὶ δυναμένην ὡς ἐπιτοπολὸν στοχάζε-
σθαι τοῦ συμφέροντος, ἔπειτα τοὺς προεπόντως καὶ
δικαίως ὁμιλοῦντας αἰετῶς πλησιάζουσι καὶ τὰς μὲν
τῶν ἄλλων ἀηθείας καὶ βαρύτητας εὐκόλως καὶ ὁα-
25δίως φέροντας, σφᾶς δ' αὐτοὺς ὡς δυνατὸν ἐλα-
φροτάτους καὶ μετριωτάτους τοῖς ξυνοῦσι παρέχον-
τας, ἔτι δὲ τοὺς τῶν μὲν ἡδονῶν κρατοῦντας, τῶν
δὲ συμφορῶν μὴ λίαν ἠττωμένους, ἀλλ' ἀνδρωδῶς
ἐν αὐταῖς ἀναστρεφομένους καὶ τῆς φύσεως ἀξίως
30ῆς μετέχοντες τυγχάνομεν. τέταρτον ὅπερ μέγιστόν
ἔστι τοὺς μὴ διαφθειρομένους ὑπὸ τῶν εὐπραγιῶν,
μηδ' ἐξισταμένους αὐτῶν μηδὲ ὑπερηφάνους γινομέ-
P. νους, ἀλλ' ἐπιμένοντας τῇ τάξει τῶν εὐφρονουν-688.
των. εἶτα ἐπιφέρει τὸν κολοφῶνα τοῦ λόγου· τοὺς Ρου-
35δὲ μὴ μόνον πρὸς ἓν τούτων, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα
ταῦτα τὴν ἕξιν τῆς ψυχῆς εὐάρμοστον ἔχοντας, τού-

τους φημί καὶ φρονίμους εἶναι καὶ τελείους ἄνδρας
καὶ πάσας ἔχειν τὰς ἀρετὰς. ὁρᾷς πῶς τὸν γνω-
στικὸν βίον καὶ Ἕλληνες, κίττοι μὴ εἰδότες ὡς ἐπί-
στασθαι χρὴ, ἐκθειάζουσι; τίς δ' ἔστιν ἡ γνώσις
50 οὗτ' ὄναρ ἴσασιν.

§. 71. Εἰ τοίνυν λογικὸν ἡμῖν βρῶμα ἡ γνώ-
σις εἶναι συμπεφώνηται, „μακάριοι” τῷ ὄντι κατὰ
τὴν γραφὴν „οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες” *) τὴν
ἀλήθειαν, ὅτι πλησθήσονται τροφῆς αἰδίου. πάνυ
10 θαναμαστῶς ὁ ἐπὶ τῆς σκηπῆς φιλόσοφος Εὐριπίδης
τοῖς προειρημένοις ἡμῖν συναδὸς διὰ τούτων εὐρί-
σκεται πατέρα καὶ υἱὸν ἅμα οὐκ οἶδ' ὅπως αἰνισσό-
μενος.

σοὶ τῷ πάντων μεδέοιτι χοῖν
15 πέλαγόν τε φέρω, Ζεὺς εἴτ' Αἴδης
ὀνομαζόμενος στέργεις· σὺ δέ μοι
Θυσίαν ἄπορον παγκαρπείας

δέξαι πλήρη προχυθεῖσαν.

ὀλοκάρπωμα γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν ἄπορον θῦμα ὁ Χρι-
20 στός. καὶ ὅτι τὸν σωτήρα αὐτὸν οὐκ εἰδὼς λέγει
σαφὲς ποιήσει ἐπάγων·

σὺ γὰρ ἐν τε θεοῖς τοῖς οὐρανίδαις
σκηκτρον τὸ Διὸς μεταχειρίζων
χθονίων θ' Αἴδη μετέχεις ἀρχῆς.

25 ἔπειτα ἄντικρυς λέγει·

πέμψον μὲν φῶς ψυχᾶς ἀνέρων
τοῖς βουλομένοις ἄθλους προμαθεῖν
πόθεν ἔβλαστον, τίς ῥίζα κακῶν
τίνα δεῖ μακάρων ἐκθησαμένους
εὐρεῖν μοχθῶν ἀνάπανταν.

30 οὐκ ἀπεικίτως ἄρα καὶ τῶν μυστηρίων τῶν παρ'
Ἕλλησιν ἄρχει μὲν τὰ καθάρσια καθάπερ καὶ τοῖς Ρ.
βαρβάροις τὸ λουτρόν. 689.

§. 72. Μετὰ ταῦτα δ' ἔστι τὰ μικρὰ μυστή-Ρου.

*) Matth. 5, 6.

ρια διδασκαλίας τινὰ ὑπόθεσιν ἔχοντα καὶ προπαρασκευῆς τῶν μελλόντων, τὰ δὲ μεγάλα περὶ τῶν συμπάντων οὐ μανθάνειν ἔτι ὑπολείπεται, ἐποπτεύειν δὲ καὶ περινοεῖν τὴν τε θείσιν καὶ τὰ πράγματα.

5 λάβοιμεν δ' ἂν τὸν μὲν καθαρτικὸν τρόπον ὁμολογία, τὸν δὲ ἐποπτικὸν ἀναλύσει ἐπὶ τὴν πρώτην νόησιν προχωροῦντες δι' ἀναλύσεως, ἐκ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ποιούμενοι, ἀφελόντες μὲν τοῦ σώματος τὰς φυσικὰς ποιότητας, περιελόντες δὲ τὴν

10 εἰς τὸ βάθος διάστασιν· εἶτα τὴν εἰς τὸ πλάτος, καὶ ἐπὶ τούτοις τὴν εἰς τὸ μῆκος, τὸ γὰρ ὑπολειφθέν ἐστι σημεῖον μονὰς ὡς εἰπεῖν θεσίην ἔχουσα, ἥς ἐὰν περιέλωμεν τὴν θεσίην, νοεῖται μονὰς. εἰ τοίνυν ἀφελόντες πάντα ὅσα πρόσεσι τοῖς σώμασιν καὶ

15 τοῖς λεγομένοις ἀσωμάτοις, ἐπιρρήσωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὸ μέγεθος τοῦ Χριστοῦ, κακέϊθεν εἰς τὸ ἀχανές ἀγιότητι πρόδοιμεν, τῇ νοήσει τοῦ παντοκράτορος ἀμηγέπη προσάγοιμεν, οὐχ ὃ ἐστιν, ὃ δὲ μὴ ἐστι γνωρίσαντες, σχῆμα δὲ καὶ κίνησιν ἢ στάσιν ἢ θρόνον ἢ τόπον ἢ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ, τοῦ τῶν ὄλων πατρὸς οὐδ' ὄλως ἐννοητέον, καίτοι καὶ ταῦτα γέγραπται· ἀλλ' ὃ βούλεται δηλοῦν αὐτῶν ἕκαστον κατὰ τὸν οἰκειὸν ἐπιδειχθήσεται τόπον. οἶκον ἐν τόπῳ τὸ πρῶτον αἴτιον, ἀλλ' ὑπεράνω καὶ τόπου καὶ χρό-

20 νου καὶ ὀνόματος καὶ νοήσεως. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μωϋσῆς φησὶν, «ἐμφάνισόν μοι σαντὸν»*), ἐναργέστατα, αἰνισσόμενος μὴ εἶναι διδασκτὸν πρὸς ἀνθρώπων μηδὲ ῥητὸν τὸν θεόν, ἀλλ' ἢ μόνη τῇ παρ' αὐτοῦ δυνάμει γνωστόν. ἢ μὲν γὰρ ζήτησις ἀειδῆς

30 καὶ ἀόρατος, ἢ χάρις δὲ τῆς γνώσεως παρ' αὐτοῦ διὰ τοῦ νόου.

§. 73. Σαφέστατα δὲ ὁ Σαλομὼν μαρτυρήσει ἡμῖν ὡδέ πως λέγων· «φρόνησις ἀνθρώπου οὐκ ἐστὶν ἐν ἐμοί, θεὸς δὲ δίδωσί μοι σοφίαν· ἔργα δὲ ἐπί-

*) Exod. 33, 18. vgl. Prouerb. c. 30.

σταμαί². αὐτίκα τὴν φρόνησιν θεῖαν ἀλληγορῶν ὁ P. P. Μωϋσῆς ξύλον ζωῆς*) „ὠνόμασεν ἐν τῷ παραδείσῳ 690. 249. πεφυτευμένον, ὃς δὴ παράδεισος καὶ κόσμος εἶναι Pott. Syll. δύναται, ἐν ᾧ πέφυκεν τὰ ἐκ δημιουργίας ἅπαντα.

Ἐν τούτῳ καὶ ὁ λόγος ἠνθῆσέν τε καὶ ἐκαρποφόρησεν σὰρξ γενόμενος καὶ τοὺς γενοσάμενους τῆς χρησιότητος αὐτοῦ ἐξωποίησεν, ἐπεὶ μηδὲ ἄνευ τοῦ ξύλου εἰς γνῶσιν ἡμῶν ἀφίεται, ἐκρεμάσθη γὰρ ἡ ζωὴ ἡμῶν εἰς πίστιν ἡμῶν. καὶ ὁ γε Σαλομὼν πάλιν φησὶν·

10 „δέσφρον ἀθανασίας ἐστὶ τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς.“**). διὰ τοῦτο λέγει· „ἰδοὺ δίδωμι πρὸ προσώπου σου τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον τὸ ἀγαπᾶν κίριον τὸν θεὸν καὶ πορεύεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ καὶ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούειν καὶ πιστεύειν τῇ ζωῇ, ἐὰν δὲ 15 παρῴβητε τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα ἃ δέδωκα ὑμῖν, ἀπωλεία ἀπολεῖσθε· τοῦτο γὰρ ἡ ζωὴ καὶ ἡ μακρότης τῶν ἡμερῶν σου τὸ ἀγαπᾶν κίριον τὸν θεὸν σου.“

§. 74. Πάλιν ὁ Ἀβραάμ ἐλθὼν εἰς τὸν τό- 20 πον ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναβλέψας ὄρᾳ τὸν τόπον μακρόθεν***), πρώτη μὲν γὰρ ἡ δι' ὕψεως τῶν καλῶν ἡμέρα, δευτέρα δὲ ἡ ψυχῆς ἀρίστης ἐπιθυμία†), τῇ τρίτῃ δὲ ὁ νοῦς τὰ πνευματικὰ διορᾷ διοιχθέντων τῶν τῆς διανοίας ὀμμά- 25 των πρὸς τοῦ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ διαναστίντος διδασκάλου. εἶεν δ' ἂν καὶ αἱ τρεῖς ἡμέραι τῆς σφραγίδος μυστήριον, δι' ἧς ὁ τῷ ὄντι πιστεύεται θεός. μακρόθεν οὖν ἀκολούθως ὄρᾳ τὸν τόπον, δυσάλωτος γὰρ ἡ χώρα τοῦ θεοῦ, ὃν χώραν ἰδεῶν ὁ Πλάτων 30 ἐκέκληκεν, παρὰ Μωϋσέως λαβὼν τόπον εἶναι αὐτὸν, ὡς τῶν ἀπάντων καὶ τῶν ὅλων περιεκτικόν. ἀτὰρ εἰκότως πόρρωθεν ὄρᾶται τῷ Ἀβραάμ διὰ τὸ

*) Genes. 2, 9. **) Prouerb. 3, 18.

***) Deuter. 30, 15. sqq. †) Genes. 22, 3 sq.

ἐν γενέσει εἶναι, καὶ δι' ἀγγέλου προσεχῶς μυσταγωγείται.

§. 75. Ἐντεῦθεν ὁ ἀπόστολος· «βλέπομεν νῦν ὡς δι' ἐσόπτρου», φησί, «τότε δὲ πρόσωπον πρὸς 5πρόσωπον» *), κατὰ μόνους ἐκείνας τὰς ἀκραιφνεῖς καὶ ἀσωμάτους τῆς διανοίας ἐπιβολάς. δυνατόν δὲ καὶ τῷ διαλέγεσθαι τὸ καταμαντεύεσθαι τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἐπιχειρῇ τις ἄνευ πασῶν τῶν αἰσθήσεων διὰ τοῦ λόγου ἐπ' αὐτὸ ὃ ἐστὶν ἕκαστον ὁρμῶν καὶ μὴ ἀπο-
10στατεῖν τῶν ὄντων, πρὶν ἐπαναβαίνων ἐπὶ τὰ ὑπερ-
κείμενα αὐτῷ ὃ ἐστὶν ἀγαθὸν αὐτῇ νοήσει λάβη, ἐπ' αὐτῷ γινόμενος τῷ τοῦ νοητοῦ τέλει κατὰ Πλάτωνι.
πάλιν ὁ Μωϋσῆς οὐκ ἐπιτρέπων βωμοὺς καὶ τιμὴν
πολλαχοῦ κατασκευάζεσθαι, ἕνα ὃ' οὖν νεῶν ἰδρυσά-
15μενος τοῦ Θεοῦ μονογενῆ τε κόσμον, ὡς φησὶν ὁ Βα-
σιλειίδης, καὶ τὸν ἕνα ὡς οὐκ ἔτι τῷ Βασιλειίδῃ δο-
κεῖ, κατήγγελε Θεόν. καὶ ὅτι οὐ περιλαμβάνει τόπω
τὸ ἀπερίληπτον ὃ γνωστικὸς Μωϋσῆς ἀφίδρυμα οὐ-
P. δὲν ἀνέθηκεν εἰς τὸν νεῶν σεβάσιμον ἀόρατον καὶ
20ἀπερίγραφον δηλῶν εἶναι τὸν Θεόν, προσάγων δὲ Pott.
ἀμνηστέην εἰς ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ τοὺς Ἑβραίους διὰ
τῆς τιμῆς τοῦ κατὰ τὸν νεῶν ὀνόματος. ἀλλὰ γοῦν
κωλύων ὁ λόγος τὰς τε τῶν ἱερῶν κατασκευὰς καὶ
τὰς θυσίας ἀπάσας τὸ μὴ ἔν τι εἶναι τὸν παντο-
25κράτορα αἰνίσσεται δι' ὧν φησί· «ποῖον οἶκον οἰκο-
δομήσετε μοι; λέγει κύριος. ὃ οὐρανός μοι θρό-
νος» **) καὶ τὰ ἐξῆς. περὶ τε τῶν θυσιῶν ὁμοίως·
«αἷμα ταύρων καὶ στέαρ ἀρνῶν οὐ βούλομαι» ***),
καὶ ὅσα ἐπὶ τούτοις διὰ τοῦ προφήτου τὸ πνεῦμα
30τὸ ἅγιον ἀπαγορεύει.

§. 76. Παγκάλως τοίνυν καὶ ὁ Εἰρηίδης συν-
άδει τούτοις γράφων·

ποῖος δ' ἂν οἶκος τεκτόνων πλασθεὶς ὑπο
δέμας τὸ Θεῖον περιβάλοι τοίχων πτυχαῖς;

*) 1 Cor. 13, 12.

**) Ies. 66, 1.

***) Ps. 50, 13.

καὶ ἐπὶ τῶν θυσιῶν ὡς αὐτως λέγει·

δεῖται γὰρ ὁ θεὸς, εἶπερ ἔστ' ὀρθῶς θεός,
[οὐδενός], αἰοιδῶν οἶδε δύστηνοι λόγοι.

οὐ γὰρ χρείας ἔνεκεν ὁ θεὸς πεποίηκεν τὸν κόσμον,
5 ἵνα τιμὰς πρὸς τε ἀνθρώπων καὶ πρὸς θεῶν τῶν
ἄλλων καὶ δαιμόνων, φησὶν ὁ Πλάτων, καρποῖτο,
οἷον πρόσοδόν τινα ἀπὸ τῆς γενέσεως ἀρνύμενος πα-
ρὰ μὲν ἡμῶν καπνοὺς, παρὰ δὲ θεῶν καὶ δαιμόνων
τὰς οἰκείας λειτουργίας. διδασκαλικώτατα ἄρα ὁ

10 Παῦλος ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων· ὁ θεὸς ὁ
ποίησας τὸν κόσμον, φησὶ, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ,
οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων οὐκ ἐν χει-
ροποιήτοις νουῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρω-
πίνων θεραπεύεται προσδεόμενός τις οὐκ αὐτὸς διδοὺς
15 πᾶσι προὴν καὶ ζωὴν καὶ τὰ πάντα^{***}).

§. 77. Λέγει δὲ καὶ Ζήνων ὁ τῆς Στωικῆς
κτίστης αἰρέσεως ἐν τῷ τῆς πολιτείας βιβλίῳ μῆτε
ναοὺς δεῖν ποιεῖν μῆτε ἀγάλματα, μὴδὲν γὰρ εἶναι
τῶν θεῶν ἄξιον κατασκευάσμα, καὶ γράφειν οὐδέ-
20 διεν αὐταῖς λέξεσι τάδε· ἱερά τε οἰκοδομεῖν οὐδὲν
δεήσει, ἱερόν γὰρ μὴ πολλοῦ ἄξιον καὶ ἅγιον οὐδὲν
χρῆ νομίζειν, οὐδὲν δὲ πολλοῦ ἄξιον καὶ ἅγιον, οἰ-
κοδόμων ἔργον καὶ βαναύσων. εἰκότως οὖν καὶ
Πλάτων νεῶν τοῦ θεοῦ τὸν κόσμον εἰδὼς τοῖς πολί-
25 ταις ἐναπέδειξεν χωρίον τῆς πόλεως, ἵνα ἔμελλεν P.
ἀνακεῖσθαι αὐτοῖς τὰ εἰδῶλα. ἰδίᾳ δὲ ἀπεῖπεν μη-692.
δενὶ κεκτῆσθαι θεῶν ἀγάλματα. μὴδεὶς οὖν ἕτερος^{Ρου.}
φησὶν, ἱερά καθιερούτω θεοῖς, χρυσοῦς μὲν γὰρ καὶ
ἄργυρος ἐν ἄλλαις τε πόλεσιν ἰδίᾳ καὶ ἐν ἱεροῖς ἔστιν
30 ἐπίφθονον κτῆμα, ἐλέφας δὲ ἀπολελοιπότος ψυχῆν
σώματος οὐκ εὐαγὲς ἀνάθημα, σίδηρος δὲ καὶ χαλ-
κὸς πολέμων ὄργανα, ξύλου δὲ μονόξυλον, ὃ τι ἂν
θέλη τις ἀνατιθέτω· ὡς αὐτως καὶ λίθου πρὸς τὰ
κοινὰ ἱερά.

*) Actor. 17, 24 sq.

§. 78. Εικότως οὖν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιστολῇ, ῥητὸν γὰρ, φησὶν, οὐδαμῶς ἐστὶν ὡς τὰ ἄλλα μαθήματα, ἀλλὰ πολλῆς ἐννοσίας γιγνομένης περὶ τὸ πρῶμα αὐτὸ καὶ τοῦ συζῆν ἐξαίτησης αἴον ἀπὸ πύθροδος πηδήσαντος ἐξαεθὲν φῶς ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενον αὐτὸ ἑαυτὸ ἤδη τρέφει. ἄρ' οὐχ ὅμοια ταῦτα τοῖς P. ὑπὸ Σοφορία λεχθεῖσι τοῦ προφήτου; καὶ ἀνέλαβέν 250. με πνεῦμα καὶ ἀτήρηξέν με εἰς οὐρανὸν πέμπτον Syll. καὶ ἐθεώρουν ἀγγέλους καλουμένους κυρίους, καὶ τὸ 10διιάδημα αὐτῶν ἐπικείμενον ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ ἦν ἐκάστου αὐτῶν ὁ θρόνος ἐπιτυπλάσιων φωτὸς ἡλίου ἀνατέλλοντος, οἰκοῦντας ἐν ταῖς σωτηρίας καὶ ὑμνοῦντας θεὸν ἄρρητον ὑψιστον.

Cap. XII.

15 §. 79. Τὸν γὰρ πατέρα καὶ ποιητὴν τοῦδε τοῦ πάντος εἶρεῖν τε ἔργον καὶ εὐρόντα εἰς πάντας ἐξεπεῖν ἀδύνατον. ῥητὸν γὰρ οὐδαμῶς ἐστὶν ὡς τὰ ἄλλα μαθήματα, ὃ φιλαλήθης λέγει Πλάτων. ἀκίκοεν γὰρ εἰ μᾶλα ὡς ὁ πάνσοφος Μωϋσῆς εἰς τὸ 20ῦθος ἀνιῶν διὰ τὴν ἁγίαν θεωρίαν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τῶν νοητῶν ἀναγκαίως διαστέλλεται μὴ τὸν πάντα λαὸν συναναβαίνειν ἑαυτῷ, καὶ ὅταν λέγῃ ἢ γραφῇ, εἰσῆλθεν δὲ Μωϋσῆς εἰς τὸν γνόγον αὐτῶν ἦν ὁ θεός, 25τοῦτο δηλοῖ τοῖς συνιέναι δυναμένοις, ὡς ὁ θεὸς ἀόρατός ἐστι καὶ ἄρρητος, γνόγος δὲ ὡς ἀληθῶς ἢ τῶν πολλῶν ἀπιστίᾳ τε καὶ ἄγνοια τῇ ἀνῆλθῆς ἀληθείας ἐπίπροσθε φέρεται. Ὁρθεός τε αὐτῶν ὁ θεολόγος ἐντεῦθεν ὠφελημένος εἰπών.

εἰς ἔσ' αὐτοτελής, ἐνὸς ἔργονα πάντα τέλειται. P. 30ῆ πέφυκεν, γράφεται γὰρ καὶ οὕτως. ἐπιφέρει. 693.

οὐδέ τις αὐτὸν Pott. εἰσορᾷ θνητῶν, αὐτὸς δὲ γε πάντας ὁρᾷται. σαφέστερον δὲ ἐπιλέγει.

αὐτὸν δ' οὐχ ὀρώω, περὶ γὰρ νέφος ἐστήριχται.
 πᾶσιν γὰρ θνητοῖς θνηταὶ κόραι εἰσὶν ἐν ὕσσοις
 μικραί· ἐπεὶ σάρκες τε καὶ ὀστεὰ ἐμπεφύασιν.

§. 80. Μαρτυρήσει τοῖς εἰρημένοις ὁ ἀπόστο-
 λος· οἶδα, λέγων, ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ ἄρρη-
 γέντα ἕως τρίτου οὐρανοῦ κάκειθεν εἰς τὸν παράδει-
 σιν, ὃς ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἔξον ἀνθρώ-
 πῳ λαλῆσαι*), τὸ ἄρρητον τοῦ Θεοῦ οὕτως αἰ-
 νισσόμενος, οὐ νόμῳ καὶ φόβῳ πάραγγελίας τινὸς
 10 τὸ οὐκ ἔξον προστιθεῖς, δυνάμει δὲ ἁγία ἄφθεγκτον
 εἶναι τὸ Θεῖόν μηνύων, εἴ γε ὑπὲρ οὐρανὸν τὸν τρί-
 τον ἄρχεται λαλεῖσθαι, ὡς θέμις τοῖς ἐκεῖ μυσταγω-
 γεῖν τὰς ἐξειλεγμένας ψυχάς. οἶδα γὰρ ἐγὼ τὰ πα-
 ρὰ Πλάτῳ, τὰ γὰρ ἐκ τῆς βαρβάρου φιλοσοφίας
 15 παραδείγματα πολλὰ ὄντα ὑποτίθεται μοι νῦν ἡ
 γραφή κατὰ τὰς πρώτας ὑποσχέσεις τὸν καιρὸν ἀνα-
 μένουσα πολλοὺς οὐρανοὺς νοουμένους. ἀπορήσας
 γοῦν ἐν τῷ Τιμαίῳ, εἰ χρὴ πλείονας κόσμους ἢ τοῦ-
 τον ἓνα νομίζειν ἀδιαφορεῖ περὶ τὰ ὀνόματα ἀνωύ-
 20 κομῶς κόσμον τε καὶ οὐρανὸν ἀποκαλῶν, τὰ δὲ τῆς
 λέξεως ὡδε ἔχει· πότερον οἶν ὀρθῶς ἓνα οὐρανὸν
 εἰρήκαμεν ἢ πολλοὺς καὶ ἀπείρους; ἦν λέγειν ὀρθώ-
 τερον ἓνα, εἴπερ κατὰ τὸ παράδειγμα ἔσται δεδη-
 μιουργημένος.

25 §. 81. Ἄλλὰ κὰν τῇ πρὸς Κορινθίους Ῥωμαίων
 ἐπιστολῇ ὠκεανὸς ἀπέραντος ἀνθρώποις γέγραπται
 καὶ οἱ μετ' αὐτὸν κόσμοι. ἀκολουθῶς**) τοίνυν πάλιν
 ἐπιφθέγγεται, ὃ βάθος πλοῦτος καὶ σοφίας καὶ
 γνώσεως Θεοῦ, ὁ γενναῖος ἀπόστολος. καὶ μή τι τοῦτ' P.
 30 ἦν ὃ ἠνίσσετο ὁ προφήτης, ἐγκρυφίας κελεύων ποι-294.
 εἶν ἀζύμους, μηνύων ὅτι τὸν ἱερόν ὡς ἀληθῶς περὶ Ρουι.
 τοῦ ἀγεννήτου καὶ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ μύστην λό-
 γον ἐπικεκρύφθαι δεῖ. βεβαιῶν ταῦτα ἐν τῇ πρὸς
 Κορινθίους ἐπιστολῇ ὁ ἀπόστολος ἀναφανδὸν εἰρη-

ο) 2 Corinth. 12, 2. 4.

ο*) Roman. 11, 33.

κεν· σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν
 δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ
 αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν
 Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην^{*)}).
 5 καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει· εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου
 τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ ἐν ᾧ εἰσὶ πάντες οἱ θησαυροὶ
 τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοί^{**}). ἐπι-
 σφραγίζεται ταῦτα ὁ σωτὴρ ἡμῶν αὐτὸς ὡδὲ πως
 λέγων· ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὸ μυστήριον τῆς βα-
 10 σιλείας τῶν οὐρανῶν^{***}). καὶ πάλιν φησὶ τὸ εὐ-
 αγγέλιον ὡς ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἔλεγεν τοῖς ἀποστόλοις
 τὸν λόγον ἐν μυστηρίῳ, καὶ γὰρ ἡ προφητεία περὶ
 αὐτοῦ φησὶν· ἀνοίξει ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα αὐ-
 15 τοῦ καὶ ἔξερευξέται τὰ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου κε-
 κρυμμένα. ἤδη δὲ καὶ διὰ τῆς περὶ τὴν ζύμην πα-
 ραβολῆς τὴν ἐπίκρυψιν ὁ κύριος δηλοῖ. φησὶ γὰρ·
 ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λα-
 βούσα γυνὴ ἐπέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως
 οὗ ἐζυμώθη ὅλον[†]). ἦτοι γὰρ ἡ τριμερὴς καθ'
 20 ὕπακοῃν σώζεται ψυχὴ κατὰ τὴν ἐγκρυβεῖσαν αὐτῇ
 κατὰ τὴν πίστιν πνευματικὴν δύναμιν, ἣ ὅτι ἡ ἰσχὺς
 τοῦ λόγου ἡ δοθεῖσα ἡμῖν σύντομος οὖσα καὶ δυνα-
 τὴ πάντα τὸν καταδεξάμενον καὶ ἐντὸς ἑαυτοῦ κτη-
 σάμενον αὐτὴν ἐπικεκρυμμένως τε καὶ ἀφανῶς πρὸς
 25 ἑαυτὴν ἔλκει καὶ τὸ πᾶν αὐτοῦ σύστημα εἰς ἐνότητα
 συνάγει.

§. 82. Σοφώτατα τοίνυν γέγραπται τῷ Σόλωνι
 ταῦτα περὶ Θεοῦ·

γνωμοσύνης δ' ἀφανὲς χαλεπώτατόν ἐστι νοῆσαι
 30 μέτρον, ὃ δὴ πάντων πείρατα μῦνον ἔχει.
 τὸ γὰρ τοι Θεῖον, ὃ Ἀκραγαντινός φησι ποιητῆς,

*) 1 Corinth. 2, 9. 7. **) Coloss. 2, 2 sq.

***) Matth. 13, 11. Marc. 4, 11. Luc. 8, 10.

†) Psalm. 77.

οὐκ ἔστιν πελάσασθαι ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἐφικτὸν
 ἡμετέροις ἢ χερσὶ λαβεῖν, ἥπερ τε μέγιστη
 πειθοῦς ἀνθρώποισιν ἀμαξίτος εἰς φρένα πίπτει.

καὶ Ἰωάννης ὁ ἀπόστολος· Θεὸν οὐδεὶς εἶδεν P.
 51 πώποτε, ὁ μονογενὴς Θεὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ 695.
 πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο *)· τὸ δ' ἀόρατον καὶ Pott.
 ἄρρητον κόλπον ὀνομάσας Θεοῦ, βαθὺν αὐτὸν κε-
 κλήκασιν ἐντεῦθεν τινὲς ὡς ἂν περιειληφότα καὶ
 ἐγκολπισάμενον τὰ πάντα, ἀνεφικτὸν τε καὶ ἀπέραν-
 10 τον. ναὶ μὴν ὁ δυσμεταχειριστότατος περὶ Θεοῦ λό-
 P. γος οὗτός ἐστιν. ἐπεὶ γὰρ ἀρχὴ παντὸς πράγματος
 251. δυσεύρετος πάντως πού ἢ πρώτη καὶ πρεσβυτάτη
 Sylb. ἀρχὴ δύσδεικτος, ἣτις καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αἰτία
 τοῦ γενέσθαι καὶ γενομένους εἶναι. πῶς γὰρ ἂν ῥη-
 15 τὸν, ὃ μῆτε γένος ἐστὶ μῆτε διαφορὰ μῆτε εἶδος μῆ-
 τε ἄτομον μῆτε ἀριθμὸς, ἀλλὰ μῆτε συμβεβηκός τι
 μηδὲ ᾧ συμβέβηκέν τι. οὐκ ἂν δὲ ὄλον εἴποι τις
 αὐτὸν ὀρθῶς, ἐπὶ μεγέθει γὰρ τάττεται τὸ ὄλον καὶ
 ἐστὶ τῶν ὄλων πατήρ. οὐδὲ μὴν μέρη τινὰ αὐτοῦ
 20 λεκτέον, ἀδιαίρετον γὰρ τὸ ἐν, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἄ-
 πειρον, οὐ κατὰ τὸ ἀδιεξήτητον νοούμενον, ἀλλὰ
 κατὰ τὸ ἀδιάστατον καὶ μὴ ἔχον πέρας.

§. 83. Καὶ τοίνυν ἀσχημάτιστον καὶ ἀνωνόμα-
 στον, κὰν ὀνομάζωμεν αὐτό ποτε οὐ κυρίως, καλοῦν-
 25 τες ἦτοι ἐν ἢ τάγαθὸν ἢ νοῦν ἢ αὐτὸ τὸ ὄν ἢ πα-
 τέρα ἢ Θεὸν ἢ δημιουργὸν ἢ κύριον, οὐχ ὡς ὄνομα
 αὐτοῦ προφερόμενοι λέγομεν, ὑπὸ δὲ ἀπορίας ὀνό-
 μασι καλοῖς προσχρώμεθα, ἵν' ἔχη ἡ διάνοια μὴ περὶ
 ἄλλα πλανωμένη ἐπειδεσθαι τούτοις. οὐ γὰρ τὸ
 30 καθ' ἕκαστον μηνυτικὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀθρόως ἅ-
 παντα ἐνδεικτικὰ τῆς τοῦ παντοκράτορος δυνάμεως,
 τὰ γὰρ λεγόμενα ἢ ἐκ τῶν προσόντων αὐτοῖς ῥητά
 ἐστὶν ἢ ἐκ τῆς πρὸς ἀλληλα σχέσεως, οὐδὲν δὲ τού-
 των λαβεῖν οἶόν τε περὶ τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' οὐδὲ ἐπι-

*) Ioann. 1, 18.

στήμη λαμβάνεται τῇ ἀποδεικτικῇ, αὕτη γὰρ ἐκ προ-Ρ. τέρων καὶ γνωριμωτέρων συνίσταται, τοῦ δὲ ἀγεννή-696. τον οὐδὲν προὔπάρχει. λείπεται δὴ θεία χάριτι καὶ Ρουμῶν τῷ παρ' αὐτοῦ λόγῳ το ἀγνωστον νοεῖν, καθὼς καὶ ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων ἀπομνημονεύει τὸν Παῦλον λέγοντα· ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. περιερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβύσματα ὑμῶν εὖρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο· ἀγνώ-10 στω Θεῶ. ὃν οὖν ἀγροῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν*).

Cap. XIII.

§. 84. Πᾶν τοίνυν ὃ ὑπὸ ὄνομα πίπτει γεννητόν ἐστιν, εἴαν τε βούλωνται εἴαν τε μή. εἴτ' οὖν ὁ 15 πατήρ αὐτὸς ἔλκει πρὸς αὐτὸν πάντα τὸν καθαρῶς βεβιωκότα καὶ εἰς ἔννοιαν τῆς μακαρίας καὶ ἀφθάρτου φύσεως κεχωρηκότα, εἴτε τὸ ἐν ἡμῖν αὐτεξούσιον εἰς γνῶσιν ἀφικόμενον τὰγαθοῦ σκιρτᾷ τε καὶ πηδᾷ ὑπὲρ τὰ ἔσκαμμένα, ἧ φασὶν οἱ γυμνασταί, 20 πλὴν οὐ χάριτος ἄνευ τῆς ἐξαιρέτου πτεροῦται τε καὶ ἀνίσταται καὶ ἄνω τῶν ὑπερκειμένων αἴρεται ἡ ψυχὴ, πᾶν τὸ βροῖθον ἀποτιθεμένη καὶ ἀποδιδούσα τῷ συγγενεῖ. λέγει δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Μένωνι Θεόσδοτον τὴν ἀρετὴν, ὡς δηλοῦσιν αἱ λέξεις αἰδε. 25 ἐκ μὲν τοίνυν τούτου τοῦ λογισμοῦ, ᾧ Μένων, θεία ἡμῖν φαίνεται μοῖρα παραγνομένη ἡ ἀρετὴ, οἷς παραγίνεται. ἄρ' οὐ δοκεῖ σοὶ τὴν εἰς πάντας ἡκουσαν γνωστικὴν ἔξιν θείαν μοῖραν ἠρῆσθαι; σαφέστερον δὲ ἐπιφέρει· εἰ δὲ νῦν ἡμεῖς ἐν παντὶ τῷ λόγῳ τού- 30 τῳ καλῶς ἐζητήσαμεν, ἀρετὴ ἂν εἴη οὔτε φύσει οὔτε διδακτὸν, ἀλλὰ θεία μοῖρα παραγινόμενον, οὐκ ἄνευ τοῦ, εἷς ἂν παραγίγηται. Θεόσδοτος τοίνυν ἡ σο-

*) Actor. 17, 22. 23.

φία δύναμις οὕσα τοῦ πατρὸς προτρέπει μὲν ἡμῶν
τὸ αὐτεξούσιον, ἀποδέχεται δὲ τὴν πίστιν καὶ ἀμεί-
βεται τὴν ἐπίστασιν τῆς ἐκλογῆς ἄκρα κοινωλία. P.

§. 85. Καὶ δὴ αὐτὸν σοὶ Πλάτωνα παραστήσω 697·
ζῆντικρος ἤδη Θεοῦ παισὶ πιστεύειν ἄξιούντα, περι-
γὰρ Θεῶν ἀοράτων τε καὶ γενητῶν ποιησάμενος τὸν
λόγον ἐν τῷ Τιμαίῳ· περὶ δὲ τῶν ἄλλων δαμιόνων
εἰπεῖν καὶ γινῶναι τὴν γένεσιν, φησὶ, μείζον ἢ καθ’
ἡμᾶς, πιστέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπροσθεν, ἐκγόνοις
10 μὲν Θεῶν οὕσιν ὡς ἔφρασαν, σαφῶς δὲ πως τοὺς ἐαν-
τῶν προγόνους εἰδόντων. ἀδύνατον οὖν Θεῶν παισὶν
ἀπιστεῖν, καίπερ ἄνευ εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀπο-
δείξεων λέγουσιν. οὐκ οἶμαι δύνασθαι σαφέστερον
ὑπὸ Ἑλλήνων προσμαρτυρήσεσθαι τὸν σωτῆρα ἡμῶν,
15 καὶ τοὺς εἰς προφητείαν κεχορισμένους, τοὺς μὲν παῖ-
δας Θεοῦ ἀνηγορευμένους, τὸν δὲ κύριον υἱὸν ὄντα
γενήσιον ἀληθεῖς εἶναι περὶ τῶν Θεῶν μάρτυρας, διὸ
καὶ δεῖν πιστεύειν αὐτοῖς ἐνθέοις οὕσι προσέθηκε.
κἂν τραγικώτερον εἶπη τις μὴ πιστεύειν·

20 οὐ γὰρ τι μοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύξας τάδε,
ἀλλ’ ἴστω αὐτὸν τὸν Θεὸν διὰ τοῦ υἱοῦ τὰς γραφὰς
κηρύξαντα. πιστὸς δὲ ὁ τὰ οἰκεία καταγγέλλων, ἐπεὶ
“μηδεῖς”, φησὶν ὁ κύριος, “τὸν πατέρα ἔγνω, εἰ μὴ
ὁ υἱὸς καὶ ὃ ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ” *).

§. 86. Πιστεντίον ἄρα τοῦτο καὶ κατὰ Πλά-
25 τωνα κἂν ἄνευ γε εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων
διὰ τε τῆς παλαιᾶς διὰ τε τῆς νέας διαθήκης κη-
ρύσσεται καὶ λέγεται. “ἐὰν γὰρ μὴ πιστεῖσητε”,
φησὶν ὁ κύριος, “ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑ-
μῶν” **). ἔμπροσθεν δὲ. “ὁ πιστεύων ἔχει ζωὴν αἰῶ-
30 νιον” ***). μακάριοι ἄρα πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ’ αὐ-
τῷ †). πλεῖον ἐστὶ τῆς πίστεως τὸ πεποιθέναι, ὅταν
γὰρ ἐπίστηταί τις ὅτι ὁ υἱὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ὁ διδά-

*) Matth. 11, 27. Luc. 3, 22.

**) Ioann. 8, 29.

***) Ibid. 3, 15 sqq. 36. 5, 24.

†) Psalm. 2, 12.

σκαλος ἡμῶν, πέποιθεν ἀληθῆ εἶναι τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. ὡς δὲ ἡ μάθησις κατ' Ἐμπεδοκλέα
τὰς φρένας αὖξει,

οὕτως ἡ εἰς τὸν κύριον πεποιθήσις αὖξει τὴν πίστιν. ἑστῶν αὐτῶν γοῦν φημὲν εἶναι, φιλοσοφίαν μὲν ψεύγειν, πίστεως δὲ κατατρέχειν, ἀδικίαν τε ἐπαινεῖν καὶ τὸν κατ' ἐπιθυμίαν βίον εὐδαιμονίζειν.

§. 87. Ἦδη δὲ ἡ πίστις εἰ καὶ ἐκούσιος τῆς ψυχῆς συγκατάθεσις, ἀλλὰ ἐργάτις ἀγαθῶν καὶ δικαιοπραγίας θεμέλιος. κἂν ὁ Ἀριστοτέλης τεχνολογῇ τὸ μὲν ποιεῖν καὶ ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζώων τάσσεσθαι καὶ ἐπὶ ἀψύχων διδάσκων, τὸ δὲ πράττειν ἀνθρώπων εἶναι μόνων, εὐθυνέτω τοὺς λέγοντας ποιητὴν τὴν τὸν τῶν ὄλων θεὸν, τὸ δὲ πρακτὸν ἢ ὡς ἀγαθὸν ἢ ὡς ἀναγκαῖον φησί. τὸ τοίνυν ἀδικεῖν ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν. οὐδεὶς γὰρ εἰ μὴ διὰ τι ἕτερον ἀδικεῖ, τῶν δὲ ἀναγκαίων οὐδὲν ἐκούσιον. τὸ τοίνυν ἀδικεῖν ἐκούσιον, ὥστε οὐδὲ ἀναγκαῖον. τῶν δὲ φάυλων οἱ σπουδαῖοι μάλιστα ταῖς τε αἰρέσεσι καὶ ταῖς ἀστειαῖς ἐπιθυμίαις διαφέρουσιν. πῦσα γὰρ μοχθηρία ψυχῆς μετὰ ἀκρασίας ἔστιν, καὶ ὁ διὰ πάθος πράττων δι' ἀκρασίαν πράττει καὶ μοχθηρίαν. ἔπεισιν οἶν μοι παρ' ἕκαστα θαυμάζειν τὴν θείαν ἐκείνην φωνήν, ἄμην ἄμην, λέγω ὑμῖν· ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλήν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκείνος κλέπτης ἔστι καὶ ληστής, ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμὴν ἔστι τῶν προβάτων, τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει" ***). εἶτα ἐπεξηγούμενος ὁ κύριος λέγει· «ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων" ***).

§. 88. Δεῖ τοίνυν διὰ Χριστοῦ τὴν ἀλήθειαν μεμαθηκότας σώζεσθαι κἂν φιλοσοφήσαντες τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν τύχωσιν, νῦν γὰρ ἰδέειχθη ἑναργῶς· «ὁ ἕτεροις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς

ο) Ioann. 10, 1—3.

οο) Ephes. 3, 5.

τῶν ἀνθρώπων, νῦν ἀπεκαλύφθη^{*)}). Θεοῦ μὲν γὰρ ἔμφασις ἐνὸς ἦν τοῦ παντοκράτορος παρὰ πᾶσι τοῖς εὖ φρονοῦσι πάντοτε φυσικῇ, καὶ τῆς αἰδίου κατὰ τὴν θείαν πρόνοιαν εὐεργεσίας ἀντελαμβάνοντο 5οὶ πλείστοι, οἱ καὶ μὴ τέλειον ἀπηρυθριακότες πρὸς τὴν ἀλήθειαν. καθόλου γοῦν τὴν περὶ τοῦ θείου ἔννοιαν Ξενοκράτης ὁ Καρχηδόσιος οὐκ ἀπελλιῖζει καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις, Δημόκριτος δὲ κἂν μὴ θέλη ὁμολογήσει διὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν δογμάτων, τὰ 10 γὰρ αὐτὰ πεποίηκεν εἰδῶλα τοῖς ἀνθρώποις προσπίπτοντα καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἀπὸ τῆς θείας οὐσίας, πολλοῦ γε δεῖ ἄμοιρον εἶναι θείας ἐννοίας τὸν ἄνθρωπον. ὅς γε καὶ τοῦ ἐμφυσημάτος ἐν τῇ γενέσει^{**}) μεταλαβεῖν ἀναγέγραπται καθαρωτέρας οὐ- 15 σίας παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα μετασχών.

§. 89. Ἐντεῦθεν οἱ ἀμφὶ τὸν Πυθαγόραν θεία μοῖρα τὸν νοῦν εἰς ἀνθρώπους ἤκειν φασί, καθάπερ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ὁμολογοῦσιν. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν τῷ πεπιστευκῷτι προσειπιπνεῖσθαι τὸ ἅγιον πνεῦ- 20 μα φαιμέν, οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Πλάτωνα νοῦν μὲν ἐν ψυχῇ θείας μοίρας ἀπόρροιαν ὑπάρχοντα, ψυχὴν δὲ ἐν σώματι κατοικίζουσιν, ἀναφανδὸν γὰρ διὰ Ἰωὴλ ἐνὸς τῶν δώδεκα προφητῶν εἶρηται· καὶ ἔσται μετὰ ταῦτα, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶ-Ρ. 25 σαν σάρκα, καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν 699. προφητεύσουσιν^{***}). ἀλλ' οὐχ ὡς μέρος Θεοῦ ἐν ἐ-Ρουμ. κάστῳ ἡμῶν τὸ πνεῦμα. ὅπως δὲ ἡ διανομὴ αὕτη καὶ ὁ τί ποτέ ἐστι τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐν τοῖς περὶ προφητείας κἂν τοῖς περὶ ψυχῆς ἐπιδειχθήσεται ἡ- 30 μῖν. ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς γνώσεως βιάθη κρύπτειν ἀπιστῆ ἀγαθῇ[†] καθ' Ἡράκλειτον, ἀπιστῆ γὰρ διαφυγγάνει μὴ γινώσκεσθαι[†].

*) Ephes. 3, 5.

**) Genes. 1, 7.

***) Ioël. 2, 28.

Cap. XIV.

§. 90. Τὸ δ' ἐξῆς ἀποδοτέον καὶ τὴν ἐκ τῆς
 βαρβάρου φιλοσοφίας Ἑλληνικὴν κλοπὴν σαφέστερον
 ἤδη παραστατέον, φασὶ γὰρ σῶμα εἶναι τὸν θεὸν οἱ
 5 Στωικοὶ καὶ πνεῦμα κατ' οὐσίαν, ὡσπερ ἀμέλει καὶ
 τὴν ψυχὴν. πάντα ταῦτα ἄντικρυς εἰρήσεις ἐν ταῖς
 γραφαῖς. μὴ γὰρ μοι τὰς ἀλληγορίας αὐτῶν ἐννοή-
 σης τὰ νῦν ὡς ἡ γνωστικὴ παραδίδωσιν ἀλίθως, εἰ
 ἄλλο τι δεικνύουσι, καθάπερ οἱ σοφοὶ παλαισταὶ ἄλ-
 10 λο μινύουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν διήκειν διὰ πάσης τῆς οὐ-
 σίας τὸν θεὸν φασιν, ἡμεῖς δὲ ποιητὴν μόνον αὐτὸν
 καλοῦμεν καὶ λόγῳ ποιητὴν. παρήγαγεν δὲ αὐτοὺς τὸ
 ἐν τῇ σοφίᾳ εἰρημένον· διήκει δὲ καὶ χωρεῖ διὰ
 πάντων διὰ τὴν καθαριότητά^{ο)}, ἐπεὶ μὴ συνῆκαν
 15 λέγεσθαι ταῦτα ἐπὶ τῆς σοφίας τῆς πρωτοκτίστου
 τῷ θεῷ. ναὶ φασιν, ἀλλὰ ἕλην ὑποτίθεται οἱ φιλό-
 σοφοὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖς, οἱ τε Στωικοὶ καὶ Πλάτων
 καὶ Πυθαγόρας, ἀλλὰ καὶ Ἀριστοτέλης ὁ περιπατη-
 τικὸς, οὐχὶ δὲ μίαν ἀρχὴν. ἴστωσαν οὖν τὴν καλου-
 20 μένην ἕλην ἄποιον καὶ ἀσχημάτιστον λεγομένην πρὸς
 αὐτῶν, καὶ τολμηρότερον ἤδη μὴ ὄν πρὸς τοῦ Πλά-
 τωνος εἰρησθαι. καὶ μὴ τι μυστικώτατα μίαν τὴν P.
 ὄντως εἶσαν ἀρχὴν εἰδῶς ἐν τῷ Τιμαίῳ αὐταῖς φη-700.
 σὶ λέξεσιν· νῦν δ' οὖν τὸ παρ' ἡμῶν ὡδε ἐγέτω Pott.
 25 τὴν μὲν περὶ πάντων εἴτε ἀρχὴν εἴτε ἀρχὰς εἴτε πῆ
 δοκεῖ τούτων περὶ, τὸ νῦν οὐ ρητέον, εἰ ἄλλο μὲν
 οὐδὲν, διὰ δὲ τὸ χαλεπὸν εἶναι κατὰ τὸν παρόντα
 τρόπον τῆς διεξόδου δηλῶσαι τὰ δοκοῦντα.

§. 91. Ἄλλως τε ἡ λέξις ἡ προφητικὴ ἐκείνη
 30 ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος^{οο)}, ἀ-
 φορμὰς αὐτοῖς ὑλικῆς οὐσίας παρέσχηται. ναὶ μὴν
 Ἐπικούρω μὲν ἡ τοῦ αὐτομάτου παρεΐδυσσις οὐ πα-
 ρακολουθήσαντι τῷ ῥητῷ, γέγονεν ἐντεῖθεν μαται-

ο) Sapient. 7, 24.

οο) Genes. 1, 2.

ότις ματαιοτήτων τὸ πάντα ματαιότης” *). Ἀριστοτέλει δὲ μέχρι σελήνης ἐπῆλθε κατὰγειν τὴν πρόνοιαν ἐκ τῶνδε τοῦ ψαλμοῦ· κύριε, ἐν τῷ οὐρανῷ τὸ ἔλεός σου καὶ ἡ ἀλήθειά σου ἕως τῶν νεφελῶν” **). 50 οὐδέπω γὰρ ἀποκεκάλυπτο ἡ τῶν προφητικῶν δὴλωσις μυστηρίων πρὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας. τὰς τε αὖ μετὰ θάνατον κολάσεις καὶ τὴν διὰ πυρὸς τιμωρίαν ἀπὸ τῆς βαρβάρου φιλοσοφίας ἢ τε ποιητικῆ πᾶσα Μοῦσα, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία 10 ὑφέλετο. Πλάτων γοῦν ἐν τῷ τελευταίῳ τῆς πολιτείας αὐταῖς φησὶ ταῖς λέξεσιν· ζῆταῦθα δὴ ἄνδρες ἄγριοι διάπυροι ἰδεῖν, παρεστῶτες [καὶ] καταμανθάνοντες τὸ φθέγμα, τοὺς μὲν ἰδίᾳ παραλαβόντες ἤγον, τὸν δὲ Ἀρίδαιον καὶ τοὺς ἄλλους συμπο- 15 δίσαντες χεῖράς τε καὶ πόδας καὶ κεφαλὴν καταβαλόντες καὶ ἐκδείραντες εἶλκον παρὰ τὴν ὁδὸν ἐκτὸς ἐπ’ ἀσπαλάθων κνάπτοντες. οἱ μὲν γὰρ ἄνδρες οἱ διάπυροι ἀγγέλους αὐτῷ βούλονται δηλοῦν οἱ παραλαβόντες τοὺς ἀδίκους κολάζουσιν. „ὁ ποιῶν, φησὶ, P. 20 τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ-φλέγον” ***). Pott.

P. §. 92. Ἐπιταὶ δὲ τούτοις τὴν ψυχὴν εἶναι ἀ- 253. θάνατον. τὸ γὰρ κολαζόμενον ἢ παιδευόμενον ἐν Sylb. αἰσθήσει ὄν ζῆ, κἂν πάσχειν λέγεται. τί δ’; οὐκ 25 οἶδεν ὁ Πλάτων καὶ πρὸς ποταμοὺς καὶ τῆς γῆς τὸ βάθος τὴν πρὸς τῶν βαρβάρων Γέενναν καλουμένην Τάρταρον προφητικῶς ὀνομάζων· Κωκυτὸν τε καὶ Ἀχέροντα, καὶ Πυριφλεγέθοντα καὶ τοιαῦτά 30 τινα εἰς τὴν παιδευσιν σωφρονίζοντα παριστάγων κολαστήρια; „τῶν μικρῶν” δὲ κατὰ τὴν γραφὴν „καὶ ἐλαχίστων τοὺς ἀγγέλους τοὺς ὀρώντας τὸν Θεόν” †), πρὸς δὲ καὶ τὴν εἰς ἡμᾶς δι’ ἀγγέλων τῶν ἐφιστάτων ἤκουσαν ἐπισκοπὴν ἐμφαίνων οὐκ ὀκνεῖ γράφειν·

*) Eccles. 1, 2. **) Psalm. 36, 5. ***) Ibid. 104, 4. †) Math. 18, 10.

ἔπειδὴ πάσας τὰς ψυχὰς τοὺς βίους ἤρῃσθαι, ὥσπερ ἔλαχον, ἐν τάξει προεῖναι πρὸς τὴν Λάχεσιν, κείνην δὲ ἐκάστῳ ὃν εἴλετο δαίμονα, τοῦτον φύλακα συμπέμπειν τοῦ βίου καὶ ἀποπληρωτὴν τῶν αἰρεθέντων. τάχα δὲ καὶ τῷ Σωκράτει τὸ δαιμόνιον τοιοῦτό τι ἠγίσσετο.

§. 93. Ναὶ μὴν γενητὸν εἶναι τὸν κόσμον ἐκ Μωϋσέως παραλαβόντες ἐδογματίσαν οἱ φιλόσοφοι. καὶ ὁ γε Πλάτων ἀντικρὺς εἶρηκε· πότερον ἦν ἀρχὴν ἔχων γενέσεως οὐδεμίαν ἢ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς τινὸς ἀρξάμενος; ὁρατός τε γὰρ ὢν ἀπτὸς ἐστίν, ἀπτὸς τε ὢν καὶ σῶμα ἔχει. αὐθίς τε ὁπόταν εἴπῃ· τὸν μὲν οὖν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦδε τοῦ παντὸς εὐρεῖν τε ἔργον, οὐ μόνον γενητὸν τε ἔδειξε τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ γεγονέναι σημαίνει, καθάπερ υἱὸν, πατέρα δὲ αὐτοῦ κεκληῖσθαι, ὡς ἂν ἐκ μόνου γενομένου καὶ ἐκ μὴ ὄντος ὑποστάντος. γενητὸν δὲ καὶ οἱ Στωικοὶ τίθενται τὸν κόσμον. τὸν τε ὑπὸ τῆς βαρβάρου φιλοσοφίας θρυλούμενον διάβολον τὸν τῶν δαιμόνων ἄρχοντα κακοεργὸν εἶναι ψυχὴν ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν νόμων ὁ Πλάτων λέγει ταῖσδε ταῖς λέξεσιν· ψυχὴν διωικοῦσαν τοῖς πάντη κινουμένοις μῶν οὐ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνάγκη διοικεῖν. φάναι; τί μὴν; μίαν ἢ πλείους; πλείους, ἐγὼ ὑπὲρ 702. 25 σφῶν ἀποκρινοῦμαι. δυοῖν ποῦ ἔλαττον μηδὲν τι-Ροι. θῶμεν τῆς τε εὐεργέτιδος καὶ τῆς τάναντία δυναμένης ἐξεργάσασθαι.

§. 94. Ὁμοίως δὲ καὶ τῷ Φαίδρῳ ταῦτα γράφει· ἔστι μὲν δὴ καὶ ἄλλα κακὰ, ἀλλὰ τις δαίμων 30 ἔμιξε τοῖς πλείστοις ἐν τῷ παραντίκα ἡδονῆν. ἀλλὰ καὶ τῷ δεκάτῳ τῶν νόμων ἀντικρὺς τὸ ἀποστολικὸν δείκνυσιν ἐκεῖνο· „οὐκ ἐστίν ἡμῖν ἡ πάλῃ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῶν ἐν οὐρανοῖς” *).

*) Ephes. 6, 12.

ᾧ δὲ πως γράφων· ἐπειδὴ γὰρ συνεχωρήσαμεν αὐ-
 τοῖς ἡμῖν εἶναι μὲν τὸν οὐρανὸν πολλῶν μεστὸν ἀ-
 γαθῶν, εἶναι δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, πλειόνων δὲ τῶν
 μῆ, μάχη [δὴ] φασὶν ἀθάνατος ἔσθ' ἢ τοιαύτη καὶ
 5 φυλακῆς θαυμασιωτέης δεομένη· κόσμον τε αὖτις τὸν
 μὲν νοητὸν οἶδεν ἢ βάρβαρος φιλοσοφία, τὸν δὲ αἰ-
 σθητὸν, τὸν μὲν ἀρχέτυπον, τὸν δὲ εἰκόνα τοῦ κα-
 λουμένου παραδείγματος· καὶ τὸν μὲν ἀνατίθησι
 μονάδι, ὡς ἂν νοητὸν, τὸν δὲ αἰσθητὸν ἑξάδι, γά-
 10 μος γὰρ παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις, ὡς ἂν γόνιμος
 ἀριθμὸς, ἢ ἑξὰς καλεῖται. καὶ ἐν μὲν τῇ μονάδι
 συνίστησι οὐρανὸν ἀόρατον καὶ γῆν ἁγίαν καὶ φῶς
 νοητὸν· «ἐν ἀρχῇ» γὰρ, φησὶν ἐποίησεν ὁ Θεὸς
 τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἢ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος».
 15 §. 95. Εἶτ' ἐπιφέρει· «καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γε-
 νηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς»· ἐν δὲ τῇ κοσμογο-
 νίᾳ τῇ αἰσθητῇ στερεὸν οὐρανὸν δημιουργεῖ, τὸ δὲ P.
 στερεὸν αἰσθητὸν, γῆν τε*) ὄρατὴν καὶ φῶς βλε-703.
 πόμενον. ἄρ' οὐ δοκεῖ σοὶ ἐντεῦθεν ὁ Πλάτων ζώ-Pott.
 20 ὡν ἰδέας ἐν τῷ νοητῷ ἀπολείπειν κόσμῳ καὶ τὰ εἶδη
 τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ γένη δημιουργεῖν τὰ νοητά; εἰ-
 κότως ἄρα ἐκ γῆς μὲν τὸ σῶμα διαπλάττεσθαι λέ-
 γει ὁ Μωϋσῆς**), ὁ γῆινόν φησιν ὁ Πλάτων σκῆνος,
 ψυχὴν δὲ τὴν λογικὴν ἄνωθεν ἐμπνευσθῆναι ὑπὸ τοῦ
 25 Θεοῦ εἰς πρόσωπον. ἐνταῦθα γὰρ τὸ ἡγεμονικὸν ἰδρύ-
 σθαι λέγουσι τὴν διὰ τῶν αἰσθητηρίων ἐπεισῶδιον τῆς
 ψυχῆς ἐπὶ τοῦ πρωτοπλάστου εἰσοδὸν ἐρμηνεύοντες, διὸ
 καὶ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τὸν ἄνθρωπον***) γε-
 γονέναι. εἰκὼν μὲν γὰρ Θεοῦ λόγος Θεοῦ καὶ βασιλικός,
 30 ἄνθρωπος ἀπαθής, εἰκὼν δ' εἰκόνας ἀνθρώπινος νοῦς.
 ἑτέρῳ δ' εἰ βούλει παραλαβεῖν ὀνόματι τὴν ἑξομοίωσιν,
 εὐροῖς ἂν παρὰ τῷ Μωϋσεῖ τὴν ἀκολουθίαν ὀνομαζομέ-
 νην· θείαν, φησὶ γάρ· «ὀπίσω κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν

*) Genes. 1, 1—3.

**) Genes. 2, 7.

***) Ibid. 1, 26.

πορεύεσθε καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάξατέ" ***). ἀκόλουθοι δ' οἶμαι καὶ θεραπευταὶ Θεοῦ πάντες οἱ ἐνάρετοι.

§. 96. Ἐντεῦθεν οἱ μὲν Στωικοὶ τὸ τέλος τῆς φιλοσοφίας τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν εἰρήκασι, Πλάτων δὲ ὁμοίωσιν Θεῷ ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ παρεστήσαμεν στρωματῆ, Ζήνων δὲ ὁ Στωικὸς παρὰ Πλάτωνος λαβὼν, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς βαρβάρου φιλοσοφίας, τοὺς ἀγαθοὺς πάντας ἀλλήλων εἶναι φίλους λέγει. φησὶ γὰρ ἐν τῷ Φαίδρῳ Σωκράτης, ὡς οὐχ ἡμαρτεν κακὸν κακῷ φίλον εἶναι οὐδ' ἀγαθὸν ἀγαθῷ μὴ φίλον, ὅπερ καὶ τῷ Λύσιδι ἀπέδειξεν ἰσα-Ρ. τῶς, ὡς ἐν ἀδικίᾳ καὶ πονηρίᾳ οὐκ ἔν ποτε σωθεῖν 704. φιλία. καὶ ὁ Ἀθηναῖος ξένος ὁμοίως φησὶ προῦξιν Pott. εἶναι φίλην καὶ ἀκόλουθον Θεῷ καὶ ἓνα λόγον ἔχουσαν ὀρχαῖον, ὅταν τὸ μὲν ὁμοίον τῷ ὁμοίῳ μετρίῳ ὄντι φίλον ᾖ, τὰ δὲ ἄμετρα οὔτε τοῖς ἀμέτροις οὔτε τοῖς ἐμμέτροις. ὁ δὲ Θεὸς ἡμῖν πάντων χρημάτων μέτρον ἂν εἴη'.

§. 97. Εἶτα ὑποβὰς ἐπάγει πάλιν. πᾶς γὰρ 208. ἄγαθὸς ἀγαθῷ ὁμοῖος, κατὰ τοῦτο δὲ καὶ Θεῷ εἰσικῶς ἀγαθῷ τε παντὶ φίλος ὑπάρχει καὶ Θεῷ. ἐνταῦθα γενόμενος κακείνου ἀνεμνήσθην. ἐπὶ τέλει γὰρ τοῦ Τιμαίου λέγει. τῷ κατανοουμένῳ τὸ κα-Ρ. ταροῦν ἕξομοῦσαι δεῖν κατὰ τὴν ὀρχαίαν φύσιν, 254. ὁμοιώσαντά δὲ τέλος ἔχειν τοῦ προτεθέντος ἀνθρώ- Syll. πῶ ὑπὸ Θεῶν ἀρίστην βίον πρὸς τε τὸν παρόντα καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον. ἴσον γὰρ ταῦτοις ἐκεῖνα δύναται. οὐ πάνσεται ὁ ζητῶν, ἕως ἂν εὖρη, εὖρῶν δὲ θαμβηθήσεται, θαμβηθεὶς δὲ βασιλεύσει, βασιλεύ- 300. στας δὲ ἐπαναπαύσεται. Τί δ'; οὐχὶ κακείνα τοῦ Θάλη- δοτος ἐκ τῶνδε ἦρται, τὸ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ζῆξασθαι τὸν Θεόν; καὶ τὸν καρδιογνώστην λέγεσθαι πρὸς ἡμῶν ἀντικρὺς ἐρμηνεύει. ἐρωτηθεὶς γέ τοι ὁ

*) Deuteron. 13. 4.

Θάλης, τί ἐστι τὸ θεῖον; τὸ μήτε ἀρχὴν, ἔφη, μήτε τέλος ἔχον. πυθόμενον δὲ ἑτέρου, εἰ λανθάνει τὸ θεῖον πρᾶσσων τι ἄνθρωπος; καὶ πῶς, εἶπεν, ὅς γε οὐδὲ διανοοῦμενος; ναὶ μὴν μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν οἶδεν ἢ βάρβαρος φιλοσοφία καὶ τὴν ἀρετὴν ἀντάρξη πρὸς εὐδαιμονίαν, ὅπηνίκα ἂν εἶπῃ· «ἰδοὺ, δέδωκα πρὸ ὀφθαλμῶν σου τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, ἐκλεξαι τὴν ζωὴν» *). τὸ μὲν γὰρ ἀγαθὸν ζωὴν καλεῖ, καὶ καλὸν τὴν τούτου P. 10 ἐκλογὴν, κακὸν δὲ τὴν τοῦ ἐναντίου αἴρεσιν. ἀγα-705. θεοῦ δὲ καὶ ζωῆς ἐν τέλος τὸ φιλόθεον γενέσθαι. Ποῖ. αὕτη γὰρ ἡ ζωὴ σου καὶ τὸ πολυήμερον, ἀγαπᾷν τὸ πρὸς ἀλήθειαν.

§. 98. Σαφέστερον δὲ ἐκείνα ἔχει. ὁ γὰρ σωτήρ ἀγα- 15 πᾶν παραγγείλας τὸν θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἐν ταύταις φησὶ «ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλον τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας» **) κρέμασθαι. ταῦτα θρυλοῦσιν οἱ Στωϊκοὶ τὰ δόγματα, καὶ πρὸ τούτων ὁ Σωκράτης ἐν Φαίδρω εἰχόμενος· «ὦ Πάν τε καὶ ἄλλοι θεοὶ, δοιήτῃ 20 μοι τᾶνδον εἶναι καλῶ». ἐν δὲ τῷ Θεαιτήτῳ διαρρήδην φησὶν· ὁ γὰρ καλῶς λέγων καλὸς τε καὶ ἀγαθός. κὰν τῷ Πρωταγόρῃ καλλίονι Ἀλκιβιάδου ἐντυχεῖν ὁμολογεῖ τοῖς ἐταίροις Πρωταγόρου, εἰ γε τὸ σοφώτατον κάλλιστόν ἐστιν, τὴν γὰρ ἀρετὴν τὸ κάλ- 25 λος τῆς ψυχῆς ἔφη εἶναι, κατὰ δὲ τὸ ἐναντίον τὴν κακίαν ἀσχος ψυχῆς. Ἀντίπατρος μὲν οὖν ὁ Στωϊκὸς τρία συγγραφόμενος βιβλία περὶ τοῦ «ὅτι κατὰ Πλάτωνα μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν» ἀποδείκνυσιν ὅτι καὶ κατ' αὐτὸν ἀντάρξης ἢ ἀρετῆς πρὸς εὐδαιμονίαν 30 καὶ ἄλλα πλείω παρατίθεται δόγματα σύμφωνα τοῖς Στωϊκοῖς. Ἀριστοβούλῳ δὲ τῷ κατὰ Πτολεμαῖον γεγονότι τὸν Φιλάδελφον, οὗ μέμνηται ὁ συντάξάμενος τὴν τῶν Μακκαβαίων ἐπιτομὴν ***), βιβλία

*) Deuteron. 30, 15. 19 sq. **) Matth. 22, 37. 39 sq.

***). Maccab. 1, 10.

γεγονέναι ἱκανά, δι' ὧν ἀποδείκνυσι τὴν περιπατητικὴν φιλοσοφίαν, ἔκ τε τοῦ κατὰ Μωϋσέα νόμου καὶ τῶν ἄλλων ἠρτῆσθαι προφητῶν.

§. 99. Καὶ τὰ μὲν τῆδε ἔχέτω, ἀδελφοὺς δὲ δεῖναι ἡμᾶς, ὡς ἂν τοῦ ἐνὸς Θεοῦ καὶ ἐνὸς διδασκά-Ρ. λου, φαίνεται πού καὶ Πλάτων καλῶν ὠδέ πως·706. ἔστε μὲν γὰρ πάντως οἱ ἐν τῇ πόλει ἀδελφοί, ὡς Ρουτ. φήσομεν πρὸς αὐτοὺς μυθολογοῦντες. ἀλλ' ὁ Θεὸς πλάττων, ὅσοι μὲν ὑμῶν ἱκανοὶ ἄρχειν, χρυσὸν ἐν 10 τῇ γενέσει συνέμιξεν αὐτοῖς, διὸ τιμιώτατοί εἰσιν, ὅσοι δὲ ἐπίκουροι ἄργυρον, σίδηρον δὲ καὶ χαλκὸν τοῖς γεωργοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις δημιουργοῖς'. ὅθεν ἀνάγκη φησὶ γεγονέναι, ἀσπάξασθαι τε καὶ φιλεῖν, τούτους μὲν ταῦτα ἐφ' οἷς γνώσις, ἐκείνους δὲ ἐφ' 15 οἷς δόξα, ἴσως τὴν ἐκλεκτὴν ταύτην φύσιν γνώσεως ἐφιεμένην μαντεύεται, εἰ μὴ τι τρεῖς τινὰς ἵποτιθέμενος φύσεις, τρεῖς πολιτείας, ὡς ὑπέλαβόν τινες, διαγράφει, καὶ Ἰουδαίων μὲν ἀργυρᾶν, Ἑλλήνων δὲ τὴν 20 τρίτην, Χριστιανῶν δὲ οἷς χρυσὸς ὁ βασιλικὸς ἐγκαταμέμιχται, τὸ ἅγιον πνεῦμα. τὸν τε Χριστιανὸν βίον ἐμφαίνων κατὰ λέξιν γράφει ἐν τῷ Θεαιτήτῳ· λέγωμεν δὴ περὶ τῶν κορυφαίων. τί γὰρ ἂν τις τοὺς γε φάυλως διατρίβοντας ἐν φιλοσοφίᾳ λέγοι; οὗτοι δὲ πού οἰδὲ εἰς ἀγορὰν ἴσασι τὴν ὁδὸν οὔτε 25 ὄπου δικαστήριον ἢ βουλευτήριον ἢ τι κοινὸν ἄλλο τῆς πόλεως συνέδριον, νόμους δὲ καὶ ψηφίσματα γεγραμμένα οὔτε ὁρῶσιν οὔτε ἀκούουσιν. σπουδαὶ δὲ ἐταιριῶν καὶ σύνοδοι καὶ οἱ σὺν ἀνλητρίσι κῶμοι οὔδὲ ὄναρ πράττειν προσίσταται αὐτοῖς. εὖ δὲ ἢ 30 κακῶς τις γέγονεν ἐν πόλει, ἢ τί τῷ κακόν ἐστι γε-Ρ. γονὸς ἐκ προγόνων, μᾶλλον αὐτοὺς λέληθεν, ἢ οἱ τῆς 707. θαλάσσης λεγόμενοι χόες. καὶ ταῦτ' οὐδ' ὅτι οὐκ Ρουτ. οἶδεν οἶδεν, ἀλλὰ τῷ ὄντι τὸ σῶμα κέῃται αὐτοῦ καὶ ἐπιδημεῖ, αὐτὸς δὲ πέταται, κατὰ Πίνδαρον, 35 τῶς τε γὰρ ὑπένερθεν οὐρανοῦ τε ὑπερ ἀστρονομῶν καὶ πᾶσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνάμενος'.

§. 100. Πάλιν αὖ τῷ τοῦ κυρίου ῥητῶ· “ἔ-
 στω ὑμῶν τὸ ναί, ναί· καὶ τὸ οὐ”, οὐ*), ἐκεῖνο ἀπει-
 καστέον· “ἀλλά μοι ψεῦδός τε συγχωρήσαι καὶ ἀλη-
 θές ἀφανίσει οὐδαμῶς θέμις” **). τῇ τε περὶ τοῦ
 5 δόμοσαι ἀπαγορεύσει συνάδει ἢδε ἢ ἐν τῷ δεκάτῳ
 τῶν νόμων λέξις· ἔπαινος δὲ ὄρκος τε περὶ παν-
 τὸς ἀπέστω· καὶ τὸ σύνολον Πυθαγόρας καὶ Σω-
 κράτης καὶ Πλάτων λέγοντες ἀκούειν φωνῆς Θεοῦ
 τὴν κατασκευὴν τῶν ὄλων θεωροῦντες ἀκριβῶς ὑπὸ
 10 Θεοῦ γεγονυῖαν καὶ συνεχομένην ἀδιαλείπτως· ἀκη-
 κόασι γὰρ τοῦ Μωϋσέως λέγοντος, “εἶπε, καὶ ἐγένε-
 νετο.” ***)) τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἔργον εἶναι διαγρά-
 φοντος. ἐπὶ τε τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ χοῶς διαπλά-
 σεως ἰστάμενοι γίγινον μὲν οἱ φιλόσοφοι παρ’ ἕκαστα
 15 τὸ σῶμα ἀναγορευοῦσιν, Ὅμηρος δὲ οὐκ ὀκνεῖ ἐν
 κατάρας μέρει θέσθαι τὸ,

ἀλλ’ ἡμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε· †)
 καθάπερ Ἡσαΐας· “καταπατήσατε αὐτούς,” λέγων,
 “ὡς πηλόν.”

20 §. 101. Καλλιμάχος δὲ διαρρηθῆν γράφει·
 ἦν κείνος οὐνιαυτὸς, ᾧ τό τε πτηρὸν
 καὶ τοῦν θαλάσση καὶ τὸ τετράπουν οὕτως
 ἐφθέγγεθ’ ὡς ὁ πηλὸς ὁ Προμηθεύς.
 πάλιν τε αὖ ὁ αὐτὸς,

P.
708.
Pott.

25 ἐφθ, ὁ Προμηθεὺς
 ἐπλασε καὶ πηλοῦ μὴ ἕξ ἑτέρου γέγονας.

P. Ἡσιόδός τε ἐπὶ τῆς Πανδώρας λέγει·

255. “Ἐφαιστον δὲ κέλευσε περικλυτὸν, ὅτι τάχιστα
 Sylb. γαῖαν ὕδει φέρειν, ἐν δ’ ἀνθρώπου θέμεν αὐδὴν
 καὶ νόον·

πῦρ μὲν οὖν τεχνικὸν ὁδῶ βαδίζον εἰς γένεσιν ††), τὴν
 φύσιν ὀρίζονται οἱ Στωικοί. πῦρ δὲ καὶ φῶς ἀλλη-

*) Matth 5, 37. **) Jacob. 5, 12. ***) Genes. v. 1, 1.

†) Homer. Iliad. η. v. 99. ††) Hesiod. ἔργ. v. 60.

γορεῖται ὁ θεὸς καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ πρὸς τῆς γραφῆς.
τί δ' ; οὐχὶ καὶ Ὅμηρος παραφράζων τὸν χωρισμὸν τοῦ
ὑδατος ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τὴν ἀποκάλυψιν τὴν ἐμφανῆ
τῆς ξηραῖς ἐπὶ τε τῆς Τηθύος καὶ τοῦ Ὠκεανοῦ λέγει·

5 ἤδη γὰρ δηρὸν χρόνον ἀλλήλων ἀπέχονται
εὐνῆς καὶ φιλότητος**).

πάλιν τὸ δυνατόν ἐν πᾶσι προσάπτουσι καὶ οἱ
παρ' Ἑλλησι λογιώτατοι τῷ θεῷ, ὁ μὲν Ἐπίχαρμος.
Πυθαγόρειος δὲ ἦν λέγων·

10 οἷ δὲν ἐκφεύγει τὸ θεῖον, τοῦτο γινώσκειν σε δεῖ,
αὐτὸς ἔσθ' ἀμῶν ἐπόπτης, ἀδυνατεῖ δ' οὐδὲν θεός.

§. 102. ὁ μελοποιὸς δὲ

θεῷ δὲ δυνατόν ἐκ μελαίνας
νυκτὸς ἀμίαντον ὄρσαι φάος,

15 κελαινεφεῖ δὲ σκίτει καλύψαι καθαρὸν
ἡμέρας σέλας.

ὁ μόνος ἡμέρας ἐνεστώσης νύκτι ποιῆσαι δυνάμενος,
φησὶν, οὗτος θεὸς ἐστίν. ἐν τε τοῖς φαινομένοις
ἐπιγραφομένοις Ἄρατος·

20 ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα,
εἰπῶν,

τὸν οὐδέποτε ἔωμεν

ἄρρητον, μεστὰ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγνῖαι,
πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραὶ, μεστὴ δὲ θάλασσα,
25 καὶ λιμένες, πάντῃ δὲ Διὸς κεκρήμεθα πάντες·

ἐπιφέρει
τοῦ γὰρ καὶ γένος ἔσμεν,

οἷον δημιουργία,

30 ὁ δ' ἥπιος ἀνθρώποισιν,
δεξιὰ σημαίνει, λαοὺς δ' ἐπὶ ἔργα ἔγειρει·
αὐτὸς γὰρ τὰδε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξεν,
ἄστρα διακρίνας· ἐστέψατο δ' εἰς ἐνιαυτὸν
ἀστέρας, οἱ κε μάλιστα τετυγμένα σημαίνουεν
ἀνδράσιν ὠράων, ὄφρ' ἔμπεδα πάντα γέηται·

*) Iliad. §. v. 206 sq.

καὶ μιν αἰεὶ πρῶτόν τε καὶ ἕστατον ἰλάσκονται·
 χαῖρε πάτερ μέγα θαῦμα, μέγ' ἀνθρώποισιν ὕψιστος.
 καὶ πρὸ τούτου δὲ Ὅμηρος ἐπὶ τῆς ἠφαιστοτεύκτου
 ἀσπίδος κοσμοποιῶν κατὰ Μωῦσέα·

5 ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξ', ἐν δ' οὐρανὸν, ἐν δὲ θά-
 λασσαν,
 φησὶν·

ἐν δέ τε τείρεα πάντα, τὰτ' οὐρανὸς ἐστεφά-
 νωται.

10δὲ γὰρ διὰ τῶν ποιημάτων καὶ καταλογάδην συγ-
 γραμμάτων ἀδόμος Ζεὺς τὴν ἔννοιαν ἐπὶ τὸν θεὸν
 ἀναφέρει.

§. 103. Ἦδη δὲ ὡς εἰπεῖν ὑπ' ἀνάγκης ὁ Δημό-
 κριτος εἶναι τινὰς ὀλίγους γράφει τῶν ἀνθρώπων, οἱ
 15δὲ ἀνατείνοντες τὰς χεῖρας ἐνταῦθα ὃν νῦν ἡέρα
 καλούμεν οἱ Ἕλληνες, πάντα Ζεὺς μυσθίεται καὶ
 πάνθ' οὗτος οἶδε καὶ διδοῖ καὶ ἀφαιρέεται, καὶ P.
 βασιλεὺς οὗτος τῶν πάντων· μυστικώτερον δὲ ὁ 710.
 μὲν Βουώτιος Πίνδαρος, ἅτε Πυθαγόρειος ὢν· ἐν Pott.
 20 ἀνδρῶν, ἐν θεῶν γένος, ἐκ μιᾶς δὲ ματρὸς πνέομεν
 ἅμφω, τῆς ἕλης, παραδίδωσι, καὶ ἓνα τὸν τούτων
 δημιουργόν, ὃν ἀριστοτέχνην πατέρα' λέγει, τὸν
 καὶ τὰς προκοπὰς κατ' ἀξίαν εἰς θεϊότητα παρεσχη-
 μένον. σιωπῶ γὰρ Πλάτωνα. ἀντικρὺς οὗτος ἐν τῇ
 25 πρὸς Ἐραστον καὶ Κορίσκον ἐπιστολῇ φαίνεται πα-
 τέρα καὶ υἱὸν οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν γρα-
 φῶν ἐμφαίνων, παρακελευόμενος κατὰ λέξιν ἐπομνύ-
 ντας σπουδῇ τε ἅμα μὴ ἀμούσιω καὶ τῆς σπουδῆς
 ἀδελφῇ παιδείᾳ τὸν πάντων θεὸν αἴτιον καὶ τοῦ
 30 ἡγεμόνος καὶ αἰτίου πατέρα κύριον ἐπομνύντας· ὃν
 ἐὰν ὀρθῶς φιλοσοφήσητε, εἴσεσθε· ἢ τε ἐν Τι-
 μαίῳ δημογορία πατέρα καλεῖ τὸν δημιουργόν λέ-
 γουσα ὡδέ πως· θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ πατὴρ δη-
 μιουργός τε ἔργων·

§. 104. Ὅστε καὶ ἐπὶν εἶπη περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντα ἐστὶ κάκεινον ἕνεκεν τὰ πάντα κάκεινο αἷτιον ἀπάντων καλῶν, δεύτερον δὲ περὶ τὰ δεύτερα καὶ τρίτον περὶ τὰ τρίτα, οὐκ ἄλλως ἔγωγε ἔξακούω, ἢ 5 τὴν ἁγίαν τριάδα μνησθῆναι, τρίτον μὲν γὰρ εἶναι τὸ ἅγιον πνεῦμα, τὸν υἱὸν δὲ δεύτερον, δι' οὗ πάντα ἐγένετο κατὰ βούλησιν τοῦ πατρὸς. ὁ δ' αὐτὸς ἐν τῷ δεκάτῳ τῆς πολιτείας Ἡρὸς τοῦ Ἀρμενίου, τὸ γένος Παμ-Ρ. φύλου μέμνηται, ὃς ἐστὶ Ζορούστρης· αὐτὸς γοῦν Ζο-711. 10 ροῦστρης γράφει· τάδε συνέγραψεν Ζορούστρης ὁ Ἀρ-Ροι-μενίου τὸ γένος Πάμφυλος ἐν πολέμῳ τελευτήσας, ἐν Αἰδηγενόμενος ἐδάην παρὰ Θεῶν. τὸν δὲ Ζορούστρη τούτου ὁ Πλάτων δωδεκαταῖον ἐπὶ τῇ πυρρῇ κείμενον ἀναβιῶναι λέγει, τάχα μὲν οὖν τὴν ἀνάστασιν, τά-15 γα δὲ ἐκεῖνα αἰνίσσεται, ὡς διὰ τῶν δώδεκα ζῳδίων ἢ ὁδὸς ταῖς ψυχαῖς γίνεται εἰς τὴν ἀνάληψιν, αὐτὸς δὲ καὶ εἰς τὴν γένεσιν φησὶ τὴν αὐτὴν γίνεσθαι κάθοδον. ταύτη ὑποληπτέον καὶ τὰ τοῦ Ἡρακλέους ἄθλα γενέσθαι δώδεκα, μεθ' ἃ τῆς ἀπαλλαγῆς παν-20 τὸς τοῦ κόσμου τοῦδε τυχάνει ἡ ψυχὴ. οὐ παραπέμ-πομαι καὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα, ὃς φυσικῶς οὕτως τῆς τῶν πάντων ἀναλήψεως μέμνηται, ὡς ἔσομένης πο-τὲ εἰς τὴν τοῦ πυρὸς οὐσίαν μεταβολῆς.

§. 105. Σαφέστατα Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος 25 ταύτης ἐστὶ τῆς δόξης τὸν μὲν τινα κόσμον αἰδίων εἶναι δοκιμάσας, τὸν δὲ τινα φθειρόμενον τὸν κατὰ τὴν διακόσμησιν εἰδῶς, οὐχ ἕτερον ὄντα ἐκείνου πῶς ἔχοντος, ἀλλ' ὅτι μὲν αἰδίων τὸν ἐξ ἀπάσης τῆς οὐ-σίης αἰδίως ποιὸν κόσμον ἤδει, φανερὸν ποιῆ λέγων 30 οὕτως· κόσμον τὸν αὐτὸν ἀπάντων οὔτε τις Θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν, ἀλλ' ἦν αἰεὶ καὶ ἔστιν καὶ ἔσται πῦρ ἀείζων ἀπτόμενον μέτρα καὶ ἀποσβεννύ-μενον μέτρα· ὅτι δὲ καὶ γενητὸν καὶ φθαρτὸν αὐ-Ρ. τὸν εἶναι ἐδογματίζεν, μνησθεὶς τὰ ἐπιφερόμενα· 712. 35 πυρὸς τροπαὶ πρῶτον θάλασσα, θαλάσσης δὲ τὸ Ροι-μὲν ἡμῖσιν γῆ, τὸ δὲ ἡμῖσιν πορσιήρ'. δυνάμει

Ρ. γὰρ λέγει, ὅτι πῦρ ὑπὸ τοῦ διοικοῦντος λόγον καὶ
 256. Θεοῦ τὰ σύμπαντα, δι' ἄερος τρέπεται εἰς ὑγρὸν,
 Sylb. τὸ ὡς σπέρμα τῆς διακοσμήσεως, ὃ καλεῖ θάλασσαν,
 ἐκ δὲ τούτου αὐθις γίνεται γῆ καὶ οὐρανὸς καὶ τὰ
 5 ἐμπεριεχόμενα. ὅπως δὲ πάλιν ἀναλαμβάνεται καὶ
 ἐκπυροῦται, σαφῶς διὰ τούτων δηλοῖ. θάλασσα δια-
 χέεται καὶ μετρέεται εἰς τὸν αὐτὸν λόγον ὁκοῖος πρῶ-
 τον ἦν ἢ γενέσθαι γῆν'. ὁμοίως καὶ περὶ τῶν ἄλλων
 στοιχείων τὰ αὐτά.

10 §. 106. Παραπλήσια τούτῳ καὶ οἱ ἔλλογιμώ-
 ται τοῦ Στωικῶν δογματίζουσι περὶ τε ἐκπυρώ-
 σεως διαλαμβάνοντες καὶ κόσμου διοικήσεως καὶ τοῦ
 ἰδίως ποιοῦ κόσμου τε καὶ ἀνθρώπου καὶ τῆς τῶν
 ἡμετέρων ψυχῶν ἐπιδιαμονῆς. πάλιν τε αὖ ὁ Πλά-
 15 των ἐν μὲν τῷ ἐβδόμῳ τῆς πολιτείας τὴν ἐνταῦθα
 ἡμέραν*) νυκτερινὴν κέκληκεν διὰ τοὺς κοσμοκράτορας
 οἶμαι τοῦ σκότους τούτου, ὕπνον δὲ καὶ θάνατον τὴν
 εἰς σῶμα κάθοδον τῆς ψυχῆς κατὰ ταυτὰ Ἡρακλείτῳ.
 καὶ μὴ τι τοῦτο ἐπὶ τοῦ σωτήρος προεθέσπισεν τὸ
 20 πνεῦμα διὰ τοῦ Δαβὶδ λέγον. ἐγὼ ἐκοιμήθην καὶ
 ὕπνωσα, ἐξηγέρθην, ὅτι κύριος ἀντιλήψεται μου**).
 οὐ γὰρ τὴν ἀνάστασιν μόνην τοῦ Χριστοῦ ἐξ ὕπνου
 ἔγερσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς σάρκα κάθοδον τοῦ κυ-
 ρίου ὕπνον***) ἀλληγορεῖ.

25 §. 107. Ἀντίκα ὁ αὐτὸς σωτὴρ παρεγγυῖ,
 „γρηγορεῖτε”, οἷον μελετᾶτε ζῆν καὶ χωρίζειν τὴν
 ψυχὴν τοῦ σώματος πειρᾶσθε. τὴν τε κυριακὴν ἡμέ-
 ραν ἐν τῷ δεκάτῳ τῆς πολιτείας ὁ Πλάτων διὰ
 τούτων καταμαντεύεται. ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἐν τῷ λει-
 30 μῶνι ἐκάστοις ἐπτά ἡμέραι γένοιτο, ἀναστάντας ἐν-Ρ.
 τεῦθεν δεῖ τῇ ὀγδόῃ πορεύεσθαι καὶ ἀφικνεῖσθαι τε-713.
 ταρταίους'. λειμῶνα μὲν οὖν ἀκουστέον τὴν ἀπλανῆ Ροι-
 σφαῖραν, ὡς ἡμερον χωρίον καὶ προσηγές καὶ τῶν

*) Ephes. 6, 12. **) Psalm. 3, 5.

***) Matth. 24, 42. et alibi.

ἰσίων χωρὸν, ἐπτά δὲ ἡμέρας ἐκάστην κίνησιν τῶν ἐπτά καὶ πᾶσαν τὴν ἐργαστικὴν τέχνην εἰς τέλος ἀναπαύσεως σπεύδουσιν. ἡ δὲ μετὰ τοὺς πλανωμένους πορεία ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἄγει, τουτέστι τὴν ὀγδόην ἐκίνησιν τε καὶ ἡμέραν. τετραταίους δὲ τὰς ψυχὰς ἀπιέναι λέγει, δηλῶν τὴν διὰ τῶν τεσσάρων στοιχείων πορείαν.

§. 108. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἑβδόμην ἱερὰν οὐ μόνον οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἴσασι, καθ' 10 ἡν τὸ πᾶς κόσμος κυκλεῖται τῶν ζωογονουμένων καὶ φρομένων ἀπάντων. Ἡσίοδος μὲν οὕτως περὶ αὐτῆς λέγει·

πρῶτον ἔην τετράς τε καὶ ἑβδομον ἱερὸν ἡμῶρ.
καὶ πάλιν·

15 ἑβδομάτῃ δ' αὖθις λαμπρὸν φάος ἡελίοιο.

ἽΟμηρος δέ,

ἑβδομάτῃ δῆπειτα κατήλυθεν ἱερὸν ἡμῶρ·

καὶ

ἑβδόμη ἦν ἱερή.

20 καὶ πάλιν·

ἑβδομον ἡμῶρ ἔην, καὶ τῷ τετέλειστο ἅπαντα.

καὶ αὖθις·

ἑβδομάτῃ δ' ἠοῖ λίπομεν ῥόον ἐξ Ἀχέροντες.

καὶ μὴν καὶ Καλλίμαχος ὁ ποιητῆς γράφει·

25 ἑβδομάτῃ δ' ἠοῖ καὶ οἱ τετύκοντο ἅπαντα.

καὶ πάλιν·

ἑβδόμη εἰν ἀγαθεῖσι, καὶ ἑβδόμη ἐστὶ γενέθλη.

καὶ

ἑβδόμη ἐν πρώτοισι, καὶ ἑβδόμη ἐστὶ τελείη.

30 καὶ

ἐπτά δὲ πάντα τέτυκτο ἐν οὐρανῷ ἀστερόεντι
ἐν κύκλοισι φανέντ' ἐπιτελλομένοις ἐνιαυτοῖς.

§. 109. Ἀλλὰ καὶ αἱ Σόλωνος ἐλεγείαι σφάδρα τὴν ἑβδομάδα ἐκθειάζουσιν. τί δ'; οὐχὶ παρα-

πλήσια τῇ λεγούσῃ γραφῇ· ἄρωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν Ρ.
 δίκαιον, ὅτι δίσχορηστος ἡμῶν ἐστίν^{*)}), ὁ Πλάτων^{714.}
 μονοουχὶ προφητεύων τὴν σωτήριον οἰκονομίαν ἐν Ροιι.
 τῷ δευτέρῳ τῆς πολιτείας ἴσδε φησίν· οὕτω δὲ δια-
 σκείμενος ὁ δίκαιος μαστιγωθήσεται, στρεβλώσεται,
 δεθήσεται, ἐκκοπήσεται τῷ ὀφθαλμῷ, τελετῶν πάντα
 κατὰ παθῶν ἀνασκινδυλευθήσεται· ὁ τε Σωκρατι-
 κὸς Ἀντισθένης παραφράζων τὴν προφητικὴν ἐκείνην
 φωνήν, «τίνι με ὁμοιάσατε; λέγει κύριος^{**)}» οὐ-
 10δενὶ ἔοικέναι φησὶ· διόπερ αὐτὸν οὐδεὶς ἐκμαθεῖν ἔξ
 εἰκόνοσ δύνатаι· τὰ δ' ὅμοια καὶ Ξενοφῶν ὁ Ἀθη-
 ναῖος κατὰ λέξιν λέγει· ὁ γοῦν πάντα σείων καὶ
 ἀτρεμίζων, ὡς μὲν μέγας τις καὶ δυνατὸς, φανερός·
 ὁποῖος δ' ἐστὶν μορφὴν, ἀφανής. οὐδὲ μὴν ὁ παμ-
 15φαῆς δοκῶν εἶναι ἥλιος; οὐδ' οὗτος ἔοικεν ὄραν αὐ-
 τὸν ἐπιτρέπειν· ἀλλ' ἦν τις ἀναιδῶς αὐτὸν θεάση-
 ται, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται·

τίς γὰρ σὰρξ δύναται τὸν ἐπουράνιον καὶ ἀληθῆ
 ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν θεὸν ἄμβροτον, ὃς πόλον οἰκεῖ;
 20 ἀλλ' οὐδ' ἀκτίνων κατ' ἐναντίον ἡελίοιο
 ἄνθρωποι στήναι δυνατοὶ θνητοὶ γεγαῶτες,
 προεῖπεν ἡ Σίβυλλα.

§. 110. Εὐ γοῦν καὶ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος
 διδάσκων ὅτι εἷς καὶ ἀσώματος ὁ θεὸς ἐπιφέρει·
 25 εἷς θεὸς ἐν τε θεοῖσιν καὶ ἀνθρώποισιν μέγιστος,
 οὐ τι δέμας θνητοῖσιν ὁμοῖος οὐδὲ νόημα.
 καὶ πάλιν·

ἀλλὰ βροτοὶ δοκέουσι θεοὺς γεννᾶσθαι,
 τὴν σφετέρην δ' ἐσθῆτα ἔχειν φωνὴν τε δέμας τε. Ρ.
 30 καὶ πάλιν· 715.
 ἀλλ' εἴτοι χεῖρας εἶχον βόες, ἢ λέοντες, Pott.
 ἢ γράψαι χεῖρεσσι καὶ ἔργα τελεῖν ἄπερ ἄνδρες,
 ἵπποι μὲν θ' ἵπποισι, βόες δέ τε βουσὶν ὁμοῖοι,

*) Sapient. 2, 12.

**) Iesai. 40, 18. 25.

καί κε θεῶν ἰδέας ἔγραφον καὶ σώματ' ἐποίουν
τοιαῦθ' οἷόνπερ καὶ οὗτοι δέμας εἶχον ὁμοῖον.

§. 111. Ἀκούσωμεν οὖν πάλιν Βακχυλίδου τοῦ
μελοποιοῦ περὶ τοῦ θείου λόγοντος·

5 οἱ μὲν ἀδμητες ἀεικελίαν
ρούσων εἰσὶ καὶ ἄνατοι, οὐδὲν ἀνθρώποις ἴκελοι·
Κλειάνθους τε τοῦ Στωικοῦ ἐν τινι ποιήματι περὶ τοῦ
θεοῦ ταῦτά γε γράφοντος·

P. τάγαθὸν ἐρωτᾷς μ' οἷόν ἐστ' ; ἄκουε δὴ·

257. τεταγμένον, δίκαιον, ὄσιον, εὐσεβές,

Sylb. κρατοῦν ἑαυτοῦ, χρήσιμον, καλὸν, δέον,
αὐστηρὸν, αὐθέκαστον, αἰεὶ συμφέρον,
ἄφοβον, ἄλυπον, λυσitteλές, ἀνώδυνον,
ὠφέλιμον, εὐάρεστον, ὁμολογούμενον,

15 εὐκλεές, ἄτυφον, ἐπιμελές, προῖον, σφοδρὸν,
χροιζόμενον, ἄμεμπτον, αἰεὶ διαμένον.

§. 112. Ὁ δὲ αὐτὸς κατὰ τὸ σιωπώμενον τὴν
τῶν πολλῶν διαβάλλων εἰδωλολατρείαν ἐπιφέρει·
ἀνελεύθερος πᾶς ὅστις εἰς δόξαν βλέπει,

20 ὡς δὴ παρ' ἐκείνης τευξόμενος καλοῦ τινός.

οὐκουν ἔτι κατὰ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν περὶ τοῦ
θεοῦ ὑποληπτέον.

οὐδὲ γὰρ λάθρα δοκῶ

φωτὸς κακούργου σχήματ' ἐκμιμούμενον,

P.

716.

25 σοὶ τήνδ' ἐς εὐνήν ὡσπερ ἄνθρωπον μολεῖν· Pott.

Ἀμφίων λέγει τῇ Ἀντιόπῃ. ὁ Σοφοκλῆς δὲ εὐθυρη-
μόνως γράφει·

τὴν τοῦδε γάρτοι Ζεὺς ἔγημε μητέρα,

οὐ χρυσόμορφος οὐδ' ἐπημφισμένας

30 πτῖλον κύκνειον, ὡς κόρην Πλευρωνίαν
ὑπημβρούωσεν, ἀλλ' ὄλοσχερῆς ἀνήρ.

εἴτ' αὖ ἐπελθὼν καὶ δὴ ἐπήγαγεν·

ταχὺς δὲ βαθμοῖς νύμφικοῖς ἐπεστάθη

ὁ μοιχός.

35 ἐφ' οἷς ἔτι φανερώτερον τὴν ἀκρασίαν τοῦ μυθο-
ποιουμένου Διὸς ᾧδὲ πως ἐκδιηγείται·

ὁ δ' οὔτε δαιτὸς οὔδ' ἐξέρχεται
 πρὸς λέκτρον ἢ καρδίαν ὠδαιγμένος,
 ὅλην δ' ἐκείνην εὐφρόνην ἐθρύπτειτο.

ταύτη μὲν οὖν παρέσθω ταῖς τῶν θεῶν ἀνοίαις
 ἄντικρος δὲ ὁ μὲν Ἡράκλειος, τοῦ λόγου τοῦ δέον-
 τος αἰεὶ, φησὶν, ἀξύνετοι γίνονται ἄνθρωποι καὶ
 πρόσθεν ἢ ἀκοῦσαι καὶ ἀκούσαντες τὸ πρῶτον.

§. 113. Ὁ μελοποιὸς δὲ Μελανιππίδης ἔδωκε
 φησὶν.

10 κλυθί μοι, ὦ πάτερ, θαῦμα βροτῶν,
 τὰς ἀειζῶον ψυχὰς μεδέων.

Παρμενίδης δὲ ὁ μέγας, ὡς φησὶν ἐν Σοφιστῇ Πλά-
 των, ὧδέ πως περὶ τοῦ θεοῦ γράφει.

πολλὰ μάλ', ὡς ἀγένητον ἔδον καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν,

15 οὐδὲ μουνογενές τε καὶ ἀτρεμές ἤδ' ἀγένητον.

ἀλλὰ καὶ ὁ Ἡσίοδος·

αὐτὸς γὰρ πάντων,

φησὶ,

βασιλεὺς καὶ κοίρανος ἐστιν,

20 ἀθανάτων τέ οἱ οὐ τις ἐρήρισταί κρατος ἄλλος,
 καὶ μὴν καὶ ἡ τραγωδία ἀπὸ τῶν εἰδώλων ἀποσπῶ-
 σα εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπειν διδάσκει. 717.

§. 114. Ὁ μὲν Σοφοκλῆς ὡς φησὶν Ἐκαταῖος Ροττ
 ὁ τὰς ἱστορίας συνταξάμενος ἐν τῷ κατ' Ἀβραμόν
 25 καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἄντικρος ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐκβοᾷ·

εἷς ταῖς ἀληθείαισιν εἷς ἐστὶν θεὸς,

ὃς οὐρανὸν τ' ἔτευξε καὶ γαῖαν μακρῶν,
 πόντου τε χαροπὸν οἶδμα κἀνέμων βίαν.

θητοὶ δὲ πολλοὶ καρδίαν πλανώμενοι,

30 ἰδρυσάμεσθα πημάτων παραψυχῆν,

θεῶν ἀγάλματ' ἐκ λίθων ἢ χαλκῶν

ἢ χρυσοτεύκτων ἢ λεφαντίνων τύπους·

θυσίας τε τούτοις καὶ καλὰς πανηγύρεις

στέφοντες, οὕτως εὐσεβεῖν νομίζομεν.

35 §. 115. Εὐριπίδης δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σκηνῆς

τραγωδῶν·

δραῖς,
φησὶ.

τὸν ὑποῦ τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα,
καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις;
5 τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τόνδ' ἡγοῦ θεόν.
ἐν δὲ τῷ Πειρίθῳ δράματι ὁ αὐτὸς καὶ τάδε τρα-
γωδεῖ.

σὲ τὸν αὐτοφυῆ, τὸν ἐν αἰθερίῳ
ῥύμβῳ πάντων φύσιν ἐμπλέξανθ',
10 ὃν περὶ μὲν φῶς, περὶ δ' ὀρφναῖα
νύξ, αἰολόχρως ἀκριτός τ' ἄστρων
ὄχλος ἐνδελεχῶς ἀμφιγορεύει.

ἐνταῦθα γὰρ τὸν μὲν αὐτοφυῆ τὸν δημιουργὸν νοῦν
εἶρηκεν, τὰ δ' ἕξις ἐπὶ τοῦ κόσμου τάσσεται, ἐν ᾧ
15 καὶ ἐναντιότητες φωτός τε καὶ σκότους. ὁ τε Εὐ-Ρ.
φορίωνος Αἰσχύλος ἐπὶ τοῦ θεοῦ σεμνῶς σφόδρα
φησὶν. Pott.

Ζεὺς ἐστὶν αἰθέρ, Ζεὺς δὲ γῆ, Ζεὺς δ' οὐρανός.
Ζεὺς τοὶ τὰ πάντα γῶτι τῶνδ' ὑπέτερον.

20 §. 116. Οἶδα ἐγὼ καὶ Πλάτωνα προσμαρτυ-
ρῶντα Ἡρακλείῳ γράφοντι. ἐν τῷ σοφὸν μου-
ιον λέγεσθαι οὐκ ἐθέλει Ζητὸς ὄνομα. καὶ πάλιν
νόμος καὶ βουλή πείθεσθαι ἐνός. καὶ τὸ ῥητὸν
ἐκεῖνο ἀναγαγεῖν ἐθέλης, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν,
25 ἀκουέτω^{*)}), εὔροις ἂν ᾧδὲ πως ἐμφαινόμενον πρὸς
τοῦ Ἐφεσίου. ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς εἰκόμισι,
φάτις αὐτοῖσιν μαρτυρεῖ παρεόντας ἀπιέναι. ἀλλ'
ἄντικρυς καὶ μίαν ἀρχὴν καὶ παρ' Ἑλλήνων ἀκου-
σαι ποθεῖς; Τίμαιος ὁ Λοκρὸς ἐν τῷ φυσικῷ συγ-
30 γράμματι κατὰ λέξιν ᾧδὲ μοι μαρτυρήσει. μία ἀρχὴ
πάντων ἐστὶν ἀγέννητος. εἰ γὰρ ἐγένετο, οὐκ ἂν ἦν ἐτι
ἀρχὴ, ἀλλ' ἐκεῖνα, ἕξ ἅς ἡ ἀρχὴ ἐγένετο. ἐροῦν γὰρ ἐκεῖ-
θεν δόξα ἢ ἀληθής. ἀκουε, φησὶν, Ἰσραὴλ, κύριος ὁ
θεὸς σου, εἷς ἐστὶν, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις^{**)}).

*) Luc. 14, 35.

**) Deuteron. 6, 4.

οὗτος ἰδοὺ πάντεσσι σαφῆς ἀπλάνητος ὑπάρχει,
ὡς φησιν ἡ Σίβυλλα.

§. 117. Ἦδη δὲ καὶ Ὅμηρος φαίνεται πατέρα
καὶ υἱὸν διὰ τούτων ὡς ἔτυχεν μαντείας εὐστόχου
5 λέγων·

εἰ μὲν δὴ Οὔτις σε βιάζεται οἶον ἔοντα,
νοῦσον δ' οὐπὼς ἐστὶ Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι·
οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν*).
καὶ πρὸ τούτου Ὀρφεὺς κατὰ τοῦ προκειμένου φε-
10 ρόμενος εἶρηκεν·

υἱὲ Διὸς μέγαλοιο, πάτερ Διὸς αἰγιόχοιο.
Ξενοκράτης δὲ ὁ Χαλκηδόνιος τὸν μὲν ὑπάτον Δία,
τὸν δὲ νέατον καλῶν ἔμφασιν πατρὸς ἀπολείπει καὶ
υἱοῦ. καὶ τὸ παραδοξότατον Ὅμηρος γινώσκων P.
15 φαίνεται τὸ θεῖον ὁ ἀνθρωποπαθεῖς εἰσάγων τοὺς 719.
θεοὺς, ὃν οὐδ' οὕτως αἰδεῖται Ἐπίκουρος. Pott.

§. 118. Φησὶ γοῦν·

P. τίπτε με, Πηλέος υἱέ, ποσὶν ταχέεσσι διώκεις,
258. αὐτὸς θνητὸς εἶναι, θεὸν ἄμβροτον; οὐδέ νυ πῶ με
Sylb. ἔγνωσ ὡς θεὸς εἰμι**).

οὐχ ἄλιωτόν γὰρ εἶναι θνητῶ οὐδὲ καταληπτόν τὸ
θεῖον οὔτε ποσὶν οὔτε χερσὶν οὔτε ὀφθαλμοῖς οὐδ' ὄλως
τῷ σώματι δεδήλωκεν. τίμι ὠμοιώσατε κύριον; ἢ τίμι
ὀμοιώματι ὠμοιώσατε αὐτόν***); φησὶν ἡ γραφή.
25 „μὴ εἰκόνα ἐποίησε τέκτων; ἢ χρυσοχόος χωνεύσας
χρυσίον περιεχρύσωσεν αὐτόν;” καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις.

§. 119. Ὁ τε κωμικὸς Ἐπίχαρμος σαφῶς περὶ
τοῦ λόγου ἐν τῇ Πολιτείᾳ λέγει ὡδέ πως·

ὁ βλὸς ἀνθρώποις λογισμοῦ κἀριθμοῦ δεῖται πάνν,
30 ζῶμεν ἀριθμῶ καὶ λογισμῶ· ταῦτα γὰρ σώζει
βροτούς.

εἶτα διαρρήδην ἐπιφέρει·

*) Od. ι. ν. 410.

**) Hom. Πιὰδ. χ. ν. 8 sqq.

***) Iesai. 40, 18.

ὁ λόγος ἀνθρώπους κυβερνᾷ καὶ τρόπον σώ-
ζει * * .

εἶτα

ἔστιν ἀνθρώπων λογισμὸς, ἔστι καὶ θεῖος λόγος·

5 [ὁ λόγος] ἀνθρώπων πέφυκε περὶ βίου καὶ τῆς τροφᾶς· P.
ὁ δέ γε τὰς τέχνας ἅπασιν συνέπεται θεῖος λόγος, 720.
ἐκδιδάσκων [αἰ] αὐτὸς αὐτοὺς ὅ τι ποιεῖν δεῖ Ρου-

συμφέρον·

οὐ γὰρ ἄνθρωπος τέχνην εὔρ'· ὁ δέ θεὸς ταύ-
10 ταν φέρει.

ὁ δέ γε τῶν ἀνθρώπων λόγος πέφυκ' ἀπὸ τοῦ θείου
λόγου.

§. 120. Ναὶ μὴν διὰ τοῦ Ἡσαίου τοῦ πνεύ-
ματος κεκραγότες, “τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν; λέ-
15 γει κύριος, πλήρης εἰμὶ ὀλοκαυτωμάτων κριῶν καὶ
στέαρ ἄρνων καὶ αἷμα ταύρων οὐ βούλομαι” *), καὶ
μετ' ὀλίγα ἐπάγοντος, “λούσασθε, καθαροὶ γένησθε,
ἀφέλετε πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν” **) καὶ τὰ
ἐπὶ τούτοις, Μένανδρος ὁ κωμικὸς αὐταῖς γράφει
20 ταῖς λέξεσιν·

εἴ τις δὲ θυσίαν προσφέρων, ὦ Πάμφιλε,
ταύρων τι πλῆθος ἢ ῥίφων ἢ νῆ Δία
ἐτέρων τοιούτων, ἢ κατασκευάσματα,

25 χρυσᾶς ποιήσας χλαμύδας ἢ τοὶ πορφυρᾶς,
ἢ δι' ἐλέφαντος ἢ σμιράγδου ζώδια,
εὐνοὺν νομίζει τὸν θεὸν καθαεστάναι,
πεπλάνητ' ἐκαῖνος καὶ φρένας κούφας ἔχει.

δεῖ γὰρ τὸν ἄνδρα χρήσιμον πεφυκέναι,
μὴ παρθέτους φθείροντα, μὴ μοιχώμενον,
30 κλέπτοντα καὶ σφάττοντα χρημάτων χάριν,
μηδὲ βελόνης ἐνάμμι' ἐπιθυμῆς Πάμφιλε.

ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε, πλησίον παρῶν.

“θεὸς ἐγγύζων ἐγὼ, φησὶ, καὶ οὐχὶ θεὸς πόρρωθεν.

*) Iesai. 1, 11.

**) Ibid. v. 16.

ἢ ποιήσει τι ἄνθρωπος ἐν κρυφαίοις καὶ οὐχὶ ὄψομαι αὐτόν” *); διὰ Ἱερεμίου φησίν.

§. 121. Καὶ πάλιν ὁ Μένανδρος παραφράζων τὴν γραφὴν ἐκείνην “Θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης ὅκαὶ ἐλπίζατε ἐπὶ κύριον” **) ὧδέ πως γράφει·

μηδὲ βελόνης ὧ φίλτατ’ ἐπιθυμῆς ποτὲ [ἄλλο-Ρ. τρίας], 721.

ὁ γὰρ θεὸς ἔργοισιν δικαίοις ἡδέται [καὶ οὐκ ἀδίκοις], Pott.
 10 πονοῦντα δ’ εἰς τὸν ἴδιον ὑψῶσαι βίον,
 τὴν γῆν ἀροῦντα νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν.
 θεῶ δὲ θῦε διὰ τέλους, δίκαιος ὢν,
 καὶ λαμπρὸς ὢν ταῖς χλαμύσιν ὡς τῇ καρδίᾳ.
 βροντῆς ἐὰν *** ἀκοίσης, μὴ φύγῃς,
 15 μηδὲν συνειδῶς αὐτὸς ἐαυτῷ δέσποτα.
 ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε, πλησίον παρών.
 “ἔτι σοῦ λαλοῦντος”, φησὶν ἡ γραφὴ, “ἔρω· ἰδοὺ πά-
 ρειμι” ***).

§. 122. Δίφιλος πάλιν ὁ κωμικὸς τοιαῦτά τινα περὶ τῆς κρίσεως διαλέγεται·

20 οἶεῖ σὺ τοὺς θανόντας, ὧ Νικήρατε,
 τρυφῆς ἀπάσης μεταλαβόντας ἐν βίῳ,
 πεφευγέναι τὸ θεῖον ὡς λεληθότας;
 ἔστιν Δίκης ὀφθαλμὸς, ὃς τὰ πάνθ’ ὄρα.
 25 καὶ γὰρ καθ’ Αἰδὴν δύο τρίβους νομίζομεν·
 μίαν δικαίων χάτέραν ἀσεβῶν ὁδόν.
 † κεὶ τοὺς δύο καλύψει γῆ φύσει παντὶ χρόνῳ
 ἄρπαξ’ ἀπελθὼν, κλέπτ’, ὑποστέρει, κύκα,
 μηδὲν πλανηθῆς· ἔστι κἂν Αἰδοῦ κρίσις·
 30 ἢ περ ποιήσει θεὸς ὁ πάντων δεσπότης·
 οὗ τοῦνομα φοβερὸν οὐδ’ ἂν ὀνομάσαιμι ἐγώ·
 ὃς τοῖς ἁμαρτάνουσι πρὸς μῆκος βίον
 δίδωσιν. εἴ τις δ’ οἶεται τοῦφημέραν
 κακόν τι πράσσωσιν τοὺς θεοὺς λεληθέναι,

P.
722.
Pott.

*) Jerem. 23, 23 sq.
 **) Cf. Iesai. 52, 6.

***) Psalm. 4, 6.

δοκεῖ πονηρὰ, καὶ δοκῶν ἀλίσκεται,
 ὅταν σχολὴν ἄγουσα τυγχάνῃ Δίκη.
 ὄρᾳθ' ὅσοι δοκεῖτε οὐκ εἶναι θεόν.
 ἔστιν γὰρ, ἔστιν· εἰ δέ τις πράττει κακῶς,

- 5 κακὸς πεφυκῶς, τὸν χρόνον κερδανάτω·
 χρόνῳ γὰρ οὗτος ὕστερον δώσει Δίκην.
 στυγᾶδει δὲ τούτοις ἡ τραγωδία διὰ τῶνδε·
 ἔσται γὰρ, ἔσται κείνος αἰῶνος χρόνος,
 ὅταν πυρὸς γέμοντα θησαυρὸν σχάσῃ
 10 χρῦσωπος αἰθήρ, ἣ δὲ βοσκοῦντα φλόξ
 ἅπαντα τὰπίγεια καὶ μετάρσια
 φλέξει μαγεῖσα.

§. 123. Καὶ μετ' ὀλίγα αὖθις ἐπιφέρει·
 ἐπὶ δ' ἄρ' ἐκλίπη τὸ πᾶν,

- 15 φροῦδος μὲν ἔσται κρυάτων ἅπας βυθὸς,
 γῆ δ' ἐδράνων ἔρημος. οὐδὲ γὰρ τ' ἔτι
 πτερωτὰ φύλα βλαστήσει προουμένη·
 κἄπειτα σώσει πάνθ' ἢ πρόσθ' ἀπώλεσεν.
 τὰ ὅμοια τούτοις κἂν τοῖς Ὀρφικοῖς εὐρήσομεν ὧδέ
 20 πῶς γεγραμμένα·

πάντας γὰρ κρύψας, καὖθις φάος ἐς πολυγηθῆς
 ἐξ ἱερᾶς κραδῆς ἀνεπέγκατο, μέμερα ῥέζων.

- ἦν δὲ ὀσίως καὶ δικαίως διαβιώσωμεν, μακάριοι μὲν
 ἐνταῦθα, μακαριώτεροι δὲ μετὰ τὴν ἐνθένδε ἀπαλ-
 25 λαγὴν οὐ χρόνῳ τινὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἔχοντες, ἀλλὰ
 ἐν αἰῶνι ἀναπαύεσθαι δυνάμενοι,

- ἀθανάτοις ἄλλοισιν ὁμίεσσι, ἐν τε τραπέζαις
 P. εὖνιες ἀνδρείων ἀχέων ἀπόκηροι, ἀτειρεῖς,
 259. ἢ φιλόσοφος Ἐμπεδοκλέους λέγει ποιητικῆ. οὐχ οὐ-P.
 Sylb. τως τις μέγας ἔσται καὶ καθ' Ἑλληνας, ὡς ὑπερ-722.
 ἔχειν τὴν Δίκην, οὐδὲ σμικρὸς, ὡς λαθεῖν. Poit.

§. 124. Ὁ δὲ αὐτὸς Ὀρφεὺς καὶ ταῦτα λέγει·
 εἰς δὲ λόγον θεῖον βλέψας, τούτῳ προσέδρανε,

- εὐθύνων κραδῆς νοερὸν κύτος· εὐ δ' ἐπίβαινε
 35 ἀτραπιτοῦ, μῦνον δ' ἰσόρα κόσμοιο ἕνακτα
 ἀθάνατον.

αὐθίς τε περὶ τοῦ Θεοῦ ἀόρατον αὐτὸν λέγων μόνον
γνωσθῆναι ἐνὶ τινὶ φησὶ τὸ γένος Χαλδαίω, εἴτε τὸν
Ἀβραάμ λέγων τοῦτον εἴτε καὶ τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ,
διὰ τούτων·

5 εἰ μὴ μουνογενής τις ἀπορροῶς φύλου ἄνωθεν
Χαλδαίων· ἴδρις γὰρ ἔην ἄστροιο πορείης,
καὶ σφαιρῆς κίνημ' ἀμφιχθόνα ὡς περιτέλλει
κυκλοτερές ἐν ἴσῳ τε κατὰ σφέτερον κνώδακα·
πνεύματι δ' ἠμιοχεῖ περὶ τ' ἡέρα καὶ περὶ πνεῦμα.

10 §. 125. Εἶτα οἶον [παραφράζων] τὸ “ὁ οὐ-
ρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν
μού” *) ἐπιφέρει·

αὐτὸς δ' αὖ μέγαν αὐτὶς ἐπ' οὐρανὸν ἐστήρικται
χρυσέῳ ἐνὶ θρόνῳ, γαίῃ δ' ὑπὸ ποσσὶ βέβηκεν.

15 χεῖρα δὲ δεξιτερὴν περὶ τέρμασιν ὠκεανοῦ
ἐκτέτακεν, ὀρέων δὲ τρέμει βάσις ἔνδοθι θυμοῦ,
οὐδὲ φέρειν δύναται κρατερόν μένος. ἔστι δὲ πάντῃ
αὐτὸς ἐπουράνιος καὶ ἐπὶ χθονὶ πάντα τελευτᾷ.
ἀρχὴν αὐτὸς ἔχων καὶ μέσσατον ἠδὲ τελευτήν. P.

20 ἄλλως οὐ θεμιτὸν σε λέγειν· τρομέω δὲ τε γυῖα 724.
ἐννώω ἐξ ὑπάτου κραίνει, Pott.

καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. διὰ γὰρ τούτων δεδήλωκεν πάν-
τα ἐκεῖνα τὰ προφητικά, “ἐὰν ἀνοίξης τὸν οὐρανὸν,
τρόμος λήψεται ἀπὸ σοῦ ὄρη καὶ τακῆσεται, ὡς
25 ἀπὸ προσώπου πυρὸς τήκεται κηρός” **).

§. 126. Καὶ διὰ Ἡσαίου, “τίς ἐμέτρησεν τὸν
οὐρανὸν σπιθαμῇ καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί” ***);
πάλιν ὅταν εἴπῃ·

30 αἰθέρος ἠδ' Αἴδου, πόντου γαίης τε τύρανος,
βρονταῖς δὲ σειεῖς βριαρὸν δόμον Οὐλύμποιο·
δαίμονες ὃν φρίσσουσι, θεῶν δὲ δέδοικεν ὄμιλος·
ὧ μοῖραι πείθονται, ἀμείλικτοί περ ἑοῦσαι·
ἄφθιτε μητροπάτωρ, οὗ θυμῷ πάντα δονεῖται·

*) Iesai. 66, 1.

**) Ibid. 1 sq.

***) Ibid. 40, 12.

ὅς κινεῖς ἀνέμους, νεφέλῃσι δὲ πάντα καλύπτεις·
 προσητῆρσι σχίζων πλατὺν αἰθέρα· σὴ μὲν ἐν ἄστροις
 τάξις, ἀναλλάκτοισιν ἐφημοσύναισι τρέχουσι·
 σὼ δὲ θρόνῳ πυρόοντι παρεστᾶσιν πολύμοχθοι
 5 ἄγγελοι· ὁῖσι μέμηλε, βροτοῖς ὡς πάντα τελεῖται·
 σὸν μὲν ἕαρ λάμπει νέον ἀνθεσι πορφυρέοισιν·
 σὸς χειμῶν ψυχραῖσιν ἐπερχόμενος νεφέλαισιν,
 ἅς ποτε βακχευτὰς βρομίους διένεμιν ὀπίωρας.

§. 127. Εἶτα ἐπιφέρει ῥητῶς παντοκράτορα
 10 ὀνομάζων τὸν Θεόν·

ἄφθιτον ἀθάνατον, ῥητὸν μόνον ἀθανάτοισιν.
 ἔλθε, μέγιστε Θεῶν πάντων, κρατερῇ σὺν ἀνάγκῃ,
 φρικτὸς, ἀήττητος, μέγας, ἄφθιτος, ὃν στέφει
 αἰθήρ.

15 διὰ μὲν τοῦ μητροπάτωρ' οὐ μόνον τὴν ἐκ μὴ ὄν-
 των γένεσιν ἐμήνυσεν, δέδωκεν δὲ ἀφορμὰς τοῖς τὰς
 προβολὰς εἰσάγουσι, τάχα καὶ σύζυγον νοῆσαι τοῦ Ρ.
 Θεοῦ· παραφράζει δὲ ἐκείνας τὰς προφητικὰς γρα-725
 φὰς, τὴν τε διὰ Ἡσαίου, „ἐγὼ στερεῶν βροντὴν καὶ Ρουτ.

20 κίττων πνεῦμα, οὗ αἱ χεῖρες τὴν στρατιάν τοῦ οὐ-
 ρανοῦ ἐθεμελίωσαν” *). καὶ τὴν διὰ Μωϋσείως, „ἴδε-
 τε, ἴδετε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς ἕτερος
 πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω· πατάξω
 καὶ γὰρ ἰάσομαι, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν
 25 χειρῶν μου” **).

αὐτὸς δ' ἐξ ἀγαθοῦ κακὸν θνητοῖσι φυτεύει
 καὶ πόλεμον κρυόντα καὶ ἄλγεα δακρυόντα
 κατὰ τὸν Ὀρφέα.

§. 128. Τοιαῦτα καὶ ὁ Πάριος Ἀρχίλοχος λέγει·
 30 ὦ Ζεῦ, [πάτερ Ζεῦ,] σὸν μὲν οὐρανοῦ κράτος,
 σὺ δ' ἔργ' ἐπ' ἀνθρώπους ὄρῃς
 λεωργὰ καὶ θέμιστα.

πάλιν ἡμῖν ἀσάτω ὁ Θράκιος Ὀρφεύς·

35 χεῖρα δὲ δεξιτερὴν ἐπὶ τέρατος ὠκεανοῦ
 πάντοθεν ἐκτέτακιν, γαίῃ δ' ὑπὸ ποσὶ βέβηκιν.

*) Amos. 4, 13.

**) Deuteron. 32, 39.

ταῦτα ἐμφανῶς ἐκείθεν εἴληπται, ὁ κύριος σώσει πόλεις κατοικουμένας, καὶ τὴν οἰκουμένην ὅλην καταλήψεται τῇ χειρὶ ὡς νεοττίαν* *) ὁ κύριος ὁ ποιήσας τὴν γῆν ἐν ἰσχύϊ τῇ αὐτοῦ, ὡς φησὶν Ἱερεμίας καὶ βάνορθώσας τὴν οἰκουμένην ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ** *). ἔτι πρὸς τοῖσδε Φωκυλίδης τοὺς ἀγγέλους δαίμονας καλῶν τοὺς μὲν εἶναι ἀγαθοὺς αὐτῶν, τοὺς δὲ φάβλους διὰ τούτων παρίστησιν, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ἀποστάτας τινὰς παρελήφαμεν.

10 ἀλλ' ἄρα δαίμονες εἰσὶν ἐπ' ἀνδράσιν ἄλλοτε ἄλλοι P. οἱ μὲν ἐπερχομένου κακὸν ἀνέρος ἐκλύσασθαι. 726.

§. 129. Καλῶς οὖν καὶ Φιλῆμων ὁ κωμικὸς Pott. τὴν εἰδωλολατρείαν ἐκκόπτει διὰ τούτων.
οὐκ ἔστιν ἡμῖν οὐδὲ μία τύχη θεός;
15 οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ ταυτόματον, ὃ γίνεται ὡς ἔτυχ' ἐκάστῳ, προσαγορεύεται τύχη. Σοφοκλῆς δὲ ὁ τραγωδοποιός·

οὐδὲ θεοῖς,

λέγει

20 αὐθαίρετα πάντα πέλονται
νοσφὶ Διός· κίβνος γὰρ ἔχει
τέλος ἠδὲ καὶ ἀρχήν.

ὃ τε Ὀρφεύς·

ἐν κράτος, εἷς δαίμων γένητο μέγας οὐρανὸν αἰθῶν,
25 ἐν δὲ τὰ πάντα τέτυκται, ἐν ᾧ τάδε πάντα κυ-
κλεῖται·

πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα,
καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις.

§. 130. Πίνδαρός τε ὁ μελοποιὸς οἶον ἔκβακ-
30 χεύεται, ἀντικρὺς εἰπών·

τί θεός, τί τὸ πᾶν;
καὶ πάλιν·

θεὸς ὁ τὸ πάντα τεύχων βροτοῖς.
ἐπὶ δὲ εἶπη,

*) Ier. 11, 14.

**) Ierem. 10, 12.

τί δ' ἔλπει σοφίαν ὀλίγαν τοὶ ἀνὴρ ὑπὲρ ἀνδρὸς ἔχειν; P.
τὰ θεῶν βουλευμάτα ἐρευνάσει βροτεῖα φρενὶ δὲ 727.
σκολον· Pott.

Θνατῆς δ' ἀπὸ ματρὸς ἔφυ·

ἐξεΐθεν ἔσπακε τὴν διάνοιαν· «τίς ἔγνώ, νοῦν κυρίου;
ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο» *); ἀλλὰ καὶ Ἡσιό-
δος δι' ὧν γράφει συνάδει τοῖς προειρημέτοις·

P. μάντις δ' οὐδεὶς ἔστιν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων

260. ὅστις ἂν εἰδείη Ζηνὸς νόον αἰγιόχοιο.

Sylb. εἰκότως ἄρα Σόλων ὁ Ἀθηναῖος ἐν ταῖς ἐλεγείαις
καὶ αὐτὸς κατακολουθήσας Ἡσιόδῳ,
πάντη δ' ἀθανάτων ἀφανῆς νόος ἀνθρώποισι
γράφει.

§. 131. Πάλιν τοῦ Μωϋσέως εἰς μόχθους καὶ
15 πόνους διὰ τὴν παράβασιν τέξεσθαι τὴν γυναικα προ-
φητεῖσαντος, ποιητῆς τις οὐκ ἄσημος γράφει·

οὐδέ ποτ' ἤμαρ

παύσονται καμιάτου καὶ οἰζύος οὐδέ τι νύκτωρ
γιγνόμενοι· χαλεπὰς δὲ θεοὶ δώσουσι μερίμνας.

20 ἔτι Ὅμηρος μὲν εἰπὼν,

αὐτὸς δὲ χρύσεια πατὴρ εἴταινε τάλαντα **),
δίκαιον τὸν θεὸν μηνύει. Μένανδρος δὲ ὁ κωμικὸς
ἀγαθὸν ἐρμηνεύων τὸν θεὸν φησὶν·

ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται

25 εὐθὺς γενομένῳ μυσταγωγὸς τοῦ βίου
ἀγαθός· κακὸν γὰρ δαίμων' οὐ νομιστέον
εἶναι, βίον βλάπτοντα χρηστόν.

εἶτα ἐπιφέρει,

ἅπαντα δ' ἀγαθὸν εἶναι τὸν θεόν,

30 ἥτοι πάντα θεὸν ἀγαθὸν λέγων ἢ ὅπερ καὶ μᾶλλον
ἐν πᾶσι τὸν θεὸν ἀγαθόν.

§. 132. Πάλιν αὖ Αἰσχύλος μὲν ὁ τραγωδο-
ποιὸς τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ παρατιθέμενος οὐκ ὀκνεῖ
καὶ ὑψιστον αὐτὸν προσαγορεύειν διὰ τούτων·

*) Iesai. 40, 13.

**) Iliad. 9. v. 69

Χώριζε θνητῶν τὸν θεὸν καὶ μὴ δόκει
ὁμοιον αὐτῷ σάρκινον καθεστάναι.

οὐκ οἶσθα δ' αὐτόν· ποτὲ μὲν ὡς πῦρ φαίνεται P.
ἄπλωτος ὄρη, ποτὲ δ' ὕδωρ, ποτὲ δὲ γνόφος· 792.

5 καὶ θηροσὶν αὐτὸς γίγνεται παρεμφερῆς, Pott.
ἀνέμῳ, νεφέλῃ τε κάστραπῇ, βροντῇ, βροχῇ.
ὑπηρετεῖ δ' αὐτῷ θάλασσα καὶ πέτραι,
καὶ πᾶσα πηγῇ, χυδατος συστήματα.

10 τρέμει δ' ὄρη καὶ γαῖα καὶ πελώριος
βυθὸς θαλάσσης κώρέων ὕψος μέγα,
ἐπὶ ἐπιβλέψῃ γοργὸν ὄμμα δεσπότου.
πάντα δύναται γάρ· ὁόξα δ' ὑψίστου θεοῦ·

ἄρ' οὐ δοκεῖ σοὶ ἐκείνο παραφράζειν τὸ «ἀπὸ προσ-
ώπου κυρίου τρέμει ἡ γῆ» *).

15 §. 133. Ἐπὶ τούτοις ὁ μαντικώτατος Ἀπόλ-
λων μαρτυρῶν τῇ δόξῃ τοῦ θεοῦ λέγειν ἀναγκάζεται
περὶ τῆς Ἀθηνᾶς, ἠνίκα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐστράτευσεν
Μῆδοι, ὡς εἰδὲτό τε καὶ ἰκέτευσεν τὸν Δία περὶ τῆς
Ἀττικῆς. ἔχει δὲ ὧδε ὁ χρησμός·

20 οὐ δύναται Παλλὰς Δί' ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι,
λίσσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μῆτιδι πονηῇ·
πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῶ πυρὶ δώσει,
οἳ πον νῦν ἰδρωῖσι ρεεῦμενοι ἐστήκασιν
δείματι παλλόμενοι,

25 καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις.

§. 134. Θεωρίδας δὲ ἐν τῷ περὶ φύσεως γρά-
φει, μία δ' ἄρα τῶν ὄντων ἀρχὴ μὲν ὄντως ἀλα-
θινὰ μία, κείνη γὰρ ἐν ἀρχῇ τέ ἐστιν ἕν καὶ μόνον·
οὐδέ τις ἕσθ' ἕτερος χωρὶς μεγάλου βασιλῆος,

30 Ὄρφεὺς λέγει· ὃ πειθόμενος ὁ κωμικὸς Δίφιλος γενι-
κώτατον ὄντα πάντων φησὶ πατέρα·

τοῦτον διατέλει τιμῶν μόνον,

P.

ἀγαθῶν τοσοῦτων εὐρετὴν καὶ κτίστορα.

728.

εἰκότως τοίνυν καὶ Πλάτων ἐθίζει τὰς βελτίστας φύ- Pott.

σεις ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὸ μάθημα, ὃ ἐν τῷ πρό-
 σθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὰγαθὸν καὶ
 ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν. τοῦτο δὲ, ὡς ἔοικεν,
 οὐκ ὀστράκου ἂν εἴη περιστροφῆ, ἀλλὰ ψυχῆς περι-
 5 αγωγῆ, ἐκ νυκτερινῆς τινὸς ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τοῦ
 ὄντος οὕσαν ἐπάνοδον, ἣν δὴ φιλοσοφίαν ἀληθῆ
 φήσομεν εἶναι, καὶ τοὺς ταύτης μετασχόντας τοῦ
 χρυσοῦ γένους κρίνειν. ἔστε μὲν δὴ πάντες ἀδελφοὶ
 λέγων· οἱ δὲ τοῦ χρυσοῦ γένους κρίνειν ἀκριβέστα-
 10 τα καὶ πάντη. τοῦ πατρὸς ἄρα καὶ ποιητοῦ τῶν
 συμπάντων ἐμφύτως καὶ ἀδιδάκτως ἀντιλαμβάνεται
 πάντα πρὸς πάντων, τὰ μὲν ἄψυχα συμπαθοῦντα
 τῷ ζῳῷ, τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ μὲν ἤδη ἀθάνατα,
 καθ' ἡμέραν ἐργαζόμενα, τῶν δὲ ἔτι θνητῶν τὰ μὲν
 15 ἐν φόβῳ καὶ διὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν ἔτι κατὰ γα-
 στρὸς ὀχοούμενα, τὰ δὲ αὐτεξουσίῳ λογισμῶ. καὶ
 τῶν ἀνθρώπων πάντες Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι,
 γένος δ' οὐδὲν οὐδαμοῦ τῶν γεωργούντων οὔτε νο-
 μάδων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν πολιτικῶν δύναται ζῆν, μὴ
 20 προκατελλημμένον τῇ τοῦ κρείττονος πίστει. διὸ P.
 πᾶν μὲν ἔθνος ἐφῶν, πᾶν δὲ ἐσπερίων ἀντόμενον 736.
 ἢ βόρειόν τε καὶ τὰ πρὸς τῷ νότῳ πάντα μίαν ἔχει Pott.
 καὶ τὴν αὐτὴν πρόληψιν περὶ τοῦ καταστησαμένου
 τὴν ἡγεμονείαν· εἴ γε καὶ τὰ καθολικώτατα τῶν
 25 ἐνεργημάτων αὐτοῦ διαπεφοίτηκεν ἐπ' ἴσης πάντα.

§. 135. Πολὺ δὲ πλέον οἱ παρ' Ἕλλησι πολυ-
 πράγμονες οἱ φιλόσοφοι ἐκ τῆς βαρβάρου ὁρμώμενοι
 φιλοσοφίας ἀοράτῳ καὶ μόνῳ καὶ δυνατωτάτῳ καὶ
 τεχνικωτάτῳ καὶ τῶν καλλίστων αἰτιωτάτῳ τὴν πρό-
 30 νοίαν ἔδοσαν, τὰ ἀκόλουθα τούτοις, εἰ μὴ κατηχη-
 θεῖεν πρὸς ἡμῶν, οὐκ ἐπιστάμενοι, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸν
 ὅπως νοεῖσθαι πέφυκεν τὸν θεόν, μόνον δ' ὡς ἤδη
 πολλάκις εἰρήκαμεν κατὰ περίφρασιν ἀληθῆ. εἰκότως
 οὖν ὁ ἀπόστολος ἢ Ἰουδαίων μόνων, φησὶν, ὁ
 θεὸς, οὐχὶ καὶ Ἑλλήνων *)"; οὐ μόνον προφητικῶς

*) Roman. 3, 29.

λέγων καὶ τοὺς ἐξ Ἑλλήνων πιστεύοντας Ἑλληνας εἴσεσθαι τὸν θεὸν, ἀλλὰ κακῆνο μηνύων, ὡς δυνάμει μὲν ὁ κύριος καὶ θεὸς πάντων ἂν εἴη καὶ τῷ ὄντι παντοκράτωρ, κατὰ δὲ τὴν γνώσιν οὐ πάντων θεός, οὔτε γὰρ ὁ ἔστιν οὐθ' ὅπως κύριος καὶ πατήρ καὶ ποιητὴς οὐδὲ τὴν ἄλλην ἴσασιν οἰκονομίαν τῆς ἀληθείας, μὴ οὐ πρὸς αὐτῆς διδαχθέντες.

§. 136. Ὡς αὐτως καὶ τὰ προφητικὰ τὴν αὐτὴν ἔχει τῷ ἀποστολικῷ λόγῳ δύναιμι. Ἡσαΐας μὲν P. γὰρ φησὶν· εἰ δὲ λέγετε· ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν 261. πεποιθάμεν· νῦν μίχθητε τῷ κυρίῳ μὸν βασιλεῖ τῶν Syll. Ἀσσυρίων”· καὶ ἐπιφέρει “καὶ νῦν μὴ ἄνευ κυρίου ἀνέβημεν ἐπὶ τὴν χώραν ταύτην τοῦ πολεμῆσαι αὐτήν” *); Ἰωανᾶς δὲ ὁ καὶ αὐτὸς προφήτης 15 τὸ αὐτὸ αἰνίσσεται δι' ὧν φησὶν·” καὶ εἰσήλθεν πρὸς αὐτὸν ὁ προωρεὺς καὶ εἶπεν αὐτῷ· τί σὺ ῥέγχεις; ἀνάστηθι, ἐπικαλοῦ τὸν θεὸν σου, ὅπως διασώσῃ ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀπολώμεθα” **). τὸ μὲν γὰρ “ὁ θεὸς σου” τῷ κατ' ἐπίγνωσιν εἰδοῦσι εἰπὼν, τὸ δὲ “ὅπως δια- 20 σώσῃ ἡμᾶς ὁ θεός,” τὴν συναλοθῆσιν τῶν εἰς τὸν P. παντοκράτορα ἐπιβαλόντων τὸν νοῦν ἔθνῶν ἐδήλω- 731. σεν τῶν μηδέπω πεπιστευκότων. καὶ πάλιν ὁ αὐτός· Pott. “καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· δοῦλος κυρίου ἐγὼ εἰμι καὶ κύριον τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐγὼ φοβοῦμαι”.

25 §. 137. Αὐθίς τε ὁ αὐτός, “καὶ εἶπαν· μηδαμῶς κύριε, μὴ ἀπολώμεθα ἕνεκὲν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου τούτου”. Μαλαχίας δὲ ὁ προφήτης ἀντικρὺς ἐμφαίνει τὸν θεὸν λέγοντα· “Θυσίαν οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ἱμῶν, διότι ἀπ' ἀνατο- 30 λῆς ἡλίου ἕως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυσία μοι προσφέρεται” ***). καὶ πάλιν· “διότι βασιλεῖς μέγας ἐγὼ εἰμι, λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ τὸ ὄνομά μου

*) Iesai. 36, 7 sq. 10. **) Ion. 1, 6. 9. 14.
 ***) Malach. 1, 10. 11. 14.

ἐπιφανές ἐν τοῖς ἔθνεσιν" *). ποῖον ὄνομα; ἐν μὲν τοῖς πεπιστευκόσιν ὁ υἱὸς πατέρα μηνύων, ἐν δὲ τοῖς Ἑλλησι τὸ θεὸς ποιητής. τό τε αὐτεξούσιον ὁ Πλάτων ἐνδείκνυται διὰ τῶνδε· ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον, ἦν τιμῶν καὶ ἀτιμᾶζων, πλέον καὶ ἔλαττον ἕκαστος αὐτῆς μεθεῖξει. αἰτία ἐλουμένου, θεὸς ἀνάτιος· κακῶν γὰρ ὁ θεὸς οὐ ποτε αἴτιος.

Ω Τρωῆς ἀρηίφιλοι,

ὁ λυρικός φησι,

- 10 Ζεὺς ὑψιμέδων, ὃς ἅπαντα δέσκεται,
οὐκ αἴτιος θνατοῖς μεγάλων ἀχέων· ἀλλ' ἐν μέσῳ
κεῖται κίχῃν
πᾶσιν ἀνθρώποισι δίκαν ὀσίαν [ἀγνάν],
Ἐνόμιας ἀκόλουθον, καὶ πινυτᾶς Θέμιδος
15 ὀλβίων παῖδες νιν εὐρόντες σύνοικον.

§. 138. Πίνδαρος δὲ ἄντικρος καὶ σωτήρα Δία συνοικοῦντα Θέμιδι εἰσάγει, βασιλέα, σωτήρα δίκαιον, ἐρμηνεύων ὧδέ πως·

- πρῶτον μὲν εὐβουλον Θέμιν οὐρανίαν,
20 χρυσέαισιν ἵπποισιν Ὠκεανοῦ πυρὰ παγαῖν
Μοῖραι ποτὶ κλίμακα σιμνὰν
ἄγον Οὐλύμπον λιπαρὰν καθ' ὁδὸν
σωτήρος ἀρχαίαν, ἄλοχον Διὸς ἔμμεν·
ἃ δὲ τὰς χρυσάμπυκας ἀγλαοκάρπους τίκτεν ἀλα-732.
25 θεῆας Ὠρας. Pott.

ὁ τοίνυν μὴ πειθόμενος τῇ ἀληθείᾳ, διδασκαλίᾳ δὲ ἀνθρωπίνῃ τετυφωμένος, δυσδαίμων ἄθλιός τε καὶ κατὰ τὸν Εὐριπίδην·

- ὃς τάδε λείσσων θεὸν οὐχὶ νοεῖ,
30 μετεωρολόγων δ' ἐκὰς ἔρριψεν
σκολιᾶς ἀπάτας, ὧν ἀτηρὰ
γλῶσσ' εἰκοβολεῖ περὶ τῶν ἀφαταῶν
οὐδὲν γνώμης μετέχουσα.

*) Malach. 1. 10, 11. sq.

§. 139. Ἀφικόμενος οὖν ἐπὶ τὴν ἀληθῆ μά-
θησιν ὁ βουλόμενος ἀκούετω μὲν Παρμενίδου τοῦ
Ἐλεάτου ἐπισχνομένου,

εἴση δ' αἰθερίαν τε φύσιν τὰ τ' ἐν αἰθέρι πάντα
5 σήματα καὶ καθαρᾶς εὐαγέος ἡελίοιο
λαμπάδος ἔργ' αἰδήλα, καὶ ὀππόθεν ἐξεγένοντο·
ἔργα τε Κύκλωπος πύση περίφοιτα σελήνης
καὶ φίσιν, εἰδήσεις δὲ καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχοντα,
ἐνθεν ἔφν τε καὶ ὡς μιν ἄγουσ' ἐπέδησεν ἀνάγκη
10 πείρουτ' ἔχειν ἄστρων.

Μητροδώρου τε καίτοι Ἐπικουρείου γενομένου ἐνθείως
ταῦτά γε εἰρηκότος· μέμνησο, Μενέστρατε, διότι
θνητὸς φύς καὶ λαβῶν βίον ὠρισμένον, ἀναβὰς τῆ
ψυχῆ ἕως ἐπὶ τὸν αἰῶνα καὶ τὴν ἀπειρίαν τῶν πραγ-
15 μάτων. κατεῖδες καὶ τὰ ἔσσομένα πρό τ' ἔόντα· ὅτι
σὺν εὐδαίμονι χορῶ, κατὰ τὸν Πλάτωνα, μακαρίαν
ὄψιν τε καὶ θεῶν ἐποπτεύσομεν, ἐπόμενοι μετὰ μὲν
Διὸς ἡμεῖς, ἄλλοι δὲ μετ' ἄλλων θεῶν, τελετήν, ἣ
θέμις λέγειν, μακαριωτάτην τελούμενοι, ἣν ὀργιάζο-
20 μεν, ὀλόκληροι μὲν αὐτοὶ καὶ ἀπαθεῖς κακῶν, ὅσα
ἡμᾶς ἐν ὑστέρω χρόνῳ ὑπέμεινεν, ὀλόκληρα δὲ καὶ
ἀτρεκῆ φάσματα μνούμενοί τε καὶ ἐποπτεύοντες ἐν
κλύγῃ καθαρᾷ, καθυροὶ καὶ ἀσήμαντοι τούτου, ὃ
νῦν σῶμα περιφέροντες ὀνομάζομεν, ὀστρέου τρόπον
25 δεδεσμευμένοι.

§. 140. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι τὸν οὐρανὸν τὸν
ἀντίχθονα καλοῦσιν, ἐφ' ἧς γῆς δι' Ἱερεμίον, «τάξω
σε εἰς τέκνα, καὶ δώσω σοὶ γῆν ἐκλεκτὴν κληρο-Ρ.
νομίαν θεοῦ παρτοκράτορος, ἣν οἱ κληρονομήσαν-733.
30 τες βασιλεύσουσι γῆς» *). καὶ μυρία ἐπὶ μυρίοις Ρου.
ἐπιρρεῖ μοὶ παρατίθεσθαι, συμμετρίας δ' οὖν
ἐνεκα καταπαυστέον ἤδη τὸν λόγον, ὅπως μὴ τὸ τοῦ
τραγωδοποιῶ Ἀγάθωνος πάθωμεν καὶ αὐτοί·
τὸ μὲν πάρεργον ἔργον ὡς ἡγούμενοι,
τὸ δ' ἔργον ὡς πάρεργον ἐκπονούμενοι.

*) Jerem. 3, 19.

§. 141. Δεδειγμένου τοίνυν σαφῶς, ὡς οἶμαι, ὅπως κλέπτας εἰρησθαι πρὸς τοῦ κυρίου τοὺς Ἑλληνας ἔξακουστέον, ἐκὰν παραλείπω τὰ τῶν φιλοσόφων δόγματα. εἰ γὰρ καὶ τὰς λέξεις ἐπίοιμεν αὐτῶν, οὐκ ἂν φθάνοιμεν πλήθος ὅσον ὑπομνημάτων συνεραυίζοντες ἐκ τῆς βαρβάρου φιλοσοφίας πᾶσαν φερομένην τὴν παρ' Ἑλλησιν ἐνδαικνύμενοι σοφίαν. ἥς θεωρίας οὐδὲν ἤττον αὐθις ἐφαπτόμεθα κατὰ τὸ ἀναγκαῖον, ὅπηνίκα ἂν τὰς περὶ ἀρχῶν δόξας τὰς παρ' Ἑλλησι φερομένας ἀναλεγώμεθα. πλήν καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐκ τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἡσυχῇ παρίσταται σκοπεῖν, ὅν τρόπον ταῖς Ἑλληνικαῖς τῷ οἴῳ τε ὄντι διανήχασθαι τὰ ἐν αὐτοῖς κύματα ἐντεντέον βίβλοις.

15 ὄλβιος,

ὡς ἔοικεν ἄρα ἔστιν κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα,

ὃς θεῶν πρᾶπιδων ἐκτίησάτο πλοῦτον,

δειλὸς δ' ὧ σκοτόεσσα θεῶν πέρι δόξα μέμηλεν.

γνώσιν καὶ ἀγνώσιν ὄρους εὐδαιμονίας κακοδαιμονίας τε θεῶς ἐδήλωσεν. χρῆ γὰρ εὖ μάλα πολ-

P. λῶν ἱστορίας φιλοσόφους ἄνδρας εἶναι, καθ' Ἡράκλειτον, καὶ τῷ ὄντι ἀνάγκη

Sylb. πολλά πλανηθῆναι, διζήμενον ἔμμεναι ἐσθλόν.

§. 142. Ἦδη μὲν οὖν δῆλον ἡμῖν ἐκ τῶν προειρημέ-

25νων, ὡς ἀίδιος ἢ τοῦ θεοῦ εὐποία τυγχάνει καὶ εἰς πάντας

ἐξ ἀρχῆς ἀνάρχον ἴση ἀτεχνῶς ἢ φυσικῇ δικαιοσύνη,

κατ' ἀξίαν ἐκάστου γένους γενομένη, οὐκ ἀρξομένη

ποτέ· οὐ γὰρ ἀρχὴν τοῦ κρείσσου καὶ ἀγαθοῦ εἶναι

εἴληφεν ὁ θεὸς ὧν αἰεὶ ὁ ἔστιν, οὐδὲ μὴν παύσεται

30ποτε ἀγαθοποιῶν, κἂν εἰς τέλος ἀγάγη ἕκαστα. με-P.

ταλαμβάνει δὲ τῆς εὐποίας ἕκαστος ἡμῶν πρὸς ὃ βού-

734. λεται, ἐπεὶ τὴν διαφορὰν τῆς ἐκλογῆς ἀξία γενομένη

ψυχῆς αἵρεσίς τε καὶ συνάσκησις πεποίηκεν. ὡδε μὲν οὖν

καὶ ὁ πέμπτος ἡμῖν τῶν κατὰ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν

35γνωστικῶν ὑπομνημάτων στρωματεὺς περαιούσθω.

Κ Λ Η Μ Ε Ν Τ Ο Σ Π. 735.
ΤΟΥ ΠOTT.

Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ε Ω Σ

ΤΩΝ

ΣΤΡΩΜΑΤΕΩΝ ΛΟΓΩΝ 'Ο 'ΕΚΤΟΣ.

CLEMENTIS ALEXANDRINI
STROMATUM LIBER SEXTUS.

Argumentum.

Cap. I. Ordo dicendorum (§. 1—3.). C. II. ad illud redit, quod sine libri quinti probauerat, Graecos ab Hebraeis pleraque furatos esse; quod ex eo probare pergit, quod aliena dicta inter se mutuati sint (§. 4—27). C. III. idem probat ex eo quod miracula in sacris libris tradita in suas historias et fabulas mythologas transtulerint (§. 28—34). C. IV. Graecos ex Aegyptiis et Indaeorum gymnosophistis multa philosophiae praecepta hausisse, quos ob sapientiam claros fuisse ostendit (§. 35—38). C. V. Graecos quandam veri dei notitiam habuisse (§. 39—43). C. VI. euangelium ethnicis in inferno positum non minus quam Iudaeis et ethnicis uiuentibus fuisse annunciatum (§. 44—53). C. VII. quae sit vera sapientia et unde discatur (§. 54—61.). C. VIII. philosophiam esse cognitionem a deo datam, licet respectu ad perfectiorem euangelii lucem ab apostolo uili pendatur (§. 62—70.). C. IX. gnosticorum uerum animi perturbatis affectibus omnino carere (§. 71—79.). C. X. eundem etiam disciplinarum humanarum co-

gnitionem sibi comparaturum, tanquam fidei adiutricum atque ad res divinas percipiendas animum praeparantium (§. 80—83.). C. XI. mysticas rerum divinarum significationes contineri ostendit in numerorum arithmeticorum proportionibus et rationum geometricarum, ut etiam modorum musicorum differentiis (§. 84—105.). C. XII. hominem quodam modo esse aptum ad perfectionem, gnosticum vero solum eam consequi (§. 106—114.). C. XIII. talibus eminentes quosdam gloriae gradus in caelis reservatos honori episcopatus, presbyteratus, diaconatus in ecclesia terrestri respondentes (§. 115—117.). C. XIV. veritatis et bonorum operum studiosis pro cuiusque merito in caelo locum assignatum iri (§. 118—124.). C. XV. de variis cognitionis ad perfectionem ducentis gradibus, et qua de causa multa obscure et mystice in sacra scriptura tradantur (§. 125—142.). C. XVI. exemplum huius mystici intellectus ponit in explicatione mystica decalogi (§. 143—158.). C. XVII. philosophiam non tradidisse perfectam dei cognitionem, esse tamen in animarum medelam a deo datam (§. 159—170.). C. XVIII. gnosticum verum philosophiam quasi per otium attingere ad ulteriora progredientem, Christianum doctrinam omnis sapientiae fontem (§. 171—178.).

Cap. I.

§. 1. Ὁ δὲ δὴ ἔκτος ὁμοῦ καὶ ὁ ἑβδομος ἡμῶν τῶν κατὰ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν γνωστικῶν ὑπομνημάτων στρωματεὺς διαγράψας ὡς ἐν μάλιστα τὸν ἡθικὸν λόγον ἐν τούτοις περιουούμενον καὶ παραστήσας ὅστις ἂν εἴη κατὰ τὸν βίον ὁ γνωστικὸς, πρόεισι δείξων τοῖς φιλοσόφοις οὐδαμῶς ὡς ἄθεον τοῦτον ὡς ὑπειλήφασιν, μόνον δὲ τῷ ὄντι θεοσεβῆ, τὸν τρόπον τῆς θρησκείας τοῦ γνωστικοῦ κεφαλαιωδῶς ἐκτιθέμενος P. Ὅσα τε εἰς γραφὴν ὑπομνηστικὴν ἀκινδύνως ἐγχαρά-736. 19ξαι· “ἐργάζεσθαι γὰρ τὴν βρωσιν τὴν εἰς αἰῶνα τοῦ παραμένουσαν” ὁ κύριος ἐνετείλατο, καὶ πον ὁ προφήτης λέγει· “μακάριος ὁ σπείρων ἐπὶ πᾶν ἔδαφος, οὐ μύσχος καὶ ὄνος πατεῖ” *). ὁ ἐκ νόμου καὶ ἐξ

*) Ioann. 6, 27.

ἔθνων εἰς τὴν μίαν πίστιν συναγόμενος λαός. ὁ
 δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει*) κατὰ τὸν γενναῖον
 ἀπόστολον. φθάσας δὲ ὁ παιδαγωγὸς ἡμῶν ἐν τρισὶ
 διαιρούμενος βίβλοις**) τὴν ἐκ παίδων ἀγωγὴν τε
 5 καὶ τροφήν παρέστησεν, τουτέστιν ἐκ κατηχήσεως
 συναυξήσασαν τῇ πίστει πολιτείαν καὶ προπαρασκευά-
 ζουσιν τοῖς εἰς ἄνδρας ἐγγραφομένοις ἐνάρετον τὴν
 ψυχὴν εἰς ἐπιστήμης γνωστικῆς παραδοχὴν. ἐναρ-
 10 γῶς οὖν τῶν Ἑλλήνων μαθόντων ἐκ τῶν λεχθησομέ-
 νων διὰ τῶνδε ἡμῶν, οἷς ἀνοσίως τὸν Θεοφιλῆ διώ-
 κοντες ἀσεβοῦσιν αὐτοὶ τότε ἤδη προϊόντων τῶν ὑπο-
 μνημάτων κατὰ τὸν τῶν στρωματέων χαρακτήρα,
 ἐπιλυτέον τὰ τε ὑπὸ Ἑλλήνων τὰ τε ὑπὸ βαρβάρων
 προσηγορούμενα ἡμῶν περὶ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας.
 15 §. 2. Ἐν μὲν οὖν τῷ λειμῶνι τὰ ἄνθη ποικίλως
 ἀνθοῦντα καὶ τῷ παραδείσῳ ἢ τῶν ἀκροδρόων φυ-
 τεῖα οὐ κατὰ εἶδος ἕκαστον κεχώριστα τῶν ἀλλογε-
 νῶν, εἰ καὶ λειμῶνας τινὲς καὶ ἐλικιῶνας καὶ κηρία
 καὶ πέπλους συναγωγὰς φιλομαθεῖς ποικίλως ἔξαν-
 20 θισάμενοι συνεγράψαντο, τοῖς δ' ὡς εἴτιχεν ἐπὶ μνή-
 μην ἔλθοῦσι καὶ μήτε τῇ τάξει μήτε τῇ φράσει δια-
 κεκαθαμένοις, διεσπαρμένοις δὲ ἐπίτηδες, ἀναμῖξ
 ἢ τῶν στρωματέων ἡμῶν ὑποτύπωσις, λειμῶνος δίκην,
 πεποικίλται. καὶ δὴ ὧδε ἔχοντες ἐμοὶ τε ὑπομνή-
 25 ματα εἶεν ἂν ζώπυρα τῷ τε εἰς γνῶσιν ἐπιτηδεῖω,
 εἰ πως περιτύχοι τοῖσδε, πρὸς τὸ συμφέρον καὶ ὠφέ-
 λιμον μετὰ ἰδρωτὸς ἢ ζήτησις γενήσεται. οὐ γὰρ
 μόνον τῶν σιτίων τὸν πόνον, πολὺ δὲ πλεον καὶ
 τῆς γνώσεως ἡγεῖσθαι δίκαιον, τοῖς διὰ στενῆς καὶ
 30 τεθλιμμένης τῆς κυριακῆς ὄντως ὁδοῦ εἰς τὴν αἰδίων
 καὶ μακαρίαν παρρημιόνοισι σωτηρίαν, ἢ γνῶσις
 δὲ ἡμῶν καὶ ὁ παράδεισος ὁ πνευματικὸς αὐτὸς ἡμῶν
 ὁ σωτὴρ ὑπάρχει εἰς ὃν καταφυτευόμεθα μετατεθέν-
 τες καὶ μεταμοσχευθέντες εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ἐκ

*) Iesai. 32, 20. **) Roman. 12, 4.

βίου τοῦ παλαιοῦ, ἡ μεταβολὴ δὲ τῆς φυτείας εἰς εὐκαρπλίαν συμβάλλεται. φῶς οὖν ὁ κύριος καὶ γνῶσις ἡ ἀληθείης, εἰς ὃν μετετέθημεν.

§. 3. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλως διττῇ ἢ γνῶσις, ἡ Ρ. μὲν κοινῶς ἢ ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως σύνεσις τε 737. καὶ ἀντίληψις κατὰ τὸ γινώριζεν ἕκαστον τῶν ὑπο-Ρου. κειμένων πανδήμως ἐμφυινομένη, ἧς οὐ μόνον αἱ λογικαὶ, ἀλλ' ἴσως καὶ αἱ ἄλογοι μετέξουσιν, ἦν οὐκ ἂν ποτε ἔγωγε γνῶσιν τε ὀνομάσαιμι καὶ τὴν δι-
10 αἰσθητηρίων ἀντιλαμβάνεσθαι πεφυκυῖαν· ἡ δὲ ἐξαιρέτως ὀνομαζομένη γνῶσις ἀπὸ τῆς γνώμης καὶ τοῦ λόγου χαρακτηρίζεται, καθ' ἣν μόναι αἱ λογικαὶ δυνάμεις γνώσεις γενήσονται αἱ τοῖς νοητοῖς κατὰ ψιλὴν τὴν τῆς ψυχῆς ἐνέργειαν εἰλικρινῶς ἐπιβά-
15 λουσαι· «χρηστὸς ἀνὴρ», φησὶν ὁ Δαβὶδ, «ὁ οἰκτιρῶν», τῶν παραπολλυμένων τῇ πλάνῃ «καὶ κυχρῶν», ἐκ μεταδόσεως τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ γὰρ «οἰκονομήσει τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐν κρίσει», ἐπιλογισμῶ βαθεῖ. «οὗτος ἐσκόρπισεν,
20 ἔδωκεν τοῖς πένησιν» *).

Cap. II.

§. 4. Πρὸ δὲ τῆς εἰς τὸ προκείμενον ἐγχειρήσεως ἐν προοίμιον εἶδει προσαποδοτέον τῷ πέρατι τοῦ πέμπτου στρωματέως τὰ ἐνδέοντα. ἐπεὶ γὰρ παρεστήσαμεν τὸ συμβολικὸν εἶδος ἀρχαῖον εἶναι,
25 κειροῦσθαι δὲ αὐτῷ οὐ μόνον τοὺς προφήτας τοὺς παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων τῶν παλαιῶν Ρ. τοὺς πλείονας καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὰ ἔθνη
263. βαρβάρων οὐκ ὀλίγους, ἐχρῆν δὲ καὶ τὰ μυστήρια Sylb. ἐπελθεῖν τῶν τελουμένων· ταῦτα μὲν ὑπερτίθεμαι
30 διασαφήσειν, ὁπηρῖκα ἂν τὰ περὶ ἀρχῶν τοῖς Ἑλλήσιν εἰρημένα ἐπιόντες διελέγχωμεν· τῆσδε γὰρ ἔσε-

σθαι τῆς θεωρίας ἐπιδείξομεν καὶ τὰ μυστήρια. πα-
 ραστήσαντες δὲ τὴν ἔμφασιν τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας
 ἐκ τῆς διὰ τῶν γραφῶν εἰς ἡμᾶς δεδομένης ἀληθείας
 περιουρασθεῖσαν, καθ' ὃ σημαίνομενον διήκειν εἰς
 5 αὐτοὺς τὴν κλοπὴν τῆς ἀληθείας ἐκδεχόμενοι, εἰ μὴ
 ἐπαχθῆς εἰπεῖν, ἀπεδείξαμεν. φέρε μάρτυρας τῆς κλο-
 πῆς αὐτοὺς καθ' ἑαυτῶν παραστήσωμεν τοῖς Ἑλλη-
 νας. οἱ γὰρ τὰ οἰκεία οὕτως ἄντικρυς παρ' ἀλλή-
 λων ὑφαιρούμενοι βεβαιοῦσι μὲν τὸ κλέπται εἶναι,
 10 σφτερερίζεσθαι δ' ὁμως καὶ ἄκοντες τὴν παρ' ἡμῶν
 ἀλήθειαν εἰς τοὺς ὁμοφύλους λάθρα διαδεκνννται. P.
 εἰ γὰρ μὴδὲ ἑαυτῶν, σχολῇ γ' ἂν τῶν ἡμετέρων 738.
 ἀφέξονται. Poit.

§. 5. Καὶ τὰ μὲν κατὰ φιλοσοφίαν σιωπήσομαι
 15 δόγματα, αὐτῶν ὁμολογούντων ἐγγράφως τῶν τὰς
 αἰρέσεις διανεμομένων, ὡς μὴ ἀχάριστοι ἐλεγχθεῖεν,
 παρὰ Σωκράτους εἰληφέναι τὰ κυριώτατα τῶν δογ-
 μάτων. ὀλίγοις δὲ τῶν καθωμιλημένων καὶ παρὰ
 τοῖς Ἑλλησιν εὐδοκίμων ἀνδρῶν χρησάμενος μαρτυ-
 20 ροῖσι, τὸ κλεπτικὸν διελέγξας εἶδος αὐτῶν, ἐν διαφό-
 ροις τοῖς χρόνοις καταχωρῶμενος, ἐπὶ τὰ ἐξῆς τρέφο-
 μιαι. Ὁρφέως τοίνυν ποιήσαντος·

ὡς οὐ κύντερον ἦν καὶ ῥίγιον ἄλλου γυναικὸς,
 Ὅμηρος ἄντικρυς λέγει·
 25 ὡς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικὸς *).
 γράφαντός τε Μουσαίου·
 ὡς αἰεὶ τέχνη μέγ' ἀμείνων ἰσχύος ἐστίν,
 Ὅμηρος λέγει·

Μῆτι τοὶ δρυτόμος περιγίγνεται ἠὲ βίηφι **).
 30 πάλιν τοῦ Μουσαίου ποιήσαντος·

ὡς δ' αὐτως καὶ φύλλα φύσει ζήδωρος ἄρουρα,
 ἄλλα μὲν ἐν μελήσιν ἀποφθίνει, ἄλλα δὲ φύει·
 ὡς δὲ καὶ ἀνθρώπου γενεὴ καὶ φύλλον ἐλίσσει·

*) Homer. Odys. λ. γ. 427.

**) Iliad. ψ. γ. 315.

“Ομηρος μεταγράφει·

φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέθ' ὕλη
τηλεθώσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη·

ὡς ἀνδρῶν γενεή, ἣ μὲν φύει, ἣ δ' ἀπολήγει *).

ἑπάλιν δ' αὖ Ὀμήρου εἰπόντος·

οὐχ ὁσίη καταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάσθαι **),

Ἄρχιλόχος τε καὶ Κρατῖνος γράφουσιν, ὁ μὲν·

οὐ γὰρ ἐσθλὰ κατανοῦσι κερτομέειν ἐπ' ἀνδράσι.

Κρατῖνος δὲ ἐν τοῖς Λάκωσι·

10 φοβερόν ἀνθρώποις τόδ' αὖ

καταμένοις ἐπ' αἰζηοῖσι καυχᾶσθαι μέγα.

§. 6. Αὐθὶς τε ὁ Ἀρχιλόχος τὸ Ὀμηρικὸν ἐκεῖνο
μεταφέρων·

ἀσάμην, οὐδ' αὐτὸς ἀναίνομαι, ἀντί νυ πολλῶν***).

15 ὡδέ πως γράφει·

ἤμβλακον, καὶ πού τιν' ἄλλον ἢδ' ἄτη κιχήσατο.739. P.
καθάπερ ἀμέλει κάκεινο τὸ ἔπος· Pott.

ξυγὸς ἐννάλιος, καὶ τε κτανέοντα κατέκτα †).

μεταποιῶν αὐτὸς ὡδέ πως ἐξήνεγκεν·

20 ἔρξω· ἐτήτυμον γὰρ ξυγὸς ἀνθρώποις Ἄρης.

ἔτι κάκεινο μεταφράζων·

νίκης ἀνθρώποισι θεῶν ἐκ πείρατα κεῖται ††),

διὰ τοῦδε τοῦ λάμβου δῆλός ἐστι·

καὶ νέους

25 θάρσυνε, νίκης δ' ἐν θεοῖσι πείρατα.

§. 7. Πάλιν Ὀμήρου εἰπόντος·

ἀνιπτόποδες, χαμαιεῦναι †††).

Εὐριπίδης ἐν Ἐρεχθεῖ γράφει·

ἐν ἀστρώτῳ πέδῳ

30 εὐδουσι, πηγαῖς δ' οὐχ ὑγραίνουσιν πόδας.

Ἄρχιλόχου τε ὁμοίως εἰρηκότος·

ἀλλ' ἄλλος ἄλλῳ καρδίην λαίνεται,

παρὰ τὸ Ὀμηρικόν·

*) Iliad. ζ. v. 147 sqq.

**) Iliad. ι. v. 116.

††) Cf. Iliad. η. v. 102.

**) Odysse. γ. v. 412.

†) Homer. Iliad. σ. v. 309.

†††) Iliad. π. v. 235.

ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις *).
 Εὐριπίδης ἐν τῷ Οἰνεΐ φησίν·

ἀλλ' ἄλλος ἄλλοις μᾶλλον ἤδεται τρόποις,
 ἀκήκοα δὲ Αἰσχύλου μὲν λέγοντος·
 5 οἴκοι μένειν χρὴ τὸν καλῶς εὐδαίμονα·
 καὶ τὸν κακῶς πρᾶσσοντα καὶ τοῦτον μένειν.

Εὐριπίδου δὲ τὰ ὅμοια ἐπὶ τῆς σκηνηῆς βοῶντος·
 μακάριος ὅστις εὐτυχῶν οἴκοι μένει·
 ἀλλὰ καὶ Μενάνδρον ὡδὲ πως κωμωδοῦντος·

10 οἴκοι μένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον·
 ἢ μηκέτ' εἶναι τὸν καλῶς εὐδαίμονα.

§. 8. Πάλιν Θεόγνιδος μὲν λέγοντος·
 οὐκ ἔστιν φεύγοντι φίλος καὶ πιστὸς ἐταῖρος·
 Εὐριπίδης πεποιήκεν·

P.
 740.
 Pott.

15 πένητα φεύγει πᾶς τις ἐκποδῶν φίλος.
 Ἐπιχάρμου τε εἰπόντος·

ὦ θύγατερ αἰαὶ τύχας·

συνοικίζων με ὦ σεσσαπολάπερα·
 καὶ ἐπάγοντος·

20 λαμβάνει νεάνιδ'· ὁ μὲν γὰρ ἄλλην δῆτα **
 ἄλλον δ' ἄλλη μαστεύει τινά·
 Εὐριπίδης γράφει·

γραίαν γυναῖκα πρὸς νέον ζεῦξαι κακόν·
 ὁ μὲν γὰρ ἄλλης λέκτρον ἰμείρει λαβεῖν,
 25 ἢ δ' ἐνδεῆς τοῦδ' οὔσα βουλευεῖ κακά·

εἶτι Εὐριπίδου μὲν ἐν τῇ Μηδείᾳ εἰπόντος·
 κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει,
 Σοφοκλῆς ἐν τῷ Αἴαντι τῷ μαστιγοφόρῳ ἐκεῖνο
 φησὶ τὸ λαμβεῖον·

30 ἐχθρῶν δ' ἄδωρα δῶρα κοῦκ ὀνήσιμα.
 Σόλωνος δὲ ποιήσαντος·

τίκτει γὰρ κόρος ὕβριν, ὅταν πολὺς ὄλβος ἔπηται·
 ἄντικρος ὁ Θεόγνις γράφει·

τίκτει τοὶ κόρος ὕβριν, ὅταν κακῶ ὄλβος ἔπηται.

*) Odyss. ξ. v. 228.

ᾔθεν καὶ ὁ Θουκυδίδης ἐν ταῖς ἱστορίαις, εἰώθα-
 σιν δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, φησὶν, οἷς ἂν
 μάλιστα καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραγία
 ἔλθῃ, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. καὶ Φίλιππος ὁμοίως
 5 τὰ αὐτὰ μιμεῖται ὡς λέγων. τὰ δὲ πολλὰ κατὰ
 λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐτυχοῦντα ἀσφαλέστερα παρὰ
 δόξαν καὶ κακοπραγίαν, εἰώθασιν γὰρ μάλιστα οἱ P.
 παρὰ δόξαν ἀπροσδοκίτως εὖ πράσσοντες εἰς ὕβριν 741.
 τρέπεσθαι. Pott.

10 §. 9. Πάλιν Εὐριπίδου ποιήσαντος·

ἐκ γὰρ πατρὸς καὶ μητρὸς ἐκπονουμένων
 σκληρὰς διαίτας οἱ γόνοι βελτίονες·

P. Κριτίας γράφει. ἄρχομαι δέ τοι ἀπὸ γενετῆς ἀν-
 264.θρώπου. πῶς ἂν βέλτιστος τὸ σῶμα γένοιτο καὶ
 Syll. ἰσχυρότατος; εἰ ὁ φυτεύων γυμνάζοιτο καὶ ἐσθίοι
 ἐρρωμένως καὶ ταλαιπωροῖη τὸ σῶμα· καὶ ἡ μήτηρ
 τοῦ παιδίου τοῦ μέλλοντος ἔσσεσθαι ἰσχύοι τὸ σῶμα
 καὶ γυμνάζοιτο. αὐθὶς τε Ὀμήρου ἐπὶ τῆς ἡφαι-
 στοτοτεύκτου ἀσπίδος εἰπόντος·

20 ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξ', ἐν δ' οὐρανὸν, ἐν δὲ θά-
 λασσαν·

ἐν δ' ἐτίθει ποταμοῖο μέγα σθένος Ὠκεανοῖο *).

Φερεκύδης ὁ Σύριος λέγει· Ζᾶς ποιεῖ φᾶρος μέγα τε
 καὶ καλὸν καὶ ἐν αὐτῷ ποικίλλει γῆν καὶ Ὠγῆνον
 25 καὶ τὰ Ὠγῆνον δώματα. Ὀμήρου τε εἰπόντος·

αἰδῶς ἦτ' ἀνδρας, μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησι **).

Εὐριπίδης ἐν Ἐρεχθεῖ γράφει·

αἰδοῦς δὲ καὶ τὸς δυσκρίτως ἔγω πέρι·

καὶ δεῖ γὰρ αὐτῆς, κῦστιν οὐ κακὸν μέγα.

30 §. 10. Λάβοις δ' ἂν ἐκ παραλλήλου τῆς κλο-
 πῆς τὰ χωρία καὶ τῶν συνακμασάντων καὶ ἀντα-
 γωνισαμένων σφίσι τὰ τοιαῦτα· Εὐριπίδου μὲν ἐκ
 τοῦ Ὀρέστου·

ὦ φίλον ὕπνου θέλητηρον, ἐπίκουρον νόσου·

*) Cf. Iliad. σ. v. 483. 606.

**) Ibid. ω. v. 44.

Σοφοκλέους ἐκ τῆς Ἐριφύλης·

ἤπελθ'· ἐκείνης ὕπνος ἰατρὸς νόσου·
καὶ Εὐριπίδου μὲν ἐξ Ἀντιγόνης·

ὀνόματι μεμπτόν τὸ νόθον, ἢ φύσις δ' ἴση·
5 Σοφοκλέους δὲ ἐξ Ἀλενάδων·

ἅπαν τὸ χρησιτὸν τὴν ἴσην ἔχει φύσιν·
πάλιν Εὐριπίδου μὲν ἐν Τημένω·

τῷ γὰρ ποροῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει·
Σοφοκλέους δὲ ἐν Μίνω·

10 οὐκ ἔστι τοῖς μὴ δρῶσι σύμμαχος τύχη·
καὶ μὴν Εὐριπίδου μὲν ἐξ Ἀλεξάνδρου·

χρόνος δὲ δείξει, ὡς τεκμηρίω μαθῶν
ἢ χρησιτὸν ὄντα γνῶσομαι σέ γ' ἢ κακόν·

Σοφοκλέους δὲ ἐξ Ἰππόνου·

15 πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδέν· ὡς ὁ πάνθ' ὄρων
καὶ πάντ' ἀκούων πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος·

§. 11. Ἀλλὰ κάκεῖνα ὁμοίως ἐπιδράμωμεν.

Εὐμήλου γὰρ ποιήσαντος·

Μνημοσύνης καὶ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἐννέα κοῦραι,
20 Σόλων τῆς ἔλεγείας ὧδε ἀρχεται·

Μνημοσύνης καὶ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἀγλαὰ τέκνα·
πάλιν αὖ τὸ Ὀμηρικὸν παραφροῦζων Εὐριπίδης

τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοὶ πτόλις ἠδὲ
τοκῆες*);

τοῖσδε χρῆται τοῖς λαμβελοῖς ἐν τῷ Αἰγεῖ·

25 πόταν σε φῶμεν γαῖαν ἐκλελοιπότα
πόλει ξενοῦσθαι; γῆ δὲ τίς πάτρας θ' ὄρος;
τίς ἔσθ' ὁ φύσας; τοῦ κεκήρυξαι πατρός;
τί δ'; οὐ Θεόγνιδος εἰπόντος·

30 οἶνος πινόμενος πουλὺς κακός· ἦν δὲ τίς αὐτῷ
χρῆται ἐπισταμένως, οὐ κακόν, ἀλλ' ἀγαθόν·

Πανύσις γράφει·

P.
724.
Pott.

*) Odyss. ξ. v. 187.

ὡς εἶνος θνητοῖσι θεῶν πάρα δῶρον ἄριστον,
πινόμενος κατὰ μέτρον, ὑπέμετρος δὲ χερείων.

§. 12. Ἀλλὰ καὶ Ἡσιόδου λέγοντος·

σοὶ δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν ὃ κεν ἅπαντες
5. τέρωπονται *).

Εὐριπίδης ποιεῖ·

ἀντὶ γὰρ πυρὸς

πῦρ ἄλλο μᾶλλον ἢ δὲ δυσμαχώτερον
ἔβλαστον αἰ γυναῖκες.

P.

10 πρὸς τούτοις Ὀμήρου λέγοντος.

743.

γαστέρα δ' οὕτως ἔστιν ἀποπληῆσαι μεμανῦαν,
οὐλομένην, ἢ πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι δίδωσιν **).

Pott.

Εὐριπίδης ποιεῖ·

νικᾷ δὲ χρεῖα μ' ἢ κακῶς γ' ὀλουμένην

15 γαστήρ, ἀφ' ἧς δὴ πάντα γίνεται κακά.

ἔτι Καλλιὰ τῷ κωμικῷ γράφοντι·

μετὰ μαινομένων φασὶν χρῆναι μαινέσθαι πάντας
ὁμοίως,

Μένανδρος ἐν Πωλουμένοις παρισύζεται λέγων·

20 οὐ πανταχοῦ τὸ φρόνιμον ἀροῖσσι παρόν·

καὶ συμμανηῖναι δ' ἔνια δεῖ.

Ἀντιμάχου τε τοῦ Τηλοῦ εἰπόντος·

ἐκ γὰρ δώρων πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι πέλονται·

Ἀγγίλις ἐποίησεν·

25 δῶρα γὰρ ἀνθρώπων νόον ἠπαφεν ἡδὲ καὶ ἔργα.

§. 13. Ἡσιόδου δὲ εἰπόντος·

P.

οὐ μὲν γὰρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζειτ' ἄμεινον 744.

τῆς ἀγαθῆς· τῆς δ' αὐτε κακῆς, οὐ ρίγιον ἄλλο· Pott.

Σιμωνίδης εἶπεν·

30 γυναικὶς οὐδὲν χρῆμ' ἀνὴρ ληΐζεται

ἰσθλῆς ἄμεινον οὐδὲ ρίγιον κακῆς.

πάλιν Ἐπιχάρμου εἰπόντος·

ὡς πολὺν ζήσων χρόνον, χῶς ὀλίγον, οὕτως διανοῦ·

Εὐριπίδης γράφει·

*) Hesiod. *ἔργ.* v. 57.

**) Odyss. *ῥ.* v. 286 sq.

τί δή ποτ' ἔλβω μὴ σαφεῖ βεβηκότες,
 οὐ ζῶμεν ὡς ἥδιστα, μὴ λυπούμενοι;
 ὁμοίως τοῦ κωμικοῦ Διφίλου εἰπόντος·
 εὐμετάβολός ἐστιν ἀνθρώπων βίος·

5 Ποσειδίππος,

οὐδεὶς ἀλύπως τὸν βίον διήγαγεν
 ἀνθρωπος ὢν, οὐδ' ἄχρι τοῦ τέλους πάλιν
 ἔμεινεν εὐτυχῶν.

καὶ κατάλληλά σοί φησιν ὁ Πλάτων γράφων περὶ
 10 ἀνθρώπου εὐμεταβόλου ζώου. αὐτὸς Εὐριπίδου
 εἰπόντος·

ὦ πολύμοχθος βιοτὰ θνητοῖς
 ὡς ἐπὶ παντὶ σφαλερὰ κείσαι,
 καὶ τὰ μὲν αὖξεις, τὰ δ' ἀποφθινύθεις
 15 οὐκ ἔστιν ὄρος κείμενος οὐδεὶς
 εἰς ὄντινα χρὴ τελέσαι θνητοῖς,
 πληὴν ὅταν ἔλθῃ κρυερὰ Διόθεν
 θανάτου πεμφθεῖσα τελευτή·

Διφίλος γράφει·

20 οὐκ ἔστι βίος ὃς οὐχὶ κέκτηται κακὰ,
 λύπας, μερίμνας, ἀρπαγὰς, στρέβλας, νόσους.
 τούτων ὁ θάνατος καθ' ἕνα ἰατρὸς φανείς
 ἀπέλυσε τοὺς ἔχοντας ἀναπαύσας ὑπνω.

§. 14. Ἐπι τοῦ Εὐριπίδου εἰπόντος·

25 πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων·
 πολλὰ δ' ἀέλπτως κραινοῦσι θεοί·
 ὁ τραγικὸς ὁμοίως Θεοδέκτης γράφει·
 τὸ μὴ βεβαίους τὰς βροτῶν εἶναι τύχας.

Βακχυλίδου τε εἰρηκότος·

30 παύροισι δὲ θνατῶν τὸν ἅπαντα χρόνον δαίμων
 ἔδωκεν,

πράσσοντας ἐν καιρῷ πολιοκρόταρον

γῆρας ἐκνεῖσθαι, πρὶν ἐγκύρσαι δ' αὖ·

Μοσχίων ὁ κωμικὸς γράφει·

35 κείνος δ' ἀπάντων ἐστὶ μακαριώτατος,
 ὃς διὰ τέλους ζῶν ὁμαλὸν ἤσκησεν βίον.

P.
 745.
 Pott.

εὔροις δ' ἂν καὶ Θεόγνιδος εἰπόντος·
οὗτοι χρήσιμόν ἐστι νέα γυνὴ ἀνδρὶ γέροντι·

οὐ γὰρ πηδαλίῳ πείθεται ὡς ἄκατος,
Ἀριστοφάνη τὸν κωμικὸν γράφοντα·

5 αἰσχρὸν νέα γυναικὶ πρεσβύτης ἀνὴρ.

Ἀνακρέοντος γὰρ ποιήσαντος·

Ἔρωτα γὰρ τὸν ἄβρὸν

P. μέλπομαι βρόντα μίτραϊς

265. πολυανθέμοις ἀείδων·

Sylb. ὁ δὲ καὶ Θεῶν δυνάστης·

ὁ δὲ καὶ βροτοὺς δαμάζει,

Εὐριπίδης γράφει·

Ἔρως γὰρ ἀνδρας οὐ μόνους ἐπέροχεται,
οὐδ' αὖ γυναικας, ἀλλὰ καὶ Θεῶν ἄνω

15 ψυχὰς ταράσσει κατὰ πότον ἔροχεται.

§. 15. Ἄλλ' ἵνα μὴ ἐπιπλέον προΐη ὁ λόγος
φιλοτιμουμένων ἡμῶν τὸ εὐεπίφορον εἰς κλοπὴν τῶν Ἑλ-
λήνων κατὰ τοὺς λόγους τε καὶ τὰ δόγματα ἐπι-
δεικνύναι, φέρε ἀντικρὺ μαρτυροῦντα ἡμῖν Ἰππίαν
20 τὸν σοφιστὴν τὸν Ἡλεῖον, ὃς τὸν αὐτὸν περὶ τοῦ
προκειμένου μοι σκέμμα· ἤκειν λόγον, παραστη-
σώμεθα ὡδὲ πῶς λέγονι· τούτων ἴσως εἴρηται
τὰ μὲν Ὀρφεῖ, τὰ δὲ Μελίτω κατὰ βραχὺ, ἄλλω
ἀλλαχοῦ, τὰ δὲ Ἡσιόδῳ, δὲ Ὀμήρῳ, τὰ δὲ τοῖς
25 ἄλλοις τῶν ποιητῶν, τὰ ἐν συγγραφαῖς, τὰ μὲν
Ἑλλησι, τὰ δὲ βαρβάροις, ἐγὼ δὲ ἐκ πάντων τού-
των τὰ μέγιστα καὶ ὁμόφυλα συνθεῖς τούτου και-
νὸν καὶ πολυειδῆ τὸν λόγον ποιήσομαι·

§. 16. Ὡς δὲ μὴ ἄμοιρον τὴν τε φιλοσοφίαν τὴν
30 τεῖστορίαν, ἀλλὰ μηδὲ τὴν ῥητορικὴν τοῦ ὁμοίου ἐλέγ-
χου περιδῶμεν, καὶ τούτων ὀλίγα παραθέσθαι εὐλογον. P.
Ἀλκμαίωνος γὰρ τοῦ Κροτωνιάτου λέγοντος· ἔχθρὸν 746.
ἀνδρὶ ῥῆον φυλάξασθαι ἢ φίλον, ὁ μὲν Σοφοκλῆς ποι-
εποίησεν ἐν τῇ Ἀντιγόνη·

35

τί γὰρ
γένοιτ' ἂν ἕλκος μεῖζον ἢ φίλος κακός;

Ξενοφῶν δὲ εἶρηκεν· οὐκ ἂν ἐχθροὺς ἄλλως πῶς
βλάψειεν ἂν τις, ἢ φίλος δοκῶν εἶναι· καὶ μὴν ἐν
Τηλέφῳ εἰπόντος Εὐριπίδου·

Ἕλληνας ὄντες βαρβάροις δουλεύσομεν;
5 Θρασύμαχος ἐν τῷ ὑπὲρ Λαρισσαίων λέγει· Ἀρχε-
λάῳ δουλεύσομεν Ἕλληνας ὄντες βαρβάρῳ;

§. 17. Ὅρφέως δὲ ποιήσαντος·

ἔστιν ὕδωρ ψυχῆ, θάνατος δ' ὑδάτεσσι ἀμοιβή,
10 ἐκ δ' ὕδατος γαίη, τὸ δὲ ἐκ γαίης πάλιν ὕδωρ·
ἐκ τοῦ δὴ ψυχῆ, ὅλον αἰθέρα ἀλλάσσοῦσα·

Ἡράκλειτος ἐκ τούτων σννιστάμενος τοὺς λόγους
ὧδέ πως γράφει· ψυχῆσι θάνατος ὕδωρ γενέσθαι,
ὑδατι δὲ θάνατος γῆν γενέσθαι, ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γί-
15 νεται, ἐξ ὕδατος δὲ ψυχῆ· καὶ μὴν Ἀθάμαντος τοῦ
Πυθαγορείου εἰπόντος· ὧδ' ἐγεννᾶτο παντὸς ἀρχὸ,
καὶ ριζώματα τέτταρα τυγχάνοντι, πῦρ, ὕδωρ, ἀήρ,
γῆ· ἐκ τούτων γὰρ αἱ γενέσεις τῶν γινομένων· ὁ
Ἀκραγαντῖνος ἐποίησεν Ἐμπεδοκλῆς·

20 τέσσαρα τῶν πάντων ριζώματα, πρῶτον ἄκουε·
πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γέαν ἢ δ' αἰθέρος ἀπλε-
τον ὕψος·

ἐκ γὰρ τῶν ὅσα τ' ἦν ὅσα τ' ἔσρεται ὅσα
τ' ἔασιν,

25 καὶ Πλάτωνος μὲν λέγοντος· διὰ τοῦτο καὶ θεοὶ
τῶν ἀνθρώπων ἐπιστήμονες, οὓς ἂν διὰ πλείστον
ποιῶνται, θᾶττον ἀπαλλάττουσι τοῦ ζῆν· Μέναν-
δρος πεποίηκεν·

ὄν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος·

80 §. 18. Εὐριπίδου δὲ ἐν μὲν τῷ Οἰνομάῳ γρά-
φοντος·

τεκμαιρόμεσθα τοῖς παροῦσι τάφανῃ·

ἐν δὲ τῷ Βολνικί·

τάφανῃ τεκμηρίοισιν εἰκότως ἀλίσκεται·

85 Ὑπερίδης λέγει· ἅ δ' ἐστὶν ἀφανῆ, ἀνάγκη τοὺς
διδάσκοντας τεκμηρίοις καὶ τοῖς εἰκόσι ζητεῖν· Ἴσο-

κράτους τε αὐτῷ εἰπόντος· ἴδει δὲ τὰ μέλλοντα τοῖς Ρ.
 προγεγενημένοις τεκμηριεσθαι, Ἄνδοκίδης οὐκ ὀκνεῖ 747.
 λέγειν· χορὴ γὰρ τεκμηρίοις χρῆσθαι τοῖς πρότερον Pott.
 γενομένοις περὶ τῶν μελλόντων ἔσσεσθαι· ἔτι Θεό-
 δωριδος ποιήσαντος·

χρυσοῦ κιβδήλοιο καὶ ἀργύρου ἄσχετος ἄτη,
 Κύριε, καὶ ἔξευρεῖν ῥάδιον ἀνδρὶ σοφῷ·
 εἰ δὲ φίλου νόος ἀνδρὸς ἐνὶ στήθεσσι κέληθε
 ψυδνὸς ἔων, δόλιον δ' ἐν φρεσὶν ἤτορ ἔχει,
 10 τοῦτο θεὸς κιβδηλότατονποίησε βροτοῖσιν,
 καὶ γινῶναι πάντων τούτ' ἀνιηρότατον·

Εὐριπίδης μὲν γὰρ γράφει·

ὦ Ζεῦ, τί δὴ χρυσοῦ μὲν, ὃς κίβδηλος ἦν,
 τεκμήρι' ἀνθρώποισιν ὥπασας σαφῆ·
 15 ἀνδρῶν δ' ὅτιω χορὴ τὸν κακὸν διειδέναί,
 οὐδείς χαρακτῆρ' ἐμπέφυκε σώματι,
 Ὑπερίδης δὲ καὶ αὐτὸς λέγει· χαρακτῆρ' οὐδείς
 ἔπεστιν ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς διανοίας τοῖς ἀν-
 θρώποις·

20 §. 19. Πάλιν Στασίου ποιήσαντος·

νήπιος, ὃς πατέρα κτείνων παῖδας καταλείπει,
 Ξενοφῶν λέγει· ἴμοίως γὰρ μοι νῦν φαίνομαι πε-
 ποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παιδῶν
 αὐτοῦ φείσασαίτο· Σοφοκλέους τε ἐν Ἀντιγόῃ ποιή-
 25σαντος·

μητρός τ' ἐν Αἴδου καὶ πατρὸς τετευχότων,
 οὐκ ἔστ' ἀδελφὸς ὅστις ἂν βλάστοι ποτέ·

Ἡρόδοτος λέγει· μητρός καὶ πατρὸς οὐκ ἔτ' ὄν-Ρ.
 των, ἀδελφὸν ἄλλον οὐχ ἔξω· πρὸς τούτοις Θεο-748.
 30πόμποῦ ποιήσαντος· Pott.

δις παῖδες οἱ γέροντες ὀρθῶ τῷ λόγῳ·
 καὶ πρό γε τούτου Σοφοκλέους ἐν τῷ Πηλεΐ·
 Πηλέα τὸν Αἰάκειον οἰκουρὸς μόνῃ
 γερονταγωγῷ κἀναπαιδεύω πάλιν·

35 πάλιν γὰρ αὐθις παῖς ὁ γηράσκων ἀνὴρ·
 Ἀντιφῶν ὁ ῥήτωρ λέγει· γηρωτροφία γὰρ προσ-

ἔοικε παιδοτροφία· ἀλλὰ καὶ ὁ φιλόσοφος Πλάτων, ἄρ', ὡς ἔοικεν, ὁ γέρον δις παῖς γένοιτ' ἄν'.

§. 20. Ναὶ μὴν Θουκυδίδου λέγοντος· Μα-
ραθῶνί τε μόνοι προκινδυνεύσαι· Δημοσθένης εἶπεν·
5, μὰ τοὺς ἐν Μαραθῶνι προκινδυνεύσαντας· οὐδὲ
ἐκεῖνα παραπέμψομαι, Κρατίνου ἐν Πυτίνῃ εἰπόντος·
τὴν μὲν παρασκευὴν ἴσως γιγνώσχετε·

Ἀνδοκίδης ὁ ῥήτωρ λέγει· τὴν μὲν παρασκευὴν, ὡ
ἄνδρες δικασταί, καὶ τὴν προθυμίαν τῶν ἐχθρῶν
10 τῶν ἐμῶν σχεδὸν τι πάντες εἴσεσθε· ὁμοίως καὶ
Νικίας ἐν τῷ πρὸς Ἀυσίαν ὑπὲρ καταθήκης· τὴν
μὲν παρασκευὴν καὶ τὴν προθυμίαν τῶν ἀντιδίκων
ὄρατε, ὡ ἄνδρες δικασταί', φησὶν· καὶ μετὰ τοῦ-
τον Ἀισχίνης λέγει· τὴν μὲν παρασκευὴν ὄρατε, ὡ
15 ἄνδρες Ἀθηναῖσι, καὶ τὴν παρὰ ταξιν· πάλιν Δη-
μοσθένους εἰπόντος· ὅση μὲν, ὡ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, σπουδὴ περὶ τουτοῦ τὸν ἀγῶνα καὶ παραγ-
γελία γέγονε, σχεδὸν οἶμαι πάντας ὑμᾶς ἠσθῆσθαι·
Φιλῖνός τε ὁμοίως, ὅση μὲν, ὡ ἄνδρες δικασταί,
20 σπουδὴ καὶ παρὰ ταξίς γεγένηται περὶ τὸν ἀγῶνα του-
τοῦ, οὐδ' ἔτι ἐγὼ ὑμῶν ἀγνοεῖν ἠγοῦμαι·

§. 21. Ἰσοκράτους πάλιν εἰρηκότος· ὥσπερ
τῶν χρημάτων, ἀλλ' οὐκ ἐκείνου συγγενῆς οὕσα',
Ἀυσίας ἐν τοῖς Ὀρφαικοῖς λέγει· καὶ φανερός γέ-
25 γονεν οὐ τῶν σωματίων συγγενῆς ὢν, ἀλλὰ τῶν χρη-
μάτων· ἐπεὶ καὶ Ὀμήρου ποιήσαντος·

ὡ πέπον, εἰ μὲν γὰρ πόλεμον περὶ τόνδε φυγόντες,
αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε
ἔσσεσθ', οὔτε κεν αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μαχοίμην, P.
30 οὔτε κε σὲ στέλλοιμι μάχην εἰς κυδιάνειραν· 749.
νῦν δ'· ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφρεστώσιν θανάτοιο Pott.
μυρίαί, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν οὐδ' ὑπαλύξαι·
ἴομεν, εἴ κέ τῳ εὖχος ὀρέξομεν, ἢ τίς ἡμῖν *).

*) Iliad. μ. v. 322 sqq.

Θέοπομπος γράφει· εἰ μὲν γὰρ ἦν τὸν κίνδυνον τὸν παρόντα διαφυγόντας ἀδειῶς διάγειν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, οὐκ ἂν ἦν θαυμαστὸν φιλοψυχεῖν, νῦν δὲ τοσαῦται κῆρες τῷ βίῳ παραπεφύκασιν, ὥστε τὸν 5 ἐν ταῖς μάχαις θάνατον αἰρετώτερόν εἶναι δοκεῖν· τί δ' ; οὐχὶ καὶ Χίλωνος τοῦ σοφιστοῦ ἀποφθεγγαμένον, ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα· Ἐπίχαρμος τὴν αὐτὴν γνώμην ἐτέρῳ ὀνόματι προηρέγκατο εἰπών·

ἐγγύα ἄτας θυγάτηρ, ἐγγύα δὲ ζαμίας.

10 §. 22. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἱατροῦ Ἰπποκράτους· ἐπιβλέπειν οὖν δεῖ καὶ ὥρην καὶ χῶρην καὶ ἡλικίην καὶ νόσους*, γράφοτος· Εὐριπίδης ἐν ἑξαμέτρῳ χρήσει φησὶν·

ὅσοι δ' ἱατρεύειν * * * καλῶς,

15 πρὸς τὰς διαίτας τῶν ἐνοικούντων πόλιν,
τὴν γῆν ἰδόντας, τὰς νόσους σκοπεῖν χρεῶν.

Ὀμήρου πάλιν ποιήσαντος·

μοῖραν δ' οὐ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι
ἀνδρῶν *).

20 ὁ τε Ἀρχίνος λέγει· πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθανεῖν ἢ πρότερον ἢ εἰς ὕστερον*, ὁ τε Δημοσθένης. πᾶσι μὲν γὰρ ἀνθρώποις τέλος τοῦ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν καθείρξας τηρῇ·

§. 23. Ἡροδότου τε αὖ ἐν τῷ περὶ Γλαύκου 25 τοῦ Σπαρτιάτου λόγῳ φήσαντος τὴν Πυθίαν εἰπεῖν, τό τε ῥησθῆναι τοῦ θεοῦ καὶ τὰ ποιῆσαι ἴσον γενέσθαι, Ἀριστοφάνης ἔφη·

δύναται γὰρ ἴσον τῷ δρᾶν τὸ νοεῖν,
καὶ πρὸ τούτου ὁ Ἐλεάτης Παρμενίδης·

30 τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι. P.
ἢ οὐχὶ καὶ Πλάτωνος εἰπόντος· ἡμεῖς δὲ τοῦτο δεῖ-750.
ξομεν [ἂν] ἴσως οὐκ ἀτόπως, ὅτι ἀρχὴ μὲν ἔρωτος Ποι.
ὄρασις, μειοῖ δὲ τὸ πάθος ἐλπίς, τρέφει δὲ μνήμη,
τηρεῖ δὲ συνήθεια· Φιλῆμων ὁ κωμικὸς γράφει·

*) Iliad. ῥ. v 53.

ὄρωσι πάντες πρῶτον, εἴτ' ἐθαύμασαν,
 ἔπειτ' ἐπεθεώρησαν, εἴτ' ἐς ἐλπίδα
 ἐνέπεσον· οὕτω γίγνεται ἕκ τούτων ἕρως.

ἀλλὰ καὶ Δημοσθένους εἰπόντος· πᾶσι γὰρ ἡμῖν ὁ
 5 θάνατος ὀφείλεται· καὶ τὰ ἐξῆς, ὁ Φανοκλῆς ἐν
 Ἔρωσιν ἢ Καλοῖς γράφει·

ἀλλὰ τὸ μοιράων νῆμ' ἄλυτον, οὐδέ ποτ' ἔστιν
 ἐκφυγείν, ὅποσοι γῆν ἐπιφεροβόμεθα.

§. 24. Εὐροῖς δ' ἂν καὶ Πλάτωνος εἰπόντος·

10 παντὸς γὰρ φυτοῦ ἢ πρώτη βλάστη καλῶς ὀρμη-
 θεῖσα πρὸς ἀρετὴν τῆς ἑαυτοῦ φύσεως κυριωτάτη
 τέλος ἐπιθεῖναι τὸ πρόσφορον, τὸν ἱστορικὸν γρά-
 φοντα· ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγρίων φυτῶν οὐδ' ἐν ἡμε-
 15 ροῦσθαι πέφυκεν, ὅταν παραλλάξωσιν τὴν νεωτέραν

ἤδη γὰρ ποτ' ἐγὼ γενόμεν κοῦρός τε κόρη τε,
 θάμνος τ' οἰωνός τε καὶ ἀλὶ ἔλλοπος ἰχθύς·

Εὐριπίδου ἐν Χρυσίππῳ μεταγράφει·

θνήσκει δ' οὐδὲν

20 τῶν γιγνομένων, διακρινόμενον δ'
 ἄλλο πρὸς ἄλλου
 μορφὴν ἐτέραν ἐπέδειξεν.

Πλάτωνός τε ἐν πολιτείᾳ εἰπόντος κοινὰς εἶναι τὰς
 751 γυναικας, Εὐριπίδης ἐν Πρωτεσιλάῳ γράφει·

Pott.

25 κοινὸν γὰρ εἶναι καὶ γυναικεῖον λέχος.

ἀλλ' Εὐριπίδου γράφοντος·

ἐπεὶ τὰ γ' ἀρκοῦνθ' ἱκανὰ τοῖς γε σώφροσιν,
 Ἐπίκουρος ἀντικρὺς φησί· πλουσιώτατον ἀντάρκει
 πάντων· αὐτῆς τε Ἀριστοφάνους γράφοντος·

30 βέβαιον ἔξεις τὸν βίον δίκαιος ὢν,

χωρὶς τε θορύβου καὶ φόβου ζῆσεις καλῶς,
 ὁ Ἐπίκουρος λέγει· δικαιοσύνης καρπὸς μέγιστος
 ἀταραξία·

§. 25. Αἱ μὲν οὖν ἰδέαι τῆς κατὰ διάνοιαν

35 Ἑλληνικῆς κλοπῆς εἰς ὑπόδειγμα ἐναργῆς τῶ διορᾶν
 δυναμένῳ τοιαῖδε οὔσαι ἄλις ἔστωσαν, ἤδη δὲ οὐ

τάς διανοίας μόνον καὶ λέξεις ὑφελόμενοι καὶ παραφράσαντες ἐφωράθησαν, ὡς δειχθήσεται, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰ φωρία ἀντικροῦς ὀλόκληρα ἔχοντες διελεγχθήσονται· αὐτοτελῶς γὰρ τὰ ἑτέρων ὑφελόμενοι, ὡς ἴδια ἐξήνεγκαν, καθάπερ Εὐγάμων ὁ Κυρηναῖος ἐκ Μουσαίου τὸ περὶ Θεσπρωτῶν βιβλίον ὀλόκληρον καὶ Πείσανδρος Καμυρεὺς Πισίνου τοῦ Λινδίου τὴν Ἡράκλειαν, Πανύασίς τε ὁ Ἀλικαρνασσεὺς παρὰ Κλεοφύλου τοῦ Σαμίου τὴν Οἰθαλίαν ἄλωσιν.

10 §. 26. Εὐροῖς δ' ἂν καὶ Ὅμηρον τὸν μέγαν ποιητὴν ἐκεῖνα τὰ ἔπη·

οἷον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθιλὲς ἐλαίης, καὶ τὰ ἐξῆς κατὰ λέξιν μετενηνοχότα παρ' Ὀρφείως ἐκ τοῦ Διονίσσου ἀφανισμοῦ. ἐν τε τῇ Θεογονίᾳ ἐπὶ

15 τοῦ Κρόνου Ὀρσεῖ πεποιήται·

καῖτ' ἀποδοχμώσας παχὺν ἀνχένα, καδδέ μιν ὕπνος ἦρει παρδαμάτωρ,

ταῦτα δὲ Ὅμηρος ἐπὶ τοῦ Κύκλωπος μετέθηκεν.

Ἡσιόδός τε ἐπὶ τοῦ Μελάμπος ποιεῖ·

P. ἦδὺν δὲ καὶ τὸ πνθίσθαι ὅσα θνητοῖσιν ἔδειμαν
278. ἀθάνατοι, δειλῶν τε καὶ ἰσθλῶν τέκμαρ ἐναργές,
Sylb. καὶ τὰ ἐξῆς παρὰ Μουσαίου λαβῶν τοῦ ποιητοῦ
κατὰ λέξιν. Ἀριστοφάνης δὲ ὁ κωμικὸς ἐν ταῖς
πρώταις Θεσμοφοριαζούσαις τὰ ἐκ τῶν Κρατίνου P.

25 Ἐμπιπραμένων μετενήνεγκεν ἔπη. Πλάτων δὲ ὁ κω-752.

μικὸς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν τῷ Δαιδάλω τὰ ἀλλή-Pott.
λων ὑφαιροῦνται. τὸν μέντοι Κώκαλον τὸν ποιη-
θέντα Ἀραρότι τῷ Ἀριστοφάνους υἱεὶ Φιλῆμων ὁ
κωμικὸς ὑπαλλάξας ἐν Ὑποβολιμαίῳ ἐκωμώδησεν.

30 τὰ δὲ Ἡσιόδου μετέλλαξαν εἰς πεζὸν λόγον καὶ ὡς
ἴδια ἐξήνεγκαν Εὐμηλὸς τε καὶ Ἀκουσίλαος οἱ ἱστο-
ριογράφοι. Μελησαγόρου γὰρ ἔκλεψεν Γοργίας ὁ
Λεοντίνος καὶ Εὐδήμος ὁ Νάξιος οἱ ἱστορικοὶ καὶ
ἐπὶ τούτοις ὁ Προκοννήσιος Βίων, ὅς καὶ τὰ Κάδ-
35 μου τοῦ παλαιοῦ μετέγραψεν κεφαλαιούμενος, Ἀμφι-
λοχὸς τε καὶ Ἀριστοκλῆς καὶ Λεάνδριος καὶ Ἀναξι-

μένης καὶ Ἑλλαδικὸς καὶ Ἐκαταῖος καὶ Ἀνδροτίων
καὶ Φιλόχορος, Διευχίδας τε ὁ Μεγαρικὸς τὴν ἀρ-
χὴν τοῦ λόγου ἐκ τῆς Ἑλλαδικοῦ Δευκαλιωνίας
μετέβαλεν.

5 §. 27. Σιωπῶ δὲ Ἡράκλειτον τὸν Ἐφέσιον, ὃς
παρ' Ὀρφέως τὰ πλεῖστα εἴληφεν. παρὰ Πυθαγό-
ρου δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἀθάνατον εἶναι Πλάτων ἔσπα-
κεν, οἱ δὲ παρ' Αἰγυπτίων. πολλοὶ τε τῶν ἀπὸ
Πλάτωνος συγγραφὰς πεποιήνται, καθ' ὡς ἀποδει-
10 κνύουσι τοὺς τε Στωικοὺς ὡς ἐν ἀρχῇ εἰρήκαμεν τὸν
τε Ἀριστοτέλη τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα τῶν δογ-
μάτων παρὰ Πλάτωνος εἴληφέναι. ἀλλὰ καὶ Ἐπι-
κουρος παρὰ Δημοκρίτου τὰ προηγουμένα ἔσκεινώ-
ρηται δόγματα. ταυτὶ μὲν οὖν ταύτῃ, ἐπιλείπει
15 γὰρ με ὁ βίος, εἰ καθ' ἕναστον ἐπεξιέναι αἰροίμην
τὴν Ἑλληνικὴν διελέγχων φίλαντον κλοπὴν καὶ ὡς
σφετερίζονται τὴν εὐρεσιν τῶν παρ' αὐτοῖς καλλί-
στων δογμάτων, ἣν παρ' ἡμῶν εἰλήφασιν.

Cap. III.

§. 28. Ἦδη δὲ οὐ μόνον ὑφαιρούμενοι τὰ δόγ-
20 ματα παρὰ τῶν βαρβάρων διελέγχονται, ἀλλὰ καὶ
προσέτι ἀπομιμούμενοι τὰ παρ' ἡμῶν ἄνωθεν ἐκ τῆς
θείας δυνάμεως διὰ τῶν ἀγίας βεβιωκότων εἰς τὴν
ἡμετέραν ἐπιστροφὴν παραδόξως ἐνεργοῦμενα Ἑλλη-
νικὴν μυθολογίαν τευτενόμενοι. καὶ δὴ πευσόμεθα
25 παρ' αὐτῶν ἦτοι ἀληθῆ ταῦτα εἶναι ἢ ἱστοροῦσιν
ἢ ψευδῆ. ἀλλὰ ψευδῆ μὲν οὐκ ἂν φῆσαιεν, οὐ γὰρ
ἂν καταψηφίσαιεντο ἑαυτῶν, οὐκ οὖν ἐχόντες τὴν με-
γίστην εὐθεσίαν, τὸ ψευδῆ συγγράφειν, ἀληθῆ δ' Ἐ.
εἶναι ἐξ ἀνάγκης ὁμολογήσαιεν. καὶ πῶς ἔτι ἄπιστα
753
30 αὐτοῖς καταφαίνεται τὰ διὰ Μωϋσέως καὶ τῶν ἄλλ-
λων προφητῶν τεραστίως ἐπιδειγμένα; πάντων γὰρ

ἀνθρώπων ὁ παντοκράτωρ κηδόμενος θεὸς τοὺς μὲν ἐντολαῖς, τοὺς δὲ ἀπειλαῖς, ἔστιν δ' οὖς σημείοις τερουστίοις, ἐτίους δὲ ἡπίοις ἐπαγγελίαις ἐπιστρέφει πρὸς σωτηρίαν. πλὴν ἄλλ' οἱ Ἕλληνες ἀγχοῦ ποτὲ 5 τὴν Ἑλλάδα πολυχρονίως φθείροντος καὶ ἐπεχούσης ἀγονίας καρπῶν — οἱ καταλειφθέντες, φασὶ, διὰ λιμὸν ἰκέται παραγενόμενοι εἰς Δελφοὺς ἤρουντο τὴν Πυθίαν, πῶς ἂν ἀπαλλαγεῖεν τοῦ δεινοῦ. μίαν δ' αὐτοῖς ἔχρησεν ἀρωγὴν τῆς συμφορᾶς, εἰ χρήσαιτο 10 τῇ Αἰακοῦ εὐχῇ. πεισθεῖς οὖν ἑαυτοῖς Αἰακὸς ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ Ἑλληνικὸν ὄρος τὰς καθαρὰς χεῖρας ἔκτεινας εἰς οὐρανὸν, κοινὸν ἀποκαλέσας τὸν θεὸν ἠῦξάτο οἰκτεῖραι αὐτὸν τετυμμένην τὴν Ἑλλάδα. ἅμα δὲ εὐχομένου βροντὴ ἕξαισιος ἐκτύπει καὶ πᾶς 15 ὁ πέριξ ἀῆρ ἐνεφεῖτο, λάβροι δὲ καὶ συνεχεῖς ὕμβροι καταρραγέντες ὄλην ἐπλήρωσαν τὴν χώραν, ἐντεῦθεν ἄφθονος καὶ πλουσία τελεσφορεῖται εὐκαρπία ταῖς Αἰακοῦ γεωργηθεῖσα εὐχαῖς.

§. 29. „Καὶ ἐπεκαλέσατο”, φησὶ, — „Σαμονὴλ 20 τὸν κύριον καὶ ἔδωκεν κύριος φωνὰς καὶ ἕτερον ἐν ἡμέρᾳ θερῖσμοῦ” *). ὁρᾶς ὅτι „ὁ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους” **) διὰ τῶν ὑποτεταμένων δυνάμεων εἰς ἔστί θεός; πλήρης δὲ ἡ γραφὴ πᾶσα ἡ καθ' ἡμᾶς κατὰ τὰς τῶν δικαίων εὐχὰς ἐπακούον- 25 τός τε καὶ ἐπιτελοῦντος τοῦ θεοῦ ἕκαστον τῶν αἰτημάτων. πάλιν ἱστοροῦσιν Ἕλληνες ἐκλειπόντων ποτὲ τῶν ἐτησίων ἀνέμων Ἀρισταίων ἐν Κέφθῃσαι ἰκμαίῳ Διὶ, πολλὴ γὰρ ἦν φθορὰ φλογμῶ διαπιπραμένων πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ἀναψύχειν τοῖς 30 καρποῦς εἰωθότων ἀνέμων μὴ πνεόντων, — ῥαδίως αὐτοὺς ἀνικαλέσατο Δελφοὶ δὲ Ἐξέρξον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύσαντος ἀνειπούσης τῆς Πυθίας.

ὣ Δελφοὶ λίσσεσθ' ἀνέμους καὶ λώων ἔσται, βωμὸν καὶ θυσίαν ποιήσαντες τοῖς ἀνέμοις ἀρωγούς

*) 1 Reg. 12, 18.

**) Matth. 5, 45.

αὐτοὺς ἔσχον, πνεύσαντες γὰρ ἐρρωμένως περὶ τὴν
Σηπιάδα ἄκραν συνέτριψαν πᾶσαν τὴν παρασκευὴν
τοῦ Περσικοῦ στόλου. P.

§. 30. Ἐμπεδοκλῆς τε ὁ Ἀκράγαντινος κωλυσανέ-754.
δμας ἐπεκλήθη. λέγεται οὖν ἀπὸ τοῦ Ἀκράγαντος ὄρους Pott.
πνέοντος ποτὲ ἀνέμου βαρὺ καὶ νοσῶδες τοῖς ἐγγω-
ρίοις, ἀλλὰ καὶ ταῖς γυναιξίν αὐτῶν ἀγονίας αἰτίου
γινομένου παῦσαι τὸν ἄνεμον, διὸ καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς
ἔπεσι γράφει·

10 παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἳ' ἐπὶ γαῖαν
ὀρνύμενοι θνητοῖσι καταφθινύθουσιν ἀρούρας·
καὶ πάλιν, εὐτ' ἐθέλησθε, παλίντιτα πνεύματα
θήσεις.

παρακολουθεῖν τε αὐτῷ ἔλεγον, τοὺς μὲν μαντοσου-
15 νῶν κεχρημένους, τοὺς δ' ἐπὶ νοῦσον σιδηρὸν δὴ
χαλεποῖσι πεπαρμένους. ἄντικρος γοῖν ἰάσεις τε
καὶ σημεῖα καὶ τέρατα ἐπιτελεῖν τοὺς δικαίους ἐκ τῶν
ἡμετέρων πεπιστεύκασι γραφῶν· εἰ γὰρ καὶ δυνά-
μεις τινὲς τοὺς τε ἀνέμους κινῶσι καὶ τοὺς ὄμβρους
20 διανέμουσιν, ἀλλ' ἀκουσάτωσαν τοῦ ψαλμοῦδοῦ, ὡς
ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, κύριε τῶν δυνάμεων**).

P. οὗτός ἐστιν ὁ τῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν
268. ἔξουσιῶν κύριος. περὶ οὗ ὁ Μωϋσῆς λέγει, ἵνα αὐτῷ
Sylb. συνῶμεν· «καὶ περιτεμεῖσθε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν
25 καὶ τὸν τράχηλον ὑμῶν οὐ σκληρυνεῖτε ἔτι, ὁ γὰρ κύ-
ριος τῶν κυρίων καὶ θεὸς τῶν θεῶν ὁ θεὸς ὁ μέγας
καὶ ἰσχυρὸς**») καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. ὁ τε Ἡσαΐας·
«ἄρατε εἰς ἕψος τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν», λέγει,
«καὶ ἴδετε τίς κατέδειξεν ταῦτα πάντα***).

30 §. 31. Λέγουσι δ' οὖν τινὲς λοιμοὺς τε καὶ
χαλόζας καὶ θυέλλας καὶ τὰ παραπλήσια οὐκ ἀπὸ
τῆς ἀταξίας τῆς ὑλικῆς μόνης, ἀλλὰ καὶ κατὰ τινα
δαμόνων ἢ καὶ ἀγγέλων οὐκ ἀγαθῶν ὀργὴν φιλεῖν

*) Psalm. 84, 1.

***) Deuteron. 10, 16 sq.

****) Iesai. 40, 26.

γίνεσθαι. αὐτίκα φασὶ τοὺς ἐν Κλεωναῖς μάγους φυλάττοντας τὰ μετέωρα τῶν χαλαζοβολήσεων μέλλοντων νεφῶν παράγειν τε ὤδαῖς καὶ θύμασι τῆς ὀργῆς τὴν ἀπειλήν. ἀμέλει καὶ εἴ ποτε ἀπορία ζῶου διαταλάβοι, τὸν σφρέτερον αἰμάξαντες δάκτυλον ἀρκοῦνται τῷ θύματι. ἢ τε Μαντινικὴ Διοτήμα θυ-Ρ. σαμένοις Ἀθηναίοις πρὸ τοῦ λοιμοῦ ἰ' ἔτη ἀναβο-755. λὴν ἐποίησατο τοῦ νόσου, καθάπερ καὶ τοῦ Κρη-Pott. τὸς Ἐπιμενίδου αἱ θυσίαι αὐτοῖς Ἀθαναίοις τὸν
 10 Περσικὸν πόλεμον εἰς τὸν ἴσον ὑπερέθευτο χρόνον. διαφέρειν δ' οὐδὲν νομίζουσι, ἐὰν γοῦν θεοὺς εἶτε καὶ ἀγγέλους τὰς ψυχὰς ταύτας λέγοιμεν. αὐτίκα οἱ ἔμπειροι τοῦ λόγου κατὰ τὰς ἰδρύσεις ἐν πολλοῖς τῶν ἱερῶν καὶ σχεδὸν πάσας τὰς θήκας τῶν κατοι-
 15 χομένων ἐνιδρίσαντο δαίμονας μὲν τὰς τούτων ψυχὰς καλοῦντες, θρησκευέσθαι δὲ πρὸς ἀνθρώπων διδάσκοντες ὡς ἂν ἔξουσίαν λαβούσας διὰ καθαρότητα τοῦ βίου τῇ θεῷ προνοίᾳ εἰς τὴν ἀνθρώπων λειτουργίαν, τὸν περιγίον περιπολεῖν τόπον, ἡπι-
 20 σταντο γὰρ ψυχὰς τινὰς κρατουμένας φύσει τῷ σώματι.

§. 32. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν τῷ περὶ ἀγγέλων λόγῳ προοιούσης τῆς γραφῆς κατὰ καιρὸν διαλεξόμεθα, Δημόκριτος δὲ ἐκ τῆς τῶν μεταρσίων παρα-
 25 τηρήσεως πολλὰ προλέγων Σοφία ἐπωνομάσθη. ὑποδεξαμένου γοῦν αὐτὸν φιλοφρόνως Δαμάσου τοῦ ἀδελφοῦ τεκμηρούμενος ἐκ τινῶν ἀστέρων πολλὸν ἐσόμενον προεἶπεν ὄμβρον. οἱ μὲν οὖν πεισθέντες αὐτῷ συνέilon τοὺς καρποὺς, καὶ γὰρ ὥρα θερούς ἐν
 30 ταῖς ἄλωσιν ἔτι ἦσαν, οἱ δὲ ἄλλοι πάντα ἀπώλεσαν ἀδοκίητον καὶ πολλοῦ καταροήξαντος ὄμβρου. πῶς δὲ ἔτι ἀπιστήσουσιν Ἕλληνες τῇ θεῷ ἐπιφανείᾳ περὶ τὸ ὕρος τὸ Σινῶ, ὀπηρῖκα πῦρ μὲν ἐφλέγετο *), μηδὲν καταναλίσκον τῶν φρομένων κατὰ τὸ ὕρος,

*) Cf. Exod. 3, 2. 19, 18 sq. 10, 19.

σαλπύγγων τε ἤχος ἐφέρετο ἄνευ ὀργάνων ἐμπνεόμενος; ἐκείνη γὰρ ἡ λεγομένη κατάβασις ἐπὶ τὸ ὄρος Θεοῦ ἐπίβασίς ἐστι θείας δυνάμεως ἐπὶ πάντα τὸν κόσμον διηκούσης καὶ κηρυττούσης τὸ φῶς τὸ ἀπρόσβιτον. τοιαύτη γὰρ ἡ κατὰ τὴν γραφὴν ἀλληγορία. πλὴν ἐωράθη τὸ πῦρ, ὡς φησὶν Ἀριστόβουλος, παντὸς τοῦ πλήθους μυριάδων οὐκ ἔλασσαν ἑκατὸν, χω-Ρ. ρίς τῶν ἀφηλίκων ἐκκλησιαζόντων κύκλω τοῦ ὄρους 756. οὐχ ἦττον ἡμερῶν ἐ τῆς περιόδου τυγχανούσης περιPott. 10 τὸ ὄρος.

§. 33. Κατὰ πάντα τοίνυν τόπον τῆς δράσεως πᾶσιν αὐτοῖς κυκλόθεν, ὡς ἂν παρεμβεβληκόσι, τὸ πῦρ φλεγόμενον ἐθεωρεῖτο, ὥστε τὴν κατάβασιν μὴ τοπικὴν γεγονέναι· πάντῃ γὰρ ὁ Θεός ἐστιν. λέ-15 γουσι δὲ καὶ οἱ τὰς ἱστορίας συνταξάμενοι ἀμφὶ τὴν Βρετανικὴν νῆσον ἄντρον τι ὑποκείμενον ὄρει, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς χάσμα· ἐμπίπτοντος οὖν τοῦ ἀνέμου εἰς τὸ ἄντρον καὶ προσρηγνυμένου τοῖς κόλποις τοῦ ὀρύγματος κυμβάλων εὐρύθμως κρουόμενων ἤχον 20 ἔξακούεσθαι. πολλάκις δὲ καὶ ἀνὰ τὰς ὑλας κινουμένων τῶν φύλλων ἀθρόα πνεύματος προσβολῇ ὀρνίθων ὠδῆ παραπλήσιος προσπίπτει ἡχή. ἀλλὰ οἱ τὰ Περσικὰ συνταξάμενοι ἐν τοῖς ὑπερκειμένοις τόποις κατὰ τὴν τῶν μάγων χῶρον τρία κεῖσθαι ὄρη ἐφε-25 ξῆς ἱστοροῦσιν ἐν πεδίῳ μακροῦ, τοὺς δὲ διοδεύοντας τὸν τόπον κατὰ μὲν τὸ πρῶτον γενομένους ὄρος φωνῆς ἔξακούειν συγκλύδου, οἷον βοῶντων οὐκ ὀλίγων τινῶν μυριάδων, καθάπερ ἐν παρατάξει, κατὰ μέσον δὲ ἤκοντας ἤδη πλείονος ὁμοῦ καὶ ἐναργεστέ-30 ρου ἀντιλαμβάνεσθαι θοορίβου· ἐπὶ τέλει δὲ παιωνιζόντων ἀκούειν ὡς νικηκότων. αἰτία δ' οἶμαι πάσης ἡχοῦς ἢ τε λειότης τῶν τόπων καὶ τὸ ἀντρώδες. ἀποβαλλόμενον γοῦν τὸ εἰσφοιτῆσαν πνεῦμα πάλιν 35 εἰς αὐτὸ τὸ χωροῦν βιαιότερον ἡχεῖ.

§. 34. Καὶ ταῦτα μὲν ταύτῃ, Θεῷ δὲ τῷ παντοκράτορι καὶ μηδενοῦς ὄντος ὑποκειμένου φωνὴν καὶ

φαντασίαν ἐγγενῆσαι ἀκοῇ δυνατὸν, ἐνδεικνυμένω τὴν ἑαυτοῦ μεγαλειότητα παρὰ τὰ εἰωθότα φυσικὴν ἔχειν τὴν ἀκολουθίαν, εἰς ἐπιστροφὴν τῆς μηδέπω πιστευσούσης καὶ παραδοχὴν τῆς διδομένης ἐντολῆς. 5νεφέλης δ' οὔσης καὶ ὄρους ὑψηλοῦ, πῶς οὐ δυνατὸν διάφορον ἤχον ἔξακούεσθαι, πνεύματος κινουμένου διὰ τῆς ἐνεργούσης αἰτίας; διὸ καὶ φησιν ὁ προσφῆτης· φωνὴν ῥημάτων ὑμεῖς ἠκούετε, καὶ 10ὁμοίωμα οὐκ εἶδετε^{*)}). ὄρῳς ὕπως ἡ κυριακὴ φωνὴ λόγος ἀσχημάτιστος, ἡ τοῦ λόγου δύναμις ῥῆμα κυρίου φωτεινὸν ἀλήθεια οὐρανόθεν ἄνωθεν ἐπὶ τὴν συναγωγὴν τῆς ἐκκλησίας ἀφιγμένη διὰ φωτεινῆς τῆς προσεχοῦς διακονίας ἐνήργει.

Cap. IV.

§. 35. Εὐροίμεν δ' ἂν καὶ ἄλλο μαρτύριον 15εἰς βεβαίωσιν τοῦ τὰ κάλλιστα τῶν δογμάτων τοὺς ἀρίστους τῶν φιλοσόφων παρ' ἡμῶν σφετερισμένους, P. ὡσεὶ διανχεῖν τῶν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων 757. ἀπηνθίσθαι, τῶν εἰς ἐκάστην αἴρεσιν συντεινόντων Pott. 20τινὰ, μάλιστα δὲ Αἰγυπτίων τὰ τε ἄλλα καὶ τὸ περὶ τὴν μετενσωμάτωσιν τῆς ψυχῆς δόγμα. μετῴσι γὰρ οἰκειάν τινὰ φιλοσοφίαν Αἰγύπτιοι. ἀττικά τοῦτο P. ἐμφαίνει μάλιστα ἡ ἱεροπρεπὴς αὐτῶν θρησκεία, 256. πρῶτος μὲν γὰρ προέρχεται ὁ ᾧδός ἐν τι τῶν τῆς Sylb. μουσικῆς ἐπιφερόμενος συμβόλων. τοῦτον φασὶ δύο 25βίβλους ἀνεληφέναι δεῖν ἐκ τῶν Ἑρμοῦ, ὧν θάτερον μὲν ὕμνους περιέχει θεῶν, ἐκλογισμὸν δὲ βασιλικοῦ βίου τὸ δεύτερον. μετὰ δὲ τὸν ᾧδὸν ὁ ὠροσκόπος ὠρολόγιόν τε μετὰ χεῖρα καὶ φοῖνικα ἀστρολογίας ἔχων σύμβολα πρόεισιν. τοῦτον τὰ ἀστρο- 30λογοῦμενα τῶν Ἑρμοῦ βιβλίων τέσσαρα ὄντα τὸν ἀριθμὸν αἰεὶ διὰ στόματος ἔχειν χρῆ, ὧν τὸ μὲν ἐστι

*) Deuteron. 4, 12.

περὶ τοῦ διακόσμου τῶν ἀπλανῶν φαινομένων ἄστρον, τὸ δὲ περὶ τῶν συνόδων καὶ φωτισμῶν ἡλίου καὶ σελήνης, τὸ δὲ λοιπὸν περὶ τῶν ἀνατολῶν.

§. 36. Ἐξῆς δὲ ὁ ἱερογραμματεὺς προέρχεται ἔχων πτερὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βιβλίον τε ἐν χερσὶ καὶ κανόνα, ἐν ᾧ τὸ τε γραφικὸν μέλαν καὶ σχοῖνος ἦ γράφουσι. τοῦτον τὰ τε ἱερογλυφικὰ καλούμενα περὶ τε τῆς κοσμογραφίας καὶ γεωγραφίας, τῆς τάξεως τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καὶ περὶ τῶν ἐπλα-
10νωμένων, χωρογραφίαν τε τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς τοῦ Νείλου διαγραφῆς σκευῆς τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἀφιερωμένων αὐτοῖς χωρίων, περὶ τε μέτρων καὶ τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς χρησίμων εἰδέναί χροῆ, ἔπειτα ὁ P.
στολιστῆς τοῖς προειρημένοις ἐπιταί ἔχων ἰόν τε 758.
15 τῆς δικαιοσύνης πῆχυν καὶ τὸ σπονδεῖον. οὗτος τὰ Pout.
παιδευτικὰ πάντα καὶ μοσχοσφαγιστικὰ καλούμενα, δέκα δὲ ἐστὶ τὰ εἰς τὴν τιμὴν ἀνήκοντα τῶν παρ' αὐτοῖς θεῶν καὶ τὴν Αἰγυπτίαν εὐσέβειαν περιέχοντα, οἷον περὶ θυμάτων, ἀπαρχῶν, ὕμνων, εὐχῶν, πομ-
20 πῶν, ἑορτῶν καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων.

§. 37. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ προσφῆτης ἔξεισι προφανῆς τὸ ὑδρεῖον ἐγκεκολλημένος, ᾧ ἐπονται οἱ τὴν ἐκπεμψιν τῶν ἄρτων βαστάζοντες. οὗτος, ὡς ἂν προστάτης τοῦ ἱεροῦ, τὰ ἱερατικὰ καλούμενα ἰ βι-
25 βλία ἐκμανθάνει, περιέχει δὲ περὶ τε νόμων καὶ θεῶν καὶ τῆς ὅλης παιδείας τῶν ἱερέων, ὁ γάρ τοι προσφῆτης παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ τῆς διανομῆς τῶν προσόδων ἐπιστάτης ἐστίν. δύο μὲν οὖν καὶ τεσσαράκοντα αἱ πάνν ἀναγκαῖαι τῷ Ἑρμῆ γέγονασι
30 βίβλοι· ὧν τὰς μὲν λς' τὴν πᾶσαν Αἰγυπτίων περιεχούσας φιλοσοφίαν, οἱ προειρημένοι ἐκμανθάνουσι, τὰς δὲ λοιπὰς ἔξ οἱ παστοφόροι λατρικὰς οὔσας περὶ τε τῆς τοῦ σώματος κατασκευῆς καὶ περὶ νόσων καὶ περὶ ὀργάνων καὶ φαρμάκων καὶ περὶ ὀφθαλμῶν
35 καὶ τὸ τελευταῖον περὶ τῶν γυναικίων.

§. 38. Καὶ τὰ μὲν Αἰγυπτίων ὡς ἐν βραχεῖ

φάναι τσαῦτα, Ἰνδῶν δὲ ἡ φιλοσοφία καὶ αὐτῶν
 διαβεβόηται. Ἀλέξανδρος γοῦν ὁ Μακεδῶν δέκα λα-
 βῶν Ἰνδῶν γυμνοσοφιστὰς τοὺς δοκοῦντας ἀρίστους
 εἶναι καὶ βραχυλογωτάτους προβλήματα αὐτοῖς προῦ-
 5 ἤθηκε τὸν μὴ ἀποκρινόμενον εὐστόχως ἀνελεῖν ἀπει-
 λήσας, ἓνα τὸν πρεσβύτερον αὐτῶν ἐπικρίνειν κελεύ-
 σας. ὁ μὲν οὖν πρῶτος ἔξετασθεὶς, πότερον οἶεται
 τοὺς ζῶντας εἶναι πλείονας ἢ τοὺς τεθνεῶτας, τοὺς
 ζῶντας ἔφη· οὐ γὰρ εἶναι τοὺς τεθνεῶτας. ὁ δεύ-
 10 τερος δὲ πότερον τὴν γῆν ἢ τὴν θάλασσαν μεῖζονα
 θηρία τρέφειν, τὴν γῆν ἔφη· ταύτης γὰρ μέρος εἶ-
 ναι τὴν θάλασσαν. ὁ δὲ τρίτος, ποῖον ἔστι τῶν
 ζῶων πανουροτάτον, ὃ μέχρι νῦν οὐκ ἐγνώσθη·
 εἶπεν, ἄνθρωπος. ὁ δὲ τέταρτος ἀνακρινόμενος τί-
 15 λογισμῶ τὸν Σαββᾶ ἀπέστησαν ἄρχοντα αὐτὸν ὄντα, P.
 ἀπεκρίθη· καλῶς ζῆν βουλόμενοι αὐτὸν ἢ κακῶς ἀπο-731
 θανεῖν. ὁ δὲ πέμπτος ἐρωτηθεὶς πότερον οἶεται Pott.
 τὴν ἡμέραν πρότερον ἢ τὴν νύκτα γεγονέναι εἶπεν·
 ἡμέρα μία, τῶν γὰρ ἀπόρων ἐρωτήσεων ἀνάγκη καὶ
 20 τὰς ἀποκρίσεις ἀπόρους εἶναι. ὁ δὲ ἕκτος ὑπορηθεὶς
 πῶς ἂν τις φιληθείη μάλιστα, ἂν κράτιστος ὢν,
 ἔφη, μὴ φοβερὸς εἶη. ὁ δὲ ἕβδομος ἐρωτηθεὶς πῶς
 ἂν τις ἐξ ἀνθρώπων γένοιτο θεὸς, εἰ πράξειεν, εἶπεν,
 ἂ πράξαι ἄνθρωπον μὴ δυνατόν ἐστιν. ὁ δὲ ὄγδοος
 25 ἐρωτηθεὶς τί ἰσχυρότερον, ζωὴ ἢ θάνατος, ζωὴ,
 ἔφη, τσαῦτα κακὰ φέρουσα. ὁ δὲ ἔννατος ἔξετα-
 σθεὶς μέχρι τίνος ἀνθρώπῳ καλῶς ἔχει ζῆν, μέχρι
 οὗ, ἔφη, μὴ νομίξῃ τὸ τεθνάναι τοῦ ζῆν ἄμεινον.
 κελεύσαντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὸν δέκατον εἰ-
 30 πεῖν τι· δικαστῆς γὰρ ἦν· ἕτερος, ἔφη, ἑτέρου
 χεῖρον εἶπεν. τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου φήσαντος, οὐκοῦν
 καὶ σὺ πρῶτος ἀποθανῆ τοιαῦτα κρίνων, καὶ πῶς,
 εἶπεν, βασιλεῦ, ἀληθῆς εἴης, φήσας πρῶτον ἀπο-
 κτεῖναι τὸν πρῶτον ἀποκρινόμενον κάκιστα;

Cap. V.

§. 39. Καὶ ὡς μὲν κλέπται πάσης γραφῆς Ἑλληνες εἴρηται, ἱκανῶς οἶμαι διὰ πλειόνων δέδεικται τεκμηρίων· ὅτι δὲ οὐ κατ' ἐπίγνωσιν ἴσασι τὸν Θεὸν, ἀλλὰ κατὰ περίφασιν Ἑλλήνων οἱ δοκιμώστατοι, Πέτρος ἐν τῷ κηρύγματι λέγει· γινώσκετε οὖν ὅτι εἷς Θεὸς ἐστίν, ὃς ἀρχὴν πάντων ἐποίησεν καὶ τέλους ἐξουσίαν ἔχων, καὶ ὁ ἀόρατος, ὃς τὰ πάντα ὄρα, ἀχώρητος, ὃς τὰ πάντα χωρεῖ, ἀνεπίδεῆς, οὗ τὰ πάντα ἐπιδέεται, καὶ δι' ὃν ἐστίν· ἀκατάληπτος, ἀέναιος, ἀφθαρτος· ἀποίητος, ὃς τὰ πάντα ἐποίησεν λόγῳ δυνάμει αὐτοῦ, τῆς γνωστικῆς γραφῆς, τουτέστι τοῦ υἱοῦ. εἶτα ἐπιφέρει· τοῦτον τὸν Θεὸν σέβετε, μὴ μετὰ τοὺς Ἕλληνας· ὡς δηλονότι τὸν αὐτὸν ἡμῖν σεβόντων Θεὸν καὶ τῶν παρ' Ἑλλησι δοκίμων, P. 15 ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν παντελεῆ τὴν δι' υἱοῦ πα-716. ράδοσιν μεμαθηκότων. μὴ τοίνυν', φασὶ, σέ-^{Pott.} βετε', οὐκ εἶπεν, Θεὸν ὃν οἱ Ἕλληνες; ἀλλὰ μὴ κατὰ τοὺς Ἕλληνας· τὸν τρόπον τὸν τῆς σεβήσεως ἐναλλάττων τοῦ Θεοῦ, οὐχὶ δὲ ἄλλον καταγγέλλον.

20 §. 40. Τί οὖν ἐστὶ τὸ μὴ κατὰ τοὺς Ἕλληνας', αὐτὸς διασαγήσει Πέτρος ἐπιφέρων· ὅτι ἀγνοία φερόμενοι καὶ μὴ ἐπιστάμενοι τὸν Θεὸν ὡς P. ἡμεῖς κατὰ τὴν γνῶσιν τὴν τελείαν, ἣν ἔδωκεν αὐ-70. τοῖς ἐξουσίας εἰς χρῆσιν, μορφώσαντες ξύλα καὶ λί-^{ylb.} θους, χαλκὸν καὶ σίδηρον, χρυσὸν καὶ ἄργυρον, τῆς ὕλης αὐτῶν καὶ χρήσεως, τὰ δοῦλα τῆς ὑπάρξεως ἀναστήσαντες, σέβονται, καὶ ἃ δέδωκεν αὐτοῖς εἰς βρωσιν ὁ Θεὸς πετεινὰ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς θαλάσσης τὰ νηκτὰ καὶ τῆς γῆς τὰ ἐρπετὰ καὶ τὰ θη-30^{rla} ῥῆα σὺν κτήνεσι τετραπόδοις τοῦ ἀγροῦ γαλαῖς τε καὶ μῦς αἰλούρους τε καὶ κύνας καὶ πιθήκους, καὶ τὰ ἴδια βρώματα βροτοῖς, θύματα θύουσιν, καὶ νεκρὰ νεκροῖς προσφέροντες ὡς Θεοῖς ἀχαριστοῦσι τῷ Θεῷ διὰ ταύτων ἀρκοίμενοι αὐτὸν εἶναι.

§. 41. Καὶ ὅτι γε ὡς τὸν αὐτὸν Θεὸν ἡμῶν
 τε αὐτῶν καὶ Ἑλλήνων ἐγνωκότων φέρεται, πλὴν
 οὐχ ὁμοίως, ἐποίησε πάλιν ὡδὲ πως· μηδὲ κατὰ
 Ἰουδαίους σέβεσθε, καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μόνοι οἰόμενοι τὸν
 5 Θεὸν γινώσκουν οὐκ ἐπίστανται, λατρεύοντες ἀγγέλοις
 καὶ ἀρχαγγέλοις, μηνὶ καὶ σελήνῃ. καὶ ἐὰν μὴ σελήνῃ
 φανῆ, σάββατον οὐκ ἄγουσι τὸ λεγόμενον πρῶτον, οὐδέ
 νεομηνίαν ἄγουσιν οὔτε ἄζυμα οὔτε ἑορτὴν οὔτε με-
 γάλην ἡμέραν· εἶτα τὸν κολοφῶνα τοῦ ζητουμένου
 10 προσεπιφέρει· ὥστε καὶ ὑμεῖς ὁσίως καὶ δικαίως
 μανθάνοντες ἃ παραδίδομεν ὑμῖν, φυλάσσεσθε, και-
 νῶς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Χριστοῦ σεβόμενοι, εὔρομεν
 γὰρ ἐν ταῖς γραφαῖς καθὼς ὁ κύριος λέγει· «ἰδοὺ P.
 διατίθεμαι ὑμῖν καινὴν διαθήκην; οὐχ ὡς διεθέμην 761.
 15 τοῖς πατέρας ὑμῶν ἐν ὄρει Χωρήβ» *)· νέαν ὑμῖν P. 101.
 διέθετο, τὰ γὰρ Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων παλαιὰ,
 ὑμεῖς δὲ οἱ καινῶς αὐτὸν τρίτῳ γένει σεβόμενοι Χρι-
 στιανοί. σαφῶς γὰρ οἶμαι ἐδήλωσεν τὸν ἕνα καὶ
 μόνον Θεὸν ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἔθνικῶς, ὑπὸ δὲ Ἰου-
 20 δαίων Ἰουδαϊκῶς, καινῶς δὲ ὑφ' ἡμῶν καὶ πνευμα-
 τικῶς γνωσκόμενον.

§. 42. Πρὸς δὲ καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς Θεὸς ἀμφω
 ταῖν διαθήκαιν χορηγός, ὁ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλο-
 σοφίας δοτὴρ τοῖς Ἑλλησιν, δι' ἧς ὁ παντοκράτωρ
 25 παρ' Ἑλλησι δοξάζεται, παρέστησεν, δῆλον δὲ κἀν-
 θένδε. ἐκ γοῦν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, ἀλλὰ καὶ
 ἐκ τῆς νομικῆς εἰς τὸ ἕν γένος τοῦ σωζομένου συν-
 ἄγονται λαοῦ οἱ τὴν πίστιν προσιέμενοι, οὗ χρόνον
 διαιρουμένων τῶν τριῶν λαῶν ἵνα τις φύσεις ὑπο-
 30 λάβοι τριττὰς, διαφόροις δὲ παιδευομένων διαθήκαις
 τοῦ ἐνὸς κυρίου ὄντως ἐνὸς κυρίου ῥήματι, ἐπεὶ ὅτι
 καθάπερ Ἰουδαίους σώζεσθαι ἠβούλετο ὁ Θεὸς τοὺς
 προφήτας διδοὺς, οὕτως καὶ Ἑλλήνων τοὺς δοκιμω-

*) Ierem. 31, 31 sq. Hebr., 8, 8—10.

τάτους οικείους αὐτῶν τῆ διαλέκτῳ προφήτας ἀναστήσας, ὡς οἱοί τε ἦσαν δέχεσθαι τὴν παρὰ Θεοῦ εὐεργεσίαν τῶν χυδαίων ἀνθρώπων διέκρινεν. δηλώσει πρὸς τῷ Πέτρου κηρύγματι ὁ ἀπόστολος λέγων Παῦλος.

§. 43. Λάβετε καὶ τὰς Ἑλληνικὰς βίβλους, ἐπίγνωτε Σίβυλλαν, ὡς δηλοῖ ἓνα Θεὸν καὶ τὰ μέλ- P. λοντα ἔσεσθαι, καὶ τὸν Ὑστάσπην λαβόντες ἀνά-762. γνωτε, καὶ εὐρήσετε πολλῶν τηλανγέστερον καὶ σα-Pott. 10 φέστερον γεγραμμένον τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ καθὼς παρὰ ταξιν ποιήσουσι τῷ Χριστῷ πολλοὶ βασιλεῖς μισοῦντες αὐτὸν καὶ τοὺς φοροῦντας τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ καὶ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν παρυσίαν αὐτοῦ. εἶτα ἐνὶ λόγῳ πνιθάνεται ἡμῶν. ὄλος δὲ 15 ὁ κόσμος καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τίνος, οὐχὶ τοῦ Θεοῦ; διὰ τοῦτο φησὶν ὁ Πέτρος εἰρηκέναι τὸν κύριον τοῖς ἀποστόλοις. ἂν μὲν οὖν τις θελήσῃ τοῦ Ἰσραὴλ μετανοῆσαι διὰ τοῦ ὀνόματός μου πιστεῦν ἐπὶ τὸν Θεὸν, ἀφεθήσονται αὐτῷ αἱ ἁμαρτίαι μετὰ δώδεκα 20 ἔτη. ἐξέλθετε εἰς τὸν κόσμον μή τις εἴπῃ· οὐκ ἠκούσαμεν*.

Cap. VI.

§. 44. Ἄλλ' ὡς κατὰ καιρὸν ἦκει τὸ κήρυγμα νῦν, οὕτως κατὰ καιρὸν ἐδόθη νόμος μὲν καὶ προφηταὶ βαρβάρους, φιλοσοφία δὲ Ἑλλησι τὰς ἀκοῦς 25 ἐδίξονσα πρὸς τὸ κήρυγμα. λέγει γοῦν κύριος ὁ ὄνσάμενος Ἰσραὴλ. «καιρῶ δεκτῶ ἐπήκουσά σου καὶ ἐν ἡμέρῃ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι, ἔδωκάς σε εἰς διαθήκην ἔθνων τοῦ κατασκηναῖσαι τὴν γῆν καὶ κληρονομηῖσαι κληρονομίαν ἔρήμου, λέγοντα τοῖς ἐν 30 δεσμοῖς· ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκοτει ἀνακαλυφθήναι*»). εἰ γὰρ δέσμιοι μὲν Ἰουδαῖοι, ἐφ' ὧν

*) Iesai. 49, 8 κγ.

λιον πολλὰ τῶν κεκοιμημένων „ἀνεστάσθαι” *), εἰς ἀμείνω δῆλον ὅτι μετατεθειμένων τάξιν. γέγονεν ἄρα τις καθολικὴ κίνησις καὶ μετάθεσις κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ σωτήρος. δίκαιος τοίνυν δικαίου καθὼς ὁ δίκαιός ἐστιν οὐ διαφέρει, εἴτε τε νομικὸς ἢ εἴτε Ἕλληνα, οὐ γὰρ Ἰουδαίων μόνων, πάντων δὲ ἀνθρώπων ὁ θεὸς κύριος, προσεχέστερον δὲ τῶν ἐγνωκότων πατήρ. εἰ γὰρ τὸ καλῶς βιοῦν καὶ νομίμως ἐστὶ βιοῦν, καὶ τὸ εὐλόγως βιοῦν κατὰ νόμον ἐστὶ βιοῦν. ὀρθῶς δὲ 10 βεβιωκότες οἱ πρὸ νόμου εἰς πίστιν ἐλογίσθησαν καὶ δίκαιοι εἶναι ἐκρίθησαν, δῆλόν που καὶ τοὺς ἐκτὸς νόμου γενομένους διὰ τὴν τῆς φωνῆς ιδιότητα ὀρθῶς βεβιωκότας, εἰ καὶ ἐν Αἴδου ἔτυχον ὄντες καὶ ἐν φρουρᾷ, ἐπακούσαντας τῆς τοῦ κυρίου φωνῆς εἴτε 15 τῆς αὐθεντικῆς εἴτε καὶ τῆς διὰ τῶν ἀποστόλων ἐνεργούσης, ἢ τάχος, ἐπιστραφηναί τε καὶ πιστεῦσαι· μνησθήμεθα γὰρ ὅτι „δύναμις τοῦ θεοῦ” **) ἐστὶν ὁ κύριος. καὶ οὐκ ἂν ποτε ἀσθενῆσαι δύναμις. οὕτως οἶμαι δεικνύσθαι ἀγαθὸν μὲν τὸν θεόν, δυνατὸν δὲ 20 τὸν κύριον, σώζειν μετὰ δικαιοσύνης καὶ ἰσότητος τῆς πρὸς τοὺς ἐπιστρέφοντας εἴτε ἐνταῦθα εἴτε καὶ ἀλλαχόθι. οὐ γὰρ ἐνταῦθα μόνον ἡ δύναμις ἢ ἐνεργητικὴ φθάνει, πάντῃ δὲ ἐστι καὶ αἰεὶ ἐργάζεται.

§. 48. Αὐτίκα ἐν τῷ Πέτρῳ κηρύγματι ὁ κύριός φησι πρὸς τοὺς μαθητὰς μετὰ τὴν ἀνάστασιν, Ρ. 25 ἐξελεξάμην ὑμᾶς δώδεκα μαθητὰς, κρίνας ἀξίους 765. ἐμοῦ, οὓς ὁ κύριος ἠθέλησεν καὶ ἀποστόλους πιστοὺς ποιῆγησάμενος εἶναι, πέμπων ἐπὶ τὸν κόσμον εὐαγγελίσασθαι τοὺς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἀνθρώπους, γινώσκειν ὅτι εἷς θεὸς ἐστίν, διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ πίστεως ἐμῆς δηλοῦντας τὰ μέλλοντα, ὅπως οἱ ἀκούσαντες καὶ πιστεύσαντες σωθῶσιν, οἱ δὲ μὴ πιστεύσαντες ἀκούσαντες μαρτυρήσωσιν, οὐκ ἔχοντες ἀπολογίαν εἰπεῖν „οὐκ ἠκούσαμεν”. τί οὖν; οὐχὶ καὶ

*) Matth. 27, 52.

**) 1 Corinth. 1, 29.

ἐν Αἰδου ἢ αὐτὴ γέγονεν οἰκονομία; ἵνα κάκεῖ πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἀκούσασαι τοῦ κηρύγματος ἢ τὴν μετάνοιαν ἐνδείξωνται ἢ τὴν κόλασιν δικαίαν εἶναι, δι' ὧν οὐκ ἐπίστευσαν, ὁμολογήσωσιν. ἦν δ' ἂν πλεονεξίας οὐ τῆς τυχοῦσης ἔργον τοῖς προεξεληλυθότας τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου, μὴ εὐηγγελισμένους μηδὲ ἐξ αὐτῶν τὴν αἰτίαν παρασχομένους κατὰ τὸ πιστεῦσαι ἢ μὴ ἦτοι τῆς σωτηρίας ἢ τῆς κολάσεως 10 μετασχεῖν. οὐ γάρ που θέμις τοὺς μὲν ἀκρίτως καταδικάζεσθαι, μόνους δὲ τοὺς μετὰ τὴν παρουσίαν τῆς θείας ἀπολελυμένους δικαιοσύνης. πάσαις δ' ἄνωθεν ταῖς ψυχαῖς εἴρηται ταῖς λογικαῖς „ὅσα ἐν ἀγνοίᾳ τις ὑμῶν ἐποίησεν μὴ εἰδὼς σαφῶς τὸν θεόν, 15 ἔαν ἐπιγνοὺς μετανοήσῃ, πάντα αὐτῷ ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα. ἰδοὺ γὰρ”, φησὶ, “τέθεικα πρὸ προσώπου ὑμῶν τὸν θάνατον καὶ τὴν ζωὴν, ἐκλέξασθαι τὴν ζωὴν” *), πρὸς σύγκρισιν ἐκλογῆς τεθεῖσθαι λέγων ὁ θεὸς οὐ πεποιηκέναι ἄμφω.

20 §. 49. Καὶ ἐν ἑτέρᾳ γραφῇ λέγει· ἔαν ἀκούσῃτέ μου καὶ θελήσῃτε, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε, ἔαν δὲ μὴ ἀκούσῃτέ μου μηδὲ θελήσῃτε, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται· τὸ γὰρ στόμα κυρίου ἐλάλησεν ταῦτα” **). πάλιν δὲ ἄντικρυς ὁ Δαβὶδ, μᾶλλον 25 δὲ ὁ κύριος ἐκ προσώπου τοῦ ὁσίου· εἷς δὲ οὗτος ἐκ μεταβολῆς κόσμου, πᾶς ὁ διαφόροις χρόνοις διὰ πίστεως σωθεῖς τε καὶ σωθησόμενος· „ἠψφράνθη μου ἢ καρδία καὶ ἠγαλλιάσατο ἢ γλῶσσά μου” ***). P. „ἔτι δὲ καὶ ἡ σὰρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι”, 272. φησὶν, „ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς Sylb. Αἰδην οὐδὲ δώσεις τὸν ὁσίον σου ἰδεῖν διαφθοράν. ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς· πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου” †).

*) Deuteron. 30, 15. 19.

**) Iesai. 1, 19 sq.

***) Psalm. 6, 9—11.

†) Actor. 2, 26—29.

§. 50. Ὡσπερ οὖν τίμιος ὁ λαὸς τῷ κυρίῳ, οὕτως ὁ λαὸς ἅγιος ἅπας ἐστίν, σὺν τῷ Ἰουδαίῳ καὶ ὁ ἐξ ἔθνῶν ἐπιστρέφων, ὅς ὁ προσήλυτος προεφητεύετο. εἰκότως ἄρα „βοῦν” φησὶ „καὶ ἄρκτον” 5 ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔσεσθαι *) ἢ γραφῆ, βοῦς μὲν γὰρ εἴρηται P. ὁ Ἰουδαῖος ἐκ τοῦ κατὰ νόμον ὑπὸ ζυγὸν καθαροῦ 766. κριθέντος ζώου, ἐπεὶ καὶ διχηλεῖ καὶ μηρουκᾶται ὁ Pott. βοῦς, ὁ ἔθνικὸς δὲ διὰ τῆς ἄρκτου ἐμφαίνεται ἀκαθάρτου καὶ ἀγρίου θηρίου, τίκει δὲ τὸ ζῶον σάρκα 10 ἀτύπωτον, ἣν σχηματίζει εἰς τὴν τοῦ θηρίου ὁμοιότητα τῇ γλώττῃ μόνον, λόγῳ γὰρ τυποῦται εἰς τὸ ἡμερῶσθαι ἐκ τοῦ θηριώδους βίου ὁ ἐξ ἔθνῶν ἐπιστρέφων, τιθασσενθεῖς τε ἤδη καὶ αὐτὸς ὡς βοῦς ἀγνίζεται. αὐτίκα φησὶν ὁ προφήτης· „σειρῆνες 15 εὐλόγησουσὶν με καὶ θυγατέρες στρουθῶν καὶ τὰ θηρία πάντα τοῦ ἀγροῦ” **). τῶν ἀκαθάρτων ζώων τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ γινώσκειται, τουτέστι τοῦ κόσμου, ἐπεὶ τοὺς εἰς πίστιν ἀγρίους καὶ ὄνυκτοὺς τὸν βίον μηδὲ τῇ κατὰ νόμον δικαιοσύνην κεκαθαμένους 20 θηρία προσαγορεύει. μεταβαλόντες μέντοι ἐκ τοῦ εἶναι διὰ τῆς κυριακῆς πίστεως ἄνθρωποι γίνονται θεοῦ τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ θελῆσαι μεταβάλλεσθαι εἰς τὸ γενέσθαι προκόπτοντες. τοὺς μὲν γὰρ προτρέπει ὁ κύριος, τοῖς δὲ ἤδη ἐγχειρήσασι καὶ χεῖρα ὀρέγει 25 καὶ ἀνέλκει, „οὐ γὰρ ὑποστέλλεται πρόσωπον ὁ πάντων δεσπότης, οὐδὲ ἐντραπήσεται μέγεθος, ὅτι μικρὸν καὶ μέγαν αὐτὸς ἐποίησεν ὁμοίως τε προνοεῖ πάντων” ***).

§. 51. Καὶ ὁ Δαβὶδ φησὶν· „εἰ δὲ καὶ ἐνε- 30 πάγησαν ἔθνη ἐν διαφθορᾷ, ἣ ἐποίησαν, ἐν παγίδι ταύρῃ ἣ ἔκρουσαν, συνελήφθη ὁ ποῦς αὐτῶν” †), ἀλλὰ ἐγένετο κύριος καταφυγὴ τῷ πένητι, βοηθὸς ἐν εὐκαιρίᾳ καὶ ἐν θλίψει” ††). εὐκαιρῶς ἄρα εὐηγγελί-

*) Iesai. 11, 7. **) Ibid. 43, 20. ***) Sapiens. 6, 7.
†) Psalm. 9, 15. ††) Ibid. v. 9.

σθησαν οἱ ἐν θλίψει ὄντες. καὶ διὰ τοῦτο φησὶν· ἀναγγεῖλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ” *)), ἵνα μὴ ἀδίκως κριθῶσιν. εἰ τοίνυν τοὺς ἐν σαρκὶ διὰ τοῦτο ἐδηγγεῖλισατο, ἵνα μὴ καταδικασθῶσιν ἀδίκως, πῶς οὐ καὶ τοὺς προεξεληλυθότας τῆς παρουσίας αὐτοῦ διὰ τὴν αὐτὴν ἐδηγγεῖλισατο αἰτίαν; “δίκαιος γὰρ κύριος καὶ δικαιοσύνην ἠγάπησεν, εὐθύτητα εἶδεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ” **)). “ὁ δὲ ἀγαπῶν ἀδικίαν μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν” ***)).

10 §. 52. Εἰ γοῦν ἐν τῷ κατακλυσμῷ ἀπώλετο πᾶσα ἁμαρτωλὸς σὰρξ εἰς παιδείαν γενομένης αὐτοῖς τῆς κολάσεως, πρῶτον μὲν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ παιδευτικὸν καὶ ἐνεργητικὸν τυγχάνον σώζειν τοὺς ἐπιστρέφοντας πιστευτέον, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ λεπτο-
15 μερέστερον, ἢ ψυχὴ, οὐκ ἂν ποτε πρὸ παχυμερεστέρου ὕδατος πάθοι τι δεινὸν διὰ λεπτότητα καὶ ἀπλό-P. τητα μὴ κρατουμένης, ἢ καὶ ἀσώματος προσαγο-792. ρεῖται. ὁ δ’ ἂν παχυμερὲς ἐκ τῆς ἁμαρτίας πε-Pott. παχυμμένον τύχη, τοῦτο ἀπορρίπτεται σὺν τῷ σαρκι-
20 κῷ πνεύματι τῷ κατὰ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμοῦντι. ἤδη δὲ καὶ τῶν τὴν κοινότητα πρεσβερόντων ὁ κορυφαῖος Οὐαλεντίνος ἐν τῇ περὶ φίλων ὁμιλίᾳ κατὰ λέξιν γράφει· πολλὰ τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς δη-
25 σίαις βίβλοις εὑρίσκειται γεγραμμένα ἐν τῇ ἐκκλη-
σῆσιν τοῦ Θεοῦ, τὰ γὰρ κενὰ ταῦτα ἔστι τὰ ἀπὸ καρ-
δίας ῥήματα· “νόμος ὁ γραπτὸς ἐν καρδίᾳ, οὗτός ἐστιν ὁ λαὸς ὁ τοῦ ἠγαπημένου, ὁ φιλούμενος καὶ φιλῶν αὐτόν” †).

§. 53. Δημοσίας γὰρ βίβλους εἴτε τὰς Ἰου-
30 δαϊκὰς λέγει γραφὰς εἴτε τὰς τῶν φιλοσόφων, κοινοποιεῖ τὴν ἀλήθειαν. Ἰσίδωρός τε ὁ Βασιλείδου υἱὸς ἄμα καὶ μαθητὴς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν τοῦ προφήτου Παρχῶρ ἐξηγητικῶν καὶ αὐτὸς κατὰ λέξιν

ο) Psalm. 9, 11. οο) Ibid. 10, 7. °°°) Ibid. v. 10.

†) Roman. 2, 15.

γράφει· φασὶ δὲ οἱ Ἀττικοὶ μεμνηῶσθαι τινὰ Σω-
κράτει παρεπομένου δαίμονος αὐτῶ, καὶ Ἀριστοτέλης
δαίμοσι κεχοῆσθαι πάντας ἀνθρώπους λέγει συνομαρ-
τοῦσιν αὐτοῖς παρὰ τὸν χρόνον τῆς ἐνσωματώσεως,
5προφητικὸν τοῦτο μᾶθημα λαβὼν καὶ καταθέμενος
εἰς τὰ ἑαυτοῦ βιβλία, μὴ ὁμολογήσας ὄθεν ὑφείλετο
τὸν λόγον τοῦτον· καὶ πάλιν ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς
αὐτῆς συντάξεως ᾧδὲ πως γράφει· καὶ μή τις οἶε-
σθω, ὃ φασὶ ἐῖναι τῶν ἐκλεκτῶν, τοῦτο προ-
10ειρημένον ὑπάρχειν ὑπὸ τινῶν φιλοσόφων· οὐ γάρ
ἐστὶν αὐτῶν εὐρημα, τῶν δὲ προφητῶν σφετερισά-
μενοι προσέθηκαν τῷ μὴ ὑπάρχοντι κατ' αὐτοὺς
σοφῶ· αὐθὶς τε ἐν τῷ αὐτῶ· καὶ γὰρ μοι δοκεῖ
τοὺς προσποιουμένους φιλοσοφεῖν, ἵνα μάθωσι τί ἐστὶν
15ἡ ὑπόπιερος δροῦς καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ πεποικιλμένον
φᾶρος, πάντα ὅσα Φερεκύδης ἀλληγορήσας ἐθεολό-
γησεν λαβὼν ἀπὸ τῆς τοῦ Χάμ προφητείας.

Cap. VII.

§. 54. Τὴν ὑπόθεσιν ὡς πάλαι παρεσημειωσά-
μεθα, οὐ τὴν κατὰ ἐκάστην αἵρεσιν ἀγωγὴν φασὶν,
20ἀλλ' ὅπερ ὄντως ἐστὶ φιλοσοφία, ὁρθῶς σοφίαν τε-
χνικὴν τὴν ἐμπειρίαν παρέχουσιν τῶν περὶ τὸν βίον,
τὴν δὲ σοφίαν ἐμπεδον γνῶσιν θεῶν τε καὶ ἀν-Ρ.
θρωπίνων πραγμάτων κατάληψιν τινὰ βεβαίαν οὐ-768.
σαν καὶ ἀμετάπτωτον, συνειληφυσίαν τὰ τε ὄντα καὶ Ρου.
25τὰ παρωχηκότα καὶ τὰ μέλλοντα, ἣν ἐδιδάξατο ἡμᾶς διὰ
τε τῆς παρουσίας διὰ τε τῶν προφητῶν ὁ κύριος. καὶ
ἐστὶν ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου παραδοθεῖσα, ταύτη καὶ
πάντως ἀληθῆς ὑπάρχει βουλήσει, ὡς διὰ τοῦ υἱοῦ
ἐγνωσμένη. καὶ ἡ μὲν αἰώνιος ἐστὶν, ἡ δὲ χρόνῳ λυ-
30σιτελής, καὶ ἡ μὲν μία καὶ ἡ αὐτῆ, αἱ δὲ πολλαὶ καὶ
ἀδιάφοροι, καὶ ἡ μὲν ἄνευ παθητικῆς τινὸς κινή-
σεως, ἡ δὲ μετὰ παθητικῆς ὀρέξεως, καὶ ἡ μὲν τέ-
λειος, ἡ δὲ ἐνδεής.

P. §. 55. Ταύτης οὖν τῆς σοφίας ἐπιθυμεῖ ἡ φι-
 273.λοσοφία τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ λόγου
 Sylb. καὶ τῆς τοῦ βίου καθαρότητος ἀγαπητικῶς καὶ φι-
 λητικῶς διατεθεῖσα πρὸς τὴν σοφίαν καὶ πάντα πράτ-
 5.τουσα ἕνεκα τοῦ τυχεῖν αὐτῆς. φιλόσοφοι δὲ λέγον-
 10.ται παρ' ἡμῖν μὲν οἱ σοφίας ἐρωῶντες τῆς πάντων
 δημιουργοῦ καὶ διδασκάλου, τουτέστι γνώσεως τοῦ
 15.υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, παρ' Ἑλλησι δὲ οἱ τῶν περὶ ἀρετῆς λό-
 γων ἀντιλαμβανόμενοι. εἴη δ' ἂν φιλοσοφία τὰ
 20.παρ' ἐκάστη τῶν αἰρέσεων τῶν κατὰ φιλοσοφίαν
 λέγω, ἀδιάβλητα δόγματα μετὰ τοῦ ὁμολογουμένου
 βίου εἰς μίαν ἀθροισθέντα ἐκλογὴν. ἃ καὶ αὐτὰ ἐκ
 25.τῆς βαρβάρου κλαπέντα Θεοδωρήτου χάριτος, Ἑλ-
 ληρικῶς κεκόσμηται λόγῳ· τῶν μὲν γὰρ κλέπται, ὧν
 30.δὲ καὶ παρήκουσαν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ἃ μὲν κινου-
 μένοι εἰρήκασιν, ἀλλ' οὐ τελείως ἐξειργάσαντο, τὰ
 δὲ ἀνθρωπίνῳ στοχασμῷ τε καὶ ἐπιλογισμῷ, ἐν οἷς
 καὶ παραπίπτουσιν, ἐπιβάλλειν δ' οἴονται τῇ ἀλη-
 35.θείᾳ, οὗτοι μὲν τελείως, ὡς δ' ἡμεῖς αὐτοὺς κατα-
 40.λαμβαιόμεθα μερικῶς.

§. 56. Πλέον γοῦν τοῦ κόσμου τούτου οὐκ
 ἴσασιν οὐδέν. καὶ μὴν ὡς ἡ γεωμετρία περὶ μέτρα
 καὶ μεγέθη καὶ σχήματα πραγματευομένη διὰ τῆς
 5.ἐν τοῖς ἐπιπέδοις καταγραφῆς, ἢ τε ζωγραφία τὸν
 10.ὄπτικόν ὄλον τόπον ἐπὶ τῶν σκηνογραφουμένων φαί-
 νεται παραλαμβάνουσα, ταύτης δὲ ψευδογραφεῖ τὴν
 ὕψιν τοῖς κατὰ προσβολὴν τῶν ὀπτικῶν γραμμῶν
 15.σημείοις χρωμένῃ κατὰ τὸ τεχνικόν, ἐντεῦθεν ἐπι-
 φάσεις καὶ ὑποθέσεις καὶ φάσεις σώζονται, καὶ τὰ
 20.μὲν δοκεῖ προῖχειν, τὰ δὲ ἴσχειν, τὰ δ' ἄλλως πῶς
 φαντάζεσθαι ἐν τῷ ὁμαλῷ καὶ λείῳ, οὕτω δὲ καὶ
 οἱ φιλόσοφοι ζωγραφίας δίκην ἀπομιμοῦνται τὴν ἀλή-
 25.θειαν, φιλαντία δὲ πάντων ἁμαρτημάτων αἰτία ἐκά-
 30.στοις ἐκάστοτε. διόπερ οὐ χρὴ τὴν εἰς ἀνθρώπους P.
 35.δόξαν αἰσούμενον φίλαντον εἶναι, ἀλλὰ τὸν Θεόν 769.
 ἀγαπῶντα τῷ ὄντι ὅσιον μετὰ φρονήσεως γίνεσθαι. Ποι.

§. 57. Εἰ γοῦν τις τοῖς μερικοῖς ὡς τοῖς καθολικοῖς χρώμενος τύχη καὶ τὸ δοῦλον ὡς κύριον καὶ ἡγεμονεῖται, σφάλλεται τῆς ἀληθείας οὐ συνιεὶς τὸ τῷ Δαβὶδ κατ' ἐξομολόγησιν εἰρημένον· «γῆν 5[σποδὸν] ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον» *). ἡ φιλαντία δὲ καὶ ἡ οἴησις αὐτῷ γῆ, ἐστὶ καὶ πλάνη. εἰ δὲ τοῦτο, ἐκ μαθήσεως ἢ γνώσεως καὶ ἢ ἐπιστήμης. μαθήσεως δ' οὔσης ζητεῖν ἀνάγκη τὸν διδάσκαλον. Κλεάνθης μὲν γὰρ Ζήνωνα ἐπιγράφεται, καὶ Θεόφρουστος Ἀριστοτέλη Μητροδώρὸς τε Ἐπίκουρον καὶ Πλάτων Σωκράτην, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Πυθαγόραν ἔλθω καὶ Φερικύδην καὶ Θάλητα καὶ τοὺς πρώτους σοφοὺς, ἴσταμαι τὸν τούτων διδάσκαλον ζητῶν, καὶ Αἰγυπτίους εἴπης καὶ Ἰνδοὺς καὶ Βαβυλωνίους καὶ τοὺς μάγους 15αὐτοὺς, οὐ παύσομαι τὸν τούτων διδάσκαλον ἀπαιτῶν, ἀνάγω δὲ σε καὶ ἐπὶ τὴν πρώτην γένεσιν ἀνθρώπων, κακεῖθεν ἄρχομαι ζητεῖν τίς ὁ διδάσκαλος; ἀνθρώπων μὲν οὐδεὶς, οὐδέπω γὰρ μεμαθήκεσαν, ἀλλ' οὐδὲ ἀγγέλων τις, οὐδὲ γὰρ ὡς μηνύουσιν οἱ 20ἀγγελοι, καθ' ὃ ἀγγελοι, οὕτως ἀκούουσιν ἀνθρωποι, οὐδ' ὡς ἡμῖν τὰ ὦτα, οὕτως ἐκείνοις ἢ γλῶττα, οὐδ' ἂν ὄργανά τις δώη φωνῆς ἀγγέλοις, χεῖλη λέγω, καὶ τὰ τούτοις παρακείμενα καὶ φάρυγγα καὶ ἄσθηριον καὶ σπλάγχνα καὶ πνεῦμα καὶ πλησσόμενον 25ἄερα, πολλοῦ γε δεῖ· τὸν θεὸν ἐμβοῶν ἀπροσίτω ἀγιότητι καὶ ἀρχαγγέλων αὐτὸν κεχωρισμένον. ἤδη δὲ καὶ τοὺς ἀγγέλους μεμαθηκέναι παρελήφαμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ τοὺς ἐπὶ τούτων ἄρχοντας, γενητοὶ γάρ.

30 §. 58. Λίπεται τοίνυν ὑπεξαναβάντας ἡμῶς καὶ τὸν τούτων διδάσκαλον ποθεῖν. ἐπεὶ δὲ ἐν μὲν τὸ ἀγέννητον ὁ παντοκράτωρ θεός, ἐν δὲ καὶ τὸ προγεννηθὲν δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν, εἷς γὰρ τῷ ὄντι ἐστὶν ὁ θεός, ὅς

*) Psalm. 102, 9.

ἀρχὴν τῶν ἀπάντων ἐποίησεν” *) , μηνύων τὸν πρωτόγονον υἱὸν, ὁ Πέτρος γράφει συνεὶς ἀκριβῶς τὸ “ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν **)” . σοφία δὲ οὗτος εἴρηται πρὸς ἀπάντων τῶν προφητῶν. οὗτός ἐστιν ὁ τῶν γενητῶν ἀπάντων διδάσκαλος, ὁ σύμβουλος τοῦ θεοῦ τοῦ τὰ πάντα προεγνωκότος. ὁ δὲ ἄνωθεν ἐκ πρώτης καταβολῆς κόσμου πολυτρόπως καὶ πολυμερῶς πεπαίδευκέν τε καὶ τελειοῖ. ὁθεν εἰκότως εἴρηται· μὴ εἴπητε ἑαυτοῖς διδάσκαλον 10 ἐπὶ τῆς γῆς” ***). ὁρᾷς ὁπόθεν ἔχει τὰς λαβὰς ἢ φιλοσοφία ἢ ἀληθείας. κἂν ὁ νόμος εἰκὼν καὶ σκιά P. τῆς ἀληθείας τυγχάνῃ, σκιά γὰρ ὁ νόμος τῆς ἀλη- 770. θείας, ἀλλ’ ἢ φιλαυτία τῶν Ἑλλήνων διδασκάλους Pott. τινὰς ἀνθρώπους ἀνακηρύττει.

15 §. 59. Ὡς οὖν ἐπὶ τὸν ποιητὴν τὸν θεὸν πᾶσα ἀνατρέχει πατριὰ, οὕτως καὶ ἐπὶ τὸν κύριον ἢ τῶν καλῶν διδασκαλία καὶ ἡ δικαιοῦσα καὶ εἰς τοῦτο χειραγωγούσα τε καὶ συλλαμβάνουσα. εἰ δ’ ἐκ τινὸς ποιήσεως τὰ τῆς ἀληθείας, ὅτι δὴ ποτε τρόπῳ λα- 20 βόντες σπέρματα, οὐκ ἐξέθρεψαν τινές, γῆ δὲ ἀγόνῳ καὶ ἀνομβρία παραδεδωκότες ἀγρίαις συνεπλίξαντο βοτάναις, καθάπερ οἱ Φαρισαῖοι ἐξετραπίησαν τοῦ νόμου ἀνθρωπίνως παρεισάγοντες διδασκα- 25 ρακοῦειν προηρημένοι, οἱ πεισθέντες δὲ αὐτῶν τῇ τε τοῦ κυρίου παρουσίᾳ καὶ τῇ τῶν γραφῶν σαφηνείᾳ ἐν ἐπιγνώσει γίνονται τοῦ νόμου, καθάπερ καὶ οἱ ἀπὸ φιλοσοφίας διὰ τῆς τοῦ κυρίου διδασκαλίας ἐν ἐπιγνώσει τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας καθίστανται, τὰ 30 λόγια γὰρ κυρίου, λόγια ἄγνὰ, ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον τῇ γῆ, κεκαθαρισμένον ἑπταπλασίως.

P. §. 60. Ἦτοι ὡς ἄργυρος πολλάκις ἀποκαθαρ- 274. θεῖς εἰς δοκίμιον καθίσταται ὁ δίκαιος †), νόμισμα Sylb.

*) Ioann. 1, 3.

**) Genes. 1, 1.

**) Matth. 33, 8—10.

†) Cf. Psalm. 12, 6.

κυρίου γινόμενος *), καὶ χάραγμα βασιλικὸν ἀναδει-
 ξάμενος, ἢ ἐπεὶ καὶ Σαλομών λέγει, „γλῶσσαν δι-
 καίου ἄργυρον πεπυρωμένον” **), τὴν δεδοκιμα-
 σμένην καὶ σοφὴν διδασκαλίαν, ἐπαινετὴν καὶ ἀπο-
 5 δεκτὴν τυγχάνειν μηνύων, ὅταν ἐκκεκαθαυμένη πλου-
 σίως τυγχάνῃ τῇ γῆ, τουτέστιν ὅταν πολυτρόπως ἢ
 γνωστικῇ ψυχῇ ἀγιάζεται κατὰ τὴν ἀποχὴν τῶν γεω-
 δῶν πυρώσεων, ἀγνίζεται δὲ καὶ τὸ σῶμα ἐν ᾧ οἰ-
 κεί ἐξειδιοποιούμενον εἰς εἰλικρίνειαν ἀγίου νεῶ, ὃ δὲ
 10 ἐν τῷ σώματι καθαρισμὸς τῆς ψυχῆς πρώτης πρῶ-
 τος, οὗτός ἐστιν, ἢ ἀποχὴ τῶν κακῶν, ἣν τινες τε-
 λείωσιν ἠγοῦνται, καὶ ἔστιν ἀπλῶς τοῦ κοινοῦ πι-
 στοῦ, Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλλήνος, ἢ τελείωσις αὕτη,
 τοῦ δὲ γνωστικοῦ μετὰ τὴν ἄλλοις νομιζομένην τε-
 15 λείωσιν ἢ δικαιοσύνη εἰς ἐνέργειαν εὐποιίας προβαί-
 νει, καὶ ὅτι δὴ ἢ ἐπίτασις τῆς δικαιοσύνης εἰς
 ἀγαθοποιίαν ἐπιδέδωκεν, τούτῳ ἢ τελείωσις ἐν ἀμε-
 ταβόλῳ ἔξει εὐποιίας καθ’ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ δια-
 μένει, οἱ μὲν γὰρ σπέρμα Ἀβραάμ δοῦλοι ἔτι τοῦ
 20 Θεοῦ, οὗτοι εἰσιν οἱ κλητοὶ, υἱοὶ δὲ Ἰακώβ οἱ ἐκλε-
 κτοὶ αὐτοῦ οἱ τῆς κακίας πτερύσαντες τὴν ἐνέργειαν.

§. 61. Εἰ τοίνυν αὐτόν τε τὸν Χριστὸν σοφίαν Ρ.
 φημὲν καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν διὰ τῶν προ-771.
 φητῶν, δι’ ἧς ἔστι τὴν γνωστικὴν παράδοσιν ἐκ-Ρουτ.
 25 μανθάνειν, ὡς αὐτὸς κατὰ τὴν παρουσίαν τοὺς
 ἀγίους ἐδίδουξεν ἀποστόλους, σοφία εἴη ἂν ἢ γνῶσις
 ἐπιστήμη οἷσα καὶ κατάληψις τῶν ὄντων τε καὶ
 ἔσομένων καὶ παρρηχότων βεβαία καὶ ἀσφαλῆς ὡς
 ἂν παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ παραδοθεῖσα καὶ ἀπο-
 30 καλυφθεῖσα. καὶ δὴ καὶ εἰ ἔστι τέλος τοῦ σοφοῦ ἢ
 θεωρία, ὀρέγεται μὲν ἢ μὲν ἔτι φιλοσόφων, τῆς
 θείας ἐπιστήμης, οὐδέπω δὲ τυγχάνει, ἣν μὴ μα-
 θήσει παραλάβῃ, σαφηνοθεῖσαν αὐτῷ τὴν προφη-
 τικὴν φωνήν, δι’ ἧς τὰ τ’ ἔόντα τὰ τ’ ἔσόμενα

*) Cf. Psalm. 12, 6.

**) Prouerb. 10, 20.

πρό τ' ἔοντα, ὅπως ἔχει τε καὶ ἔσχεν καὶ ἔξει, παραλαμβάνει. ἢ γινώσις δὲ αὐτὴ ἢ κατὰ διυδοχὰς εἰς ὀλίγους ἐκ τῶν ἀποστόλων ἀγράφως παραδοθεῖσα κατελήλυθεν, ἐντεῦθεν δὲ ἄρα γινώσιν εἴτε σοφίαν συνασκηθῆναι χρὴ εἰς ἔξιν θεωρίας αἰδίων καὶ ἀναλλοίωτον.

Cap. VIII.

§. 62. Ἐπεὶ καὶ Παῦλος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς οὐ φιλοσοφίαν διαβάλλων φαίνεται, τὸν δὲ τοῦ γνωστικοῦ μεταλαμβάνοντα ὕψους οὐκέτι παλινδρομεῖν ἀξιότ
 10 ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν στοιχεῖα τοῦ κόσμου *) ταύτην ἀλληγορῶν στοιχειωτικὴν τινὰ οὖσαν καὶ προπαιδείαν τῆς ἀληθείας. διὸ καὶ τοῖς Ἑβραίοις γράφων τοῖς ἐπανακάμπτουσιν εἰς νόμον ἐκ πίστεως, ἢ πάλιν", φησὶ, "χρεῖαν ἔχετε τοῦ διδά
 15 σκειν ὑμᾶς, τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ καὶ γέγονατε χρεῖαν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ στερεῖας τροφῆς" **). ὡς αὐτως ἄρα καὶ τοῖς ἔξ Ἑλλήνων ἐπιστρέφουσι Κολοσσαεῦσι. "βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας
 20 καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου τούτου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν" ***). δελεάζων αὐτοὺς εἰς φιλοσοφίαν ἀναδραμεῖν τὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν. κἂν λέγη τις κατὰ σύνεσιν ἀνθρώπων φιλοσοφίαν εὐρησθαι πρὸς Ἑλλήνων, ἀλλὰ τὰς γραφὰς εὐρίσκω τὴν
 25 σύνεσιν Θεόπεμπτον εἶναι λεγούσας.

§. 63. Ὁ γοῦν ψαλμωδὸς μεγίστην ἡγεῖται δωρεὰν τὴν σύνεσιν καὶ αἰτεῖ λέγων. "δοῦλος σὸς εἰμι ἐγὼ, συνέτισόν με" †). καὶ μή τι τὸ πολύπειρον
 30 τῆς γνώσεως αἰτούμενος ὁ Δαβὶδ γράφει. "χρηστό-

*) Coloss. 2, 8. **) Hebr. 6, 12. ***) Coloss. 2, 8. Psalm. 119, 125.

τητα καὶ παιδείαν καὶ γνῶσιν δίδαξόν με, ὅτι ταῖς ἐντολαῖς σου ἐπίστευσα” *). κυρίας εἶναι τὰς διαθή- P. κας ὠμολόγηται, καὶ τοῖς τιμιωτέροις δίδοσθαι. 772. λέγει γοῦν ὁ ψαλμὸς πάλιν ἐπὶ τοῦ Θεοῦ· οὐκ οὐκ. 5 ἐποίησεν οὕτως οὐδενὶ ἔθνει καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ οὐκ ἐδήλωσεν αὐτοῖς” **). τὸ δὲ “οὐκ ἐποίησεν οὕτως” πεποιηκέναι μὲν δηλοῖ, ἀλλ’ οὐχ οὕτως. ἐν συγκρίσει γοῦν τὸ “οὕτως” πρὸς τὴν ὑπεροχὴν τὴν καθ’ ἡμᾶς γινομένην, ἐξῆν δὲ δήπου τῷ προφήτῃ 10 εἰπεῖν ἀπλῶς τὸ “οὐκ ἐποίησεν” ἄνευ τῆς προσθήκης τοῦ “οὕτως”. καὶ μὴν καὶ ὁ Πέτρος ἐν ταῖς πράξεσιν· “ἐπ’ ἀληθείας καταλαμβάνομαι”, φησὶν, “ὅτι προσωπολήπτης οὐκ ἔστιν ὁ Θεός, ἀλλ’ ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος 15 δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστίν” ***).

§. 64. Οὐ χρόνῳ τοίνυν τὸ ἀπροσωπόληπτον τοῦ Θεοῦ, ἀλλ’ ἐξ αἰῶνος, οὐδὲ μὴν ἤρξατό ποτε ἢ εὐεργεσία αὐτοῦ, ἀλλ’ οὐδὲ περιορίζεται τόποις ἢ ἀνθρώποις τισὶν, οὐδὲ γὰρ μερικὴ ἢ εὐποιία αὐτοῦ. 20 “ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης”, φησὶν, “ἐν αὐταῖς εἰσελθὼν, ἔξομολογήσομαι τῷ κυρίῳ. αὕτη ἢ πύλη τοῦ κυρίου· δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐτῇ” †). ἔξηγουμένους δὲ τὸ ῥητὸν τοῦ προφήτου Βαρνάβας ἐπιφέρει· πολλῶν πυλῶν ἀνεργυιῶν, ἢ ἐν δικαιο- 25 σύνη αὕτη ἐστὶν ἢ ἐν Χριστῷ, ἐν ἣ μακάριοι πάντες οἱ εἰσελθόντες· τῆς αὐτῆς ἔχεται ἐννοίας καὶ κεῖνο τὸ προφητικόν· “κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν” ††). οὐ τῶν διαθηκῶν τῶν διαφόρων μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς διδασκαλίας τρόπων τῶν τε ἐν Ἑλλήσιν εἰς 30 δικαιοσύνην ἀγόντων τῶν τε ἐν βαρβάρους. σαφῶς δὲ ἤδη καὶ ὁ Δαβὶδ μαρτυρῶν τῇ ἀληθείᾳ ψάλλει· ἔποστραφήτωσαν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν Αἶδην πάντα

*) Psalm. 119, 66.

**) Ibid. 144, 20.

***) Actor. 10, 34 sq.

†) Psalm. 118, 19 sq.

††) Ibid. 29, 3.

τὰ ἔθνη τὰ ἐπιλανθανόμενα τοῦ Θεοῦ” *). ἐπιλαν-
θάνονται δὲ δῆλον ὅτι οὗ πρότερον ἐμίμηντο, καὶ
ὄν πρὶν ἢ ἐκλαθέσθαι ἐγίνωσκον, τοῦτον παραπέμ-
πονται, ἦν ἄρα εἶδησις τις ἀμυρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ
5 παρὰ τοῖς ἔθνεσι.

§. 65. Καὶ ταυτὶ μὲν τῆδε ἐχέτω, πολυμαθῆ
δὲ εἶναι χρὴ τὸν γνωστικὸν, καὶ ἐπειδὴ Ἑλληνές
P. φασὶ Πρωταγόρου προκατάρξαντος παντὶ λόγῳ λόγον
275. ἀντικεισθαι παρεσκευάσθαι καὶ πρὸς τοὺς τοιοῦ-
Sylb. τους τῶν λόγων ἀριόζει λέγεσθαι. λέγει γὰρ ἡ
γραφὴ· “ὁ τὰ πολλὰ λέγων καὶ ἀντακούσεται” **),
παραβολὴν δὲ κυρίου τίς νοήσει, εἰ μὴ σοφὸς καὶ
ἐπιστήμων καὶ ἀγαπῶν τὸν κύριον αὐτοῦ; ἔστω τοί- P.
νον πιστὸς ὁ τοιοῦτος, ἔστω δυνατὸς γνώσιν ἔξει-778.
15 πεῖν, ἦτω σοφὸς ἐν διακρίσει λόγων, ἦτω γοργὸς ἐν Pott.
ἔργοις ἦτω ἀγνός. τοσοῦτω γὰρ μᾶλλον ταπεινο-
φρονεῖν ὀφείλει, ὅσω δοκεῖ μᾶλλον μείζων εἶναι,
ὁ Κλήμης ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους φησί· τοιοῦτος
οἷός τε ἐκείνω πέλεισθαι τῷ παραγγέλματι. “καὶ
20 οὗς μὲν ἐκ πυρὸς ἀρπάζετε, διακρινομένους δὲ
ἐλεεῖτε” ***). ἀμέλει τὸ δρέπανον ἕνεκεν τοῦ κλα-
δεῖν προηγουμένως γέγονεν, ἀλλὰ καὶ πεπλεγμένα
τὰ κλήματα διαστέλλομεν ἐν αὐτῷ καὶ ἀκάνθας
κόπτομεν τῶν συμπεφυκτιῶν ταῖς ἀμπέλοις, αἷς οὗ
25 ῥαδίον ἔστι προσελθεῖν, ταῦτα δὲ πάντα τὴν ἀνα-
φορὰν ἔχει ἐπὶ τὸ κλαδεῦσαι. πάλιν ἄνθρωπος προη-
γουμένως γέγονεν εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ γεω-
μετρεῖ καὶ γεωργεῖ καὶ φιλοσοφεῖ, ὧν τὸ μὲν ἐπὶ τὸ
ζῆν, τὸ δὲ ἐπὶ τὸ εὖ ζῆν, τὸ δὲ ἐπὶ τὸ μελετᾶν τὰ
30 ἀποδεικτικὰ γεγένηται.

§. 66. Ναὶ μὴν οἱ λέγοντες τὴν φιλοσοφίαν
ἐκ τοῦ διαβόλου ὀρμαῖσθαι, κακεῖνο ἐπιστησάτωσαν
ὅτι φησὶν ἡ γραφὴ “μετασχηματίζεσθαι τὸν διάβο-

*) Psalm. 9, 17.

**) Iob. 11, 2.

***) Iudic. 22, 23.

λον εἰς ἄγγελον φωτὸς" *)), τί ποιήσονται; εὐδηλον ὅτι προφητεύοντα. εἰ δὲ ὡς ἄγγελος φωτὸς προφητεύει, ἀληθῆ ἄρα ἔρεϊ. εἰ ἀγγελικὰ καὶ φωτεινὰ προφητεύσει καὶ ὠφέλιμα, τότε ὅτε καὶ μετασχηματίζεται καθ' ὁμοιότητα ἐνεργείας, κἂν ἄλλος ἢ κατὰ τὸ ὑποκείμενον τῆς ἀποστασίας, ἐπεὶ πῶς ἂν ἀπατήσειεν τινα, μὴ διὰ τῶν ἀληθῶν ὑπαγόμενος τὸν φιλομαθῆ εἰς οἰκειότητα καὶ οὕτως ὕστερον εἰς ψεύδος ὑποσύρων; ἄλλως τε καὶ ἐπιστάμενος τὴν ἀλήθειαν εὔρεθῆσεται, καὶ εἰ μὴ καταληπτικῶς, ἀλλ' οἷν οὐκ ἀπειρός γε αὐτῆς. οὐ τοίνυν ψευδῆς ἢ φιλοσοφία, κἂν ὁ κλέπτῃς καὶ ὁ ψεύστης κατὰ μετασχηματισμὸν ἐνεργείας τὰ ἀληθῆ λέγῃ. οὐδὲ μὴν διὰ τὸν λέγοντα, προκαταγνωστέον ἀμαθῶς καὶ τῶν λεγομένων. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν προφητεύειν νῦν δὴ λεγομένων παρατηρητέον, ἀλλὰ τὰ λεγόμενα σκοπητέον εἰ τῆς ἀληθείας ἔχεται.

§. 67. Ἦδη δὲ καὶ καθολικῶ λόγῳ πάντα ἀναγκαῖα καὶ λυσιτελῆ τῷ βίῳ θεόθεν ἤκειν εἰς ἡμᾶς λέγοντες, οὐκ ἂν ἀμάρτομεν, τὴν δὲ φιλοσοφίαν καὶ μᾶλλον Ἑλλησιν οἷον διαθήκην οἰκείαν αὐτοῖς δεδούσθαι ὑποβάθρην οὖσαν τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας, κἂν οἱ φιλοσοφοῦντες τὰ Ἑλλήνων ἐθελωκωφῶσι τὴν ἀλήθειαν, ἐξευτελίζοντες τὴν φωνὴν τὴν βαρβάρων ἢ καὶ ὑφορώμενοι τὸν ἐπηρτημένον τῷ Ρ. πιστῶ κατὰ τοὺς πολιτικὸς νόμους τοῦ θανάτου κίνδυνον. ὥσπερ δὲ ἐν τῇ βαρβάρῳ φιλοσοφίᾳ, οὕτως καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ "ἐπεσάρη τὰ ζιζάνια" **) , πρὸς τοῦ τῶν ζιζανίων οἰκείου γεωργοῦ. ὅθεν αἱ τε αἰρέσεις παρ' ἡμῖν συνανεφίησαν τῷ γονίμῳ πυρῶ, οἱ τε τὴν Ἐπικοίρου ἀθεότητα καὶ τὴν ἡδονὴν καὶ ὅσα ἄλλα παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἐπέσπαρται τῇ Ἑλληνικῇ φιλοσοφίᾳ κηρύσσοντες νόθοι τῆς

*) 2 Corinth. 11, 19.

**) Matth. 13, 25.

θεόθεν δωρηθείσης γεωργίας Ἑλλησιν ὑπάρχουσι καρποί.

§. 68. Ταύτην „σοφίαν τοῦ αἰῶνος τούτου” *) τὴν φιλήδονον καὶ φίλαντον ὁ ἀπόστολος λέγει, ὡς ἂν τὰ τοῦ κόσμου τοῦδε καὶ τὰ περὶ αὐτὸν μόνον διδάσκουσαν, ὑποκειμένην τε ἀκολούθως κατὰ προστασίαν τοῖς τῆδε ἄρχουσι, διὸ καὶ στοιχειωτικὴ τίς ἐστὶν ἢ μερικὴ αὕτη φιλοσοφία τῆς τελείας ὄντως ἐπιστήμης ἐπέκεινα κόσμον περὶ τὰ νοητὰ καὶ ἔτι 10 τούτων τὰ πνευματικώτερα ἀναστρεφομένης, „ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνέβη ἀνθρώπων” **), πρὶν ἢ διασαφῆσαι τὸν περὶ τούτων λόγον ἡμῖν τὸν διδάσκαλον ἅγια ἁγίων καὶ ἔτι τούτων κατ’ ἐπανάβασιν τὰ ἁγιώτερα ἀπο- 15 καλύψαντος τοῖς γνησίως καὶ μὴ νόθως τῆς κυριακῆς υἰοθεσίας κληρονόμοις. ἀντίκα γὰρ τολμῶμεν φάναι, ἔνταῦθα γὰρ ἢ πίστις ἢ γνωστικὴ πάντων ἐπιστήμονα εἶναι καὶ πάντων περιληπτικὸν βεβαίαι καταλήψει κεχρημένον καὶ ἐπὶ τῶν ἡμῖν ἀπόρων καὶ 20 τῶ ὄντι γνωστικῶν, ὁποῖος ἦν Ἰάκωβος, Πέτρος, Ἰωάννης, Παῦλος καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, γνώσεως γὰρ πλήρης ἢ προφητεία, ὡς ἂν παρὰ κυρίου δοθεῖσα καὶ διὰ κυρίου πάλιν τοῖς ἀποστόλοις σαφηνισθεῖσα, καὶ μὴ τι ἢ γνώσις ἰδίωμα ψυχῆς τυγχάνει 25 λογικῆς εἰς τοῦτο ἀσκουμένης, ἵνα διὰ τῆς γνώσεως εἰς ἀθανασίαν ἐπιγραφῆ, ἄμφω γὰρ δυνάμεις τῆς ψυχῆς γνώσις τε καὶ ὄρμη.

§. 69. Εὐρίσκειται δ’ ἡ ὄρμη μετὰ τινα συγκατάθεσιν κινήσις οὕσα, ὃ γὰρ ὄρμησις εἰς τινα 30 πρῶξιν πρότερον τὴν γνώσιν τῆς πράξεως λαμβάνει, δεύτερον δὲ τὴν ὄρμην. ἔτι καπὶ τοῦδε κατανοήσωμεν, ἐπειδὴ γὰρ τὸ μαθεῖν τοῦ πρᾶξαι πρεσβύτερόν ἐστιν, φύσει γὰρ ὃ πρῶσων τοῦτο ὃ πρᾶξαι βούλεται, μανθάνει πρότερον, καὶ ἢ μὲν γνώσις ἐκ τοῦ

*) 1 Corinth. 2, 6.

**) Ibid. v. 9.

μαθεῖν, τὸ πρᾶξιαι δ' ἐκ τοῦ ὀρμηῆσαι, καὶ τοῦ μανθά-
νεῖν ἢ γνῶσις, ἔπεται δὲ τῇ ἐπιστήμῃ ὀρμηὴ μεθ' ἣν ἢ
πρᾶξις, ἀρχὴ καὶ δημιουργὸς πάσης λογικῆς πράξεως ἢ
γνῶσις εἴη ἂν, ὥστ' αὐτὸ εἰκότως ταύτῃ μόνῃ χα- P.
5ρακτηρίζοιτο ἢ τῆς λογικῆς ιδιότης ψυχῆς· τῷ 755.
ὄντι γὰρ ἢ μὲν ὀρμηὴ, καθάπερ γνῶσις ἐστὶν ἐπὶ Pott.
τῶν ὄντων κινουμένη, γνῶσις δὲ αὐτὸ τοῦτο θεῖα
τίς ἐστὶ τῆς ψυχῆς τῶν ὄντων ἤτοι τινὸς ἢ τινῶν,
τελειωθεῖσα δὲ τῶν συμπάντων.

10 §. 70. Καίτοι φασὶ τινες τὸν σοφὸν ἄνθρω-
P. πον πεπεισθαι εἶναι τινα ἀκατάληπτα, ὡς καὶ περὶ τού-
276.των ἔχειν τινα κατὰληψιν κατυλαμβάνοντος, ὅτι ἀκα-
Sylb.τάληπτα ἐστὶ τὰ ἀκατάληπτα. ὅπερ ἐστὶ κοινὸν καὶ
τῶν ὀλίγων προοραῖσθαι δυναμένων, βεβαιοῖ γὰρ ὁ τοι-
15οῦτος εἶναι τινα ἀκατάληπτα, ὁ γνωστικὸς δὲ ἐκεῖνος
περὶ οὗ λέγω τὰ δοκοῦντα ἀκατάληπτα εἶναι τοῖς
ἄλλοις αὐτὸς καταλαμβάνει, πιστεύσας ὅτι οὐδὲν
ἀκατάληπτον τῷ νῦν τοῦ θεοῦ, ὅθεν οὐδὲ ἀδίδα-
κτον· ὁ γὰρ δι' ἀγάπην τὴν πρὸς ἡμᾶς παθῶν οὐ-
20δὲν ἂν ὑπεστείλατο εἰς διδασκαλίαν τῆς γνώσεως.
γίνεται τοίνυν αὕτη ἢ πίστις ἀπόδειξις βεβαία, ἐπεὶ
τοῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ παραδοθεῖσιν ἀλήθεια ἔπεται. εἰ
δὲ καὶ πολυπειρίαν ποθεῖ τις, οὐδὲν τὰ ἀρχαῖα καὶ
τὰ μέλλοντα εἰκάζει, ἐπίσταται τροφὰς λόγων καὶ
25λύσεις αἰνιγμάτων, σημεῖα καὶ τέρατα προγινώσκει
καὶ ἐκβάσεις καιρῶν καὶ χρόνων ὁ τῆς σοφίας μα-
θητής" *).

Cap. IX.

§. 71. Τοιοῦτος γὰρ ὁ γνωστικὸς, ὡς μόνους
τοῖς διὰ τὴν μονὴν τοῦ σώματος γινομένοις πάθεισι
30περιλίπτειν, οἷον πείνη, δίψει καὶ τοῖς ὁμοίοις. ἀλλ'
ἐπὶ μὲν τοῦ σωτήρος τὸ σῶμα ἀπαιτεῖν ὡς σῶμα

*) Sapient. 7, 17 sq.

τὰς ἀναγκαίας ὑπηρεσίας εἰς διαμονήν, γέλως ἂν εἶη,
 ἔφαγεν γὰρ οὐ διὰ τὸ σῶμα δυνάμει συνεχόμενον
 ἀγία, ἀλλ' ὡς μὴ τοὺς συνόντας ἄλλως περὶ αὐτοῦ
 φρονεῖν ὑπιστέλλοι, ὡσπερ ἀμέλει ὕστερον δοκῆσει
 5 τινὲς αὐτὸν πεφανερῶσθαι ὑπέλαβον, αὐτὸς δὲ ἀπαξ-
 απλῶς ἀπαθῆς ἦν, εἰς ὃν οὐδὲν παρεισδύεται κί-
 νημα παθητικὸν οὔτε ἡδονὴ οὔτε λύπη, οἱ δὲ ἀπό-
 στολοι ὀργῆς καὶ φόβου καὶ ἐπιθυμίας διὰ τῆς κυ-
 ριακῆς διδασκαλίας γνωστικώτερον κρατήσαντες καὶ
 10 τὰ δοκοῦντα ἀγαθὰ τῶν παθητικῶν κινήματων, αἶον
 θάρσος, ζῆλον, χαρὰν, ἐπιθυμίαν, οὐδὲ αὐτὰ ἀνεδέ-
 ξαντο ἐμπέδω τινὶ τῆς διανοίας καταστάσει μηδὲ
 κατοτιοῦν μεταβαλλόμενοι, ἀλλ' ἐν ἔξει ἀσκήσεως
 αἰεὶ μένοντες ἀναλλοίωτοι μετὰ γε τὴν τοῦ κυρίου
 15 ἀνάστασιν. κἂν γὰρ μετὰ λόγον γινόμενα τὰ προει- P.
 ρημένα ἀγαθὰ τις ἐκδέχῃται, ἀλλ' οὖν γε ἐπὶ τοῦ 776.
 τελείου οὐ παραδεκτέον, ὅς οὔτε θαρσεῖν ἔχει, οὐδέ Pott.
 γὰρ ἐν δεινοῖς γίνεται μηδὲν δεινὸν ἠγούμενος τῶν
 ἐν τῷ βίῳ, οὐδὲ ἀποστήσαι τι καὶ τούτου αὐτὸν
 20 τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης δύναται, οὐδὲ εὐθυμίας
 χρεία ἐστίν· οὔτε γὰρ εἰς λύπην ἐμπίπτει πάντα
 καλῶς γίνεσθαι πεπεισμένος, οὐδὲ μὴν θυμοῦται,
 οὐδὲ γὰρ ἐστὶν ὅ τι συγκινήσει αὐτὸν πρὸς θυμὸν,
 ἀγαπῶντα αἰεὶ τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τούτῳ μόνῳ ὅλον
 25 τετραμμένον καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν τῶν κτισμάτων
 τοῦ Θεοῦ μεμισηκότα. ἀλλ' οὐδὲ ζηλοῖ, οὐδὲ γὰρ
 ἐνδεῖ τι αὐτῷ πρὸς ἰσομοίωσιν τῷ καλῷ καὶ ἀγαθῷ
 εἶναι· οὐδὲ ἄρα φιλεῖ τινὰ τὴν κοινὴν ταύτην φι-
 λίαν, ἀλλ' ἀγαπᾷ τὸν κτίστην διὰ τῶν κτισμάτων.
 30 §. 72. Οὗτ' οὖν ἐπιθυμία καὶ ὀρέξει τινὶ πε-
 ριπίπτει οὔτε ἐνδεής ἐστὶ κατὰ γε τὴν ψυχὴν τῶν
 ἄλλων τινὸς συνῶν ἤδη δι' ἀγάπης τῷ ἔραστῳ, ᾧ
 δὴ ὠκείωται κατὰ τὴν αἴρεσιν καὶ τῇ ἐξ ἀσκήσεως
 ἔξει, τοίτῳ προσεχέστερον συνεγγίζων, μακάριος
 35 ὢν διὰ τὴν τῶν ἀγαθῶν περιουσίαν, ὥστε ἕνεκά γε
 τούτων ἰσομοιοῦσθαι βιάζεται τῷ διδασκάλῳ εἰς ἀπά-

θειαν, νοερός γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καθ' ὃν ὁ τοῦ νοῦ εἰκονισμὸς ὁράσει μόνω τῷ ἀνθρώπῳ, ἧ καὶ θεοειδῆς καὶ θεοείκελος ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ κατὰ ψυχὴν, ὃ τε αὐτὸς θεὸς ἀνθρωποειδῆς· τὸ γὰρ εἶδος ἐκάστου, ὅς τοις νοῦς, ὃ χαρακτηριζόμεθα. παρ' ὃ καὶ οἱ εἰς ἀνθρώπου ἀμαρτάνοντες ἀνόσιοί τε καὶ ἀσεβεῖς, λῆρος γὰρ καὶ τὸ φάσκειν τὸν γνωστικὸν καὶ τέλειον μὴ δεῖν ἀφαιρεῖν θυμοῦ καὶ θάρσους, ὡς μὴ καὶ ἄνευ τούτων κατεξανασησομένου τῶν περιστάσεων οἷδ' 10 ὑπομενοῦντος τὸ δεινόν.

§. 73. Ἄλλ' εἰ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ὀφέλομεν αὐτοῦ ὡς πάντως ὑπὸ τῶν λυπηρῶν συγχεθησομένου καὶ διὰ τοῦτο κάκιστα ἀπαλλάξαντος τοῦ [τε] ζῆν, εἰ μὴ μετεῖη αὐτῷ, ἧ τισὶν ἔδοξεν, οὐκ ἂν τῶν ὁμοίων 15 τοῖς καλοῖς κάγαθοῖς ἔφασιν λάβοι. εἰ γοῦν ἡ πᾶσα οἰκείωσις ἢ πρὸς τὰ καλὰ μετ' ὀρέξεως γίνεται, πῶς ἀπαθῆς μένει, φησὶν, ὁ τῶν καλῶν ὀρεγόμενος; ἀλλ' οὐκ ἴσασιν, ὡς ἔοικεν, οὔτοι τὸ θεῖον τῆς ἀγάπης, οὐ γὰρ ἔστιν ἔτι ὀρεξις τοῦ ἀγαπῶντος ἢ ἀγάπη, 20 στεροκτικῆ δὲ οἰκείωσις εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως P. ἀποκαθεστακτικῆ τὸν γνωστικὸν χρόνον καὶ τόπου 777. μὴ προσδεόμενον. ὃ δ' ἐν οἷς ἔσται δι' ἀγάπης ἡδη Pott. γενόμενος, τὴν ἐλπίδα προειληφώς διὰ τῆς γνώσεως οὐδὲ ὀρέγεται τινος, ἔχων ὡς οἷόν τε αὐτὸ τὸ ὀρε- 25 κτικόν. εἰκότως τοίνυν ἐν τῇ μιᾷ ἔξει μένει τῇ ἀμεταβόλῳ γνωστικῶς ἀγαπῶν, οὐδ' ἄρα ζηλώσει ἐξομοιωθῆναι τοῖς καλοῖς εἶναι δι' ἀγάπης ἔχων τοῦ κάλλους. θάρσους τε καὶ ἐπιθυμίας τίς ἔτι τούτῳ χρεῖα τὴν ἐκ τῆς ἀγάπης οἰκείωσιν πρὸς τὸν ἀπαθῆ 30 θεὸν ἀπειληφότι καὶ διὰ τῆς ἀγάπης ἑαυτὸν εἰς τοὺς φίλους ἐγγεγραφότι;

§. 74. Ἐξαιρετέον ἄρα τὸν γνωστικὸν ἡμῖν καὶ τέλειον ἀπὸ παντὸς ψυχικοῦ πάθους, ἡ μὲν γὰρ γνώσις συνάσκησις, ἡ συνάσκησις δὲ ἔστιν ἢ διάθε- 35 σιν, ἢ κατάστασις δὲ ἢ τοιαύδε ἀπάθειαν ἐργάζεται, οὐ μετριοπάθειαν, ἀπάθειαν δὲ καρποῦται παντελῆς

τῆς ἐπιθυμίας ἐκκοπή. ἀλλ' οὐδὲ ἐκείνων τῶν θρο-
λουμένων ἀγαθῶν, τουτέστι τῶν παρακειμένων τοῖς
πάθεισιν παθητικῶν ἀγαθῶν, μεταλαμβάνει ὁ γνω-
στικός, οἷον εὐφροσύνης λέγω, ἣτις παράκειται τῇ
5 ἡδονῇ καὶ κατηφείᾳ, αὕτη γὰρ τῇ λύπῃ παρέξενται
καὶ εὐλαβείᾳ, ὑπέσταλκεν γὰρ τῷ φόβῳ, ἀλλ' οὐδὲ
θυμοῦ· παρὰ τὴν ὀργὴν οὕτως τέτακται.

§ 75. Κἂν λέγωσί τινες μηκέτ' εἶναι ταῦτα
κακὰ, ἀλλ' ἤδη ἀγαθὰ· ἀδύνατον γὰρ τὸν ἅπαξ τε-
10 λειωθέντα δι' ἀγάπης καὶ τὴν ἀπλήρωτον τῆς θεω-
P. ρίας εὐφροσύνην αἰδίως καὶ ἀκορέστως ἐστιώμενον
277. ἐπὶ τοῖς μικροῖς καὶ χαμαιζήλοις ἐπιτέρπεσθαι, τίς
Sylb. γὰρ ὑπολείπεται ἔτι τούτῳ εὐλογος αἰτία ἐπὶ τὰ κο-
σμικὰ παλινδρομεῖν ἀγαθὰ τῷ „τὸ ἀπρόσιτον” ἀπει-
15 ληφότι „φῶς” *); κἂν μηδέπω κατὰ τὸν χρόνον καὶ
τὸν τόπον, ἀλλ' ἐκείνη γε τῇ γνωστικῇ ἀγάπῃ, δι-
ἦν καὶ ἡ κληρονομία καὶ ἡ παντελής ἐπιταὶ ἀποκα-
τάστασις βεβαιοῦντος δι' ἔργων τοῦ μισθαποδότου,
ὁ διὰ τοῦ ἐλέσθαι γνωστικῶς, διὰ τῆς ἀγάπης φθά-
20 στας προεῖληφεν ὁ γνωστικός. ἡ γὰρ οὐχὶ ἀποδημιῶν
πρὸς τὸν κύριον δι' ἀγάπην τὴν πρὸς αὐτὸν κἂν τὸ
σκῆνος αὐτοῦ ἐπὶ γῆς θεωρῆται ἑαυτὸν μὲν οὐκ ἐξάγει
τοῦ βίου· οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐτῷ, ἐξήγαγεν δὲ
τὴν ψυχὴν τῶν παθῶν, συγκεχώρηται γὰρ αὐτῷ,
25 ζῆ τε αὖ νεκρώσας τὰς ἐπιθυμίας καὶ οὐκ ἔτι συγ-
χοῖται τῷ σώματι, μόνον δὲ αὐτῷ ἐπιτρέπει χρῆ-
σθαι τοῖς ἀναγκαίοις, ἵνα μὴ τὴν αἰτίαν τῆς διαλύ- P.
σεως παράσχη. 778.

§. 76. Πῶς οὖν ἔτι τούτῳ τῆς ἀνδρείας χορεία, Ρου-
30 μι) γινομένῳ ἐν δεινοῖς τῷ γε μὴ παρόντι, ὄλω δὲ
ἤδη συνόντι τῷ ἔραστῷ. τίς δὲ καὶ σωφροσύνης
ἀνάγκη μὴ χρῆζοντι αὐτῆς; τὸ γὰρ ἔχειν τοιαύτας
ἐπιθυμίας, ὡς σωφροσύνης δεῖσθαι πρὸς τὴν τούτων
ἐγκράτειαν οὐδέλω καθαροῦ, ἀλλ' ἐμπαθοῦς, ἀν-

*) 1 Timoth. 6, 16.

δραία τε διὰ φόβον καὶ δειλίαν παραλαμβάνεται· οὐ γὰρ δὴ πρόεπον ἔτι τὸν φίλον τοῦ Θεοῦ, ὃν προώρισεν ὁ Θεὸς πρὸ καταβολῆς κόσμου εἰς τὴν ἄκραν ἐγκαταλεγεῖναι υἱοθεσίαν, ἡδοναῖς ἢ φόβοις περιπίπτειν, καὶ περὶ τὴν καταστολήν ἀπασχολεῖσθαι τῶν παθῶν. τολμήσας γὰρ φήσοιμ' ἂν, καθάπερ προωρισμένως κεῖται δι' ὧν πράξει καὶ οὐ τεύξεται, οὕτως καὶ αὐτὸς προορίσας ἔχει δι' ὃν ἔγνω ὃν ἠγάπησεν, οὐκ ἔχων δυστέκμαρτον τὸ μέλλον, καθάπερ οἱ πολλοὶ στοχαζόμενοι βιοῦσιν, ἀπειληφῶς δὲ διὰ πίστεως γνωστικῆς, ὃ τοῖς ἄλλοις ἀδηλον.

§. 77. Κάστιν αὐτῷ δι' ἀγάπην ἐνεσιτῶς ἤδη τὸ μέλλον, πεπίστευκεν γὰρ διὰ τε τῆς προφητείας διὰ τε τῆς παρουσίας τῷ μὴ ψευδομένῳ Θεῷ, καὶ 15ὸ πεπίστευκεν, ἔχει καὶ κρατεῖ τῆς ἐπαγγελίας, ἀλήθεια δὲ ὁ ἐπαγγειλάμενος, καὶ τὸ τέλος τῆς ἐπαγγελίας διὰ τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ ἐπαγγειλαμένου κατ' ἐπιστήμην βεβαίως ἀπέληφεν. ὁ δὲ τὴν ἐν οἷς ἐστὶ κατάστασιν βεβαίαν τῶν μελλόντων κατάληψιν εἰδὼς δι' ἀγάπης 20προσαπαντᾷ τῷ μέλλοντι. αὐτίκα οὐδὲ εὐξεται τυχεῖν τῶν τῆδε ὃ τεύξεσθαι πεπεισμένος τῶν ὄντως ἀγαθῶν, ἔχουσιν δὲ αἰεὶ τῆς ἐπιβόλου καὶ κατορθωτικῆς πίστεως καὶ πρὸς τοῖσδε παιμόλλους ὡς ὅτι μάλιστα ὁμοίους αὐτῷ γενέσθαι εὐξεται, εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἢ κατ' ἐπίγνωσιν τελειοῦται, σωτήριος γὰρ τις ὁ τῷ σωτήρι ἐξομοιούμενος, εἰς ὃν ἀνθρωπίνῃ φύσει χωρῆσαι τὴν εἰκόνα Θέμις ἀπαραβάτως τὰ κατὰ τὰς ἐντολὰς κατορθῶν. τὸ δ' ἐστὶ 25θηροσκεύειν τὸ θεῖον διὰ τῆς ὄντως δικαιοσύνης ἔργων 30τε καὶ γνώσεως.

§. 78. Τούτου φωνὴν κατὰ τὴν εὐχὴν οὐκ ἀναμένει κύριος· αἰτήσαι, λέγων, καὶ ποιήσω· ἐνοήθητι, καὶ δώσω· καθόλου γὰρ ἐν τῷ τροπομένῳ τὸ ἄτρεπτον ἀδύνατον λαβεῖν πῆξιν καὶ σύστασιν, 35ἐν τροπῇ δὲ τῇ συνεχεῖ, καὶ διὰ τοῦτο ἀστάτου τοῦ ἡγεμονικοῦ γινομένου ἢ ἐκτικῆς δύναμις οὐ σώζεται.

ὁ γὰρ ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ὑπεισιόντων καὶ προσπιπτόν-
των αἰ μεταβάλλεται, πῶς ἂν ποτε ἐν ἔξει καὶ δια-
θέσει καὶ συλλήβδην ἐν ἐπιστήμῃ κατοχῇ γένοιτ' P.
ἂν; καίτοι καὶ οἱ φιλόσοφοι τὰς ἀρετὰς ἔξεις καὶ 779.
5 διαθέσεις καὶ ἐπιστήμας οἴονται. ὡς δὲ οὐ συγγεν- Pott.
νῆται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἐπίμικτός ἐστιν ἡ γνῶ-
σις, καὶ προσοχῆς μὲν δεῖται κατὰ τὰς ἀρχὰς ἢ μά-
θησις αὐτῆς ἐκθρέψεώς τε καὶ ἀξήσειως, ἔπειτα δὲ ἐκ
τῆς ἀδιαλείπτου μελέτης εἰς ἔξιν ἔρχεται, οὔτως ἐν ἔξει
10 τελειωθείσα τῇ μυστικῇ ἀμετάπτωτος δι' ἀγάπην μένει,
οὐ γὰρ μόνον τὸ πρῶτον αἴτιον καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ γε-
γενημένον αἴτιον κατείληφεν καὶ περὶ τούτων ἐμπέ-
δως ἔχει, μονίμως μονίμους καὶ ἀμετάπτώτους καὶ
ἀκινήτους λόγους κεκτημένος, ἀλλὰ καὶ περὶ ἀγαθῶν
15 καὶ περὶ κακῶν περὶ τε γενέσεως ἀπάσης καὶ συλ-
λήβδην εἰπεῖν, περὶ ὧν ἐλάλησεν ὁ κύριος, τὴν ἀκρι-
βεστάτην ἐκ καταβολῆς κόσμου εἰς τέλος, ἀλήθειαν
παρ' αὐτῆς ἔχει τῆς ἀληθείας μαθῶν οὐκ εἴ ποῦ τι
φανείη πιθανὸν ἢ κατὰ λόγον Ἑλληνικὸν ἀναγκαστι-
20 κὸν πρὸς αὐτῆς αἰρούμενος τῆς ἀληθείας, τὰ δὲ εἰ-
ρημένα ὑπὸ κυρίου σαφῆ καὶ πρόδηλα ἔχει λαβῶν,
κἂν τοῖς ἄλλοις ἢ ἐπικεκρυμμένα, ἤδη περὶ πάντων
ἀπέιληφε τὴν γνῶσιν, τὰ λόγια δὲ τὰ παρ' ἡμῶν
θεσπίζει περὶ τε τῶν ὄντων ὡς ἔστι, περὶ τε τῶν
25 μελλόντων ὡς ἔσται, περὶ τε τῶν γεγονότων ὡς
ἔγένετο.

§. 79. Ἐν τοῖς ἐπιστημονικοῖς μόνοις ὧν ἐπι-
στήμων κρατιστεύσει καὶ τὸν περὶ τὰγαθοῦ λόγον
πρὸς βεύσει, τοῖς νοητοῖς προσκείμενος αἰεὶ ἀπ' ἐκεί-
30 νων ἄνωθεν τῶν ἀρχετύπων τὴν περὶ τὰ ἀνθρώπεια
αὐτοῦ διοίκησιν ἀπογραφόμενος, καθάπερ οἱ προῖ-
ζόμενοι καὶ πρὸς τὸ ἄστρον τὴν ναῦν κατευθύνον-
τες, πρὸς πᾶσαν καθήκουσαν πρᾶξιν ἐτοιμῶς ἔχειν
παρεσκευασμένος πάντα τὰ ὀχληρὰ καὶ δεινὰ εἰδι-
35 σμένος ὑπερορᾶν, ὅταν ὑπομῆναι δέη μηδὲν προπε-
τὲς μηδὲ ἀσύμφωνον μήτε αὐτῷ μήτε τοῖς κοινοῖς

ποτὲ ἐπιτελῶν, προορατικὸς ὢν καὶ ἔκαμπτος ἡδοναῖς ταῖς τε ὑπαρ ταῖς τε δι' ὄνειράτων, διαίτη γὰρ λιτῆ καὶ αὐταρχία συνειθισμένος, σωφρονικὸς, εὐσταλής, μετὰ σεμνότητος ὑπάρχει, ὀλίγων τῶν ἀναγκαίων ὑπὲρ τὸ διαζῆν δεόμενος, μηδὲν περιττὸν πραγματευόμενος, ἀλλὰ μηδὲ ταῦτα ὡς προηγούμενα, ἐκ P. δὲ τῆς κατὰ τὸν βίον κοινωνίας ὡς ἀναγκαῖα τῇ τῆς 278. σαρκὸς ἐπιδημία εἰς ὅσον ἀνάγκη προσιέμενος, προη-sylb. γομένη γὰρ αὐτῷ ἢ γνῶσις.

Cap. X.

10 §. 80. Κατ' ἐπακολούθημα τοίνυν καὶ τοῖς εἰς γνῶσιν γυμνάζουσιν αὐτὸν προσανάκειται παρ' ἐκάστου μαθήματος τὸ πρόσφορον τῇ ἀληθείᾳ λαμβά-P. ρων, τῆς μὲν οὖν μουσικῆς τὴν ἐν τοῖς ἡρμοσμέ-780. νοῖς ἀναλογίαν διώκων, ἐν δὲ τῇ ἀριθμητικῇ τὰς Pout. 15 αὐξήσεις καὶ μειώσεις τῶν ἀριθμῶν παρασημειούμενος καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις καὶ ὡς τὰ πλείστα ἀναλογία τινὶ ἀριθμῶν ὑποπέπτωκεν, τὴν γεωμετρικὴν οὐσίαν αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς θεωρῶν καὶ ἐθιζόμενος συνεχές τι διάστημα νοεῖ καὶ οὐσίαν ἀμετάβλη-20 τον ἐτέραν τῶνδε τῶν σωματίων οὖσαν, ἐκ τε αὐτῆς ἀστρονομίας γῆθεν αἰωρούμενός τε τῷ νῦν συνυψωθήσεται οὐρανῷ καὶ τῇ περιφορᾷ συμπεριπολήσει, ἱστοριῶν ἀεὶ τὰ θεῖα καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα συμφωνίαν, ἀφ' ἧν ὀρμώμενος Ἀβραάμ εἰς τὴν τοῦ 25 κτίσαντος ὑπεξανέβη γνῶσιν. ἀλλὰ καὶ τῇ διαλεκτικῇ προσχρῖσεται ὁ γνωστικὸς τὴν εἰς εἶδη τῶν γενῶν ἐκλεγόμενος διαίρεσιν καὶ τὴν τῶν ὄντων προσίσεται διάκρισιν, μέχρις ἂν τῶν πρώτων καὶ ἀπλῶν ἐφύψηται. οἱ πολλοὶ δὲ καθάπερ οἱ παῖδες τὰ μορφο-30 λύκρια, οὕτως δεδίασι τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, φοβοῦμενοι μὴ ἀπαγύγη αὐτοῖς.

§. 81. Εἰ δὲ τοιαύτη παρ' αὐτοῖς ἐστὶν ἡ πίστις, οὐ γὰρ ἂν γνῶσιν εἶποιμι, ἵνα λυθῆ πιθανο-

λογία, λυθήτω διὰ τούτους μάλιστα ὁμολογούντων οὐχ ἔξειν τὴν ἀλήθειαν, ἀνίκητος γὰρ, φησὶν, ἡ ἀλήθεια, ψευδοδοξία δὲ καταλύεται. αὐτίκα πορφύραν ἐξ ἀντιπαραθέσεως ἄλλης πορφύρας ἐκλεγόμεθα. ὥστ' εἴ τις ὁμολογεῖ καρδίαν μὴ ἔχειν διηρθρωμένην, τράπεζαν οὐκ ἔχει τὴν τῶν ἀοργισμοῦ οὐδὲ μὴν τὸ κριτήριον τὸν λόγον. καὶ πῶς ἔτι τραπεζίτης οὗτος δοκιμάσαι μὴ δυνάμενος καὶ διακρίναι τὸ ἀκίβδηλον νόμισμα τοῦ παραχαράγματος; 10 κέκραγεν δὲ ὁ Δαβὶδ, «ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα οὐ σαλευθήσεται δίκαιος» *). οὗτ' οὖν ἀπατηλῶ λόγῳ οὐδὲ μὴν πεπλανημένῃ ἡδονῇ, ὅθεν οὐδὲ τῆς οἰκείας κληρονομίας σαλευθήσεται. ἀπὸ ἀκοῆς ἄρα πονηρᾶς οὐ φοβηθήσεται" **). οὗτ' οὖν διαβολῆς κενῆς οὐδὲ 15 μὴν ψευδοδοξίας τῆς περὶ αὐτὸν, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς πανούργους δεδείξεται λόγους ὁ διαγινῶναι τούτους δυνάμενος ἢ πρὸς τε τὸ ἐρωτῶν ὀρθῶς καὶ ἀποκρίνασθαι, οἷον Θριγκὸς γὰρ ἐστὶ διαλεκτικὴ ὡς μὴ καταπατεῖσθαι πρὸς τῶν σοφιστῶν τὴν ἀλήθειαν. «ἐπαί- 20 νουμένους» γὰρ χρῆ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἁγίῳ τοῦ P. κυρίου κατὰ τὸν προφήτην ***), εὐφραίνεσθαι τὴν 781. καρδίαν ζητούντας τὸν κύριον». ζητήσατε οὖν αὐ-Ρου. τὸν καὶ κραταιώθητε, ζητήσατε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διὰ παντός παντοίως" †). πολυμερῶς γὰρ καὶ πολυ- 25 ττρόπως λαλήσας, οὐχ ἀπλῶς γνωρίζεται.

§. 82. Οὐκ οὖν ὡς ἀρεταῖς ταύταις συγχρώμενος ἡμῖν ὁ γνωστικὸς πολυμαθὴς ἔσται, ἀλλὰ συνεργοῖς τισὶ καὶ τῷ διαστέλλειν τὰ τε κοινὰ καὶ τὰ 30 ἴδια προσήσεται τὴν ἀλήθειαν, εἶναι γὰρ πάσης πλάνης καὶ ψευδοδοξίας αἴτιον τὸ μὴ δύνασθαι διακρίνειν πῆ τε ἀλλήλοις τὰ ὄντα κοινωνεῖ καὶ πῆ διενήνοχεν. εἰ δὲ μὴ κατὰ τὰ διωρισμένα τις τὸν λό-

*) Psalm. 112, 6.

***) Psalm. 105, 3 sq.

***) Ibid. v. 7.

†) Hebr. 1, 1.

γον ἐφοδεύοι, λήσεται συγχέας τὰ τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια, τούτου δὲ γινομένου εἰς ἀνοδίαν καὶ πλάνην ἐμπίπτειν ἀναγκαῖον. ἢ διαστολὴ δὲ τῶν τε ὀνομάτων τῶν τε πραγμάτων κὰν ταῖς γραφαῖς αὐταῖς ἑμέγα φῶς ἐντίκτει ταῖς ψυχαῖς, ἀναγκαῖον γὰρ ἐπακούειν τῶν τε πλείονα σημαίνουσῶν λέξεων καὶ τῶν πλειόνων, ὅταν ἔν τι σημαίνωσιν. ὅθεν καὶ τὸ ὀρθῶς ἀποκρίνεσθαι περιγίνεται. τὴν πολλὴν δὲ ἀχρηστίαν παραιτητέον, ἀπασχολοῦσαν περὶ τὰ μηδὲν προσήκοντα, οἷονεὶ δὲ συναιτίοις προγυμνάσμασιν εἰς τὴν ἀκριβῆ παράδοσιν τῆς ἀληθείας, ὅσον ἐφικτὸν καὶ ἀπερίσπαστον, συγχρωμένους τοῖς μαθήμασι τοῦ γνωστικοῦ καὶ εἰς προφυλακὴν τῶν κακοτεχνούντων λόγων πρὸς ἐκκοπὴν τῆς ἀληθείας.

15 §. 83. Οὐκ ἀπολειφθήσεται τοίνυν τῶν προκοπτόντων περὶ τὰς μαθήσεις τὰς ἐγκυκλίους καὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν προηγούμενον λόγον, τὸν δὲ ἀναγκαῖον καὶ δεύτερον καὶ περιστατικὸν, οἷς γὰρ ἂν πανούργως χρήσωνται οἱ 20 κατὰ τὰς αἰρέσεις πονούμενοι, τούτοις ὁ γνωστικὸς εἰς εὐ καταχρήσεται. μερικῶς οὖν τυγχανούσης τῆς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν ἐμφαινομένης ἀληθείας ἢ τῶ ὄντι ἀλήθεια, ὡσπερ ἥλιος ἐπιλάμπας τὰ χρώματα, καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν ὁποῖον 25 ἕκαστον αὐτῶν διαδείκνυσιν. οὕτως δὲ καὶ αὐτὴ πᾶσαν ἐλέγχει σοφιστικὴν πιθανολογίαν. εἰκότως ἄρα προαναπεφώνηται καὶ τοῖς Ἑλλησιν· ἀρχὰ μέγας ἀρετᾶς ὤνασσ' ἀλάθεια.

Cap. XI.

§. 84. Καθάπερ οὖν ἐπὶ τῆς ἀστρονομίας ἔχομεν ὑπόδειγμα τὸν Ἀβραάμ, οὕτως ἐπὶ τῆς ἀριθμητικῆς τὸν αὐτὸν Ἀβραάμ. «ἀκούσας γὰρ ὅτι αἰ-P. χιμάλωτος ἐλήφθη ὁ Λῶτ, τοῖς ἰδίους οἰκογενεῖς τη' 782. Ρου.

ἀριθμήσας", καὶ ἐπέξελθὼν πάμπολυν ἀριθμὸν τῶν πολεμίων χειροῦται. φασὶν οὖν εἶναι τοῦ μὲν κυριακοῦ σημείου τύπον *). κατὰ τὸ σχῆμα τὸ τριακοσιοστὸν στοιχεῖον, τὸ δὲ ἴωτα καὶ τὸ ἦτα τοῦδ-
 59ομα σημαίνει τὸ σωτήριον. μὴνύεσθαι τοίνυν τοὺς Ἀβραάμ οἰκέλους εἶναι κατὰ τὴν σωτηρίαν, τοὺς τῷ σημείῳ καὶ τῷ ὀνόματι προσπεφευγότας κυ-
 ρίους γεγονέναι τῶν αἰχμαλωτιζόντων καὶ τῶν τού-
 10 τοις ἀκολουθοῦντων παμπόλλων ἀπίστων ἔθνων.
 ἦδη δὲ ὁ μὲν τριακόσια ἀριθμὸς τριάς ἐστὶν ἐν ἑκα-
 15 τοντάδι, ἡ δεκάς δὲ ὁμολογεῖται παντέλειος εἶναι.
 P. ὁ δὲ ὀκτὼ κύβος ὁ πρῶτος ἢ ἰσότης ἐν ἀπάσαις ταῖς
 279. διωστάσεσι, μήκους, πλάτους, βάθους. «αἶ τε ἡμέ-
 20 Sylb. ραι τῶν ἀνθρώπων ἔσονται», φησὶν, «ἔτη ρκ'» **).
 15 ἔστι δὲ ὁ ἀριθμὸς ἀπὸ μονάδος κατὰ σύνθεσιν, πεν-
 τεκαίδεκατος, σελήγη δὲ πεντεκαίδεκάτη πλησιφαῆς
 γίνεται.

§. 85. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλως ὁ ἑκατὸν εἴκοσι τρί-
 γωνος ἀριθμὸς καὶ συνέστηκεν ἐξ ἰσότητος μὲν τοῦ
 20 5δ'· ὧν ἡ κατὰ μέρος σύνθεσις τετραγώνους γεννᾷ·
 αγεζθιαγιέ'. ἐξ ἀπισότητος δὲ τοῦ νς' ἐπτὰ τῶν
 ἀπὸ δυάδος ἀρτίων, οἱ γεννῶσι τοὺς ἑτερομήκεις,
 βδσθιιβιδ'. κατ' ἄλλο πάλιν σημαίνόμενον συν-
 25 ἔστηκεν ὁ ἑκατὸν κ' ἀριθμὸς ἐκ τεσσάρων, ἑνὸς μὲν
 25 τριγώνου τοῦ πεντεκαίδεκάτου, ἑτέρου δὲ τετραγώ-
 νου τοῦ κέ', τρίτου δὲ τετραγώνου τοῦ λέ', τετάρ-
 του δὲ ἑξαγώνου τοῦ μέ'. κατὰ γὰρ τὴν αὐτὴν P.
 ἀναλογίαν ὁ ε' παρελήφθη καθ' ἕκαστον εἶδος, τῶν 783.
 μὲν γὰρ τριγώνων ἀπὸ μονάδος, ε' δὲ ὁ ιέ', τῶν Pott.
 30 δὲ τετραγώνων ὁ κέ', καὶ τῶν ἐξῆς ἀναλόγως. καὶ
 μὴν ὁ κέ' ἀριθμὸς ε' ἀπὸ μονάδος ὧν τῆς Λευιτι-
 κῆς φυλῆς εἶναι σίμβολον λέγεται, ὁ δὲ λέ' καὶ αὐ-
 τὸς ἔχεται τοῦ ἐκ τῶν διπλασίων διαγράμματος ἀρι-
 θμητικοῦ καὶ γεωμετρικοῦ καὶ ἁρμονικοῦ τοῦ σθθιβ',

ο) Genes. 14, 14 sq. , **) Genes. 6, 5.

ῶν ἢ σύνθεσις γεννᾷ τὸν λέ', ἐν ταύταις ταῖς ἡμέ-
 ραις Ἰουδαῖοι διαπλάσσεσθαι τὰ ἐπτάμηνα λέγουσιν.
 ὁ δὲ μέ τοῦ ἐκ τῶν τριπλασίων διαγράμματος τοῦ
 σθιβιη', ὡν ἢ σύνθεσις γεννᾷ τὸν μέ', καὶ ἐν ταύ-
 σταῖς ὁμοίως ταῖς ἡμέραις τὰ ἐννάμηνα διαπλάσ-
 σεσθαί φασι.

§. 86. Τοῦτο μὲν οὖν τὸ εἶδος τοῦ ἀριθμητι-
 κοῦ ὑποδείγματος, γεωμετρίας δὲ ἔστω μαρτύριον ἢ
 κατασκευαζομένη σκηνή καὶ τεκταινομένη κιβωτός,
 10 ἀναλογίαις τισὶ λογικωτάταις, θείαις ἐπινοίαις κατα-
 σκευαζόμεναι, κατὰ συνέσεως δόσιν, ἐκ τῶν αἰσθη-
 τῶν εἰς τὰ νοητὰ, μᾶλλον δὲ ἐκ τῶνδε εἰς τὰ ἅγια,
 καὶ τῶν ἁγίων τὰ ἅγια, μεταγούσης ἡμᾶς. τὰ μὲν
 γὰρ τετράγωνα „ξύλα” τὸ τετράγωνον σχῆμα πάντῃ
 15 βεβηκέναι ὀρθὰς γωνίας ἐπιτελοῦν τὸ ἴσφαλές δηλοῖ,
 καὶ „μῆκος μὲν τριακόσιοι πήχεις” τοῦ κατασκευά-
 σματος, „πλάτους δὲ ν', βάθους δὲ λ'. καὶ εἰς πῆ-
 χυν ἄνωθεν” *) συντελεῖται ἐκ τῆς πλατείας βύσεως
 ἀποξυνόμενον πυραμίδος τρόπον ἢ κιβωτός. τῶν διὰ
 20 πυρὸς καθαιρομένων καὶ δοκιμαζομένων σύμβολον ἢ
 γεωμετρικὴ αὕτη παρέχεται ἀναλογία εἰς παραπομ-
 πὴν τῶν ἁγίων ἐκείνων μονῶν, ὧν τὰς διαφορὰς αἱ
 διαφοραὶ τῶν ἀριθμῶν τῶν ὑποτεταγμένων μη-
 νύουσιν.

25 §. 87. Οἱ δὲ ἐμφερόμενοι λόγοι εἰσὶν ἐξαπλά-
 σιοι ὡς τὰ τριακόσια τῶν ν', καὶ δεκαπλάσιοι ὡς
 τῶν λ' δεκαπλάσια τὰ τριακόσια, καὶ ἐπιδίμοιροι,
 τὰ γὰρ ν' τῶν λ' ἐπιδίμοιρα. εἰσὶ δ' οἱ τοὺς τρια-
 κοσίους πήχεις σύμβολον τοῦ κυριακοῦ σημείου λέ-
 30 γουσι, τοὺς ν' δὲ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀφέσεως τῆς
 κατὰ τὴν πεντηκοστὴν, καὶ τοὺς λ' ἢ ὡς ἐν τισὶ
 δώδεκα τὸ κήρυγμα δηλοῦν ἱστοροῦσιν, ὅτι τριακο-
 στῶ μὲν ἐκήρυξεν ὁ κέριος ἔτει, ιβ' δὲ ἦσαν οἱ ἀπό-
 στολοι καὶ εἰς πῆχυν συντελεῖσθαι τὸ κατασκευάσμα

*) Genes. 6, 14—16.

εἰς μονάδα τελευτώσης τῆς τοῦ δικαίου προκοπῆς καὶ εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, ἣ δὲ τράπεζα ἢ ἐν Ρ. τῷ ναῷ *) πηχῶν ἐγεγόνει ἕξ, καὶ πόδες οἱ τέσσα-784. ρες ἀνά πῆχυν ἓνα ἡμισυ. συνάγουσιν οἶν τοὺς Pott. ἑπτάστας πήχεις δώδεκα συμφώνως τῷ κατὰ τὸν ἐνιαύσιον κύκλον ἐλιγμῷ τῶν μηνῶν τῶν ἰβ', καθ' οὓς τὰ πάντα φέει τε καὶ τελεσφορεῖ ἢ γῆ ταῖς τέσσαρσιν ὥραις οἰκειομένη. γῆ; δ' οἶμαι εἰκόνα ἢ τράπεζα δηλοῖ τέσσαρσιν ἐπερειδομένη ποσὶ, θέρει, με-10 τοπῶρω, ἔαρι, χειμῶνι, δι' ὧν ὑδεύει τὸ ἔτος. διὸ καὶ „κυμῆτια στρεπτά” **) φησὶν ἔχειν τὴν τράπεζαν, ἥτοι ὅτι περιόδοις καιρῶν κυκλεῖται τὰ πάντα ἢ καὶ τάχα τὴν ὠκεανῷ περιρροεομένην ἐδήλου γῆν.

§. 88. Ἔτι τῆς μουσικῆς παράδειγμα ψάλλων 15 ὁμοῦ καὶ προφητεύων ἐκκέισθω Δαβὶδ ὑμῶν τὸν θεὸν ἐμμελῶς. προσήκει δὲ εἰς μάλα τὸ ἐναρμόνιον γένος τῆ δωριστὶ ἁρμονία καὶ τῆ φρυγιστὶ τὸ διάτονον, ὡς φησὶν Ἀριστόξενος. ἢ τοίνυν ἁρμονία τοῦ βαρβάρου ψαλτηρίου τὸ σεμνὸν ἐμφαίνουσα τοῦ μέ-20 λους ἀρχαιοτάτη τυγχάνουσα ὑπόδειγμα Τερπάνδρῳ μάλιστα γίνεται πρὸς ἁρμονίαν τὴν Δωρίον ὑμνοῦντι τὸν Δία ὡδὲ πως.

Ζεῦ πάντων ἀρχά, πάντων ἀγῆτωρ.

Ζεῦ, σοὶ πέμπω ταῖταν ὑμῶν ἀρχάν.

25 εἴη δ' ἂν τῷ ψαλμῶδῳ κιθάρα ἀλληγορουμένη κατὰ μὲν τὸ πρῶτον σημαινόμενον ὁ κύριος, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον οἱ προσεχῶς κρούοντες τὰς ψυχὰς ὑπὸ μουσικήτῃ τῷ κυρίῳ. κἂν ὁ σωζόμενος λέγηται λαὸς κιθάρα κατ' ἐπίπνοϊαν τοῦ λόγου καὶ κατ' ἐπίγνω-30 σιν τοῦ θεοῦ δοξάζων μουσικῶς ἔξακουέται κρούομενος εἰς πίστιν τῷ λόγῳ, λάβοις δ' ἂν καὶ ἄλλως μουσικὴν συμφωνίαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν νόμον καὶ προφητῶν ὁμοῦ καὶ ἀποστόλων σὺν καὶ τῷ εὐαγγελίῳ, τὴν τε ὑποβεβηκυῖαν τὴν καθ' ἕκαστον προφή-

*) Cf. Exod. 25, 23. sqq.

**) Ibid. v. 24.

την κατὰ τὰς μεταπηδήσεις τῶν προσώπων συν-
ωδίαν.

§. 89. Ἄλλ' ὡς ἔοικεν οἱ πλείστοι τῶν τὸ ὄνο-
μα ἐπιγραφομένων, καθάπερ οἱ τοῦ Ὀδυσσεύς ἐταῖ-
βοι ἀγροίκως μετῴσιν τὸν λόγον, οὐ τὰς Σειρήνας,
ἀλλὰ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὸ μέλος παρερχόμενοι, ἀμα-
θία βύσαντες τὰ ὦτα, ἐπέπερ ἴσασιν οἱ δυνησόμε-
νοι ἅπαξ ὑποσχόντες τὰς ἀκοὰς Ἑλληνικοῖς μαθή-
μασι, μετὰ ταῦτα τοῦ νόστου τυχεῖν. τῷ δ' ἀπαν-
15 θιζομένῳ τὸ χρεῖῳδες εἰς ὠφέλειαν τῶν κατηγουμέ-
νων καὶ μάλιστα Ἑλλήνων ὄντων, τοῦ κυρίου δὲ
ἢ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς" *), οὐκ ἀφεκτέον τῆς Ρ.
φιλομαθίας ἀλόγων δίκην ζῶων, πλείῳ δ' ὡς ἐν 1785.
μάλιστα βοηθήματα τοῖς ἐπαύουσιν ἔραριστέον. πλην Ρου.
15 Ὑδαμῶς τούτοις ἐνδιατριπτέον, ἀλλ' ἢ εἰς μόνον
τὸ ἀπ' αὐτῶν χρήσιμον, ὡς λαβόντας τοῦτο καὶ
κτησαμένους ἀπεινὰ οἴκαδε δύνασθαι ἐπὶ τὴν ἀλη-
θῆ φιλοσοφίαν πίσμα τῇ ψυχῇ βέβαιον τὴν ἐκ πάν-
των ἀσφάλειαν πεπορισμένον. ἀπτεόν ἄρα μουσικῆς
20 εἰς κατακόσμησιν ἡθους καὶ καταστολήν.

§. 90. Ἀμέλει καὶ παρὰ πότον ψάλλειν ἀλ-
λήλοις προπίνουσαι κατεπάδοντες ἡμῶν τὸ ἐπιθυμη-
τικὸν καὶ τὸν θεὸν δοξάζοντες ἐπὶ τῇ ἀφθόνῳ τῶν
ἀνθρωπείων ἀπολαύσεων δωρεῶν τῶν τε εἰς τὴν τοῦ
25 σώματος τῶν τε εἰς τὴν τῆς ψυχῆς αὔξησιν τροφῶν
αἰδίας ἐπιχορηγηθῆναι. περιττὴ δὲ μουσικὴ ἀπο-
πτυστέα ἢ κατακλῶσα τὰς ψυχὰς καὶ εἰς ποικιλίαν
ἐμβάλλουσα τοτὲ μὲν θρηνώδη, τοτὲ δὲ ἀκόλαστον
καὶ ἠδυπαθῆ, τοτὲ δὲ ἐκβακχευομένην καὶ μανικὴν.
30 αὐτὸς λόγος καὶ περὶ ἀστρονομίας, αὕτη γὰρ μετὰ
τῆς τῶν μεταρσιῶν ἱστορίας περὶ τε σχήματος τοῦ
παντὸς καὶ φορᾶς οὐρανοῦ τῆς τε τῶν ἄστρων κι-
νήσεως πλησιαιτέρον τῇ κτιζοίσῃ δυνάμει προσά-
γουσα τὴν ψυχὴν εὐαισθήτως ἔχειν διδάσκει ὠρῶν

*) Corinth. 10, 26.

ἐτίων, ἀέρων μεταβολῆς, ἐπιτολῶν ἄστρον, ἐπεὶ καὶ ναυτιλία καὶ γεωργία τῆς ἀπὸ ταύτης χρείας πεπλήρωται, καθάπερ τῆς γεωμετρίας, ἀρχιτεκτονική τε καὶ οἰκοδομική. παρακολουθητικήν δ' ὡς ἐνὶ μάλιβστα τὴν ψυχὴν καὶ τοῦτο παρασκευάζει τὸ μάθημα τοῦ τε ἀληθοῦς διορατικὴν καὶ τοῦ ψεύδους διελεγκτικὴν, ὁμολογιῶν τε καὶ ἀναλογιῶν εὐρετικὴν, ὥστε ἐν τοῖς ἀνομοίοις τὸ ὁμοιον θηρᾶν, ἐνάγει τε ἡμᾶς ἐπὶ τὸ εὐρεῖν ἀπλατῆς μῆκος καὶ ἐπιφάνειαν ἀβαθῆ καὶ σημεῖον ἀμερές καὶ ἐπὶ τὰ νοητὰ μετατίθησιν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν.

§. 91. Συνεργὰ τοίνυν φιλοσοφίας τὰ μαθήματα καὶ αὐτὴ ἡ φιλοσοφία εἰς τὸ περὶ ἀληθείας διαλαβεῖν. αὐτίκα ἡ γλαμὺς πόκος ἦν τὸ πρῶτον, 15εἶτα ἑξάνθη κρόκη τε ἐγένετο καὶ στήμων, καὶ τότε ὑφάνθη. προπαρασκευασθῆναι τοίνυν τὴν ψυχὴν καὶ ποικίλως ἐργασθῆναι χρὴ, εἰ μέλλοι ἀρίστη κατασκευάζεσθαι, ἐπεὶ τῆς ἀληθείας τὸ μὲν ἔστι γνωστικόν, τὸ δὲ ποιητικόν, ἐρρύνηκεν δὲ ἀπὸ τοῦ θεωρητικοῦ, 20δεῖται δὲ ἀσκήσεως καὶ συγγυμνασίας πολλῆς καὶ ἐμπειρίας. ἀλλὰ καὶ τοῦ θεωρητικοῦ τὸ μὲν τί ἔστι πρὸς τοὺς πέλας, τὸ δὲ ὡς πρὸς αὐτόν. διό-P. περ καὶ τὴν παιδείαν οὕτως χρὴ συνεσκευάσθαι, 786. ὥστε ἀμφοτέροις ἐνηρμόσθαι. ἐνεστι μὲν οὖν ἀν-Pott. 25τάρκως τὰ συνεκτικὰ τῶν πρὸς γνῶσιν φερόντων ἐκμαθόντα ἐφ' ἡσυχίας τοῦ λοιποῦ μένειν ἀναπεπαιμμένον κατευθύνοντα τὰς πράξεις πρὸς τὴν θεωρίαν, διὰ δὲ τὴν τῶν πέλας ὠφέλειαν τῶν μὲν ἐπὶ τὸ γράφειν ἱεμένων, τῶν δὲ ἐπὶ τὸ παραδιδόναι στελλομέ- 30νων τὸν λόγον, ἢ τε ἄλλη παιδεία χρήσιμος ἢ τε τῶν γραφῶν τῶν κυριακῶν ἀνάγνωσις εἰς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων ἀναγκαῖα καὶ μάλιστα ἐὰν ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἀνάγῶνται παιδείας οἱ ἐπαῖοντες.

§. 92. Τοιαύτην τινὰ ἐκκλησίαν ὁ Δαβὶδ δια- 35γράφει. „παρίστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν

ἰμιατισμῶ διαχρύσω περιβεβλημένη πεποικιλμένη” *)·
 καὶ τοῖς Ἑλληνικοῖς καὶ περιτοῖς, ἐν κροσσωτοῖς
 χρυσοῖς περιβεβλημένη πεποικιλμένη” (**). ἡ ἀλή-
 5 θεια δὲ διὰ τοῦ κυρίου. βουλὴν γὰρ σου”, φησὶ,
 τίς ἔγνω; εἰ μὴ σὺ δέδωκας σοφίαν καὶ ἐπέμψας
 τὸ ἅγιόν σου πνεῦμα ἀπὸ ὑψίστων, καὶ οὕτως διωρ-
 θώθησαν αἱ τρίβοι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ἄρεστά
 σου ἐδιδάχθησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ τῇ σοφίᾳ ἐσώθη-
 10 σιν” (**). ὁ γνωστικὸς γὰρ οἶδεν κατὰ τὴν γρα-
 φὴν τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ μέλλοντα εἰκάζει, ἐπίσταται
 στροφὰς λόγων καὶ λύσεις αἰνιγμάτων, σημεῖα καὶ
 τέρατα προγινώσκει καὶ ἐκβάσεις καιρῶν καὶ χρόνων,
 ὡς προειρήκαμεν.

§. 93. Ὁρᾷς τὴν τῶν μαθημάτων πηγὴν ἐκ
 15 τῆς σοφίας ὀρυωμένην; τοῖς δὲ ὑποκρούουσι, τί γὰρ
 ὄφελος εἰδέναι τὰς αἰτίας τοῦ πῶς κινεῖται ὁ ἥλιος,
 φέρε εἰπεῖν, καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα ἢ τὰ γεωμετρικὰ
 θεωρήματα ἐπεσκέφθαι ἢ τὰ διαλεκτικὰ καὶ τῶν ἄλ-
 λων ἕκαστον μαθημάτων; πρὸς γὰρ καθηκόντων
 20 ἀπόδοσιν ταῦτα μηδὲν ὠφελεῖν, εἶναι τε ἀνθρωπίνην
 σύνεσιν τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, μὴ γὰρ εἶναι δι-
 δακτὴν τῆς ἀληθείας, ἐκεῖνα λεκτέον, πρῶτον μὲν
 ὅτι καὶ περὶ τὰ μέγιστα τῶν ὄντων πταίουσιν οὗτοι,
 τουτέστι τὴν προαίρεσιν τοῦ τοῦ. “οἱ γὰρ φυλάσ-
 25 σορτες”, φασὶν, “ὅσιως τὰ ὅσια ὀσιωθήσονται, καὶ
 οἱ διδαχθέντες αὐτὰ εὐρήσουσιν ἀπολογία” †), ὁ
 γνωστικὸς γὰρ μόνος εὐλόγως πάντα ὅσιως πράξει
 τὰ πρακτέα ὡς μεμιάθηκεν κατὰ τὴν τοῦ κυρίου δι-
 30 δασκαλίαν δι’ ἀνθρώπων παραλαβῶν, πάλιν τε αὐ-
 τὸ ἀκούειν ἔξεστιν. “ἐν γὰρ χειρὶ αὐτοῦ”, τουτέστι τῇ
 δυνάμει καὶ σοφίᾳ, “καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν
 πᾶσά τε φρόνησις καὶ ἐργατειῶν ἐπιστίμη” ††).

*) Psalm. 45, 3.

**) Ibid. v. 13 sq.

***) Sapient. 7, 17 sq. †) Ibid. 6, 10.

††) Ibid. 7, 18.

οὐθὲν γὰρ ἀγαπᾷ ὁ θεὸς, εἰ μὴ τὸν σοφία συνοικούντα *)· ἔπειτα δὲ οὐκ ἀνέγνωσαν τὸ πρὸς τοῦ Σαλομῶντος εἰρημένον· περὶ γὰρ νεῶς κατασκευῆς διαλαβῶν ἀντικρὺς φησὶν· «τεχνίτις δὲ σοφία κα- P. βτίσκεύασεν, ἣ δὲ σὴ, πάτερ, διακυβερνή πρόνοια» **). 784.

§. 94. Καὶ πῶς οὐκ ἄλογον τεκτονικῆς καὶ P. 11. ναυπηγικῆς χεῖρον νομίζειν φιλοσοφίαν; τάχα ποῦ καὶ ὁ κύριος τὸ πλεῖθος ἐκαίνο τῶν ἐπὶ τῆς πόας κατακλιθέντων κατ' ἀντικρὺ τῆς Τιβεριάδος τοῖς 10 ἰχθύσι τοῖς δυοῖ ***) καὶ τοῖς πέντε τοῖς κριθίνοις διέθρεψεν ἄρτοις, αἰνισσόμενος τὴν προπαιδείαν Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων πρὸ τοῦ θείου πυροῦ τῆς κατὰ τὸν νόμον γεωργομένης τροφῆς· προπετεστέρα γὰρ εἰς ὥραν θέρους τοῦ πυροῦ μᾶλλον ἢ κριθῆ, 15 τὴν δὲ ἀνὰ τὸν κλύδωνα τὸν ἐθνικὸν γεννωμένην τε καὶ φερομένην φιλοσοφίαν Ἑλληνικὴν οἱ ἰχθύες ἐμήνουν P. εἰς διατροφήν· ἔκτειν' ἑτοῖς ἐτι χαμαὶ κειμένοις δεδο- 281. μένοι ἀξήσαντες μὲν οὐκ ἔτι καθάπερ τῶν ἄρτων Sylb. τὰ κλάσματα, τῆς δὲ τοῦ κυρίου μεταλαβόντες εὐ- 20 λογίας τὴν ἀνάστασιν τῆς θειότητος διὰ τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως, ἐνεπνεύσθησαν· ἀλλ' εἰ καὶ περιεργος εἶ, ἔκλαβε θάτερον τῶν ἰχθύων τὴν ἐγκύκλιον, τὸν λοιπὸν δὲ αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐπαναβεβηκυῖαν 25 μνηύειν φιλοσοφίαν, αὐτὸ δὴ ταυ συνάλογοι λόγου τοῦ κυριακοῦ·

χορὸς δ' ἀναύδων ἰχθύων ἐπερρέθη, ἢ μοῦσα ἢ τραγικὴ εἰρηκέν που· «κάμει» δὲ «ἐλαττοῦσθαι, αὖξεν» †) δὲ μόνον ἤδη λοιπὸν τὸν κυριακὸν λόγον εἰς ὃν περαιούται ὁ νόμος, ὁ προφή- 30 τῆς εἰρηκέν Ἰωάννης.

§. 95. Σύντες ἤδη μοι τὸ μυστήριον τῆς ἀληθείας συγγνώμην ἀπονέμων εἰ περαιτέρω προβαίνειν τῆς ἐξεργασίας ὀκνῶ τοῦτ' εἰ μόνον ἀνακηρύσσω·

*) Sapiens. 7, 28.

**) Ibid. 14, 2 sqq.

***) Cf. Ioann. 6, 11.

†) Ibid. 3, 30.

„πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν” *). ἀμέλει „λίθος ἀκρογωνιαίος” εἴρηται, „ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὖξει εἰς ναὸν ἅγιον Θεοῦ” **) κατὰ τὸν Θεῖον ἀπόστολον.

5σιωπῶ τὰ νῦν τὴν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ παραβολὴν λέγουσαν. „ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σαγήνῃ ἐν εἰς θάλασσαν βεβληκότι κἄκ τοῦ πλήθους τῶν ἐαλωκότων ἰχθύων τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀμεινόνων ποιουμένῳ” ***). ἤδη δὲ καὶ τὰς τέσσα-

10ρας ἀρετὰς ἀντικρὺς ἢ παρ' ἡμῖν σοφία ὡδὲ πῶς ἀνακηρύσσει, ὥστε καὶ τούτων τὰς πηγὰς τοῖς Ἑλλησιν παρὰ Ἑβραίων δεδόσθαι. μαθεῖν δ' ἐκ τῶνδ' ἔξεστιν. „καὶ εἰ δικαιοσύνην ἀγαπᾷ τις, οἱ πό-Ρ.

15νησις ἐκδιδάσκει δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν ὧν χρη-Ραιτ.

σιμώτερον οὐδὲν ἐστὶν ἐν βίῳ ἀνθρώποις” †). ἐπὶ πᾶσιν εἰδέναι αὐτοὺς κἀκεῖνο ἐχοῖν, ὅτι φύσει μὲν ἐπιτήδειοι γεγόναμεν πρὸς ἀρετὴν, οὐ μὴν ὥστε ἔχειν αὐτὴν ἐκ γενετῆς, ἀλλὰ πρὸς τὸ κτήσασθαι ἐπι-

20τῆδειοι.

Cap. XII.

§. 96. Ὡς λόγῳ λύεται τὸ πρὸς τῶν αἰρετικῶν ἀπορούμενον ἡμῖν, πότερον τέλειος ἐπλάσθη ὁ Ἀδὰμ ἢ ἀτελής. ἀλλ' εἰ μὲν ἀτελής, πῶς τελείου Θεοῦ ἀτελὲς τὸ ἔργον καὶ μάλιστα ἀνθρώπος; εἰ δὲ τέλειος, πῶς

25παραβαίνει τὰς ἐντολάς; ἀκούσονται γὰρ καὶ παρ' ἡμῶν ὅτι τέλειος κατὰ τὴν κατασκευὴν οὐκ ἐγένετο, πρὸς δὲ τὸ ἀναδέξασθαι τὴν ἀρετὴν ἐπιτήδειος, διαφέρει γὰρ δὴ πού ἐπὶ τὴν ἀρετὴν γεγονέναι ἐπιτήδειον πρὸς τὴν κτήσιν αὐτῆς, ἡμᾶς δὲ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν

30βούλεται σώζεσθαι. αὕτη οἶν φύσις ψυχῆς ἐξ ἐαν-

*) Ioann. 1, 3.

oo) Ephes. 2, 20 sq.

ooo) Matth. 13, 47 sq.

†) Sapien. 7, 8.

τῆς ὁρμῶν, εἶτα λογικοὶ ὄντες λογικῆς οὐσης τῆς φιλοσοφίας συγγενές τι ἔχομεν πρὸς αὐτὴν, ἣ δὲ ἐπιτηδειότης φορὰ μὲν ἔστι πρὸς ἀρετὴν, ἀρετὴ δ' οὐ πάντες μὲν οὖν, ὡς ἔφην, πρὸς ἀρετῆς κτήσιν πεφύσκασι, ἀλλ' ὁ μὲν μᾶλλον, ὁ δ' ἥττον πρόσεισι τῇ τε μαθήσει τῇ τε ἀσκήσει, διὸ καὶ οἱ μὲν ἐξήρκεσαν μέχρι τῆς τελείας ἀρετῆς, οἱ δὲ μέχρι τινὸς ἔφθασαν, ἀμεληθέντες δ' αὖ τινὲς καὶ εἰ ἄλλως ἦσαν εὐφυεῖς, εἰς τοῦναντίον ἀπειρώπησαν. πολὺν δὲ μᾶλλον ἢ μεγέθει πασῶν μαθησέων καὶ ἀληθεία διαφέρουσα γνῶσις χαλεπωτάτη κτήσασθαι καὶ ἐν πολλῷ καμᾶτῳ περιγίνεται.

§. 97. Ἄλλ' ὡς ἔοικεν, οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια Θεοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς ἔκτισεν τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ 15 ἀφθαρσία καὶ εἰκόνα τῆς ἰδίας ιδιότητος ἐποίησεν αὐτόν* *), καθ' ἣν ιδιότητα τοῦ πάντα εἰδύτος ὁ γνωστικὸς καὶ δίκαιος καὶ ὁσιος μετὰ φρονήσεως εἰς μέτρον ἡλικίας τελείας ἀφικνεῖσθαι σπεύδει. ὅτι δ' οὐ μόνον αἱ πράξεις καὶ αἱ ἔννοιαι, ἀλλὰ καὶ οἱ λόγοι 20 καταραζέουσι τῷ γνωστικῷ. “ἐδοκίμασας τὴν καρδίαν μου, ἐπισκέψω νυκτὸς”, φησὶν, “ἐπύρωσάς με καὶ οὐχ εὐρέθῃ ἐν ἐμοὶ ἀδικία, ὅπως ἂν μὴ λαλήσῃ τὸ στόμα μου τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων” * *). καὶ τί λέγω τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων; αὐτὴν τὴν ἁμαρτυρίαν γνωρίζει, οὐ παραχθεῖσαν ἐπὶ μετάνοιαν. κοι- P. νὸν γὰρ τοῦτο καὶ τῶν ἄλλων πιστῶν, ἀλλ' ὁ ἔστιν 789. ἁμαρτία, οὐδὲ γὰρ τῆσδέ τινος καταγινώσκει, ἀλλ' ἔστι ἁπλῶς πάσης τῆς ἁμαρτίας, οὐδ' ὁ ἐποίησέν τις κακῶς, ἀλλὰ τὸ μὴ ποιητέον συνίστησιν. ὅθεν καὶ ἡ 30 μετάνοια δισση, ἣ μὲν κοινὴ ἐπὶ τῷ πεπλημμεληθέναι, ἣ δὲ τὴν φύσιν τῆς ἁμαρτίας καταμαθοῦσα ἀφίστασθαι τοῦ ἁμαρτάνειν αὐτοῦ κατὰ προηγούμενον λόγον πείθει, ὃ ἔπεται τὸ μὴ ἁμαρτάνειν.

§. 98. Μὴ τοίνυν λεγόντων ὡς ὁ ἀδικῶν καὶ

*) Sapient. 2, 22 sq.

**) Psalm. 17, 3 sq.

ἁμαρτάνων κατ' ἐνέργειαν δαιμόνων πλημιμελεῖ, ἐπεὶ
 κἂν ἄθῳος γένοιτο, τὰ δὲ αὐτὰ τοῖς δαιμονίοις κατὰ
 τὸ ἁμαρτάνειν αἰρούμενος ἀνέδραστος καὶ κοῦφος
 καὶ εὐμετάβολος ἐν ἐπιθυμίαις, ὡς δαίμων γίνεται
 δῦνθρωπος δαιμονικός. αὐτίκα ὁ μὲν κακὸς φύσει
 ἁμαρτητικός διὰ κακίαν γινόμενος φαῦλος καθέστηκεν
 ἔχων ἦν ἐκὼν εἴλετο, ἁμαρτητικός δὲ ὢν καὶ κατὰ
 τὰς πράξεις διαμαρτάνει, ἔμπαλιν δὲ ὁ σπουδαῖος
 κατορθοῖ. διδ. οὐ μόνον τὰς ἀρετὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς
 10 πρᾶξεις τὰς καλὰς ἀγαθὰ καλοῦμεν. τῶν δὲ ἀγα-
 θῶν ἴσμεν, τὰ μὲν αὐτὰ δι' αὐτὰ αἰρετὰ ὡς τὴν
 γνῶσιν, οὐ γὰρ ἄλλο τι ἐξ αὐτῆς θηρῶμεν, ἐπειδὴν
 παρῆ, ἢ μόνον τὰ παρεῖναι αὐτὴν καὶ ἐν ἀδιαλείπτῳ
 θεωρία ἡμᾶς εἶναι καὶ εἰς αὐτὴν καὶ δι' αὐτὴν
 15 ἀγωνίζεσθαι, τὰ δὲ δι' ἕτερα, τὴν πίστιν διὰ τὴν ἐξ
 αὐτῆς περιγενομένην φυγὴν τε τῆς κολάσεως καὶ
 ὠφέλειαν τὴν ἐκ τῆς ἀνταποδόσεως. φόβος μὲν γὰρ
 αἴτιος τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν τοῖς πολλοῖς, ἐπαγγελία
 δὲ ἀφορμὴ τοῦ διώκειν ὑπακοήν, δι' ἧς ἡ σωτηρία.
 20 §. 99. Τελειώτατον ἄρα ἀγαθὸν ἢ γνῶσις δι'
 αὐτὴν οὕσα αἰρετὴ, κατ' ἐπακολούθημα δὲ καὶ τὰ
 διὰ ταύτης ἀκολουθοῦντα καλὰ. καὶ ἡ κόλασις τῶν
 μὲν κολαζομένων διορθώσεως αἰτία, τοῖς δὲ διορθῶν
 P. πόρρωθεν δυναμένοις παράδειγμα γίνεται δι' οὗ τὸ
 282. συνειπίπτειν τοῖς ὁμοίοις ἀνακόπτουσιν. δεξώμεθα
 Sylb. οὖν τὴν γνῶσιν οὐ τῶν ἀποβαινόντων ἐφιέμενοι, ἀλλ'
 αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ γινώσκειν ἀσπαζόμενοι. πρώτη γὰρ
 ὠφέλεια ἢ ἕξις ἢ γνωστικὴ ἡδονὰς ἀβλαβεῖς παρεχο-
 μένη καὶ ἀγαλλίασιν καὶ νῦν καὶ εἰς ὕστερον. τὴν
 30 δὲ ἀγαλλίασιν εὐφροσύνην εἶναι φασιν ἐπιλογισμὸν
 οὕσαν τῆς κατὰ τὴν ἀλήθειαν ἀρετῆς διὰ τινος ἐστιά-
 σεως καὶ διαχύσεως ψυχικῆς. τὰ δὲ μετέχοντα τῆς
 γνῶσεως ἔργα αἱ ἀγαθὰ καὶ καλὰ πράξεις εἰσὶν.
 πλοῦτος μὲν γὰρ ἀληθείης ὁ ἐν ταῖς κατὰ τὴν ἀρε- P.
 35 τὴν πράξεσι πλεονασμὸς, πενία δὲ ἢ κατὰ τὰς κο-790.
 σμίας ἐπιθυμίας ἀπορία. αἱ κτήσεις γὰρ καὶ χρή-Pou.

αις τῶν ἀναγκαίων οὐ τὴν ποιότητα ἔχουσι βλαβεράν, ἀλλὰ τὴν παρὰ τὸ μέτρον ποσότητα.

§. 100. Διόπερ τὰς ἐπιθυμίας ὁ γνωστικὸς περιγράφει κατὰ τε τὴν κτῆσιν κατὰ τε τὴν χρῆσιν, οὐχ ὑπερβαίνων τὸν τῶν ἀναγκαίων ὄρον. τὸ ζῆν ἄρα τὸ ἐνταῦθα ἀναγκαῖον ἡγούμενος εἰς ἐπιστήμης συν-
 5 ἄψην καὶ τὴν περιποίησιν τῆς γνώσεως οὐ τὸ ζῆν, ἀλλὰ τὸ εὔ ζῆν περὶ πλείστου ποιήσεται, μήτ' οὖν παῖδας μήτ' αὖ γάμον ἢ τοὺς γονεῖς τῆς πρὸς τὸν
 10 Θεὸν ἀγάπης καὶ τῆς ἐν βίῳ δικαιοσύνης προτιμῶν. ἀδελφὴ δὲ τούτῳ ἢ γυνὴ μετὰ τὴν παιδοποιίαν ὡς καὶ ὁμοπατρία κρίνεται, τότε μόνον τοῦ ἀνδρὸς ἀναμνησκομένη, ὅπηνίκα ἂν τοῖς τέκνοις προσβλέπη, ὡς ἂν ἀδελφὴ τῶ ὄντι ἔσομένη καὶ μετὰ τὴν ἀπό-
 15 θείσιν τῆς σαρκὸς τῆς διαχωριζούσης καὶ διοριζούσης τὴν γνῶσιν τῶν πνευματικῶν τῇ ιδιότητι τῶν σχημάτων. αὐταὶ γὰρ καθ' αὐτὰς ἐπ' ἴσης εἰσὶ ψυχαί. αἱ ψυχαὶ οὐδέτεραι οὔτε ἄρρενες οὔτε θήλειαι, ἐπὶ μὴτε γαμῶσι μὴτε γαμίσκωνται, καὶ μὴ τι οὐ-
 20 τως μετατίθεται εἰς τὸν ἄνδρα ἢ γυνὴ ἀθήλυτος ἐπ' ἴσης καὶ ἀνδρική καὶ τελεία γενομένη.

§. 101. Τοῦτ' ἦν ἄρα ὁ τῆς Σάρρας *) γένεσιν παιδὸς εὐαγγελισθείσης γέλως, οὐκ ἀπιστησάσης οἶμαι τῷ ἀγγέλῳ, καταιδεσθείσης δὲ ἐκείνης αὐτὴς τὴν
 25 ἑμιλίαν δι' ἧς ἔμελλεν παιδὸς γενήσεσθαι μήτηρ. καὶ μὴ τι ἔκτοτε ὁ Ἀβραάμ, ὅπηνίκα παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Αἰγύπτου **) διὰ τὸ τῆς Σάρρας ἐκινδύ-
 νευεν κάλλος οἰκείως αὐτὴν ἀδελφὴν προσεῖπεν, ἀλλ' οὔτε ὁμομητρίαν οὐδέπω καὶ ὁμοπατρίαν. τοῖς μὲν
 30 οὖν ἔξ ἁμαρτιῶν μετανενοηκόσι καὶ μὴ στερεῶς πεπιστευκόσι διὰ τῶν δεήσεων παρέχει ὁ Θεὸς τὰ αἰτήματα, τοῖς δ' ἀναμαρτήτως καὶ γνωστικῶς βιοῦ-
 σιν ἐννοησαμένοις μόνον δίδωσιν. αὐτίκα τῇ Ἄννη ἐννοηθεῖσῃ μόνον τοῦ παιδὸς ἐδόθη σύλληψις τοῦ

*) Genes. 18, 12.

**) Ibid. 20, 2 sq.

Σαμουήλ. αἴτησαι, φησὶν ἡ γραφή, καὶ ποιήσω, ἐννοήθητι καὶ δώσω. «καρδιογνώστην» *) γὰρ τὸν θεὸν παρειλήφαμεν, οὐκ ἐκ κινήματος ψυχῆς τεκμαιρόμενον καθάπερ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' οὐδὲ 5 ἐκ τοῦ ἀποβαίνοντος, γελοῖον γὰρ οὕτως νοεῖν, οὐδὲ Ρ. ὡς ὁ ἀρχιτέκτων γενόμενον τὸ ἔργον ἐπήνεσε, καὶ ὁ 791. θεὸς οὕτως ποιήσας «τὸ φῶς», ἔπειτα ἰδὼν «καλὸν Ροι. εἶπεν» **). ὁ δὲ καὶ πρὶν ἢ ποιῆσαι οἶον ἔσται εἰδὼς, τοῦτο ἐπήνεσεν, ὃ ἐγένετο, δυνάμει ποιούντος καλὸν 10 ἄνωθεν διὰ τῆς ἀνάρχου προθέσεως, τὸ ἐσόμενον ἐνεργείᾳ καλόν. αὐτίκα τὸ ἐσόμενον ἤδη προεἶπεν εἶναι καλὸν τῆς φράσεως ὑπερβατῶ κρυψάσης τὴν ἀλήθειαν.

§. 102. Ἐὔχεται τοίνυν ὁ γνωστικὸς καὶ κατὰ 15 τὴν ἔννοιαν πᾶσαν τὴν ὥραν δι' ἀγάπης οἰκειούμενος τῷ θεῷ. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἄφεισιν ἁμαρτιῶν αἰτήσεται, μετὰ δὲ τὸ μηκέτι ἁμαρτάνειν ἐπὶ τὸ εὖ ποιεῖν δύνασθαι καὶ πᾶσαν τὴν κατὰ τὸν κύριον δημιουργίαν τε καὶ οἰκονομίαν συνιέναι, ἵνα δὴ «κα- 20 θαρὸς τὴν καρδίαν» ***) γενόμενος δι' ἐπιγνώσεως τῆς διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον †) τὴν μακαρίαν θέαν μνηθῆ ἑπακούσας τῆς λεγούσης γραφῆς, «ἀγαθὸν νηστεία μετὰ προσευχῆς» ††), νηστεῖαι δὲ ἀποχὰς κα- 25 κῶν μηνύουσιν πάντων ἀπαξᾶπλῶς, τῶν τε κατ' ἐνέργειαν καὶ κατὰ λόγον καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν αὐτῆν. ὡς ἔοικεν οὖν ἡ δικαιοσύνη τετράγωνός ἐστι πάντοθεν ἴση καὶ ὁμοία ἐν λόγῳ, ἐν ἔργῳ, ἐν ἀποχῇ κακῶν, ἐν εὐποιίᾳ, ἐν τελειότητι γνωστικῇ, οὐ- 30 δαμῆ οὐδαμῶς χωλείουσα, ἵνα μὴ ἄδικός τε καὶ ἄνισος φανῆ. ἥ μὲν οὖν τίς ἐστι δίκαιος πάντως οὗτος καὶ πιστός, ἥ δὲ πιστός οὐδέπω καὶ δίκαιος,

*) Actor. 1, 24. 15, 8. °°) Genes. 1, 3. 4.

°°°) Matth. 5, 8. †) 1 Corinth. 13, 12. ††) Iob. 12, 8.

τὴν κατὰ προκοπὴν καὶ τελείωσιν δικαιοσύνην λέγω
καθ' ἣν ὁ γνωστικὸς δίκαιος λέγεται.

§. 103. Ἀδίκῃ τῷ Ἀβραάμ πιστῷ^α γενομέ-
νω „ἐλογίσθη εἰς δικαιοσύνην” *) εἰς τὸ μείζον καὶ
5τελειότερον τῆς πίστεως προβεβηκότι. οὐ γὰρ ὁ
ἀπεχόμενος μόνον τῆς κακῆς πράξεως δίκαιος, ἐὰν μὴ
προσεξεργάσῃται καὶ τὸ εὖ ποιεῖν καὶ τὸ γινώσκειν,
δι' ἣν αἰτίαν τῶν μὲν ἀφεκτέον, τὰ δ' ἐνεργητέον.
10διὰ τῶν ὄπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ
ἀριστερῶν**), φησὶν ὁ ἀπόστολος παραπέμπεσθαι
τὸν δίκαιον εἰς κληρονομίαν τὴν ἄκραν, ὑπὸ μὲν
τῶν πεφραγμένων, τοῖς δὲ καὶ ἐνεργοῦντα. οὐ
γὰρ ἡ σκέπη μόνη τῆς παντευχίας καὶ ἡ τῶν
ἁμαρτημάτων ἀποχὴ ἰκανὴ πρὸς τελείωσιν, εἰ
15μὴ προσλάβοι τὸ ἔργον τῆς δικαιοσύνης τὴν εἰς
εὐποιαν ἐνεργεῖαν. τότε ὁ περιδέξιος ἡμῖν καὶ γνω-
στικὸς ἐν δικαιοσύνῃ ἀποκαλύπτεται δεδοξασμένος
ἤδη κἀνθένδε, καθάπερ ὁ Μωϋσῆς „τὸ πρόσω-Ρ.
πον” ***) τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν τὸ σῶ-792.
20μα χαρακτηριστικὸν τῆς δικαίας εἰρήκαμεν ψυχῆς. Ρου.
καθάπερ γὰρ τοῖς ἐρίοις ἡ στυψὶς τῆς βαφῆς ἐμμεί-
νασα, τὴν ιδιότητα καὶ παραλλαγὴν πρὸς τὰ λοιπὰ
παρέχει ἔρια, οὕτως κἀπὶ τῆς ψυχῆς ὁ μὲν πόνος
παρῆλθεν, μένει δὲ τὸ καλὸν, καὶ τὸ μὲν ἡδὺ κα-
Ρ.ταλείπεται, ἀναμύσσειται δὲ τὸ αἰσχρόν. αὐταὶ γὰρ
283.ἐκατέρας ψυχῆς χαρακτηριστικαὶ ποιότητες, ἀφ'
Sylb.ῶν γνωρίζεται, ἡ μὲν δεδοξασμένη, ἡ δὲ κατε-
γνωσμένη.

§. 104. Ναὶ μὴν καθάπερ τῷ Μωϋσεῖ ἐκ τῆς
30δικαιοπραγίας καὶ τῆς κατὰ τὸ συνεχές πρὸς τὸν
θεὸν τὸν λαλοῦντα αὐτῷ ὁμιλίας ἐπίχροιά τις ἐπεκά-
θισε τῷ προσώπῳ δεδοξασμένη, οὕτως καὶ τῇ δι-
καίᾳ ψυχῇ θεία τις ἀγαθωσύνης δύναμις κατὰ τα

*) Genes. 16, 6. Roman. 4, 3.

**) 2 Corinth. 6, 7.

***) Exod. 34, 29.

ἐπισκοπὴν κατὰ τε τὴν προφητείαν κατὰ τε τὴν
διοικητικὴν ἐνέργειαν ἐγχεριτομένη, οἷον ἀπανγάζμα-
τος νοεροῦ καθάπερ ἡλιακῆς ἀλέας ἐναποσημαίνεται
τι, δικαιοσύνης σφραγίδα ἐπιφανῆ, φῶς ἠνωμένον
5 ψυχῇ δι' ἀγάπης ἀδιαστάτου, θεοφορούσης καὶ θεο-
φορουμένης. ἐνταῦθα ἡ ἕξομοίωσις ἢ πρὸς τὸν σω-
τῆρα θεὸν ἀνακίπτει τῷ γνωστικῷ εἰς ὅσον ἀνθρω-
πίνῃ θεμιτὸν φύσει γινομένῳ τελείῳ, ὡς ὁ πατὴρ,
φησὶν, "ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς" *). αὐτός ἐστιν ὁ εἰ-
10 πῶν· "τεκνία ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμί" **), ἐπεὶ
καὶ ὁ θεὸς, οὐχ ἡ φύσει ἀγαθός ἐστι, ταύτῃ μένει
μακάριος καὶ ἄφθαρτος οὔτε πράγματ' ἔχων οὔτε
ἄλλω παρέχων, ποιῶν δὲ ἰδίως ἀγαθὰ, θεὸς ὄντως
καὶ πατὴρ ἀγαθός ὢν τε καὶ γινόμενος ἐν ἀδιαλεί-
15 πτοις εὐποιίαις, ἐν ταυτότητι τῆς ἀγαθωσύνης ἀπα-
ραβάτως μένει. τί γὰρ ὄφελος ἀγαθοῦ μὴ ἐνεργοῦν-
τος μηδὲ ἀγαθύνοντος;

Cap. XIII.

§. 105. Ὁ τοίνυν μετριοπαθῆσας τὰ πρῶτα
καὶ εἰς ἀπάθειαν μελετήσας ἀνξήσας τε εἰς εὐποιίαν
20 γνωστικῆς τελειότητος ἰσάγγελος μὲν ἐνταῦθα, φω-
τεινός δὲ ἤδη καὶ ὡς ὁ ἥλιος λάμπων κατὰ τὴν
ἐνέργειαν σπεύδει τῇ γνώσει τῇ δικαίᾳ δι' ἀγάπης
θεοῦ ἐπὶ τὴν ἀγίαν μονὴν καθάπερ οἱ ἀπόστολοι,
οὐχ ὅτι ἦσαν ἐκλεκτοὶ γινόμενοι ἀπόστολοι κατὰ τι
25 φύσεως ἐξαιρέτον ἰδίωμα, ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰούδας ἐξελέγη
σὺν αὐτοῖς, ἀλλ' οἷοί τε ἦσαν ἀπόστολοι γενέσθαι
ἐκλεγέντες πρὸς τοῦ καὶ τὰ τέλη προορωμένου. ὁ
γοῦν μὴ σὺν αὐτοῖς ἐκλεγείς Ματθίας ἄξιον ἑαυτὸν
παρασχόμενος τοῦ γενέσθαι ἀπόστολον ἀντικατα-
30 τάσσεται Ἰούδα. 793.

§. 106. Ἐξέστιν οὖν καὶ νῦν ταῖς κυριακαῖς ἐν-Ρου.

*) Matth. 5, 48.

**) Ioann. 13, 83.

ασκήσαντας ἐντολαῖς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τελειῶς
 βιώσαντας καὶ γνωστικῶς εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀπο-
 στολῶν ἐγγραφῆναι. οὗτος πρεσβύτερός ἐστι τῷ ὄντι
 τῆς ἐκκλησίας καὶ διάκονος ἀληθῆς τῆς τοῦ Θεοῦ
 5 βουλήσεως, ἐὰν ποιῇ καὶ διδασκῇ τὰ τοῦ κυρίου, οὐχ
 ὑπ' ἀνθρώπων χειροτονούμενος οὐδ' ὅτι πρεσβύτερος
 δίκαιος νομιζόμενος, ἀλλ' ὅτι δίκαιος ἐν πρεσβυτερίῳ
 καταλεγόμενος, κἄν ἐνταῦθα ἐπὶ γῆς πρωτοκαθεδρία μὴ
 τιμηθῆ, ἐν τοῖς εἴκοσι καὶ τέσσαρσι καθεδεῖται θρό-
 10 νοις τὸν λαὸν κρίνων, ὡς φησὶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει
 Ἰωάννης. μία μὲν γὰρ τῷ ὄντι διαθήκη ἡ σωτή-
 ριος ἀπὸ καταβολῆς κόσμου εἰς ἡμᾶς διήκουσα κατὰ
 διαφοροὺς γενεάς τε καὶ χρόνους διάφορος εἶναι τὴν
 δόσιν ὑποληφθεῖσα. ἀκόλουθον γὰρ εἶναι μίαν ἀμε-
 15 τάθետον σωτηρίας δόσιν παρ' ἐνὸς Θεοῦ δι' ἐνὸς
 κυρίου πολυτρόπως ὠφελοῦσαν, δι' ἣν αἰτίαν τὸ
 μεσότοιχον αἴρεται τὸ διορίζον τοῦ Ἰουδαίου τὸν Ἑλ-
 ληνα εἰς περιούσιον λαόν.

§. 107. Καὶ οὕτως ἄμφω εἰς τὴν ἐνότητα τῆς
 20 πίστεως καταντῶσιν, καὶ ἡ ἕξ ἀμφοῖν ἐκλογὴ μία
 καὶ τῶν ἐκλεκτῶν, φησὶν, ἐκλεκτότεροι οἱ κατὰ τὴν
 τελείαν γνῶσιν καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς ἀπηνθισμέ-
 νοι καὶ τῇ μεγαλοπρεπεστάτῃ δόξῃ τετιμημένοι κριταί τε
 καὶ διοικηταί ἐπ' ἰσῆς ἐκ τε Ἰουδαίων ἐκ τε Ἑλλήνων
 25 οἱ τέσσαρες καὶ εἴκοσι, διπλασιασθείσης τῆς χάριτος,
 ἐπεὶ καὶ αἱ ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐκκλησίαν προκοπαί,
 ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων, μιμήματα οἶμαι
 ἀγγελικῆς δόξης κάκελης τῆς οἰκονομίας τυγχάνου-
 σιν, ἣν ἀναμένειν φασὶν αἱ γραφαὶ τοὺς κατ' ἴχνος
 30 τῶν ἀποστόλων ἐν τελειώσει δικαιοσύνης κατὰ τὸ
 εὐαγγέλιον βεβιωκότας. ἐν νεφέλαις τούτους ἀρθέν-
 τας γράφει ὁ ἀπόστολος διακονήσιν μὲν τὰ πρῶτα,
 ἔπειτα ἐγκαταταγῆναι τῷ πρεσβυτερίῳ κατὰ προκοπὴν
 δόξης, δόξα γὰρ δόξης διαφέρει, ἄχρις ἂν εἰς τέ-
 35 λειον ἄνδρα αὐξήσωσιν.

Cap. XIV.

§. 108. Οἱ τοιοῦτοι κατὰ τὸν Δαβὶδ „καταπαύσουσιν ἐν ὄρει ἁγίῳ Θεοῦ” *) , τῇ ἀνωτάτῳ ἐκκλησίᾳ, καθ’ ἣν οἱ φιλόσοφοι συνάγονται τοῦ Θεοῦ οἱ τῷ ὄντι Ἰσραηλῖται οἱ καθαροὶ τὴν καρδίαν, ἐν P. 50ῖς ὄλος οὐδεὶς, οἱ μὴ καταμείναντες ἐν ἑβδομάδι 704. ἀναπαύσεως, ἀγαθοεργία δὲ θείας ἑξομοιωσεως εἰς Pott. ὀγδοαδικῆς εὐεργεσίας κληρονομίαν ὑπερκίψαντες ἀκορέστου θεωρίας εἰλικρινεῖ ἐποπτεία προσανέχοντες. „ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα”, φησὶν ὁ κύριος, πρό- 10 βατα, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης” **), ἄλλης αὐτῆς καὶ μονῆς ἀναλόγως τῆς πίστεως κατηξιωμένα. τὰ δὲ ἐμὰ πρόβατα τῆς ἐμῆς ἀκούει φωνῆς” ***), συνιέντα γνωστικῶς τὰς ἐντολάς, τὸ δ’ ἔστιν, μεγαλοφρόνως καὶ ἀξιολόγως ἐκδέχεσθαι σὺν 15 καὶ τῇ τῶν ἔργων ἀνταποδόσει τε καὶ ἀντακολουθία. ὥστε ὅταν ἀκούσωμεν „ἡ πίστις σοῦ σέσωκέν σε” †), οὐχ ἁπλῶς τοὺς ὀπωσοῦν πιστεύσαντας σωθήσεσθαι λέγειν αὐτὸν ἐκδεχόμεθα, ἐὰν μὴ καὶ τὰ ἔργα ἐπακολουθήσῃ. ἀντίκα Ἰουδαίοις μόνοις ταύτην ἔλεγε 20 τὴν φωνὴν τοῖς νομικοῖς καὶ ἀνεπιλήπτως βεβιωκόσιν, οἷς μόνον ἢ εἰς τὸν κύριον ὑπελείπετο πίστις.

§. 109. Οὐκ ἂν οὖν μετὰ ἀκρασίας πιστὸς εἶη, ἀλλὰ κἂν ἐξέλθῃ τὴν σάρκα, ἀποθέσθαι τὰ πάθη ἀνάγκη τοῦτον, ὡς εἰς τὴν μὲν τὴν οἰκίαν χω- 25 ρῆσαι δυνηθῆναι. πλέον δὲ ἔστι τοῦ πιστεῦσαι τὸ γινῶναι, καθάπερ ἀμέλει τοῦ σωθῆναι, τὸ καὶ μετὰ τὸ σωθῆναι τιμῆς τῆς ἀνωτάτῳ ἀξιωθῆναι. διὰ P. πολλῆς τοίνυν τῆς παιδείας ἀπεκδυσάμενος τὰ πάθη 284. ὁ πιστὸς ἡμῖν μέτεισιν ἐπὶ τὴν βελτίονα τῆς προ-P. Sylb. τέρας μονῆς μεγίστην κόλασιν, ἐπιφερόμενος τὸ 795. ἰδίωμα τῆς μετανοίας, ὧν ἐξήμαρτεν μετὰ τὸ βιά-Pott.

*) Psalm. 15, 1. **) Ioann. 10, 16. ***) Ibid. v. 28.

†) Marc. 5, 34 et alibi.

πισμα. ἀνιᾶται γοῦν ἔτι μᾶλλον ἦτοι μηδέπω ἢ
καὶ μηδ' ὅλως τυγχάνων ὧν ἄλλους ὄρα μετεληφό-
τας. πρὸς δὲ καὶ ἐπαισχίνεται τοῖς πλημμεληθεῖσιν
αὐτῶ, αἱ δὲ μέγισται κολάσεις εἰσὶ τῶ πιστῶ. ἀγα-
5 θῆ γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνη καὶ δικαία ἐστὶν ἡ
ἀγαθότης αὐτοῦ. κὰν παύσωνται ἄρα ποὶ αἱ τι-
μωραὶ κατὰ τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς ἐκτίσεως καὶ τῆς
ἐκάστου ἀποκαθάρσεως μεγίστην ἔχουσι παραμένου-
σαν λύπην, ὅτι τῆς ἄλλης ἄξιοι εὐρεθέντες αὐτῆς
10 τὴν ἐπὶ τῶ μὴ συνεῖναι τοῖς διὰ δικαιοσύνην δοξα-
σθεῖσιν.

§. 110. Ἀντίκα ὁ Σαλομῶν σοφὸν καλῶν τὸν
γνωστικὸν περὶ τῶν θαυμαζόντων αὐτοῦ τὸ ἀξίω-
μα τῆς μονῆς τάδε φησὶν. ὕψονται γὰρ τελευτὴν
15 σοφοῦ καὶ οὐ νοήσουσι τί ἐβουλεύσατο περὶ αὐτοῦ
καὶ εἰς τί ἠσφαλίσατο αὐτὸν ὁ κύριος" *) ἐπὶ τε τῆς
δόξης ἐροῦσιν αὐτοῦ. οὗτος ἦν ὃν ἔσχομέν ποτε
εἰς γέλωτα καὶ εἰς παραβολὴν ὀνειδισμοῦ οἱ ἄφρονες,
τὸν βίον αὐτοῦ ἐλογισάμεθα μανίαν καὶ τὴν τελευ-
20 τὴν αὐτοῦ ἄτιμον, πῶς κατελογίσθη ἐν νιοῖς Θεοῦ
καὶ ἐν ἀγίοις ὁ κληρὸς αὐτοῦ ἐστίν" **); οὐ μόνον
τοίνυν ὁ πιστὸς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἔθνηκός δικαιοτάτα κρί-
νεται. ἐπειδὴ γὰρ ἤδει ὁ Θεὸς ἅτε προγνώστης ὧν
μὴ πιστεύοντα τοῦτον οὐδὲν ἤττον ὅπως τὴν γε καθ'
25 ἑαυτὸν ἀναδέξεται τελείωσιν, ἔδωκεν μὲν φιλοσοφίαν
αὐτῶ, ἀλλὰ πρὸ τῆς πίστεως, ἔδωκεν δὲ τὸν ἥλιον
καὶ τὴν σελήνην καὶ τὰ ἄστρα εἰς θρησκείαν ***),
ἃ ἐπέειπεν ὁ Θεὸς τοῖς ἔθνεσιν, φησὶν ὁ νόμος,
ἵνα μὴ τέλειον ἄθεοι γενόμενοι τελέως καὶ διαφθα-
30 ρῶσιν. οἱ δὲ κὰν ταύτη γενόμενοι τῇ ἐντολῇ ἀγνώ-
μονες γλυπτοῖς προσεσχηκότες ἀγάλμασι κὰν μὴ με-
τανοήσωσι, κρίνονται, οἱ μὲν ὅτι δυνηθέντες οὐκ

*) Sapiens. 4, 17.

**) Ibid. 5, 3 — 5.

***) Cf. Deuterom. 4, 19.

ἤθελσαν πιστεῦσαι τῷ Θεῷ, οἱ δὲ ὅτι καὶ θελήσαντες οὐκ ἔξεπόνησαν περιγενέσθαι πιστοί.

§. 111. Ναὶ μὴν κόκκῃνοι οἱ ἀπὸ τῆς τῶν ἄστρον σεβήσεως μὴ ἐπαναδραμόντες ἐπὶ τὸν τούτων σποιοτήν. ὁδὸς γὰρ ἦν αὕτη δοθεῖσα τοῖς ἔθνεσιν ἀνακῦσαι πρὸς Θεὸν διὰ τῆς τῶν ἄστρον θρησκείας. οἱ δὲ μὴ ἐπὶ τούτοις θελήσαντες ἐπιμείναι τοῖς δοθεῖσιν αὐτοῖς ἄστρασιν, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀποπεσόντες εἰς λίθους καὶ ξύλα, ὡς χροῦς, φησὶν, ἐλογίσθησαν καὶ ὡς σταγῶν ὑπὸ κάδου, περισσοὶ εἰς Ρ. σωτηρίαν, οἱ ἀπορριπτόμενοι τοῦ σώματος. ὡσπερ 796. οὖν τὸ μὲν ἀπλῶς σώζειν τῶν μέσων ἔστιν, τὸ δ' Ῥου. ὀρθῶς καὶ δεόντως κατόρθωμα, οἷτως καὶ πᾶσα πρῶξις γνωστικοῦ μὲν κατόρθωμα, τοῦ δὲ ἀπλῶς 15πιστοῦ μέση πρῶξις λέγοιτ' ἄν, μηδέπω κατὰ λόγον ἐπιτελουμένη μηδὲ μὴν κατ' ἐπίστασιν κατορθομένη. παντὸς δὲ ἔμπαιν τοῦ ἐθνικοῦ ἁμαρτητικῆ, οὐ γὰρ τὸ ἀπλῶς εὖ πράττειν, ἀλλὰ τὸ πρὸς τινὰ σκοπὸν τὰς πράξεις ποιέσθαι καὶ λόγον ἐνεργεῖν 20καθῆκεν, αἱ γραφαὶ παριστᾶσιν.

§. 112. Καθόπερ οὖν τοῖς ἀπείροις τοῦ λυρῖζειν λύρας οὐχ ἄπτεον οὐδὲ μὴν τοῖς ἀπείροις τοῦ αὐλεῖν αὐλῶν, οὕτως οὐδὲ πραγμάτων ἄπτεον τοῖς μὴ τὴν γνώσιν εἰληφόσι καὶ εἰδόσιν ὅπως αὐτοῖς 25παρὰ λόγον τὸν βίον χρηστέον. τὸν γοῦν τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα οὐ μόνον ἐν πολέμοις ἀγωνίζονται οἱ πολέμων ἀθληταί, ἀλλὰ καὶ ἐν συμποσίοις καὶ ἐπὶ κοίτης κἂν τοῖς δικαστηρίοις οἱ ἀλειψάμενοι τῷ λόγῳ, αἰχμάλωτοι γενέσθαι ἠδονῆς αἰσχυρόμενοι, οὐ 30μὴν ποτ' ἄν ἀρετὰν ἀλλάξωμαι ἀντ' ἀδίκου κέρδους. ἄδικον δὲ ἀντικρυς κέρδος ἠδονὴ καὶ λύπη πόνος τε καὶ φόβος καὶ συνελόντι εἰπεῖν τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ὧν τὸ παραυτίκα τερπνὸν, ἀνιαρὸν εἰς τοῦπιόν. τί γὰρ ὕφελος, ἐὰν τὸν κόσμον κερδίσης", φησὶ, "τὴν

δὲ ψυχὴν ἀπολέσης" *) ; δῆλον οὖν τοὺς μὴ ἐπιτε-
 λοῦντας τὰς καλὰς πράξεις οὐδὲ γινώσκειν τὰ ὠφέ-
 λιμα ἑαυτοῖς. εἰ δὲ τοῦτο οὐδὲ εὐξασθαι ὀρθῶς οἰοί-
 τε οὗτοι παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβεῖν τὰ ἀγαθὰ ἀγνοοῦντες
 5 διὰ ὄντως ἀγαθὰ, οὐδ' ἂν λαβόντες αἰσθόιντο τῆς
 δωρεᾶς οὐδ' ἂν εἰ ἀπολαΐσειαν κατ' ἀξίαν οὐ μὴ
 ἔγνωσαν, ὑπὸ τε τῆς ἀπειρίας τοῦ χρήσασθαι τοῖς Ρ.
 δοθεῖσι καλῶς, ὑπὸ τε τῆς ἄγαν ἁμαθίας μηδέπω 797.
 χρησιτέον ταῖς θείαις δωρεαῖς ἐγνωκότες, ἁμαθία δέ Ροι.
 10 ἀγνοίας αἰτία.

§. 113. Καί μοι δοκῶ κομπῶδους μὲν εἶναι
 ψυχῆς καύχημα πλὴν εὐσυνειδήτου ἐπιφθέγγεσθαι
 τοῖς κατὰ περίστασιν συμβαίνοσι,
 15 πρὸς ταῦθ' ὅ τι χρὴ καὶ παλαμᾶσθαι
 τὸ γὰρ εὖ, μετ' ἑμοῦ· καὶ τὸ δίκαιον
 σύμμαχον ἔσται· κοῦ μὴ ποθ' ἄλω
 καλὰ πράσσω.

αὕτη δὲ ἡ εὐσυνειδησία τὸ ὅσιον τὸ πρὸς τὸν Θεὸν
 καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δίκαιον διασώζει,
 20 καθαράν τὴν ψυχὴν φυλάττουσα διανοήμασι σεμνοῖς
 καὶ λόγοις ἀγνοῖς καὶ τοῖς δικαίοις ἔργοις. οὕτως
 δύναμιν λαβοῦσα κυριακὴν ἢ ψυχὴ μελετᾷ εἶναι
 Θεός, κακὸν μὲν οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἀγνοίας εἶναι νο-
 μίζουσα καὶ τῆς μὴ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἐνεργείας,
 25 αἰεὶ δὲ εὐχαριστοῦσα ἐπὶ πᾶσι τῷ Θεῷ, δι' ἀκοῆς
 δικαίας καὶ ἀναγνώσεως θείας διὰ ζητήσεως ἀλη-
 θοῦς, διὰ προσφορᾶς ἀγίας, δι' εὐχῆς μακαρίας,
 αἰνοῦσα, ὑμνοῦσα, ἐλογοῦσα, ψάλλουσα, οὐ διορί-
 ζεται ποτε τοῦ Θεοῦ κατ' οὐδένα καιρὸν ἢ τοιαύδε
 30 ψυχῆ. εἰκότως οὖν εἴρηται· "καὶ οἱ πεποιθότες
 ἐπ' αὐτῷ συνήσουσιν ἀλήθειαν, καὶ οἱ πιστοὶ ἐν
 ἀγάπῃ προσμενοῦσιν αὐτῷ" **) . ὁρᾶς οἷα περὶ τῶν
 γνωστικῶν διαλέγεται ἡ σοφία.

§. 114. Ἀναλόγως ἄρου καὶ μοναὶ ποικίλαι καὶ

*) Matth. 16, 26.

**) Sapiens. 4, 9.

ἀξίαν τῶν πιστευσάντων. αὐτίκα ὁ Σαλομών· “δοθήσεται γὰρ αὐτῷ τῆς πίστεως ἢ χάρις ἐκλεκτῆ, καὶ P. κληρὸς ἐν ναῶ κυρίου θυμηρέστερος” *). τὸ συγ-
 285.κριτικὸν γὰρ δείκνυσι μὲν τὰ ὑποβεβηκότα ἐν τῷ
 Sylb. ναῶ τοῦ θεοῦ, ὅς ἐστιν ἡ πᾶσα ἐκκλησία, ἀπολείπει
 δὲ ἐννοεῖν καὶ τὸ ὑπερθετικὸν, ἔνθα ὁ κύριός ἐστιν.
 ταύτας ἐκλεκτὰς οὔσας τὰς τρεῖς μονὰς οἱ ἐν τῷ
 εὐαγγελίῳ ἀριθμοὶ αἰνίσσονται, “ὁ τριάκοντα, καὶ
 ὁ ἕξ, καὶ ὁ ἑκατόν **). καὶ ἡ μὲν τελεία κληρονο- P.
 10μία, τῆς εἰς ἄνδρα τέλειον ἀφικνουμένων, κατ’ εἰ-798.
 κόνια τοῦ κυρίου· ἡ δὲ ὁμοίωσις, οὐχ ὡς τινες ἤΡοιι.
 κατὰ τὸ σχῆμα τὸ ἀνθρώπειον· ἄθεος γὰρ ἦδε
 ἐφορία· οὐδὲ μὴν ἡ κατ’ ἀρετὴν, ἡ πρὸς τὸ πρῶ-
 15τὸν αἴτιον· ἀσεβῆς γὰρ καὶ ἦδε ἡ ἔκδοσις, τὴν αὐ-
 15τὴν ἀρετὴν εἶναι ἀνθρώπου καὶ τοῦ παντοκράτορος
 θεοῦ προσδοκησάντων· “ὑπέλαβες”, φησὶν, “ἀνο-
 μίαν, ὅτι ἔσομαί σοι ὁμοῖος” ***). ἀλλ’ ἀρετικὸν
 γὰρ τῷ μαθητῇ γενέσθαι ὡς ὁ διδάσκαλος” †), λέ-
 γει ὁ διδάσκαλος. καθ’ ὁμοίωσιν οὖν τοῦ θεοῦ ὁ
 20εἰς νόθεσίαν καὶ φιλίαν τοῦ θεοῦ καταταγείς κατὰ
 τὴν συγκληρονομίαν τῶν κυρίων καὶ θεῶν γίνεται,
 ἐὰν καθὼς αὐτὸς ἐδίδαξεν ὁ κύριος, κατὰ τὸ εὐαγ-
 γέλιον τελειωθῇ.

Cap. XV.

§. 115. Ὁ γνωστικὸς ἄρα τὴν προσηχιστέραν
 25ἀναμαύσσειται ὁμοιότητα, τὴν διάνοιαν τὴν τοῦ δι-
 δασκάλου, ἣντινα ἐκείνος νοῶν ἐνετείλατό τε καὶ
 συνεβούλευσε τοῖς φρονίμοις καὶ σώφροσι· ταύτην
 στυγίς, ὡς ὁ διδάξας ἐβούλετο, καὶ διὰ τὴν νόησιν
 ἀναλαβὼν τὴν μεγαλοπρεπῆ, διδάξας μὲν ἀξιολόγως

*) Sapiens. 4, 14.

**) Matth. 13, 8.

***) Psalm. 1, 21.

†) Matth. 25, 10.

ἐπὶ τῶν δωματίων” *) τοὺς ὑψηλῶς οἰκοδομεῖσθαι
 δυναμένους, προκατόρξας δὲ τῆς τῶν λεγομένων
 ἐνεργείας κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς πολιτείας· δυνατὰ
 γὰρ ἐνετείλατο καὶ δὴ τῷ ὄντι ἀρχικὸν εἶναι καὶ
 5 ἡγεμονικὸν τὸν βασιλικὸν τε καὶ Χριστιανὸν, ἐπεὶ
 μὴ τῶν ἔξω μόνων θηρίων κατακυριεύειν ἐτάγημεν,
 ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἀγρίων παθῶν. κατ’
 ἐπίστασιν οὖν ὡς ἔοικεν τοῦ κακοῦ καὶ ἀγαθοῦ
 βίου σώζεται ὁ γνωστικὸς, “πλέον τῶν γραμματέων
 10 καὶ Φαρισαίων” **) συνιᾶς τε καὶ ἐνεργῶν. “ἐντι-
 νον καὶ κατενοδοῦ καὶ βασιλέυε”, ὁ Δαβὶδ γράφει,
 “ἐνεκεν ἀληθείας καὶ προάφτης καὶ δικαιοσύνης,
 καὶ ὁδηγήσει σε θαυμασιῶς ἢ δεξιὰ σου” ***). του-
 τέστιν, ὁ κύριος. “τίς” οὖν “σοφός; καὶ συνήσει
 15 ταῦτα· συνειτός; καὶ γνώσεται αὐτά· διότι εὐθεῖαι
 αἱ ὁδοὶ τοῦ κυρίου” †), φησὶν ὁ προφήτης δηλῶν μόνον
 δύνασθαι τὸν γνωστικὸν τὰ ἐπικεκρυμμένως πρὸς
 τοῦ πνεύματος εἰρημένα, νοήσειν τε καὶ διωσαφήσειν,
 καὶ “ὁ συνιῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σιωπήσεται” ††)
 20 λέγει ἡ γραφή, δηλονότι πρὸς τοὺς ἀναξίους ἐξε-
 πεῖν, ὅτι φησὶν ὁ κύριος, “ὁ ἔχων ὠτα ἀκούειν
 ἀκούέτω” †††), οὐ πάντων εἶναι τὸ ἀκούειν καὶ
 συνιέναι λέγων.

§. 116. Αὐτίκα ὁ Δαβὶδ· σκοτεινὸν ὕδωρ
 25 ἐν νεφέλαις ἀέρων,” γράφει, “ἀπὸ τῆς τηλαυγήσεως
 ἐνώπιον αὐτοῦ αἱ νεφέλαι διήλθον, χάλαζα καὶ
 ἀνθρακες πυρός” *)· ἐπικεκρυμμένους τοὺς ἁγίους
 λόγους εἶναι διδάσκων καὶ δὲ τοῖς μὲν γνωστικοῖς
 διειδεῖς καὶ τηλαυγεῖς καθάπερ χάλαζαν ἀβλαβῆ P.
 30 καταπέμπεσθαι θεόθεν μηνύει· σκοτεινοὺς δὲ πολ-799.
 λοὺς καθάπερ τοὺς ἐκ πυρός ἀπεσβεσμένους ἄν-Ρου.

*) Matth. 10, 27. Luc. 12, 3. **) Matth. 5, 20.

***) Psalm. 14, 4. †) Hos. 14, 9.

††) Amos 5, 13. †††) Matth. 11, 15.

*) Psalm. 18, 11 sq.

Θρακας, οὓς εἰ μὴ τις ἀνάψαι καὶ ἀναζωπυρήσαι, οὐκ ἐκφλεγήσονται οὐδ' ἐμφωτισθήσονται. κύριος" οὖν, φησὶ, δίδωσί μοι γλῶσσαν παιδείας, τοῦ γινῶναι ἐν καιρῷ. ἡνίκα δεῖ εἰπεῖν λόγον" *) οὐδ' κατὰ τὸ μαρτύριον μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸν κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν, „καὶ ἡ παιδεία κυρίου ἐνοίγει μοῦ τὸ στόμα" **). γνωστικοῦ ἔρα καὶ τὸ εἰδέναι χρῆσθαι τῷ λόγῳ καὶ ὁπότε καὶ ὅπως καὶ πρὸς οὓς τις.

10 §. 117. Ἦδη δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος λέγων, „κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστὸν" ***), τὴν μὲν διδασκαλίαν τὴν Ἑλληνικὴν στοιχειώδη παραδίδωσιν εἶναι, τελείαν δὲ τὴν κατὰ Χριστὸν καθάπερ ἤδη πρότερον ἐμηνύσαμεν, αὐτίκα „ἡ ἀγριέλαιος ἐγκεντρίζεται εἰς τὴν πύοτητα τῆς ἐλαίας" †), καὶ δὴ καὶ φέεται ὁμοειδῶς ταῖς ἡμέροις ἐλαίαις, 15 χρῆται γὰρ τὸ ἐμφυτευόμενον ἀντὶ γῆς τῷ δένδρῳ τῷ ἐν ᾧ ἐμφυτεύεται, πάντα δὲ ὁμοῦ τὰ φυτὰ ἐκ κελεύσματος θεοῦ βεβλάσθηκεν, διὸ καὶ ἀγριέλαιος 20 ὁ κότινος τυγχάνη, ἀλλὰ τοὺς ὀλυμπιονίκας στέρει καὶ τὴν ἄμπελον ἢ πελέα εἰς ὕψος ἀνάγουσα ἐκαρπεῖν διδάσκει. ὁρῶμεν δὲ ἤδη πλείονα τὴν τροφήν ἐπισπώμενα τὰ ἄγρια τῶν δένδρων διὰ τὸ μὴ δύνασθαι πέττειν. τὰ οὖν ἄγρια τῶν ἡμέρων ἄπε- 25 πτότερα ὑπάρχει, καὶ τὸ αἴτιον τοῦ ἄγρια εἶναι αὐτὰ στέρησις δυνάμειος πεπτικῆς.

§. 118. Λαμβάνει τοίνυν τροφήν μὲν πλείονα ἢ ἐγκεντρισθεῖσα ἐλαία διὰ τὸ ἄγρια ἐμφύεσθαι, οἷον δὲ ἤδη πέττειν ἐθίζεται τὴν τροφήν συνέξομοιου- 30 μένη τῇ πύοτητι τῆς ἡμέρου, ὡς δὲ καὶ ὁ φιλόσοφος ἀγρία ἐκαζόμενος ἐλαίᾳ πολὺ τὸ ἄπεπτον ἔχων διὰ τὸ εἶναι ζητητικὸς καὶ εὐπαρακολούθητος καὶ ὀρεκτικὸς τῆς πύοτητος τῆς ἀληθείας, ἐὰν προσλάβῃ-

*) Iesai. 50, 4.

**) Ibid. v. 5.

***) Coloss. 2, 8.

†) Roman. 11, 17.

τὴν θείαν διὰ πίστεως δύναμιν τῇ χρηστῇ καὶ ἡμέρῳ καταφυτευθεῖς γνώσει, καθάπερ ἡ ἀγριέλαιος ἐγκεντριθεῖσα τῷ ὄντως καλῷ καὶ ἐλεήμονι λόγῳ, πέττει τε τὴν παρατιδομένην τροφήν καὶ καλλιέλαιος γίνεται, ὁ γὰρ τοι ἐγκεντρισμὸς τὰς ἀχρείους εὐγενεῖς ποιεῖ καὶ τὰς ἀφόρους φορτίμους γίνεσθαι βιάζεται τέχνη τῇ γεωργικῇ καὶ ἐπιστήμῃ τῇ γνωστικῇ.

§. 119. Φασὶ δ' οὖν γίνεσθαι τὸν ἐγκεντρισμὸν κατὰ τρόπους τέσσαρας, ἓνα μὲν καθ' ὃν μεταξὺ τοῦ ξύλου καὶ τοῦ φλοιοῦ ἐναρμόζειν δεῖ τὸ ἐγκεντριζόμενον, ὡς κατηχοῦνται οἱ ἐξ ἔθνῶν ἰδιῶται ἐξ ἐπιπολῆς δεχόμενοι τὸν λόγον, θάτερον δὲ ὅταν τὸ ξύλον σχίσαντες εἰς ἑνὸς ἐμβάλωσι τὸ εὐγενὲς φυτὸν, ὃ συμβαίνει ἐπὶ τῶν φιλοσοφησάντων, διατηρηθέντων P. 15 γὰρ αὐτοῖς τῶν δογμάτων ἢ ἐπίγνωσις τῆς ἀληθείας 800. ἐγγίνεται, ὡς δὲ καὶ Ἰουδαίους διοιχθείσης τῆς πα-Ρου. λαιᾶς γραφῆς τὸ νέον καὶ εὐγενὲς ἐγκεντριζέται τῆς P. ἐλαίας φυτὸν, ὃ τρίτος δὲ ἐγκεντρισμὸς τῶν ἀγριά-286.δων καὶ τῶν αἰρετικῶν ἄπτεται τῶν μετὰ βίας εἰς Syll. τὴν ἀλήθειαν μεταγομένων, ἀποξύσαντες γὰρ ἐκά-τερον ἐπίσφηνον ὀξεῖ δρεπάνῳ μέχρι τοῦ τὴν ἐντε-ριώνην γυμνῶσαι μὲν, μὴ ἐλκῶσαι δὲ δισμεῖουσι πρὸς ἀλλήλα, τέταρτος δὲ ἐστὶν ἐγκεντρισμοῦ τρόπος ὃ λεγόμενος ἐνοφθαλμισμὸς, περιαιρεῖται γὰρ ἀπὸ 25 εὐγενοῦς στελέχους ὀφθαλμὸς συμπεριγραφομένου αἰ-τῷ καὶ τοῦ φλοιοῦ κύκλῳ ὅσον παλαιστιαῖον μῆ-κος, εἶτα ἐναποξύεται τὸ στέλεχος κατ' ὀφθαλμὸν ἴσον τῇ περιγραφῇ, καὶ οὕτως ἐντίθεται περιοχουι-ζόμενον καὶ περιχριόμενον πηλῷ τηρουμένου τοῦ 30 ὀφθαλμοῦ ἀπαθοῦς καὶ ἀμιολύντον. εἶδος τοῦτο γνω-στικῆς διδασκαλίας διαθρεῖν τὰ πράγματα δυναμέ-νης, ἀμέλει καὶ ἐπὶ ἡμέρων δένδρων τοῦτο μάλιστα χρησιμεύει τὸ εἶδος.

§. 120. Δύναται δὲ ὁ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου λε-

γόμενος „ἐγκεντρισιμὸς εἰς τὴν καλλιέλαιον” *) γίνεσθαι τὸν Χριστὸν αὐτὸν τῆς ἀνημέρου καὶ ἀπίστου φύσεως καταφυτευομένης εἰς Χριστὸν, τουτέστι τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, ἄμεινον δὲ τὴν ἐκάστου ὀπίσθιν ἐν αὐτῇ ἐγκεντρίζεσθαι τῇ ψυχῇ, καὶ γὰρ τὸ ἅγιον πνεῦμα ταύτῃ πῶς μεταφυτεύεται διανενημεύως κατὰ τὴν ἐκάστου περιγραφὴν ἀπεριγρόφως. περὶ δὲ τῆς γνώσεως ὁ Σαλομὼν **) διαλεγόμενος τάδε φησὶ· „λαμπρὰ καὶ ἀμάραντός ἐστιν ἡ σοφία
 10 καὶ εὐχερῶς θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων αὐτήν, φθάνει τοὺς ἐπιθυμοῦντας προγνωσθῆναι, ὁ ὄρθριος ἐπ’ αὐτὴν οὐ κοπιᾷσει, τὸ γὰρ ἐνθυμηθῆναι περὶ αὐτῆς φρονήσεως τελειότης, καὶ ὁ ἀγροπνήσας δι’ αὐτὴν ταχέως ἀμέριμος ἐστίν, ὅτι τοὺς ἀξίους
 15 αὐτῆς αὐτὴ περιέριχεται ζητοῦσα — οὐ γὰρ πάντων ἢ γνώσις ***) — καὶ ἐν ταῖς τρίβοις φαντάζεται αὐτοῖς εὐμενῶς”. τρίβοι δὲ ἡ τοῦ βίου διεξαγωγή καὶ ἡ κατὰ τὰς διαθήκας πολυειδία.

§. 121. Ἀντίκα ἐπιφέρει· „καὶ ἐν πάσῃ ἐπι-
 20 νοίᾳ ὑπαντᾷ αὐτοῖς” †) ποικίλως θεωρουμένη, διὰ πάσης δηλονότι παιδείας. εἶτα ἐπιλέγει τὴν τελειωτικὴν ἀγάπην παρατιθέμενος διὰ λόγου συλλογιστικοῦ καὶ λημμάτων ἀληθειῶν ἀποδεικτικωτάτην ἀληθειᾶν ὡδὲ πῶς ἐπάγων ἐπιφορὰν· „ἀρχὴ γὰρ αὐτῆς
 25 ἀληθεστάτη παιδείας ἐπιθυμία, τουτέστι τῆς γνώσεως, φροντὶς δὲ παιδείας ἀγάπη, ἀγάπη δὲ τήρησις νόμων αὐτῆς, προσοχὴ δὲ νόμων βεβαίωσις ἀφθαρσίας, ἀφθαρσία δὲ ἐγγὺς εἶναι ποιῆ θεοῦ. ἐπιθυμία ἄρα σοφίας ἀνάγει ἐπὶ βασιλείαν” ††). δι-
 30 δάσκει γὰρ οἶμαι ὡς ἀληθινὴν παιδείαν ἐπιθυμίαν τίς 801. ἐστὶ γνώσεως, ἄσκησις δὲ παιδείας συνίσταται δι’ ὅτι ἀγάπην γνώσεως, καὶ ἡ μὲν ἀγάπη τήρησις τῶν εἰς

*) Roman. 11, 24.

**) Sapient. 6, 12 — 16.

***) 1 Corinth. 8, 7.

†) Ibid. v. 16.

††) Ibid. v. 17 — 20.

γνώσιν ἀναγούσων ἐντολῶν, ἢ τήρησις δὲ αὐτῶν βεβαίωσις τῶν ἐντολῶν, δι' ἣν ἡ ἀφθαρσία ἐπισυμβαίνει, ἀφθαρσία δὲ ἐγγὺς εἶναι ποιεῖ Θεοῦ. εἰ ἄρα ἀγάπη τῆς γνώσεως ἀφθαρτον ποιεῖ καὶ ἐγγὺς Θεοῦ βασιλέως τὸν βασιλικὸν ἀνάγει, ζητεῖν ἄρα δεῖ τὴν γνώσιν εἰς εὐρεσιν. ἔστιν δὲ ἡ μὲν ζήτησις ὁρμηὴ ἐπὶ τὸ καταλαβεῖν διὰ τινῶν σημείων ἀνευρίσκουσα τὸ ὑποκείμενον, ἡ εὐρεσις δὲ πέρας καὶ ἀνάπανσις ζητήσεως ἐν καταλήψει γενομένης, ὅπερ ἔστιν ἡ γνώσις. καὶ αὕτη κυρίως εὐρεσις ἔστιν ἡ γνώσις καταλήψις ζητήσεως ὑπάρχουσα. σημεῖον δ' εἶναι φασὶ τὸ προηγούμενον ἢ συνυπάρχον ἢ ἐπόμενον.

§. 122. Τῆς τοίνυν περὶ Θεοῦ ζητήσεως εὐρεσις μὲν ἡ διὰ τοῦ νοῦ διδασκαλία, σημεῖον δὲ τοῦ εἶναι τὸν σωτήρα ἡμῶν αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ αἶ τε προηγούμεναι τῆς παρουσίας αὐτοῦ προφητεῖαι τοῦτον κηρύσσουσαι, αἶ τε συνυπάρξασαι τῇ γενέσει αὐτοῦ τῇ αἰσθητῇ περὶ αὐτοῦ μαρτυραίαι, πρὸς δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψιν κηρυσσόμεναί τε καὶ ἐμφανῶς δεικνύμεναι δυνάμεις αὐτοῦ. τεκμήριον ἄρα τοῦ παρ' ἡμῖν εἶναι τὴν ἀλήθειαν τὸ αὐτὸν διδάξαι τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, εἰ γὰρ περὶ πάντων ζήτημα καθολικὰ ταῦτα εὐρίσκειται πρόσωπόν τε καὶ πρᾶγμα, ἢ ὄντως ἀλήθεια παρ' ἡμῖν δείκνυται μόνοις, ἐπεὶ πρόσωπον μὲν τῆς δεικνυμένης ἀληθείας ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τὸ πρᾶγμα δὲ ἡ δύναμις τῆς πίστεως ἢ καὶ πανιὸς οὗ τινὸς οὖν ἐναντιούμενον καὶ αὐτοῦ ὅλου ἐνισταμένου τοῦ κόσμου πλεονάζουσα. ἀλλ' ἐπεὶ τοῦτο ἀνωμολόγηται βεβαιωθῆναι ἐν αἰωνίοις ἔργοις καὶ λόγοις καὶ πέφηνεν ἤδη κολάσεως οὐκ ἀντιρρήσεως ἄξιος ἅπας ὁ μὴ νομίζων εἶναι πρόνοιαν καὶ τῷ ὄντι ἄθεος, πρόκειται δ' ἡμῖν τί ποιοῦντες καὶ τίνα τρόπον βιοῦντες εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ ἀφικοίμεθα καὶ πῶς τιμῶντες τὸ Θεῖον σφίσιν σωτηρίας αἷτιοι γινόμεθα, οὐ παρὰ τῶν σοφιστῶν, ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ γρόντες

καὶ μαθόντες τὸ εὐάρεστον αὐτῷ τὸ δίκαιον καὶ ὄσιον
 δοῦν ἐγχειροῦμεν. τὸ σώζεσθαι δ' ἡμᾶς εὐάρεστον
 αὐτῷ, καὶ ἡ σωτηρία διὰ τε εὐπραγίας διὰ τε γνώ-
 σεως παραγίνεται, ὧν ἀμφοῖν ὁ κύριος διδάσκαλος. P.
 5 §. 123. Ἐπεὶ οὖν καὶ κατὰ Πλάτωνα ἢ παρὰ 802.
 τοῦ Θεοῦ ἢ παρὰ τῶν ἐκτόνων τοῦ Θεοῦ τὸ ἀληθές Pott.
 ἐκμανθάνειν μόνως οἶόν τε, εἰκότως παρὰ τῶν θείων
 λογίων τὰ μαρτύρια ἐκλεγόμενοι τὴν ἀλήθειαν αὐ-
 χοῦμεν ἐκδιδάσκεσθαι διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, προ-
 10 φητευσθέντων μὲν τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ σαφη-
 νισθέντων, τὰ συνεροῦντα δὲ πρὸς τὴν εὐρεσιν τῆς
 ἀληθείας οὐδὲ αὐτὰ ἀδόκιμα. ἡ γοῦν φιλοσοφία
 πρόνοιαν καταγγέλλουσα, καὶ τοῦ μὲν εὐδαίμονος
 βίου τὴν ἀμοιβὴν, τοῦ δ' αὖτε κακοδαίμονος τὴν
 15 κόλασιν περιληπτικῶς θεολογεῖ, τὰ πρὸς ἀκρί-
 βειαν δὲ καὶ τὰ ἐπὶ μέρος οὐκ ἔτι σώζει, οὔτε γὰρ
 περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ οὔτε περὶ τῆς κατὰ τὴν πρό-
 P. νοιαν οἰκονομίας ὁμοίως ἡμῖν διαλαμβάνει. οὐ γὰρ
 287. τὴν κατὰ τὸν Θεὸν ἔγνω θρησκείαν. διόπερ αἱ
 Syllb. κατὰ τὴν βάρβαρον φιλοσοφίαν αἰρέσεις κἂν Θεὸν
 λέγωσιν ἓνα κἂν Χριστὸν ὑμῶσι, κατὰ περίληψιν
 λέγουσιν, οὐ πρὸς ἀλήθειαν, ἄλλον τε γὰρ Θεὸν
 παρενόσκουσι καὶ τὸν Χριστὸν οὐχ ὡς αἱ προφη-
 τεῖαι παραδιδόασιν ἐκδέχονται. ἀλλ' οὖν γε τὰ ψευδῆ
 25 τῶν δογμάτων αὐτοῖς, ἔστ' ἂν ἐναντιῶνται τῇ κατὰ
 τὴν ἀλήθειαν ἀγωγῇ, καθ' ἡμῶν ἐστίν.

§. 124. Αὐτίκα ὁ Παῦλος τὸν Τιμόθεον *)
 περιέτεμεν διὰ τοὺς ἐξ Ἰουδαίων πιστεύοντας, ἵνα μὴ
 καταλίοντος αὐτοῦ τὰ ἐκ τοῦ νόμου σαρκικώτερον
 30 προειλημμένα ἀποστῶσι τῆς πίστεως οἱ ἐκ νόμου
 κατηχοίμενοι, εἰδὼς ἀκριβῶς ὅτι περιτομῆ οὐ δι-
 καιοῖ, «τοῖς πᾶσι γὰρ πάντα γίνεσθαι» ὡμολόγει
 κατὰ συμπεριφορὰν σώζων τὰ κύρια τῶν δογμάτων,
 «ἵνα πάντας κερδήσῃ» **). Διανὴλ δὲ τὸν μα-
 νιάκην ἐβάστασεν ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν μι

*) Cf. Actor. 16, 3.

**) 1 Corinth. 9, 19 sq.

ὑπεριδῶν θλιβῆναι τὸν λεῶν. ψεῦσται τοίνυν τῶν ὄντι οὐχ οἱ συμπεριφερόμενοι δι' οἰκονομίαν σωτηρίας, οὐδ' οἱ περί τινα τῶν ἐν μέρει σφαλλόμενοι, ἀλλ' οἱ εἰς τὰ κυριώτατα παραπίπτοντες καὶ ἀθεστοῦντες μὲν τὸν κύριον τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς, ἀποστεροῦντες δὲ τοῦ κυρίου τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν, οἱ μὴ κατ' ἀξίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κυρίου τὰς γραφὰς λέγοντές τε καὶ παραδιδόντες, παραθήκη γὰρ ἀποδιδομένη Θεῷ ἢ κατὰ τὴν τοῦ κυρίου διδασκαλίαν διὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ τῆς Θεοσεβοῦς παραδόσεως σύνεσις τε καὶ συνάσκησις. «ὁ δὲ ἀκούετε εἰς τὸ οὖς» — ἐπικεκρυμμένως δηλονότι καὶ ἐν μυστηρίῳ, τὰ τοιαῦτα γὰρ εἰς τὸ οὖς λέγεσθαι ἀλληγορεῖται — «ἐπὶ τῶν δωματίων», φησί, «κηρύξτε» *)· μεγαλοφρόνως τε ἐκδεξάμενοι καὶ ὑψηλῶς παραδιδόντες καὶ κατὰ τὸν τῆς ἀληθείας κανόνα διασαφοῦντες τὰς γραφάς· οὔτε γὰρ ἡ προφητεία οὔτε ὁ σωτὴρ αὐτὸς ἀπλῶς οὕτως ὡς τοῖς P. ἐπιτυχοῦσιν εὐάλωτα εἶναι τὰ Θεῖα μυστήρια ἀπε-803. 20 φθέγγετο, ἀλλ' ἐν παραβολαῖς διελέξατο. Pott.

§. 125. Λέγουσι γοῦν οἱ ἀπόστολοι περὶ τοῦ κυρίου, ὅτι «πάντα ἐν παραβολαῖς ἐλάλησεν καὶ οὐδὲν ἄνευ παραβολῆς ἐλάλει αὐτοῖς» **). εἰ δὲ πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἐν ***), καὶ 25 ἡ προφητεία ἄρα καὶ ὁ νόμος δι' αὐτοῦ τε ἐγένετο καὶ ἐν παραβολαῖς ἐλαλήθησαν δι' αὐτοῦ, πλὴν «ἅπαντα ὀρθὰ ἐνώπιον τῶν συνιέντων» †), φησὶν ἡ γραφή· τουτέστι τῶν ὅσοι ὑπ' αὐτοῦ σαφηνοθεύσαν τῶν γραφῶν ἐξηγήσιν κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα 30 ἐκδεχόμενοι διασώζουσι, κανὼν δὲ ἐκκλησιαστικὸς ἡ συνωδία καὶ ἡ συμφωνία νόμου τε καὶ προφητῶν τῆ κατὰ τὴν τοῦ κυρίου παρουσίαν παραδιδομένη διαθήκη. γνώσει μὲν οὖν ἔπεται φρόνησις, σωφροσύνη

*) Matth. 10, 27. **) Ibid. 13, 34. ***) Ioann. 1, 3.

†) Prouerb. 8, 9.

δὲ τῆ φρονήσει, εἰρήσθω γὰρ τὴν μὲν φρόνησιν
 ὑπάρχειν γινώσιν θείαν καὶ ἐν τοῖς θεοποιουμένοις,
 τὴν δὲ σωφροσύνην θνητὴν καὶ ἐν ἀνθρώποις εἶναι
 φιλοσοφοῦσιν οὐδέπω σοφοῖς. αὐτίκα· εἶπερ ἀρετὴ
 5 ἵετι ἐστιν θεία καὶ γινώσις ἑαυτῆς, ἡ σωφροσύνη δὲ
 οἶον ἀτελῆς φρόνησις ἐφιεμένη μὲν φρονήσεως, ἐργα-
 τικὴ δὲ ἐπιπόνως καὶ οὐ θεωρητικὴ, καθάπερ ἀμέ-
 λει ἡ δικαιοσύνη ἀνθρωπίνη οὔσα κοινὸν ὑποβέβηκε
 τῆ ὁσιότητι θείαν δικαιοσύνην ὑπάρχουσαν, τῷ τε-
 10 λείω γὰρ οὐκ ἐν συμβολαίοις πολιτικοῖς οἰδὲ ἐν ἀπα-
 γορεύσει νόμου, ἀλλ' ἐξ ἰδιοπραγίας καὶ τῆς πρὸς
 θεὸν ἀγάπης ἡ δικαιοσύνη.

§. 126. Διὰ πολλὰς τοίνυν αἰτίας ἐπικρύπτον-
 ται τὸν νοῦν αἱ γραφαί, πρῶτον μὲν ἵνα ζητητικοὶ
 15 ὑπάρχωμεν καὶ προσαγορνῶμεν αἰετῆ τῆ τῶν σωτη-
 ρίων λόγων εὐρέσει, ἔπειτα μηδὲ τοῖς ἅπασιν προσῆ-
 κον ἦν νοεῖν ὡς μὴ βλαβεῖεν ἑτέρως ἐκδεξάμενοι τὰ
 ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος σωτηρίως εἰρημένα. διὸ
 δὴ τοῖς ἐκλεκτοῖς τῶν ἀνθρώπων τοῖς τε ἐκ πίστεως
 20 εἰς γινώσιν ἐγκρίτοις τηρούμενα τὰ ἅγια τῶν προφη-
 τειῶν μυστήρια ταῖς παραβολαῖς ἐγκαλύπτεται, πα-
 ραβολικὸς γὰρ ὁ χαρακτήρ ὑπάρχει τῶν γραφῶν, διότι
 καὶ ὁ κύριος οὐκ ὦν κοσμικὸς ὡς κοσμικὸς εἰς ἀν-
 θρώπους ἦλθεν, καὶ γὰρ ἐφόρεσεν τὴν πᾶσαν ἀρετὴν,
 25 ἐμμελλέν τε τὸν σύντροπον τοῦ κόσμου ἀνθρώπον ἐπὶ P.
 τὰ νοητὰ καὶ κύρια διὰ τῆς γνώσεως ἀνάγειν ἐκ
 κόσμου εἰς κόσμον. διὸ καὶ μεταφορικῆ κέχρηται Pott.
 τῆ γραφῆ, τοιοῦτον γὰρ ἡ παραβολὴ λόγος ἀπό τι-
 νος οὐ κυρίου μὲν, ἐμφοροῦς δὲ τῷ κυρίῳ ἐπὶ τὰ λη-
 30 θῆς καὶ κύριον ἄγων τὸν συνιέντα, ἡ ὡς τινὲς φασὶ
 λέξις δι' ἑτέρων τὰ κυρίως λεγόμενα μετ' ἐνεργείας
 παριστάνουσα.

§. 127. Ἦδη δὲ καὶ ἡ οἰκονομία πᾶσα ἡ περὶ
 τὸν κύριον προφητευθεῖσα παραβολῆ ὡς ἀληθῶς φαί-
 35 νεται τοῖς μὴ τὴν ἀλήθειαν ἐγνωκόσιν, ὅταν τις
 τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τοῦ τὰ πάντα πεποιηκότος σάρ-

κα ἀνειληφότα καὶ ἐν μήτρᾳ παρθένου κνοφορη-
 θέντα, καθὸ γεγέννηται τὸ αἰσθητὸν αὐτοῦ σαρκί-
 ον, ἀκολούθως δὲ καθὸ γέγονεν τοῦτο πεπονθότα
 καὶ ἀνεσταμένον ὁ μὲν λέγει, οἱ δὲ ἀκούουσι,
 5. Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, "Ἐλλησι δὲ μωρίαν" *),
 ὡς φησὶν ὁ ἀπόστολος. διανοιχθεῖσαι δὲ αἱ γραφαὶ
 καὶ "τοῖς ὧτα ἔχουσιν" **) ἐμφήρασαι τὸ ἀληθές
 αὐτὸ ἐκεῖνο, ὃ πέπονθεν ἢ σὰρξ, ἣν ἀνείληφεν ὁ
 κύριος, "δύναμιν θεοῦ καὶ σοφίαν" ***) καταγγέλ-
 10. λουσιν. ἐπὶ πᾶσί τε τὸ παραβολικὸν εἶδος τῆς γρα-
 φῆς ἀρχαιότατον ὄν ὡς παρεστήσαμεν εἰκότως παρὰ
 τοῖς προφήταις μάλιστα ἐπλεόνασεν. ἵνα δὴ καὶ τοὺς
 φιλοσόφους τοὺς παρ' Ἑλλησι καὶ τοὺς παρὰ τοῖς
 ἄλλοις βαρβάροις σοφοὺς ἠγροηκέναι τὸ ἅγιον ἐπι-
 15. δείξῃ πνεῦμα τὴν ἰσομένην τοῦ κυρίου παρουσίαν
 καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ παραδοθησομένην μυστικὴν δι-
 δασκαλίαν, εἰκότως ἄρα κηρύσσουσα ἢ προφητεία
 P. τὸν κύριον, ὡς μὴ παρὰ τὰς τῶν πολλῶν ὑπολή-
 288. ψεις λέγουσα βλασφημεῖν τισὶ δοκοίη, ἐσχημάτισε
 Sylb. τὰ σημαίνόμενα φωναῖς ταῖς καὶ ἐπὶ ἑτέρας ἐν-
 νοίας ἄγειν δυναμέναις. αὐτίκα οἱ προφήται πάν-
 τες οἱ προθεσπίσαντες τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου
 καὶ σὺν αὐτῇ τὰ ἅγια μυστήρια ἐδιώχθησαν,
 ἐφονεύθησαν, καθάπερ καὶ αὐτὸς ὁ κύριος διασα-
 25. φήσας αὐτοῖς τὰς γραφάς, καὶ οἱ τούτου γνώρι-
 μοι οἱ κηρύξαντες τὸν λόγον ὡς αὐτὸς μετ' αὐ-
 τὸν τὸ ζῆν παρέβάλλοντο.

§. 128. Ὅθεν καὶ ὁ Πέτρος ἐν τῷ κηρίγματι περὶ
 τῶν ἀποστόλων λέγων φησὶν. ἡμεῖς δὲ ἀναπτύξαντες
 30. τὰς βίβλους, ὡς εἶχομεν τῶν προφητῶν, ἃ μὲν διὰ πα-
 ραβολῶν, ἃ δὲ δι' αἰνιγμάτων, ἃ δὲ αὐθεντικῶς καὶ αὐ-
 τολεξεῖ τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν ὀνομαζόντων, εἶρομιν καὶ
 τὴν παρουσίαν αὐτοῦ καὶ τὸν θάνατον καὶ τὸν σταυ-

*) 2 Corinth. 1, 23. **) Matth. 11, 15 et alibi.
 ***) 2 Corinth. 1 24.

ρὸν καὶ τὰς λοιπὰς κολάσεις πάσας ὅσας ἐποίησεν
 αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ τὴν ἔγερσιν καὶ τὴν εἰς οὐ-
 ρανὸς ἀνάληψιν πρὸ τοῦ Ἱεροσόλυμα κτισθῆναι, P.
 καθὼς ἐγγράπτο. ταῦτα πάντα ἃ ἔδει αὐτὸν πα-805.
 5θεῖν καὶ μετ' αὐτὸν ἃ ἔσται. ταῦτα οὖν ἐπιγνόν-Ροιι.
 τες ἐπιστεύσαμεν τῷ θεῷ διὰ τῶν γεγραμμένων εἰς
 αὐτόν. καὶ μετ' ὀλίγα ἐπιφέρει πάλιν, θεῖα προ-
 τοία τὰς προφητείας γεγενῆσθαι παριστάς ὧδε.
 ἔγνωμεν γὰρ ὅτι ὁ θεὸς αὐτὰ προσέταξεν ὄντως καὶ
 10οὐδὲν ἄτερο γραφῆς λέγομεν.'

§. 129. Ἐχει δ' οὖν καὶ ἄλλας τινὰς ιδιότη-
 τας ἢ Ἑβραίων διάλεκτος καθάπερ καὶ ἐκάστη τῶν
 λοιπῶν λόγον τινὰ ἐμπεριέχουσα ἔθνικὸν ἐμφαίνοντα
 χαρακτῆρα. διάλεκτον γοῦν ὀρίζονται λέξιν ἔθνικῶ
 15χαρακτῆρι συντελουμένην. ἀλλ' οὐτι γε ἐκείναις
 ταῖς διαλέκτοις ἢ προφητεία γνώριμος καθίσταται,
 ταῖς μὲν γὰρ Ἑλληνικαῖς κατ' ἐπιτήδευσιν αἱ καλού-
 μεναι τῶν τρόπων ἐξαλλαγαὶ τὰς ἐπικρύψεις ποιοῦν-
 ται κατ' εἰκόνα τῶν παρ' ἡμῖν προφητειῶν ἀναγό-
 20μεναι, πλὴν ἐκουσίου τῆς παρατροπῆς παρὰ τι
 ὄρθον ἐμμέτρῳ ἢ σχεδίῳ φράσει γινομένης δείκνυ-
 ται. ἔστι γοῦν ὁ τρόπος λέξις παραγεγραμμένη ἀπὶ
 τοῦ κυρίου ἐπὶ τὸ μὴ κύριον κατασκευῆς ἕνεκα καὶ
 φράσεως τῆς ἐν τῷ λόγῳ εὐχρηστίας χάριν. ἢ προ-
 25φητεία δὲ οὐδ' ὅλως τοὺς περὶ τὰς λέξεις σχηματι-
 σμοὺς ἐπιτηδεύει διὰ τὸ κάλλος τῆς φράσεως, τὰ
 δὲ μὴ πάντων εἶναι τὴν ἀλήθειαν ἐπικρύπτεται πο-
 λυτρόπως μόνοις τοῖς εἰς γνώσιν μεμνημένοις τοῖς
 δι' ἀγάπην ζητοῦσι τὴν ἀλήθειαν τὸ φῶς ἀνα-
 30τέλλουσα.

§. 130. Λέγεται δ' οὖν εἶδος τῆς προφητείας
 ἢ παροιμία κατὰ τὴν βάρβαρον φιλοσοφίαν, λέγεται
 τι καὶ παραβολή, τό τε αἶνιγμα ἐπὶ τούτοις. ἀλλ' ἴ-
 μὴν καὶ „σοφία” *) λέγεται, καὶ ὡς ἕτερον αὐτῆς

*) Prouerb. 1, 1—4.

ἡ παιδεία” λόγοι τε αὖ φρονήσεως” καὶ “στροφαι
 λόγων” καὶ “δικαιοσύνη ἀληθῆς” διδασκαλία τε αἰ
 τοῦ κατευθῆναι κρῖμα” καὶ “πυρουργία ἀκάκοις”
 κατὰ τὴν παιδείαν περιγινομένη “αἴσθησις τε καὶ
 ζήντοια” τῷ νεοκατηχῆτῳ γινομένη. “ὁ τούτων ἀκού-
 σας φησὶ τῶν προφητῶν σοφὸς σοφώτερος ἔσται,
 κυβέρνησιν δὲ ὁ νοήμων κτήσεται καὶ νοήσει παρα-
 βολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον, ῥήσεις τε σοφῶν καὶ
 αἰνίγματα” *). εἰ δὲ ἀπὸ Ἑλληνος τοῦ Διὸς τοῦ
 10κατ’ ἐπίκλησιν Δευκαλίωνος τὰς Ἑλληνικὰς συνέβη P.
 κεκληῖσθαι διαλέκτους ἐκ τῶν χρόνων ὧν φθύσαντες 806.
 παρεστήσαμεν ῥάδιον συνιδεῖν ὅσαις γενεαῖς τῆς Pott.
 Ἑβραίων φωνῆς αἰ παρ’ Ἑλλησι μεταγενέστεραι διά-
 λεκτοὶ ὑπάρχουσι.

15 §. 131. Προϊούσης δὲ τῆς γραφῆς τοὺς προει-
 ρημένους ὑπὸ τοῦ προφήτου τρόπους καθ’ ἐκάστην
 περικοπὴν σημειωσάμενοι παραστήσομεν τὴν γνωστι-
 κὴν ἀγωγὴν κατὰ τὸν τῆς ἀληθείας κανόνα φιλο-
 τέχνως ἐνδεικνύμενοι. ἡ γὰρ οὐχὶ καὶ ἐν τῇ ὁράσει
 20τῷ Ἑρμῆ ἡ δύναμις ἐν τῷ τύπῳ τῆς ἐκκλησίας φα-
 νεῖσα ἔδωκεν τὸ βιβλίον εἰς μεταγραφὴν, ὃ τοῖς
 ἐκλεκτοῖς ἀναγγελεῖναι ἐβούλετο, τοῦτο δὲ μετεγρά-
 ψατο πρὸς γράμμα φησὶ, μὴ εὐρίσκων τὰς συλλα-
 βὰς τελέσαι. ἔδηλον δ’ ἄρα τὴν μὲν γραφὴν πρόδη-
 25λον εἶναι πᾶσι κατὰ τὴν ψιλὴν ἀνάγνωσιν ἐκλαμβα-
 νομένην, καὶ ταύτην εἶναι τὴν πίστιν στοιχείων τά-
 ξιν ἔχουσαν, δι’ ὃ καὶ ἡ πρὸς τὸ γράμμα ἀνάγνω-
 σις ἀλληγορεῖται, τὴν διάπτυξιν δὲ τὴν γνωστικὴν
 τῶν γραφῶν προκοπούσης ἤδη τῆς πίστεως εἰκά-
 30ζεσθαι τῇ κατὰ τὰς συλλαβὰς ἀναγνώσει ἐκδεχόμεθα.
 ἀλλὰ καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης βιβλίον “καινὸν” κε-
 λέύεται λαβῶν “ἐγγράψαι” **) τινὰ, τὴν γνώσιν τὴν
 ἀγίαν διὰ τῆς τῶν γραφῶν ἐξηγήσεως ὕστερον ἔσε-
 σθαι προφητεύοντος τοῦ πνεύματος τὴν ἔτι κατ’

*) Prouerb. 1, 5. 6. **) Iesai. 8, 1.

ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἄγραφον τυγχάνουσαν διὰ τὸ μηδέπω γινώσκεισθαι. εἶρητο γὰρ ἀπ' ἀρχῆς μόνοις τοῖς νοοῦσιν. αὐτίκα διδάξαντος τοῦ σωτῆρος τοὺς ἀποστόλους ἢ τῆς ἐγγράφου ἄγραφος ἤδη καὶ εἰς ἡμᾶς διαδίδοται παράδοσις καρδίαις καιναῖς κατὰ τὴν ἀνακαινώσειν τοῦ βιβλίου τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ ἐγγεγραμμένη.

§. 132. Ταύτη οἱ τῶν παρ' Ἑλλησι λογιώτατοι τῷ Ἑρμῇ, ὃν δὴ λόγον εἶναι φησι, διὰ τὴν ἐρ-
 10 μηνείαν καθιεροῦσι τῆς ῥοιᾶς τὸν καρπὸν, πολυ-
 κευθῆς γὰρ ὁ λόγος. εἰκότως ἄρα καὶ τὸν Μωϋσεῖα ἀναλαμβάνόμενον διπλὸν εἶδεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, καὶ τὸν μὲν μετ' ἀγγέλων, τὸν δὲ ἐπὶ τὰ ὄρη περὶ τὰς φάραγγας κηδεῖας ἀξιούμενον. εἶδεν δὲ Ἰησοῦς
 15 τὴν Θεάν ταύτην κάτω πνεύματι ἐπαρθεῖς σὺν καὶ τῷ Χαλεβ, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἄμφω Θεῶνται, ἀλλ' P. ὁ μὲν καὶ θαύτην κατήλθεν πολὺ τὸ βροῖθον ἐπα-
 807. γόμενος, ὁ δὲ ἐπικατελθὼν ὕστερον τὴν δόξαν διη-Ροιι. γέιτο ἢ ἐθεᾶτο διαθρῆσαι δυνηθεῖς μᾶλλον θατέ-
 20 ρου ἄτε καὶ καθαρώτερος γενόμενος, δηλούσης οἰ-
 P. μαι τῆς ἱστορίας μὴ πάντων εἶναι τὴν γνῶσιν, ἐπεὶ
 289. οἱ μὲν τὸ σῶμα τῶν γραφῶν τὰς λέξεις καὶ τὰ
 Sylb. ὀνόματα, καθάπερ τὸ σῶμα τὸ Μωϋσεῖως προσ-
 βλέπουσιν, οἱ δὲ τὰς διανοίας καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ὀνο-
 25 μμάτων δηλούμενα διορῶσι τὸν μετὰ ἀγγέλων Μωϋ-
 σέα πολυπράγμονοῦντες. ἀμέλει καὶ τῶν ἐπιβωωμέ-
 νων τὸν κύριον αὐτῶν οἱ μὲν πολλοί. «*ὦν Δαβὶδ, ἐλέησόν με*» *), ἔλεγον, ὀλίγοι δὲ υἱὸν ἐγίνωσκον τοῦ Θεοῦ, καθάπερ ὁ Πέτρος, ὃν καὶ ἔμακάρισεν,
 30 «*ὅτι αὐτῷ σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψε*» τὴν ἀλή-
 θειαν, «*ἀλλ' ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ ἐν τοῖς οὐρα-
 νοῖς*» **), δηλῶν τὸν γνωστικὸν οὐ διὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ τῆς κληθείσης, ἀλλὰ δι' αὐτῆς τῆς δυνάμεως τῆς πατρικῆς γνωρίζειν τὸν υἱὸν τοῦ παντοκράτορος.

*) Marc. 10, 48 et saepe alias.

**) Matth. 16, 17.

οὐ μόνον τοίνυν τοῖς ἐπιτυγχάνουσιν ἀπλῶς οὕτως δύσκολος ἢ τῆς ἀληθείας κτήσις, ἀλλὰ καὶ ὧν τυγχάνει ἢ ἐπιστήμη οἰκεία μηδὲ τούτοις ἀθρόαν δίδοσθαι τὴν θεωρίαν ἢ κατὰ τὸν Μωϋσέα ἱστορία διδάσκει, μέχρις ἂν ἐθισθέντες ἀντωπεῖν, καθάπερ οἱ Ἑβραῖοι, τῇ δόξῃ τῇ Μωϋσείως καὶ οἱ ἅγιοι τοῦ Ἰσραὴλ ταῖς τῶν ἀγγέλων ὀπτασίαις, οὕτως καὶ ἡμεῖς ταῖς τῆς ἀληθείας μαρμαρυγαῖς ἀντιβλέπειν δυνηθῶμεν.

Cap. XVI.

10 §. 133. Ὑπόδειγμα δ' ἡμῖν κατὰ παραδρομὴν ἐκκείσθω εἰς σαφήνειαν γνωστικὴν ἢ δεκάλογος. καὶ ὅτι μὲν ἱερὰ ἢ δεκάς παρέλκει λέγειν τὰ νῦν, εἰ δὲ αἱ πλάκες αἱ γεγραμμέναι*) ἔργον Θεοῦ, φυσικὴν ἐμφαίνουσαι δημιουργίαν εὐρεθήσονται, δάκτυλος 15 γὰρ Θεοῦ" δύναμις νοεῖται Θεοῦ, δι' ἧς ἢ κτίσις τελειοῦται οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὧν ἀμφοῖν αἱ πλάκες νοηθήσονται σύμβολα. Θεοῦ μὲν γὰρ γραφὴ καὶ εἰδοποιία ἐνυποκειμένη τῇ πλακὶ δημιουργία τοῦ κοσμοῦ τυγχάνει. ἢ δεκάλογος δὲ κατὰ μὲν οὐράνιον 20 εἰκόνα περιέχει ἥλιον καὶ σελήνην, ἄστρα, νέφη, φῶς, πνεῦμα, ὕδωρ, ἀέρα, σκότος, πῦρ. αὕτη φυσικὴ δεκάλογος οὐρανοῦ, ἢ δὲ τῆς γῆς εἰκὼν περιέχει ἀνθρώπους, κτήνη, ἔρπετά, θηρία καὶ τῶν ἐνύδρων ἰχθύας καὶ κήτη, τῶν τε αὖ πτηνῶν ὁμοίως τὰ τε 25 σαρχοβόρα καὶ τὰ ἡμέρω χρώμενα τροφῇ, φυτῶν τε ὡς αὐτῶς τὰ καρποβόρα καὶ ἄκαρπα. αὕτη φυσικὴ δεκάλογος γῆς. καὶ "ἢ κιβωτὸς"**) δὲ ἢ ταῦτα περιεληφῆναι ἢ τῶν θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων γνῶσις εἴη ἂν καὶ σοφία. τάχα δ' ἂν εἶεν αἱ δύο πλάκες αὖ- 30 ται δισσωῶν προφητεία διαθηκῶν.

*) Cf. Exod. 32, 15. 16. 31, 17.

**) Ibid. 25, 16.

§. 134. *Ἀνεκαινίσθησαν οὖν μυστικῶς πλεοναζούσης ἀγνοίας ἅμα καὶ ἁμαρτίας. δισσῶς ὡς Ρ. ἔοικεν γράφονται δισσοῖς πνεύμασιν ἐντολαῖς τῷ τε 808. ἡγεμονικῷ τῷ τε ὑποκειμένῳ, ἐπεὶ „ἡ σὰρξ ἐπιθυ- Ρου. 5μει κατὰ τοῦ πνεύματος καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός” *). ἔστι δὲ καὶ δεκάς τις περὶ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν τὰ τε αἰσθητήρια πέντε, καὶ τὸ φωνητικὸν καὶ τὸ σπερματικὸν καὶ τοῦτο δὴ ὄγδοον τὸ κατὰ τὴν πλάσιν πνευματικὸν, ἔννατον δὲ τὸ ἡγεμονικὸν 10τῆς ψυχῆς, καὶ δέκατον τὸ διὰ τῆς πίστεως προσγι- νόμενον ἁγίου πνεύματος χαρακτηριστικὸν ἰδίωμα. ἔστι πρὸς τούτοις δέκα τισὶν ἄνθρωποις μέρεσι προστάσσειν ἢ νομοθεσία φαίνεται τῇ τε ὁράσει καὶ ἀκοῇ καὶ τῇ ὀσφρήσει, ἀφῆ τε καὶ γείσει καὶ τοῖς 15τούτων ὑπουργοῖς ὄργανοις δισσοῖς οὔσι χερσί τε καὶ ποσίν, αὕτη γὰρ ἡ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου.*

§. 135. *Ἐπεισκρίνεται δὲ ἡ ψυχὴ καὶ προεισ- κρίνεται τὸ ἡγεμονικὸν, ὧ διαλογιζόμεθα, οὐ κατὰ 20τὴν τοῦ σπέρματος καταβολὴν γεννώμενον, ὡς συνά- γεσθαι καὶ ἄνευ τούτου τὸν δέκατον ἀριθμὸν, δι’ ὧν ἡ πᾶσα ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιτελεῖται. τῇ τάξει γὰρ εὐθέως γενόμενος ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν παθητικῶν τὴν ἀρχὴν τοῦ ζῆν λαμβάνει. τὸ λογι- 25στικὸν τοίνυν καὶ ἡγεμονικὸν αἴτιον εἶναι φάμεν τῆς συστάσεως τῷ ζῳῷ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ ἄλογον μέ- ρος ἐψυχῶσθαι τε καὶ μόριον αὐτῆς εἶναι. αὐτίκα τὴν μὲν ζωτικὴν δύναμιν, ἣ ἐμπεριέχεται τὸ θρεπτι- κὸν τε καὶ ἀύξητικὸν καὶ καθ’ ὅλου κινητικὸν τὸ 30πνεῦμα εἴληχεν τὸ σαρκικὸν ὀξύκίνητον ὃν καὶ παντὶ διὰ τε τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ λοιποῦ σώματος πο- ρευόμενόν τε καὶ πρωτοπαθοῦν διὰ σώματος τὴν προαιρετικὴν δὲ τὸ ἡγεμονικὸν ἔχει δύναμιν περὶ ἣν ἡ ζήτησις καὶ ἡ μάθησις καὶ ἡ γνῶσις. ἀλλὰ γὰρ*

*) Galat. 5, 17.

ἡ πάντων ἀναφορὰ εἰς ἓν συντέτακται τὸ ἡγεμονικὸν καὶ δι' ἐκεῖνο ζῆ τε ὁ ἄνθρωπος καὶ πῶς ζῆ.

§. 136. Διὰ τοῦ σωματικοῦ ἄρα πνεύματος αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος, ἐπιθυμεῖ, ἡδέεται, ὀργίζεται στρέφεται, αὔξεται· καὶ δὴ καὶ πρὸς τὰς πράξεις διὰ τούτου πορεύεται τὰ κατ' ἔννοιάν τε καὶ διάνοιαν, καὶ ἐπειδὴν κρατῆ τῶν ἐπιθυμιῶν, βασιλεύει τὸ ἡγεμονικόν. τὸ οὖν “οὐκ ἐπιθυμήσεις” *) οὐ δουλεύσεις φησὶ τῷ σαρκικῷ πνεύματι, ἀλλὰ ἄρξεις 10 αὐτοῦ, ἐπεὶ “ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος” P. καὶ εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἀτακτεῖν ἐπανίσταται, “καὶ 809. τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκὸς” **) εἰς τὴν κατὰ φύ- P. σιν τοῦ ἀνθρώπου διεξαγωγὴν ἐπικρατεῖ· μὴ τι οὖν εἰκότως “κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγονέναι” ***) ὁ ἄνθρω- 15 πος εἴρηται, οὐ κατὰ τῆς κατασκευῆς τὸ σχῆμα, ἀλλ' ἐπεὶ ὁ μὲν Θεὸς λόγῳ τὰ πάντα δημιουργεῖ, ὁ δὲ ἄνθρωπος ὁ γνωστικὸς γενόμενος τῷ λογικῷ τὰς καλὰς πράξεις ἐπιτελεῖ. εἰκότως τοίνυν αἱ δύο πλά- 20 κες τοῖς δισσοῖς πνεύμασι τὰς δεδομένας ἐντολάς τῶ τε πλασθέντι τῷ τε ἡγεμονικῷ τὰς πρὸ τοῦ νόμου πα- ραδεδομένας, ἀλλὰ καὶ εἴρηται μὴνεῖν καὶ τὰ τῶν αἰσθήσεων κινήματα κατὰ τε τὴν διάνοιαν ἀποτυπῶν- ται κατὰ τε τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἐνέργειαν φανε- ροῦνται, ἐξ ἀμφοῖν γὰρ ἡ κατάληψις.

25 §. 137. Πάλιν τε αὖ ὡς αἰσθησις πρὸς τὸ αἰσθητόν, οὕτως νόησις πρὸς τὸ νοητόν. διτταὶ δὲ P. καὶ αἱ πράξεις αἱ μὲν κατ' ἔννοιαν, αἱ δὲ κατ' 290. ἐνέργειαν. καὶ ἡ μὲν πρώτη †) τῆς δεκαλόγου ἐν- Syll. τολῆ παρίστησιν ὅτι μόνος εἰς ἐστὶν Θεὸς παντο- 30 κράτωρ, ὃς ἐκ τῆς Αἰγύπτου τὸν λαὸν μετήγαγεν διὰ τῆς ἐρήμου εἰς τὴν πατρίαν γῆν, ὅπως καταλαμ- βάνωσι μὲν διὰ τῶν θείων ἐνεργημάτων ὡς ἐδύ- ναντο τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἀφισιῶνται δὲ τῆς τῶν γεννητῶν εἰδωλολατρείας τὴν πᾶσαν ἐλπίδα ἐπὶ τὸν

ο) Exod. 20, 17.

οο) Galat. 5, 17.

οοο) Genes. 1, 17.

†) Exod. 20, 1 sqq.

κατ' ἀλήθειαν ἔχοντες Θεόν. ὁ δεύτερος *) δὲ ἐμή-
 νεν λόγος μὴ δεῖν λαμβάνειν μηδὲ ἐπιφέρειν τὸ με-
 γαλεῖον κράτος τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὄνομα, τοῦτο
 γὰρ μόνον ἐχώρουν καὶ ἔτι νῦν οἱ πολλοὶ μαθεῖν,
 5 μὴ φέρειν τούτου τὴν ἐπίκλησιν ἐπὶ τὰ γενητὰ καὶ
 μάταια, ἃ δὴ οἱ τεχνῖται τῶν ἀνθρώπων πεποιήκα- P.
 σι καθ' ὧν ὁ ὦν οὐ τάσσεται, ἐν ταυτότητι γὰρ 810.
 ἀγενήτω ὁ ὦν αὐτὸς μόνος. τρίτος **) δέ ἐστι λό- Pott.
 γος ὁ μηνύων γεγονέναι πρὸς τοῦ Θεοῦ τὸν κόσμον
 10 καὶ δεδωκέναι ἀνάπασιν ἡμῶν ἐβδόμην ἡμέραν διὰ
 τὴν κατὰ τὸν βίον κακοπάθειαν, Θεὸς γὰρ ἄκριτος
 τε καὶ ἀπαθής καὶ ἀπροσδεῖς, ἀναπαύλης δὲ ἡμεῖς
 οἱ σαρκοφοροῦντες δεόμεθα.

§. 138. Ἡ ἐβδόμη τοίνυν ἡμέρα ἀνάπασις
 15 κηρύσσεται ἀποχὴ κακῶν ἐτοιμάζουσα τὴν ἀρχέγονον
 ἡμέραν τὴν τῷ ὄντι ἀνάπασιν ἡμῶν, ἣν δὴ καὶ πρώ-
 την τῷ ὄντι φωτὸς γένεσιν, ἐν ᾧ τὰ πάντα συνθεω-
 ρεῖται καὶ πάντα κληρονομεῖται. ἐκ ταύτης τῆς ἡμέ-
 ρας ἢ πρώτη σοφία καὶ ἢ γνῶσις ἡμῶς ἐλλάμπεται,
 20 τὸ γὰρ φῶς τῆς ἀληθείας, φῶς ἀληθές, ἄσκιον,
 ἀμερῶς μεριζόμενον πνεῦμα κυρίου εἰς τοὺς διὰ πί-
 στεως ἡγιασμένους, λαμπτήρος ἐπέχον τάξιν εἰς τὴν
 τῶν ὄντων ἐπίγνωσιν. ἀκολουθοῦντες οὖν αὐτῷ δι'
 25 ὄλου τοῦ βίου ἀπαθεῖς καθιστάμεθα, τὸ δέ ἐστιν
 ἀναπαύσασθαι. διὸ καὶ Σαλομῶν ***) πρὸ οὐρανοῦ
 καὶ γῆς καὶ πάντων τῶν ὄντων τῷ παντοκράτορι
 γεγονέναι τὴν σοφίαν λέγει, ἥς ἢ μέθεξις ἢ κατὰ
 δύναμιν οὐ κατ' οὐσίαν λέγω, Θεῶν καὶ ἀνθρωπί-
 νων καταληπτικῶς ἐπιστήμονα εἶναι διδάσκει. ἐν-
 30 ταῦθα γενομένους ἐν παρέργῳ καὶ ταῦτα ὑπομνη-
 στέον, ἐπεὶ περὶ ἐβδομάδος καὶ ὄγδοδος ὁ λόγος
 παρεισηλάθε, κινδυνεύει γὰρ ἢ μὲν ὄγδοὺς ἐβδομὰς
 εἶναι κυρίως, ἐξὸς δὲ ἢ ἐβδομὰς κατὰ γε τὸ ἔμφα-

*) Ibid. v. 7.

**) Exod. 20, 7.

***) Prouerb. 8, 22 sqq.

νές, καὶ ἢ μὲν κυρίως εἶναι σάββατον, ἐργάτις δὲ ἢ ἑβδομάς, ἢ τε γὰρ κοσμογένεια ἐν ἕξ περαιοῦται ἡμέραις, ἢ τε ἀπὸ τροπῶν ἐπὶ τροπὰς κινήσις τοῦ ἡλίου ἐν ἕξ συντελεῖται μηνί, καθ' ἣν πῆ μὲν φυλ-5λοροεῖ, πῆ δὲ βλαστάνει τὰ φυτὰ καὶ αἱ τῶν σπερ-μμάτων γίνονται τελειώσεις.

§. 139. Φασὶ δὲ καὶ τὸ ἔμβρονον ἀπαρτίζεσθαι P. πρὸς ἀκρίβειαν μηνὶ τῷ ἕκτῳ, τουτέστιν ἑκατὸν811. ἡμέραις καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς ταῖς δύο καὶ ἡμίσει, Pott. 10 ὡς ἱστορεῖ Πόλυβος μὲν ὁ ἱατρὸς ἐν τῷ περὶ ὀκταμή-νων, Ἀριστοτέλης δὲ ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ περὶ φύ-σεως, οἳ τε Πυθαγόρειοι ἐντεῦθεν οἶμαι ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου κατὰ τὸν προφήτην γενέσεως τὸν ἕξ ἀριθμὸν τέλειον νομίζουσι καὶ μεσευθὺν καλοῦσι τοῦτον καὶ 15 γάμον διὰ τὸ μέσον αὐτὸν εἶναι τοῦ εὐθέος, τουτέ-στι τοῦ δέκα καὶ τοῦ δύο, φαίνεται γὰρ ἴσον ἀμ-φοῖν ἀπέχων. ὡς δ' ὁ γάμος ἕξ ἄρρενος καὶ θη-λείας γεννᾷ, οὕτως ὁ ἕξ ἐκ περισσοῦ μὲν τοῦ τρία, ἄρρενος ἀριθμοῦ λεγομένου, ἀρτίου δὲ τοῦ δύο θή-20 λεος νομιζομένου γεννᾶται, δις γὰρ τὰ τρία γίνεται ὁ ἕξ. τοσαῦτα πάλιν αἱ γενικώταται κινήσεις, καθ' ἃς ἢ πᾶσα γένεσις φέρεται, ἄνω κάτω, εἰς δεξιὰ εἰς ἀριστερά, πρόσω ὀπίσω.

§. 140. Εἰκότως ἄρα τὸν ἑπτὰ ἀριθμὸν ἀμή-25 τορα καὶ ἄγονον λογιζονται τὸ σάββατον ἐρμηνεύον-τες καὶ τὸ τῆς ἀναπαύσεως εἶδος ἀλληγοροῦντες· καθ' ἣν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίσκονται ἔτι*)· οὔτε γὰρ ἐκ τινος ἀριθμοῦ ἐπὶ τινα λαμβάνουσι γί-νεται ὁ ἑπτὰ, οὔτε ἐπὶ τινα ληφθεὶς ἀποτελεῖ τῶν 30 ἐντὸς τῆς δωδεκάδος ἐκάτερον. τὴν τε ὀγδοάδα κύ-βον καλοῦσι μετὰ τῶν ἑπτὰ πλανωμένων τὴν ἀπλα-νῆ συγκαταριθμοῦντες σφαιῖραν, δι' ὧν ὁ μέγας ἐπι-P. αυτὸς γίνεται οἶον περιόδός τις τῆς τῶν ἐπηγγελ-812. μένων ἀνταποδόσεως. ταύτη τοι ὁ κύριος τέταρτος Pott.

*) Luc. 20, 35.

ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος ἕκτος γίνεται καὶ φωτὶ περι-
λάμπεται πνευματικῶ τὴν δύναμιν τὴν ἀπ' αὐτοῦ
παραγυμνώσας εἰς ὅσον οἶόν τε ἦν ἰδεῖν τοῖς ὄραν
ἐκλεγεῖσι, δι' ἐβδόμης ἀνακηρυσσόμενος τῆς φωνῆς
5υῖός εἶναι Θεοῦ, ἵνα δὴ οἱ μὲν ἀναπαύσωνται πει-
σθέντες περὶ αὐτοῦ, ὁ δὲ δια γενέσεως, ἣν ἐδήλω-
σεν ἢ ἐξὰς ἐπίσημος ὀγδοῦς ὑπάρχων φανῆ Θεὸς ἐν
σαρκίῳ τὴν δύναμιν ἐνδεικνύμενος, ἀριθμούμενος
μὲν ὡς ἄνθρωπος, κρυπτόμενος δὲ ὅς ἦν, τῇ μὲν
10 γὰρ τάξει τῶν ἀριθμῶν συγκαταλέγεται καὶ ὁ ἕξ, ἡ
δὲ τῶν στοιχείων ἀκολουθία ἐπίσημον γνωρίζει τὸ
μὴ γραφόμενον.

§. 141. Ἐνταῦθα κατὰ μὲν τοὺς ἀριθμοὺς
αὐτοὺς σώζεται τῇ τάξει ἐκάστη μονὰς εἰς ἐβδομάδα
15 τε καὶ ὀγδοάδα, κατὰ δὲ τὸν τῶν στοιχείων ἀρι-
θμὸν ἕκτον γίνεται τὸ ζήτα, καὶ ἕβδομον τὸ ἠ. ἐκ-
κλαπέντος δ' οὐκ οἶδ' ὅπως τοῦ ἐπισήμου εἰς τὴν
γραφὴν κἄν οὕτως ἐπώμεθα, ἕκτη μὲν γίνεται ἡ ἐ-
βδομάς, ἐβδόμη δὲ ἡ ὀγδοῦς, διὸ καὶ ἐν τῇ ἕκτη ὁ
20 ἄνθρωπος λέγεται πεποιεῖσθαι ὁ τῷ ἐπισήμῳ πιστὸς
γενόμενος ὡς εὐθέως κυριακῆς κληρονομίας ἀνάπαν-
σιν ἀπολαβεῖν. τοιοῦτόν τι καὶ ἡ ἕκτη ὥρα τῆς
σωτηρίου οἰκονομίας ἐμφαίνει, καθ' ἣν ἐτελειώθη
ὁ ἄνθρωπος. καὶ μὴν τῶν μὲν ὀκτώ αἱ μεσότητες
25 γίνονται ἐπτὰ, τῶν δὲ ἐπτὰ φαίνονται εἶναι τὰ δια-
στήματα ἕξ, ἄλλος γὰρ ἐκεῖνος λόγος, ἐπὶ ἑβδομάς
δοξάζῃ τὴν ὀγδοάδα καὶ “οἱ οὐρανοὶ τοῖς οὐρανοῖς
P. διηγοῦνται δύοσαν Θεοῦ”*), “οἱ τούτων αἰσθητοὶ τύ-
291. ποι τὰ παρ' ἡμῖν φωνήεντα στοιχεῖα. οὕτως καὶ
Sylb. αἰτὸς εἶρηται ὁ κύριος “ἄλφα καὶ ὦ, ἀρχὴ καὶ τέ-
λος”**), “δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐ-
τοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν”***). οὐ τοίνυν ὡσπερ τινὲς

*) Psalm. 19, 1.

**) Apocalyps. 21, 6.

***) Ioann. 1, 3.

ὑπολαμβάνουσι τὴν ἀνάπασιν τοῦ Θεοῦ πέπανται Ρ. ποιῶν ὁ Θεὸς, ἀγαθὸς γὰρ ὢν εἰ παύσεται ποτε 813. ἀγαθοεργῶν καὶ τοῦ Θεοῦ εἶναι παύσεται, ὅπερ οὐδέ Ροττ. εἰπεῖν θέμις.

5 §. 142. Ἔστιν δ' οὖν καταπεπανκέναι τὸ τὴν τάξιν τῶν γενομένων εἰς πάντα χρόνον ἀπαραβάτως φυλάσσεσθαι τεταχέναι, καὶ τῆς παλαιᾶς ἀταξίας ἕκαστον τῶν κτισμάτων καταπεπανκέναι, αἱ μὲν γὰρ κατὰ τὰς διαφόρους ἡμέρας δημιουργία ἀκολουθία
10 μείγιστη παρελήφεισαν, ὡς ἂν ἐκ τοῦ προγενεστέρου τὴν τιμὴν ἐξόντων ἀπάντων τῶν γενομένων ἅμα νοήματι κτισθέντων, ἀλλ' οὐκ ἐπίσης ὄντων τιμῶν, οὐδ' ἂν φωνῇ δεδήλωτο ἢ ἐκάστου γένεσις ἀθρόως ποιῆσαι λεχθείσης τῆς δημιουργίας, ἐχοῖν γὰρ τι
15 καὶ πρῶτον ὀνομάσαι. διὰ τοῦτο ἄρα προεφητεῦθη πρῶτα, ἕξ ὧν τὰ δεύτερα, πάντων ὁμοῦ ἐκ μιᾶς οὐσίας μιᾷ δυνάμει γενομένων, ἐν γὰρ οἶμαι τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ ἐν μιᾷ ταυτότητι. πῶς δ' ἂν ἐν
20 χρόνῳ γένοιτο κτίσις συγγενομένου τοῖς οὐσι καὶ τοῦ 20 χρόνου; ἤδη δὲ καὶ ἐν ἑβδομάσι πᾶς ὁ κόσμος κνκλεῖται τῶν ζωογονουμένων καὶ τῶν φρομένων ἀπάντων.

§. 143. Ἐπτὰ μὲν εἰσιν οἱ τὴν μείγιστην δύναμιν ἔχοντες πρωτόγονοι ἀγγέλων ἄρχοντες, ἑπτὰ δὲ
25 καὶ οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων τοὺς πλανήτας εἶναι φασιν ἀστέρας τὴν περίγειον διοίκησιν ἐπιτελοῦντας ὑφ' ὧν κατὰ συμπάθειαν οἱ Χαλδαῖοι πάντα γίνεσθαι νομίζουσι τὰ περὶ τὸν θνητὸν βίον, παρ' ὃ καὶ περὶ τῶν μελλόντων λέγειν τινὰ ὑπισχυοῦνται, τῶν δὲ
30 ἀπλανῶν ἑπτὰ μὲν αἱ πλειάδες, ἐπτάστεροι δὲ αἱ ἄρκτοι καθ' ἃς αἱ γεωργίαι καὶ ναυτιλίαι συμπεραιοῦνται, ἢ σελήνη τε δι' ἑπτὰ ἡμερῶν λαμβάνει τοὺς μετασχηματισμούς. κατὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην ἑβδομάδα διχότο- Ρ.
μος γίνεται, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν πανσέληνος, τρίτη 814.
35 δὲ ἀπὸ τῆς ἀποκρούσεως αὐθις διχότομος, καὶ τε- Ροιτ. τάρτη ἀφανίζεται. ἀλλὰ καὶ αὐτὴ καθάπερ Σέλευκος

ὁ μαθηματικὸς παραδίδωσιν ἐπτάκις μετασχηματίζεται. γίνεται γὰρ ἔξ ἀφεγγυῶς μηνοειδής, εἶτα διχότομος, εἶτα ἀμφίκυρτος πανσέληνός τε, καὶ κατὰ ἀπόκρουσιν πάλιν ἀμφίκυρτος διχότομός τε ὁμοίως καὶ μηνοειδής.

§. 154. Ἑπτατόνω φόρμιγγι νέους κελαθήσομεν ὕμνους,

- ποιητῆς τις οὐκ ἄσημος γράφει καὶ τὴν παλαιὰν λύραν ἐπτάφθογγον εἶναι διδάσκων. ἐπτά καὶ περὶ τῶ προσώπῳ τῶ ἡμετέρῳ ἐπίκειται τῶν αἰσθητησίων τὰ ὄργανα, 10 δύο μὲν τὰ τῶν ὀφθαλμῶν, δύο δὲ τὰ τῶν ἀκουστικῶν πόρων, δύο δὲ τὰ τῶν μυκτήρων, ἑβδομον δὲ τὸ τοῦ στόματος. τὺς τε τῶν ἡλικιῶν μεταβολὰς κατὰ ἑβδομάδα γίνεσθαι Σόλωνος αἱ ἐλεγείαι δηλοῦσιν ὡδὲ πως·
- 15 παῖς μὲν ἄνηβος ἰὼν ἔτι νήπιος, ἔρκος ὀδόντων φύσας, ἐκβάλλει πρῶτον ἐν ἑπτ' ἔτεσιν· τοὺς δ' ἑτέρους ὅτε δὴ τελέσῃ θεὸς ἑπτ' ἐνιαυτοὺς, ἥβης ἐκφαίνει σπέρματα γεινομένης. τῇ τριτάτῃ δὲ γένειον ἀεξομένων ἐπὶ γυῖων 20 λαχνοῦνται, χροίης ἄνθος ἀμειβομένης. τῇ δὲ τετάρτῃ πᾶς τις ἐν ἑβδομάδι μέγ' ἄριστος ἰσχὺν, ἦντ' ἄνδρες σήματ' ἔχουσ' ἀρετῆς. πέμπτῃ δ' ὦριον ἄνδρα γάμου μεμνημένον εἶναι, P. 815. καὶ παίδων ζητεῖν εἰσοπίσω γενεήν. τῇ δ' ἕκτῃ περὶ πάντα καταρτίεται νόος ἀνδρός, Pott. 25 οὐδ' εἰσιδεῖν ἔθ' ὁμῶς ἔργα μάταια θέλει. ἐπτά δὲ νοῦν καὶ γλῶσσαν ἐν ἑβδομάσι μέγ' ἄριστος ὀκτώ τ', ἀμφοτέρων τέσσαρα καὶ δέκ' ἔτη. τῇ δ' ἐνάτῃ ἔτι μὲν δύναται, μετριώτερα δ' αὐτοῦ πρὸς μεγάλην ἀρετὴν σῶμά τε καὶ δύναμις. 30 τῇ δεκάτῃ δ' ὅτε δὴ τελέσῃ θεὸς ἑπτ' ἐνιαυτοῖς, οὐκ ἂν ἄωρος ἔων μοῖραν ἔχοι θανάτου.

§. 155. Πάλιν ἐν ταῖς νόσοις κρίσιμος ἡ ἑβδομή καὶ ἡ τέσσαρεςκαδεκάτη, καθ' ἃς ἡ φύσις διαγωνίζεται πρὸς τὰ νοσοποιὰ τῶν αἰτίων. καὶ μυρία τοιαῦτα ἀγιάζων τὸν ἀριθμὸν παρσιτίθεται Ἑρμῖππος ὁ Βηρύτιος ἐν τῷ περὶ ἑβδομάδος. σαφῶς

δὲ τὸν περὶ ἑβδομάδος τε καὶ ὀγδοῦδος μυστικὸν λόγον τοῖς γινώσκουσι παραδίδωσιν ὁ μακάριος Δαβιδ ὡδέ πως ψάλλων· τὰ ἔτη ἡμῶν ὡς ἀράχνη ἐμελέτων, αἱ ἡμέραι τῶν ἔτων ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἑβδομίχοντα ἔτη, ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις, ὀγδοήχοντα ἔτη· εἴη δ' ἡμᾶς βασιλεύειν^{*)}). ἵνα τοίνυν γενητὸν εἶναι τὸν κόσμον διδαχθῶμεν, μὴ ἐν χρόνῳ δὲ ποιεῖν τὸν Θεὸν ὑπολάβωμεν, ἐπήγαγεν ἡ προφητεία· αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς, ὅτε **10** ἐγένετο, ἡ ἡμέρα ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν^{**)}). τὸ μὲν γὰρ ὅτε ἐγένετο ἄοριστον ἐκφορὰν καὶ ἄχρονον μνησεί, τὸ δὲ ἡ ἡμέρα ἐποίησεν ὁ Θεός, τουτέστιν ἐν ἡ καὶ δι' ἧς τὰ πάντα ἐποίησεν, ἧς καὶ χωρὶς ἐγένετο οὐδὲ ἐν^{***)}), **15** τὴν δι' υἱοῦ ἐνέργειαν δηλοῖ, ὃν φησιν ὁ Δαβιδ· αὕτη ἡ ἡμέρα ἣν ἐποίησεν ὁ κύριος, εὐφρανθῶμεν καὶ ἀγαλλιαθῶμεν ἐν αὐτῇ^{†)}), τουτέστι κατὰ τὴν δι' αὐτοῦ γνῶσιν παραδιδομένην τὴν θείαν ἐστίασιν εὐωχηθῶμεν. ἡμέρα γὰρ εἴρηται ὁ φωτίζων τὰ ἐπι- **20** κεκρυμμένα λόγος καὶ δι' οὗ εἰς φῶς καὶ γένεσιν ἕκαστον τῶν κτισμάτων παρῆλθεν. καὶ ὅλως ἡ δεκάλογος διὰ τοῦ ἰῶτα στοιχείου τὸ ὄνομα τὸ μακά- P. ριον δηλοῖ λόγον ὄντα τὸν Ἰησοῦν παριστῶσα. 816.

§. 146. Ὁ δὲ πέμπτος ἐξῆς ἐστὶ λόγος περὶ Pott. P. τιμῆς πατρὸς καὶ μητρός. πατέρα δὲ καὶ κύριον **292** τὸν Θεὸν λέγει σαφῶς. διὸ καὶ τοὺς ἐπιγνώτας Sylb. αὐτὸν υἱοὺς ἀναγορεύει καὶ Θεούς. κύριος οὖν καὶ πατὴρ ὁ κτίστης πάντων, μήτηρ δὲ οὐχ ὡς τινες ἰοῦσῖα ἐξ ἧς γεγόναμεν, οὐδ' ὡς ἕτεροι ἐκδεδώκα- σιν ἡ ἐκκλησία, ἀλλ' ἡ θεία γνῶσις καὶ ἡ σοφία **300** ὡς φησι Σαλομῶν «μητέρα δικαίων^{††)} ἀνακαλῶν τὴν σοφίαν. καὶ ἐστὶ δι' αὐτὴν αἰρετή. πᾶν τε αὐτὸ καλὸν καὶ σεμνὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ δι' υἱοῦ

*) Psalm. 90, 9 sq.

**) Genes. 2, 4.

***) Ioann. 1, 3.

†) Psalm. 118, 24.

††) Prouerb. 18, 31, 1.

γιγνώσκεται. ἔπεται τούτῳ ὁ περὶ μοιχείας λόγος. μοιχεία—δ' ἐστὶν, ἔάν τις καταλιπὼν τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἀληθῆ γνῶσιν καὶ τὴν περὶ Θεοῦ διάληψιν ἐπὶ τὴν μὴ προσήκουσαν ἔρχηται ψευδῆ δόξαν, ἕητοι Θεοποιῶν τι τῶν γενητῶν ἢ καὶ ἀνειδωλοποιῶν τι τῶν μὴ ἔντων εἰς ὑπέρβασιν, μᾶλλον δὲ ἔκβασιν γνώσεως, ἄλλοτρία δὲ τοῦ γνωστικοῦ ἢ ψευδῆς δόξα ὡσερ ἢ ἀληθῆς οἰκεία τε καὶ σύζυγος.

§. 147. Διόπερ καὶ ὁ γενναῖος ἀπόστολος ἐν τι 10 τῶν τῆς πορνείας εἰδῶν τὴν εἰδωλολατρείαν καλεῖ*) ἀκολούθως τῷ προφήτῃ λέγοντι· “ἐμοίχενσεν τὸ ξύλον καὶ τὸν λίθον”**). “τῷ ξύλῳ εἶπεν ὅτι πατήρ μου εἶ σὺ· καὶ τῷ λίθῳ· σὺ ἐγέννησάς με”***). ἔπειτα ὁ περὶ φόνου λόγος ἐπακολουθεῖ. φόνος δὲ 15 ἑξαοσίς ἐστι βεβαία. τὸν οὖν ἀληθῆ λόγον περὶ Θεοῦ καὶ τῆς αἰδιότητος αὐτοῦ ὁ βουλόμενος ἐξαίρειν, ἵνα τὸ ψεῦδος ἐγκρίνη, λέγων ἦτοι ἀπρονόητον εἶναι τὸ πᾶν ἢ τὸν κόσμον ἀγέννητον ἢ τῶν κατὰ τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν βεβαίων ἐξωλέστατος. μετὰ δὲ τοῦτον 20 ὁ περὶ κλοπῆς ἐστὶ λόγος. ὡς οὖν ὁ κλέπτων τὰ ἀλλότρια μεγάλως ἀδικῶν εἰκότως περιπίπτει τοῖς ἐπιζήλοις κακοῖς, οὕτως ὁ τὰ θεία τῶν ἔργων σφρατεριζόμενος διὰ τέχνης ἦτοι πλαστικῆς ἢ γραφικῆς καὶ λέγων ἑαυτὸν ποιητὴν εἶναι τῶν ζώων καὶ φυτῶν, ὁμοίως τε οἱ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν ἀπομιμού- 25 μνοι κλέπται εἰσὶ. κἂν γεωργός τις ἢ κἂν πατήρ παιδίου, διάκονός ἐστι σπερμιάτων καταβολῆς, ὁ Θεὸς δὲ τὴν πάντων αὔξησιν καὶ τελείωσιν παρέχων εἰς τὸ κατὰ φύσιν προσάγει τὰ γινομένα.

§. 148. Οἱ πλεῖστοι δὲ σὺν καὶ τοῖς φιλοσόφοις τὰς αὔξεις καὶ τὰς τροπὰς τοῖς ἄστροις κατὰ τὸ προηγούμενον ἀνατιθέασιν ἀποστεροῦντες τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς τὴν ἀκάματον δύναμιν τὸν πατέρα τῶν

*) Coloss. 3, 5. **) Jerem. 3, 9.

***) Ibid. 2, 27.

δλων. τὰ δὲ στοιχεῖα καὶ τὰ ἄστρα, τουτέστιν αἱ P. δυνάμεις αἱ διοικητικαὶ προσετάγησαν ἐκτελεῖν τὰ εἰς 817. οἰκονομίαν ἐπιτήδεια, καὶ αὐτὰ τε πείθεται ἄγεται Pott. τε πρὸς τῶν ἐπιτεταγμένων αὐτοῖς, ἧ ἂν ἡγῆται τὸ βῆμα κυρίου, ἐπέπερ ἡ θεία δύναμις ἐπικεκρυμμένως πάντα ἐνεργεῖν πέφυκεν. ὁ τοίνυν ἑαυτὸν φάμενος ἐπι-
 10 νενοηκέναι τι ἢ πεποηκέναι τῶν πρὸς δημιουργίαν συν-
 τεινόντων εὐθύναν ὑφέξει τοῦ ἀσεβοῦς τολμήματος. δέ-
 κατος δὲ ἐστὶν ὁ περὶ ἐπιθυμιῶν ἀπασῶν λόγος. κα-
 15 θάπερ οὖν ὁ τῶν μὴ καθηκόντων ἐπιθυμιῶν εἰθύνε-
 ται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐκ ἐφεῖται ψευδῶν πρα-
 γμάτων ἐπιθυμεῖν οὐδὲ ὑπολαμβάνειν τῶν ἐν γενέσει
 τὰ μὲν ἔμψυχα ἔξ ἑαυτῶν δύνασθαι, τὰ δὲ ἄψυχα
 καθάπαξ μὴ δύνασθαι σώζειν ἢ βλάπτειν, κἄν τις
 20 λέγῃ τὴν ἀντίδοτον ἰᾶσθαι μὴ δύνασθαι καὶ τὸ κώ-
 νειον φθίρειν σοφιζόμενος λέληθεν. οὐδὲν γὰρ τού-
 των ἐνεργεῖ ἄνευ τοῦ τῆ βοτάνῃ καὶ τῷ φαρμάκῳ
 χρωμένου, ὡσπερ οὐδ' ἡ ἀξίνη ἄνευ τοῦ κόπτοντος
 οὐδὲ ὁ πρίων τοῦ πρίζοντος. ὡς δὲ καθ' ἑαυτὰ μὲν
 25 οὐκ ἐνεργεῖ, ἔχει δὲ τινος ποιότητος φυσικὰς τῆ τοῦ
 τεχνίτου ἐνεργείας συντελοῦσας τὸ οἰκεῖον ἔργον, οὕ-
 τως τῆ καθολικῆ τοῦ θεοῦ πρόνοια διὰ τῶν προσε-
 χέστερον κινουμένων, καθ' ὑπόβασιν εἰς τὰ ἐπὶ μέ-
 ρους διαδίδεται ἢ δραστικῆ ἐνέργεια.

Cap. XVII.

25 §. 149. Ἄλλ' ὡς ἔοικεν οἱ φιλόσοφοι τῶν Ἑλ-
 λήνων θεὸν ὀνομάζοντες οὐ γινώσκουσιν, ἐπεὶ μὴ
 σέβουσι κατὰ θεὸν τὸν θεόν. τὰ φιλοσοφούμενα δὲ
 παρ' αὐτοῖς κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα.

ὡς διὰ πολλῶν δὴ γλώσσης ἐλθόντα ματαίως
 30 ἐκκέχρηται σιομάτων ὀλίγον τοῦ παντὸς ἰδόντων.
 ὡς γὰρ πον τὸ ἀπὸ τοῦ ἡλίου φῶς δι' ἕλεοῦ σκεύ-
 οους πλήρους ὕδατος μεθοδεύει ἢ τέχνη εἰς πῦρ, οὕ-
 τω καὶ ἡ φιλοσοφία ἐκ τῆς θείας γραφῆς τὸ ἐμπύ-

ρευμα λαβοῦσα ἐν ὀλίγοις φαντάζεται. ναὶ μὴν ὡς
 τὸν αὐτὸν ἀέρα ἀναπνεῖ τὰ ζῶα ἅπαντα, ἄλλα δὲ
 ἄλλως καὶ εἰς τι διάφορον, οὕτως δὲ καὶ τὴν ἀλή-
 5 θειαν μετίασιν οἱ πλείους, μᾶλλον δὲ τὸν περὶ ἀλη-
 5 θείας λόγον. οὐ γὰρ περὶ Θεοῦ τι λέγουσιν, ἀλλὰ τὰ
 ἑαυτῶν πάθη ἐπὶ Θεὸν ἀνάγοντες ἐξηγοῦνται. γέγο-
 νεν γὰρ αὐτοῖς ὁ βίος τὸ πιθανὸν ζητοῦσιν οὐ τὸ
 ἀληθές, ἐκ μιμήσεως δὲ ἀλήθεια οὐ διδάσκεται,
 ἀλλ' ἐκ μαθήσεως. οὐ γὰρ ἵνα δόξωμεν εἶναι, Χρι-
 10 στὸν πιστεῖομεν, καθάπερ οὐδὲ εἰς τὸν ἥλιον ἕνεκά
 γε τοῦ φαίνεσθαι μόνον ἐν ἡλίῳ ὄντας παρερχόμεθα, Ρ.
 ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν τοῦ ἀλεινέσθαι χάριν, ἐκεῖ δὲ 818.
 τοῦ εἶναι καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἕνεκα, Χριστιανοὶ εἶναι Ρου-
 βιαζόμεθα, ὅτι μάλιστα βιωστῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία,
 15 ἐκ ζητήσεως καὶ μαθήσεως καὶ συνασκήσεως τελείας
 τὸ γενέσθαι βασιλέα καρπουμένων.

§. 150. Ὁ μιμούμενος ἄρα τὴν δόκησιν δηλοῖ
 καὶ τὴν πρόληψιν. ὅταν δέ τις ἑναυσμα λαβὼν τοῦ
 πράγματος ἐξάψη τοῦτο ἔνδον ἐν τῇ ψυχῇ πόθῳ
 20 καὶ μαθήσει, πάντα ἐπὶ τούτοις κινεῖ πρὸς τὸ ἐπι-
 γνῶναι. οὐ γὰρ τις μὴ ἀντιλαμβάνεται οὐδὲ ποθεῖ
 αὐτὸ οὐδὲ ἀσπάζεται τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν. τὸ
 ὕστερον οὖν ὁ γνωστικὸς ἐπὶ τέλει τῶν κατορθωμά-
 25 των μιμεῖται, τὸν κύριον, εἰς ὅσον ἐφικτὸν ἀνθρώ-
 Ρ. νίζειν δύνανται τὴν ἀλήθειαν. μεταλαμβάνειν οὖν
 293. τῶν γνωστικῶν θεωρημάτων οἷχ οἷόν τε, ἐὰν μὴ
 Syll. τῶν προτέρων διανοημάτων κενώσωμεν ἑαυτούς. ἀπλῶς
 30 γὰρ οὕτως ἀλήθεια κοινῶς λέγεται παντὸς νοητοῦ τε
 καὶ αἰσθητοῦ. αὐτίκα ἐνεστι θεάσασθαι καὶ ζωγρα-
 φίας ἀλήθειαν παρὰ τὴν δημῶδη καὶ μουσικῆς σε-
 μνότητα παρὰ τὴν ἀκόλαστον. καὶ φιλοσοφίας οὖν
 ἐστὶν ἀλήθειά τις παρὰ τοὺς ἄλλους φιλοσόφους,
 35 καὶ κάλλος ἀληθινὸν παρὰ τὸ δεδολωμένον. οἷκουν
 ποτὲ τὰς ἐπὶ μέρος ἀληθείας καθ' ὧν ἡ ἀλήθεια

κατηγορεῖται, αὐτὴν δὲ τὴν ἀλήθειαν πολυπραγμο-
νητέον, οὐκ ὀνόματα ζητοῦντες μαθεῖν, τὸ γὰρ περὶ
θεοῦ πρᾶγμα οὐκ ἔστιν ἐν, ἀλλὰ μυρία, διαφέρει δὲ
τὸν θεὸν εἰπεῖν ἢ τὰ περὶ θεοῦ. καθόλου δὲ εἰπεῖν
5 περὶ ἐκάστου πράγματος τῆς οὐσίας τὰ συμβεβηκότα
διακριτέον.

§. 151. Καί μοι ἀπόχρη φάναι θεὸν εἶναι
τὸν κύριον πάντων. αὐτοτελῶς δὲ λέγω τὸν κύριον
πάντων οὐδενὸς ὑπολειπομένου κατὰ ἐξαίρεσιν. ἐπεὶ
10 τοίνυν δύο εἰσὶν ἰδέαι τῆς ἀληθείας τὰ τε ὀνόματα καὶ
τὰ πράγματα, οἱ μὲν τὰ ὀνόματα λέγουσιν, οἱ περὶ τὰ
κάλλη τῶν λόγων διατρίβοντες, οἱ παρ' Ἑλλησι φιλό-
σοφοι, τὰ πράγματα δὲ παρ' ἡμῖν ἐστὶ τοῖς βαρβάροις.
αὐτίκα ὁ κύριος οὐ μάτην ἠθέλησεν εὐτελεῖ χρῆσασθαι
15 σώματος μορφῇ, ἵνα μὴ τις τὸ ὠραῖον ἐπαινῶν καὶ
τὸ κάλλος θανμάζων ἀφίστηται τῶν λεγομένων καὶ
τοῖς καταλειπομένοις προσανέχων ἀποτέμνηται τῶν
νοητῶν. οὐ τοίνυν περὶ τὴν λέξιν, ἀλλὰ περὶ τὰ
σημαινόμενα ἀναστρεπτέον. τοῖς μὲν οὖν ἀντιλη-
20 πτοῖς καὶ μὴ κινηθεῖσι πρὸς γνῶσιν, οὐ πιστεύεται
ὁ λόγος, ἐπεὶ καὶ οἱ κόρακες ἀνθρωπείας ἀπομιμοῦν-
ται φωνὰς ἔννοϊαν οὐκ ἔχοντες οὗ λέγουσι πράγμα-
τος, ἀντίληψις δὲ νοερὰ πίστεως ἔχεται. οὕτως καὶ
Ὅμηρος εἶπεν·

25 πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
μὴ εἰδὼς τίς ὁ πατὴρ καὶ πῶς ὁ πατὴρ.

§. 152. Ὡς δὲ τῷ χεῖρας ἔχοντι τὸ λαβεῖν κατὰ
φύσιν, καὶ τῷ ὀφθαλμοῦς ὑγιαίνοντασ κεκτημένῳ
τὸ φῶς ἰδεῖν, οὕτως τῷ πίστιν εἰληφότι τὸ γνῶ-
30 σεως μεταλαβεῖν οἰκειῶν πέφυκεν, εἰ προσεξεργάσα-
σθαι καὶ προσοικοδομηῖσαι χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους
τιμίους, τῷ κατοβληθέντι θεμελίῳ γλίχοιτο. οὐ τοί- P.
ρυν ὑπισχνεῖται βούλεσθαι μεταλαμβάνειν, ἀλλὰ 819.
ἄρχεσθαι, οὐδὲ μέλλειν, ἀλλ' εἶναι βασιλικόν τε καὶ ποι-
35 φωτεινὸν καὶ γνωστικὸν καθῆκεν, οὐδὲ ὀνόματι, ἀλλ'
ἔργῳ ἐθέλειν ἀπεισθαι τῶν πραγμάτων προσῆκεν.

ἀγαθὸς γὰρ ὢν ὁ θεὸς διὰ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς κτίσεως ἀπάσης σῴζεσθαι βουλόμενος τοῦτο ἐπὶ τὸ ποιεῖν ἐτρέπετο καὶ τὰ λοιπὰ, πρώτην ταύτην ἐνεργεσίαν, τὸ γενέσθαι, ἀπ' ἀρχῆς παρασχὼν αὐτοῖς, ἡμῖνον εἶναι πολλῶ τὸ εἶναι τοῦ μὴ εἶναι, πᾶς ἄν τις ὁμολογήσειεν, ἔπειτα ὡς ἐνεδέχεται φύσεως ἔχειν ἕκαστον ἐγένετό τε καὶ γίνεται προκόπτον εἰς τὸ αὐτὸ ἡμῖνον.

§. 153. Ὅσοι οὐκ ἄτοπον καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐκ τῆς θείας προνοίας δεδόσθαι προπαιδεύουσαν εἰς τὴν διὰ Χριστοῦ τελείωσιν, ἣν μὴ ἐπαισχύνηται γνῶσει βαρβάρῳ μαθητεύουσα φιλοσοφία προκόπτειν εἰς ἀλήθειαν. ἀλλ' «αἱ μὲν τρίχες ἠρίθμηνται» *) καὶ τὰ εὐτελῆ κινήματα, φιλοσοφία δὲ πῶς οὐκ ἐν λόγῳ; καίτοι καὶ τῶ Σαμψῶν ἐν ταῖς θριξίν ἡ δύναμις ἐδόθη, ἵνα καὶ τὰς ἀποβλήτους τῶν ἐν τῷ βίῳ τέχνας τὰς κειμένας καὶ μενούσας μετὰ τὴν ἔξοδον τῆς ψυχῆς χαμαὶ μὴ ἄνευ τῆς θείας δυνάμεως ἐννοήσαι δίδοσθαι **). αὐτίκα φησὶν ἡ πρόνοια P. ἄνωθεν ἐκ τῶν προηγουμένων καθάπερ κεφαλῆς εἰς 820. πάντα διήκει, ὡς «τὸ μύρον», φησὶ, «τὸ κατα-Ρουβαῖνον ἐπὶ τὸν πώγωνα τὸν Ἀαρὼν καὶ ἐπὶ τὴν ὠάν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ» ***), τουτέστι τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως, «δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν †). οὐκ εἰς τὸν τοῦ σώματος ὕψομον, ἔξωθεν δὲ τοῦ λαοῦ φιλοσοφία καθάπερ ἔσθῆς.

§. 154. Οἱ τοίνυν φιλόσοφοι οἱ εἰς τὴν οἰκίαν συναίσθησιν πνεύματι αἰσθητικῶ συνασκηθέντες, ἐπὶ μὴ μέρος φιλοσοφίας, ἀλλὰ τὴν αὐτοτελῶς φιλοσοφίαν πολυπραγμονῶσι, φιλαλήθως τε καὶ ἀτίφως προσμαρτυροῦντες τῇ ἀληθείᾳ, καὶ παρὰ τοῖς ἑτεροδόξοις ἐπὶ τῶν καλῶν εἰρημένων προκόπτωσιν εἰς σύνεσιν, κατὰ τὴν θείαν διοίκησιν τὴν ἄρρητον

*) Luc. 12, 7. **) Ibid. 13, 5. 16, 17.

***) Psalm. 133, 2. †) Ioann. 1, 3.

ἀγαθότητα τὴν ἐκάστοτε εἰς τὸ ἄμεινον κατὰ τὸ ἐγγω-
 ροῦν προσαγομένην τὴν τῶν ὄντων φύσιν, ἔπειτα
 οὐχ Ἑλλησι μόνον, ἀλλὰ καὶ βαρβάρους ὁμιλήσαν-
 τες ἐπὶ τὴν πίστιν ἐκ συνασκήσεως κοινῆς εἰς σύννε-
 50σιν ἰδίαν ἄγονται, παραδεξάμενοι δὲ τὸν θεμέλιον
 τῆς ἀληθείας δύναμιν προσλαμβάνουσι προΐεναι πρό-
 σω ἐπὶ τὴν ζήτησιν, κἀνθένδε ἀγαπῶσι μὲν μα-
 θητευσάμενοι, γνώσεως δὲ ὀριγνώμενοι σπεύδουσιν
 εἰς σωτηρίαν. ταύτη φησὶν ἢ γραφῇ «πνεῦμα
 10αἰσθήσεως» *) δεδόσθαι τοῖς τεχνίταις ἐκ τοῦ θεοῦ,
 τὸ δὲ οὐδὲν ἄλλ' ἢ φρόνησις ἐστὶ, δύναμις ψυχῆς
 θεωρητικῆ τῶν ὄντων καὶ τοῦ ἀκολούθου ὁμοίου τε
 καὶ ἀνομοίου διακριτικῆ τε αὖ καὶ συνθετικῆ καὶ
 προστακτικῆ καὶ ἀπαγορευτικῆ τῶν τε μελλόντων
 15καταστοχαστικῆ. διατείνει δὲ οὐκ ἐπὶ τὰς τέχνας
 μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν αὐτήν.

§, 155. Τί δὴ ποτε οὖν καὶ ὁ ὄψις «φρόνι-
 μος» **) εἴρηται; ἐπεὶ κἀν τοῖς πονηρεύμασιν ἐστὶν
 εἶρεῖν ἀκολουθίαν τινὰ καὶ διάκρισιν καὶ σύνθεσιν
 20καὶ στοχασμὸν τῶν μελλόντων. καὶ τὰ πλεῖστα τῶν
 ἀδικημάτων διὰ τοῦτο λανθάνει, ὅτι προσοικονο-
 μοῦνται σφίσιν οἱ κακοὶ τὸ πάντῃ τε καὶ πάντως
 τὰς τιμωρίας διαφεύγειν. πολυμερῆς δὲ οὕσα ἢ φρό-
 νησις δι' ὅλου τεταμένη τοῦ κόσμου διὰ τε τῶν ἀν-
 Ρ. θρωπίνων ἀπάντων καθ' ἕκαστον αὐτῶν μεταβάλλει
 294τὴν προσηγορίαν, καὶ ἐπειδὴν μὲν ἐπιβάλλη τοῖς
 Syll. πρώτοις αἰτίοις, νόησις καλεῖται, ὅταν δὲ ταύτην
 ἀποδεικτικῶ λόγῳ βεβαιώσῃται, γνώσις τε καὶ σοφία Ρ.
 καὶ ἐπιστήμη ὀνομάζεται, ἐν δὲ τοῖς εἰς εὐλάβειαν 821.
 30συντείνουσι γινομένη καὶ ἄνευ θεωρίας παραδέξα-Ροτι.
 μένη τὸν ἀρχικὸν λόγον κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἐξεργα-
 σίας τήρησιν πίστις λέγεται, κἀν τοῖς αἰσθητοῖς πι-
 στωσαμένη τό γε δοκοῦν, ὡς ἐν τούτοις, ἀληθέστα-
 τον, δόξα ὀρθή, ἐν τε αὖ ταῖς μετὰ χειροουργίας

*) Exod. 28, 3.

**) Genes. 3, 2.

πράξεισι τέχνη, ὅπου δ' ἄνευ θεωρίας τῶν πρώτων αἰτίων τηρήσει τῶν ἑμοίων καὶ μεταβάσει ποιήσει τινὰ ὀρμὴν καὶ σύστασιν, ἐμπειρία προσαγορεύεται. ἴδιόν ἐστιν ἐκεῖνο καὶ τῷ ὄντι κύριον καὶ ἡγεμονικόν, 50 ἐπὶ πᾶσι προσλαμβάνει μετὰ τὴν βεβαίαν πίστιν ἅγιον κατ' ἐπισκοπὴν ὁ πιστεύσας πνεῦμα.

§. 156. Διαφορωτέρας ἄρα αἰσθήσεως φιλοσοφία μεταλαβοῦσα ὡς ἐκ τῶν προειρημένων δεδήλωται, φρονήσεως μετέχει. ἢ γοῦν περὶ τῶν νοηθέντων λογικὴ διέξοδος μετὰ αἰρέσεως καὶ συγκαταθέσεως διαλεκτικὴ λέγεται, βεβαιωτικὴ μὲν τῶν περὶ ἀληθείας λεγομένων δι' ἀποδείξεως, διακρουστικὴ δὲ τῶν ἐπιφερομένων ἀποριῶν. κινδυνεύουσι τοίνυν οἱ φάσκοντες μὴ θεόθεν φιλοσοφίαν δεῦρο ἤκειν, ἀδύνατον εἶναι λέγειν πάντα τὰ ἐπὶ μέρους γινώσκειν τὸν θεὸν μηδὲ μὴν πάντων εἶναι τῶν καλῶν αἴτιον καὶ τῶν ἐπὶ μέρους ἕκαστον αὐτῶν τυγχάνη. οἷα ἂν δὲ τὴν ἀρχὴν ὑπέστη τι τῶν ὄντων ἀβουλήτως ἔχοντος τοῦ θεοῦ, εἰ δὲ βουλομένου, θεόθεν ἢ φιλοσοφία, τοιαύτην εἶναι βουληθέντος αὐτὴν οἷα ἐστίν, 20 διὰ τοὺς μὴ ἄλλως ἢ οὕτως ἀφεξομένους τῶν κακῶν. ὁ γὰρ τοι θεὸς πάντα οἶδεν, οὐ μόνον τὰ ὄντα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐσόμενα καὶ ὡς ἔσται ἕκαστον, τὰς τε ἐπὶ μέρους κινήσεις προορῶν πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει*). γυμνὴν ἔσωθεν τὴν ψυχὴν βλέπων καὶ τὴν ἐπίνοιαν τὴν ἕκαστου τῶν κατὰ μέρος ἔχει δι' αἰῶνος, καὶ ὅπερ ἐπὶ τῶν θεάτρων γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἕκαστου μερῶν, κατὰ τὴν ἐνόρασιν τε καὶ περιόρασιν καὶ συνόρασιν, τοῦτο ἐπὶ τοῦ 30 θεοῦ γίνεται. ἀθρόως τε γὰρ πάντα καὶ ἕκαστον ἐν μέρει μιᾷ προσβολῇ προσβλέπει, οὐ πάντα μέντοι κατὰ τὴν προηγουμένην ἐπέρεισιν.

§. 157. Ἦδη γοῦν πολλὰ τῶν ἐν τῷ βίῳ καὶ διὰ τινος λογισμοῦ ἀνθρωπίνου λαμβάνει τὴν γένε-

*) Cf. Homer. II. 7. 277.

σιν θεόθεν τὴν ἔναυσιν εἰληφότα. αὐτίκα ἡ ὑγεία
 διὰ τῆς ἰατρικῆς καὶ ἡ εὐεξία διὰ τῆς ἀλειπτικῆς
 καὶ ὁ πλοῦτος διὰ τῆς χρηματιστικῆς λαμβάνει γέ-
 5κατὰ συνεργίαν δὲ τὴν ἀνθρωπίνην. θεόθεν δὲ καὶ
 ἡ σύνεσις. αὐτίκα τῇ τοῦ θεοῦ βουλήσει μάλιστα ἡ
 τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν προαίρεσις ὑπακούει. διόπερ P.
 κοινὰ μὲν τῶν ἀγαθῶν μὲν ἔστιν καὶ τῶν κακῶν 822.
 ἀνθρώπων πολλὰ τῶν προτερημάτων, γίνεται δ' Pott.
 10 ὁμοῦς ὠφέλιμα μόνοις τοῖς ἀγαθοῖς τε καὶ σπου-
 δαίοις, ὧν χάριν αὐτὰ ἐποίησεν ὁ θεός, πρὸς γὰρ
 τῶν ἀγαθῶν χρῆσιν ἀνδρῶν ἢ τῶν θεοδωρήτων δύ-
 ναμις πέφυκεν. ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν ἐναρέτων ἀνθρώ-
 πων ἐπίνοιαὶ κατὰ ἐπίνοιαν θείαν γίνονται διατιθεμέ-
 15 νης πῶς τῆς ψυχῆς καὶ διαδιδομένου τοῦ θείου θε-
 λήματος εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ψυχὰς τῶν ἐν μέρει
 θείων λειτουργῶν συλλαμβανομένων εἰς τὰς τοιαύ-
 τας διακονίας, κατὰ τε γὰρ τὰ ἔθνη καὶ πόλεις νε-
 νέμηνται τῶν ἀγγέλων αἱ προστάσεις, τάχα δὲ καὶ
 20 τῶν ἐπὶ μέρους, ὧν ἐνίοις ἀποτετάχαται τινες.

§. 158. Ὁ γοῦν ποιμὴν καὶ τῶν κατ' ἕκαστον
 κήδεται προβάτων, καὶ μάλιστα τούτοις σύνεστι
 προσεχειστέρα ἢ ἐπισκοπῇ, ὅσοι διαπρεπεῖς τὰς φύ-
 σεις τε καὶ δυνατοὶ τὰ πλήθη συνωφελεῖν ὑπάρχου-
 25 σιν. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ ἡγεμονικοὶ καὶ παιδευτικοί,
 δι' ὧν ἡ ἐνέργεια τῆς προνοίας ἀριδῆλως δείκνυται,
 ὀπηνίκα ἂν ἢ διὰ παιδείας ἢ δι' ἀρχῆς τινὸς καὶ
 διοικήσεως εὖ ποιεῖν ἐθέλη τοὺς ἀνθρώπους ὁ θεός,
 ἐθέλει δὲ πάντοτε, διὸ συγκινεῖ τοὺς ἐπιτηδεύουσιν εἰς
 30 τὴν ὠφέλιμον ἐξεργασίαν τῶν πρὸς ἀρετὴν τε καὶ
 εἰρήνην καὶ εἰς εὐποιαν συντεινόντων. τὸ δὲ ἐνά-
 ρετον πᾶν ἀπ' ἀρετῆς τέ ἐστι καὶ πρὸς ἀρετὴν ἀνα-
 φέρεται, καὶ ἦτοι πρὸς τὸ γενέσθαι σπουδαίους δι-
 δοται ἢ πρὸς τὸ ὄντας χρῆσθαι τοῖς κατὰ φύσιν
 35 προτερημασί, συνεργεῖ γὰρ ἐν τε τοῖς κατ' ὄλον ἐν
 τε τοῖς ἐπὶ μέρους.

§. 159. Πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν ἀδικίαν προσνέμοντας τῷ διαβόλῳ ἐναρέτου πράγματος τοῦτον τῆς φιλοσοφίας δοτῆρα ποιεῖν; κινδυνεύει γὰρ εὐμενέστερος τοῖς Ἑλλησιν εἰς τοὺς Ρ. ἁγαθοὺς ἄνδρας γεγονέναι τῆς θείας προνοίας τε καὶ 823. γνώμης. ἔμπαλιν δ' οἶμαι νόμου ἴδιον καὶ λόγου Pott. παντὸς ὄρθου τὸ προσῆκον ἐκάστω καὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ ἐπιβάλλον ἀποδιδόναι. ὡς γὰρ ἡ λύρα μόνου τοῦ κιθαριστοῦ καὶ ὁ αὐλὸς τοῦ αὐλητοῦ, οὕτως τὰ προτερή-
 10ματα τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐστὶ κτήματα, καθάπερ φύσις τοῦ ἀγαθοποιῦ τὸ ἀγαθοποιεῖν ὡς τοῦ πυρὸς τὸ θερμαίνειν καὶ τοῦ φωτὸς τὸ φωτίζειν. κακὸν δὲ οὐκ ἂν ποιῆσαι ἀγαθὸς, ὡς οὐδὲ τὸ φῶς σκότος ἢ ψύξει τὸ πῦρ, οὕτως ἔμπαλιν ἢ κακία
 15οὐκ ἂν τι ἐνάρετον ποιῆσαι, ἐνέργεια γὰρ αὐτῆς τὸ κακοποιεῖν ὡς τοῦ σκότους τὸ συγγεῖν τὰς ὕψεις, οὐ τοίνυν κακίας ἔργον ἢ φιλοσοφία ἐναρέτους ποιῶσα. λείπεται δὴ θεοῦ, οὗ μόνον τὸ ἀγαθύνειν ἔργον ἐστίν, καὶ πάνθ' ὅσα παρὰ θεοῦ δίδονται, καλῶς
 20δίδονται τε καὶ λαμβάνεται. ναὶ μὴν ἢ χρῆσις τῆς φιλοσοφίας, οὐκ ἐστὶν ἂν κακῶν, ἀλλ' ἢ τοῖς ἀρίστοις τῶν Ἑλλήνων δέδοται. δῆλον καὶ ὄθεν δεδώρηται, παρὰ τῆς κατ' ἀξίαν τὰ προσήκοντα ἐκάστοις ἀπονεμούσης δηλονότι προνοίας. εἰκότως οὖν Ρ. Ἰουδαίοις μὲν νόμος, Ἑλλησι δὲ φιλοσοφία μέχρι
 295. τῆς παρουσίας, ἐντεῦθεν δὲ ἢ κλησις ἢ καθολικὴ Sylb. εἰς περιούσιον δικαιοσύνης λαὸν κατὰ τὴν ἐκ πίστεως διδασκαλίαν συνάγοντος δι' ἐνὸς τοῦ κυρίου τοῦ μόνου ἐνὸς ἀμφοῖν θεοῦ Ἑλλήνων τε καὶ
 30βαρβάρων, μᾶλλον δὲ παντὸς τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους.

§. 160. Φιλοσοφίαν πολλάκις εἰρήκαμεν τὸ κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιτευκτικὸν τῆς ἀληθείας κἂν μερικὸν τυγχάνη, ἥδη δὲ καὶ τὰ ἐν τέχναις ἀγαθὰ ὡς ἐν τέχναις θεόθεν ἔχει τὴν ἀρχήν. ὡς γὰρ τὸ τεχνικῶς τι ποιεῖν ἐν τοῖς τῆς τέχνης θεωρήμασι πε-

ριέχεται, οὕτω τὸ φρονίμως ὑπὸ τὴν φρόνησιν τέ-
 ταιται, ἀρετὴ δὲ ἢ φρόνησις καὶ ἴδιον αὐτῆς γνω-
 ρίζειν τὰ τε ἄλλα καὶ πολὺ πρότερον τὰ καθ' ἑαυ-
 τὴν, ἢ τε σοφία δύναμις οὔσα οὐκ ἄλλο τί ἐστίν ἢ
 5 ἐπιστήμη τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων ἀγαθῶν,
 τοῦ θεοῦ δὲ ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς *)·
 θεόθεν ἤκειν τὰ ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις διδάσκουσα
 εἴρηκεν ἢ γραφῆ, δυνάμει θεία καὶ ἰσχυί τῆς διαδό-
 σεως καθηκούσης εἰς ἀνθρωπίνην βοήθειαν. αὐτίκα
 10 τρεῖς τρόποι πάσης ὠφελείας τε καὶ μεταδόσεως ἄλ-
 λω παρ' ἄλλον, ὁ μὲν κατὰ παρακολούθησιν, ὡς ὁ παι-
 δοτρίβης σχηματίζων τὸν παῖδα, ὁ δὲ καθ' ὁμοίωσιν,
 ὡς ὁ προτρεπόμενος ἕτερον εἰς ἐπίδοσιν τῷ προεπι-
 δοῦναι, καὶ ὁ μὲν συνεργεῖ τῷ μαθάνοντι, ὁ δὲ
 15 συνωφελεῖ τὸν λαμβάνοντα. τρίτος δὲ ἐστίν ὁ τρό-
 πος ὁ κατὰ πρόσταξιν, ὅποταν ὁ παιδοτρίβης μη-824.
 κέτι διαπλάσσωσιν τὸν μαθάνοντα μηδὲ ἐπιδεικνύς Pott.
 δι' ἑαυτοῦ τὸ πάλαισμα εἰς μίμησιν τῷ παιδί, ὡς
 δὲ ἤδη ἐντριβεστέρω, προστάττει ἐξ ὀνόματος τὸ
 20 πάλαισμα.

§. 161. Ὁ γνωστικὸς τοίνυν θεόθεν λαβὼν τὸ
 δύνασθαι ὠφέλειν ὀνίνησι τοὺς μὲν τῆ παρακολου-
 θήσει σχηματίζων, τοὺς δὲ τῆ ἐξομοιώσει προτρεπό-
 μενος, τοὺς δὲ καὶ τῆ προστάξει παιδεύων καὶ δι-
 25 δάσκων. ἀμέλει καὶ αὐτὸς τοῖς ἴσοις παρὰ τοῦ κυ-
 ρίου ὠφέληται. οὕτως οὖν καὶ ἡ θεόθεν διατείνουσα
 εἰς ἀνθρώπους ὠφέλεια γνώριμος καθίσταται, συμ-
 παρακαλούντων ἀγγέλων, καὶ δι' ἀγγέλων γὰρ ἡ
 θεία δύναμις παρέχει τὰ ἀγαθὰ, εἴτ' οὖν ὄρωμένων
 30 εἴτε καὶ μή. τοιοῦτος καὶ ὁ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ
 κυρίου τρόπος. ὅτε δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐπινοίας τῶν
 ἀνθρώπων καὶ τοὺς ἐπιλογισμοὺς ἐμπνεῖ τι καὶ ἡ
 δύναμις καὶ ἐντίθησι ταῖς φρεσὶν ἰσχύν τε καὶ συν-
 αίσθησιν ἀκριβεστέραν, μένος τε καὶ θάρσος προθυ-

*) 1 Corinth. 10, 26.

μίας ἐπί τε τὰς ζητήσεις ἐπί τε τὰ ἔργα παρέχουσα, ἔκκει-
 ται δ' ὁμως καὶ πρὸς μίμησιν τε καὶ ἕξομοίωσιν ἡαῖν
 θανμαστὰ τῶ ὄντι καὶ ἅγια τὰ τῆς ἀρετῆς ὑποδείγματα
 διὰ τῶν ἀναγεγραμμένων πράξεων. καὶ μὲν δι' καὶ
 10 τὸ τῆς πράξεως εἶδος ἐμφανεστάτον διὰ τε τῶν δια-
 θηκῶν τῶν κυριακῶν διὰ τε τῶν παρ' Ἑλλησι νό-
 μων, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τὴν φιλοσοφίαν παρηγ-
 γελμένων. καὶ συνελόντι φάναι πᾶσα ὠφέλιμα βιω-
 τικὴ κατὰ μὲν τὸν ἀνωτάτω λόγον ἀπὸ τοῦ παντο-
 10 κράτορος Θεοῦ τοῦ πάντων ἐξηγουμένου πατρὸς δι'
 νιοῦ ἐπιτελεῖται, ὅς καὶ διὰ τοῦτο «σωτὴρ πάντων
 ἀνθρώπων», φησὶν ὁ ἀπόστολος, «μάλιστα δὲ πι-
 στῶν» *). κατὰ δὲ τὸ προσεχὲς ὑπὸ τῶν προσ-
 15 εχῶν ἑκάστοις κατὰ τὴν τοῦ προσεχοῦς τῶ πρώτῳ
 αἰτίῳ κυρίῳ ἐπίταξιν τε καὶ πρόσταξιν.

Cap. XVIII.

§. 162. Ὁ γνωστικὸς δ' ἡμῖν ἐν τοῖς κυριω-
 τάτοις αἰεὶ ποτε διατρίβει, εἰ δὲ που σχολὴ καὶ ἀνέ-
 σεως καιρὸς ἀπὸ τῶν προηγουμένων ἀντὶ τῆς ἄλλης
 θαυμάσιας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐφύπτεται φιλοσοφίας,
 20 οἷον τρωγάλιόν τι ἐπὶ τῶ δειπνῷ παροψόμενος, οὐ
 τῶν κρειττόνων ἀμελήσας, προσλαβὼν δὲ ἐφ' ὅσον
 πρέπει καὶ ταῦτα δι' ἄς προεῖπον αἰτίας. οἱ δὲ τῶν
 οὐκ ἀναγκαίων καὶ περιττῶν τῆς φιλοσοφίας ὀρε-
 χθέντες καὶ μόνοις τοῖς ἐριστικοῖς προσανέχοντες σο-
 25 φίσμασι τῶν ἀναγκαίων καὶ κυριωτάτων ἀπελείφθη-825.
 σαν, οἱ τὰς σκιάς ἀτεχνῶς τῶν λόγων διώκοντες. Pott.
 καλὸν μὲν οὖν τὸ πάντα ἐπίστασθαι, ὅτι δὲ ἀσθε-
 νεῖ ἐπεκτείνεσθαι ἢ ψυχὴ πρὸς τὴν πολυμαθῆ ἐμ-
 πειρίαν, τὰ προηγούμενα καὶ βελτίω αἰρήσεται μόνα.
 30 ἢ γὰρ τῶ ὄντι ἐπιστήμη, ἣν φασὲν μόνον ἔχειν τὸν
 γνωστικὸν, κατάληψις ἐστὶ βεβαία διὰ λόγων ἀλη-

*) 1 Timoth. 4, 10.

Θῶν καὶ βεβαίων ἐπὶ τὴν τῆς αἰτίας γνῶσιν ἀνά-
 γουσα, ὃ δὲ ἐπιστήμων τοῦ ἀληθοῦς περὶ ὃ δὴ ποτ'
 οὐκ ἀντίκα καὶ τοῦ ψεύδους περὶ τὸ αὐτὸ ἐπιστή-
 μων ὑπάρχει. καὶ γὰρ οὐκ εὖ πῶς ἔχειν μοὶ φαίνε-
 σται ὁ λόγος ἐκεῖνος, εἰ φιλοσοφητέον· αὐτὸ γὰρ τι
 αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ἀλλ' εἰ καὶ μὴ φιλοσοφητέον· οὐ
 γὰρ τις καταγνώη τινὸς μὴ τοῦτο πρότερον ἐγνωκώς.
 φιλοσοφητέον ἄρα.

§. 163. Τούτων οὕτως ἐχόντων τοὺς Ἕλληνας
 10χορῆ διὰ νόμον καὶ προφητῶν ἐκμανθάνειν ἓνα μό-
 νον σέβειν Θεὸν τὸν ὄντως ὄντα παντοκράτορα,
 ἔπειτα διὰ τοῦ ἀποστόλου διδάσκεισθαι τοῦτο· «ἡμῖν
 δὲ οὐδὲν εἶδωλον ἐν κόσμῳ» *), ἐπεὶ μηδὲν ἀπεικό-
 νισμα τοῦ Θεοῦ οἶόν τε ἐν γενητοῖς εἶναι, προσεπι-
 15διδάσκεισθαι δὲ ὡς οὐδὲ τούτων ὧν σέβουσι τὰ ἀγάλ-
 ματα εἶεν ἂν αἱ εἰκόνες, οὐ γὰρ πῶ τοιοῦτον κατὰ
 τὸ σχῆμα τὸ τῶν ψυχῶν γένος, ὅποια διαπλάσσουν-
 σιν Ἕλληνες τὰ ξόανα. ψυχαὶ μὲν γὰρ ἀόρατοι, οὐ
 20τὰ δὲ σώματα αὐτῶν μέρη μὲν αὐτῶν οὐδέποτε γί-
 νεται τῶν ψυχῶν, ὄργανα δὲ ὧν μὲν ἐπιζήματα, ὧν
 δὲ ὀχήματα, ἄλλων δὲ ἄλλον τρόπον κτήματα.

§. 164. Ἄλλ' οὐδὲ τῶν ὀργάνων τὰς εἰκόνας
 οἶόν τε ἀπομιμῆσθαι ἐναργῶς, ἐπεὶ καὶ τὸν ἥλιόν
 25τις, ὡς ὁρᾶται, πλαστέτω καὶ τὴν ἴσιν τοῖς χρώ-
 μασιν ἀπεικαζέτω, ἐπὶ δὲ ἀπολείπῃ τὰ εἶδωλα,
 τότε ἀκούσονται τῆς γραφῆς· «ἐὰν μὴ πλεονάσῃ
 P. ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φα-
 296. ρισαίων» **), τῶν κατὰ ἀποχὴν κακῶν δικαιομέ-
 Sylb. νων σὺν τῷ μετὰ τῆς ἐν τούτοις τελειώσεως καὶ τῷ
 «τὸν πλησίον ἀγαπᾶν» καὶ εὐεργετεῖν δύνασθαι, οὐκ
 ἔσσεσθε «βασιλικοί» ***). ἡ ἐπίτασις γὰρ τῆς κατὰ
 τὸν νόμον δικαιοσύνης τὸν γνωστικὸν δείκνυσιν. οὐ-
 τως τις κατὰ τὸ ἡγεμονοῦν τοῦ οἰκείου σώματος τὴν

*) 1 Corinth. 8, 4.

**) Matth. 5, 20.

***) Iacob. 2, 8.

κεφαλὴν ταγεῖς ἐπὶ τὴν ἀκρότητα τῆς πίστεως χω-
 ρήσας τὴν γνῶσιν αὐτὴν, περὶ ἣν πάντα ἔστι τὰ Ρ.
 αἰσθητήρια, ἀκροτάτης ὁμοίως τεύξεται τῆς κληρο-826.
 νομίας. τὸ δὲ ἡγεμονικὸν τῆς γνώσεως σαφῶς ὁ Ρου-
 δάποστολος τοῖς διαθρεῖν δυναμένοις ἐνδείκνυται τοῖς
 Ἑλλαδικοῖς ἐκείνοις γράφων Κορινθίοις ὡδὲ πως·
 „ἐλπίδα δὲ ἔχοντες αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν
 ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς
 περισσεῖαν εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι” *).
 100ὸ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ κηρύγματος τὴν κατὰ τὸν τό-
 πον λέγων, ἐπεὶ καὶ „ἐν Ἀχαΐᾳ” **) πεπλεονακέναι
 τὴν πίστιν αὐτὸς φησιν.

§. 165. Φέρεται δὲ καὶ ταῖς πράξεσι τῶν ἀπο-
 στόλων καὶ „ἐν ταῖς Ἀθήναις” ***) κηρύξας τὸν
 15λόγον, ἀλλὰ τὴν γνῶσιν διδάσκει τελείωσιν οὔσαν
 τῆς πίστεως ἐπέκεινα περισσεύειν τῆς κατηχήσεως
 κατὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς τοῦ κυρίου διδασκαλίας καὶ
 τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα. διὸ καὶ ὑποβάς ἐπιφέ-
 ρει· „εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ’ οὐ τῇ γνῶ-
 20σει” †). πλὴν οἱ γε ἐπὶ τῷ κατεῖληφθαι τὴν ἀλή-
 θειαν ἀνχοῦντες τῶν Ἑλλήνων εἰπάτωσαν ἡμῖν πα-
 ρὰ τίνος μαθόντες ἀλαζονεύονται. παρὰ θεοῦ μὲν
 γὰρ οὐκ ἂν φήσαιεν, παρὰ ἀνθρώπων δὲ ὁμολο-
 γοῦσιν. καὶ εἰ τοῦτο ἦτοι γε παρ’ ἑαυτῶν ὀψὲ ἐκ-
 25μαθόντες, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τετυφωμένοι τινὲς αὐ-
 τῶν ἀνχοῦσιν, ἢ παρ’ ἐτέρων τῶν ὁμοίων. ἀλλ’
 οὐκ ἐχέγγνοι διδάσκαλοι περὶ θεοῦ λέγοντες ἄνθρω-
 ποι· οὐ γὰρ ἀξιοχρεῶς γε ἄνθρωπός τε ὢν καὶ περὶ
 θεοῦ τάληθῆ λέγειν ὁ ἀσθενὴς καὶ ἐπὶ κηρος περὶ
 30τοῦ ἀγεννήτου καὶ ἀφθάρτου καὶ τὸ ἔργον περὶ τοῦ
 πεποιηκότος.

§. 166. Εἰθ’ ὁ μὴ περὶ αὐτοῦ τάληθῆ λέ-
 γειν δυνάμενος, ἄρ’ οὐ πλέον οὐδὲ τὰ περὶ θεοῦ πι-

*) 2 Corinth. 10, 15 sq.

**) Ibid. 1, 1.

***) Actor. c. 17.

†) 2 Corinth. 11, 6.

σιευτέος; ὅσον γὰρ δυνάμει Θεοῦ λείπεται ἄνθρωπος, τοσοῦτον καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἕξασθενεῖ κὰν μὴ Θεὸν, ἀλλὰ περὶ Θεοῦ λέγη καὶ τοῦ Θείου λόγου. ἀσθενῆς γὰρ φύσει ὁ ἀνθρώπιος λόγος καὶ ἀδύνατος φράσαι Θεὸν, οὐ τοῦνομα λέγω· κοινὸν γὰρ τοῦτο οὐ φιλοσόφων μόνον ὀνομάζειν, ἀλλὰ καὶ ποιητῶν, οὐδὲ τὴν οὐσίαν — ἀδύνατον γάρ —, ἀλλὰ τὴν δύναμιν καὶ τὰ ἔργα ταῦ Θεοῦ. καίτοι οἱ ἐπιγραφόμενοι Θεὸν διδάσκαλον μόγις εἰς ἔννοιαν ἀφικνοῦνται

10 Θεοῦ τῆς χάριτος αὐτοὺς συλλαμβανούσης εἰς ποσὴν ἐπίγνωσιν, οἷον θελήματι θέλημα καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι τὸ ἅγιον πνεῦμα θεωρεῖν ἐθίζοντες, ὅτι πνεῦμα τὰ βῆθη τοῦ Θεοῦ ἔρευνησά, ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος* *). μόνη

15 τοῖνυν ἢ παρ' ἡμῖν Θεοδίδαχτός ἐστι σοφία, ἀφ' ἧς αἱ πᾶσαι πηγαὶ τῆς σοφίας ἤρτηνται, ὅσαι γε τῆς ἀληθείας στοχάζονται. ἀμέλει ὡς ἂν τοῦ κυρίου ἠκοντος εἰς ἀνθρώπους τοῦ διδάξαντος ἡμᾶς μυρίοι σημάτων, καταγγελεῖς, εἰσιμασταὶ, πρόδρομοι,

20 ἄνωθεν ἐκ καταβολῆς κόσμου, δι' ἔργων, διὰ λόγων προμηνύοντες, προφητεύοντες ἐλεύσεσθαι, καὶ 827. ποῦ καὶ πῶς καὶ τίνα τὰ σημεῖα. Pott.

§. 167. Ἀμέλει πόρρωθεν προμελετᾷ ὁ νόμος καὶ ἡ προφητεία, ἔπειτα δὲ ὁ πρόδρομος δεικνύσιν 25 τὸν πυρόντα, μεθ' ὃν οἱ κήρυκες τῆς ἐπιφανείας τὴν δύναμιν ἐκδιδάσκοντες μηνύουσιν μόνοις καὶ οὐδὲ τούτοις ἅπασιν ἤρεσαν, ἀλλὰ Πλάτωνι μὲν Σακράτης καὶ Ξενοκράτει Πλάτων, Ἀριστοτέλης Θεοφράστῳ καὶ Κλεάνθει Ζήνων, οἱ τοὺς ἰδίους μόνον

30 αἰρετιστὰς ἔπεισαν, ὁ δέ γε τοῦ διδασκάλου τοῦ ἡμετέρου λόγος οὐκ ἔμεινεν ἐν Ἰουδαίᾳ μόνῃ, καθάπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἡ φιλοσοφία, ἐχύθη δὲ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πείθων Ἑλλήνων τε ὁμοῦ καὶ βαρβάρων κατὰ ἔθνος καὶ κώμην καὶ πόλιν πᾶσαν, οἱ-

*) 1 Corinth. 2, 10. 14.

κους ὄλους καὶ ἰδία ἕκαστον τῶν ἐπακηκούτων, καὶ αὐτῶν γε τῶν φιλοσόφων οὐκ ὀλίγους ἤδη ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν μεθιστάς. καὶ τὴν μὲν φιλοσοφίαν τὴν Ἑλληνικὴν ἐὰν ὁ τυχῶν ἄρχων κωλύσῃ, οἴχεται παρασχρῆμα, τὴν δὲ ἡμετέραν διδασκαλίαν ἔκτοτε σὺν καὶ τῇ πρώτῃ καταγγελία κωλύουσιν ὁμοῦ βασιλεῖς καὶ τύραννοι καὶ οἱ κατὰ μέρος ἄρχοντες καὶ ἡγεμόνες μετὰ τῶν μισθοφόρων ἀπάντων, πρὸς δὲ καὶ τῶν ἀπίστων ἀνθρώπων καταστρατευόμενοι τε ἡμῶν καὶ ὄση δύναμις ἐκκόπτειν πειρώμενοι, ἢ δὲ καὶ μᾶλλον ἀνθεῖ, οὐ γὰρ ὡς ἀνθρωπίνη ἀποθνήσκει διδασκαλία οὐδ' ὡς ἀσθενὴς μαραίνεται δωρεὰ· οὐδὲ μία γὰρ ἀσθενὴς δωρεὰ Θεοῦ, μένει δὲ ἀκώλυτος διωχθήσεσθαι εἰς τέλος προφητευθεῖσα.

15 §. 168. Εἶτα περὶ μὲν ποιητικῆς Πλάτων· κοῦφον γὰρ τι χρῆμα καὶ ἱερὸν ποιητῆς, γράφει καὶ οὐχ οἶός τε ποιεῖν, πρὶν ἂν ἐνθεὸς τε καὶ ἐκφρων γένηται. καὶ ὁ Δημόκριτος ὁμοίως· ποιητῆς δὲ ἄσσα μὲν ἂν γράφῃ μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ 20 ἱεροῦ πνεύματος, καλὰ κάρτα ἐστίν. ἴσμεν δὲ οἷα ποιηταὶ λέγουσιν. τοὺς δὲ τοῦ παντοκράτορος προφήτας Θεοῦ οὐκ ἂν τις καταπλαγείῃ ὄργανα θείας γενομένης φωνῆς; καθάπερ οὖν ἀνδριάντα ὑποπλασάμενοι τοῦ γνωστικοῦ, ἤδη μὲν ἐπεδειξάμεν ὅς ἐστι 25 μέγεθος τε καὶ κάλλος ἡθους αὐτοῦ ὡς ἐν ὑπογραφῇ δηλώσαντες, ὁποῖος γὰρ κατὰ τὴν θεωρίαν ἐν τοῖς φυσικοῖς μετὰ ταῦτα δηλωθήσεται, ἐπὶν περὶ γενέσεως κόσμου διαλαμβάνειν ἀρξώμεθα.

P. 297. Sylb. **K A H M E N T O Σ** P. 828. Pott. **ΤΟΥ**

A Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ε Ω Σ

ΤΩΝ

ΣΤΡΩΜΑΤΕΩΝ ΛΟΓΩΝ 'Ο 'ΕΒΔΟΜΟΣ.

CLEMENTIS ALEXANDRINI STROMATUM LIBER SEPTIMUS.

Argumentum.

C. I. Verum gnosticum maxime sincerum esse dei cultorem immeritoque ab incredulis tanquam atheum calumniis affici (§. 1—4.). C. II. dei filium omnium esse gubernatorem a patre constitutum ipsumque hominum curam gerere et servatorem esse (§. 5—12.). C. III. gnosticum id agere, ut deo eiusque filio sit quam simillimus (§. 13—21.). C. IV. ethnicos effluxisse deos sibi simillimos tam forma externa quam internis animi motibus: unde fontem et originem omnis superstitionis esse (§. 22—27.). C. V. animam sanctam praestantius esse dei templum quoniam aedificio manu facto (§. 28. 29.). C. VI. preces et gratiarum actiones a mente pura indesinenter oblatas omni sacrificio longe esse potiores (§. 30—34.). C. VII. quali oratione utatur gnosticus verus et quo modo a deo exaudiatur (§. 35—49.). C. VIII. illum ita colere veritatem, ut ne iure quidem iurando opus sit (§. 50—41.). C. IX. his virtutibus multo magis pollere illum, qui alios docendi munus in se susceperit (§. 52—54.). C. X. quibus

gradibus ad veram perfectionem tendat gnosticus (§. 55 — 59.). C. XI. vitam eius describere pergit et explicat potissimum quam sit fortis in malis ipsaque etiam morte toleranda, si deus ita iusserit (§. 60 — 68.). C. XII. eundem esse beneficium et continentem et humana omnia despiceret (§. 69 — 80.). C. XIII. eundemque delictis in se commissis veniam dare (§. 81 — 83.). C. XIV. hanc gnostici perfecti descriptionem claudit illustratione adhibita e 1. Corinth. 6, 1 sqq., quem locum paraphrastice exponit (§. 84 — 88.). C. XV. respondet illorum exprobrationi, qui ecclesiae se adiungere recusant propter haeresium dissensiones (§. 89 — 92.). C. XVI. duas rationes proponit, quibus vera fides ab haeresi distingui queat: primum ad scripturas recurriendo atque ex iis de disciplina quavis iudicium dicendo (§. 93 — 105.). C. XVII. secundum examinando quaenam fuerit prior traditio, ecclesiae ne an ea, quam haeretici venditant (§. 106 — 108.). C. XVIII. ex mystica sententia legis de mundis et immundis animantibus Indaeos et haereticos ab ecclesia distingui posse ostendit (§. 109 — 111.).

Cap. I.

§. 1. Ἡδη δὲ καιρὸς ἡμᾶς παρασιτῆσαι τοῖς Ἑλλησι μόνον ὄντως εἶναι θεοσεβῆ τὸν γνωστικὸν, ὡς ἀναμαθόντας τοὺς φιλοσόφους οἷός τε ἐστὶν ὁ τῷ ὄντι Χριστιανὸς τῆς ἐαυτῶν ἀμαθίας καταγνώσθαι, εἰκῆ μὲν καὶ ὡς ἔτυχεν διώκοντος τοῦνομα, μάτην δὲ ἀθέου ἀποκαλοῦντας τὸν τῷ ὄντι θεὸν ἐγνωκότας. ἐναργεστέροις δ' οἶμαι πρὸς τοὺς φιλοσόφους χρῆσθαι προσήκει τοῖς λόγοις, ὡς ἐπαίειν ἐκ Ρ. τῆς παρ' αὐτοῖς παιδείας ἤδη γεγυμνασμένους δὲ 829. 10νασθαι, καὶ εἰ μηδέπω ἀξίους ἐαυτοὺς μεταλαβεῖν Ρου. τῆς τοῦ πιστεῦσαι δυνάμειως παρεσχῆκασι. τῶν δὲ λέξεων τῶν προφητικῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐκ ἐπιμνησθησόμεθα κατὰ τοὺς ἐπικαίρους τόπους ὕστερον ταῖς γραφαῖς συγχρησόμενοι, τὰ δ' ἐξ αὐτῶν 15δηλούμενα σηματοῦμεν κεφαλαιωδῶς τὸν χριστιανισμὸν ὑπογράφοντες, ἵνα μὴ διακόπτωμεν τὸ συνεχές

τοῦ λόγου συμπαραλαμβάνοντες τὰς γραφάς, καὶ ταῦτα τοῖς μηδέπω συνιῶσιν τὰς λέξεις αὐτῶν, ἔπῃν δὲ τὰ σημαινόμενα ἐνδειξώμεθα, τότε αὐτοῖς ἐκ περιουσίας πιστεύουσι καὶ τὰ μαρτύρια φανερωθήσεται. κἂν ἕτεροῖά τισι τῶν πολλῶν καταφαίνεται τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα τῶν κυριακῶν γραφῶν, ἰστέον ὅτι ἐκεῖθεν ἀναπνεῖ τε καὶ ζῆ καὶ τὰς ἀφορμὰς ἀπ' αὐτῶν ἔχοντα τὸν νοῦν μόνον, οὐ τὴν λέξιν, παριστᾶν ἐπαγγέλλεται. ἢ τε γὰρ ἐπὶ πλέον ἐπεξεργασία
 10 μὴ κατὰ καιρὸν γινομένη περισσὴ δόξειεν ἂν εἰκότως τό τε μηδ' ὄλως ἐπεσκέφθαι τὸ κατεπεῖγον ῥάθυμον κομιδῆ καὶ ἐνδεῆς, „μακάριοι” δὲ ὡς ἀληθῶς „οἱ ἐξερευνῶντες τὰ μαρτύρια κυρίου, ἐν ὅλῃ καρδία ἐκζητήσουσιν αὐτὸν” *), μαρτυροῦσιν δὲ περὶ
 15 κυρίου ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

§. 2. Πρόκειται τοίνυν παραστήσαι ἡμῖν μόνον τὸν γνωστικὸν ὁσιόν τε καὶ εὐσεβῆ θεοπρεπῶς τὸν τῷ ὄντι θεὸν θρησκεύοντα, τῷ θεοπρεπεῖ δὲ τὸ θεοφιλὲς ἔπεται καὶ φιλόθεον. τίμιον μὲν οὖν ἅπαν
 20 τὸ ὑπερέχον ἡγεῖται κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τιμητέον ἐν μὲν τοῖς αἰσθητοῖς τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς γονεῖς καὶ πάντα τὸν πρεσβύτερον, ἐν δὲ τοῖς διδακτοῖς τὴν ἀρχαιοτάτην φιλοσοφίαν καὶ τὴν πρεσβίστην προφητείαν, ἐν δὲ τοῖς νοητοῖς τὸ πρεσβύτε-
 25 ρον ἐν γενέσει τὴν ἄχρονον ἀναρχον ἀρχὴν τε καὶ ἀπαρχὴν τῶν ὄντων τὸν υἱὸν, παρ' οὗ ἐκμανθάνειν τὸ ἐπέκεινα αἴτιον τὸν πατέρα τῶν ὄλων τὸ πρεσβιστον καὶ πάντων ἐνεργητικώτατον, οὐκ ἔτι φωνῆ παραδιδόμενον, σεβάσματι δὲ καὶ σιγῇ μετὰ ἐκπλή-
 30 ξεως ἀγίας σεβαστὸν καὶ σεπτὸν κυριώτατα λεγόμενον μὲν πρὸς τοῦ κυρίου ὡς οἶόν τε ἦν ἐπαίειν τοῖς μανθάνουσι, νοούμενον δὲ πρὸς γε τῶν ἐξαιρεγμένων εἰς γνώσιν παρὰ κυρίου τῶν τὰ αἰσθητήρια, φησὶν ὁ ἀπόστολος, „συγγεγυμνασμένων” **).

*) Psalm. 119, 2. **) Hebr. 5, 14.

§. 3. Θεραπεία τοίνυν τοῦ Θεοῦ ἢ συνεχῆς ἐπι-
 μέλεια τῆς ψυχῆς τῷ γνωστικῷ καὶ ἔπερι τὸ Θεῖον
 αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀδιόλεπτον ἀγάπην ἀσχολία, τῆς
 γὰρ περὶ τοὺς ἀνθρώπους θεραπείας ἢ μὲν βελτιωτι- P.
 5κῆ, ἢ δὲ ὑπηρετικῆ. ἰατρικὴ μὲν σώματος, φιλοσο-830.
 φία δὲ ψυχῆς βελτιωτικῆ. γονεῦσιν μὲν ἐκ παίδων Pott.
 καὶ ἡγεμόσιν ἐκ τῶν ἵποπεταγμένων ὑπηρετικὴ ὠφέ-
 λεια προσγίνεται. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐκκλη-
 σίαν τὴν μὲν βελτιωτικὴν οἱ πρεσβύτεροι σώζουσιν
 10εἰκόνα, τὴν ὑπηρετικὴν δὲ οἱ διάκονοι. ταύτας ἄμ-
 φω τὰς διακονίας ἄγγελοι τε ὑπηρετοῦνται τῷ Θεῷ
 κατὰ τὴν τῶν περιγείων οἰκονομίαν καὶ αὐτὸς ὁ γνω-
 στικὸς Θεῷ μὲν διακονούμενος, ἀνθρώποις δὲ τὴν
 βελτιωτικὴν ἐνδεικνύμενος θεωρίαν, ὅπως ἂν καὶ
 15παιδεύειν ἢ τεταγμένος εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων
 ἐπανόρθωσιν, Θεοσεβῆς γὰρ μόνος ὁ καλῶς καὶ ἀνε-
 πιλήπτως περὶ τὰ ἀνθρώπεια ἐξυπηρετῶν τῷ Θεῷ.
 ὡσερ γὰρ θεραπεία φυτῶν ἀρίστη καθ' ἣν γίνον-
 ται οἱ καρποὶ καὶ συγκομίζονται ἐπιστήμη καὶ ἐμ-
 20πειρία γεωργικῆ τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐξ αὐτῶν παρεχο-
 μένη τοῖς ἀνθρώποις, οὕτως ἢ Θεοσέβεια τοῦ γνω-
 στικοῦ τοὺς καρποὺς τῶν δι' αὐτοῦ πιστευσάντων
 ἀνθρώπων εἰς ἑαυτὴν ἀναδεχόμενη ἐν ἐπιγνώσει
 πλειόνων γιγνομένων καὶ ταύτῃ σωζομένων συγκομι-
 25δὴν ἀρίστην δι' ἐμπειρίας ἐργάζεται. ἢ δ' ἢ Θεο-
 πρέπεια ἕξις ἐστὶ τὸ πρέπον τῷ Θεῷ σώζουσα Θεο-
 φιλῆς ὁ Θεοπρεπῆς μόνος. οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ εἰδὼς
 τὸ πρέπον καὶ κατὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ κατὰ τὸν
 βίον ὄτω βιωτέον ἔσομένῳ καὶ δὴ ἔξομοιουμένῳ
 30ἡδὴ Θεῷ.

§. 4. Ταύτῃ ἄρα φιλόθεός τε τὸ πρῶτον. ὡς
 γὰρ ὁ τιμῶν τὸν πατέρα φιλοπάτωρ, οὕτως ὁ τι-
 μῶν τὸν Θεὸν φιλόθεος. ἢ καὶ μοι καταφαίνεται
 τρία εἶναι τῆς γνωστικῆς δυνάμεως ἀποτελέσματα
 35τὸ γινώσκειν τὰ πράγματα, δεύτερον τὸ ἐπιτελεῖν ὁ

τι ἂν ὁ λόγος ὑπαγορεύῃ, καὶ τρίτον τὸ παραδιδό- P.
 ναι δύνασθαι θεοπρεπῶς τὰ παρὰ τῇ ἀληθείᾳ ἐπι-831.
 κεκρυμμένα. ὁ τοίνυν θεὸν πεπεισμένος εἶναι παν-Pott.
 τοκράτορα καὶ τὰ θεῖα μυστήρια παρὰ τοῦ μονογε-
 νουῦς παιδὸς αὐτοῦ ἐκμαθῶν πῶς οὗτος ἄθεος;
 ἄθεος μὲν γὰρ ὁ μὴ νομίζων εἶναι θεὸν, δεισιδαί-
 P. μων δὲ ὁ δεδιώς τὰ δαιμόνια ὁ πάντα θειάζων καὶ
 298. ξύλον καὶ λίθον καὶ πνεῦμα ἄνθρωπὸν τε λογικῶς
 Syb. βιοῦντα καταδεδουλωμένον.

Cap. II.

10 §. 5. Πίστις οὖν τὸ εἰδέναι θεὸν ἢ πρώτη με-
 τὰ τῆς τοῦ σωτῆρος διδασκαλίας τὴν πεποίθησιν τὸ
 κατὰ μηδένα τρόπον ἄδικα δοῦν, τοῦτ' εἶναι πρό-
 πον ἠγεῖσθαι τῇ ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ. ταύτῃ κράτι-
 στον μὲν ἐν γῆ ἄνθρωπος ὁ θεοσεβέστατος, κράτι-
 15στον δὲ ἐν οὐρανῷ ἄγγελος, τὸ πλησιαίτερον κατὸ
 τόπον καὶ ἤδη καθαρώτερον τῆς αἰωνίου καὶ μακα-
 ρίας ζωῆς μεταλαγχάνων. τελειωτάτη δὲ καὶ ἀγιωτά-
 τη καὶ κυριωτάτη καὶ ἡγεμονικωτάτη καὶ βασιλικωτάτη
 καὶ εὐεργετικωτάτη ἢ υἱοῦ φύσις ἢ τῶ μόνῳ παντοκρά-
 20τορι προσεχεστάτη. αὕτη ἢ μεγίστη ὑπεροχή, ἢ τὰ
 πάντα διατάσσεται κατὰ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς καὶ τὸ
 πᾶν ἄριστα οἰακίζει, ἀκαμάτῳ καὶ ἀτρότῳ δυνάμει
 πάντα ἐργαζομένη, δι' ὧν ἐνεργεῖ τὰς ἀποκρύφους
 ἐννοίας ἐπιβλέπουσα. οὐ γὰρ ἐξίσταται ποτε τῆς
 25αὐτοῦ περιωπῆς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, οὐ μεριζόμενος,
 οὐκ ἀποτεμνόμενος, οὐ μεταβαίνων ἐκ τόπου εἰς τό-
 πον, πάντῃ δὲ ὧν πάντοτε καὶ μηδαμῇ περιεχόμενος,
 ὅλος νοῦς, ὅλος φῶς πατρῶν, ὅλος ὀφθαλμὸς,
 πάντα ὁρῶν, πάντα ἀκούων, εἰδὼς πάντα, δυνάμει
 30τὰς δυνάμεις ἐρευνῶν. τούτῳ πᾶσα ὑποτέτακται
 στρατιὰ ἀγγέλων τε καὶ θεῶν τῷ λόγῳ τῷ πατρι-
 κῷ τὴν ἁγίαν οἰκονομίαν ἀναδεδειγμένῳ διὰ τὸν

ὑποτάξαντα, δι' ὧν καὶ πάντες αὐτοῦ οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' οἱ μὲν κατ' ἐπίγνωσιν, οἱ δὲ οὐδέπω, καὶ οἱ μὲν ὡς φίλοι, οἱ δὲ ὡς οἰκέται πιστοὶ, οἱ δὲ ὡς ἀπλῶς οἰκέται.

§. 6. Ὁ διδάσκαλος οὗτος ὁ παιδείων μυστη-
 5 δρίοις μὲν τὸν γνωστικὸν, ἐλπίσι δὲ ἀγαθαῖς τὸν πι-
 στὸν καὶ παιδείᾳ τῇ ἐπανορθωτικῇ δι' αἰσθητικῆς
 ἐνεργείας τὸν σκληροκάριον. ἐντεῦθεν ἢ πρόνοια P.
 ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ καὶ πανταχοῦ. υἶδὸν δὲ εἶναι τοῦ 832.
 Θεοῦ καὶ τοῦτον εἶναι τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ὄν Pott.
 10 ἡμεῖς φαρὲν, ἀντικρυς αἱ θεῖαι παριστᾶσι προφη-
 τεῖαι. ταύτῃ ὁ πάντων κύριος Ἑλλήνων τε καὶ βαρ-
 βάρων τοὺς ἐθέλοντας πείθει. οὐ γὰρ βιάζεται τὸν
 ἐξ αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν λαβεῖν διὰ τοῦ ἐλέσθαι καὶ
 πάντα ἀποπληρῶσαι τὰ παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸ λαβέ-
 15 σθαι τῆς ἐλπίδος δυνάμενον. οὗτός ἐστιν ὁ διδούς
 καὶ τοῖς Ἑλλήσι τὴν φιλοσοφίαν διὰ τῶν ὑποδεεστέ-
 ρων ἀγγέλων· εἰσὶ γὰρ συνδιανενημένοι προστάξει
 θεῖα τε καὶ ἀρχαῖα ἀγγελοὶ κατὰ ἔθνη. ἀλλ' ἢ
 μερὶς κυρίου *) ἢ δόξα τῶν πιστευόντων. ἦτοι γὰρ οὐ
 20 φροντίζει πάντων ἀνθρώπων ὁ κύριος, καὶ τοῦτο ἢ
 τῷ μὴ δύνασθαι πάθοι ἂν, ὅπερ οὐ θεμιτὸν, ἀσθε-
 νείας γὰρ σημεῖον, ἢ τῷ μὴ βούλεσθαι δυνάμενος, οὐκ
 ἀγαθοῦ δὲ τὸ πάθος· οὐκ οὐν ὑπὸ τραφῆς ῥάθυμος ὁ
 δι' ἡμᾶς τὴν παθητὴν ἀναλαβὼν σάρκα· ἢ κήδε-
 25 ται τῶν συμπάντων, ὅπερ καὶ καθήκει τῷ κυρίῳ
 πάντων γενομένῳ, σωτῆρ γὰρ ἐστίν, οὐχὶ τῶν μὲν,
 τῶν δ' οὐ. πρὸς δὴ ὅσον ἐπιτηδειότητος ἕκαστος
 εἶχεν τὴν ἑαυτοῦ διένειμεν εὐεργεσίαν, Ἑλλήσι τε
 καὶ βαρβάροις καὶ τοῖς ἐκ τούτων προωρισμένοις
 30 μὲν, κατὰ δὲ τὸν οἰκείον καιρὸν κεκλημένοις πιστοῖς
 τε καὶ ἐκλεκτοῖς.

§. 7. Οὐτ' οὖν φθουροίη πότ' ἂν τισιν ὁ πάν-
 τας μὲν ἐπ' ἴσης κεκληκῶς, ἐξαιρέτους δὲ τοῖς ἐξαι-
 5 ρέτως πεπιστευκόσιν ἀπονεύμις τιμᾶς, οὐδ' ἴφ' ἐτέ-

*) Cf. Deuteronom. 32, 8. 9.

ρου κωλυθείη ποτ' ἂν ὁ πάντων κύριος καὶ μάλιστα
 ἔξυπηρετῶν τῷ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ παντοκράτορος θε-
 λήματι πατρός. ἀλλ' οὐδὲ ἄπτεται τοῦ κυρίου ἀπα-
 θοῦς ἀνάρχως γενομένου φθόνος, οὔτε μὴν τὰ ἀν-
 θρώπων οὕτως ἔχει, ὡς φθονητὰ εἶναι πρὸς τοῦ κυ-
 ρίου, ἄλλος δὲ ὁ φθονῶν οὗ καὶ πάθος ἦψατο.
 καὶ μὴν οὐδ' ὑπὸ ἀγνοίας ἐστὶν εἰπεῖν μὴ βούλε-
 σθαι σῶζειν τὴν ἀνθρωπότητα τὸν κύριον διὰ τὸ
 μὴ εἰδέναι ὅπως ἐκάστου ἐπιμελητέον. ἀγνοια γὰρ
 10 οὐχ ἄπτεται τοῦ θεοῦ τοῦ πρὸ καταβολῆς κόσμου
 συμβούλου γενομένου τοῦ πατρός. αὕτη γὰρ ἦν σο-
 φία „ἢ προσέχαιρεν” *) ὁ παντοκράτωρ θεός· δύ-
 ναμις γὰρ τοῦ θεοῦ ὁ υἱός, ἅτε πρὸ πάντων τῶν
 γενομένων ἀρχικώτατος λόγος τοῦ πατρός, καὶ σο-
 15 φία αὐτοῦ κυρίως ἂν καὶ διδάσκαλος λεχθείη τῶν
 δι' αὐτοῦ πλασθέντων· οὐδὲ μὴν ὑπὸ τινος ἡδο-
 νῆς περισπώμενος καταλείπει πότ' ἂν τὴν ἀνθρώ-
 πων κηδεμονίαν, ὅς γε καὶ τὴν σάρκα τὴν ἐμπαθῆ
 φύσει γενομένην ἀναλαβὼν εἰς ἕξις ἀπαθείας ἐπαίδευ- P.
 20 σεν. πῶς δ' ἂν ἐστι σωτὴρ καὶ κύριος, εἰ μὴ πάντων σω-833.
 τὴρ καὶ κύριος; ἀλλὰ τῶν μὲν πεπιστευκότων σωτὴρ, Pott.
 διὰ τὸ γινῶναι βεβουλησθαι, τῶν δὲ ἀπειθησάντων κύριος,
 ἔστ' ἂν ἔξομολογήσασθαι δυνηθέντες οἰκείας καὶ κα-
 ταλλήλου τῆς δι' αὐτοῦ τύχῳσιν ἐνεργεσίας. πᾶσα δὲ ἡ
 25 τοῦ κυρίου ἐνέργεια ἐπὶ τὸν παντοκράτορα τὴν ἀναφορὰν
 ἔχει καὶ ἐστὶν ὡς εἰπεῖν πατρικὴ τις ἐνέργεια ὁ υἱός.

§. 8. Οὐκ ἂν οὖν ποτὲ ὁ σωτὴρ μισάνθρωπος,
 ὅς γε διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν φιλανθρωπίαν σαρκὸς
 ἀνθρωπίνης εὐπάθειαν οὐχ ὑπεριδῶν, ἀλλ' ἐν-
 30 δυσάμενος ἐπὶ τὴν κοινὴν τῶν ἀνθρώπων ἐλήλυθεν
 σωτηρίαν. κοινὴ γὰρ ἡ πίστις τῶν ἐλομένων. ἀλλ'
 οὐδὲ τοῦ ἰδίου πότ' ἂν ἀμελοῖη ἔργου, τῷ μόνῳ
 τῶν ἄλλων ζῶων ἀνθρώπῳ ἔννοιαν κατὰ τὴν δη-
 μουργίαν ἐνεστάχθαι θεοῦ. οὐδ' ἂν βελτίων τις

*) Prouerb. 8, 30.

ἄλλη καὶ ἁρμονιωτέρα διοικήσεις ἀνθρώπων εἴη τῷ
 Θεῷ τῆς τεταγμένης. προσήκει γοῦν αἰεὶ τῷ κρείτ-
 τονι κατὰ φύσιν ἡγεῖσθαι τοῦ χειρόνος, καὶ τοῦ δυ-
 ναμένου καλῶς τι διέπειν ἀποδεδόσθαι τὴν ἐκείνου
 διοίκησιν. ἔστιν δὲ τὸ ὡς ἀληθῶς ἄρχον τε καὶ ἡγε-
 μονοῦν, ὁ Θεῖος λόγος, καὶ ἡ τούτου πρόνοια, πάν-
 τα μὲν ἐφορῶσα, μηδενὸς δὲ τῶν οἰκειῶν ἑαυτῆς
 παρορῶσα τὴν ἐπιμέλειαν. οὗτοι δ' ἂν εἶεν οἱ ἐλό-
 P. μνοι οἰκεῖοι εἶναι αὐτῷ οἱ διὰ πίστεως τελειού-
 299. μνοι. οὗτος ἀπάντων τῶν ἀγαθῶν θελήματι τοῦ
 Sylb. παντοκράτορος πατρὸς αἴτιος ὁ υἱὸς καθίσταται
 πρωτοῦργὸς κινήσεως δύναμις, ἄληπτος αἰσθήσει.
 οὐ γὰρ ὁ ἦν, τοῦτο ὠφθη τοῖς χωρῖσαι μὴ δυνα-
 μένοις διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς, αἰσθητὴν δὲ
 15 ἀναλαβὼν σάρκα τὸ δυνατόν ἀνθρώποις κατὰ τὴν
 ὑπακοὴν τῶν ἐντολῶν δείξων ἀφίκτηται.

§. 9. Δύναμις οὖν πατρικὴ ὑπάρχων ῥαδίως
 περιγίνεται ὧν ἂν ἐθέλῃ οὐδὲ τὸ μικρότατον ἀπο-
 λείπων τῆς ἑαυτοῦ διοικήσεως ἀφρόντιστον, οὐδὲ γὰρ
 20 ἂν ἔτι ἦν αὐτῷ τὸ ὄλον εἶ ἐργασμένον. δυνάμειος
 δ' οἶμαι τῆς μεγίστης ἢ πάντων τῶν μερῶν καὶ μέ-
 χρι τοῦ μικροτάτου προσήκουσα δι' ἀκριβείας ἐξέ-
 τασις πάντων εἰς τὸν πρῶτον διοικητὴν τῶν ὄλων
 ἐκ θελήματος πατρὸς κυβερνῶντα τὴν πάντων σω-
 25 τηρίαν ἐφορῶντων ἐτέρων ὑφ' ἐτέρους ἡγουμένους
 τεταγμένων, ἔστ' ἂν τις ἐπὶ τὸν μέγαν ἀφίκτηται ἀρ-
 χιερέα, ἀπὸ μιᾶς γὰρ ἄνωθεν ἀρχῆς τῆς κατὰ τὸ
 θελήμα ἐνεργούσης ἤρτηται τὰ πρῶτα καὶ δεύτερα καὶ
 30 τρίτα, εἴτα ἐπὶ τέλει τοῦ φαινομένου τῷ ἄκρῳ ἢ μακα-
 θρία ἀγγελοθεσία, καὶ δὴ μέχρις ἡμῶν αὐτῶν ἄλλοι ὑπ'
 ἄλλοις ἐξ ἑνὸς καὶ δι' ἑνὸς σωζόμενοί τε καὶ σωζόντες P.
 διατετάχεται. ὡς οὖν συγκινεῖται καὶ μικροτάτη σι-834.
 δήρου μοῖρα τῷ τῆς Ἡρακλείας λίθου πνεύματι διὰ Ρουί.
 πολλῶν τῶν σιδηρῶν ἐκτεινομένη δακτυλίῳ, οὕτω
 35 καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἐλκόμενοι οἱ μὲν ἐνάρετοι οἰ-
 κιοῦνται τῇ πρώτῃ μονῇ, ἐφεξῆς δ' ἄλλοι μέχρι

τῆς τελευταίας, οἱ δὲ ὑπὸ ἀσθενείας κακοὶ δι' ἀπλη-
 στίαν ἄδικον καχεξίαν περιπεπτωκότες οὔτε κρατοῦν-
 τες οὔτε κρατούμενοι περικαταρρέουσιν, ἐλιχθέντες
 τοῖς πάθεσι καὶ ἀποπίπτουσι χαμαί. νόμος γὰρ ἀνω-
 5θεν οὗτος αἰρεῖσθαι τὸν βουλούμενον ἀρετῆν.

§. 10. Διὸ καὶ αἱ ἐντολαὶ αἱ κατὰ νόμον τε
 καὶ πρὸ τοῦ νόμου οὐκ ἐννόμοις, "δικαίῳ γὰρ νό-
 μος οὐ καίται" *)· τὸν μὲν ἐλόμενον ζῶν ἄτιδον
 καὶ μακάριον γέρας λαμβάνειν ἔταξαν, τὸν δ' αὖ
 10κακίᾳ ἡσθέντα συνέιναι οἷς εἴλετο συνεχώρησαν, πάλ-
 λιν τε αὖ τὴν βελτιουμένην ἐκάστοτε ψυχὴν εἰς ἀρε-
 τῆς ἐπίγησιν καὶ δικαιοσύνης αὐξήσιν βελτίονα ἀπο-
 λαμβάνειν ἐν τῷ παντὶ τὴν τάξιν κατὰ προκοπὴν
 ἐκάστην ἐπεκτεινομένην εἰς ἕξιν ἀπαθείας, ἄχρις ἂν
 15"καταντήσῃ εἰς ἄνδρα τέλειον" **) τῆς γνώσεώς τε
 ὁμοῦ καὶ κληρονομίας ὑπεροχὴν. αὐταὶ αἱ σωτήριοι
 περιτροπαὶ κατὰ τὴν μεταβολῆς τάξιν ἀπομερίζονται
 καὶ χρόνοις καὶ τόποις καὶ τιμαῖς καὶ γνώσεσι καὶ
 κληρονομίαις καὶ λειτουργίαις καθ' ἐκάστην ἐκάστης
 20ἕως τῆς ἐπαναβεβηκυίας καὶ προσεχοῦς τοῦ κυρίου
 ἐν αἰδιότητι θεωρίας. ἀγωγὸν δὲ τὸ ἐραστὸν πρὸς
 τὴν ἑαυτοῦ θεωρίαν παντὸς τοῦ ὅλον ἑαυτὸν τῇ τῆς
 γνώσεως ἀγάπῃ ἐπιβεβληκότος τῇ θεωρίᾳ.

§. 11. Διὸ καὶ τὰς ἐντολάς ἃς ἔδωκεν, τὰς τε προ-
 25τέρας τὰς τε δευτέρας ἐκ μιᾶς ἀρυττόμενος πηγῆς ὁ κύ-
 ριος οὔτε τοὺς πρὸ νόμον ἀνόμους εἶναι ὑπεριδὼν οὔτ'
 αὐτοὺς μὴ ἐπαίοντας τὰς βαρβάρους φιλοσοφίας ἀφη-
 νιάσαι συγχωρήσας. τοῖς μὲν γὰρ ἐντολάς, τοῖς δὲ φιλο-
 σοφίαν παρασχὼν συνέκλεισεν τὴν ἀπιστίαν εἰς τὴν
 30παρουσίαν ὅτε ἀναπολόγητός ἐστι πᾶς ὁ μὴ πιστεῖ-
 σας. ἄγει γὰρ ἐξ ἑτέρας προκοπῆς Ἑλληνικῆς τε
 καὶ βαρβάρου ἐπὶ τὴν διὰ πίστεως τελείωσιν. εἰ δέ
 τις Ἑλλήνων ὑπερβάς τὸ προηγούμειον τῆς φιλοσο-
 φίας τῆς Ἑλληνικῆς εὐθέως ὤρμησεν ἐπὶ τὴν ἀλη-

*) 1 Timoth. 1, 9. **) Ephes. IV, 13.

Θῆ διδασκαλίαν ὑπερεδίσκευσεν οὗτος, κἂν ἰδιώτης ἦ, τὴν ἐπιτομὴν τῆς σωτηρίας διὰ πίστεως εἰς τελείωσιν ἐλόμενος.

§. 12. Πάντ' οὖν ὅσα μηδὲν ἐκώλυεν ἐκούσιον⁸³⁵ εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ τὴν αἴρεσιν συνεργὰ πρὸς ἀρετὴν^{Ροι.} ἐποίησέν τε καὶ ἔδειξεν, ὅπως ἀμηγέπη καὶ τοῖς ἀμειδίως διορᾶν δυναμένοις ὁ τῷ ὄντι μόνος εἰς παντοκράτωρ ἀγαθὸς ἀναφαίνεται Θεὸς ἕξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα σώζων διὰ υἱοῦ. κακίας δ' αὖ πάντη πάντως ἀνάτιος. πρὸς γὰρ τὴν τοῦ ὅλου σωτηρίαν τῷ τῶν ὅλων κυρίῳ πάντα ἐστὶ διατεταγμένα καὶ καθόλου καὶ ἐπὶ μέρους. ἔργον οὖν τῆς δικαιοσύνης τῆς σωτηρίου ἐπὶ τὸ ἀμεινον αἰεὶ κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἕκαστον προάγειν. πρὸς γὰρ τὴν σωτηρίαν¹⁵ τοῦ κρείττονος καὶ διαμονὴν ἀναλόγως τοῖς ἑαυτῶν ἡθεσι διοικεῖται καὶ τὰ μικρότερα. αὐτίκα μεταβάλλει πᾶν τὸ ἐνάρετον εἰς ἀμεινω οἰκήσεις τῆς μεταβολῆς αἰτίαν τὴν αἴρεσιν τῆς γνώσεως ἔχον, ἣν αὐτοκρατορικὴν ἐκέκτητο ἡ ψυχὴ. παιδεύσεις δὲ αἰ²⁰ ἀναγκαῖαι ἀγαθότητι τοῦ ἐφορῶντος μεγάλου κριτοῦ διὰ τε τῶν προσεχῶν ἀγγέλων διὰ τε προκρίσεων ποικίλων καὶ διὰ τῆς κρίσεως τῆς παντελοῦς τοῖς ἐπὶ πλέον ἀπηλγηκότας ἐκβιάζονται μετανοεῖν.

Cap. III.

§. 13. Τὰ δ' ἄλλα σιγῶ, δοξάζων τὸν κύριον. ²⁵πλὴν ἐκείνας φημὶ τὰς γνωστικὰς ψυχὰς, τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῆς θεωρίας ὑπερβαινούσας ἐκάστης ἀγίας τάξεως τὴν πολιτείαν, καθ' ἧς αἱ μακάριαι θεῶν οἰκήσεις διωρισμέναι διακεκλήρωνται, ἀγίας ἐν ἀγίοις λογισθείσας καὶ μετακομισθείσας ὅλας ἕξ ὅλων εἰς ³⁰ἀμεινους ἀμεινόνων τόπων τόπους ἀφικόμενας οὐκ ἐν κατοπίροις ἢ διὰ κατοπτρῶν *) ἐπὶ τὴν θεωρίαν

*) Cf. 1 Corinth. -13, 12.

ἀσπαζομένας τὴν θεῖαν, ἐναργῆ δὲ ὡς ἐνὶ μάλιστα
καὶ ἀκριβῶς εἰλικρινῆ τὴν ἀκόρεστον ὑπερφνωῶς ἀγα-
πώσαις ψυχαῖς ἐστιωμένας θεῖαν αἰδίως ἀίδιον, εὐ-
φροσύνην ἀκόρεστον καρπουμένας εἰς τοὺς ἀτελευ-
5 διγῆτους αἰῶνας, ταυτότητι τῆς ὑπεροχῆς ἀπάσης τε-
τιμημένας διαμένειν. αὕτη τῶν καθαρῶν τῆ καρ-
P. διὰ ἣ καταληπτὴ θεωρία. αὕτη τοίνυν ἡ ἐνέργεια
300. τοῦ τελειωθέντος γνωστικοῦ προσομιλεῖν τῷ θεῷ
Sylb. διὰ τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως ἕξομοιοῦμενον εἰς δύνα-
10 μιν τῷ κυρίῳ διὰ πάσης τῆς εἰς τὸν θεὸν θεραπείας.
ἣτις εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων διατείνει σωτηρίαν
κατὰ κηδεμονίαν τῆς εἰς ἡμᾶς ἐνεργείας κατὰ τε
αὐτὴν λειτουργίαν κατὰ τε τὴν διδασκαλίαν κατὰ P.
τε τὴν δι' ἔργων εὐποιίαν. ναὶ μὴν ἑαυτὸν κτίζει 836.
15 καὶ δημιουργεῖ, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἐπαύοντας αὐτοῦ Poti.
κοσμεῖ, ἕξομοιοῦμενος θεῷ ὁ γνωστικὸς τῷ φύσει τὸ
ἀπαθὲς κεκτημένῳ, τὸ ἐξ ἀσκήσεως εἰς ἀπάθειαν
συνεσταλμένον ὡς ἐνὶ μάλιστα ἕξομοιῶν, καὶ ταῦτα
ἀπερυσπαστως προσομιλῶν τε καὶ συνῶν τῷ κυρίῳ.
20 ἡμερότης δ' οἶμαι καὶ φιλανθρωπία καὶ μεγαλοπρε-
πῆς θεοσέβεια γνωστικῆς ἕξομοιώσεως κανόνες.

§. 14. Ταύτας φημι τὰς ἀρετὰς „θυσίαν δε-
κτην εἶναι παρὰ θεῷ τὴν ἄτυφον καρδίαν” *) μετ'
ἐπιστήμης ὀρθῆς „ὀλοκάρπωμα τοῦ θεοῦ” **) λε-
25 γούσης τῆς γραφῆς ἐκφωτιζομένου εἰς ἔνωσην ἀδιά-
κριτον παντὸς τοῦ ἀναληφθέντος εἰς ἀγνοσύνην ἀν-
θρώπου, σφᾶς γὰρ αὐτοὺς αἰχμαλωτίζει καὶ ἑαν-
τοὺς ἀναιρεῖν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ τὰς
ἐπιθυμίας φθειρόμενον ἀποκτινύνοντας καὶ τὸν και-
30 νὸν ἀνιστάντας ἐκ τοῦ θανάτου τῆς παλαιᾶς δια-
στροφῆς τό τε εὐαγγέλιον ὃ τε ἀπόστολος κελεύουσι,
τὰ μὲν πάθη ἀποτιθεμένους, ἀναμαρτήτους δὲ γε-
νομένους. τοῦτ' ἦν ἄρα ὃ ἠγίσσετο καὶ ὃ νόμος
τὸν ἁμαρτωλὸν ἀναιρεῖσθαι κελεύων καὶ μετατίθε-

*) Philipp. 4, 17.

**) Psalm 51, 18. 19.

σθαι ἐκ θανάτου εἰς ζωὴν τὴν ἐκ πίστεως ἀπάθειαν. ὁ μὴ συνιέντες οἱ νομοδιδάσκαλοι φιλόνοιον ἐκδεξάμενοι τὸν νόμον ἀφορμὰς τοῖς μάρτην διαβάλλειν ἐπιχειροῦσι παρεσχῆκασι, δι' ἣν αἰτίαν οὐ θύομεν 5 εἰκότως ἀνενδεῖ τῷ θεῷ τῷ τὰ πάντα τοῖς πᾶσι παρεσχημένῳ, τὸν δ' ὑπὲρ ἡμῶν ἱερευθέντα δοξάζομεν σφᾶς αὐτοὺς ἱερεύοντες εἰς τε τὸ ἀνενδεῆς ἐκ τοῦ ἀνενδεοῦς καὶ εἰς τὸ ἀπαθὲς ἐκ τοῦ ἀπαθοῦς. μόνῃ γὰρ τῇ ἡμετέρῃ σωτηρίᾳ ὁ θεὸς ἤδεται. εἰ- 10 κότως ἄρα τῷ μὴ νικωμένῳ ἡδοναῖς θυσίαν οὐ προσάγομεν, κάτω ποὺ καὶ οὐδὲ μέγρι νεφῶν τῶν παχυτάτων, μακρὰν δὲ καὶ τούτων τῆς διὰ τοῦ καπνοῦ ἀγαθουμιάσεως φθανούσης εἰς οὓς καὶ φθάνει.

§. 15. Οὗτ' οὖν ἐνδεῆς, οὐδὲ μὴν φιλήδορον 15 φιλοκερδῆς τε ἢ φιλοχρήματόν τὸ θεῖον πλήρες ὄν καὶ πάντα παρέχον παντὶ τῷ γενητῷ καὶ ἐνδεῖ, οὔτε θυσίαις οὐδὲ μὴν ἀναθήμασιν οὐδ' αὖ δόξῃ καὶ τιμῇ καλεῖται τὸ θεῖον καὶ παράγεται τοιοῦτοις τισίν, ἀλλὰ μόνοις τοῖς καλοῖς κάγαθοῖς ἀνδράσι φαί- 20 νεται, οἳ τὸ δίκαιον οὐκ ἂν ποτε προδῶεν ἢ φόβου ἢ ἔνεκεν ἀπειλουμένου ἢ δώρων ὑποσχέσει μειζόνων. 837. ὅσοι δ' οὐ καθεωράκασι τὸ ἀνθαίρετον τῆς ἀνθρωποπίνης ψυχῆς καὶ ἀδούλωτον πρὸς ἐκλογὴν βίου δυσχεραίνοντες τοῖς γινομένοις πρὸς τῆς ἀπαιδέτου ἀδι- 25 κίας οὐ νομίζουσιν εἶναι θεόν. ἴσοι τούτοις κατὰ τὴν δόξαν οἱ τῇ τῶν ἡδονῶν ἀκρασίᾳ καὶ ταῖς ἐξαισιόις λύπαις καὶ ταῖς ἀβουλήτοις τύχαις περιπίπτοντες καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἀπαυδῶντες οὐ φασιν εἶναι θεόν, ἢ ὄντα μὴ εἶναι πανεπίσκοπον. 30 ἄλλοι δὲ εἰσιν οἱ πεπεισμένοι παραιτητοὺς εἶναι θυσίαις καὶ δώροις τοὺς νομιζομένους θεοὺς συναιρομένους ὡς εἰπεῖν αὐτῶν ταῖς ἀκολασίαις καὶ οὐδὲ θέλουσι πιστεῦειν μόνον εἶναι τὸν ὄντως θεόν τὸν ἐν ταυτότητι τῆς δικαίας ἀγαθωσίνης ὄντα.

*35 §. 16. Ἐὐσεβὴς ἄρα ὁ γνωστικὸς ὁ πρῶτον ἑαυτοῦ ἐπιμελόμενος ἔπειτα τῶν πλησίων, ἴν' ὡς

ἄριστοι γενόμεθα, καὶ γὰρ ὁ υἱὸς πατρὶ ἀγαθῷ χα-
 ρίζεται σπουδαῖον ἑαυτὸν καὶ ὅμοιον τῷ πατρὶ παρε-
 χόμενος καὶ ἄρχοντι ὁ ἀρχόμενος, ὅτι τὸ πιστεύειν
 τε καὶ πείθεσθαι ἐφ' ἡμῖν, κακῶν δὲ αἰτίαν καὶ
 5 ὕλης ἂν τις ἀσθένειαν ὑπολάβοι καὶ τὰς ἀβουλήτους
 τῆς ἀγνοίας ὁρμᾶς, τὰς τε ἀλόγους δι' ἀμαθίαν
 ἀνάγκας ὑπεράνω καθάπερ θηρίων διὰ μαθήσεως
 ὁ γνωστικὸς γενόμενος τὴν θεῖαν προαίρεσιν μιμού-
 μενος εὖ ποιῆ τοὺς θέλοντας τῶν ἀνθρώπων κατὰ
 10 δύναμιν, κὰν εἰς ἀρχὴν κατασταίῃ ποτὲ, καθάπερ ὁ
 Μωϋσῆς, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀρχομένων ἠγήσεται καὶ
 τὸ ἄγριον καὶ ἄπιστον ἐξημερώσεται τιμῇ μὲν τῶν
 ἀρίστων, κολάσει δὲ τῶν μοχθηρῶν τῇ κατὰ λόγον
 εἰς παιδείαν ἐγγραφομένῃ. μάλιστα γὰρ ἄγαλμα
 15 θεῖον καὶ θεῷ προσεμπερές ἀνθρώπου δικαίου ψυχῆ,
 ἐν ἣ δια τῆς τῶν παραγγελμάτων ὑπακοῆς τεμενίζε-
 ται καὶ ἐνιδρύεται ὁ πάντων ἡγεμὼν θνητῶν τε καὶ
 ἀθανάτων βασιλεὺς τε καὶ γεννήτωρ τῶν καλῶν νόμος
 ὧν ὄντως καὶ θεσμὸς καὶ λόγος αἰώνιος ἰδίᾳ τε ἐκά-
 20 στοῖς καὶ κοινῇ πᾶσιγ εἰς ὧν σωτήρ. οὗτος ὁ τῷ ὄντι
 μονογενὴς ὁ τῆς τοῦ παμβασιλέως καὶ παντοκράτορος
 πατρὸς δόξης χαρακτήρ, ἐναποσφραγιζόμενος τῷ γνω-
 στικῷ τὴν τελείαν θεωρίαν κατ' εἰκόνα τὴν ἑαυτοῦ, ὡς
 εἶναι τρίτην ἤδη τὴν θεῖαν εἰκόνα τὴν ὄση δύναμις P.
 25 ἔξομοιουμένην πρὸς τὸ δεύτερον αἴτιον, πρὸς τὴν ὄν-838.
 τως ζωὴν, δι' ἣν ζῶμεν τὴν ἀληθῆ ζωὴν, οἷον ἀποΡουι.
 γράφοντες τὸν γνωστικὸν γινόμενον ἡμῖν περὶ τὰ βέ-
 βαια καὶ παντελῶς ἀναλλοίωτα ἀναστρεφόμενον.

§. 17. Ἄρχων οὖν ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἑαυτοῦ βε-
 30 βαίαν κατάληψιν τῆς θείας ἐπιστήμης κεκτημένος
 τῇ ἀληθείᾳ γνησίως πρόσεισιν. ἡ γὰρ τῶν νοητῶν
 γνῶσις καὶ κατάληψις βεβαία δεόντως ἂν λέγοιτο
 ἐπιστήμη, ἥς τὸ μὲν περὶ τὰ θεῖα ἔργον ἔχειν
 σκοπεῖν τί μὲν τὸ πρῶτον αἴτιον, τί δὲ
 35 οὗ τὰ πάντα ἐγένετο καὶ χωρὶς οὗ γέγονεν οὐ-

δέν³⁹ *)· τίνα τε αὖ τὰ μὲν ὡς διήκοντα, τὰ δὲ
 ὡς περιέχοντα, καὶ τίνα μὲν συνημμένα, τίνα δὲ
 P. διεξευγμένα, καὶ τίνα τούτων ἕκαστον ἔχει τὴν τάξιν
 301. καὶ ἦν δύναμιν καὶ ἦν λειτουργίαν εἰσφέρειται ἕκαστον,
 Sylb. ἔν τε αὖ τοῖς ἀνθρωπίνοις τί τε αὐτός ἐστιν ὁ ἄν-
 θρωπος καὶ τί αὐτῷ κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν ἐστίν,
 πῶς τε αὖ ποιεῖν ἢ πάσχειν προσήκει, τίνες τε ἀρε-
 ται τούτου καὶ κακίαι τίνες, περί τε ἀγαθῶν καὶ
 κακῶν καὶ τῶν μέσων, ὅσα τε περί ἀνδρείας καὶ
 10 φρονήσεως καὶ σωφροσύνης τῆς τε ἐπὶ πᾶσι παντε-
 λούς ἀρετῆς δικαιοσύνης. ἀλλὰ τῇ μὲν φρονήσει καὶ
 δικαιοσύνῃ εἰς τὴν τῆς σοφίας κατακέχρηται κτῆσιν,
 τῇ δὲ ἀνδρείᾳ οὐκ ἐν τῷ τὰ περιστάτικα ὑπομένειν
 μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἡδονῆς τε καὶ ἐπιθυμίας, λύ-
 15 πης τε αὖ καὶ ὀργῆς καὶ καθόλου πρὸς πᾶν ἦτοι τὸ
 μετὰ βίας ἢ μετὰ ἀπάτης τινὸς ψυχαγωγῶν ἡμᾶς
 ἀντιτάσσεται. οὐ γὰρ ὑπομένειν δεῖ τὰς κακίας καὶ
 τὰ καλὰ, ἀλλὰ πείθεσθαι καὶ τὰ φοβερὰ ὑπομένειν.
 χρήσιμος οὖν καὶ ἡ ἀλγηδὼν εὐρίσκειται κατὰ τε τὴν
 20 ἰατρικὴν καὶ παιδευτικὴν καὶ κολαστικὴν, καὶ διὰ
 ταύτης ἤδη διορθοῦνται εἰς ὠφέλειαν ἀνθρώπων.
 §. 18. Εἶδη δὲ τῆς ἀνδρείας, καρτερία, μεγα-
 λοφροσύνη, μεγαλοψυχία, ἐλευθεριότης καὶ μεγαλο-
 πρόεπια. καὶ δι' ἦν αἰτίαν οὔτε μέμψεως οὔτε κακο-
 25 δοξίας τῆς ἐκ τῶν πολλῶν ἀντιλαμβάνεται ὁ γνωστι-
 κὸς αὐτὲ δόξαις οὔτε κολακείαις ὑποβέβληται, ἔν τε
 τῷ ὑπομένειν πόνους διαπραττόμενος ἄλμα τι τῶν
 προσηκόιτων καὶ ἀνδρείως ὑπεράνω πάντων τῶν
 περιστάτικῶν γινόμενος ἀνὴρ τῷ ὄντι ἐν τοῖς ἄλλοις
 30 ἀναφαίνεται ἀνθρώποις, σώζων τε αὖ τὴν φρόνησιν
 σωφρονεῖ ἐν ἡσυχιότητι τῆς ψυχῆς παραδεκτικὸς τῶν
 ἐπαγγελουμένων ὡς αἰκείων κατὰ τὴν ἀποστροφὴν P.
 τῶν αἰσχυρῶν ὡς ἀλλοτριῶν, γενόμενος κόσμος καὶ 839.
 ὑπερκόσμιος ἐν κόσμῳ καὶ τάξει πράσσων καὶ οὐδὲν Ρου.

οὐδαμῆ πλημμελῶν, πλουτιῶν μὲν ὡς ὅτι μάλιστα ἐν τῷ μηδενὸς ἐπιθυμεῖν, ἅτε ὀλιγοδεῆς ὢν καὶ ἐν περιουσίᾳ παντὸς ἀγαθοῦ διὰ τὴν γνῶσιν τἀγαθοῦ. δικαιοσύνης γὰρ αὐτοῦ πρῶτον ἔργον τὸ μετὰ τῶν ἁδμοφύλων φιλεῖν διάγειν καὶ συνεῖναι τούτοις ἐν τε γῆ καὶ οὐρανῷ.

§. 19. Ταύτῃ καὶ μεταδοτικὸς ὢν ἂν ἢ κεκτημένος, φιλάνθρωπός τε ὢν μισοπονηρότατος κατὰ τὴν τελείαν ἀποστροφὴν κακουργίας πάσης. μαθεῖν ἄρα δεῖ πιστὸν εἶναι καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς πέλας καὶ ταῖς ἐντολαῖς ὑπήκοον. οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ θεράπων τοῦ θεοῦ ὃ ἐκὼν ταῖς ἐντολαῖς ὑπαγόμενος. ὃ δὲ ἤδη μὴ διὰ τὰς ἐντολάς, δι' αὐτὴν δὲ τὴν γνῶσιν καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, φίλος οὗτος τοῦ θεοῦ. οὔτε γὰρ φύσει τὴν ἀρετὴν γεννώμεθα ἔχοντες οὔτε γενομένοις, ὡσπερ ἄλλα τινὰ τῶν τοῦ σώματος μερῶν φυσικῶς ὑστερον ἐπιγίνεται, ἐπεὶ οὐδ' ἂν ἦν ἔθ' ἐκούσιον οὐδὲ ἐπαιετὸν, οἷδὲ μὴν ἐκ τῆς τῶν συμβάντων καὶ ἐπιγινομένης συνηθείας, ὃν τρόπον ἢ διάλεκτος τελειοῦται ἢ ἀρετὴ, σχεδὸν γὰρ ἢ κακία τοῦτον ἐγγίνεται τὸν τρόπον, οὐ μὴν οὐδὲ ἐκ τέχνης τινὸς ἦτοι τῶν ποριστικῶν ἢ τῶν περὶ τὸ σῶμα θεραπευτικῶν ἢ γνῶσις περιγίνεται, ἀλλ' οὐδ' ἐκ παιδείας τῆς ἐγκυκλίον. ἀγαπητὸν γὰρ εἰ παρασκευάσαι μόνον τὴν ψυχὴν καὶ διακονῆσαι δύναίτο, οἱ νόμοι γὰρ οἱ πολιτικοὶ μοχθηρὰς ἴσως πράξεις ἐπισχεῖν οἷοί τε.

§. 20. Ἄλλ' οὐδὲ οἱ λόγοι οἱ πιστικοὶ ἐπιπόλοιοι ὄντες ἐπιστημονικὴν τῆς ἀληθείας διαμονὴν παράσχουεν ἂν. φιλοσοφία δὲ ἢ Ἑλληνικὴ οἷον προκαθαίρει καὶ προεδίξει τὴν ψυχὴν εἰς παραδοχὴν πίστεως, ἔφ' ἣ τὴν γνῶσιν ἐποικοδομεῖ ἢ ἀλήθεια. οὗτός ἐστιν, οὗτος ὁ ἀθλητὴς ἀληθῶς ὃ ἐν τῷ μεγάλῳ σταδίῳ τῷ καλῷ κόσμῳ τὴν ἀληθινὴν νίκην κατὰ πάντων στεφανούμενος τῶν παθῶν. ὃ τε γὰρ ἀγωνοθέτης ὁ παντοκράτωρ θεὸς, ὃ τε βραβευτής,

ὁ μονογενῆς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, θεαταὶ δὲ ἄγγελοι καὶ
 Θεοὶ, καὶ τὸ παγκράτιον τὸ πάμμαχον „οὐ πρὸς
 αἷμα καὶ σάρκα” *), ἀλλὰ τὰς διὰ σαρκῶν ἐνεργού-
 σασ πνευματικὰς ἐξουσίας ἐμπαθῶν παθῶν. τούτων
 5 περιγινόμενος τῶν μεγάλων ἀνταγωνισμάτων καὶ οἷον
 ἄθλους τινὰς τοῦ πειράζοντος ἐπαρτῶντος καταγω-
 νισάμενος ἐκράτησε τῆς ἀθανασίας, ἀπαραλόγιστος
 γὰρ ἢ τοῦ Θεοῦ ψῆφος εἰς τὸ δικαιοτάτον κρῖμα. Ρ.
 κέκληται μὲν οὖν ἐπὶ τὸ ἀγώνισμα τὸ θέατρον, 840.
 10 παγκρατιάζουσι δὲ εἰς τὸ στάδιον οἱ ἀθληταί· καὶ Ρουι.
 δὴ ἐκ τούτων περιγίνεται ὁ πειθήμιος τῷ ἀλείπτῃ γε-
 νόμενος. πᾶσι γὰρ πάντα ἴσα κεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ
 καὶ ἔστιν αὐτὸς ἀμεμφής, ἐλεεῖται δὲ ὁ δυνάμενος,
 καὶ ὁ βουληθεὶς ἰσχύει· ταύτη καὶ τὸν νοῦν εἰλήφα-
 15 μὲν, ἵνα εἰδῶμεν ὃ ποιοῦμεν, καὶ τὸ γινῶθι σαυτὸν
 ἐνταῦθα εἰδέναι ἔφ’ ᾧ γεγόναμεν. γεγόναμεν δὲ εἶ-
 ναι πειθήνιοι ταῖς ἐντολαῖς, εἰ τὸ βούλεσθαι σώ-
 ζεσθαι ἐλοίμεθα. αὕτη ποὺ ἡ ἀδράστεια καθ’ ἣν
 οὐκ ἔστι διαδράναι τὸν Θεόν.
 20 §. 21. Τὸ ἔρα ἀνθρώπειον ἔργον εὐπέθεια
 Θεῷ σωτηρίαν κατηγγελκότι ποικίλην δι’ ἐντολῶν,
 εὐαρέστησις δὲ ὁμολογία. ὁ μὲν γὰρ εἰεργέτης προ-
 κατάρχει τῆς εὐποιίας, ὁ δὲ μετὰ τῶν δεόντων λο-
 γισμῶν παραδεξάμενος προθύμως καὶ φυλάξας τὰς
 25 ἐντολὰς πιστὸς οὗτος, ὁ δὲ καὶ εἰς δύναμιν ἀμει-
 βόμενος δι’ ἀγάπης τὴν εὐποιαν ἤδη φίλος. μία
 δὲ ἀμοιβὴ κριοιωτάτη παρὰ ἀνθρώπων, ταῦτα δρῶν
 ἄπερ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ. καθάπερ ἂν ἰδίου γεννήματος
 καὶ κατὰ τι συγγενοῦς ἀποτελέσματος ὁ διδάσκαλος
 30 καὶ σωτὴρ ἀναδέχεται τὰς ὠφελείας τε καὶ ἐπανορ-
 θώσεις τῶν ἀνθρώπων εἰς ἰδίαν χάριν τε καὶ τιμὴν,
 καθάπερ καὶ τὰς εἰς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ βλά-
 βας ἰδίας ἀχαριστίας τε καὶ ἀτιμίας ἠγοούμενος. τίς
 γὰρ ἄλλη ἔπειτ’ ἂν ἀτιμία Θεοῦ; διόπερ ὄλην

*) Cf. Ephes. 6, 12.

Ρ. τοσοῦδε οὐδὲ ἔστιν ἀμοιβὴ κατ' ἀξίαν σωτηρίας
 302. ἀποδιδόναι πρὸς τὴν παρὰ τοῦ κυρίου ὠφέλειαν.
 Sylb. ὡς δὲ οἱ τὰ κτήματα κακοῦντες τοὺς δεσπότας ὑβρί-
 ζουσι, καὶ ὡς οἱ τοὺς στρατιώτας τὸν τούτων ἡγού-
 ζμενον, οὕτως τοῦ κυρίου ἔστιν ἀνεπιστορεψία ἢ περὶ
 τοὺς καθωσιωμένους αὐτῷ κάκωσις. ὄνπερ γὰρ τρό-
 πον ὁ ἥλιος οὐ μόνον τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ὅλον
 κόσμον φωτίζει γῆν τε καὶ θάλασσαν ἐπιλάμπων,
 ἀλλὰ καὶ διὰ θυρίδων καὶ μικρᾶς ὀπῆς πρὸς τοὺς
 10. μυχαιάτους οἴκους ἀποστέλλει τὴν ἀγῆν, οὕτως ὁ
 λόγος πάντῃ κεχυμένος καὶ τὰ σμικρότατα τῶν τοῦ
 βίου πράξεων ἐπιβλέπει.

Cap. IV.

§. 22. Ἕλληνες δὲ ὥσπερ ἀνθρωπομόρφους Ρ.
 οὕτως καὶ ἀνθρωποπαθεῖς τοὺς θεοὺς ὑποτίθενται, 841.
 15. καὶ καθάπερ τὰς μορφὰς αὐτῶν ὁμοίως ἑαυτοῖς Pott.
 ἕκαστοι διαζωογραφοῦσιν, ὡς φησὶν ὁ Ξενοφάνης·
 Αἰθίοπές τε μέλανας σιμούς τε, Θραῖκες τε πυρ-
 ροὺς καὶ γλαυκοὺς, οὕτως καὶ τὰς ψυχὰς ὁμοιοῦσιν
 καὶ τοῖς αὐτοῖς ἀναπλάττουσιν. αὐτίκα βάρβαροι
 20. οἱ μὲν θηριώδεις καὶ ἀγρίους τὰ ἦθη, ἡμερωτέρους
 δὲ Ἕλληνες πλὴν ἐμπαθεῖς. διὸ εὐλόγως τοῖς μὲν
 μοχθηροῖς φαύλας ἔχειν τὰς περὶ θεοῦ διανοήσεις
 ἀνάγκη, τοῖς δὲ σπουδαίοις ἀρίστας, καὶ διὰ τοῦτο
 ὁ τῷ ὄντι βασιλικὸς τὴν ψυχὴν καὶ γνωστικὸς οὗτος
 25. καὶ θεοσεβῆς καὶ ἀδαισίδαίμων ὢν τίμιον, σεμνὸν, με-
 γαλοπρεπὲς, εὐποιητικὸν, εὐεργετικὸν, ἀπάντων ἀρχηγὸν
 ἀγαθῶν, κακῶν δὲ ἀναίτιον μόνον εἶναι τὸν μόνον θεὸν
 πεπεισμένος. καὶ περὶ μὲν τῆς Ἑλληνικῆς δεισδαιμο-
 νίας ἱκανῶς οἶμαι ἐν τῷ προπρεπτικῷ ἐπιγραφομέ-
 30. νῳ ἡμῖν λόγῳ παρεστήσαμεν κατακόρως τῇ κατεπει-
 γούσῃ συγκαταχρῶμενοι ἱστορίᾳ.

§. 23. Οὐκὸν χρὴ ἀδθίς τὰ ἀριδὴλως εἰρη-
 μένα μυθολογεῖν. ὅσον δὲ ἐπισημήνασθαι κατὰ τὸν

τόπον γενομένους ὀλίγα ἐκ πολλῶν ἀπόχη καὶ τὰδε εἰς ἔνδειξιν τοῦ ἀθέου παραστήσαι τοὺς τοῖς κακίστοις ἀνθρώποις τὸ θεῖον ἀπεικάζοντας. ἦτοι γὰρ βλάπτονται πρὸς ἀνθρώπων αὐτοῖς οἱ θεοὶ καὶ χείρους τῶν ἀνθρώπων ὑφ' ἡμῶν βλαπτόμενοι δείκνυνται, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, πῶς ἐφ' οἷς οὐ βλάπτονται, καθάπερ ὀξύχολον γραΐδιον εἰς ὄργην ἐρεθιζόμενον ἐκπικραίνονται, ἢ φασὶ τὴν Ἄρτεμιν δι' Οἰνέα Αἰτωλοῖς ὀργισθῆναι. πῶς γὰρ οὐκ ἐλογίσατο θεὸς 10 οὓσα ὡς οὐ καταφρονήσας ὁ Οἰνέας, ἀλλ' ἦτοι λαθόμενος ἢ ὡς τεθυκῶς ἠμέλησεν; εὖ δὲ καὶ ἡ αὐτὴ δικαιολογουμένη πρὸς τὴν Ἀθηναῖαν ἐπὶ τῷ χαλεπαίνειν αὐτῇ τετοκνία ἐν τῷ ἱερῷ λέγει·

σκῦλα μὲν βροτοφθόρα

15 χαίρεις ὄρωσ' ἀπὸ * νεκρῶν ἐρελπια·

κοῦ μιαιρά σοι ταῦτ' ἔστιν. εἰ δ' ἐγὼ ' τέκον, P.

δεινὸν τόδ' ἦγῃ — 842.

καίτοι καὶ τὰ ἄλλα ζῶα ἐν τοῖς ἱεροῖς τίκτοντα οὐ—Pott.
δὲν ἀδικεῖ.

20 §. 24. Εἰκότως τοίνυν δευσιδαίμονες περὶ τοὺς εὐσοργήτους γινόμενοι πάντα σημεῖα ἡγοῦνται εἶναι τὰ συμβαίοντα καὶ κακῶν αἷτια·

ἦν μὲς διορύξη βωμῶν ὄντα πύλιον
κἂν μηδὲν ἄλλ' ἔχων διατράγη θύλακον,

25 ἀλεκτροῶν τρεφόμενος ἦν ἀφ' ἑσπέρας
ἕση, τιθέμενοι τοῦτο σημεῖον τινός.

τοιοῦτόν τινα ἐν τῷ δευσιδαίμονι ὁ Μένανδρος διακωμωδεῖ·

α. ἀγαθόν τί μοι γένοιτο, πολύτιμοι θεοὶ,

30 ὑποδοῦμενος τῆς δεξιᾶς γὰρ ἐμβάδος,

τὸν ἱμάντα διέρρηξ'. β. εἰκότως, ὦ φλήραφε·

σαπρὸς γὰρ ἦν, σὺ δὲ σμικρολόγος, οὐ θέλων
καινὰς πρῆσθαι.

χαρίεν τὸ τοῦ Ἀντιφῶντος· οἰωνισαμένου τινός ὅτι
35 κατέφαγεν ἕς τὰ δελφάνια, θεασάμενος αὐτὴν ὑπὸ

λιμοῦ διὰ μικροψυχίαν τοῦ τρέφοντος κατισχναμένην, χαῖρε, εἶπεν, ἐπὶ τῷ σημεῖῳ, ὅτι οὕτω πεινώσα τὰ σὰ οὐκ ἔφαγεν τέκνα. τί δὲ καὶ θαυμαστὸν, εἰ ὁ μῦς, φησὶν ὁ Βίων, τὸν θύλακον διέτραγεν, δοῦχ' εὐρῶν ὅ τι φάγη; τοῦτο γὰρ ἦν θαυμαστὸν, εἰ ὡσπερ Ἀρκεσίλαος παίζων ἐνεχείρει τὸν μῦν ὁ θύλαξ κατέφαγεν.

§. 25. Εὖ γοῦν καὶ Διογένης πρὸς τὸν θαν-Ρ. μάζοντα ὅτι εὔρεν τὸν ὄφιν ἐν τῷ ὑπέρω περιειλη-843.
10 μένον, μὴ θαύμαζε, ἔφη. ἦν γὰρ παραδοξότε-Ροιι.
ρον ἐκεῖνο, εἰ τὸ ὑπερον περὶ ὄρθῳ τῷ ὄφει κατει-
λημένον ἐθεάσω. δεῖ γὰρ καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων
τρέχειν καὶ θεῖν καὶ μάχεσθαι καὶ τίκτειν καὶ ἀπο-
θνήσκειν, ἃ δὴ ἐκείνοις ὄντα κατὰ φύσιν οὐκ ἂν
15 ποτε ἡμῖν γένοιτο παρὰ φύσιν,
ὄρνιθες δὲ τε πολλοὶ ὑπ' αὐγὰς ἡελίοιο
φοιτῶσιν *).

ὁ κωμικὸς δὲ Φιλήμεων καὶ τὰ τοιαῦτα κωμωδεῖ.
ὅταν ἴδῳ φησὶ παρατηροῦντα τίς ἔπταρεν,
20 ἢ τίς ἐλάλησεν, ἢ τίς ἐστὶν ὁ προῖων
σκοποῦντα, πωλῶ τοῦτον εὐθύς ἐν ἀγορᾷ.
αὐτῷ βαδίξει καὶ λαλεῖ καὶ πύρρυνται
ἕκαστος ἡμῶν, οὐχὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει.
τὰ πράγμαθ' ὡς πέφυκεν, οὕτως γίγνεται.

25 εἴτα νήφοντες μὲν ὑγίαν αἰτοῦνται, ὑπερεμπιπλά-
μενοι δὲ καὶ μέθαις ἐγκυλιόμενοι κατὰ τὰς ἐορτάς
νόσους ἐπισπῶνται. πολλοὶ δὲ καὶ τὰς γραφὰς δε-
δίασι τὰς ἀνακειμένας.

§. 26. Ἀστείως πάνυ ὁ Διογένης ἐπὶ οἰκίᾳ μο-
30 χθηροῦ τινὸς εὐρῶν ἐπιγεγραμμένον. ὁ Καλλίνικος
Ἡρακλῆς ἐνθάδε κατοικεῖ, μηδὲν εἰσὶτω κακόν?.

*) Homer. Odys. α. v. 181.

καὶ πῶς', ἔφη, ὁ κύριος εἰσελεύσεται τῆς οἰκίας; οἱ αὐτοὶ δ' οὔτοι πᾶν ξύλον καὶ πάντα λίθον τὸ διηλεγόμενον λιπαρὸν προσκυνοῦντες ἔρια πυρρὰ καὶ ἄλῶν χόνδρους καὶ δᾶδας, σκίλλαν τε καὶ θείον δεσδίασι πρὸς τῶν γοήτων καταγοητευθέντες κατὰ τινὰς Ρ. ἀκαθάρτους καθαρμούς. Θεὸς δὲ ὁ τῷ ὄντι Θεὸς 844. ἅγιον μόνον οἶδεν τὸ τοῦ δικαίου ἡθος ὡσπερ ἑναγὲς Ροιι.

Ρ. τὸ ἄδικον καὶ μοχθηρόν. ὄρᾶν γοῦν ἔστι τὰ ὅσα 303. ἀπὸ τῶν περικαθαρθέντων, εἰ θαλφθείη, ζωογονούμενα. οὐκ ἂν δὲ τοῦτο ἐγένετο, εἰ ἀνελάμβανεν τὰ τοῦ περικαθαρθέντος κακὰ. χαριέντως γοῦν καὶ ὁ κωμικὸς Δίφιλος κωμῶδει τοὺς γόητας διὰ τῶνδε. Προϊτίδας ἀγνίζων κούρας, καὶ τὸν πατέρ' αὐτῶν Προῖτον Ἀβαντιάδην καὶ γραῦν πέμπτην ἐνὶ τοῖσδε, 15 δαδὶ μιᾷ, σκίλλη τε μιᾷ, πόσα σώματα φώτων! θείῳ τ' ἀσφάλτῳ τε πολυφλοίσβοιο θαλάσσης, ἔξ ἀκαλαρρείταιο βαθυρρόου ὠκεανοῖο.

ἀλλὰ μάκαρ ἄηρ, διὰ τῶν νεφέων διάπεμψον Ἀντικύραν, ἵνα τόνδε κόραν κηφῆρα ποιήσω.

20 §. 27. Εὐ γὰρ καὶ ὁ Μένανδρος.

εἰ μὲν τι κακὸν ἀληθὲς εἶχες, Φειδία, ζητεῖν ἀληθὲς φάρμακον, τούτου σ' ἔδει. νῦν δ' οὐκ ἔχεις· τὸ φάρμακον εἴρηκας κενόν, πρὸς τὸ κενόν· οἰήθητι δ' ὠφελεῖν τί σε.

25 περιμαζάτωσάν σ' αἱ γυναῖκες ἐν κύκλῳ καὶ περιθειωσάτωσαν ἀπὸ κρουνῶν τριῶν ὕδατι περίρραν', ἐμβάλων ἄλας, φακούς.

πᾶς ἄγνός ἐστιν ὁ μηδὲν αὐτῷ κακὸν συνιδῶν. αὐτίκα ἢ τραγωδία λέγει.

30 Ὅρέστα, τίς σ' ἀπόλλυσιν νόσος;

ἢ ζύνεσις· ὅτι σύννοια δειν' εἰργασμένος.

τῷ γὰρ ὄντι ἡ ἀγνεία οὐκ ἄλλη τίς ἐστιν πλὴν ἡ τῶν ἁμαρτημάτων ἀποχή. κακῶς ἄρα καὶ Ἐπίχαρμος φησι.

35 καθαρὸν εἶν τὸν νοῦν ἔχης, ἅπαν τὸ σῶμα καθαρὸς εἶ.

αὐτίκα καὶ τὰς ψυχὰς προκαθαίρειν χρεῶν φαιμεν ἀπὸ τῶν φανύλων καὶ μοχθηρῶν δογματίων διὰ τοῦ λόγου τοῦ ὀρθοῦ, καὶ τότε οὕτως ἐπὶ τὴν τῶν προηγουμένων κεφαλαίων ὑπόμνησιν τρέπεσθαι, ἐπεὶ καὶ P. 5πρὸ τῆς τῶν μυστηρίων παραδόσεως καθαρμούς845. τινὰς προσάγειν τοῖς μνεῖσθαι μέλλουσιν ἀξιοῦσιν, Ρου. ὡς δεῖον τὴν ἄθειον ἀποθεμένους δόξαν ἐπὶ τὴν ἀληθῆ τρέπεσθαι παραδόσιν.

Cap. V.

§. 28. Ἡ γὰρ οὐ καλῶς καὶ ἀληθῶς οὐκ ἐν τόπῳ τινὶ περιγράφομεν τὸν ἀπερίληπτον οὐδ' ἐν 10ἱεροῖς καθιέρωννυμεν χειροποιήτοις τὸ πάντων περιεκτικόν; τί δ' ἂν καὶ οἰκοδόμων καὶ λιθοξόων καὶ βαναύσου τέχνης ἄγιον εἶη ἔργον; οὐχὶ ἀμείνους τούτων, οἳ τὸν ἀέρα καὶ τὸ περιέχον, μᾶλλον δὲ τὸν ὅλον κόσμον καὶ τὸ σύμπαν ἄξιον ἡγησάμενοι τῆς 15τοῦ Θεοῦ ὑπεροχῆς; γελοῖον μὲντ' ἂν εἶη, ὡς αὐτοὶ φασιν οἱ φιλόσοφοι, ἀνθρωπον ὄντα παίγιον Θεοῦ Θεὸν ἐργάζεσθαι καὶ γίνεσθαι παιδιᾶς τέχνης τὸν Θεόν, ἐπεὶ τὸ γινόμενον ταυτὸν καὶ ὅμοιον τῷ ἕξ οὗ γίνεται ὡς τὸ ἐξ ἐλέφαντος ἐλεφάντινον καὶ τὸ ἐκ χρυσοῦ χρυσοῦν, 20τὰ δὲ πρὸς ἀνθρώπων βαναύσων κατασκευαζόμενα ἀγάλματά τε καὶ ἱερὰ ἐκ τῆς ὑλῆς τῆς ἀργῆς γίνεται, ὥστε καὶ αὐτὰ ἂν εἶη ἀργὰ καὶ ὑλικά καὶ βέβηλα, κὰν τὴν τέχνην ἐκτελέσῃς, τῆς βαναυσίας μετείληφεν, οὐκέτ' οὖν ἱερὰ καὶ θεῖα τῆς τέχνης τὰ ἔργα. 25τί δ' ἂν καὶ ἰδρύνετο μηδενὸς ἀνιδρύτου τυγχάνοντος; ἐπεὶ πάντα ἐν τόπῳ; ναὶ μὴν τὸ ἰδρυμένον ὑπὸ τινος ἰδρύεται πρότερον ἀνιδρύτου ὄν. εἴπερ οὖν ὁ Θεὸς ἰδρύεται πρὸς ἀνθρώπων, ἀνιδρύτός ποτε ἦν καὶ οὐδ' ὅλως ἦν. τοῦτο γὰρ ἂν ἦν ἀνιδρύτου, τὸ 30οὐκ ὄν, ἐπειδήπερ πᾶν τὸ μὴ ὄν ἰδρύεται, τὸ δὲ ὄν ὑπὸ τοῦ μὴ ὄντος οἷα ἂν ἰδρυνθεῖη, ἀλλ' οὐδ' ὑπ' ἄλλου, ὅντως ὄν γὰρ ἔστι καὶ αὐτό.

§. 29. Λείπεται δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ. καὶ πῶς αὐ-
 τὸ ἑαυτό τι γεννήσει; ἢ πῶς αὐτὸ τὸ ὄν ἑαυτὸ εἶναι
 ἐνιδρύσει; πότερον ἀνίδρυτον ὃν πρότερον ἴδρυσεν
 ἑαυτό; ἀλλ' οὐκ ἂν οὐδ' ἦν, ἐπεὶ τὸ μὴ ὄν ἀνίδρυ-
 5 τον, καὶ τὸ ἴδρῦσθαι νομισθὲν πῶς, ὃ φθάσαν εἶχεν
 ὄν, τοῦθ' ἑαυτὸ ὕστερον ποιολή; οὗ δὲ τὰ ὄντα,
 πῶς οὖν τοῦτ' ἂν δέοιτο τινός; ἀλλ' εἰ καὶ ἀνθρώ-
 ποειδὲς τὸ θεῖον, τῶν ἴσων δεήσεται τῷ ἀνθρώπῳ,
 τροφῆς τε καὶ σκέπης, οἰκίας τε καὶ τῶν ἀκολού-
 10 θῶν παθῶν. οἱ ὁμοιοσχήμενες γὰρ καὶ ὁμοιοπα-846.
 θεῖς τῆς ἴσης δεήσονται διαίτης. εἰ δὲ τὸ ἱερὸν δι-Pott.
 χῶς ἐκλαμβάνεται, ὃ τε θεὸς αὐτὸς καὶ τὸ εἰς τι-
 μὴν αὐτοῦ κατασκευάσμα, πῶς οὐ κυρίως τὴν εἰς
 15 τιμὴν τοῦ θεοῦ κατ' ἐπίγνωσιν ἁγίαν γενομένην ἐκ-
 κλησίαν ἱερὸν ἂν εἴπομεν θεοῦ τὸ πολλοῦ ἄξιον καὶ
 οὐ βαναύσω κατεσκευασμένον τέχνη, ἀλλ' οὐδὲ ἀγύρ-
 του χειρὶ δεδαυδαμένον, βουλήσει δὲ τοῦ θεοῦ εἰς
 νεὼν πεποιημένην. οὐ γὰρ νῦν τὸν τόπον, ἀλλὰ τὸ
 20 ἄθροισμα τῶν ἐκλεκτῶν ἐκκλησίαν καλῶ. ἀμείνων ὁ
 οὗτος εἰς παραδοχὴν μεγέθους ἀξίας τοῦ θεοῦ.
 τὸ γὰρ περὶ πολλοῦ ἄξιον ζῶον τῷ τοῦ παντὸς ἀξίῳ,
 μᾶλλον δὲ οὐδενὸς ἀνταξίῳ, δι' ὑπερβολὴν ἁγιότη-
 25 τος καθιέρωται. εἴη δ' ἂν οὗτος ὁ γνωστικὸς ὁ
 πολλοῦ ἄξιος ὁ τίμιος τῷ θεῷ, ἐν ᾧ ὁ θεὸς ἐνίδρυ-
 30 ται, τουτέστιν ἢ περὶ τοῦ θεοῦ γνώσις καθιέρωται.
 ἐνταῦθα καὶ τὸ ἀπεικόνισμα εὐροιμεν ἂν τὸ θεῖον
 καὶ ἅγιον ἄγαλμα ἐν τῇ δικαίᾳ ψυχῇ, ὅταν μακα-
 ρία μὲν αὐτῇ τυγχάνῃ, ἅτε προκεκαθαρμένη, μακά-
 ρια δὲ διαπραττομένη ἔργα. ἐνταῦθα καὶ τὸ ἀνί-
 35 δρυτον καὶ τὸ ἐνιδρυμένον, τὸ μὲν ἐπὶ τῶν ἤδη γνω-
 στικῶν, τὸ δὲ ἐπὶ τῶν οἴων τε γενέσθαι, κἂν μηδέπω
 ὦσιν ἄξιοι ἀναδέξασθαι ἐπιστήμην θεοῦ. πᾶν γὰρ τὸ
 μέλλον πιστεύειν πιστὸν ἤδη τῷ θεῷ καὶ καθιδρυμέ-
 νον εἰς τιμὴν ἄγαλμα ἐνάρετον ἀνακείμενον θεῷ.

Cap. VI.

§. 30. Καθάπερ οὖν οὐ περιγράφεται τόπω θεὸς οὐδὲ ἀπεικονίζεται ποτε ζῶον σχήματι, οὕτως οὐδὲ ὁμοιοπαθῆς οὐδὲ ἐνδεῆς καθάπερ τὰ γενητὰ, ὡς θυσίαν, δίκην τροφῆς, διὰ λιμὸν ἐπιθυμεῖν. ὣν ζῆπτεται πάθος φθαρτὰ πάντα ἐστὶ, καὶ τῷ μὴ τρεφομένῳ προσάγειν βορὰν μάταιον, καὶ ὃ γε κωμικὸς ἐκεῖνος Φερεκράτης ἐν αὐτομόλοις χαριέντως αὐτοὺς πεποίηκεν τοὺς θεοὺς καταμεμφομένους τοῖς ἀνθρώποις τῶν ἱερῶν.

P. ὅτε τοῖσι θεοῖς θύετε, πρώτιστ' ἀποκρίνετε τοῖς P.
304. ἱερεῦσιν 847.

Sylb. τὸ νομιζόμενον, κἄπειθ' ὑμῖν — αἰσχύνῃ τοὶ τῷ Pott.
κατεπιεῖν —

15 οὐ τῷ μηρῷ περιλέψαντες μέχρι βουβῶνων [κρέα πάντα,]
καὶ τὴν ὄσφυν κομιδῇ ψιλῆν, λοιπὸν τὸν σπόνδυλον αὐτὸν

ὡσπερ ῥίνη ῥινήσαντες νέμεθ' ὡσπερ τοῖς κυσὶν ἡμῖν, εἴτ' ἀλλήλους αἰσχυνόμενοι θυλήμισι κρούετε πολλοῖς;

20 Εὐβουλος δὲ ὁ καὶ αὐτὸς κωμικὸς ὧδέ πως περὶ τῶν θυσιῶν γράφει·

αὐτοῖς δὲ τοῖς θεοῖσι τὴν κέρκον μόνην καὶ μηρὸν, ὡσπερ παιδερασταῖς, θύετε.

25 καὶ παραγαγὼν τὸν Διόνυσον ἐν Σεμέλῃ διαστελλόμενον πεποίηκεν·

πρῶτον μὲν ὅταν ἐμοί τι θύωσιν τινες, θύωσιν αἷμα, κῆστιν, οὐ μὴ καρδίαν μηδ' ἐπιπόλαιον· οὐκ ἐγὼ γὰρ ἐσθίω

30 γλύκιον οὐδὲν μηρίων.

§. 31. Μένανδρός τε τὴν ὄσφυν ἄκραν ποιήκεν, τὴν χολῆν, ὅστέα τὰ ἄβρωτα, φησὶ, τοῖς θεοῖς ἐπιτιθέντες, αὐτοὶ τὰ ἄλλα ἀνάλλασκουσιν. ἢ

γὰρ οὐχ ἡ τῶν ὀλοκαντωμάτων κνῖσα καὶ τοῖς θη-
 ρίοις ἀφρετέα; εἰ δὲ τῶ ὄντι ἡ κνῖσα γέρας ἔστι θεῶν
 τῶν παρ' Ἑλλήσιν, οὐκ ἂν φθάνοιεν καὶ τοὺς μα-
 γείρους θεοποιούντες, οἳ τῆς ἴσης εὐδαιμονίας ἀξιοῦν-
 5ται· καὶ τὸν ἰπνὸν αὐτὸν προσκυνούντες, προσεγε-
 στέραν γινομένην τῇ κνίσῃ τῇ πολυτιμῆτι. καὶ που
 Ἡσίοδος κατὰ τινα μερισμὸν κρεῶν ἀπατηθέντα φησὶ P.
 πρὸς τοῦ Προμηθέως τὸν Δία, λαβεῖν ὅστέα λευκὰ 848.
 βοῶδ' δολίῃ ἐπὶ τέχνῃ κεκαλυμμένα ἀργέτι δημῶ· Pott.
 10 ἐκ τοῦ δ' ἀθανάτοισιν ἐπὶ χθονὶ φύλ' ἀνθρώπων
 κάλουσ' ὅστέα λευκὰ, θυθέντων ἐπὶ βρωμῶν.
 ἀλλ' οὐκ ἂν οὐδαμῶς φασὶ κατὰ τὴν ἐκ τῆς ἐνδείας ἐπι-
 θυμίαν κακούμενον τρέφεσθαι τὸν θεόν. ὅμοιον οὖν
 αὐτὸν φυτῶ ποιήσουσιν ἀνορέκτως τρεφόμενον καὶ
 15 τοῖς φωλεύουσι θηρίοις. φασὶ γοῦν ταῦτα εἴτε ὑπὸ
 τῆς κατὰ τὸν ἀέρα παχύτητος εἴτ' αὖ καὶ ἔξ αὐτῆς
 τῆς τοῦ οἰκείου σώματος ἀναθυμιάσεως τρεφόμενα
 ἀβλαβῶς αὔξειν. καίτοι εἰ ἀνευδεῶς τρέφεται ἀν-
 20 τοῖς τὸ θεῖον, τίς ἔτι χρεῖα τροφῆς τῶ ἀνευδεῖ; εἰ
 δὲ τιμώμενον χაίρει, φύσει ἀνευδεῆς ὑπάρχον, οὐκ
 ἀπεικότως ἡμεῖς δι' εὐχῆς τιμῶμεν τὸν θεόν, καὶ
 ταύτην τὴν θυσίαν ἀρίστην καὶ ἀγιωτάτην μετὰ
 δικαιοσύνης ἀναπέμπομεν τῶ δικαιοτάτῳ λόγῳ γε-
 25 ραίροντες, δι' οὗ παραλαμβάνομεν τὴν γνώσιν διὰ
 τούτων δοξάζοντες ἃ μεμαθήκαμεν. ἔστι γοῦν τὸ
 παρ' ἡμῖν θυσιαστήριον ἐνταῦθα τὸ ἐπίγειον τὸ
 ἄθροισμα τῶν ταῖς εὐχαῖς ἀνακειμένων μίαν ὥσπερ
 ἔχον φωνὴν τὴν κοινὴν καὶ μίαν γνώμην. αἱ δὲ διὰ
 30 τῆς ὀσφρήσεως, εἰ καὶ θειότεραι τῶν διὰ στόματος
 τροφαί, ἀλλὰ ἀναπνοῆς εἰσὶ δηλωτικά.

§. 32. Τί οὖν φασὶ περὶ τοῦ θεοῦ; πότερον
 διαπνεῖται ὡς τὸ τῶν δαιμόνων γένος; ἢ ἐμπνεῖται
 μόνον ὡς τὰ ἔνυδρα κατὰ τὴν τῶν βραγχίων δια-
 35 στολήν; ἢ περιπνεῖται καθάπερ τὰ ἔντομα κατὰ τὴν
 διὰ τῶν πτερόγων ἐπίθλησιν τῆς ἔντομῆς; ἀλλ' οὐκ
 ἂν τινι τούτων ἀπεικάζοιεν, εἴ γε εὖ φρονοῖεν, τὸν

Θεὸν, ὅσα δὲ ἀναπνεῖ κατὰ τὴν τοῦ πνεύμονος πρὸς
 τὸν θώρακα ἀντιδιαστολὴν, ῥυμουλκεῖ τὸν ἀέρα.
 εἶτα εἰ σπλάγγνα δοῖεν καὶ ἀρτηρίας καὶ φλέβας καὶ
 νεῦρα καὶ μόρια τῷ Θεῷ, οὐδὲν διαφέροντα εἰσηγή-
 5 σονται τοῦτον. ἡ σύμπνοια δὲ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας
 λέγεται κυρίως. καὶ γὰρ ἔστιν ἡ θυσία τῆς ἐκκλη-
 σίας λόγος ἀπὸ τῶν ἁγίων ψυχῶν ἀναθυμιώμενος,
 ἐκκαλυπτομένης ἅμα τῆς θυσίας καὶ τῆς διανοίας
 ἀπάσης τῷ Θεῷ. ἀλλὰ τὸν μὲν ἀρχαιότατον βωμὸν
 10 ἐν Ἀθήλῳ ἄγνόν εἶναι τεθρολήκασι, πρὸς ὃν δὴ μόνον
 καὶ Πυθαγόραν προσελθεῖν φασὶ φόνῳ καὶ θανάτῳ
 μὴ μιανθέντα, βωμὸν δὲ ἀληθῶς ἅγιον τὴν
 δικαίαν ψυχὴν, καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς θυμίαμα τὴν P.
 ὄσαιαν εὐχὴν λέγουσιν ἡμῖν ἀπιστήσουσιν; σαρκοφα-849.
 15 γιῶν δ' οἶμαι προσφάσει αἱ θυσίαι τοῖς ἀνθρώποις Pott.
 ἐπιενόηται. ἔξῃν δὲ καὶ ἄλλως ἄνευ τῆς τοιαύτης
 εἰδωλολατρείας μεταλαμβάνειν κρεῶν τὸν βουλούμενον.
 αἱ μὲν γὰρ κατὰ τὸν νόμον θυσίαι τὴν περὶ ἡμᾶς
 εὐσέβειαν ἀλληγοροῦσι, καθάπερ ἡ τραγῶν καὶ ἡ
 20 περιστερὰ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσφερόμεναι τὴν ἀσ-
 κάθαρσιν τοῦ ἀλόγου μέρους τῆς ψυχῆς προσδεκτὴν
 μνηύουσι τῷ Θεῷ. εἰ δέ τις τῶν δικαίων οὐκ ἐπι-
 φορτίζει τῇ τῶν κρεῶν βρώσει τὴν ψυχὴν λόγῳ τινὶ
 εὐλόγῳ χρῆται, οὐχ ὥς Πυθαγόρας καὶ οἱ ἀπ' αὐ-
 25 τοῦ τὴν μετένδεισιν ὄνειροπολοῦντες τῆς ψυχῆς. δο-
 κεῖ δὲ Ξενοκράτης ἰδίᾳ πραγματενόμενος περὶ τῆς
 ἀπὸ τῶν ζώων τροφῆς καὶ Πολέμων ἐν τοῖς περὶ
 τοῦ κατὰ φύσιν βίου συντάγμασι σαφῶς λέγειν, ὡς
 30 ἀσύμφορόν ἐστιν ἢ διὰ τῶν σαρκῶν τροφήν εἰργα-
 σμένην ἤδη καὶ ἔξομοιουμένην ταῖς τῶν ἀλόγων
 ψυχαῖς.

§. 33. Ταύτη καὶ μάλιστα Ἰουδαῖοι χοιρείου
 ἀπέχονται, ὡς ἂν τοῦ θηρίου τούτου μιαινοῦ ὄντος,
 ἐπεὶ μάλιστα τῶν ἄλλων τοὺς καρποὺς ἀνορύσσει
 35 καὶ φθείρει. ἐὰν δὲ λέγωσι τοῖς ἀνθρώποις δεδύ-
 σθαι τὰ ζῶα καὶ ἡμεῖς συνομολογοῦμεν, πλὴν οὐ

πάντως εἰς βρωσιν οὐδὲ μὴν πάντα, ἀλλ' ὅσα
ἀεργά. διόπερ οὐ κακῶς ὁ κωμικὸς Πλάτων ἐν ταῖς
ἑορταῖς τῶ δρώματι φησιν·

τῶν γὰρ τετραπόδων οὐδὲν ἀποκτείνειν ἔδει
5 ἡμᾶς τὸ λοιπὸν, πλήν ὑῶν· τὰ γὰρ κρέα
ἡδιστ' ἔχουσι, κούδὲν ἀφ' ὑὸς γίγνεται

πλήν ὑστριχες καὶ πηλὸς ἡμῖν καὶ βοή.

ἔθεν καὶ ὁ Αἰσωπὸς οὐ κακῶς ἔφη τοὺς ὄς κεκρα-
γένοι μέγιστον, συνειδέναι γὰρ αὐτοῖς εἰς οὐδὲν ἄλλο
10 χρησίμοις, ὅταν ἔλκωνται, ἢ πλήν εἰς τὴν θυσίαν·

διὸ καὶ Κλεάνθης φησιν ἀνθ' ἁλῶν αὐτοὺς ἔχειν
τὴν ψυχὴν, ἵνα μὴ σαπῇ τὰ κρέα· οἱ μὲν οὖν ὡς
ἄχρηστον ἐσθίουσιν, οἱ δ' ὡς λυμαντικὸν τῶν καρ-

P. πῶν, καὶ ἄλλοι διὰ τὸ κατωφερές εἰς συνουσίαν εἰ-850.

305. ναὶ τὸ ζῶον, οὐκ ἐσθίουσιν. ταύτη οὐδὲ τὸν τρά-Pott.

Sylb. γον ὁ νόμος θύει πλήν ἐπὶ μόνῃ τῇ διαπομπῇσει
τῶν κακῶν, ἐπεὶ μητρόπολις κακίας ἡδονῆ. αὐτίκα
καὶ συμβάλλεσθαι τὴν τῶν τραγείων κρεῶν βρωσιν

πρὸς ἐπιληψίαν λέγουσι. φασὶ δὲ πλείστην ἀνάδο-
20 σιν ἐκ χοιρείων γίνεσθαι κρεῶν, διὸ τοῖς μὲν ἀσκού-
σι τὸ σῶμα χρησιμεῖν, τοῖς δὲ αὐτὴν τὴν ψυχὴν

αὔξειν ἐπιχειροῦσι διὰ τὴν νωθρείαν τὴν ἀπὸ τῆς
κρεοφαγίας ἐγγινομένην οὐκ ἔτι. τάχ' ἂν τις τῶν
γνωστικῶν καὶ ἀσκήσεως χάριν σαροφαγίας ἀπό-

25 σχοίτο καὶ τοῦ μὴ σφριγᾶν περὶ τὰ ἀφροδίσια τὴν
σάρκα. οἶνος γὰρ, φησὶν Ἀνδροκίδης, καὶ σαρ-
κῶν ἐμφορήσεις σῶμα μὲν ὀωμαλέον ἀπεργάζονται,

ψυχὴν δὲ νωχालεστέραν· ἄθιτος οἶν ἢ τοιαύτη
τροφή πρὸς σύνεσιν ἀκριβῆ, διὸ καὶ Αἰγύπτιοι ἐν

30 ταῖς κατ' αὐτοὺς ἀγνείαις οὐκ ἐπιτρέπουσι τοῖς ἱε-
ρεῦσι σιτεῖσθαι σάρκας ὀρνιθειοῖς τε ὡς κουφοτάτοις
χρῶνται καὶ ἰχθύων οὐχ ἄπτονται καὶ δι' ἄλλους

μὲν τινὰς μύθους, μάλιστα δὲ ὡς πλαδαρὰν τὴν
σάρκα τῆς τοιαύσδε κατασκευαζούσης βρώσεως.

35 §. 34. Ἦδη δὲ τὰ μὲν χερσαῖα καὶ τὰ πτηνὰ
τὸν αὐτὸν ταῖς ἡμετέροις ψυχαῖς ἀναπνέοντα ἄερα

τρέφεται συγγενεῖ τῷ ἀέρι τὴν ψυχὴν κεκτημένα,
 τοὺς δὲ ἰχθῦς οὐδὲ ἀναπνεῖν φασὶ τοῦτον τὸν ἀέρα,
 ἀλλ' ἐκείνον ὃς ἐγκέκραται τῷ ὕδατι εὐθέως κατὰ
 τὴν πρώτην γένεσιν, καθάπερ καὶ τοῖς λοιποῖς στοι-
 χείοις, ὃ καὶ δεῖγμα τῆς ὑλικῆς διαμονῆς. δεῖ τοί-
 νυν θυσίας προσφέρειν τῷ θεῷ μὴ πολυτελεῖς, ἀλλὰ
 θεοφιλεῖς, καὶ τὸ θυμίαμα ἐκεῖνο τὸ σύνθετον τὸ
 ἐν τῷ νόμῳ τὸ ἐκ πολλῶν γλωσσῶν τε καὶ φωνῶν
 κατὰ τὴν εὐχὴν συγκείμενον, μᾶλλον δὲ τὸ ἐκ δια-
 10 φόρων ἔθνων τε καὶ φύσεων, τῇ κατὰ τὰς διαθή-
 κας δόσει σκευαζόμενον εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως P.
 καὶ κατὰ τοὺς αἶνους συναγόμενον, καθαρῶ μὲν τῷ 851.
 νῷ, δικαία δὲ καὶ ὀρθῇ τῇ πολιτείᾳ, ἐξ ὁσίων ἔργων P. 101.
 εὐχῆς τε δικαίας, ἐπεὶ

15 τίς ᾧδε μωρὸς,
 κατὰ τὴν ποιητικὴν χάριν,

καὶ λίαν ἀνειμένος
 ἄπιστος ἀνδρῶν, ὅστις ἐλπίζει θεοῦς
 ὀσίων ἀσάρκων καὶ χολῆς πυρουμένης
 20 ἃ καὶ κυσὶν πεινῶσιν οὐχὶ βρώσιμα,
 χαίρειν ἀπαρχῇ καὶ γέρας λαχεῖν τόδε,

καὶ χάριν τούτων τοῖς δρωσὶν ἐκτίθειν, κἂν πειραταὶ
 κἂν λησταὶ κἂν τύραννοι τύχωσιν; φημὲν δ' ἡμεῖς
 ἀγιάζειν τὸ πῦρ, οὐ τὰ κρέα, ἀλλὰ τὰς ἁμαρτωλοῦς
 25 ψυχὰς, πῦρ οὐ τὸ παμφάγον καὶ βάνανυσον, ἀλλὰ
 τὸ φρόνιμον λέγοντες, τὸ δικνούμενον διὰ ψυχῆς
 τῆς διερχομένης τὸ πῦρ.

Cap. VII.

§. 35. Σέβειν δὲ δεῖν ἐγκελευόμεθα καὶ τιμᾶν
 τὸν αὐτὸν καὶ λόγον σωτήρα τε αὐτὸν καὶ ἡγεμόνα
 30 εἶναι πεισθέντες καὶ δι' αὐτοῦ τὸν πατέρα οὐκ ἐν
 ἔξαιρέτοις ἡμέραις, ὥσπερ ἄλλοι τινές, ἀλλὰ συν-
 εχῶς τὸν ὅλον βίον τοῦτο πράττοντες καὶ κατὰ πάν-

τα τρόπον. ἀμέλει τὸ γένος τὸ ἐκλεκτόν· ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σοι^{*)}), φησὶ, κατ' ἐντολήν δικαιοῦμενον. ὄφεν οὔτε ὠρισμένον τόπον οὔδ' ἐξαιρετον ἱερόν οὔδ' ἄλλ' ἑορτάς τινὰς καὶ ἡμέρας ἀποδεταγμένας, ἀλλὰ τὸν πάντα βίον ὁ γνωστικὸς ἐν παντὶ τόπῳ, κὰν καθ' ἑαυτὸν μόνος ὢν τυγχάνῃ καὶ ὅπου τινὰς ἂν τῶν ὁμοίως πεπιστευκότων ἔχῃ, τιμᾷ τὸν Θεόν, τουτέστιν χάριν ὁμολογῆ τῆς γνώσεως τῆς πολιτείας. εἰ δὲ ἡ παρουσία τινὸς ἀν-
 01δρὸς ἀγαθοῦ διὰ τὴν ἐντροπήν καὶ τὴν αἰδῶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀεὶ σχηματίζει τὸν ἐντυγχάνοντα, πῶς οὐ μᾶλλον ὁ συμπαραὼν ἀεὶ διὰ τῆς γνώσεως καὶ τοῦ βίου καὶ τῆς εὐχαριστίας ἀδιαλείπτως τῷ Θεῷ οὐκ εὐλόγως ἂν ἑαυτοῦ παρ' ἕκαστα κρεῖττων εἴῃ
 51εῖς πάντα καὶ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους καὶ τὴν διάθεσιν; τοιοῦτος ὁ πάντῃ παρεῖναι τὸν Θεὸν πεπεισμένος, οὐχὶ δὲ ἐν τόποις τισὶν ὠρισμένοις κατακεκλεισμένον ὑπολαβὼν, ἵνα δὴ χωρὶς αὐτοῦ ποτε οἰηθεὶς εἶναι καὶ νύκτα καὶ μεθ' ἡμέραν ἀκολα-
 20σταίῃ. πάντα τοίνυν τὸν βίον ἑορτὴν ἄγοντες, πάντῃ πάντοθεν παρεῖναι τὸν Θεὸν πεπεισμένοι, γεωργοῦμεν αἰνοῦντες, πλέομεν ὑμνοῦντες, κατὰ τὴν Ρ. ἄλλην πολιτείαν ἐντέχνως ἀναστρεφόμεθα. προσ-852. ἐχέστερον δὲ ὁ γνωστικὸς οἰκειοῦται Θεῷ σεμνὸς Ροι.
 25ῶν ἅμα καὶ ἱλαρὸς ἐν πᾶσι, σεμνὸς μὲν διὰ τὴν ἐπὶ τὸ Θεῖον ἐπιστροφὴν, ἱλαρὸς δὲ διὰ τὸν ἐπιλαοισμὸν τῶν ἀνθρωπείων ἀγαθῶν, ὧν ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός.
 §. 36. Φαίνεται δὲ τὸ ἔσοχον τῆς γνώσεως ὁ προφήτης ὡδε παριστάς· «χρησιτότητα καὶ παι-
 30δείαν καὶ γνώσιν δίδαξόν με^{**)}». κατ' ἐπανάβασιν αὐξήσας τὸ ἡγεμονικὸν τῆς τελειότητος. οὗτος ἄρα ὄντως ὁ βασιλικὸς ἄνθρωπος, οὗτος ἱερεὺς ὅσιος τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἔτι καὶ νῦν παρὰ τοῖς λογιωτάτοις τῶν βαρβάρων σώζεται τὸ ἱερατικὸν γένος εἰς βασι-

*) Psalm. 119, 164.

**) Ibid. γ. 66.

λείαν προσαγόντων. οὗτος οὖν οὐδαμῆ μὲν ἑαυτὸν εἰς ὀχλοκρασίαν τὴν τῶν θεάτρων δεσπότιν ἐνδίδωσιν, τὰ λεγόμενα δὲ καὶ πραττόμενα καὶ ὁρώμενα ἡδονῆς ἀγωγῶ χάριν οὐδὲ ὄναρ προσέεται. οὐτ' ἔστιν ταύτας τὰς ἡδονὰς τῆς θεᾶς οὔτε τὰς διὰ τῶν ἄλλων ἀπολαυσμάτων ποικιλίας οἷον θυμιαμάτων πολυτέλειαν τὴν ὄσφρησιν γοητεύουσαν ἢ βρωμάτων συγκατιτύσεις, καὶ τὰς ἐξ οἴνων διαφόρων ἀπολαύσεις δελεαζούσας τὴν γεῦσιν οὐδὲ τὰς πολυανθεῖς καὶ εὐώδεις πλοκάς ἐκθηλυνοῦσας δι' αἰσθήσεως τὴν ψυχὴν, πάντων δὲ τὴν σεμνὴν ἀπολαυσιν ἐπὶ τὸν θεὸν ἀναγαγὼν αἰεὶ καὶ τῆς βρώσεως καὶ τοῦ πόματος καὶ τοῦ χοῦματος τῷ δοτῆρι τῶν ὅλων ἀπάροχεται χάριν ὁμολογῶν καὶ διὰ τῆς δωρεᾶς καὶ τῆς χρήσεως διὰ λόγου τοῦ δοθέντος αὐτῷ, σπανίως εἰς

P. τὰς ἐστίσεις τὰς συμποτικὰς ἀπαντιῶν πλὴν εἰ μὴ
306. τὸ φιλικὸν καὶ ὁμοιοθητικὸν ἐπαγγελλλόμενον αὐτῷ
Sylb. τὸ συμπόσιον ἀφικέσθαι προτρέψαι. πέπεισται γὰρ εἰδέναι πάντα τὸν θεὸν καὶ ἐπαίειν, οὐχ ὅτι τῆς φωνῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐννοίας, ἐπεὶ καὶ ἡ ἀκοή μὲν ἡμῖν διὰ σωματικῶν πόρων ἐνεργομένη οὐ διὰ τῆς σωματικῆς δυνάμεως ἔχει τὴν ἀντίληψιν, ἀλλὰ διὰ τινος ψυχικῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς διακριτικῆς τῶν σημαινουσῶν τι φωνῶν νοήσεως.

25 §. 37. Οὐκὸν ἀνθρωποειδῆς ὁ θεὸς. τοῦδ' ἕνεκα καὶ ἵνα ἀκούσῃ, οὐδὲ αἰσθήσεων αὐτῷ δεῖ, καθάπερ ἤρρεσεν τοῖς Στωικοῖς, μάλιστα ἀκοῆς καὶ ὕψεως, μὴ γὰρ δύνασθαι ποτε ἐτέρως ἀντιλαμβανέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπαθὲς τοῦ ἀέρος καὶ ἡ ὄξυτάτη συναίσθησις τῶν ἀγγέλων, ἢ τε τοῦ συνειδότητος ἐπαφωμένη τῆς ψυχῆς δύναμις, δυνάμει τῇ ἁρρήτῳ καὶ ἄνευ τῆς αἰσθητῆς ἀκοῆς ἅμα νοήματι πάντα γινώσκει, κἂν μὴ τὴν φωνὴν τις ἐξικνεῖσθαι πρὸς τὸν θεὸν λέγῃ κάτω περὶ τὸν ἀέρα κυλινδουμέ- P.
35 νην, ἀλλὰ τὰ νοήματα τῶν ἁγίων τέμνει οὐ μόνον 853.
τὸν ἀέρα, ἀλλὰ καὶ τὸν ὅλον κόσμον. φθάνει δὲ Ποι.

ἡ θεία δύναμις, καθάπερ φῶς, ὅλην διυδεῖν τὴν ψυχὴν. τί δ'; οὐχὶ καὶ αἱ προαιρέσεις φθάνουσι πρὸς τὸν θεὸν προεἶσαι τὴν φωνὴν τὴν ἑαυτῶν; οὐχὶ δὲ καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως πορθμεύοντά τινα 5 καὶ φωνὴν ἀναμείναι ὃ κατὰ πρόθεσιν τὸν ἐκλεκτὸν καὶ πρὸ τῆς γενέσεως τὸ ἐσόμενον ὡς ἤδη ὑπάρχον ἐγνωκώς; ἢ οὐχὶ πάντῃ εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς ἀπάσης τὸ φῶς τῆς δυνάμεως ἐκλάμπει τὰ ταμιεῖα ἐρευνηῶντος, ἢ φησὶν ἢ γραφῇ, τοῦ λόγου τῆς δυνάμεως, ὅλος ἀκοῇ καὶ ὅλος ὀφθαλμὸς, ἵνα τις τοῖ- 10 τοις χρήσῃται τοῖς ὀνόμασιν ὁ θεός.

§. 38. Καθ' ὅλου τοίνυν οὐδὲ μίαν σώζει θεο- σέβειαν οὔτε ἐν ὕμνοις οὔτε ἐν λόγοις, ἀλλ' οὐδὲ ἐν γρα- φαῖς ἢ δόγμασιν ἢ μὴ πρόπεουσα περὶ τοῦ θεοῦ ὑπόλη- 15 ψις, ἀλλ' εἰς ταπεινὰ καὶ ἀσχήμονας ἐκτρεπομένη ἐν- νοίας τε καὶ ὑπονοίας. ὅθεν ἢ τῶν πολλῶν εὐφη- μία, δυσφημία οὐδὲν διαφέρει διὰ τὴν τῆς ἀλη- θείας ἀγνοίαν. ὧν μὲν οὖν αἱ ὀρέξεις εἰσὶ καὶ ἐπι- θυμῖαι καὶ ὅλως εἰπεῖν αἱ ὀρμαὶ, τούτων εἰσὶ καὶ αἱ 20 εὐχαί. διόπερ οὐδεὶς ἐπιθυμεῖ πόματος, ἀλλὰ τοῦ πιεῖν τὸ ποτὸν, οὐδὲ μὴν κληρονομίας, ἀλλὰ τοῦ κληρονομησαί, οὕτως δὲ οὐδὲ γνώσεως, ἀλλὰ τοῦ γινῶναι, οὐδὲ γὰρ πολιτείας ὀρθῆς, ἀλλὰ τοῦ πολι- τεύεσθαι. τούτων οὖν αἱ εὐχαὶ ὧν καὶ αἰτήσεις, καὶ 25 τούτων αἱ αἰτήσεις ὧν καὶ ἐπιθυμῖαι, τὸ δὲ εὐχε- σθαι καὶ ὀρέγεσθαι καταλλήλους γίνεσθαι εἰς τὸ ἔχειν τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ παρακείμενα ὠφελήματα. τῇ κτήσει τοίνυν ὁ γνωστικὸς τὴν εὐχὴν καὶ τὴν αἰ- τησιν τῶν ὄντως ἀγαθῶν τῶν περὶ ψυχὴν ποιεῖται 30 καὶ εὐχεται συνεργῶν ἅμα καὶ αὐτὸς εἰς ἕξιν ἀγαθότητος ἐλθεῖν, ὡς μηκέτι ἔχειν τὰ ἀγαθὰ κα- θάπερ μαθήματά τινα παρακείμενα, εἶναι δὲ ἀγαθόν.

§. 39. Διὸ καὶ τούτοις μάλιστα προσήκει εὐ- χεσθαι τοῖς εἰδόσι τὸ θεῖον ὡς χρὴ καὶ τὴν πρόσ- 35 φρόρον ἀρετὴν ἔχουσιν αὐτῶ, οἳ ἴσασι τίνα τὰ ὄν- τως ἀγαθὰ καὶ τίνα αἰτητέον καὶ πότε καὶ πῶς

ἕκαστα. ἐσχάτη δὲ ἀμαθία παρὰ τῶν μὴ θεῶν ὡς θεῶν αἰτεῖσθαι, ἢ τὰ μὴ συμφέροντα αἰτεῖσθαι φαντάσι ἀγαθῶν κακὰ αἰτουμένους σφίσι. ὅθεν εἰκότως ἑνὸς ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ παρ' αὐτοῦ ἑμόνου τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν δοθῆναι, τὰ δὲ παραμείναι εὐχόμεθα ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἄγγελοι, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. οὐ γάρ ἐστι ταυτὸν αἰτεῖσθαι παραμείναι τὴν δόσιν, ἢ τὴν ἀρχὴν σπουδάζειν λαβεῖν. καὶ ἡ ἀποτροπὴ δὲ τῶν κακῶν εἶδος εὐχῆς. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ 10 τῇ τῶν ἀνθρώπων βλάβῃ τῇ τοιαύτῃ συγχεροστέον εὐχῇ ποτέ, πλὴν εἰ μὴ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς δικαιο- P. σύνης τεχνάζομενος, τοῖς δ' ἀπηληγκόσις ὁ γνωστὶ-854. κὸς οἰκονομοίῃ τὴν αἴτησιν. ἔστιν οὖν ὡς εἰπεῖν Pott. 15 τολμηρότερον ὁμιλία πρὸς τὸν θεὸν ἢ εὐχῇ, κἂν ψιθυρίζοντες ἄρα μὴδὲ τὰ χεῖλη ἀνοίγοντες μετὰ σιγῆς προσλαλῶμεν, ἔνδοθεν κεκράγαμεν· πᾶσαν γὰρ τὴν ἐνδιάθετον ὁμιλίαν ὁ θεὸς ἀδιαλείπτως ἐπαίει.

§. 40. Ταύτη καὶ προσανατείνομεν τὴν κεφα- 20 λὴν καὶ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν αἴρομεν τοὺς τε πόδας ἐπεγείρομεν κατὰ τὴν τελευταίαν τῆς εὐχῆς συνεκφώνησιν ἐπακολουθοῦντες τῇ προθυμίᾳ τοῦ πνεύματος εἰς τὴν νοητὴν οὐσίαν, καὶ συναφιστάειν τῷ λόγῳ τὸ σῶμα τῆς γῆς πειρώμενοι μετάρσιον 25 ποιησάμενοι τὴν ψυχὴν ἐπερωμένην τῷ πόθῳ τῶν κρειττόνων ἐπὶ τὰ ἅγια χωρεῖν βιαζόμεθα τοῦ δεσμοῦ καταμεγαλοφρονοῦντες τοῦ σαρκικοῦ. ἴσμεν γὰρ εὖ μάλα τὸν γνωστικὸν τὴν ὑπέρβασις παντὸς τοῦ κόσμου ὡσπερ ἄμελει τῆς Αἰγύπτου οἱ Ἰουδαῖοι 30 ἔκονσιως ποιούμενον, ἐνδεικνύμενον ἐναργῶς παντὸς μᾶλλον, ὡς ὅτι μάλιστα σύνεγγυς ἔσοιτο τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ τινες καὶ ὥρας τακτὰς ἀπονέμουσιν εὐχῇ, ὡς τρίτην φέρε καὶ ἕκτην καὶ ἐννάτην, ἀλλ' οὖν γε ὁ γνωστικὸς, παρὰ ὅλον εὐχεται τὸν βίον, δι' εὐχῆς 35 συνεῖναι μὲν σπεύδων θεῷ, καταλέλοιπεν δὲ συνελόντι εἰπεῖν πάντα ὅσα μὴ χρησιμεύει γενόμενος ἐκεῖ,

ὡς ἂν ἐνθένδε ἤδη τὴν τελείωσιν ἀπειληφῶς τοῦ
κατὰ ἀγάπην δρωμένου. ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ὠρῶν
διανομὰς τριχῆ διεσταμένας καὶ ταῖς ἴσους εὐχαῖς
τετιμημένας ἴσασιν οἱ γνωρίζοντες τὴν μακαρίαν
ἐτῶν ἁγίων τριάδα μονῶν.

§. 41. Ἐνταῦθα γενόμενος ὑπεμνήσθη: τῶν
περὶ τοῦ μὴ δεῖν εὔχεσθαι πρὸς τινῶν ἑτεροδόξων,
τουτέστιν τῶν ἀμφὶ τὴν Προδίκου αἵρεσιν παρεισα-
γομένων δογμάτων. ἵνα οὖν μηδὲ ἐπὶ ταύτῃ αὐτῶν
10τῇ ἀδέω σοφία ὡς ξένη ὀγκύλλωνται αἰρέσει, μὴ-
P. θέτωσαν προειληφθαι μὲν ὑπὸ τῶν Κυρηναϊκῶν λε-
307.γομέτων φιλοσόφων, ἀντιρρήσεως δ' ὅμως τεύξεται
Sylb.κατὰ καιρὸν ἢ τῶν ψευδωνύμων τούτων ἀνόσιος
γνώσις ὡς μὴ νῦν παρεισδυομένη τὸ ὑπόμνημα οὐκ
15ὀλίγη οὔσα ἢ τούτων καταδρομὴ διακόπτη τὸν ἐν
χερσὶ λόγον δεικνύοντων ἡμῶν μόνον ὄντως ὄσιον καὶ P.
θεοσεβῆ τὸν τῷ ὄντι κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κα-855.
νόνα γνωστικὸν, ὃ μόνῳ ἢ αἰτήσις κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ Pott.
βούλησιν ἀπονεμεμένη γίνεται καὶ αἰτήσαντι καὶ ἐν-
20νοηθέντι. ὡς περ γὰρ πᾶν ὃ βούλεται δύναται ὁ Θεός,
οὕτως πᾶν ὃ ἂν αἰτήσῃ ὁ γνωστικὸς λαμβάνει. κα-
θόλου γὰρ ὁ Θεὸς οἶδεν τοὺς τε ἀξίους τῶν ἀγαθῶν
καὶ μὴ. ὅθεν τὰ προσήκοντα ἐκάστοις δίδωσιν, διὸ
πολλάκις μὲν αἰτήσασιν ἀναξίοις οὐκ ἂν δοίη, δοίη
25δὲ ἀξίοις δηλονότι ὑπάρχουσιν. οὐ μὲν παρελκεῖ
ἢ αἰτήσις κἂν χωρὶς ἀξιώσεως δίδοται τὰ ἀγαθὰ.
αὐτίκα ἢ τε εὐχαριστία ἢ τε τῶν πέλας εἰς ἐπιστρο-
φὴν αἰτήσις, ἔργον ἐστὶ τοῦ γνωστικοῦ. ἢ καὶ ὁ
κύριος ἠῆχετο, εὐχαριστῶν μὲν ἐν οἷς ἐτελείωσεν τὴν
30διακονίαν, εὐχόμενος δὲ ὡς πλείστους ὄσους ἐν ἐπι-
γνώσει γενέσθαι, ἵν' ἐν τοῖς σωζομένοις διὰ τῆς σω-
τηρίας κατ' ἐπίγνωσιν ὁ Θεὸς δοξάζεται καὶ ὁ μό-
νος ἀγαθὸς καὶ ὁ μόνος σωτὴρ δι' εἰσοῦ ἐξ αἰῶνος
εἰς αἰῶνα ἐπιγινώσκῃται, καίτοι καὶ ἡ πίστις τοῦ
35λήψεσθαι, εἶδος εὐχῆς ἐναποκειμένης γνωστικῶς.

§. 42. Ἄλλ' εἰ ἀφορμή τις ὁμιλίας τῆς πρὸς τὸν Θεὸν γίνεται ἢ εὐχή οὐδὲ μίαν ἀφορμὴν παραλείπτον τῆς προσόδου τῆς πρὸς τὸν Θεόν. ἀμέλει συμπλακεῖσα τῇ μακαρίᾳ προνοίᾳ ἢ τοῦ γνωστικοῦ ὁσιότης κατὰ τὴν ἐκούσιον ὁμολογίαν τελείαν τὴν εὐεργεσίαν ἐπιδείκνυσι τοῦ Θεοῦ. οἶονεὶ γὰρ ἀντεπιστροφὴ τίς ἐστι τῆς προνοίας ἢ τοῦ γνωστικοῦ ὁσιότης καὶ ἀντίστροφος εὐνοια τοῦ φίλου τοῦ Θεοῦ. οὔτε γὰρ ὁ Θεὸς ἄκων ἀγαθὸς ὄν τρόπον τὸ πῦρ 10θερμαντικόν, ἐκούσιος δὲ ἢ τῶν ἀγαθῶν μετάδοσις αὐτῷ κὰν προλαμβάνη τὴν αἴτησιν. οὔτε μὴν ἄκων σωθήσεται ὁ σωζόμενος, οὐ γὰρ ἐστὶν ἄψυχος, ἀλλὰ παντὸς μᾶλλον ἐκουσίως καὶ προαιρετικῶς σπεύσει πρὸς σωτηρίαν, διὸ καὶ τὰς ἐντολάς ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος ὡς ἂν ἐξ αὐτοῦ ὀρμητικὸς πρὸς ὀπότερον 15ἂν καὶ βούλοιο τῶν τε αἰρετῶν καὶ τῶν φευκτῶν. οὐκ οὖν ὁ Θεὸς ἀνάγκη ἀγαθοποιεῖ, κατὰ προαίρεσιν δὲ εὐποιεῖ τοὺς ἐξ αὐτῶν ἐπιστρέφοντας, οὐ γὰρ ὑπηρετικὴ γέ ἐστὶν ἢ εἰς ἡμᾶς Θεόθεν ἤκουσα οἶον 20ἐκ χειρόνων εἰς κρείττονας προϊούσα, ἢ πρόνοια, κατ' ἔλεον δὲ τῆς ἡμετέρας ἀσθενείας αἱ προσεχεῖς τῆς προνοίας ἐνεργοῦνται οἰκονομίαι, καθάπερ καὶ ἢ τῶν ποιμένων εἰς τὰ πρόβατα καὶ ἢ τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς ἀρχομένους καὶ ἡμῶν αὐτῶν πειθηνίως P. 25πρὸς τοὺς ἡγουμένους ἔχοντων τοὺς τεταγμένους 856. διέποντας καθ' ἣν ἐνεχειρίσθησαν τάξιν ἐκ Θεοῦ. Ποτ. θεράποντες ἄρα καὶ θεραπευταὶ τοῦ Θεοῦ οἱ ἐλευθερικωτάτην καὶ βασιλικωτάτην θεραπείαν προσάγοντες τὴν διὰ τῆς Θεοσεβοῦς γνώμης τε καὶ 30γνώσεως.

§. 43. Πᾶς οὖν καὶ τόπος ἱερὸς τῷ ὄντι ἐν τῷ τὴν ἐπίνοιαν τοῦ Θεοῦ λαμβάνομεν καὶ χρόνος. ὅταν δὲ ὁ εὐπροαίρετος ὁμοῦ καὶ εὐχάριστος δι' εὐχῆς αἰτεῖται, ἀμγγέπη συνεργεῖ τι πρὸς τὴν λῆψιν 35ἀσμένως δι' ὧν εὐχεται τὸ ποθούμενον λαμβάνων. ἐπὰν γὰρ τὸ παρ' ἡμῶν εὐεπίφορον ὁ τῶν ἀγαθῶν

λάβοι δοτῆρ, ἀθρόα πάντα τῇ συλλήψει αὐτῆς ἐπε-
 ται τὰ ἀγαθὰ. ἀμέλει ἐξετάζεται διὰ τῆς εὐχῆς ὁ
 τρόπος, πῶς ἔχει πρὸς τὸ προσῆκον. εἰ δὲ ἡ φωνὴ
 καὶ ἡ λέξις τῆς νοήσεως χάριν δέδοται ἡμῖν, πῶς
 5 οὐκ αὐτῆς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ ἐπακούει ὁ θεός,
 ὅπου γε ἤδη ψυχὴ ψυχῆς καὶ νοῦς νοὸς ἐπαίει; ὅθεν
 τὰς πολυφώνους γλώσσας οὐκ ἀναμένει ὁ θεός κα-
 θάπερ οἱ παρὰ ἀνθρώπων ἐρμηνεῖς, ἀλλ' ἀπαξα-
 πλῶς ἀπάντων γνωρίζει τὰς νοήσεις, καὶ ὅπερ ἡμῖν
 10 ἡ φωνὴ σημαίνει, τοῦτο τῷ θεῷ ἡ ἔννοια ἡμῶν λα-
 λεῖ, ἣν καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας εἰς νόησιν ἤξουσιν
 ἠπίστατο. ἔξεστιν οὖν μηδὲ φωνῇ τὴν εὐχὴν παρα-
 πέμπειν συντεινοντα, μόνον δ' ἔνδοθεν, τὸ πνευ-
 ματικὸν πᾶν εἰς φωνὴν τὴν νοητὴν κατὰ τὴν ἀπε-
 15 κρίσαστον πρὸς τὸν θεὸν ἐπιστροφῆν. ἐπεὶ δὲ γε-
 νεθλίου ἡμέρας εἰκὼν ἡ ἀνατολὴ, κάκειθεν τὸ φῶς
 αὖξεται ἐκ σκοτόους λάμπαν τὸ πρῶτον, ἀλλὰ καὶ
 τοῖς ἐν ἀγνοίᾳ καλινδουμένοις ἀνέτειλε γνώσεως ἀλη-
 θείας ἡμέρα κατὰ λόγον τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν ἑωθι-
 20 νῆν ἀνατολὴν αἱ εὐχαί. ὅθεν καὶ τὰ παλαιάτα τῶν
 ἱερῶν πρὸς δύοσιν ἔβλεπεν, ἵνα οἱ ἀπαντιπρόσωπον P.
 τῶν ἀγαλμάτων ἰστάμενοι πρὸς ἀνατολὴν τρέπεσθαι 1857
 διδάσκωνται. κατευθυνθήτω ἡ προσευχὴ μου ὡς Pott
 θυμίαμα ἐνώπιόν σου, ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου θυ-
 25 σία ἐσπερινή" *) οἱ ψαλμοὶ λέγουσιν.

§. 44. Τοῖς μοχθηροῖς τοίνυν τῶν ἀνθρώπων
 ἡ εὐχὴ οὐ μόνον εἰς τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ εἰς σφᾶς
 αὐτοὺς βλαβερωτάτη. εἰ γοῦν καὶ ἅ φασιν εὐτυχί-
 ματα αἰτησάμενοι λάβοιεν, βλάβη λαβόντας ἀ-
 30 τοὺς ἀνεπιστήμονας τῆς χρήσεως αὐτῶν ὑπάρχοντας.
 οἱ μὲν γὰρ ἅ οὐκ ἔχουσιν εὐχονται κτήσασθαι, καὶ
 τὰ δοκοῦντα ἀγαθὰ, οὐ τὰ ὄντα, αἰτοῦνται. ὁ
 γνωστικὸς δὲ ὢν μὲν κέκτηται, παραμοιῆν, ἐπιδειύ-

*) Psalm. 141, 2.

τητα δὲ εἰς ἃ μέλλει ὑπερβαίνειν καὶ ἀϊδιότητα ὧν οὐ λήψεται αἰτήσεται. τὰ δὲ οὕτως ἀγαθὰ τὰ περὶ ψυχὴν εὐχεται εἶναι τε αὐτῷ καὶ παραμεῖναι. ταύτη οὐδὲ ὀρέγεται τινος τῶν ἀπόντων ὀρκοῦμενος τοῖς ἑπαροῦσιν. οὐ γὰρ ἑλλιπὴς τῶν οἰκείων ἀγαθῶν, ἱκανὸς ὧν ἤδη ἑαυτῷ ἐκ τῆς θείας χάριτός τε καὶ γνώσεως, ἀλλὰ αὐτάρκης μὲν γενόμενος, ἀνευθεὴς δὲ τῶν ἄλλων, τὸ παντοκρατορικὸν δὲ βούλημα ἐγνωκῶς καὶ ἔχων ἅμα καὶ εὐχόμενος προσεχῆς τῇ παν-
P. σφενεῖ δυνάμει γενόμενος πνευματικὸς εἶναι σπουδά-
308.σας διὰ τῆς ἀορίστου ἀγάπης ἠνωταί τῷ πνεύματι.
Sylb. οὕτως ὁ μεγαλόφρων ὁ τὸ πάντων τιμιώτατον ὁ τὸ πάντων ἀγαθώτατον κατὰ τὴν ἐπιστήμην κεκτημένος εὐθικτος μὲν κατὰ τὴν προσβολὴν τῆς θεωρίας, ἔμ-
15.μονον δὲ τὴν τῶν θεωρητικῶν δυνάμιν ἐν τῇ ψυχῇ κεκτημένος, τουτέστι τὴν διορατικὴν τῆς ἐπιστήμης δριμύτητα. ταύτην δὲ ὡς ἐνὶ μάλιστα βίβζεται κτή-
P. σασθαι τὴν δυνάμιν ἐγκρατῆς γενόμενος τῶν ἀντι-858. στρατενομένων τῷ νῷ καὶ τῇ μὲν θεωρίᾳ ἀδιαλεί-
Pott. 20.πτως προσεδρεύων, τῇ ἐφεκτικῇ δὲ τῶν ἡδέων καὶ τῇ κατορθωτικῇ τῶν πρακτέων ἐγγυμνασάμενος ἀσκήσει πρὸς τούτοις ἐμπειρία πολλῇ χρησάμενος, τῇ κατὰ τὴν μάθησίν τε καὶ τὸν βίον, παρρησίαν ἔχει, οὐ τὴν ἀπλῶς οὕτως ἀθυρόγλωσσον δυνάμιν, δύνα-
25.μιν δὲ ἀπλῶ λόγῳ χρωμένην μηδὲν τῶν λεχθῆναι δυναμένων κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν, ἐφ' ὧν μάλιστα χρῆ, ἐπικρουπομένην μήτε διὰ χάριν μήτε διὰ φόβον ἀξιολόγως.

§. 45. Ὁ γοῦν τὰ περὶ Θεοῦ διεληφώς πρὸς
30.αὐτῆς τῆς ἀληθείας χοροῦ μυστικοῦ λόγῳ τῷ προ-
τρέποντι τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς κατ' ἀξίαν αὐτὴν
τε καὶ τὰ ἀπ' αὐτῆς ἐνδεικνυμένων, χρῆται μετὰ
διάρματος ἐνθέου τῆς εὐχῆς τοῖς νοητοῖς καὶ πνευ-
ματικοῖς ὡς ἐνὶ μάλιστα γνωστικῶς οἰκειούμενος.
35.θεν ἡμεροῦς καὶ πρῶτος αἰεὶ, εὐπρόσιτος, εὐαπάντη-

τος, ἀνεξίκακος, εὐγνώμων, εὐσυνείδητος, ἀσθη-
 ρὸς οὗτος ἡμῖν, ἀσθηρὸς οὐκ εἰς τὸ ἀδιάφθορον
 μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἀπείραστον. οὐδαμῆ γὰρ
 ἐνδόσιμον οὐδὲ ἀλώσιμον ἠδονῆ τε καὶ λύπη τὴν
 5 ψυχὴν παρίστησιν, δικαστὴς ἔαν ὁ λόγος καλῆ ἀκλι-
 νῆς γενόμενος μηδ' ὅτιοῦν τοῖς πάθεσι χαριζόμενος,
 ἀμεταστάτῳ ἢ πέφυκεν τὸ δίκαιον πορεύεσθαι βα-
 δίζων, πεπεισμένος εὖ μάλ᾽ ἀπαγκάλως διοικεῖσθαι
 τὰ πάντα καὶ εἰς τὸ ἄμεινον ἀεὶ τὴν προκοπὴν προ-
 10ιέναι ταῖς ἀρετῆν ἐλομέναις ψυχαῖς ἔστ' ἂν ἐπ' αἰ-
 τὸ ἀφίκωνται τὸ ἀγαθόν, ἐπὶ προθύροις ὡς εἰπεῖν
 τοῦ πατρὸς προσεχεῖς τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ γενόμεναι.
 οὗτος ἡμῖν ὁ γνωστικὸς ὁ πιστὸς, ὁ πεπεισμένος
 ἄριστα διοικεῖσθαι τὰ κατὰ τὸν κόσμον. ἀμέλει πᾶ-
 15σιν εὐαρεστεῖται τοῖς συμβαίνουσιν.

§. 46. Εὐλόγως οὖν οὐδὲν ἐπιζητεῖ τῶν κατὰ
 τὸν βίον εἰς τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν οὐδ' ὅτιοῦν πε-
 πεισμένος ὡς ὁ τὰ πάντα εἰδὼς θεὸς ὃ τι ἂν συμφέρῃ
 καὶ οὐκ αἰτουμένοις τοῖς ἀγαθοῖς χορηγεῖ. καθάπερ
 20 γὰρ οἶμαι τῷ τεχνικῷ τεχνικῶς καὶ τῷ ἐθνικῷ ἐθνι-
 κῶς, οὕτω καὶ τῷ γνωστικῷ γνωστικῶς ἕκαστα ἀποδί-
 δοται. καὶ ὁ μὲν ἐξ ἐθνῶν ἐπιστρέφων τὴν πίστιν, ὁ δὲ P
 εἰς γνῶσιν ἐπαναβαίνων τῆς ἀγάπης τὴν τελειότητα 859
 αἰτήσεται. κορυφαῖος δ' ἤδη ὁ γνωστικὸς θεωρίαν P
 25 οὐχέτι αὖξιν τε καὶ παραμένειν καθάπερ ὁ κοινὸς
 ἄνθρωπος τὸ συνεχὲς ὑγιαίνειν. ναὶ μὴν μηδὲ ἀπο-
 πεσεῖν ποτὲ τῆς ἀρετῆς αἰτήσεται συνεργῶν μάλιστα
 πρὸς τὸ ἄπτωτος διαγενέσθαι. οἶδεν γὰρ καὶ τῶν
 ἀγγέλων τινὰς ὑπὸ ῥαθυμίας ὀλισθήσαντας ἀθίς
 30 χαμαὶ μηδέπω τέλει εἰς τὴν μίαν ἐκείνην ἕξιν ἐκ
 τῆς εἰς τὴν διπλὴν ἐπιτηδειότητος ἐκθλίψαντας
 ἑαυτούς. τῷ δὲ ἐνθένδε εἰς γνῶσεως ἀκρότητα καὶ
 τὸ ἐπαναβεβηκὸς ὕψος ἀνδρὸς ἐντελοῦς γεγιμνασμέ-
 νῳ προόδου τὰ κατὰ χρόνον καὶ τόπον ἅπαντα
 35 ἀμεταπτώτως βιοῦν ἐλομένῳ καὶ ἀσκοῦντι διὰ τὴν
 τῆς γνώμης πάντοθεν μονότονον ἐδραιότητα, ὅσοις

δὲ βριθουσα τις ἔτι ὑπολείπεται γωνία κάτω ῥέπουσα καὶ κατασπᾶται τὸ διὰ τῆς πίστεως ἀναγόμενον. τῷ ἄρα ἀναπόβλητον τὴν ἀρετὴν ἀσκήσει γνωστικῆ πεποιημένῳ φρυσιοῦται ἢ ἕξις, καὶ καθάπερ τῷ λίθῳ τὸ βάρος, οὕτως τοῦδε ἢ ἐπιστήμη ἀναπόβλητος οὐκ ἀκουσίως, ἀλλ' ἐκουσίως, δυνάμει λογικῆ καὶ γνωστικῆ καὶ προνοητικῆ καθίσταται.

§. 47. Ἐπὶ δὲ τὸ μὴ ἀποβληθῆναι δι' εὐλαβείας ἀναπόβλητον γίνεται, τῆς μὲν εὐλαβείας πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, τῆς δὲ εὐλογιστίας πρὸς τὸ ἀναπόβλητον τῆς ἀρετῆς ἀνθίσταται. ἡ γνῶσις δὲ ἔοικεν τὴν εὐλογιστίαν παρέχειν διορᾶν διδάσκουσα τὰ βοηθεῖν πρὸς τὴν παραμονὴν τῆς ἀρετῆς δυνάμενα. μέγιστον ἄρα ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ. διὸ καὶ ταύτη 15 σῶζεται τὸ ἀναπόβλητον τῆς ἀρετῆς. ὁ δὲ ἐγνωκὸς τὸν Θεὸν ὅσιος καὶ εὐσεβῆς. μόνος ἄρα ὁ γνωστικὸς εὐσεβῆς ἡμῖν εἶναι δέδεικται. οὗτος χαίρει μὲν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς, γέγηθεν δὲ ἐπὶ τοῖς ἐπηγγελμένοις, ὡς ἤδη παροῦσιν. οὐ γὰρ λέληθεν αὐτὸν ὡς ἂν ἀπόντα ἔτι δι' ὧν ἔγνω φθάσας οἷά 20 ἔστιν. τῇ γνώσει οὖν πεπεισμένος καὶ ὡς ἔστιν ἕκαστον τῶν μέλλοντων κέκτηται τοῦτο. τὸ γὰρ ἐνδεές καὶ ἐπιδεές πρὸς τὸ ἐπιβάλλον μειρεῖται. εἰ γοῦν σοφίαν κέκτηται καὶ Θεῖον ἢ σοφία ὁ ἀνευθεοῦς μετέτεχων ἀνευθεὴς εἴη ἂν. οὐ γὰρ ἡ τῆς σοφίας μετὰδοσις κινούντων καὶ ἰσχόντων ἀλλήλους τῆς τε ἐνεργείας καὶ τοῦ μετίσχοντος γίνεται οὐδὲ ἀφαιρουμένου τινὸς οὐδὲ ἐνδεοῦς γινομένου. ἀμείωτος δ' οὖν ἡ ἐνέργεια δι' αὐτῆς τῆς μεταδόσεως δείκνυται. P. 30 οὕτως οὖν πάντα ἔχει τὰ ἀγαθὰ ὁ γνωστικὸς ἡμῖν 860. κατὰ τὴν δύναμιν, οὐδέπω δὲ καὶ κατὰ τὸν ἀρι-Ροι. Θμὸν, ἐπεὶ κἂν ἀμετάθετος ἦν κατὰ τὰς ὀφειλομένας ἐνθέους προκοπὰς τε καὶ διοικήσεις.

§. 48. Τούτῳ συλλαμβάνει καὶ ὁ Θεὸς προσε- 35 χειστέρα τιμήσας ἐπισκοπῆ. ἡ γὰρ οὐχὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν χάριν καὶ εἰς τὴν τούτων κτῆσιν καὶ ἀφέ-

λειαν, μᾶλλον δὲ σωτηρίαν τὰ πάντα γέγονεν; οὐκ οὖν ἀφέλοιτο τούτους τὰ δι' ἀρετὴν, δι' οὓς τὰ γεγονότα. δῆλον γὰρ ὡς τὴν φύσιν αὐτῶν τὴν ἀγαθὴν καὶ τὴν P. προαίρεσιν τὴν ἁγίαν τιμῶμενός τε καὶ τοῖς εὖ βιοῦν
 309. ἐπανηρημένοις ἰσχὺν πρὸς τὴν λοιπὴν σωτηρίαν ἐμ-
 Syll. πνεῖ, τοῖς μὲν προτρέπων μόνον, τοῖς δὲ ἀξίοις γε-
 νομένοις ἐξ-ἑαυτῶν καὶ συλλαμβανόμενος· ἐπιγενη-
 ματικὸν γὰρ ἅπαν τῷ γνωστικῷ τὸ ἀγαθόν, εἴ γε
 δὴ τὸ τέλος ἐστὶν αὐτῷ ἐπίστασθαι καὶ πράσσειν
 10 ἐπιστημόνως ἕκαστον. ὡς δὲ ὁ ἰατρός ὑγίαν παρέ-
 χεται τοῖς συνεργοῦσι πρὸς ὑγίαν, οὕτως καὶ ὁ
 θεὸς τὴν αἰδίου σωτηρίαν τοῖς συνεργοῦσι πρὸς γνῶ-
 σίν τε καὶ εὐπραγίαν, σὺν δὲ τῷ ποιεῖν ὄντων ἐφ'
 ἡμῖν ἃ προστάττουσιν αἱ ἐπιτολαὶ καὶ ἡ ἐπαγγελία
 15 τελειοῦται. καὶ μὴ δοκεῖ κάκῃ καλῶς παρὰ τοῖς
 Ἕλλησι λέγεσθαι· ἀθλητὴς τις οὐκ ἀγεννὴς ἐν τοῖς
 πάλαι πολλῷ τῷ χρόνῳ τὸ σωματίον εὖ μάλα πρὸς
 ἀνδρείαν ἀσκήσας εἰς Ὀλύμπι' ἀναβὰς εἰς τοῦ Πισ-
 σαίου Διὸς τὸ ἀγαλμα ἀποβλέψας· εἰ πάντα', εἰ-
 20 πεν, ὦ Ζεῦ δεόντως μοι τὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα παρε-
 σκεύαυται, ἀπόδος φέρων δικαίως τὴν νίκην ἐμῶν.
 ὣδε γὰρ καὶ τῷ γνωστικῷ ἀνεπιλήπτως καὶ εὐσυνει-
 δήτως τὰ παρ' ἑαυτὸν πάντα ἐκπεληρωκότι εἰς τε
 τὴν μάθησιν εἰς τε τὴν συνίσκησιν εἰς τε τὴν εὖ-
 25 ποιάν καὶ εἰς τὴν εὐαρέστησιν τῷ θεῷ τὸ πᾶν συν-
 αιρεῖται πρὸς τὴν τελειότητα τὴν σωτηρίαν. ταῦτ'
 οὖν ἀπαιτεῖται παρ' ἡμῶν τὰ ἐφ' ἡμῖν καὶ τῶν
 πρὸς ἡμᾶς ἀνηρόντων παρόντων τε καὶ ἀπόντων
 αἰρεσίς τε καὶ πόθος καὶ κτήσις καὶ χοῖσις καὶ
 30 διαμονή.

§. 49. Διὸ καὶ ἄχρυστον τὴν ψυχὴν ἔχειν χρῆ
 καὶ ἀμίαντον εἰλικρινῶς τὸν προσομιλοῦντα τῷ θεῷ,
 μάλιστα μὲν ἀγαθὸν τελείως ἑαυτὸν ἐξιργασμένον,
 εἰ δὲ μὴ, καὶ ἄν προκόπτοιντα ἐπὶ τὴν γνῶσιν καὶ ἐφιέ-
 35 μενον αὐτῆς, τῶν δὲ τῆς κακίας ἔργων τέλειον ἀπε-
 σπασμένον, ἀλλὰ καὶ τὰς εὐχὰς ἀπάσας ἐπιεικῶς

ἄμα καὶ μετ' ἐπεικῶν ποιῆσθαι πρόπον ἔστιν, σφα-
 λερὸν γὰρ τοῖς ἑτέρων ἁμαρτήμασι συνεπιγράφεσθαι.
 περὶ τούτων ἄρα ὁ γνωστικὸς καὶ συνεύξεται τοῖς
 καινότερον πεπιστευκόσι περὶ ὧν καὶ συμπρόττειν
 σκαθῆκει, ἅπας δὲ ὁ βλος αὐτοῦ πεινήγυρις ἀγία.
 αὐτίκα θυσίαι μὲν αὐτῷ εὐχαί τε καὶ αἶνοι καὶ αἶ
 πρὸ τῆς ἐστίασεως ἐντεύξεις τῶν γραφῶν, ψαλμοὶ P.
 δὲ καὶ ἔμνοι παρὰ τὴν ἐστίασιν πρό τε τῆς κοίτης, 861.
 ἀλλὰ καὶ νύκτωρ εὐχαί πάλιν. διὰ τούτων ἑαυτὸν Ρου.
 10 ἔνοποιεῖ τῷ θεῷ χορῶ ἐκ τῆς συνεχοῦς μνήμης εἰς
 ἀείμνηστον θεωρίαν ἐντεταγμένος. τί δ'; οὐ καὶ
 τὴν ἄλλην θυσίαν τὴν κατὰ τοὺς δεομένους ἐπί-
 δοσίην καὶ δογμάτων καὶ χρημάτων γινώσκει; καὶ
 μάλα. ἀλλὰ τῇ διὰ στόματος εὐχῇ οὐ πολυλόγω
 15 χρῆται παρὰ τοῦ κυρίου καὶ ἂ χρῆ αἰτεῖσθαι μα-
 θῶν. ἐν παντὶ ταύτην τόπῳ, οὐκ ἄντικρυς δὲ οὐδὲ
 ἐμφανῶς τοῖς πολλοῖς εὐξεται, ὁ δὲ καὶ περιπάτω
 χρώμενος καὶ ὁμιλίᾳ καὶ ἡσυχίᾳ καὶ ἀναγιώσει καὶ
 20 τοῖς ἔργοις τοῖς κατὰ λόγον κατὰ πάντα τρόπον εὐ-
 25 χεται, κἂν ἐν αὐτῷ τῷ ταμιεῖῳ τῆς ψυχῆς ἐνοηθῆ
 μόνον καὶ ἀλαλήτοις στεναγμοῖς ἐπικαλέσῃται τὸν
 πατέρα, ὁ δὲ ἐγγὺς καὶ ἔτι λαλοῦντος πάρεστιν.
 τριῶν δ' ὄντων πάσης πράξεως τελῶν διὰ μὲν τὸ
 καλὸν καὶ τὸ συμφέρον πάντα ἐνεργεῖ, τὸ δὲ ἐπι-
 30 τελεῖν διὰ τὸν δύσοιστον κοινὸν βίον διώκουσιν κα-
 ταλιμπάνει.

Cap. VIII.

§. 60. Πολλοῦ γε δεῖ τὸν ἐν τοιαύτῃ εὐσεβείᾳ
 ἐξεταζόμενον πρόχειρον εἶναι περὶ τε τὸ ψεύσασθαι
 περὶ τε τὸ ὁμῶσαι. ὄρκος μὲν γὰρ ἔστιν ὁμολογία
 30 καθοριστικὴ μετὰ προσπαρρηλῆφews θείας. ὁ δὲ
 ἅπαξ πιστὸς πῶς ἂν ἑαυτὸν ἄπιστον παρούσχοι, ὡς
 καὶ ὄρκον δεῖσθαι, οἷχι δὲ ἐμπέδως καὶ καθωρισμέ-
 νως ὄρκον εἶναι τούτῳ ἰὸν βίον; ἔη τε καὶ πολιτεί-

ται καὶ τὸ πιστὸν τῆς ὁμολογίας ἐν ἀμεταπτώτῳ
καὶ ἐδραίῳ δείκνυσι βίῳ τε καὶ λόγῳ. εἰ δὲ ἐν τῇ
κρίσει τοῦ δρωῦτος καὶ λαλοῦντος τὸ ἀδικεῖν, οὐχὶ
δὲ ἐν τῷ πάθει κεῖται τοῦ διακονουμένου οὔτε ψεύ-
5 σεται οὔτε ἐπιορκήσει ὡς ἀδικῶν τὸ θεῖον, τοῦτο
φύσει ἀβλαβὲς ὑπάρχειν εἰδώς, ἀλλ' οὐδὲ διὰ τὸν
πλησίον ψεύσεται ἢ παραβήσεται τι, ὃν γε ἀγαπᾶν
μεμάθηκεν, κἄν μὴ συνήθης τυγχάνῃ. δι' ἑαυτὸν
δὲ ἄρ' ἔτι μᾶλλον οὔτε ψεύσεται οὔτε ἐπιορκήσει,
10 εἰ' γε ἑκῶν οὐκ ἂν ποτε ἀδικος εἰς ἑαυτὸν εὐρεθῆῃ.
ἀλλ' οὐδὲ οἴεται ἐπὶ μὲν τῆς συγκαταθέσεως μόνον
τὸ „καὶ” *), ἐπὶ δὲ τῆς ἀρνήσεως τὸ „οὐ” **)
προελόμενος τάσσειν ἐπίορκημα. ὁμνῆναι γάρ ἐστι P.
τὸ ὄρκον ἢ ὡς ἂν ὄρκον ἀπὸ διανοίας προσφέρει-862.
15 σθαι παραστατικῶς. Pott.

§. 51. Ἀρκεῖ τοίνυν αὐτῷ ἦτοι τῇ συγκαταθέ-
σει ἢ τῇ ἀρνήσει προσθεῖναι τὸ ἀληθῶς λέγω εἰς
παράστασιν τῶν μὴ διορώντων αὐτοῦ τὸ βέβαιο
τῆς ἀποκρίσεως. ἔχειν γὰρ οἶμαι χρῆ πρὸς μὲν τοὺς
20 ἔξω τὸν βίον ἀξιόπιστον, ὡς μηδὲ ὄρκον αἰτεῖσθαι,
πρὸς ἑαυτὸν δὲ καὶ τοὺς συνιέντας εὐγνωμοσύνην,
ἣτις ἐστὶν ἐκούσιος δικαιοσύνη. αὐτίκα εὐορκος μὲν
οὐ μὴν εἰεπίφορος ἐπὶ τὸ ὁμνῆναι ὁ γνωστικὸς ὁ γε
σπανίως ἐπὶ τὸ ὁμνῆναι ἀφικνούμενος, οὔτως μὲν-
25 τοι ὡς ἔφαμεν. καίτοι τὸ ἀληθεύειν κατὰ τὸν ὄρκον
μετὰ συμφωνίας τῆς κατὰ τὸ ἀληθὲς γίνεται. τὸ
εὐρεῖν οὖν συμβαίνει κατὰ τὴν κατόρθωσιν τὴν ἐν
τοῖς καθήκονσιν. ποῦ τοίνυν ἔτι τοῦ ὄρκου χρεία
τῷ κατὰ ἄκρον ἀληθείας βιοῦντι; ὁ μὲν οὖν μηδὲ
30 ὁμνὸς πολλοῦ γε δεῖ ἐπιορκήσει, ὁ δὲ μηδὲν παρα-
βαίνων τῶν κατὰ τὰς συνθήκας οὐδ' ἂν ὁμῶσαι πώ-
ποτε, ὅπου γε τῆς τε παραβάσεως καὶ τῆς ἐπιτελέ-
σεως ἐν τοῖς ἔργοις ἢ κύρωσις, ὡσπερ ἀμέλει τὸ
ψεύδεσθαι καὶ τὸ ψευδορκεῖν, ἐν τῷ λέγειν καὶ τὸ
ὁμνῆναι παρὰ τὸ καθήκον. ὁ δὲ δικαίως βιοὺς μη-

*) 1 Matth. 5, 38.

**) Iacob. 5, 12.

δὲν παραβαίνων τῶν καθηκόντων, ἔνθα ἡ κρίσις ἢ
 τῆς ἀληθείας ἐξετάζεται, τοῖς ἔργοις εἰορκεῖ. πα-
 P. ρέλκει τοίνυν αὐτῷ τὸ κατὰ τὴν γλῶτταν μαρτύριον.
 310. πεπεισμένος οὖν πάντῃ τὸν θεὸν εἶναι πάντοτε καὶ
 Sylb αἰδούμενος μὴ ἀληθεῖν ἀνάξιόν τε αὐτοῦ καὶ
 ψεύδεται γινώσκων τῇ συνειδήσει τῇ θείᾳ καὶ
 τῇ ἑαυτοῦ ἄρκεται μόναίς, καὶ ταύτῃ οὐ ψεύ-
 δεται οὔτε παρὰ τὰς συνθήκας τι ποιῆται, ταύτῃ
 10 γίνεται, ἵνα μὴ ψεύσῃται καὶ ἐναποθνήσκῃ τοῖς
 βασάνοις.

Cap. IX.

§. 52. Πλεῖον δέ τι καὶ μᾶλλον ἐπιτείνει το
 γνωστικὸν ἀξίωμα ὃ τὴν προστασίαν τῆς τῶν ἐτέ-
 ρων διδασκαλίας ἀναλαβὼν τοῦ μεγίστου ἐπὶ γῆς
 15 ἀγαθοῦ τὴν οἰκονομίαν λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ἀναδεξά-
 μενος, δι' ἧς πρὸς τὸ θεῖον συνάγειν τε καὶ κοι-
 νωνίαν ἐμμεσιτεύει. ὡς δὲ οἱ τὰ ἐπίγεια θρησκεί-
 οντες τοῖς ἀγάλμασι καθάπερ ἐπαῖουσι προσεύχονται
 τὰς βεβαίας ἐπὶ τούτων τιθέμενοι συνθήκας, οὕτως
 20 ἐπὶ τῶν ἐμφύχων ἀγαλμάτων τῶν ἀνθρώπων ἢ με-
 γαλοπρέπεια τοῦ λόγου ἢ ἀληθῆς πρὸς τοῦ ἀξιοπί-
 στου παραλαμβάνεται διδασκάλου καὶ ἢ εἰς τούτους
 εὐεργεσία εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται τὸν κύριον, οὗ κατ'
 εἰκόνα παιδεύων ὃ τῷ ὄντι ἄνθρωπος δημιουργεῖ καὶ P.
 25 μεταρροθμίζει καινίζων εἰς σωτηρίαν τὸν κατηχούμε-863.
 νον ἄνθρωπον, ὡς γὰρ τὸν σίδηρον Ἄρην προσαγο-
 ρεῖουσιν Ἕλληνες καὶ τὸν οἶνον Διόνυσσον κατὰ τινα
 ἀναφορὰν, οὕτως ὁ γνωστικὸς ἰδίαν σωτηρίαν ἡγού-
 μενος τὴν τῶν πέλας ἀφέλειαν ἀγαλμα ἐμφυχον εἰ-
 30 κότως ἂν τοῦ κυρίου λέγοιτο, οὐ κατὰ τὴν τῆς μορ-
 φῆς ιδιότητα, ἀλλὰ κατὰ τὸ τῆς δυνάμεως σύμβολον
 καὶ κατὰ τὸ τῆς κηρύξεως ὁμοίωμα.

§. 53. Πάν ἄρα ὅτιπερ ἂν ἐν νῶ, τοῦτο καὶ ἐπὶ γλώσσης φέροι, πρὸς τοὺς ἐπάτειν ἀξιόους ἐκ τῆς συγκαταθέσεως καὶ ἀπὸ γνώμης λέγων ἅμα καὶ βίους. ἀληθῆ τε γὰρ φρονεῖ ἅμα καὶ ἀληθεύει, πλὴν εἰ μὴ ὅποτε ἐν θεραπείας μέρει, καθάπερ ἰατρός πρὸς νοσοῦντας ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν καμνόντων ψεύσεται ἢ ψεῦδος ἔρει κατὰ τοὺς σοφιστάς. αὐτίκα Τιμόθεον ὁ γενναῖος περιέτεμεν ἀπόστολος κεκραγῶς καὶ γραφῶν· περιτομὴν *) τὴν χειροποίητον οὐδὲν ὠφελοεῖν, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀθρόως ἀποσπῶν τοῦ νόμου πρὸς τὴν ἐκ πίστεως τῆς καρδίας περιτομὴν ἀφηνιάζοντας ἔτι τοῖς ἀκροωμένους τῶν Ἑβραίων ἀποροῦν τῆς συναγωγῆς ἀναγκάσῃ συμπεριφερόμενος Ἰουδαίοις Ἰουδαῖος ἐγένετο, ἵνα πάντας κερδήσῃ **). ὁ 15 τοῖνυν μέχρι τῆς συμπεριφορᾶς διὰ τὴν τῶν πέλας σωτηρίαν συγκαταβαίνων ψιλῆς διὰ τὴν τῶν δι' οὓς συμπεριφέρεται σωτηρίαν οὐδὲ μιᾶς ὑποκρίσεως διὰ τὸν ἐπηρτημένον τοῖς δικαίοις ἀπὸ τῶν ζηλούντων κίνδυνον μετέχων, οὗτος οὐδαμῶς ἀναγκάζεται, 20 ἐπὶ δὲ τῶν πλησίον ὠφελείᾳ μόνῃ ποιήσει τινὰ, ἃ οὐκ ἂν προηγουμένως αὐτῷπραχθεῖη, εἰ μὴ δι' ἐκείνους ποιοίῃ, οὗτος ἑαυτὸν ἐπιδίδωσιν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν γνωρίμων οὓς αὐτὸς ἐγέννησεν ἐν πίστει, εἰς ὑπόδειγμα τοῖς διαδέξασθαι τὴν ἄκραν Ρ. 25 οἰκονομίαν τοῦ φιλανθρώπου καὶ φιλοθέου παιδεύ-864. τοῦ δυναμένου εἰς παράστασιν τῆς ἀληθείας τῶν Ροιτ. λόγων εἰς ἐνέργειαν τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν κύριον· ἀδούλωτος οὗτος ἐν φόβῳ ἀληθῆς ἐν λόγῳ καρτερικὸς ἐν πόνῳ. μηδὲ ἐν τῷ προφορικῷ λόγῳ ψεύ-30 σασθαι θέλων ποτέ, κὰν τούτῳ τὸ ἀναμάρτητον πάντοτε κατορθῶν, ἐπεὶ τὸ ψεῦδος αὐτὸ ἄτε μετὰ τινος δόλου εἰρημένον οὐκ ἀργός ἐστι λόγος, ἀλλ' εἰς κακίαν ἐνεργεῖ.

§. 54. Πάντιθεν ἄρα μαρτυρεῖ τῇ ἀληθείᾳ

*) Roman. 2, 25. Ephes. 2, 11. **) 1 Corinth. 9, 19 sq.

μόνος ὁ γνωστικός καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ. αἰὲν γὰρ κατορθοῖ ἐν πᾶσι πάντως καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν πράξει καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐννοίᾳ. αὐτὴ μὲν οὖν ὡς ἐν ἐπιδρομῇ φάναι ἢ τοῦ Χριστιανοῦ Θεοσέβεια. εἰ δὲ ἡκαθηκόντως ταῦτα ποιῆ καὶ κατὰ λόγον τὸν ὁρθόν, εὐσεβῶς ποιῆ καὶ δικαίως. εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, μόνος ἂν εἴη τῷ ὄντι εὐσεβῆς τε καὶ δίκαιος καὶ Θεοσεβῆς ὁ γνωστικός. οὐκ ἄρα ἄθεος ὁ Χριστιανός. τουτὶ γὰρ ἦν τὸ προκείμενον ἐπιδείξαι τοῖς φιλοσόφοις ὥστε οὐδὲν κακὸν ἢ αἰσχρὸν, ὃ ἐστὶν ἄδικον, κατὰ μηδένα τρόπον ἐνεργήσῃ ποτέ. ἀκολουθῶς τοίνυν οὐδὲ ἄσεβεῖ, ἀλλ' ἢ μόνος τῷ ὄντι Θεοσεβεῖ, ὁσίως καὶ προσηκόντως τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν πανηγυμόνα καὶ βασιλέα καὶ παντοκράτορα, κατὰ 13τὴν ἀληθῆ Θεοσέβειαν ὁσίως προτρεπόμενος.

Cap. X.

§. 55. Ἔστιν γὰρ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἢ γνῶσις τελείωσις τις ἀνθρώπου, ὡς ἀνθρώπου, διὰ τῆς τῶν Θεῶν ἐπιστήμης συμπληρουμένη, κατὰ τε τὸν τρόπον καὶ τὸν βίον καὶ τὸν λόγον σύμφωνος καὶ ὁμόλογος ἑαυτῇ τε καὶ τῷ Θεῷ λόγῳ. διὰ ταύτης γὰρ τελειοῦται ἢ πίστις ὡς τελείου τοῦ πιστοῦ ταύτη μόνως γιγνομένου. πίστις μὲν οὖν ἐνδιόθετόν τι ἐστὶν ἀγαθὸν καὶ ἄνευ τοῦ ζητεῖν τὸν Θεὸν ὁμολογοῦσα εἶναι τοῦτον καὶ δοξάζουσα ὡς ὄντα. ἕθεν χρὴ ἀπὸ 25ταύτης ἀναγόμενον τῆς πίστεως καὶ ἀύξηθέντα ἐν αὐτῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ αὐτοῦ κομίσασθαι ὡς οἶόν τε ἐστὶν γνῶσιν. γνῶσιν δὲ σοφίας τῆς κατὰ διδασκαλίαν ἐγγινομένης διαφέρειν φαιμέν. ἢ μὲν γὰρ τί ἐστι γνῶσις τοῦτο πάντως καὶ σοφία τυγχάνουσι, ἢ δὲ τι σοφία οὐ πάντως γνῶσις. ἐν μόνῃ γὰρ τῇ τοῦ προφορικοῦ λόγου τὸ τῆς σοφίας ὄνομα φαντάζεται. πλὴν ἀλλὰ τὸ μὴ διστάσαι περὶ Θεοῦ, πιστεῖσαι δὲ θεμέλιος γνώσεως. ἄμφω δὲ ὁ Χριστὸς

ὅτε θεμέλιος ἢ τε ἐποικοδομή, δι' οὗ καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ τὰ
 τέλη. καὶ τὰ μὲν ἄκρα οὐ διδάσκεται ἢ τε ἀρχὴ καὶ τὸ
 τέλος, πιστις λέγω καὶ ἡ ἀγάπη, ἡ γνῶσις δὲ ἐκ
 παραδόσεως διαδιδόμενη κατὰ χάριν θεοῦ, τοὺς ἀξίους P.
 509 αὐτοὺς τῆς διδασκαλίας παρεχομένους, ὅσον 865.
 P. παρακαταθήκη ἐγχειρίζεται, ἀφ' ἧς τὸ τῆς ἀγάπης Pout.
 311. ἀξίωμα ἐκλάμπει ἐκ φωτὸς εἰς φῶς. εἴρηται γὰρ
 Sylb. "τῶ ἔχοντι προστεθήσεται" *), τῇ μὲν πίστει ἢ
 γνῶσις, τῇ δὲ γνώσει ἢ ἀγάπη, τῇ ἀγάπῃ δὲ ἢ κλη-
 1090 ρονομία.

§. 56. Γίνεται δὲ τοῦτο, ὁπόταν τις κρεμα-
 σθῇ τοῦ κυρίου διὰ τε πίστεως, διὰ τε γνώσεως, διὰ
 τε ἀγάπης καὶ συναραβῆ αὐτῷ ἔνθα ἐστὶν ὁ τῆς πί-
 στεως ἡμῶν καὶ ἀγάπης θεὸς καὶ φρονός, ὅθεν
 15 ἐπὶ τέλει ἢ γνῶσις παραδίδεται τοῖς εἰς τοῦτο ἐπι-
 τηδεῖσι καὶ ἐγκρίτοις διὰ τοῦ πλείονος παρασκευῆς
 καὶ προγυμνασίας δεῖσθαι καὶ πρὸς τὸ ἀκοῦν τῶν
 λεγομένων, καὶ εἰς καταστολὴν βίου καὶ εἰς τὸ ἐπὶ
 πλέον τῆς κατὰ νόμον δικαιοσύνης κατ' ἐπίστασιν
 20 πρὸς ἐληλυθέναι. αὕτη πρὸς τέλος ἄγει τὸ ἀτελεύτη-
 τον καὶ τέλειον προδιδάσκουσα τὴν ἐσομένην ἡμῖν
 κατὰ θεὸν μετὰ θεῶν δίαιταν ἀπολυθέντων ἡμῶν
 κολάσεως καὶ τιμωρίας ἀπάσης, ἃς ἐκ τῶν ἁμαρτη-
 μάτων εἰς παιδείαν ὑπομένομεν σωτήριον, μεθ' ἧν
 25 ἀπολύτρωσιν τὸ γέρας καὶ αἱ τιμαὶ τελειωθεῖσιν ἀπο-
 δίδονται πεπαυμένοις μὲν τῆς καθάρσεως, πεπαυμέ-
 νοις δὲ καὶ λειτουργίας τῆς ἄλλης, κἀν ἰαγία ἢ καὶ
 ἐν ἁγίοις, ἔπειτα καθαροῖς τῇ καρδίᾳ γενομένοις
 κατὰ τὸ προσεχὲς τοῦ κυρίου προσμένει τῇ θεωρίᾳ
 30 τῇ αἰδίῳ ἀποκατάστασις, καὶ θεοὶ τῶν προσηγορίαν
 κέκληνται οἱ σύνθρονοι τῶν ἄλλων θεῶν τῶν ὑπὸ
 τῷ σωτῆρι πρώτων τεταγμένων γενησόμενοι. τα-
 χεῖα τοίνυν εἰς κάθαρσιν ἢ γνῶσις καὶ ἐπιτήδειος εἰς
 τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον εἰς πρόσδεκτον μεταβολήν.

*) Luc. 19, 26.

§. 57. Ὁθεν καὶ ῥαδίως εἰς τὸ συγγενές τῆς
 ψυχῆς θεῖόν τε καὶ ἅγιον μετοικίξει καὶ διὰ τινος
 οἰκείου φωτὸς διαβιβάξει τὰς προκοπὰς τὰς μυστικὰς
 τὸν ἄνθρωπον, ἄχρις ἂν εἰς τὸν κορυφαῖον ἀποκα-
 5 στασθήσῃ τῆς ἀναπαύσεως τόπον τὸν καθαρὸν τῇ
 καρδίᾳ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐπιστημονικῶς καὶ
 καταληπτικῶς τὸν θεὸν ἐποπτεύειν διδάξασα. ἐν-
 ταῦθα γάρ που τῆς γνωστικῆς ψυχῆς ἡ τελείωσις
 πάσης καθάρσεώς τε καὶ λειτουργίας ὑπερβάσκει σὺν
 10 τῷ κυρίῳ γίνεσθαι, ὅπου ἐστὶν προσεχῶς ὑποτετα-
 γμένη. ἡ μὲν οὖν πίστις σύντομός ἐστιν, ὡς εἰπεῖν,
 τῶν κατεπειγόντων γνῶσις, ἡ γνῶσις δὲ ἀπόδειξις
 τῶν διὰ πίστεως παρειλημμένων ἰσχυρὰ καὶ βέβαιος P.
 15 διὰ τῆς κυριακῆς διδασκαλίας ἐποικοδομουμένη τῇ 866.
 15 πίστει εἰς τὸ ἀμετάπτωτον καὶ μετ' ἐπιστήμης καὶ Pου.
 καταληπτὸν παραπέμπουσα. καὶ μοι δοκεῖ πρώτη
 τις εἶναι μεταβολὴ σωτήριος ἢ ἐξ ἐθνῶν εἰς πίστιν
 ὡς προεῖπον, δευτέρα δὲ ἢ ἐκ πίστεως εἰς γνῶσιν,
 ἣ δὲ εἰς ἀγάπην περιουμένη. ἐνθένδε ἤδη φίλον
 20 φίλῳ τὸ γιγνώσκον τῷ γιγνώσκομένῳ παρίστησιν.
 καὶ τάχα ὁ τοιοῦτος ἐνθένδε ἤδη προλαβὼν ἔχει τὸ
 ἰσάγγελος εἶναι. μετὰ γοῦν τὴν ἐν σαρκὶ τελευταίαν
 ὑπεροχὴν αἰεὶ κατὰ τὸ προσῆκον ἐπὶ τὸ κρεῖττον με-
 ταβάλλων εἰς τὴν πατρῴαν ἀλλὴν ἐπὶ τὴν κυριακὴν
 25 ὄντως διὰ τῆς ἁγίας ἑβδομάδος ἐπείγεται μονῆν,
 ἐσόμενος ὡς εἰπεῖν φῶς ἐστὼς καὶ μένον ἰδίως, πάν-
 τη πάντως ἄτρεπτον.

§. 58. Ὁ πρῶτος τῆς κυριακῆς ἐνεργείας τρό-
 πος τῆς εἰρημένης ἡμῖν κατὰ τὴν θεοσέβειαν ἀμοι-
 30 βῆς. δεῖγμα πολλῶν ὅσων μαρτυρίων ὄντων παρα-
 στήσομαι ἐν κεφαλαιωδῶς πρὸς τοῦ προφήτου Δα-
 βὶδ ὡδὲ πως εἰρημένον. τίς ἀναβήσεται εἰς τὸ
 ὄρος τοῦ κυρίου; ἢ τίς στήσεται ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐ-
 τοῦ; ἀθῶος χερσὶ καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ὃς οὐκ
 35 ἔλαβεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ οὐδὲ ὤμοσεν
 ἐπὶ δόλῳ τῷ πλησίον αὐτοῦ, οὗτος λήψεται εὐλο-

γίαν παρὰ κυρίου καὶ ἐλεημοσύνην παρὰ Θεοῦ σω-
 τῆρος αὐτοῦ. αὕτη ἡ γενεὰ ζητούντων τὸν κύριον,
 ζητούντων τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ". συντό-
 μως οἶμαι τὸν γνωστικὸν ἐμήνησεν ὁ προφήτης·
 5κατὰ παραδρομὴν ὡς ἔοικεν ἡμῖν Θεὸν εἶναι τὸν
 σωτῆρα ἀπέδειξεν ὁ Δαβὶδ πρόσωπον αὐτὸν εἰπὼν
 τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ τὸν εὐαγγελισάμενον καὶ διδάξαντα
 περὶ τοῦ πνεύματος, διὸ καὶ ὁ ἀπόστολος „χαρα-
 κτῆρα τῆς δόξης τοῦ πατρὸς" **) τὸν υἱὸν προσεῖ-
 10πεν τὸν τὴν ἀλήθειαν περὶ τοῦ Θεοῦ διδάξαντα καὶ
 χαρακτηρίσαντα ὅτι Θεὸς καὶ πατὴρ εἷς καὶ μόνος
 ὁ παντοκράτωρ, „ὃν οὐδεὶς ἔγνω εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ
 ὃς ἐὰν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ" ***). ἕνα δὲ εἶναι τὸν
 Θεὸν διὰ τῶν ζητούντων τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Ἰα-
 15κώβ μεμήνηται, ὃν μόνον ὄντα Θεὸν πατέρα ἀγα-
 θὸν χαρακτηροῦσι ὁ σωτῆρ ἡμῶν καὶ Θεός. ἡ γενεὰ
 δὲ τῶν ζητούντων αὐτὸν τὸ γένος ἐστὶ τὸ ἐκλεκτὸν
 τὸ ζητητικὸν εἰς γνῶσιν.

§. 59. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀπόστολος φησιν·
 20 οὐδὲν ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκα-Ρ.
 λύψει ἢ ἐν γνώσει ἢ ἐν προφητείᾳ ἢ ἐν διδαχῇ" †). 867.
 καίτοι πρόσσεταί τινα καὶ πρὸς τῶν μὴ γνωστικῶν Ροι.
 ὀρθῶς, ἀλλ' οὐ κατὰ λόγον οἷον ἐπὶ ἀνδρείας. ἔνιοι γὰρ
 ἐκ φύσεως θυμοειδεῖς γενόμενοι εἶτα ἄνευ τοῦ λόγου
 25 τοῦτο θρέψαντες ἀλόγως ἐπὶ τὰ πολλὰ ὀρμῶσι καὶ
 ὅμοια τοῖς ἀνδρείοις δρῶσιν, ὥστε ἐνίοτε τὰ αὐτὰ
 κατορθοῦν οἷον βαναύσους ὑπομένειν ἐξόλως, ἀλλ'
 οὔτε ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας τῶ γνωστικῶ οὔτε καὶ
 τὸ αὐτὸ προθέμενοι, οὐδ' ἂν τὸ σῶμα ἅπαν ἐπιδί-
 30 δωσιν. ἀγάπην γὰρ οὐκ ἔχουσι κατὰ τὸν ἀπόστολον
 τὴν διὰ τῆς γνώσεως γεννωμένην. πᾶσα οὖν ἢ διὰ
 τοῦ ἐπιστήμονος πρῶξις εὐπραγία, ἢ δὲ διὰ τοῦ ἀνε-
 πιστήμονος κακοπραγία, κἂν ἔνστασιν σώζῃ, ἐπεὶ μὴ

*) Psalim. 34, 3—6.

**) Hebr. 1, 3.

***) Matth. 11, 27.

†) 1 Corinth. 14, 6.

ἐκ λογισμοῦ ἀνδρίζεται μηδὲ ἐπὶ τι χρήσιμον τῶν
 ἐπὶ ἀρετὴν καὶ ἀπὸ ἀρετῆς καταστρεφόντων τὴν προ-
 ἕξιν κατενθύνει. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλ-
 λων ἀρετῶν, ὥστε καὶ ἐπὶ θεοσεβείας ἀνάλογον. οὐ
 P.μόνον τοίνυν τοιοῦτος ἡμῖν κατὰ τὴν ὁσιότητα ὁ
 312.γνωστικὸς, ἀκόλουθα δὲ τῇ ἐπιστημονικῇ θεοσεβείᾳ
 Sylw.καὶ τὰ περὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν ἐπαγγέλματα. τὸν
 βίον γὰρ τοῦ γνωστικοῦ διαγράφει ἡμῖν πρόκειται
 τὰ νῦν, οὐχὶ τὴν τῶν δογμάτων θεωρίαν παρατί-
 10θεσθαι, ἣν ὕστερον κατὰ τὸν ἐπιβάλλοντα καιρὸν
 ἐκθησόμεθα σώζοντες ἅμα καὶ τὴν ἀκολουθίαν.

Cap. XI.

§. 60. Περὶ μὲν οὖν τῶν ὄλων ἀληθῶς καὶ
 μεγαλοπρεπῶς διαίληφεν, ὡς ἂν θεῖαν χωρήσας δι-
 δασκαλίαν. ἀρξάμενος γοῦν ἐκ τοῦ θαυμάζειν
 15την κτίσιν δεῖγμα τοῦ δύνασθαι λαβεῖν τὴν γνῶ-
 σιν κομίζων οἰκοθεῖν πρόθυμος μαθητῆς τοῦ κυρίου
 γίνεται, εἰθέως δὲ ἀκοῖσας θεὸν τε καὶ πρό-
 νοιαν ἐπίστευσεν ἕξ ὧν ἐθαύμασεν. ἐνθένδε οὖν
 δομῶμενος ἐκ παντὸς τρόπου συνεργεῖ πρὸς τὴν μά-
 20θησὶν πάντ' ἐκεῖνα ποιῶν, δι' ὧν λαβεῖν δυνήσεται
 τὴν γνῶσιν ὧν πόθει. πόθος δὲ κατὰ προκοπὴν πί-
 στεως ἅμα ζητήσῃ κραθεῖς συνίσταται, τὸ δ' ἐστίν,
 ἄξιον γενέσθαι τῆς τοσαύτης καὶ τηλικαύτης θεωρίας.
 οὕτως γένεσται τοῦ θελήματος τοῦ θεοῦ ὁ γνωστικὸς.
 25οὐ γὰρ τὰς ἀκοὰς, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν παρίστησι τοῖς
 ὑπὸ τῶν λεγομένων δηλουμένοις πράγμασιν. οὐσίας
 τοίνυν καὶ τὰ πράγματα αὐτὰ παραλαβὼν διὰ τῶν
 λόγων εἰκότως καὶ τὴν ψυχὴν ἐπὶ τὰ δέοντα ἄγει, P.
 τὸ "μὴ μοιχείσης, μὴ φονεύσης" *) ἰδίως ἐκλαμ-868.
 30βάναται ὡς εἰρηιαὶ τῷ γνωστικῷ, οὐχ ὡς παρὰ τοῖς ποι-
 ἄλλοις ὑπέλληπται.

§. 61. Πρόσεισιν οὖν ἐγγυμαζόμενος τῇ ἐπι-

*) Exod. 20, 15. 13.

στημονικῆ θεωρία εἰς τὸ ἐναγωνίσασθαι τοῖς καθολικώτερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον εἰρημένοις, εἰδὼς εὖ μάλα ὅτι „ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γινώσκει“ *) κατὰ τὸν προφήτην κύριός ἐστιν διὰ στόματος ἄνθρωπίνου κύριος ἐνεργῶν, ταύτη καὶ σὰρκα ἀνείληφεν. εἰκότως οὖν οὐδέποτε τὸ ἦδὺν πρὸ τοῦ συμφέροντος αἰρεῖται, οὐδ' ἂν προκαλῆται αὐτὸν κατὰ τινα περίστασιν προκαταληφθέντα ἑταιρικῶς ἐκβιαζομένη ὥραία γυνή, ἐπεὶ μηδὲ τὸν Ἰωσήφ παράγειν 10 τῆς ἐνοστάσεως ἰσχυσεν ἢ τοῦ δεσπότου γυνή, ἀπέδύσατο δὲ αὐτῇ πρὸς βίαν κατεχούσῃ τὸν χιτῶνα, γυμνὸς μὲν τῆς ἁμαρτίας γενόμενος, τὸ κόσμιον δὲ τοῦ ἴθους περιβαλλόμενος. εἰ γὰρ καὶ οἱ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμοὶ οὐχ ἑώρων, τοῦ Αἰγυπτίου λέγω, 15 τὸν Ἰωσήφ, ἀλλ' οἱ γε τοῦ παντοκράτορος ἐπεσκόπων. ἡμεῖς μὲν γὰρ τῆς φωνῆς ἀκούομεν καὶ τὰ σώματα θεωροῦμεν, ὁ θεὸς δὲ τὸ πρᾶγμα, ἀφ' οὗ φέρεται τὸ φωνεῖν καὶ βλέπειν, ἐξετάζει. ἀκολουθῶς ἄρα κἂν νόσος ἐλήῃ καὶ τι τῶν περιστατικῶν 20 τῷ γνωστικῷ καὶ δὴ μάλιστα ὁ φοβερώτατος θάνατος ἄτρεπτος μένει κατὰ τὴν ψυχὴν, πάντα εἰδὼς τὰ τοιαῦτα κίσεως ἀνάγκην εἶναι, ἀλλὰ καὶ οὕτως δυνάμει τοῦ θεοῦ φάρμακον γίνεσθαι σωτηρίας διὰ παιδείας τοὺς ἀπηνέστερον μεταρροθμιζόμενος ἐδερογε- 25 τοῦντα πρὸς τῆς ἀγαθῆς οὕτως κατ' ἀξίαν μεριζόμενα προνοίας.

§. 62. Χρῶμενος τοίνυν τοῖς κτιστοῖς ὁπόταν ἐρεῖ λόγος, εἰς ὅσον ἐρεῖ, κατὰ τὴν ἐπὶ τὸν κτίσαντα εὐχαριστίαν καὶ τῆς ἀπολαύσεως κύριος καθίσταται. οὐ μνησικακεῖ ποτέ, οὐ χυλεπαίνει οὐδενὶ κἂν μίσους ἄξιος τυγχάνῃ ἐφ' οἷς διαπραττεται. σέβει μὲν γὰρ τὸν ποιητὴν, ἀγαπᾷ δὲ τὸν κοινωνὸν τοῦ βίου οἰκτιρῶν καὶ ἱπερινχόμενος αὐτοῦ διὰ τὴν ἄγνοιαν αὐτοῦ, καὶ δὴ καὶ συμπάσχει τῷ σώματι

*) Psalm. 44, 10.

τῷ φύσει παθητῷ ἐνδεδεμένος, ἀλλ' οὐ πρωτοπα-
 θεῖ κατὰ τὸ πάθος, κατὰ γοῦν τὰς ἀκουσίους περι-
 στάσεις ἀνάγων ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν πόνων ἐπὶ τὰ οὐ-
 κεία οὐ συναποφέρεται τοῖς ἀλλοτρίοις αὐτοῦ, συμ-
 περιφέρεται δὲ τοῖς ἀναγκαίοις αὐτοῦ μόνον εἰς ὅσον
 ἀβλαβῆς τηρεῖται ἢ ψυχῇ, οὐ γάρ που ἐν ὑπολή-
 ψει, ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ δοκεῖν πιστὸς εἶναι βούλεται,
 γνώσει δὲ καὶ ἀληθείᾳ, ὃ ἔστιν ἐργῶ βεβαίῳ καὶ
 λόγῳ καὶ ἐνεργῶ. οὐκοῦν οὐ μόνον ἐπαινεῖ τὰ καλὰ,
 10 ἀλλὰ καὶ αὐτὸς βιάζεται εἶναι καλὸς ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ
 καὶ πιστοῦ δούλου μεταβαίνων δι' ἀγάπης εἰς φίλον
 διὰ τὸ τέλεον τῆς ἔξεως, ὃ ἐκ μαθήσεως τῆς ἀλη- P.
 θοῦς καὶ συνασκήσεως πολλῆς καθαρώς ἐκτήσατο. 869.

§. 63. Ὡς ἂν οὖν ἐπ' ἄκρον γνώσεως ἦκειν Pott.

15 βριαζόμενος τῷ ἦθει κεκοσμημένος τῷ σχήματι κατε-
 σταλμένος πάντα ἐκείνα ἔχων ὅσα πλεονεκτήματά
 ἔστιν τοῦ κατ' ἀλήθειαν γνωστικοῦ εἰς τὰς εἰκόνας
 ἀφορῶν τὰς καλὰς, πολλοὺς μὲν τοὺς κατωρθώκο-
 20 τας πρὸ αὐτοῦ πατριάρχας, παμπόλλους δὲ προφή-
 τας, ἀπίρους δ' ὅσους ἡμῖν ἀριθμῶ λογιζόμενος
 ἀγγέλους καὶ τὸν ἐπὶ πᾶσι κύριον τὸν διδάξαντα καὶ
 παροστήσαντα δυνατόν εἶναι τὸν κορυφαῖον ἐκεῖνον
 κτήσασθαι βίον, διὰ τοῦτο τὰ πρόχειρα πάντα τοῦ
 κόσμου καλὰ οὐκ ἀγαπᾷ, ἵνα μὴ καταμείνη χαμαὶ,
 25 ἀλλὰ τὰ ἐλπιζόμενα, μᾶλλον δὲ τὰ ἐγνωσμένα ἤδη,
 εἰς κατάληψιν δὲ ἐλπιζόμενα. ταύτη ἄρα τοὺς πό-
 νους καὶ τὰς βασάνους καὶ τὰς θλίψεις, οὐχ ὡς
 παρὰ τοῖς φιλοσόφοις οἱ ἀνδρεῖοι, ἐλπίδι τοῦ παύ-
 σασθαι μὲν τὰ ἐνεσιῶτα ἀλγεινὰ, αὐθις δὲ τῶν
 30 ἡδέων μετασχεῖν, ὑπομένει, ἀλλ' ἢ γνώσις αὐτῷ
 πείσμα βεβαίωτατον ἐνεγέννησεν τῆς τῶν μελλόντων
 ἐλπίδων ἀπολήψεως. διόπερ οὐ μόνον τῶν ἐνταῦθα
 κολάσεων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡδέων ἀπάντων καταφρο-
 35 νεῖ. φασὶ γοῦν τὸν μακάριον Πέτρον θιασάμενον
 αὐτοῦ γυναῖκα ἀγομένην τὴν ἐπὶ θάνατον ἠσθῆ-
 ναι μὲν τῆς κλήσεως χάριν καὶ τῆς εἰς οἶκον ἀνακα-

μιδῆς, ἐπιφωνῆσαι δὲ εὖ μάλα προτροπικῶς τε καὶ παρακλητικῶς ἐξ ὀνόματος προσειπόντα· μεμνήσθω αὐτῆ τοῦ κυρίου.

§. 64. Τοιοῦτος ἦν ὁ τῶν μακαρίων γάμος, καὶ ἡ μέχρι τῶν φιλότατων τελεία διάθεσις. ταύτη P. καὶ ὁ ἀπόστολος· “ὁ γάμων”, φησὶν, “ὡς μὴ γα-313. μῶν” *), ἀπροσπᾶθῆ τὸν γάμον ἀξιῶν εἶναι καὶ Syll. ἀπερίσπαστον τῆς πρὸς τὸν κύριον ἀγάπης, ἧς ἔχισθαι ἀποδημούση τοῦ βίου πρὸς τὸν κύριον 10 τῆ γυναικὶ ὁ τῷ ὄντι ἀνὴρ παρήνευσεν. ἄρ’ οὐ πρόδηλος ἦν ἡ πίστις αὐτοῖς τῆς μετὰ θάνατον ἐλπίδος τοῖς καὶ ἐν αὐταῖς τῶν κολάσεων ταῖς ἀκμαῖς εὐχαριστοῦσι τῷ θεῷ; βεβαίαν γὰρ οἶμαι τὴν πίστιν ἐκέκτηντο, ἧ κατηκολούθουν πισταὶ καὶ ἐνέργειαι. 15 ἔστιν οὖν ἐν πάσῃ περιστάσει ἐρωσμένη τοῦ γνωστικοῦ ἢ ψυχῆ, οἷον ἀθλητοῦ τὸ σῶμα ἐν ἄκρα εὐεξία καὶ ῥώμῃ καθεστηκυῖα. εὐβούλος μὲν γὰρ ὑπάρχει περὶ τὰ ἀνθρώπων τῷ δικαίῳ τὸ πρακτέον γνωματεύουσα τὰς ἀρχὰς θεόθεν ἄνωθεν καὶ πρὸς 20 τὴν θεῖαν ἕξομοίωσιν προύττητα ἡδονῶν καὶ λυπῶν P. σωματικῶν περιπεποιημένη, κατεξανίσταται δὲ τῶν 870. φόβων εὐθάρσως καὶ πεποιθῶς τῷ θεῷ. ἀτέχνως Pott. οὖν ἐπίγειος εἰκὼν θείας δυνάμεως ἢ γνωστικῆ ψυχῆ τελεία ἀρετῆ κεκοσμημένη ἐκ πάντων ἅμα τού- 25 των φύσεως ἀσκήσεως λόγου συννηρημένου. τοῦτο τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς κειὸς γίνεται τοῦ ἀγίου πνεύματος, ὅταν διάθεσιν ὁμολογουμένην τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ πάντα κτήσῃται τὸν βίον.

§. 65. Ὁ τοιοῦτος ἄρα κατεξανίσταται παντὸς 30 φόβου, παντὸς δεινοῦ, οὐ μόνον θανάτου, ἀλλὰ καὶ πενίας καὶ νόσου, ἀδοξίας τε καὶ τῶν ὅσα τοίτοις συγγενῆ, ἀήττητον ἡδονῆ γενόμενος καὶ τῶν ἀλόγων ἐπιθυμιῶν κύριος. εὖ γὰρ οἶδεν τὰ ποιητέα καὶ μὴ ἐγνώ-

*) 1 Corinth. 7, 29.

κὼς κατὰ κράτος τὰ τε τῶ ὄντι δεινὰ καὶ τὰ μὴ-
 ὄθεν ἐπιστημόνως ὑφίσταται ἃ δεῖ καὶ προσήκειν
 αὐτῶ ὁ λόγος ὑπαγορεύει, - διακρίνων ἐπιστημόνως
 τῶ ὄντι τὰ θαρραλέα, τουτέστι τὰ ἀγαθὰ, ἀπὸ
 5 τῶν φαινομένων καὶ τὰ φοβερὰ ἀπὸ τῶν δοκούντων,
 οἷον θανάτου καὶ νόσου καὶ πενίας, ἀπερ δόξης μᾶλλον
 ἢ ἀληθείας ἔχεται. οὗτος ὁ τῶ ὄντι ἀγαθὸς ἀνὴρ ὁ ἕξω
 τῶν παθῶν κατὰ τὴν ἕξιν ἢ διάθεσιν τῆς ἐναρέτου ψυ-
 χῆς ὑπερβὰς ὅλον τὸν ἐμπαθῆ βίον, τούτῳ πάντα εἰς
 10 ἑαυτὸν ἀνήρηται πρὸς τὴν τοῦ τέλους κτῆσιν. τὰ
 μὲν γὰρ λεγόμενα τυχηρὰ δεινὰ ταῦτα τῶ σπουδαίῳ,
 οὐ φοβερὰ, ὅτι μὴ κακὰ, τὰ δὲ τῶ ὄντι δεινὰ ἀλ-
 λότρια Χριστιανοῦ τοῦ γνωστικοῦ ἐκ διαμέτρου χω-
 ροῦντα τοῖς ἀγαθοῖς, ἐπειδὴ κακὰ καὶ ἀμήχανον
 15 ἅμα τῶ αὐτῶ τὰ ἐναντία κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ πρὸς
 τὸν αὐτὸν ἀπαντᾶν χρόνον. ἀμέμφως τοίνυν ὑπο-
 κρινόμενος τὸ δράμα τοῦ βίου, ὅπερ ἂν ὁ θεὸς ἀγω-
 νίσασθαι παράσχη, τὰ τε πρακτέα τὰ τε ὑπομενε-
 τέα γνωρίζει.

20 §. 66. Μὴ τι οὖν ἢ δι' ἄγνοιαν τῶν δεινῶν καὶ μὴ
 δεινῶν συνίσταται ἢ δειλία. μόνος ἄρα θαρραλέος ὁ
 γνωστικὸς τὰ τε ὄντα ἀγαθὰ καὶ τὰ ἐσόμενα γνω-
 ρίζων, συνεπιστάμενος δὲ τούτοις ὡς περ ἔφην καὶ
 τὰ μὴ τῶ ὄντι δεινὰ, ἐπὶ μόνην κακίαν ἐχθρὰν
 25 οὔσαν εἰδὼς καὶ καθαιρετικὴν τῶν ἐπὶ τὴν γνώσιν
 προκοπιόντων, τοῖς ὅπλοις τοῦ κυρίου πεφραγμένος
 καταπολεμεῖ ταύτης. οὐ γὰρ εἰ δι' ἀφροσύνην τι P.
 συνίσταται καὶ διαβόλου ἐνέργειαν, μᾶλλον δὲ συν-871.
 ἐργειαν, τοῦτ' εὐθέως διαβόλος ἢ ἀφροσύνη, ὅτι Pout.
 30 μηδεμίᾳ ἐνέργεια φρόνησις, ἕξις γὰρ ἢ φρόνησις,
 οὐδεμίᾳ δὲ ἐνέργεια ἕξις. οὐ τοίνυν οὐδὲ ἢ δι'
 ἄγνοιαν συνισταμένη πρᾶξις, ἤδη ἄγνοια, ἀλλὰ κα-
 κία μὲν δι' ἄγνοιαν, οὐ μὴν ἄγνοια, οὐδὲ γὰρ τα
 πάθη, οὔτε τὰ ἁμαρτήματα κακίαι, καίτοι ἀπὸ
 35 κακίας φερόμενα. οὐδεὶς οὖν ἀλόγως ἀνδρείος γνω-
 στικὸς, ἐπὶ καὶ τοὺς παῖδας λεγέτω τις ἀνδρείους

ἀγνοία τῶν δεινῶν ὑφισταμένους τὰ φοβερά, ἄπτον-
 ται γοῦν οὕτως καὶ πρὸς καὶ τὰ θηρία τὰ ὁμόσε
 ταῖς λόγχαις πορευόμενα ἀλόγως ἔντα ἀνδρείαά ἐνά-
 ρετα λεγόντων, τάχα δ' οὗτοι καὶ τοὺς θαυματο-
 ποιούς ἀνδρείους φήσουσιν εἰς τὰς μαχαίρας κυβι-
 στῶντας ἕξ ἐμπειρίας τινὸς κακοτεχνούντας ἐπὶ λυ-
 πρῷ τῷ μισθῷ, ὃ δὲ τῷ ὄντι ἀνδρείος προφανῆ τὸν
 κίνδυνον διὰ τὸν τῶν πολλῶν ζῆλον ἔχων εὐθάρσως
 πᾶν τὸ προσιὸν ἀναδέχεται, ταύτῃ τῶν ἄλλων λε-
 10γομένων μαρτύρων χωριζόμενος ἢ οἱ μὲν ἀφορμὰς
 παρέχοντες σφίσιν αὐτοῖς, ἐπιρριπτοῦντες αὐτοῖς τοῖς
 κινδύνοις οὐκ οἶδ' ὅπως; εὐστομεῖν γὰρ δίκαιον, οἱ
 δὲ περιστελλόμενοι κατὰ λόγον τὸν ὀρθόν, ἔπειτα
 τῷ ὄντι καλέσαντος τοῦ θεοῦ προθύμως ἑαυτοὺς
 15ἐπιδιδόντες καὶ τὴν κλήσιν ἐκ τοῦ μηδὲν αὐτοῖς
 προπετὲς συνεγνωκέναι βεβαιοῦσιν καὶ τὸν ἄνδρα
 ἐν τῇ κατὰ ἀλήθειαν λογικῇ ἀνδρείαά ἐξετάζεσθαι
 παρέχονται.

§. 67. Οὗτ' οἷν φόβῳ τῶν μειζόνων δεινῶν
 20τὰ ἐλάττω καθάπερ οἱ λοιποὶ ὑπομένοντες οὗτ' αὖ
 ψόγον τὸν ἀπὸ τῶν ὁμοτίμων καὶ ὁμογνωμένων ὑφο-
 ρώμενοι τῇ τῆς κλήσεως ἐμμένουσιν ὁμολογία, ἀλλὰ
 διὰ τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀγάπην ἐκόντες πείθονται
 τῇ κλήσει μηδένα ἕτερον σκοπὸν ἐλόμενοι ἢ τὴν
 25πρὸς τὸν θεὸν εὐαρέστησιν, οὐχὶ δὲ διὰ τὰ ἄθλα
 τῶν πόνων. οἱ μὲν γὰρ φιλοδοξία, οἱ δὲ εὐλαβείᾳ
 κολάσεως ἄλλης δριμυτέρας, οἱ δὲ διὰ τινὰς ἡδο-
 νὰς καὶ εὐφροσύνας τὰς μετὰ θάνατον ὑπομένοντες
 παῖδες ἐν πίστει, μακάριοι μὲν, οὐδέπω δὲ ἄνδρες ἐν
 30ἀγάπῃ τῇ πρὸς τὸν θεὸν καθάπερ ὁ γνωστικὸς γε-
 γονότες. εἰσὶ γὰρ, εἰσὶ καθάπερ ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῖς
 γυμνικοῖς, οὕτως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν στέ-Ρ.
 φανοὶ ἀνδρῶν τε καὶ παίδων, ἢ δὲ ἀγάπη αὐτῇ 872.
 δι' αὐτὴν αἰρετὴ, οὐ δι' ἄλλο τι. σχεδὸν οὖν τῷ Ροιι.
 35γνωστικῷ μετὰ γνώσεως ἢ τελειότης τῆς ἀνδρείας ἐκ
 τῆς τοῦ βίου συνασκήσεως αὖξεται μελετήσαντος

αἰ τῶν παθῶν κρατεῖν. ἄφοβον οὖν καὶ ἀδεῖα καὶ
 πεποιδότα ἐπὶ κύριον ἢ ἀγάπη ἀλείφουσα καὶ γυ-
 Ρ. μνάσασα κατασκευάζει τὸν ἴδιον ἀθλητὴν, ὡσπερ
 314. δικαιοσύνη τὸ διὰ παντὸς ἀληθεύειν αὐτῷ τοῦ βίου
 Sylb. περιποιεῖ. δικαιοσύνης γὰρ ἦν ἐπιτομὴ φάναι·
 “ἔσται ἑμῶν τὸ ναὶ ναὶ καὶ οὐ οὐ” *). ὁ δὲ αὐ-
 τὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς σωφροσύνης. οὔτε γὰρ διὰ
 φιλοτιμίαν, καθάπερ οἱ ἀθληταὶ στεφάνων καὶ εὐ-
 δοξίας χάριν, οὔτ’ αὖ διὰ φιλοχρηματίαν, ὡς τι-
 10νες πρόσποιῶνται σωφρονεῖν, πάθει δεινῷ τὸ ἀγα-
 θὸν μεταδιώκοντες, οὐ μὴν οὐδὲ διὰ φιλοσωματίαν
 ὑγείας χάριν, ἀλλ’ οὐδὲ δι’ ἀγροικίαν, ἐγκρατῆς
 καὶ ἄγευστος ἡδονῶν, οὐδεὶς κατ’ ἀλήθειαν σώ-
 φρων. ἀμέλει γευσάμενοι τῶν ἡδονῶν οἱ τὸν ἐργά-
 15την τρίβοντες βίον, αὐτίκα μάλα καταγνύουσι τὸ ἀκαμ-
 πές τῆς ἐγκρατείας εἰς τὰς ἡδονάς. τοιοῦτοι δὲ
 καὶ οἱ νόμῳ καὶ φόβῳ κωλυόμενοι· καιροῦ γὰρ λα-
 βόντες παρακλέπτονσι τὸν νόμον, ἀποδιδράσκοντες
 τὰ καλά· ἢ δὲ δι’ αὐτὴν αἰρετὴ σωφροσύνη κατὰ
 20τὴν γνῶσιν τελειομένη αἰεὶ τε παραμένουσα κύριον
 καὶ αὐτοκράτορα τὸν ἄνδρα κατασκευάζει, ὡς εἶναι
 τὸν γνωστικὸν σώφρονα καὶ ἀπαθῆ ταῖς ἡδοναῖς τε
 καὶ λύπαις ἄτεγκτον, ὡσπερ φασὶ τὸν ἀδάμαντα
 τῷ πυρὶ.

25 §. 68. Τούτων οὖν αἰτία ἢ ἀγιωτάτη καὶ
 κυριωτάτη πάσης ἐπιστήμης ἀγάπη· διὰ γὰρ τὴν
 τοῦ ἀρίστου καὶ ἐξοχωτάτου θεραπείαν, ὃ δὴ τῷ
 ἐνὶ χαρακτηρίζεται, φίλον ὁμοῦ καὶ υἷὸν τὸν γνω-
 στικὸν ἀπεργάζεται, “τέλειον” ὡς ἀληθῶς “ἄνδρα
 30εἰς μέτρον ἡλικίας” **) ἀνξήσαντα. ἀλλὰ καὶ ἡ
 ὁμόνοια ἢ περὶ ταυτὸ πρᾶγμα συγκατάθεσις ἔστι,
 τὸ δὲ ταυτὸν ἓν ἔστιν, ἢ τε φιλία δι’ ὁμοιότητος
 περαινεταὶ τῆς κοινότητος ἐν τῷ ἐνὶ κειμένης. ὃ
 ἄρα γνωστικὸς τοῦ ἐνὸς ὄντως Θεοῦ ἀγαπητικὸς

*) Matth. 5, 37. Iacob. 5, 12.

**) Ephes. 4, 13.

ἐπάρχων, τέλειος ὄντως ἀνὴρ καὶ φίλος τοῦ Θεοῦ, ἐν υἱοῦ καταλεγείς τάξει. ταυτὶ γὰρ ὀνόματα εὐ-Ρ. γενείας καὶ γνώσεως καὶ τελειότητος κατὰ τὴν τοῦ 873. Θεοῦ ἐποπτείαν, ἣν κορυφαιοτάτην προκοπὴν ἡ Pott. Ἐγνωστικὴ ψυχὴ λαμβάνει, καθυρᾶ τέλειον γενομένην, "πρόσωπον" φησὶ "πρὸς πρόσωπον" *) ὁρᾶν αἰ-δίως καταξιουμένη τὸν παντοκράτορα Θεόν. πνευματικὴ γὰρ ὅλη γενομένη πρὸς τὸ συγγενές χωρή-σασα ἐν πνευματικῇ τῇ ἐκκλησίᾳ μένει εἰς τὴν ἀνά-10 πινυσι τοῦ Θεοῦ.

Cap. XII.

§. 69. Ταῦτα μὲν οὖν ταύτη. οὕτω δὲ ἔχων ὁ γνωστικὸς πρὸς τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς τε τοὺς πέλας, κἂν οἰκέτης ἢ κἂν πολέμιος νόμῳ γεόμενος κἂν ὅστις οὖν, ἴσος καὶ ὁμοῖος εὐρίσκεται. 15 οὐ γὰρ ὑπερβρᾶ τὸν ἀδελφὸν κατὰ τὸν Θεὸν νόμον ὁμοπάτριον ὄντα καὶ ὁμομήτριον, ἀμέλει θλιβόμενον ἐπικουρῆσαι παραμυθίαις, παρορμήσεισι, ταῖς βιωτικαῖς χρεΐαις ἐπικουρῶν, διδοὺς τοῖς δεομένοις πᾶσιν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, δικαίως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν, πρὸς 20 δὲ καὶ τῷ καταδιώκοντι καὶ μισοῦντι, εἰ τούτου δέοιτο, ὀλίγα φροντίζων τῶν λεγόντων διὰ φόβον αὐτῷ δεδωκέναι, εἰ μὴ διὰ φόβον, δι' ἐπικουρίαν δὲ τοῦτο ποιῶν. οἱ γὰρ πρὸς ἐχθροὺς ἀφιλάργυροι καὶ μισοπλόνηροι, πόσῳ μᾶλλον πρὸς τοὺς οἰκείους 25 ἀγαπήτικοί; ὁ τοιοῦτος ἐκ τούτου πρόεισιν ἐπὶ τὸ ἀκριβῶς εἰδέναι καὶ ὅτι ἂν τις μάλιστα καὶ ὀπόσον καὶ ὀπότε καὶ ὅπως ἐπιδῶ. τίς δ' ἂν καὶ ἐχθρὸς εὐλόγως γένοιτο ἀνδρὸς οὐδὲ μίαν οὐδαμῶς παρέχοντος αἰτίαν ἐχθρας; καὶ μή τι καθ' ἄπερ ἐπὶ 30 τοῦ Θεοῦ οὐδενὶ μὲν ἀντικείσθαι λέγομεν τὸν Θεὸν

*) 1 Corinth. 13, 12.

οὐδὲ ἐχθρὸν εἶναι τινός, πάντων γὰρ κτίστης καὶ οὐδέν ἐστι τῶν ὑποστάντων ὃ μὴ θέλει, φαιμέν δ' αὐτῷ ἐχθροὺς εἶναι τοὺς ἀπειθεῖς καὶ μὴ κατὰ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ πορευομένους, οἷον τοὺς διεχθρευόν-
 10 δτας αὐτοῦ τῇ διαθήκῃ· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ γνωστικοῦ εἴροισιν ἄν. αὐτὸς μὲν γὰρ οὐδενὶ οὐδέποτε κατ' οὐδένα τρόπον ἐχθρὸς ἄν γένοιτο, ἐχθροὶ δὲ εἶναι νοοῖντο αὐτῷ οἱ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν τρεπόμενοι. ἄλλως τε κὰν ἔ' ἕξις ἢ παρ' ἡμῖν με-
 15 ταδοτικὴ δικαιοσύνη λέγεται, ἀλλὰ καὶ ἡ κατ' ἀξίαν διακριτικὴ πρὸς τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἐφ' ὧν καθήκει κατ' ἐπιστήμην γενέσθαι, ἀκροτάτης δικαιοσύνης εἶδος τυγχάνει. ἔστι μὲν οὖν ἅ καὶ κατὰ ἰδιωτισμὸν πρὸς τινῶν κατορθοῦνται οἷον
 20 ἡδονῶν ἐγκράτεια, ὡς γὰρ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἕκ τε τοῦ μὴ δύνασθαι τυχεῖν ὧν ὄρεται τις καὶ ἐκ τοῦ πρὸς ἀνθρώπων φόβου, εἰσὶ δ' οἱ διὰ τὰς μέζονας ἡδονὰς ἀπέχονται τῶν ἐν τοῖς ποσὶν ἡδέων, οὕτως κὰν τῇ πίστει ἢ δι' ἐπαγγελίαν ἢ διὰ φόβον P.
 864.

864.

P.ii.

§. 70. Ἄλλ' ἔστι μὲν θεμέλιος γνώσεως ἢ τοιαύτη ἐγκράτεια καὶ προσαγωγή τις ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ ἐπὶ τὸ τέλειον ὁρμῆ. ἀρχὴ γὰρ σοφίας, φησὶ, 52 "φόβος κυρίου" *). ὁ τέλειος δὲ δι' ἀγάπην πάντα στέγει, πάντα ὑπομένει, οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ ἀρέσκων, ἀλλὰ θεῷ **). καίτοι καὶ ὁ ἔπαινος ἔπεται αὐτῷ κατ' ἐπακολούθημα, οὐκ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὠφέλειαν, ἀλλ' εἰς τὴν τῶν ἐπαινούντων μίμησίν τε καὶ 30 χορῆσιν. λέγεται καὶ κατ' ἄλλο σημαϊνόμενον ἐγκρατῆς, οὐχ ὁ τῶν παθῶν μόνον κρατῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν ἀγαθῶν ἐγκρατῆς γενόμενος καὶ βεβαίως κτησάμενος τῆς ἐπιστήμης τὰ μεγαλεῖα, ἀφ' ὧν καρποφορεῖ τὰς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείας. ταύτη οὐδέποτε

*) Prouerb. 1, 7. **) 1 Corinth. 13, 7. 2 Thess. 2, 4.

περιστάσεως γενομένης τῆς ἰδίας ἕξεως ὁ γνωστικὸς
 ἐξίσταται. ἔμπεδος γὰρ καὶ ἀμετάβλητος ἢ τοῦ
 ἀγαθοῦ ἐπιστημονικῇ κτῆσις ἐπιστήμη θεῶν καὶ
 ἀνθρωπείων πραγμάτων ὑπάρχουσα. οὐ ποτε οἷν
 5 ἄγνοια γίνεται ἢ γνώσις οὐδὲ μεταβάλλει τὸ ἀγαθὸν
 εἰς κακὸν, διὸ καὶ ἐσθίει καὶ πίνει καὶ γαμεῖ οὐ
 προηγουμένως, ἀλλὰ ἀναγκαιῶς. τὸ γαμεῖν δὲ ἐὰν
 ὁ λόγος ἔρη λέγω καὶ ὡς καθήκει. γενόμενος γὰρ
 τέλειος εἰκόνας ἔχει τοῖς ἀποστόλους καὶ τῷ ὄντι
 10 ἀνὴρ οὐκ ἐν τῷ μονήρῃ ἐπαυτέσθαι δείκνυται βίον,
 P. ἀλλ' ἐκεῖνος ἀνδρας νικᾷ ὁ γάμω καὶ παιδοποιεῖ
 315 καὶ τῇ τοῦ οἴκου προνοίᾳ ἀνηθύνως τε καὶ ἀλυπή-
 8ylb. τως ἐγγυμνησάμενος μετὰ τῆς τοῦ οἴκου κηδεμο-
 νίας, ἀδιάστατος τῆς τοῦ θεοῦ γενόμενος ἀγάπης
 15 καὶ πάσης κατεξουσιάζαμενος πείρας τῆς διὰ τέκνων
 καὶ γυναικὸς, οἰκετῶν τε καὶ κτημάτων προσφερο-
 μένης. τῷ δὲ αὐοίκω τὰ πολλὰ εἶναι συμβέβηκεν
 ἀπειράστῳ. μόνου γοῦν ἑαυτοῦ κηδόμενος ἠτιτᾶται
 πρὸς τοῦ ἀπολειπομένου μὲν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ σω-
 20 τηρίαν, περιττείνοντος δὲ ἐν τῇ κατὰ τὸν βίον οἰκο-
 νομίᾳ, εἰκόνα ἀτέχνως σώζοντος ὀλίγην τῇ τῆς ἀλη-
 θείας προνοίᾳ.

§. 71. Ἄλλ' ἡμῖν γε ὡς ἐνι μάλιστα προγυ-
 25 μναστέον ποικίλως τὴν ψυχὴν, ἵνα εὖεργὸς γένηται
 πρὸς τὴν τῆς γνώσεως παραδοχὴν. οἷχ ὁρᾶτε πῶς
 μαλάσσεται κηρὸς καὶ καθαίρεται χαλκὸς ἵνα τὸν
 ἐπιόντα χαρακτῆρα παραδέξηται; αὐτίκα ὡς ὁ θά-
 νατος χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος, οὔτως ἢ γνώ-
 σις, οἷον ὁ λογικὸς θάνατος, ἀπὸ τῶν παθῶν ἐπέ-
 30 γων καὶ χωρίζων τὴν ψυχὴν καὶ προάγων εἰς τὴν P.
 τῆς εἰποιίας ζωὴν, ἵνα τότε εἶπῃ μετὰ παρηρησίας 875.
 πρὸς τὸν θεόν· ὡς θέλεις ζω'. ὁ μὲν γὰρ ἀν-Ρου.
 θρώποις ἀρέσκειν προαιρούμενος θεῷ ἀρέσαι οὐ δύ-
 ναται, ἐπεὶ μὴ τὰ συμμέροντι, ἀλλὰ τὰ τέροντι
 35 αἰροῦνται οἱ πολλοί. ἀρέσκων δὲ τις τῷ θεῷ τοῖς
 σπονδαίοις τῶν ἀνθρώπων εὐάριστος κατ' ἐπακο-

λούθημα γίνεται. τερπνὰ τοίνυν τούτῳ πῶς ἔτι ἂν εἶη τὰ περὶ τὴν βρωσιν καὶ πόσιν καὶ ἀφροδίσιον ἡδονήν; ὅπου γε καὶ λόγον φέροντά τινα ἡδονήν καὶ κίνημα διανοίας καὶ ἐνέργημα τερπνὸν ὑφορᾶται. 5 "οὐδεὶς" γὰρ δύναται δυοὶ κυρίοις δουλεύειν, Θεῷ καὶ μαμωνᾷ" *)· οὐ τὸ ἀργύριον λέγων φησὶ ψιλῶς οὕτως, ἀλλὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀργυρίου εἰς τὰς ποικίλας ἡδονὰς χορηγίαν, τῷ ὄντι οὐχ οἷόν τε τὸν Θεὸν ἐγνωκότα μεγαλοφρόνως καὶ ἀληθῶς ταῖς ἀν-
10τικεμέναις δουλεύειν ἡδοναῖς.

§. 72. Εἰς μὲν οὖν μόνος ὁ ἀνεπιθύμητος ἐξ ἀρχῆς ὁ κύριος ὁ φιλόανθρωπος ὁ καὶ δι' ἡμᾶς ἄνθρωπος, ὅσοι δὲ ἐξομοιοῦσθαι σπεύδουσι τῷ ὑπ' αὐτοῦ δεδομένῳ χαρακτηρὶ ἀνεπιθύμητοὶ ἐξ ἀσκήσεως γίνεσθαι βιάζον-
15ται. ὁ γὰρ ἐπιθυμήσας καὶ κατασχὼν ἑαυτοῦ καθάπερ ἡ χήρα διὰ σωφροσύνης ἀξίως παρθένος. οὗτος μισθὸς γνώσεως τῷ σωτήρι καὶ διδασκάλῳ, ὃν αὐτὸς ἤτησεν τὴν ἀποχὴν τῶν κακῶν καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς εὐποιίας δι' ἧν ἡ σωτηρία περιγίνεται. ὡσπερ
20οὖν οἱ τὰς τέχνας μεμαθηκότες, δι' ἧν ἐπαιδέθησαν πορίζουσι τὰς τροφὰς, οὕτως ὁ γνωστικὸς δι' ἧν ἐπίσταται πορίζων τὴν ζωὴν σώζεται. ὁ γὰρ μὴ θελήσας τὸ τῆς ψυχῆς ἐκκόψαι πάθος ἑαυτὸν ἀπέκτεινεν. ἀλλ' ὡς ἔοικεν ἀτροφία μὲν ἢ ἄγνοια τῆς
25ψυχῆς, τροφή δὲ ἢ γνώσις. αὗται δὲ εἰσιν αἱ γνωστικαὶ ψυχαί, ἃς ἀπέικασεν τὸ εὐαγγέλιον **) ταῖς ἡγιασμέναις παρθένοις ταῖς προσδεχομέναις τὸν κύριον. παρθένοι μὲν γὰρ ὡς κακῶν ἀπεσχημέναι, προσδεχόμεναι δὲ διὰ τὴν ὀγύπην τὸν κύριον, καὶ τὸ οἰκεῖον
30ἀνάπτουσαι φῶς εἰς τὴν τῶν πραγμάτων θεωρίαν φρόνιμοι ψυχαί· ποθοῦμέν σε ὦ κύριε', λέγουσαι, ἤδη ποτὲ ἀπολαβεῖν, ἀκολούθως οἷς ἐνετείλω ἐξή-
σαμεν μηδὲν τῶν παρηγγελμένων παραβεβηκυῖαι, διὸ καὶ τὰς ὑποσχέσεις ἀπαιτοῦμεν, εὐχόμεθα δὲ τὰ

*) Matth. 6, 24. Luc. 16, 13. **) Cf. Matth. 25, 1 sqq.

συμφέροντα οὐχ ὡς καθηκόντως τοῦ αἰτεῖν τὰ κάλ-
 λιστα παρὰ σοῦ, καὶ πάντα ἐπὶ συμφόρῳ δεξόμεθα
 κἂν πονηρὰ εἶναι δοκῇ τὰ προσιόντα γυμνάσια,
 ἅτινα ἡμῖν προσφέρει ἡ σὴ οἰκονομία εἰς συνάσκησιν
 5 βεβαιότητος.

§. 73. Ὁ μὲν οὖν γνωστικός δι' ὑπερβολὴν
 ὀσιότητος αἰτούμενος μᾶλλον ἀποτυχεῖν ἔτοιμος ἢ
 μὴ αἰτούμενος τυχεῖν. εὐχὴ μὲν αὐτῷ ὁ βίος ἅπας
 καὶ ὁμιλία πρὸς θεόν, κἂν καθαρὸς ἢ ἁμαρτημά- P
 10 των, πάντως οὗ βούλεται τεύξεσθαι. λέγει γὰρ ὁ θεὸς 87
 τῷ δικαίῳ, αἰτήσαι, καὶ δώσω σοί· ἐννοήθητι, καὶ ποι-
 ποιήσω. ἐὰν μὲν οὖν συμφέροντα ἦ, παραχρῆμα λήψε-
 ται, ἀσύμφορα δὲ οὐδέποτε αἰτήσεται, διὸ οὐδὲ λήψεται,
 οὕτως ἔσται ὃ βούλεται. κἂν τις ἡμῖν λέγῃ ἐπιτυγχάνειν
 15 τινὰς καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν κατὰ τὰς αἰτήσεις σπανίως
 μὲν τοῦτο διὰ τὴν τοῦ θεοῦ δικαίαν ἀγαθότητα, δι-
 δοται δὲ τοῖς καὶ ἄλλοις εὐεργετεῖν δυναμένοις. ὅθεν
 οὐ διὰ τὸν αἰτήσαντα ἢ δόσις γίνεται, ἀλλ' ἢ οἰκο-
 νομία τὸν σώζεσθαι δι' αὐταῦ μέλλοντα προορωμένη
 20 δικαίαν πάλιν ποιεῖται τὴν δωρεάν. τοῖς δ' ὅσοι ἄξιοι
 τὰ ὄντως ἀγαθὰ καὶ μὴ αἰτουμένοις δίδονται. ὅταν
 οὖν μὴ κατὰ ἀνάγκην ἢ φόβον ἢ ἐλπίδα δίκαιός τις ἦ,
 ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως, αὕτη ἢ ὁδὸς λέγεται βασιλική, ἣν
 τὸ βασιλικὸν ὀδεύει γένος, ὀλισθηραὶ δὲ αἱ ἄλλαι
 25 πυρεκτροπαὶ καὶ κρημνώδεις. εἰ γοῦν τις ἀφέλοι
 τὸν φόβον καὶ τὴν τιμὴν οὐκ οἶδ' εἰ ἔτι ὑποστήσου-
 νται τὰς θλίψεις οἱ γεννάδαι τῶν παρρησιαζομένων
 φιλοσόφων.

§. 74. Ἐπιθυμίαι δὲ καὶ τὰ ἄλλα ἁμαρτήμα-
 30 τα τρίβολοι καὶ σκόλοπες εἴρηνται. ἐργάζεται τοίνυν
 ὁ γνωστικός ἐν τῷ τοῦ κυρίου ἀμπελῶνι φυτεύων,
 κλαδεύων, ἀρδεύων, θεῖος ὄντως ὑπάρχων τῶν εἰς
 πίστιν καταπεφυτευμένων γεωργός. οἱ μὲν οὖν τὸ
 35 κακὸν μὴ πράξαντες μισθὸν ἀξιοῦσιν ἀργίας λαμ-
 βάνειν, ὁ δὲ ἀγαθὰ πράξας ἐκ προαιρέσεως γυμνῆς
 ἀπαιτεῖ τὸν μισθὸν ὡς ἐργάτης ἀγαθός. ἀμέλει καὶ

διπλοῦν λήψεται ὧν τε οὐκ ἐποίησεν καὶ ἀνθ' ὧν
 εὐηργέτησεν. ὁ γνωστικὸς οὗτος πειράζεται ὑπ' οὐ-
 δενός, πλὴν εἰ μὴ ἐπιτρέψῃ ὁ Θεὸς καὶ τοῦτο διὰ
 τὴν τῶν συνόντων ὠφέλειαν. ἐπιρρώννυται γοῦν
 5 πρὸς τὴν πίστιν διὰ τῆς ἀνδρικήας παρακαλοῦμενος
 ὑπομονῆς. ἀμέλει καὶ διὰ τοῦτο οἱ μακάριοι ἀπό-
 10 στολοι εἰς πῆξιν καὶ βεβαίωσιν τῶν ἐκκλησιῶν εἰς
 16 πείραν καὶ μαρτύριον τελειότητος ἤχθησαν. ἔχων
 γλ. οὖν ὁ γνωστικὸς ἑναυλον τὴν φωνὴν τὴν λέγουσαν,
 10 ὧν ἐγὼ πατάξω, σὺ ἐλέησον, καὶ τοὺς μισοῦντας αἰ-
 τεῖται μετανοῆσαι. τὴν γὰρ τῶν κακούργων ἐν τοῖς
 σταδίοις ἐπιτελουμένην τιμωρίαν καὶ παίδων ἐστὶ μὴ
 θεάσασθαι. οὐ γὰρ ἐστὶν ὅπως ὑπὸ τῶν αὐτῶν παιδευ-
 15 θείη πότ' ἂν ὁ γνωστικὸς ἢ τερροθείη ἐκ προαιρέσεως
 15 καλὸς καὶ ἀγαθὸς εἶναι συνυσκήσας καὶ ταύτη ἄτεγ-
 κτος ἡδοναῖς γενόμενος, οὔποτε ὑποπίπτων. ἀμαρτή-
 ριασιν ἀλλοτριῶν κακῶν ὑποδείγμασιν οὐ παιδεύεται,
 πολλοῦ γε δεῖ ταῖς ἐπιγείοις ἡδοναῖς τε καὶ θεωρίαις
 εὐαρεστεῖσθαι τοῦτον, ὅς καὶ τῶν κοσμικῶν καίτοι
 20 θείων ὄντων ἐπαγγελιῶν κατεμεγαλοφρόνησεν. οὐ P.
 πῆς ἄρα ὁ λέγων· κύριε κύριε εἰσελεύσεται εἰς τὴν 877.
 βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Ποτ.
 Θεοῦ *)· οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ γνωστικὸς ἐργάτης ὁ
 25 κριτῶν μὲν τῶν κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν ἐν αὐτῇ ἔτι
 25 τῇ σαρκὶ ὧν, περὶ δὲ ὧν ἔγνω τῶν μελλόντων καὶ
 ἔτι ἀοράτων πεπεισμένος ἀκριβῶς ὡς μᾶλλον ἠγεῖ-
 σθαι τῶν ἐν ποσὶ παρεῖναι ταῦτα.

§. 75. Οὗτος ἐργάτης εὐθετος χαίρων μὲν ἐφ'
 οἷς ἔγνω, συστελλόμενος δὲ ἐφ' οἷς ἐπεγκυλιεῖται τῇ
 30 τοῦ βίου ἀνάγκῃ, μηδέπω καταξιοῦμενος τῆς ὧν
 ἔγνω ἐνεργοῦσης μεταλήψεως. ταύτη τῷ βίῳ τῶδε
 ὡς ἀλλοτρίῳ ὅσον ἐν ἀνάγκῃ συγχρηται μοίρῃ. οἶ-
 δεν αὐτὸς καὶ τῆς νηστείας τὰ αἰτίγματα τῶν ἡμε-
 ρῶν τούτων, τῆς τετραδὸς καὶ τῆς πυρασκευῆς λέγω.

*) Matth. 7, 21.

ἐπιφημιῶνται γὰρ ἢ μὲν Ἑρμοῦ, ἢ δὲ Ἀφροδίτης. αὐτίκα νηστεύει κατὰ τὸν βίον φιλαργυρίας τε ὁμοῦ καὶ φιληδοσίας, ἐξ ὧν αἱ πᾶσαι ἐκφύονται κακίαι, πορνείας γὰρ ἤδη πολλάκις τρεῖς τὰς ἀνωτάτω διασφορὰς παρεστήσαμεν κατὰ τὸν ἀπόστολον, φιληδοσίαν, φιλαργυρίαν, εἰδωλολατρείαν.

§. 76. Νηστεύει τοίνυν καὶ κατὰ τὸν νόμον ἀπὸ τῶν πράξεων τῶν φαῦλων καὶ κατὰ τὴν τοῦ εὐαγγελίου τελειότητα ἀπὸ τῶν ἐννοιῶν τῶν πονηρῶν. τούτῳ καὶ οἱ πειρασμοὶ προσάγονται οὐκ εἰς τὴν ἀποκάθαρσιν, ἀλλ' εἰς τὴν τῶν πέλας ὡς ἔφαμεν ὠφέλειαν, εἰ πείραν λαβὼν πόρων καὶ ἀλγηδόνων κατεφρόνησεν καὶ παρεπέμψατο. ὁ δ' αὐτὸς καὶ περὶ ἡδονῆς λόγος. μέγιστον γὰρ ἐν πείρᾳ γενόμενος εἶτα ἀποσχέσθαι. τί γὰρ μέγα εἰ ἢ μὴ οἶδέν τις ἐγκρατεύοιτο; οἷτος ἐντολὴν τὴν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διαπραξάμενος κυριακὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ποιῆ, ὅταν ἀποβάλλῃ φαῦλον νόημα καὶ γνωστικὸν προσλάβῃ τὴν ἐν αὐτῷ τοῦ κυρίου ἀνάστασιν δοξάζων, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπιστημονικοῦ θεωρήματος κατάληψιν λάβῃ, τὸν κύριον ὄραν νομίζει τὰς ὄψεις αὐτοῦ πρὸς τὰ ὄρατὰ χειραγωγῶν, κἂν βλέπει δοκῆ ἢ μὴ βλέπει ἐθέλλῃ, κολάζων τὸ ὄρατικόν, ὅταν ἡδομένου ἑαυτοῦ κατὰ τὴν προσβολὴν P. 25 τῆς ὄψεως συκαίσθηται, ἐπεὶ τοῦτο μόνον ὄραν βού-878. λεται καὶ ἀκούειν ὁ προσῆκεν αὐτῷ. αὐτίκα τῶν Pott. ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς θεωρῶν καὶ τῆς σαρκὸς τὸ κάλλος αὐτῇ βλέπει τῇ ψυχῇ τῇ μόνον τὸ καλὸν ἀνευ τῆς σαρκικῆς ἡδονῆς ἐπισκοπεῖν εἰδισμένην.

30 §. 77. Ἀδελφοὶ δ' εἰσὶ τῷ ὄντι κατὰ τὴν κτίσιν τὴν ἐξειλεγμένην καὶ κατὰ τὴν ὁμοίθειαν καὶ κατὰ τὴν τῶν ἔργων ὑπόστασιν τὰ αὐτὰ ποιῶντες καὶ νοῶντες καὶ λαλοῦντες ἐνεργήματα ἄγια καὶ καλά, ἢ ὁ κύριος αὐτοὺς ἠθέλησεν ἐκλεκτοὺς ὄντας φρονεῖν. πίστις μὲν 35 γὰρ ἐν τῷ τὰ αὐτὰ αἰρεῖσθαι, γνῶσις δὲ ἐν τῷ τὰ αὐτὰ μεμαθηκέναι καὶ φρονεῖν, ἐλπίς δὲ ἐν τῷ τὰ αὐτὰ

ποιεῖν. κἄν κατὰ τὸ ἀναγκαῖον τοῦ βίου ὀλίγον τι τῆς ὥρας περὶ τὴν τροφήν ἀσχοληθῆ, χρεωκοπεῖσθαι οἶεται περισπώμενος ὑπὸ τοῦ πράγματος. ταύτη οὐδὲ ὄναρ ποτὲ μὴ ἀρμόζον ἐκλεκτῶ βλέπει ἀτέχνως. ξένος γὰρ καὶ παρεπίδημος ἐν τῷ βίῳ παντὶ πᾶς οὗτος, ὅς πόλιν οἰκῶν τῶν κατὰ τὴν πόλιν κατεφρόνησεν, παρ' ἄλλοις θαυματούμενων καὶ καθάπερ ἐν ἐρημίᾳ τῇ πόλει βιοῖ, ἵνα μὴ ὁ τόπος αὐτὸν ἀναγκάζῃ, ἀλλ' ἡ προαίρεσις δεικνίῃ δίκαιον.

100 ἡ γνωστικὸς οὗτος συνελόντι εἰπεῖν τὴν ἀποστολικὴν ἀπουσίαν ἀνταναπληροῖ βιοὺς ὀρθῶς, γινώσκων ἀκριβῶς, ὠφελῶν τοὺς ἐπιτηδείους, τὰ ὄρη μεθιστὰς τῶν πλησίον καὶ τὰς τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἀνωμαλίας ἀποβάλλων. καίτοι ἕκαστος ἡμῶν αὐτοῦ τε ἀμπελῶν

15 καὶ ἐργάτης, ὁ δὲ καὶ πράσων τὰ ἄριστα λαμβάνειν βούλεται τοὺς ἀνθρώπους τὸν κύριον ἄμα καὶ ἑαυτὸν πείθων, ὅτι κατὰ τὰς ἐντολὰς βιοῖ προκρίνων ταῦτα ἔξ ὧν εἶναι πεπίστευκεν. "ὄπου γὰρ ὁ νοῦς τινός", φησὶν, "ἐκεῖ καὶ ὁ Θεσαυρὸς αὐτοῦ" *),

20 αὐτὸς ἑαυτὸν μειονεκτεῖ πρὸς τὸ μὴ ὑπεριδεῖν ποτὲ ἐν θλίψει γεγόμενον ἀδελφὸν διὰ τὴν ἐν τῇ ἀγάπῃ τελείωσιν, ἂν ἐπίστηται μάλιστα ῥᾶον ἑαυτὸν τοῦ ἀδελφοῦ τὴν ἔνδειαν οἴσοντα.

§. 78. Ἠγεῖται γοῦν τὴν ἀλγηδόνα ἐκείνου ἴδιον ἐξάλγημα. κἄν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἐνδείας παρεχόμενος δι' εὐποιίαν πάθῃ τι δίσκολον, οὐ δυσχεραίνει ἐπὶ τούτῳ, προσαύξει δὲ ἔτι μᾶλλον τὴν εὐεργεσίαν. ἔχει P. γὰρ ἄκρατον πίστιν τὴν περὶ τῶν πραγμάτων τὸ 879. εὐαγγέλιον δι' ἔργων καὶ θεωρίας ἔπαινων, καὶ δὴ Pott. οὐ τὸν ἔπαινον παρὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ **) καρποῦται, ἃ ἐδίδαξεν ὁ κύριος, ταῦτα ἐπιτελῶντι οὗτος περισπώμενος ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐλπίδος, οὐ γέυεται τῶν ἐν κόσμῳ καλῶν, πάντων τῶν ἐνταῦθα καταμεγαλοφρονῶν, οἰκτιρῶν τοὺς μετὰ θά-

*) Matth. 6, 21.

**) Roman. 2, 29.

αἰτεῖται οὕτως ζῆσαι τὸν ὠρισμένον ἐν τῇ σαρκί-
 βίον ὡς γνωστικός, ὡς ἄσαρκος, καὶ τυχεῖν
 μὲν τῶν ἀρίστων, φυγεῖν δὲ τὰ χείρονα. αἰτεῖ-
 ται δὲ καὶ ἐπικουφισμὸν περὶ ὧν ἡμαρτήσαμεν ἡμεῖς
 5 καὶ ἐπιστροφὴν εἰς ἐπίγνωσιν, οὕτως ὀξέως ἐπόμενος
 τῷ καλοῦντι κατὰ τὴν ἔξοδον ὡς ἐκεῖνος καλεῖ προά-
 γων ὡς εἰπεῖν διὰ τὴν ἀγαθὴν συνείδησιν σπεύδων
 ἐπὶ τὸ εὐχαριστῆσαι, κάκει σὺν Χριστῷ γενόμενος
 ἄξιον ἑαυτὸν παρασχὼν διὰ καθαρότητα κατὰ ἀνά-
 10 κρασιν ἔχειν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ τὴν διὰ τοῦ
 Χριστοῦ χορηγουμένην. οὐ γὰρ μειουσία θερμοότη-
 τος θερμοῦς οὐδὲ πυρὸς φωτεινός, ἀλλ' εἶναι ὅλος
 φῶς βούλεται. οὗτος οἶδεν ἀκριβῶς τὸ εἰρημένον.
 ἔὰν μὴ μισήσητε τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, πρὸς
 15 ἔτι δὲ καὶ τὴν ἰδίαν ψυχὴν καὶ ἔὰν μὴ τὸ σημεῖον
 βαστάσητε^{*)}). τὰς τε γὰρ προσπαθείας τὰς σαρκί-
 κὰς πολὺ τῆς ἡδονῆς τὸ φίλτρον ἐχούσας μεμίση-
 κεν καὶ καταμεγαλοφρονεῖ πάντων τῶν εἰς δημιουργί-
 ας καὶ τροφὴν τῆς σαρκὸς οἰκείων, ἀλλὰ καὶ
 20 τῆς σωματικῆς ψυχῆς κατεξανίσταται, στόμιον ἐμβα-
 λῶν ἀφηνιάζοντι τῷ ἀλόγῳ πνεύματι, ὅτι «ἡ σὰρξ ἐπι-
 θυμεί κατὰ τοῦ πνεύματος^{**)}). τὸ σημεῖον δὲ βαστά-
 σαι τὸν θάνατόν ἐστιν περιφέρειν ἔτι ζῶντα πᾶσιν ἀπο-
 ταξάμενον, ἐπεὶ μὴ ἴση ἐστὶν ἀγάπη τοῦ σπείραντος τὴν
 25 σάρκα καὶ τοῦ τὴν ψυχὴν εἰς ἐπιστήμην κτίσαντος.
 §. 80. Οὗτος ἐν ἔξει γενόμενος εὐποιητικῇ
 θάρττον τοῦ λέγειν καλῶς ἐνεργεῖ τὰ μὲν τῶν ἀδελ-
 φῶν ἁμαρτήματα μερίσασθαι εὐχόμενος εἰς ἔξομο-
 λόγησιν καὶ ἐπιστροφὴν τῶν συγγενῶν, κοινωρεῖν
 30 δὲ τῶν ἰδίων ἀγαθῶν προθυμοῖμενος τοῖς φιλιό-
 τοις. αὐτοὶ δὲ οὕτω αὐτῷ οἱ φίλοι. αὐξῶν
 οὖν τὰ παρ' αὐτῷ κατατιθέμενα σπέρματα καθ'
 ἣν ἐνετίλατο κύριός γεωργίαν ἀναμάρτητος μὲν μέ-
 νει, ἐγκρατὴς δὲ γίνεται καὶ μειῶ τῶν ὁμοίων διά-

*) Luc. 14, 26 sqq.

**) Galat. 5, 17.

γει τῷ πνεύματι ἐν τοῖς χοροῖς τῶν ἁγίων καὶ ἐπὶ
 γῆς ἔτι κατέχηται, οὗτος δι' ὅλης ἡμέρας καὶ νυ-
 κτὸς λέγων καὶ ποιῶν τὰ προστάγματα τοῦ κυρίου
 ὑπερευφραίνεται οὐ πρωΐας μόνον ἀναστὰς καὶ μέ-
 σσον ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ περιπατῶν καὶ κοιμώμενος
 ἀμφιεννύμενός τε καὶ ἀποδύόμενος καὶ διδάσκει τὸν
 υἱὸν, ἐὰν υἱὸς ἦ τὸ γένος, ἀχώριστος ὢν τῆς ἐντο-
 λῆς καὶ τῆς ἐλπίδος, εὐχαριστῶν ἀεὶ τῷ Θεῷ καθά-
 περ τὰ ζῶα τὰ δοξολόγια τὰ διὰ Ἡσαΐου ἀλληγο-
 10ρούμενα, ὑπομονητικὸς πρὸς πᾶσαν πείραν. "ὁ κύ- P.
 ριος", φησὶν, "ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο" *). τοι-881.
 οὗτος γὰρ καὶ ὁ Ἰωβ, ὃς καὶ τοῦ ἀφαιρεθῆναι τὰ ποί-
 ἐκτὸς σὺν καὶ τῇ τοῦ σώματος ὑγιείᾳ προσαπέθετο
 πάντα διὰ τῆς πρὸς τὸν κύριον ἀγάπης. "ἦν γὰρ",
 15φησὶ, "δίκαιος, ὀσιος, ἀπεχόμενος ἀπὸ πύσης πο-
 νηρίας". τὸ δὲ ὄσιον τὰ πρὸς τὸν Θεὸν δίκαια καὶ
 τὴν πᾶσαν οἰκονομίαν μηνύει. ἂ δὲ ἐπιστάμενος
 γνωστικὸς ἦν, χρηὴ γὰρ μήτε ἐὰν ἀγαθὰ ἦ προστε-
 τηκέναι τοῦτοις ἀνθρωπίνοις οὖσι, μήτε αὖ ἐὰν κα-
 20κά, ἀπεχθάνεσθαι αὐτοῖς, ἀλλὰ ἐπάνω εἶναι ἀμφοῖν
 τὰ μὲν πατοῦντα, τὰ δὲ τοῖς δεομένοις παραπέμ-
 ποντα. ἀσφαλῆς δὲ ἐν συμπεριφορᾷ ὁ γνωστικὸς
 μὴ λάθῃ ἢ ἡ συμπεριφορὰ διάθεσις γένηται.

Cap. XIII.

§. 81. Οὐδέποτε τῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτησάν-
 25των μέμνηται, ἀλλὰ ἀφήσει. διὸ καὶ δικαίως εὔχε-
 ται, "ἄφες ἡμῖν", λέγων. "καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀφίε-
 μεν" **). ἐν γὰρ ἐστὶ καὶ τοῦτο ὡς ὁ Θεὸς βούλε-
 ται, μηδενὸς ἐπιθυμεῖν, μηδένα μισεῖν, ἐνὸς γὰρ
 30Θελήματος ἔργον οἱ πάντες ἀνθρωποὶ. καὶ μὴ τι
 τὸν γνωστικὸν "τέλειον" εἶναι βουλόμενος ὁ σωτὴρ

*) Iesai. 6, 2. 3.
 Luc. 11, 4.

Iob. 1, 21.

**) Matth. 6, 12.

ἡμῶν ὡς “τὸν οὐράνιον πατέρα” *), τουτέστιν ἑαυ-
 τὸν ὃ λέγων, δεῦτε τέκνα, ἀκούσατέ μου φόβον
 κυρίου” **). οὐ τῆς δι’ ἀγγέλων βοηθείας ἐπιδειῆ
 ἔτι εἶναι βούλεται τοῦτον, παρ’ ἑαυτοῦ δὲ ἄξιον γενό-
 5 P. τοῦ διὰ τῆς εὐπειθείας. ὁ τοιοῦτος ἀπαιτεῖ παρὰ
 318. κυρίου, οὐχὶ δὲ καὶ αἰτεῖ. καὶ ἐπὶ τῶν πενομένων
 Sylb. ἀδελφῶν οὐκ αὐτὸς αἰτήσεται ὁ γνωστικὸς, οὐ χρη-
 μάτων περιοσίαν εἰς μετάδοσιν, ἐκείνοις δὲ ὧν
 10 δέονται χορηγίαν εὐξεται γενέσθαι. δίδωσι γὰρ οὐ-
 τως καὶ τὴν εὐχὴν τοῖς δεομένοις ὁ γνωστικὸς καὶ
 τῷ διὰ τῆς εὐχῆς ἀγνώστως ἅμα καὶ ἀτίφως παρέ-
 χεται. πένια μὲν οὖν πολλάκις καὶ νόσος καὶ τοι-
 αῦται πείραι ἐπὶ νοσήσια προσφέρονται καὶ πρὸς
 15 διόρθωσιν τῶν παρεληλυθότων καὶ πρὸς ἐπιστροφὴν
 τῶν μελλόντων. ὁ τοιοῦτος τὸν ἐπικουρισμὸν τού-
 τοις αἰτούμενος ἅτε τὸ ἐξαίρετον τῆς γνώσεως ἔχων
 οὐ διὰ κενοδοξίαν, ἀλλὰ δι’ αὐτὸ τὸ εἶναι γνωστι-
 κὸν αὐτὸς ἐργάζεται τὴν εὐποιίαν ὄργανον γενόμενος P.
 20 τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος. 882.

§. 82. Λέγουσι δὲ ἐν ταῖς παραδόσει Ματ-Ρου.
 θίαν τὸν ἀπόστολον παρ’ ἕκαστα εἰρηκέναι, ὅτι ἐὰν
 ἐκλεκτοῦ γέιτων ἁμαρτήσῃ, ἡμαρτεν ὁ ἐκλεκτός· εἰ
 γὰρ οὕτως ἑαυτὸν ἦγεν ὡς ὁ λόγος ὑπαγορεύει, κατη-
 25 δέσθη ἂν αὐτοῦ τὸν βίον καὶ ὁ γέιτων εἰς τὸ μὴ
 ἁμαρτεῖν. τί τοίνυν περὶ αὐτοῦ τοῦ γνωστικοῦ
 φήσοιμεν; “ἢ οὐκ οἶδατε”, φησὶν ὁ ἀπόστολος,
 “ὅτι ναὸς ἐστέ τοῦ Θεοῦ” ***); Θεὸς ἄρα ὁ γνωστικὸς
 καὶ ἤδη ἅγιος Θεοφορῶν καὶ Θεοφορούμενος. ἀτί-
 30 κα τοῦ ἁμαρτήσαι ἀλλότριον παριστάσα ἢ γραφὴ
 τοῖς μὲν παραπεσόνας τοῖς ἀλλοφίλοις πιπράσκει·
 “μὴ ἐμβλέψῃ δὲ πρὸς ἐπιθυμίαν ἀλλοτρίαν γυναικί”
 λέγουσα, ἀντικρὺς ἀλλότριον καὶ παρὰ φίσιν τοῦ

*) Matth. 5, 48.

**) Psalm. 34, 11.

***) Ioann. 1, 11.

ναοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν ἁμαρτίαν λέγει. ναὸς δὲ ἐστὶν
 ὁ μὲν μέγας, ὡς ἡ ἐκκλησία, ὁ δὲ μικρὸς, ὡς
 ὁ ἄνθρωπος ὁ τὸ σπέρμα σώζων τὸ Ἀβραάμ.
 οὐκ ἄρα ἐπιθυμῆσει τινὸς ἑτέρου ὁ ἔχων ἀνα-
 5 πανόμενον τὸν Θεόν. ἀντίκα πάντα τὰ ἐμπο-
 δῶν καταλιπὼν καὶ πᾶσαν τὴν περισπῶσαν αὐτὸν
 ἕλην ὑπερηφανήσας τέμνει διὰ τῆς ἐπιστήμης τὸν
 οὐρανὸν καὶ διελθὼν τὰς πνευματικὰς οὐσίας καὶ
 πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν ἄπτεται τῶν θρόνων τῶν
 10 ἄκρων ἐπ' ἐκεῖνο μόνον ἰέμενος, ἐφ' ὃ ἔγνω μόνον.
 μίξας οὖν «τῇ περιστερᾷ τὸν ὄφιν» *) τελείως ἅμα
 καὶ εὐσυνειδήτως βιοῖ πίστιν ἐλπιδὶ κεράσας πρὸς
 τὴν τοῦ μέλλοντος ἀπεκδοχὴν. αἰσθεται γὰρ τῆς
 δωρεᾶς ἧς ἔλαβεν ἄξιος γενόμενος τοῦ τυχεῖν καὶ με-
 15 τατεθεῖς ἐκ δουλείας εἰς νιοθεσίαν ἀνακέλευθα τῇ
 ἐπιστήμῃ μήτε μὴ γνούς τὸν Θεόν, μᾶλλον δὲ γνω-
 σθεῖς τε πρὸς αὐτοῦ ἐπὶ τέλει πρὸς ἀξίαν τῆς χά-
 ριτος ἐνδεικνύμενος τὰ ἐνεργήματα. ἔπειτα γὰρ τὰ
 ἔργα τῇ γνώσει ὡς τῷ σώματι ἢ σκιά.
 20 §. 83. Ἐπ' οὐδενὶ τοίνυν εἰκότως ταράσσεται
 τῶν συμβαινόντων οὐδὲ ὑποπεύει τῶν κατὰ τὴν οἰ-
 κονομίαν ἐπὶ τῷ συμφέροντι γινομένων, οὐδὲ αἰσχύ-
 νεται ἀποθανεῖν εὐσυνειδήτως ὡν ταῖς ἐξουσίαις ὀφθῆ-
 ναι, πάντας ὡς ἔπος εἰπεῖν τοὺς τῆς ψυχῆς ἀποκε-
 25 καθαρμένους σπύλους ὅ γε εὖ μάλ' ἀπιστάμενος ἄμει-
 ρον αὐτῷ μετὰ τὴν ἔξοδον γενέσθαι. ὄθεν οὐδέ-
 ποτε τὸ ἡδὺν καὶ τὸ συμφέρον προκρίνει τῆς οἰκονο-
 μίας, γυμνάζων ἑαυτὸν διὰ τῶν ἐντολῶν, ἵνα καὶ
 πρὸς τὸν κύριον εὐάρεστος ἐν πᾶσι γένηται καὶ πρὸς
 30 τὸν κόσμον ἐπαινετός, ἐπεὶ τὰ πάντα ἐνὸς τοῦ παν-
 τοκράτορος Θεοῦ ἴσταται. «εἰς τὰ ἴδια», φησὶν,
 «ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐκ ἐδέ-
 ξαντο» **). διὸ καὶ κατὰ τὴν τῶν κοσμικῶν χοῦ-883.
 σιν οὐ μόνον εὐχαριστεῖ καὶ θαυμάζει τὴν κτίσιν, Pott.

*) Matth. 10, 16.

**) Ioann. 1, 11.

ἀλλὰ καὶ χρώμενος ὡς προσῆκεν ἐπαινεῖται, ἐπεὶ τὸ
 τέλος αὐτῷ δι' ἐνεργείας γνωστικῆς τῆς κατὰ τὰς
 ἐντολὰς εἰς θεωρίαν περαιοῦται. ἐνθὲνδε ἤδη δι'
 ἐπιστήμης τὰ ἐγόδια τῆς θεωρίας καρπούμενος με-
 γαλοφρόνως τε τὸ τῆς γνώσεως ἀναδεξάμενος μέγεθος
 πρόβεισιν ἐπὶ τὴν ἀγίαν τῆς μεταθέσεως ἀμοιβήν.
 ἀκήκοεν γὰρ τοῦ ψαλμοῦ λέγοντος· “κνκλώσατε
 Σιών καὶ περιλάβετε αὐτήν, διηγίσασθε ἐν τοῖς πύρ-
 10
 ροῖς αὐτῆς” *). αἰνίσσεται γὰρ οἶμαι τοὺς ὑψη-
 10
 λῶς προσδεξαμένους τὸν λόγον ὑψηλοῦς ὡς πύργους
 ἕσοσθαι καὶ βεβαίως ἐν τε τῇ πίστει καὶ τῇ γνώσει
 στήσοσθαι.

Cap. XIV.

§. 84. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἐνὶ μάλιστα διὰ βρα-
 χυτάτων περὶ τοῦ γνωστικοῦ τοῖς Ἑλλήσι σπερματι-
 κῶς εἰρήσθω, ἰστέον δὲ ὅτι ἐὰν ἐν τούτων ὁ πιστὸς
 15
 καὶ δεύτερον κατορθώσῃ, ἀλλ' οὐ τί γε ἐν πᾶσιν,
 ἀλλ' οὐδὲ μὴν μετ' ἐπιστήμης τῆς ἄκρας καθάπερ ὁ
 γνωστικὸς, καὶ δὴ τῆς κατὰ τὸν γνωστικὸν ἡμῶν
 ὡς εἰπεῖν ἀπαθείας, καθ' ἣν ἡ τελείωσις τοῦ πι-
 20
 στῶ “δι' ἀγάπης εἰς ἄνδρα τέλειον εἰς μέτρον ἡλι-
 κίας προβαίνουσα ἀφικνεῖται” **), ἕξομοιονμένη θεῶ,
 ἰσάγγελος ἀληθῶς γενομένη. πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα
 ἐκ γραφῆς μαρτύρια ἔπεισι παρατίθεσθαι, ἄμεινον
 δὲ οἶμαι ὑπερθέσθαι τὴν τοιαύτην φιλοτιμίαν διὰ
 25
 τὸ μῆκος τοῦ λόγου τοῖς πονεῖν ἐθέλουσι καὶ προσ-
 εκπονεῖν τὰ δόγματα κατ' ἐκλογὴν τῶν γραφῶν ἐπι-
 τρέψαντες. μιᾶς δ' οὖν διὰ βραχυτάτων ἐπιμνη-
 σθήσομαι, ὡς μὴ ἀνεπισημειώτον παραλιπεῖν τὸν
 30
 τόπον. λέγει γὰρ ἐν τῇ προτέρᾳ τῇ πρὸς Κοριν-
 θίους ἐπιστολῇ ὁ θεῖος ἀπόστολος· “τολμᾷ τις

*) Psalm. 48, 12.

**) Ephes. 4, 13.

ὑμῶν προᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον κρίνεσθαι ἐπὶ
 τῶν ἀδίκων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων; ἢ οὐκ οἴδατε
 ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινούσι" *) καὶ τὰ ἐξῆς.
 μεγίστης δ' οὔσης τῆς περικοπῆς ταῖς ἐπικαίροις
 5 τῶν ἀποστολικῶν συγχρώμενοι λέξεσι διὰ βραχυτά-
 των ἐξ ἐπιδρομῆς οἷον μεταφράζοντες τὴν ῥῆσιν τὴν
 διάνοιαν τοῦ ῥητοῦ τοῦ ἀποστόλου παραστήσομεν,
 καθ' ἣν τοῦ γνωστικοῦ τὴν τελειότητα ὑπογράφει.
 οὐ γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν ἴστη-
 10 σιν τὸν γνωστικὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀμνησίκακον εἶ-
 ναι διδάσκει μηδὲ εὔχεσθαι κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος
 P. ἐπιτρέπων. οἶδεν γὰρ καὶ τὸν κύριον ἀντικρὺς
 319. "εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν" **) παραγγέλλαι τι.
 Sylb. τὸ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν ἀδίκων κρίνεσθαι τὸν ἡδίκημέ-
 15 νον φάσκειν οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἀνταποδοῦναι βούλεσθαι
 δοκεῖν καὶ ἀνταδικῆσαι δεῦτερον ἐθέλειν, ὅπερ ὁμοίως
 ἐστὶν ἀδικῆσαι καὶ αὐτόν. τὸ δὲ ἐπὶ τῶν ἀγίων κρί- P.
 νεσθαι ἐθέλειν τινὰς λέγειν ἐμφαίνει τοὺς δι' εὐχῆς 884.
 τοῖς ἀδικήσασιν ἀνταποδοθῆναι τὴν πλεονεξίαν αἰ-Pott.
 20 τουμένους, καὶ εἶναι μὲν τῶν προτέρων τοὺς δευτέ-
 ρους ἀμείνους, οὐδέπω δὲ ἀπειθεῖς, ἢ μὴ ἀμνησί-
 κακοὶ τέλειον γινόμενοι κατὰ τὴν τοῦ κυρίου διδα-
 σκαλίαν προσεῦζωνται καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν.

§. 85. Καλὸν οὖν καὶ φρένας καλὰς ἐκ μετα-
 25 νοίας αὐτοὺς τῆς εἰς τὴν πίστιν μεταλαβεῖν. εἰ γὰρ
 καὶ ἐχθροὺς ἢ ἀλήθεια τοὺς παραζηλοῦντας κερτῆ-
 σθαι δοκεῖ, ἄλλ' οὐ τί γε αὐτῇ διεχθρεύεται τι.
 "ὅ" τε γὰρ "θεὸς ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους τὸν αὐ-
 τοῦ ἐπιλάμπει ἥλιον" ***) καὶ τὸν κύριόν γε αὐτόν
 30 ἐπὶ δικαίους ἐπεμψεν καὶ ἀδίκους, ὅ τε ἐξομοιοῦσθαι
 βιαζόμενος θεῷ διὰ τῆς πολλῆς ἀμνησικακίας ἀφίς
 "ἐβδομηκοντάκις ἐπὶ" †) οἷον κατὰ πάντα τὸν
 βίον καὶ καθ' ὅλην τὴν κοσμικὴν περιήλυσιν ἐβδο-

*) 1 Corinth. 6, 1. 2.

**) Matth. 5, 44.

***) Ibid. v, 45.

†) Ibid. 18, 22.

μάσιν ἀριθμουμέναις σημαιομένην παντί τῷ χρη-
 στεύεται, εἰ καὶ τις τὸν πάντα τοῦτον ἐν σαρκὶ βίους
 χρόνον ἀδικεῖ τὸν γνωστικόν. οὐ γὰρ τὴν κτῆσιν
 μόνην ἄλλοις ἐπιτρέπειν ἀξιοῖ τὸν σπουδαῖον τῶν ἡδι-
 5 κηκότων αἰτὸν, ἀλλὰ καὶ παρ' ἐκείνων αἰτεῖσθαι τῶν
 κριτῶν βούλεται τὸν δίκαιον τὴν ἄφεισιν τῶν ἁμαρ-
 τιῶν τοῖς εἰς αὐτὸν πεπλημμεληκόσι, καὶ εἰκότως·
 εἴ γε τὸ ἐκτὸς μόνον καὶ τὸ περὶ σῶμα κἂν μέχρι
 θανάτου προβαίῃη πλεονεκτοῦσιν οἱ ἀδικεῖν ἐπιχει-
 10 ροῦντες, ὧν οὐδὲν οἰκεῖον τοῦ γνωστικεῦ. πῶς δ'
 ἂν καὶ ἀγγέλους τις κρίνῃ τοὺς ἀποστάτας αὐτὸς
 ἀποστάτης ἐκείνης τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἀμνησι-
 κακίας γενόμενος; „διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε”;
 φησὶ, „διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ἀλλὰ ὑμεῖς
 15 ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε” *), εὐχόμενοι κατὰ τού-
 των δηλονότι τῶν κατ' ἄγνοιαν πλημμελούντων καὶ
 ἀποστερεῖσθε τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας τε καὶ
 ἀγαθότητος τὸ ὅσον ἐφ' ὑμῖν τοὺς καθ' ὧν εὐχε-
 σθε καὶ τοὺς ἀδελφούς, οὐ τοὺς κατὰ πίστιν μόνον,
 20 ἀλλὰ καὶ τοῖς προσηλύτους λέγων.

§. 86. Εἰ γὰρ καὶ ὁ νῦν διεχθρεύων ὕστερον
 πιστεύσει, οὐκ ἴσμεν οὐδέπω ἡμεῖς. ἐξ ὧν συνάγε-
 ται σαφῶς εἰ καὶ μὴ πάντας εἶναι, ἡμῖν γε αὐτοῖς
 δοκεῖν εἶναι ἀδελφούς. ἤδη δὲ καὶ πάντας ἀνθρώ-
 5 πους ἐνὸς ὄντας ἔργον Θεοῦ καὶ μίαν εἰκόνα ἐπὶ
 μίαν οὐσίαν περιβεβλημένους κἂν τεθολωμένοι τί-Ρ.
 χωσιν ἄλλοι ἄλλων μᾶλλον, μόνος ὁ ἐπιστήμων γνω-885.
 ρίζει καὶ διὰ τῶν κτισμάτων τὴν ἐνέργειαν, δι' ἧς Ροι.
 αὐθις τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ προσκυνεῖ, „ἢ οὐκ οἶ-
 10 दाτε, ὅτι ἀδικοὶ βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσου-
 σιν” **); ἀδικεῖ οὖν ὁ ἀντιδικῶν εἴτ' οὖν ἔργῳ εἴτε
 καὶ λόγῳ εἴτε καὶ τῇ τοῦ βούλεσθαι ἐννοίᾳ, ἣν μετὰ
 τὴν τοῦ νόμου παιδαγωγίαν τὸ εὐαγγέλιον περιγράφει.
 „καὶ ταῦτα τίνες ἦτε” ***), τοιοῦτοι δὴλον ὅποιοι εἴτι

*) 1 Corinth. 6, 7. 8.
 **) Ibid. v. 11.

**) Ibid. v. 9.

τυγχάνουσιν οἷς αὐτοὶ οὐ συγγινώσχετε. «ἀλλὰ ἀπε-
 λούσασθε», οὐχ ἁπλῶς ὡς οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ μετὰ
 γνώσεως τὰ πάθη τὰ ψυχικὰ ἀπερρύψασθε, εἰς τὸ ἔξο-
 μοιοῦσθαι ὅση δύναμις τῇ ἀγαθότητι τῆς τοῦ Θεοῦ
 5 προνοίας διὰ τε τῆς ἀνεξικακίας διὰ τε τῆς ἀμνησι-
 κακίας, «ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους» *) τὸ εὐμενές
 τοῦ λόγου καὶ τῶν ἔργων καθάπερ ὁ ἥλιος ἐπιλάμ-
 ποντες, εἴτ' οὖν μεγαλονοία τοῦτο περιποιήσεται
 ὁ γνωστικὸς εἴτε μιμήσει τοῦ κρείττονος. τρίτη δ'
 10 αἰτία τὸ «ἄφες καὶ ἀφεθήσεται σοι, βιαζομένης
 ὡσπερ τῆς ἐντολῆς εἰς σωτηρίαν δι' ὑπερβολὴν ἀγα-
 θότητος. «ἀλλ' ἠγιάσθητε» **). τῷ γὰρ εἰς τοῦτο
 ἤκοντι ἔξewis ἁγίῳ εἶναι συμβαίνει μηδενὶ τῶν πά-
 θῶν κατὰ μηδένα τρόπον περιπίπτουσι, ἀλλ' οἷον
 15 ἀσάρκῳ ἤδη καὶ ἄνευ τῆσδε τῆς γῆς ἁγίῳ γεγονότι.

§. 87. Διόπερ «ἐδικαιώθητε», φησί, «τῷ ὀνό-
 ματι τοῦ κυρίου» ***). ἐποιήθητε ὡς εἰπεῖν ὑπ'
 αὐτοῦ δίκαιοι εἶναι ὡς αὐτὸς καὶ τῷ πνεύματι τῷ
 ἁγίῳ ὡς ἐνὶ μάλιστα κατὰ δύναμιν ἀνεκράθητε. μὴ
 20 γὰρ οὐ «πάντα μοι ἔξεστιν; ἀλλ' οὐκ ἔξουσιασθή-
 σομαι» †), φησί, παρὰ τὸ εὐαγγέλιόν τι ποιῆσαι ἢ
 νοῆσαι ἢ λαλῆσαι, «τὰ δὲ βρώματα τῇ κοιλίᾳ καὶ
 ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν» ††), ἃ ὁ Θεὸς καταργήσει,
 τουτέστιν τοὺς οὕτω λογιζομένους καὶ βιοῦντας ὡς
 25 διὰ τὸ ἐσθίειν γενομένους, μὴ οὐχὶ δὲ ἐσθίοντας ἵνα
 ζῶσι μὲν κατὰ τὸ ἀκόλουθον, κατὰ δὲ τὸ προηγοί-
 μενον τῇ γνώσει προσανέχοντας. καὶ μὴ τι οἷον
 σάρκας εἶναι τοῦ ἁγίου σώματος τούτους φησί, σῶ-
 μα δὲ ἀλληγορεῖται ἢ ἐκκλησία κυρίου ὁ πνευματικὸς
 30 ἅγιος χορὸς, ἔξ ὧν οἱ τὸ ὄνομα ἐπικεκλημένοι μό-
 νον, βιοῦντες δὲ οὐ κατὰ λόγον σάρκες εἰσὶ. τὸ δὲ
 σῶμα τοῦτο πνευματικὸν, τουτέστιν ἡ ἁγία ἐκκλη-
 σία, οἱ τῇ πορνείᾳ, οἷδὲ τῇ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου

*) Matth. 5, 45.

**) 1 Corinth. 6, 11.

***) Ibidem.

†) Ibidem.

††) Ibidem.

ἀποστάσει, ἢ πρὸς τὸν ἔθνηκὸν βίον κατ' οὐδένα τρόπον οὐδ' ὅπως τις οὖν οἰκειωτέον.

§. 88. Πορνείει γὰρ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ αὐτοῦ σῶμα ὁ ἔθνηκῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πολιτευόμενος, εἴτ' οὖν ἐν ἔργῳ, εἴτε καὶ ἐν λόγῳ, εἴτε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐννοίᾳ, «ὁ ταύτῃ κολλώμενος τῇ πόρῃ» τῇ παρὰ τὴν διαθήκην ἐνεργεία, «ἄλλο σῶμα» γίνεται, οὐχ ἅγιον «εἰς σάρκα μίαν» καὶ βίον ἔθνηκὸν καὶ P. ἄλλην ἐλπίδα, «ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνεύ-886.

10ματι» *), πνευματικὸν σῶμα τὸ διάφορον τῆς συνό-Pott.

δου γένος υἱὸς οὗτος ἄπας, ἄνθρωπος ἅγιος, ἀπαθῆς, γνωστικὸς, τέλειος, μορφοίμενος τῇ τοῦ κυρίου διδασκαλίᾳ, ἵνα δὴ καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ αὐτῷ τῷ πνεύματι προσεχῆς γενόμενος τῷ κυρίῳ τὴν μο-

P. νὴν ἐκείνην τὴν ὀφειλομένην τῷ οὕτως ἀπηνδρωμέ-320. να ἀπολάβῃ. ἀπόχρη τὸ δεῖγμα τοῖς ὧτα ἔχουσιν.

Sylb. οὐ γὰρ ἐκκυκλεῖν χρὴ τὸ μυστήριον, ἐμφαίνειν δὲ ὅσον εἰς ἀνάμνησιν τοῖς μετεσχηκόσι τῆς γνώσεως, οἳ καὶ συνήσουσιν ὅπως εἴρηται πρὸς τοῦ κυρίου.

20 γίνεσθε ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν τέλειοι, τελείως***) ἀφιέντες τὰς ἁμαρτίας καὶ ἀμνησικακοῦντες καὶ ἐν τῇ ἔξει τῆς ἀπαθείας καταβιοῦντες. ὡς γὰρ τελείον φάμεν ἱατρὸν καὶ τέλειον φιλόσοφον, οὕτως οἶμαι καὶ τέλειον γνωστικὸν, ἀλλ' οὐδὲν τούτων καίτοι μέγι-

25 στον ὄν εἰς ὁμοιότητα Θεοῦ παραλαμβάνεται. οὐ γὰρ καθύπερ οἱ Στωικοὶ ἀθέως πάνν τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἀνθρώπου λέγομεν καὶ Θεοῦ. μήτι οὖν τέλειοι γίνεσθαι ὀφειλομεν ὡς ὁ πατὴρ βούλεται, ἀδύνατον γὰρ καὶ ἀμήχανον ὡς ὁ Θεὸς ἐστι γενέσθαι τινὰ τέ-

30 λιον, βούλεται δὲ ὁ πατὴρ ζῶντας ἡμᾶς κατὰ τὴν τοῦ εὐαγγελίου ὑπακοὴν ἀνεπιλήπτως τελείους γίνεσθαι. ἦν οὖν κατ' ἔλλειψιν λεγομένου τοῦ ῥητοῦ προσυπακούσωμεν τὸ ἐνδέον εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς πε-

ρικοπῆς τοῖς συνιέναι δυναμένοις ἀπολελειμμένον ἐκ-

*) 1 Corinth. 6, 16. 17.

**) Math. 5, 48.

λαβεῖν καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γνωριοῦμεν καὶ κατ' ἀξίαν τῆς ἐντολῆς εὐσεβῶς ἅμα καὶ μεγαλοφρόνως πολιτευσόμεθα.

Cap. XV.

§. 89. Ἐπειδὴ δὲ ἀκόλουθόν ἐστι πρὸς τὰ ὑπὸ
 5 Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων ἐπιφερόμενα ἡμῖν ἐγκλήματα
 ἀπολογησασθαι, συνεπιλαμβάνονται δὲ ἐν τισὶ τῶν
 ἀποριῶν ὁμοίως τοῖς προειρημένοις καὶ αἱ περὶ τὴν
 ἄλλην διδασκαλίαν αἰρέσεις, εὖ ἂν ἔχοι, πρότερον
 διακαθάραντας τὰ ἐμποδῶν εὐτρεπεῖς ἐπὶ τὰς τῶν
 10 ἀποριῶν λύσεις εἰς τὸν ἕξῃς προιέναι στροματέα.
 πρῶτον μὲν οὖν αὐτὸ τοῦτο προσάγουσιν ἡμῖν λέ-
 γοντες μὴ δεῖν πιστεύειν διὰ τὴν διαφωνίαν τῶν αἰ-
 15 ρέσεων, παρατείνει γὰρ καὶ ἡ ἀλήθεια ἄλλων ἄλλα
 δογματιζόντων. πρὸς οὓς φασιν, ὅτι καὶ παρ' ὑμῖν Ροι.
 20 τοῖς Ἰουδαίοις καὶ παρὰ τοῖς δοκιμωτάτοις τῶν παρ'
 Ἑλλησι φιλοσόφων πάμπολλαι γεγόνασιν αἰρέσεις,
 καὶ οὐ δήπου φατέ δεῖν ὀνεῖν ἢτοι φιλοσοφεῖν καὶ
 Ἰουδαΐζειν τῆς διαφωνίας ἕνεκα τῆς πρὸς ἀλλήλας
 τῶν παρ' ὑμῖν αἰρέσεων, ἔπειτα δὲ ἐπισπαρήσεσθαι
 25 τὰς αἰρέσεις τῇ ἀληθείᾳ καθάπερ τῷ προῶ "τὰ ζι-
 ζάνια" *) πρὸς τοῦ κυρίου προσητικῶς εἴρηται καὶ
 ἀδύνατον μὴ γενέσθαι τὸ προειρημένον ἔσεσθαι, καὶ
 τούτου ἡ αἰτία ὅτι παντὶ τῷ καλῷ μῶμος ἔπεται.

§. 90. Μὴ τι οὖν εἰ καὶ παραβαίῃ τις συν-
 25 θήκας καὶ τὴν ὁμολογίαν παρέλθοι τὴν πρὸς ἡμᾶς
 διὰ τὸν ψευδόμενον τὴν ὁμολογίαν ἀφεξόμεθα τῆς
 ἀληθείας καὶ ἡμεῖς, ἀλλ' ὡς ἀψευδεῖν χορὴ τὸν ἐπι-
 30 μηδένα καὶ μηδὲν ὧν ὑπέσχηται ἀκροῦν κἂν ἄλλοι τι-
 νὲς παραβαίνωσι συνθήκας, οὔτως καὶ ἡμᾶς κατὰ
 30 μηδένα τρόπον τὸν ἐκκλησιαστικὸν παραβαίνειν προσ-
 ἕκει κανόνα, καὶ μάλιστα τὴν περὶ τῶν μεγίστων

*) Matth. 13, 25

ὁμολογίαν ἡμεῖς μὲν φυλάττομεν, οἱ δὲ παραβαί-
 νουσι. πιστευτέον οὖν τοῖς βεβαίως ἔχομένοις τῆς
 ἀληθείας. ἤδη δὲ καὶ ὡς ἐν πλάτει χρωμένοις τῆδε
 τῇ ἀπολογία ἔνεστι φάναι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι καὶ οἱ
 5 ἰατροὶ ἐναντίας δόξας κεκτημένοι κατὰ τὰς οἰκείας
 αἰρέσεις ἐπ' ἴσης ἔργῳ θεραπεύουσιν. μή τι οὖν
 κάμων τις τὸ σῶμα καὶ θεραπείας δεόμενος οὐ
 προσίεται ἰατρὸν διὰ τὰς ἐν τῇ ἰατρικῇ αἰρέσεις;
 οὐκ ἄρα οὐδὲ ὁ τὴν ψυχὴν νοσῶν καὶ εἰδώλων ἔμ-
 10 πλεως ἕνεκά γε τοῦ ὑγιᾶναι καὶ εἰς θεὸν ἐπιστρέψαι
 προφασίσαιτο ποτε τὰς αἰρέσεις. ναὶ μὴν διὰ τοὺς
 δοκίμους*, φησὶν, «αἱ αἰρέσεις» *). δοκίμους ἦτοι
 τοὺς εἰς πίστιν ἀφικνουμένους λέγει ἐκλεκτικώτερον
 προσιόντας τῇ κυριακῇ διδασκαλίᾳ, καθάπερ τοὺς
 15 δοκίμους τραπέζιτας τὸ κίβδηλον νόμισμα τοῦ κυ-
 ρίου ἀπὸ τοῦ παραχαράγματος διακρίνοντας ἢ τοὺς
 ἐν αὐτῇ τῇ πίστει δοκίμους ἤδη γενομένους κατὰ τε
 τὸν βίον κατὰ τε τὴν γνῶσιν.

§. 91. Διὰ δὴ τοῦτο ἄρα πλέονος ἐπιμελείας
 20 καὶ προμηθείας δεόμεθα εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ πῶς
 ἀκριβῶς βιωτέον καὶ τίς ἢ ὄντως οὕσα θεοσέβεια.
 δῆλον γὰρ ὅτι δυσκόλου καὶ δυσεργοῦ τῆς ἀληθείας
 τυγχανούσης διὰ τοῦτο γέγονασιν αἱ ζητήσεις, ἀφ'
 ὧν αἱ φίλαντοι καὶ φιλόδοξοι αἰρέσεις μὴ μαθόντων
 25 μὲν μηδὲ παρειληφόντων ἀληθῶς, οἴησιν δὲ γνώσεως
 εἰληφόντων. διὰ πλείονος τοίνυν φροντίδος ἐρευνη-
 τέον τὴν τῶ ὄντι ἀλήθειαν, ἢ μόνη περὶ τὸν ὄντως P.
 ὄντα θεὸν καταγίνεται. πόνῳ δὲ ἐπεται γλυκεῖα εὐ-888.
 ρεσίς τε καὶ μνήμη. ἐπαποδυτέον ἄρα τῶ πόνῳ τῆς Pott.
 30 εὐρέσεως διὰ τὰς αἰρέσεις, ἀλλ' οὐ τέλος ἀποστα-
 τέον, οἷοι δὲ γὰρ ὁπώρας παρακειμένης τῆς μὲν ἀλη-
 θεοῦς καὶ ὠρίμου, τῆς δὲ ἐκ κηροῦ ὡς ὅτι μάλιστα
 ἐμφεροῦς πεποιημένης διὰ τὴν ὁμοιότητα ἀμφοῖν
 ἀφεκτέον, διακριτέον δὲ ὁμοῦ τε τῇ καταληπτικῇ
 θεωρίᾳ καὶ τῶ κυριωτάτῳ λογισμῷ τὸ ἀληθές ἀπὸ

*) 1 Corinth. 11, 19.
 Clement. Alex. vol. III.

τοῦ φαινομένου. καὶ ὡσπερ ὁδοῦ μιᾶς μὲν τῆς βα-
 σιλικῆς τυγγανούσης, πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων τῶν μὲν
 ἐπὶ τινα κορημνόν, τῶν δὲ ἐπὶ ποταμὸν ῥοάδῃ ἢ
 θάλασσαν ἀγχιβαθῆ φερουσῶν οὐκ ἂν τις ὀκνήσαι
 5διὰ τὴν διαφωνίαν ὀδεῦσαι, χρήσαιτο δ' ἂν τῇ ἀκιν-
 δόνω καὶ βασιλικῇ καὶ λεωφόρῳ οὕτως ἄλλα ἄλλων
 περὶ ἀληθείας λεγόντων οὐκ ἀποστατέον, ἐπιμελέστε-
 ρον δὲ θηρατέον τὴν ἀκριβεσιτάτην περὶ αὐτῆς γνῶ-
 σιν, ἐπεὶ καὶ τοῖς κηπευομένοις λαχάνοις συνανα-
 10φύονται καὶ πόαι. μὴ τι οὖν ἀπέχονται οἱ γεωργοὶ
 τῆς κηπευτικῆς ἐπιμελείας; ἔχοντες οὖν πολλὰς ἐκ
 φύσεως ἀφορμὰς πρὸς τὸ ἐξετάζειν τὰ λεγόμενα καὶ
 τῆς ἀληθείας τὴν ἀκολούθιαν ἐξευρίσκειν ὀφειλόμεν.
 P. διὸ καὶ εἰκότως κρινόμεθα οἷς δέον πείθεσθαι μὴ
 321.συγκατατιθεμένοι, μὴ διασιέλλοντες τὸ μαχόμενον
 Sylb. καὶ ἀπρεπῆς καὶ παρὰ φύσιν καὶ ψεῦδος ἀπὸ τε
 τᾶληθοῦς καὶ τοῦ ἀκολούθου καὶ τοῦ πρέποντος καὶ
 τοῦ κατὰ φύσιν, αἷς ἀφορμαῖς καταχρηστέον εἰς
 ἐπίγνωσιν τῆς ὄντως οὔσης ἀληθείας.
 20 §. 92. Ματαία τοίνυν τοῖς Ἑλλησιν ἡ πρόφα-
 σις αὕτη. τοῖς μὲν γὰρ βουλομένοις ἐξέσται καὶ τὸ
 εὑρεῖν τὴν ἀλήθειαν, τοῖς δὲ αἰτίας ἀλόγους προ-
 βαλλομένοις ἀναπολόγητος ἡ κρίσις. πότερον γὰρ
 ἀναιροῦσιν ἢ συγκατατίθενται εἶναι ἀπόδειξιν; οἶμαι
 25πάντας ἂν ὁμολογήσειεν ἄνευ τῶν τὰς αἰσθήσεις ἀναι-
 ρούντων. ἀποδείξεως δ' οὔσης ἀνάγκη συγκαταβαί-
 νειν εἰς τὰς ζητήσεις καὶ δι' αὐτῶν τῶν γραφῶν
 ἐκμανθάνειν ἀποδεικτικῶς, ὅπως μὲν ἀπισφάλησαν
 αἱ αἰρέσεις, ὅπως δὲ ἐν μόνῃ τῇ ἀληθείᾳ ἐκκληροῖα
 30ἢ τε ἀκριβεσιτάτη γνῶσις καὶ ἡ τῶ ὄντι ἀρίστη αἰ-
 ρεσις, τῶν τε ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἐκτριπομένων, οἱ
 μὲν σφᾶς αὐτοὺς μόνους, οἱ δὲ καὶ τοὺς πέλας ἔξα-
 πατᾶν ἐπιχειροῦσιν. οἱ μὲν οὖν δοξόσοφοι καλούμε-
 νοι οἱ τὴν ἀλήθειαν εὑρηκέναι νομίζοντες οὐκ ἔχον-
 35τες ἀπόδειξιν οὐδὲ μίαν ἀληθῆ ἑαυτοὺς οὔτοι ἀπα-
 τῶσιν ἀναπεπαῦσθαι νομίζοντες, ὧν πλῆθος οὐκ ὀλί-

γον τὰς τε ζητήσεις ἐκτρεπομένων διὰ τοὺς ἐλέγχους, ἀποφευγόντων δὲ καὶ τὰς διδασκαλίας διὰ τὴν κα-Ρ. τήγνωσιν. αἱ δὲ τοὺς προσιόντας ἐξαπατῶντες πα-889. νοῦργοι σφόδρα, οἳ καὶ παρακολουθοῦντες αὐτοῖς^{Ροτ.} ὅτι μὴδὲν ἐπίστανται πιθανοῖς ὅμως ἐπιχειρήμασι σκοτίζουσι τὴν ἀλήθειαν. ἕτερα δ' οἶμαι τῶν πιθανῶν ἐπιχειρημάτων καὶ ἕτερα τῶν ἀληθῶν ἢ φύσις. καὶ ὅτι τῶν αἰρέσεων ἀνάγκη τὴν ὀνομασίαν πρὸς ἀντιδιαστολήν τῆς ἀληθείας λέγεσθαι γινώσκο-10μεν. ἀφ' ἧς τινὰ ἀποσπάσαντες ἐπὶ λύμῃ τῶν ἀνθρώπων οἱ σοφισταὶ ταῖς ἐξευρημέναις σφίσι ἀνθρώπικαῖς τέχναις ἐγκατορύξαντες ἀνχοῦσι προϊστασθαι διατριβῆς μᾶλλον ἢ ἐκκλησίας.

Cap. XVI.

§. 93. Ἄλλ' οἱ ποιεῖν ἔτοιμοι ἐπὶ τοῖς καλλι-15στοις οὐ πρότερον ἀποστήσονται ζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν, πρὶν ἂν τὴν ἀπόδειξιν ἀπ' αὐτῶν λάβωσι τῶν γραφῶν. ἔστι μὲν οὖν κοινὰ τινὰ τῶν ἀνθρώπων κριτήρια καθάπερ τὰ αἰσθητήρια, τὰ δ' ἄλλα τῶν βουληθέντων καὶ ἀσκησάντων τὰ ἀληθῆ τὰ διὰ 20νοῦ καὶ λογισμοῦ τεχνικὰ λόγων ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν. μέγιστον δὲ τὸ καὶ τὴν οἴησιν ἀποθέσθαι ἐν μέσῳ καταστάνας ἀκριβοῦς ἐπιστήμης καὶ προπετοῦς δοξοσοφίας καὶ γινῶναι ὅτι ὁ τὴν αἰώνιον ἐλπίζων ἀνάπαυσιν γινώσκει καὶ τὴν εἴσοδον αὐτῆς ἐπί-25πονον οὐσαν καὶ "τεθλιμμένην" ὁ τε ἅπαξ εὐαγγελισθεὶς καὶ τὸ σῶτήριόν φησιν ἐν ἧ ᾠρᾷ ἐπιγινῶ, μὴ ἐπιστρεφείσθω εἰς τὰ ὀπίσω καθάπερ ἡ Λωτ γυνή⁵⁵ *), μὴδὲ εἰς τὸν πρότερον βίον τὸν τοῖς αἰσθητοῖς προσανέχοντα μὴδὲ μὴν εἰς τὰς αἰρέσεις πα-30λινδρομεῖτω, ἐθίζουσι γὰρ ἀμηγέτη τὸν ὄντα μὴ γινώσκουσαι θεόν. "ὁ γὰρ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα

*) Luc. 17, 31 sq.

μαχθεῖσιν, οὕτως ἄνθρωπος εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ πισ-
 τὸς τῷ κυρίῳ διαμένειν, ἀπολώλεκεν ὁ ἀναλακτίσας
 τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ ἀποσχιρτήσας εἰς
 δόξας αἰρέσεων ἀνθρωπίνων. ὁ δὲ ἐκ τῆσδε τῆς
 ὑπέρτης παλινδρομήσας καταζούσας τῶν γραφῶν καὶ
 τὸν ἑαυτοῦ βίον ἐπιστρέψας τῇ ἀληθείᾳ, οἷον ἐξ ἄν-
 θρώπου Θεὸς ἀποτελεῖται. ἔχομεν γὰρ τὴν ἀρχὴν τῆς
 διδασκαλίας τὸν κύριον διὰ τε τῶν προφητῶν διὰ τε τοῦ
 εὐαγγελίου καὶ διὰ τῶν μακαρίων ἀποστόλων "πολυτρό-
 10 πως καὶ πολυμερῶς" *) ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος ἡγούμενον
 τῆς γνώσεως. τὴν ἀρχὴν δ' εἴ τις ἕτερον δεῖσθαι ὑπο-
 λάβοι, οὐκέτ' ἂν ὄντως ἀρχὴ φυλαχθεῖη, ὁ μὲν οὖν ἐξ
 ἑαυτοῦ πιστὸς τῇ κυριακῇ γραφῇ τε καὶ φωνῇ ἀξιο-
 πιστος, εἰκότως ἂν διὰ τοῦ κυρίου πρὸς τὴν τῶν
 P. ἀνθρώπων εὐεργεσίαν ἐνεργομένην. ἀμέλει πρὸς τὴν
 322. τῶν πραγμάτων εἴρεσιν αὐτῇ χρωμέθα κριτηρίῳ, τὸ
 Sylb. κρινόμενον δὲ πᾶν ἔτι ἄπιστον πρὶν κριθῆναι, ὡστ'
 οὐδ' ἀρχὴ τὸ κρίσεως δεόμενον. εἰκότως τοίνυν πῖ- P.
 στευ περιβαλόντες ἀναπόδεικτον τὴν ἀρχὴν ἐκ περιου-891.
 20 σίας καὶ τὰς ἀποδείξεις παρ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς περὶ τῆς Ρουι.
 ἀρχῆς λαβόντες φωνῇ κυρίου παιδευόμεθα πρὸς τὴν ἐπί-
 γνωσιν τῆς ἀληθείας. οὐ γὰρ ἀπλῶς ἀποφαινομένοις
 ἀνθρώποις προσέχοιμεν οἷς καὶ ἀνταποφαινέσθαι ἐπ'
 ἴσης ἔστιν. εἰ δ' οὐκ ἀρκεῖ μόνον ἀπλῶς εἰπεῖν
 25 τὸ δόξαν, ἀλλὰ πιστώσασθαι δεῖ τὸ λεχθέν, οὐ τὴν
 ἐξ ἀνθρώπων ἀναμένομεν μαρτυρίαν, ἀλλὰ τῇ τοῦ
 κυρίου φωνῇ πιστοίμεθα τὸ ζητούμενον, ἢ πασῶν
 ἀποδείξεων ἐχεγγωτέρα, μᾶλλον δὲ ἢ μόνη ἀπόδει-
 ξις οὕσα τυγχάνει, καθ' ἣν ἐπιστήμην οἱ μὲν ἀπο-
 30 γενεσάμενοι μόνον τῶν γραφῶν πιστοὶ, οἱ δὲ καὶ
 προσωτέρω χωρήσαντες ἀκριβεῖς γνώμονες τῆς ἀλη-
 θείας ὑπάρχουσι οἱ γνωστικοὶ, ἐπεὶ καὶ τοῖς κατα
 τὸν βίον ἔχουσί τι πλέον οἱ τεχνῖται τῶν ἰδιωτῶν καὶ
 παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας ἐκτυποῦσι τὸ βέλτιον.

*) Hebr. 1, 1.

§. 96. Οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς ἀπ' αὐτῶν περὶ
 αὐτῶν τῶν γραφῶν τελείως ἀποδεικνύντες ἐκ πίστεως
 πειθόμεθα ἀποδεικτικῶς. κὰν τολμήσωσι προφητι-
 καῖς χρήσασθαι γραφαῖς καὶ οἱ τὰς αἰρέσεις μετιόν-
 5τες πρῶτον μὲν οὐ πάσαις, ἔπειτα οὐ τελείαις οὐδὲ
 ὡς τὸ σῶμα καὶ τὸ ὕψος τῆς προφητείας ὑπαγο-
 ρεύει, ἀλλ' ἐκλεγόμενοι τὰ ἀμυριβόλως εἰρημένα εἰς
 τὰς ἰδίας μετάγουσι δόξας, ὀλίγας σπορέδην ἀπαν-
 10θιζόμενοι φωνάς, οὐ τὸ σημαίνον ἀπ' αὐτῶν
 σκοποῦντες, ἀλλ' αὐτῇ ψιλῇ ἀποχρώμενοι τῇ λέξει.
 σχεδὸν γὰρ ἐν πᾶσιν οἷς προσφέρονται ῥητοῖς, εὐ-
 ροῖς ἂν αὐτοὺς ὡς τοῖς ὀνόμασι μόνοις προσανέχουσι
 τὰ σημαίνοντα ὑπαλλάττοντες, οὐθ' ἄς λέγονται γε-
 νώσκοντες, οὐθ' ὡς ἔχειν πεφύκασιν χρώμενοι, αἷς καὶ δὴ
 15κομίζουσιν ἐκλογαῖς. ἡ ἀλήθεια δὲ οὐκ ἐν τῷ μετατιθέναι
 τὰ σημαίνοντα εἰρίσκεται, οὕτω μὲν γὰρ ἀνατρέψουσι
 πᾶσαν ἀληθῆ διδασκαλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ διασκέψασθαι
 τί τῷ κυρίῳ καὶ τῷ παντοκράτορι θεῷ τελείως οἰκεῖον
 20τε καὶ πρέπον, κὰν τῷ βιβαιοῦν ἕκαστον τῶν ἀπο-
 δεικνυμένων κατὰ τὰς γραφὰς ἐξ αὐτῶν πάλιν τῶν
 ὁμοίων γραφῶν. οὐτ' οὖν ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὴν ἀλή-
 θειαν ἐθέλουσιν αἰδοῦμενοι καταθέσθαι τὸ τῆς φι-
 λαντίας πλεονέκτημα, οὐτ' ἔχουσιν ὅπως διάθωνται
 τὰς αὐτῶν δόξας βιαζόμενοι τὰς γραφὰς, φθάσαν-
 25τες δὲ ἐξενεγκεῖν εἰς τοὺς ἀνθρώπους δόγματα ψευ-
 δῆ σχεδὸν ἀπάσαις ταῖς γραφαῖς ἐναργῶς μαχόμενοι
 καὶ αἰεὶ ὑφ' ἡμῶν τῶν ἀντιλεγόντων αὐτοῖς ἐλεγχό-
 μενοι τὸ λοιπὸν ἔτι καὶ νῦν ὑπομένουσι, τὰ μὲν μὴ
 30προῖεσθαι τῶν προφητικῶν, τὰ δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς
 ἄλλης γεγονότας φύσεως μὴ οἷους τε εἶναι συνεῖναι P.
 τὰ οἰκεῖα ἐκείνοις διαβάλλουσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ 892.
 ἑαυτῶν διελεγχόμενοι ἀφνοῦνται δόγματα ἄντικρυς ποι-
 ὁμολογεῖν αἰδοῦμενοι ἅ κατ' ἰδίαν ἀρχοῦσι διδά-
 σκοντες οὕτως.

35 §. 97. Οὕτω γὰρ κατὰ πάσας ἔστιν ἰδεῖν τὰς
 αἰρέσεις ἐπιόντας αὐτῶν τὰς μοχθηρίας τῶν δογμά-

των. ἐπειδὴν γὰρ ἀνατρέπωνται πρὸς ἡμῶν δεικνύτων αὐτοὺς σαφῶς ἐναντιομένους ταῖς γραφαῖς δυοῖν θύτερον ὑπὸ τῶν προεσιώτων τοῦ δόγματός ἐστι θεάσασθαι γινόμενον. ἢ γὰρ τῆς ἀκολουθίας τῶν ὁσφειέρων δογμάτων ἢ τῆς προφητείας αὐτῆς, μᾶλλον δὲ τῆς ἐαυτῶν ἐλπίδος καταφρονοῦσιν, αἰροῦνται δὲ ἐκάστοτε τὸ δόξαν αὐτοῖς ὑπάρχειν ἐναργέστερον ἢ τὸ πρὸς τοῦ κυρίου διὰ τῶν προφητῶν εἰρημένον καὶ ὑπὸ τοῦ εὐαγγελίου, πρὸς ἔτι δὲ καὶ 10 τῶν ἀποστόλων συμμαρτυρούμενόν τε καὶ βεβαιούμενον. ὁρῶντες οὖν τὸν κίνδυνον αὐτοῖς οὐ περὶ ἐνὸς δόγματος, ἀλλὰ περὶ τὸ τὰς αἰρέσεις διατηρεῖν οὐ τὴν ἀλήθειαν ἐξευρίσκειν, τοῖς μὲν γὰρ ἐν μέσῳ καὶ προχείρως ἐντυχόντες παρ' ἡμῖν ὡς εὐτελῶν κατεφρόβησαν, ὑπερβῆναι δὲ σπουδάσαντες τὸ κοινὸν τῆς 15 πίστεως ἐξέβησαν τὴν ἀλήθειαν. μὴ γὰρ μαθόντες τὰ τῆς γνώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς μυστήρια μηδὲ χωρίσαντες τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀληθείας μέχρι τοῦ βάρους τῶν πραγμάτων κατελθεῖν ἀποραθυμῆσαντες 20 ἐξ ἐπιπολῆς ἀναγνόντες παρεπέμψαντο τὰς γραφάς.

§. 98. Ὑπὸ δοξοσοφίας τοίνυν ἐπηρεζόμενοι ἐρίζοντες διατελοῦσι δῆλοι γεγονότες ὡς τοῦ δοκεῖν μᾶλλον ἢ περ τοῦ φιλοσοφεῖν προνοοῦνται. αὐτίκα οὐκ ἀναγκαίως ἀρχὰς πραγμάτων καταβαλλόμενοι δόξαις 25 τε ἀνθρωπίναις κεινημένοι, ἔπειτα ἀναγκαίως τέλος ἀκολουθεῖν αὐτοῖς ἐκποριζόμενοι διαπληκτίζονται διὰ τοὺς ἐλέγχους πρὸς τοὺς τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν μεταχειριζομένους, καὶ πάντα μᾶλλον ὑπομένουσι καὶ πάντα φασὶ κάλων κινεῖν καὶ ἀσεβεῖν διὰ τὸ ἀπιστεῖν ταῖς γραφαῖς μέλλουσιν ἢ περ μετατίθενται 30 ὑπὸ φιλοτιμίας τῆς αἰρέσεως καὶ τῆς πολυθρυσλήτου κατὰ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν πρωτοκαθεδρίας, δι' ἣν κακείνην τὴν συμποτικὴν διὰ τῆς ψευδωνύμου ἀγάπης πρωτοκλισίαν ἀσπάζονται. ἢ παρ' ἡμῖν δὲ τῆς 35 ἀληθείας ἐπίγνωσις ἐκ τῶν ἤδη πιστῶν τοῖς οὕτω πιστοῖς ἐκπορίζεται τὴν πίστιν, ἣτις οὐσία ὡς εἰπεῖν

ἀποδείξειως κυθίσταται. ἀλλ' ὡς ἔοικεν πᾶσα αἵρεσις ἀρχὴν ὧτα ἀκούοντα οὐκ ἔχει τὸ σίμφορον, μόνον δὲ τοῖς πρὸς ἡδονὴν ἀνεωγότα, ἐπεὶ καὶ ἰάθη P τις αὐτῶν, εἰ πείθεσθαι τῇ ἀληθείᾳ μόνον ἡβουλή-89
59η. τριττὴ δὲ θεραπεία οἰήσεως καθάπερ καὶ παν-Ρο
τὸς πάθους, μάθησις τε τοῦ αἰτίου καὶ τὸ πῶς ἂν
P. ἔξαιρεθείη τοῦτο, καὶ τρίτον ἢ ἄσκησις τῆς ψυχῆς
323. καὶ ὁ ἐθισμὸς πρὸς τοῖς κριθεῖσιν ὁρθῶς ἔχειν ἀκο-
Sylb. λουθεῖν δύνασθαι.

10 §. 99. Ὡς γὰρ ὀφθαλμὸς τεταραγμένος οὕτως
καὶ ἡ ψυχὴ τοῖς παρὰ φύσιν θολωθεῖσα δόγμασιν
οὐχ οἶα τε τὸ φῶς τῆς ἀληθείας διδιδεῖν ἀκριβῶς,
ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν ποσὶ παρορᾷ. ἐν οὖν θολερῶ ἵδατι
καὶ τὰς ἐγγέλεις ἀλίσκεσθαι φασιν ἀποτυφλουμένας.
15 καὶ καθάπερ τὰ πονηρὰ παιδιὰ τὸν παιδευγῶν ἀπο-
κλείει, οὕτως οὗτοι τὰς προφητείας εἴργουσι ἐαυ-
τῶν τῆς ἐκκλησίας ὑφορώμενοι δι' ἔλεγχον καὶ νο-
θεσίαν. ἀμέλει πάμπολλα συγκαττύουσι ψεῖσματα
καὶ πλάσματα, ἵνα δὴ εὐλόγως δόξωσι μὴ προσέ-
20 σθαι τὰς γραφάς. ταύτῃ οὖν οὐκ εὐσεβεῖς δυσαρ-
στούμενοι ταῖς θεαῖς ἐντολαῖς, τουτέστι τῷ ἁγίῳ
πνεύματι. ὡπερ δὲ αἱ ἀμυγδαλαὶ κεναὶ λέγονται
οὐκ ἐν αἷς μηδὲν ἔστιν, ἀλλ' ἐν αἷς ἄχρηστον τὸ
ἐνὸν, οὕτως τοὺς αἰρετικοὺς τοὺς κενοὺς τῶν τοῦ
25 θεοῦ βουλημάτων καὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ παραδόσεων
εἶναι φαιεν πικρῶντας ὡς ἀληθῶς κατὰ τὴν ἀγρίαν
ἀμυγδαλὴν, ἐξάρχοντας δογμάτων πλὴν ὅσα δι' ἐν-
ἀργεαν τῶν ἀληθῶν ἀποθέσθαι καὶ ἀποκρούσαι οὐκ
ἴσχυσαν.

30 §. 100. Καθάπερ τοίνυν ἐν πολέμῳ οὐ λειπτέον
τὴν τάξιν ἣν ὁ στρατηγὸς ἔταξεν τῷ στρατιώτῃ,
οὕτως οὐδὲ ἦν ἔδωκεν ὁ λόγος ὃν ἄρχοντα εἰλήφα-
μεν γνώσεώς τε καὶ βίου λειπτέον τάξιν. οἱ πολ-
λοὶ δὲ οὐδὲ τοῦτο ἐξητάκασιν, εἰ ἔστι τι καὶ
35 ἀκολουθητέον καὶ τίνι τούτῳ καὶ ὅπως. οἷος
γὰρ ὁ λόγος τοιόσδε καὶ ὁ βίος εἶναι τῷ πιστῷ

προσῆκει, ὡς ἐπεσθαι δύνασθαι τῷ θεῷ ἐξ ἀρχῆς τὰ πάντα εὐθείαν περαίνοντι. ἐπὶ δὲ παραβῆ τις τὸν λόγον καὶ διὰ τούτου τὸν θεὸν, εἰ μὲν διὰ τὸ αἰφνίδιον προσπεσεῖν τινὰ φαντασίαν ἰσθάνησεν προ-
 5 χείρους. [τούς] τὰς φαντασίας τὰς λογικὰς ποιητέον, εἰ δὲ τῷ ἔθει τῷ προκατεσχηκότι ἠτηθεῖς γέγονεν P. ἢ φησὶν ἢ γραφὴ χυδαῖος, ἀποπαναστέον τὸ ἔθος 894 εἰς τὸ παντελὲς καὶ πρὸς τὸ ἀντιλέγειν αὐτῷ τὴν Pott. ψυχὴν γυμναστέον. εἰ δὲ καὶ μάχόμενα δόγματα
 10 ἐφέλκεσθαι τινὰς δοκεῖ, ὑπεξαιρετέον ταῦτα καὶ πρὸς τοὺς εἰρηνοποιούς τῶν δογμάτων πορευτέον, οἱ κατεπάδουσι ταῖς θεαῖαις γραφαῖς τοὺς ψοφοδεεῖς τῶν ἀπείρων τὴν ἀλήθειαν διὰ τῆς ἀκολουθίας τῶν διαθηκῶν σαφηνίζοντες. ἀλλ' ὡς ἔοικεν ῥέπομεν ἐπὶ
 15 τὰ ἔνδοξα μᾶλλον κἂν ἐναντία τυγχάνη, ἢ περὶ ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, ἀστηρὰ γάρ ἐστι καὶ σεμνή. καὶ δὴ τριῶν οὐσῶν διαθέσεων τῆς ψυχῆς, ἀγνοίας, οἰήσεως, ἐπιστήμης, οἱ μὲν ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τὰ ἔθνη, οἱ δὲ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἢ ἐκκλησία ἢ ἀληθείης, οἱ δὲ ἐν
 20 οἰήσει οἱ κατὰ τὰς αἰρέσεις.

§. 101. Οὐδὲν γοῦν σαφέστερον ἰδεῖν ἔστι τοὺς ἐπισταμένους περὶ ὧν ἴσασι διαβεβαιουμένους καὶ περὶ ὧν οἴονται ὅσον γε ἐπὶ τῷ διαβεβαιοῦσθαι ἄνευ τῆς ἀποδείξεως. καταφρονοῦσι γοῦν ἀλλήλων καὶ καταγελαῶσιν,
 25 καὶ συμβάλει τὸν αὐτὸν νοῦν παρ' οἷς μὲν ἐντιμώτατον εἶναι, παρ' οἷς δὲ παρανοίας ἠλωκέναι. καίτοι μεμαθήκαμεν, ἄλλο μέντοι εἶναι ἡδονὴν, ἢ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἀπονεμητέον, ἄλλο δέ τι ἔριον ἢ ἐν ταῖς αἰρέσεσι προκριτέον, ἄλλο χαρὰν ἢ τῇ ἐκκλησίᾳ
 30 προσοικειωτέον, ἄλλο χαρὰν ἢ τῇ ἐκκλησίᾳ προσοικειωτέον, ἄλλο δὲ εὐφροσύνην ἢ τῷ κατὰ ἀλήθειαν ἀποδοτέον γνωστικῷ. ὡς δὲ ἐὰν πρόσχη τις Ἰσχομάχῳ, γεωργὸν αὐτὸν ποιήσει, καὶ Λάμπιδι ναύκληρον, καὶ Χαριδήμῳ στρατηγὸν, καὶ Σίμωνι ἱππικόν,
 35 καὶ Πέρδικι κάπηλον, καὶ Κρωβύλῳ ὄψοποιόν, καὶ Ἀρχελάῳ ὄρχηστὴν, καὶ Ὀμήρῳ ποιητὴν, καὶ Πύρ-

ρωνι ἔριστικόν, καὶ Δημοσθένει ῥήτορα, καὶ Χρυσίππῳ διαλεκτικόν, καὶ Ἀριστοτέλει φυσικόν, καὶ φιλόσοφον Πλάτωνι, οὕτως ὁ τῷ κυρίῳ πειθόμενος καὶ τῇ δοθείσῃ δι' αὐτοῦ κατακολουθήσας προφητεία τελέως ἐκτελεῖται κατ' εἰκόνα τοῦ διδασκάλου ἐν σαρκὶ περιπολῶν Θεός. ἀπολίπτουσιν ἄρα τοῦδε τοῦ ἕψους οἱ μὴ ἐπόμενοι Θεῷ ἐὰν ἠγγῆται, ἠγεῖται δὲ κατὰ τὰς Θεοπνεύστους γραφάς, μυρίων γούν ὄντων κατ' ἀριθμὸν ἃ πρόσσουσιν ἄνθρωποι σχε-
 10δὸν δύο εἰσὶν ἀρχαὶ πάσης ἁμαρτίας ἄνοια καὶ ἀσθένεια, ἅμφω δὲ ἐφ' ἡμῖν τῶν μήτε ἐθελόντων μαρ-895
 θάνειν μήτε αὐτῆς ἐπιθυμίας κρατεῖν. τούτων δὲ ποῦ δι' ἣν μὲν οὐ καλῶς κρίνουσι, δι' ἣν δὲ οὐκ ἰσχύουσι τοῖς ὀρθῶς κριθεῖσιν, οὔτε γὰρ ἀπατηθεὶς τις
 15τὴν γνώμην δύναται ἂν εὖ πράττειν κἂν πάνυ δυνατὸς ἢ τὰ γνωσθέντα ποιεῖν, οὔτε καὶ κρίνειν τὸ δέον ἰσχύων ἄμεμπτον ἑαυτὸν παράσχοιτ' ἂν ἐν τοῖς ἔργοις ἕξασθενῶν.

§. 102. Ἀκολουθῶς τοίνυν δύο τῷ γένει καὶ
 20παιδεῖαι παραδίδονται πρόσφοροι ἐκατέρα τῶν ἁμαρτιῶν, τῇ μὲν ἢ γνώσις τε καὶ ἢ τῆς ἐκ τῶν γραφῶν μαρτυρίας ἐναργῆς ἀπόδειξις, τῇ δὲ ἢ κατὰ λόγον ἄσκησις ἐκ πίστεως τε καὶ φόβου παιδαγωγουμένη. ἅμφω δ' εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην συναίξουσιν. τέλος
 25γὰρ οἶμαι τοῦ γνωστικοῦ τό γε ἐνταῦθα διτιτὸν, ἐφ' ὧν μὲν ἢ θεωρία ἢ ἐπιστημονική, ἐφ' ὧν δὲ ἢ πρᾶξις. εἴη μὲν οὖν καὶ τούσδε τοὺς αἰρετικοὺς καταμαθόντας ἐκ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων σιωφρονησθῆναι τε καὶ ἐπιστρέψαι ἐπὶ τὸν παντοκράτορα Θεόν. εἰ δὲ
 30καθάπερ οἱ κωφοὶ τῶν ὄψεων τοῦ καινῆς μὲν λεγομένου, ἀρχαιοτάτου δὲ μὴ ἐπαίτιον ἕσματος, παιδευθεῖεν οὖν πρὸς τοῦ Θεοῦ, τὰς πρὸ τῆς κοίσεως πατρῶως νοουθεσίας ὑπομένοντες, ἔστ' ἂν καταισχυνθέντες μετανοήσωσιν, ἀλλὰ μὴ εἰς τὴν παντελεῖ γέ-
 35ροῦντες ἑαυτοὺς διὰ τῆς ἀπηνουῆς ἀπειθείας ἐμβάλοισιν κρίσιν. γίνονται γὰρ καὶ μερικαὶ τιες παιδεῖαι ὡς

κολάσεις ἐνομάζουσιν, εἰς ἃς ἡμῶν οἱ πολλοὶ τῶν ἐν πα-
 ραπτώματι γεγομένων ἐκ τοῦ λαοῦ τοῦ κυριακοῦ κατολι-
 σθαιήοντες περιπίπτουσιν. ἀλλ' ὡς πρὸς τοῦ διδασκά-
 λου ἢ τοῦ πατρὸς οἱ παῖδες, οὕτως ἡμεῖς πρὸς τῆς προ-
 24.νοίας κολαζόμεθα, θεὸς δὲ οὐ τιμωρεῖται, ἔστι γὰρ
 1b. ἡ τιμωρία κακοῦ ἀνταπόδοσις, κολάζει μέντοι πρὸς
 τὸ χρήσιμον καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς κολαζομένοις. ταυτὶ
 μὲν ἀποτρέψαι βουλόμενος τῆς εἰς τὰς αἰρέσεις εὐεμ-
 πτωσίας τοὺς φιλομαθοῦντας παρεθέμην, τοὺς δὲ
 10 τῆς ἐπιπολαζούσης εἴτε ἀμαθίας εἴτε ἀβελτηρίας εἴτε
 καχεξίας εἴθ' ὅ τι δὴ ποτε χρὴ καλεῖν αὐτὴν ἀποπαῦσαι
 γλιχόμενος, μεταπεῖσαι δὲ καὶ προσάγαγεῖν τῇ ἀλη-
 θεῖα τοὺς γε μὴ παντάλασιν ἀνιάτους ἐπιχειρῶν,
 τοῖσδε συνεχρησάμην τοῖς λόγοις.

15 §. 103. Εἰσὶ γὰρ οἱ οὐδὲ ἀνέχονταί τὴν ἀρχὴν
 ἐπακοῦσαι τῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν προτροπέοντων καὶ
 δὴ φλυαρεῖν ἐπιχειροῦσι βλασφήμους τῆς ἀληθείας
 καταχέοντες λόγους, σφίσιν αὐτοῖς τὰ μέγιστα τῶν
 ὄντων ἐγνωκέναι συγχωροῦντες, οὐ μαθόντες, οὐ ζη-
 20 τήσαντες, οὐ πονέσαντες, οὐχ εὐρόντες τὴν ἀκολου-
 θίαν, οὐς ἐλεήσειεν ἂν τις ἢ μισήσειεν τῆς τοιαύτης P.
 διαστροφῆς. εἰ δὲ τις ἰάσιμος τυγχάνει, φέρειν δυ-896.
 νάμενος ὡς πῆρ ἢ σίδηρον τῆς ἀληθείας τὴν παρ-Ροιι.
 ρησίαν ἀποτέμνουσαν, καλοῦσαν τὰς ψευδεῖς δόξας
 25 αὐτῶν, ὑπεκείω τὰ ὄψα τῆς ψυχῆς. ἔστι δὲ τοῦτο
 ἔαν μὴ ῥαθυμεῖν ἐπιγόμενοι ἀποδιωθῶνται τὴν ἀλή-
 θεϊαν ἢ δόξης ὀριγνώμενοι καινοτομεῖν βιάζονται,
 ῥαθυμοῦσι μὲν γὰρ οἱ παρὸν τὰς οἰκίας ταῖς θελαῖς
 γραφαῖς ἐξ αὐτῶν τῶν γραφῶν πορίζεσθαι ἀποδεί-
 30 ξεις τὸ παρόπαν καὶ ταῖς ἰδοναῖς αὐτῶν συναιρού-
 μενον ἐκλεγόμενοι, δόξης δὲ ἐπιθυμοῦσιν ὅσοι τὰ
 προσφῆ τοῖς θεοπνεύστοις λόγοις ὑπὸ τῶν μακαρίων
 ἀποσιόλων τε καὶ διδασκάλων παραδιδόμενα ἐκόν-
 τες εἶναι σοφίζονται δι' ἐτέρων παρεγγιρήσεων ἀν-
 35 θρωπέλαις διδασκαλαῖς ἐπιστάμενοι θεῖα παραδόσαι
 ὑπὲρ τοῦ τὴν αἴρεσιν συστήσασθαι. τίς γὰρ ὡς

ἀληθῶς ἐν τηλικούτοις ἀνδράσιν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν λέγω γνῶσιν ὑπελείπετο λόγος, Μαρκίανος φέρε εἶπεν ἢ Προδίκου καὶ τῶν ὁμοίων τὴν ὀρθὴν οὐ βαδισάντων ὁδόν; οὐ γὰρ ἂν ὑπερέβαλον σοφία τοὺς ἔμπροσθεν ἄνδρας, ὡς προσεξευρεῖν τι τοῖς ὑπ' ἐκείνων ἀληθῶς ῥηθεῖσιν, ἀλλ' ἀγαπητὸν ἦν αὐτοῖς, εἰ τὰ προπαραδεδομένα μαθεῖν ἠδυνήθησαν.

§. 104. Ὁ γνωστικὸς ἄρα ἡμῖν μόνος ἐν αὐταῖς καταγηράσας ταῖς γραφαῖς τὴν ἀποστολικὴν 10 καὶ ἐκκλησιαστικὴν σὺζων ὀρθοτομίαν τῶν δογματικῶν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ὀρθότατα βιοῖ τὰς ἀποδείξεις, ὡς ἂν ἐπιζητήσῃ ἀνευρίσκειν, ἀναπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ κυρίου, ἀπὸ τε νόμου καὶ προφητῶν. ὁ βίος γὰρ οἶμαι τοῦ γνωστικοῦ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν ἢ 15 ἔργα καὶ λόγοι τῆ τοῦ κυρίου ἀκόλουθοι παραδόσει. ἀλλ' οὐ πάντων ἡ γνῶσις* *). “οὐ θέλω γὰρ ἱμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί”, φησὶν ὁ ἀπόστολος, “ὅτι πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν καὶ πνευματικῶν βρωματός τε καὶ πόματος μετέλαβον” **). κατασκευά- 20 ζων σαφῶς, μὴ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον κευρωθέμενοι τὸ μέγεθος τῆς γνώσεως ἔργω τε καὶ λόγῳ, διὸ καὶ ἐπήγαγεν. ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν αὐτοῖς ἠὲ δόκησεν” ***). τίς οὗτος; ὁ εἰπὼν, “τί με λέγετε κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε τὸ θέλημα τοῦ 25 πατρὸς μου”; τουτέστι τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος, ἣτις ἐστὶ βρωμα ἡμῖν πνευματικὸν καὶ πόμα δίψαν οὐκ ἐπιστάμενον ὕδωρ ζωῆς γνωστικῆς. καὶ φησὶν “ἡ γνῶσις” εἴρηται “φρυσιοῦν” †). πρὸς οὓς φημέν τάχα μὲν ἡ δοκοῦσα γνῶσις “φρυσιοῦν” λέγεται, ἣτις τετυφῶσθαι τὴν λέξιν ἔρημη-Ρ. 30 νεῖν ὑπολάβοι. εἰ δὲ ὅπερ καὶ μᾶλλον τὸ μεγα-897. λείως τε καὶ ἀληθῶς φρονεῖν μὴνεῖ ἢ τοῦ ἀποστόλου.

*) 1 Corinth. 8, 7.

**) Ibid. 10, 1. 3. 5.

***) Ibid. v. 8.

†) Ibid. 8, 1.

λου φωνή λέλυται μὲν τὸ ἠπορημένον, ἐπόμενοι δ' οὖν ταῖς γραφαῖς κυρώσωμεν τὸ εἰρημένον.

§. 105. Ἡ σοφία, φησὶν ὁ Σαλομῶν, ἐνεφυσίωσεν τὰ ἑαυτῆς τέκνα. οὐ δῆπου γὰρ τύφον ἐνεπεποίησεν ὁ κύριος ταῖς μερिकाῖς κατὰ τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τῇ ἀληθείᾳ πεποιθέναι καὶ εἶναι μεγαλόφρονα ἐν γνώσει τῇ διὰ τῶν γραφῶν παραδιδομένη ὑπεροπτικὸν τῶν εἰς ἁμαρτίαν ὑποσυρέντων παρασκευάζει, ὃ σημαίνει ἢ ἐνεφυσίωσε' λέξις, 10 μεγαλοπρόπειαν τῆς σοφίας τοῖς κατὰ τὴν μάθησιν τέκνοις ἐμφυτευσάσης διδάσκει. αὐτίκα φησὶν ὁ ἀπόστολος· «καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν» *) εἰ μεγαλοφρόνως ὅπερ ἐστὶν ἀληθῶς, ἀληθείας δὲ μεῖζον οὐδέν, τῆς 15 γραφῆς συνίετε, ἐνταῦθα γὰρ ἡ δύναμις τῶν πεφυσιωμένων τέκνων τῆς σοφίας. οἷον εἶσομαι, φησὶν, εἰ δικαίως ἐπὶ τῇ γνώσει μέγα φρονεῖτε· «γνωστὸς» γὰρ κατὰ τὸν Δαβὶδ «ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ θεὸς» **), τουτέστι τοῖς κατ' ἐπίγνωσιν Ἰσραηλίταις. Ἰουδαία 20 γὰρ ἔξομολόγησις ἐρμηνεύεται. εἰκότως ἄρα εἴρηται πρὸς τοῦ ἀποστόλου· τὸ «οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολὴ ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν» ***). οὐ γὰρ χρή 25 ποτε καθάπερ οἱ τὰς αἱρέσεις μετιόντες ποιοῦσι μοιχεύειν τὴν ἀλήθειαν οὐδὲ μὴν κλέπτειν τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας ταῖς ἰδίαις ἐπιθυμίαις καὶ φιλοδοξίαις χαριζομένους ἐπὶ τῇ τῶν πλησίον ἀπάτῃ, οὓς παντὸς μᾶλλον ἀγαπῶντας τῆς ἀληθείας αὐτῆς ἀντέχε- 30 σθαι διδάσκειν προσήκει. εἴρηται γοῦν ἀντικρως, ἀναγγεῖλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ †), ἵνα μὴ κριθῶσιν, ἀλλὰ ἐπιστραφῶσιν οἱ

*) 1 Corinth. 4, 19.

**) Psalm. 76, 1.

**) Roman. 13, 9.

†) Psalm. 9, 11.

προακηζοότες, ὅσοι δὲ «ταῖς γλώσσαις αὐτῶν δου-
λιούσιν» *) ἔγγραφα ἔχουσι τὰ ἐπιτίμια.

Cap. XVII.

§. 106. Οἱ τοίνυν τῶν ἀσεβῶν ἀπτόμενοι λό-
γων ἄλλοις τε ἐξάρχοντες μηδὲ εἰ τοῖς λόγοις τοῖς
P. θείοις, ἀλλὰ ἐξημαρτημένως συγχρώμενοι οὔτε αὐ-
325. τοὶ εἰσίσιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν οὔτε
Sylb. οὐδὲ ἐξηπάτησαν ἐῷσιν τυγχάνειν τῆς ἀληθείας, ἀλλ'
οὐδὲ τὴν κλεῖν ἔχοντες αὐτοὶ τῆς εἰσόδου, ψευδῆ δέ
τινα καὶ ὡς φησιν ἡ συνήθεια ἀντικλεῖδα, δι' ἧς
1000 τὴν αὐλαίαν ἀναπετάσαντες ὥσπερ ἡμεῖς διὰ τῆς
τοῦ κυρίου παραδόσεως εἴσιμεν, παράθυρον δὲ ἀνα-
τεμόντες καὶ διορίζαντες λάθρα τὸ τεῖχλον τῆς ἐκ-
κλησίας ὑπερβαίνοντες τὴν ἀλήθειαν μυσταγωγοὶ P.
τῆς τῶν ἀσεβῶν ψυχῆς καθίστανται. ὅτι γὰρ με-898.
15 σταγενεσιτέρας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὰς ἀνθρω-Ροι.
πίνας συνηλύσεις πεποιήκασι, οὐ πολλῶν δεῖ λόγων.
ἡ μὲν γὰρ τοῦ κυρίου κατὰ τὴν παρουσίαν διδα-
σκαλία ἀπὸ Ἀγούστου καὶ Τιβερίου καίσαρος ἀρ-
ξαμένη μεσοῦντων τῶν Ἀγούστου χρόνων τελειοῦ-
20ται, ἡ δὲ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ μέχρι γε τῆς Παύ-
λου λειτουργίας ἐπὶ Νέρωνος τελειοῦται, κάτω δὲ
περὶ τοὺς Ἀδριανοῦ τοῦ βασιλέως χρόνους οἱ τὰς
αἰρέσεις ἐπινοήσαντες γέγονασι καὶ μέχρι γε τῆς Ἀν-
τωνίνου τοῦ πρεσβυτέρου διέτειναν ἡλικίας καθάπερ
250 Βασιλείδης καὶ Γλαυκίαν ἐπιγράφεται διδάσκαλον,
ὡς ἀγοῦσιν αὐτοὶ, τὸν Πέτρον ἐρημνέα. ὡς αὐ-
τως δὲ καὶ Οὐαλεντίνου Θεοδάδι ἀκηκοέναι φέρου-
σιν, γνώριμος δ' οἷτος γέγονε Παύλου.

§. 107. Μαρκίων γὰρ κατὰ τὴν αὐτὴν αἰτοῖς
30 ἡλικίαν γενόμενος ὡς πρεσβύτης νεωτέρους συνεγένετο.

*) Psalm. 14, 3 sq. c. 18.

μεθ' ὃν Σίμων ἐπ' ὀλίγον κηρύσσοντας τοῦ Πέτρου Ρ.
 ὑπήκουσεν. ὧν οὕτως ἐχόντων συμφανές ἐκ τῆς 899.
 προγενεσιτάτης καὶ ἀληθεσιτάτης ἐκκλησίας τὰς με-Ροιτ.
 ταγενεσιτέρας ταύτας καὶ τὰς ἔτι τούτων ὑποβεβη-
 5 κνίας τῷ χρόνῳ κεκαινοτομησθαι παραχαραχθείσας
 αἰρέσεις. ἐκ τῶν εἰρημένων ἄρα φανερόν οἶμαι γε-
 γενῆσθαι μίαν εἶναι τὴν ἀληθῆ ἐκκλησίαν τὴν τῷ
 ὄντι ἀρχαίαν, εἰς ἣν οἱ κατὰ πρόθεσιν δίκαιοι ἐγκα-
 ταλέγονται, ἐνὸς γὰρ ὄντος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνὸς τοῦ
 10 κυρίου. διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἄκρως τίμιον κατὰ τὴν
 μόνωσιν ἐπαινεῖται μίμημα ὃν ἀρχῆς τῆς μιᾶς. τῆ
 γοῦν τοῦ ἐνὸς φύσει συγκληροῦται ἐκκλησία ἢ μία,
 ἣν εἰς πολλὰς κατατέμνειν βιάζονται αἰρέσεις. κατὰ
 τε οὖν ὑπόστασιν κατὰ τε ἐπίνοιαν κατὰ τε ἀρχὴν
 15 κατὰ τε ἔσοχὴν μόνην εἶναι φάμεν τὴν ἀρχαίαν καὶ
 καθολικὴν ἐκκλησίαν εἰς ἐνότητα πίστεως μιᾶς τῆς
 κατὰ τὰς οἰκείας διαθήκας, μᾶλλον δὲ κατὰ τὴν
 διαθήκην τὴν μίαν διαφόροις τοῖς χρόνοις ἐνὸς τοῦ
 Θεοῦ τῷ βουλήματι δι' ἐνὸς τοῦ κυρίου, συνάγουσαν τοὺς Ρ.
 20 ἤδη κατατεταγμένους οὓς προώρισεν ὁ Θεὸς δικαίους 900.
 ἔσομένους πρὸ καταβολῆς κόσμου ἐγνωκῶς. ἀλλὰ Ροι.
 καὶ ἡ ἔσοχὴ τῆς ἐκκλησίας καθ' ἑαυτὴν ἢ ἀρχὴ τῆς συ-
 στάσεως κατὰ τὴν μονάδα ἐστὶν πάντα τὰ ἄλλα ὑπερ-
 βάλλουσα καὶ μηδὲν ἔχουσα ὅμοιον ἢ ἴσον ἑαυτῇ.

§. 108. Ταῦτ' ἔστι μὲν οὖν καὶ εἰς ὕστερον, τῶν
 25 δ' αἰρέσεων αἱ μὲν ἀπὸ ὀνόματος προσαγορεύονται,
 ὡς ἡ ἀπὸ Οὐαλεντίνου καὶ Μαρκίου καὶ Βασιλεί-
 δου καὶ τὴν Ματθίου ἀρχῶσι προσάγεσθαι δόξαν,
 μία γὰρ ἡ πάντων γέγονε τῶν ἀποστόλων ὡσπερ δι-
 30 δασκαλία, οὕτως δὲ καὶ ἡ παράδοσις. αἱ δὲ ἀπὸ
 τόπου ὡς οἱ Περσικοὶ, αἱ δὲ ἀπὸ ἔθνους ὡς ἡ
 τῶν Φρυγῶν, αἱ δὲ ἀπὸ ἐνεργείας ὡς ἡ τῶν ἐγκρα-
 τιῶν, αἱ δὲ ἀπὸ δογμάτων ἰδιαζόντων ὡς ἡ τῶν
 Δοκίτων καὶ ἡ τῶν Αἱματιτῶν, αἱ δὲ ἀπὸ ὑποθέ-
 35 σεων καὶ ὧν τιμηθῆσιν ὡς Καϊανισταὶ τε καὶ οἱ
 Ὀφριανοὶ προσαγορευόμενοι, αἱ δὲ ἀπ' ὧν παρανό-

μωσ ἐπέτηδενσάν τε καὶ ἐτόλμησαν ὡς τῶν Σιμωνιανῶν οἱ Ἐντυχिताὶ καλούμενοι.

Cap. XVIII.

§. 109. Ὅπῃν οὖν τινὰ ὀλίγην ὑποδείξαντες τοῖς φιλοθεάμοσι τῆς ἐκκλησίας ἐκ τοῦ κατὰ τὰς θουσίας νόμου περὶ τε Ἰουδαίων τῶν χυδαίων περὶ τε τῶν αἰρέσεων μυστικῶς διακοινομένων, ὡς ἀκαθάρτων ἀπὸ τῆς περὶ καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων ζώων θείας ἐκκλησίας καιαπαύσωμεν τὸν λόγον. τὰ μὲν γὰρ διχηλοῦντα καὶ μηρυκισμὸν ἀνάγοντα τῶν ἰε-
 10 ρείων καθαρὰ καὶ δεκτὰ τῷ θεῷ παραδίδωσιν ἢ γραφῇ, ὡς ἂν εἰς πατέρα καὶ εἰς υἱὸν διὰ τῆς πίστεως τῶν δικαίων τὴν πορείαν *) ποιουμένων, αὕτη P. γὰρ ἢ τῶν διχηλούντων ἐδραϊότης τῶν τὰ λόγια τοῦ 901. θεοῦ νόκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν μελετώντων καὶ ἀνα-Ρου.
 15 πειμαζομένων ἐν τῷ τῆς ψυχῆς τῶν μαθημάτων δοχείῳ, ἣν καὶ συνάσκησιν γνωστικὴν ὑπάρχουσαν καθαρῶ ζώου μηρυκισμὸν ὁ νόμος ἀλληγορεῖ. ὅσα δὲ μήτε ἐκάτερον μήτε τὸ ἕτερον τούτων ἔχει, ὡς ἀκάθαρτα ἀφορίζει. αὐτίκα τὰ ἀνάγοντα μηρυκισμὸν, μὴ διχηλοῦντα
 20 δὲ, τοὺς Ἰουδαίους αἰνίσσεται τοὺς πολλοὺς, οἱ τὰ μὲν λόγια τοῦ θεοῦ ἀνὰ στόμα ἔχουσι, τὴν δὲ πίστιν καὶ τὴν βάσιν δι' υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα παραπέμπουσαν οὐκ ἔχουσι ἐπερειδομένην τῇ ἀληθείᾳ. ὅθεν καὶ ὀλισθηρὸν τὸ γένος τῶν τοιούτων θρεμμά-
 25 τινων ὡς ἂν μὴ σχιδανοπόδων ὄντων μηδὲ τῇ διπλῇ τῆς πίστεως ἐπερειδομένων. «οἶδεὶς γὰρ», φησὶ, «γινώσκει τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ὃ ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ» **). ἔμπαλιν τε αὖ ἀκάθαρτα ὁμοίως κάκεινα, ὅσα διχηλεῖ μὲν, μηρυκισμὸν δὲ
 30 οὐκ ἀνάγει. ταυτὶ γὰρ τοὺς αἰρετικούς ἐνδείκνυται ὀνόματι μὲν πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐπιβεβηκότας, τὴν δὲ

*) Leuit. 1, 11. Deuteron. 14, 3 sqq. **) Luc. 10, 22.

τῶν λογίων ἀκριβῆ σαφήνειαν λεπτοτρογεῖν καὶ καταλαβαίνειν ἕξασθενούντας, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης ὀλοσχερέστερον, οὐχὶ δὲ ἀκριβέστερον μετροχομένους, εἴ γε καὶ μετέλθοιεν.

5 §. 110. Τοιοῦτοις τισὶν ὁ κύριος λέγει· τί με λέγετε κύριε κύριε, καὶ οὐ ποιῆτε ἃ λέγω^{cc} *); ἀκάθαρτοι δὲ πάντων οἱ μὴ διχηλοῦντες μηδὲ ἀνάγοντες μηροκισμὸν.

ἡμεῖς δ' ὡς Μεγαρεῖς,

10 φησὶν ὁ Θεόγνης,

P. οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι

326. οὔτε δυνάκατοι οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν ἀριθμῷ,

Sylb. ἄλλ' ἢ ὡς ὁ χροῦς, ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς^{**}) καὶ ὡς σταγῶν ἀπὸ κλύου^{***}).

15 τούτων ἡμῶν προδιηρησμένων καὶ τοῦ ἠθικοῦ τρόπου ὡς ἐν κεφαλαίῳ ἑπογραφέντος σποράδην ὡς ὑπεσχήμεθα καὶ διεσπασμένως τὰ ζώπυρα τῶν τῆς ἀληθοῦς γνώσεως ἐγκατασπειράντων δόγματα, ὡς μὴ ῥαδίαν εἶναι τῷ περιτυχόντι τῶν ἀμνηστῶν τῆν
20 τῶν ἁγίων παραδόσεων εὐρεσιν, μετίωμεν ἐπὶ τὴν ὑπόσχεσιν.

§. 111. Ἐοίκασι δὲ πῶς οἱ στρωματεῖς οὐ παραδείσοις ἐξησκημένοις ἐκείνοις τοῖς ἐν στοιχείῳ καταπεφυτευμένοις εἰς ἠδονὴν ὄψεως, ὄρει δὲ μᾶλλον
25 συσκήνω τινὶ καὶ δασεῖ κυπαρίσσοις καὶ πλατάνοις δάφνῃ τε καὶ κισσῷ, μηλαίαις τε ὁμοῦ καὶ ἐλαίαις καὶ συκαῖς καταπεφυτευμένῳ ἐξεπίτηδες ἀναμειγμέ- P.
νης τῆς φυτείας καρποφόρων τε ὁμοῦ καὶ ἀκόρπων 902.
δένδρων διὰ τοὺς ὑφαιρεῖσθαι καὶ κλέπτειν τολμῶν- Pott.
30 τας τὰ ὠρια ἐθελούσης λαμβάνειν τῆς γραφῆς. ἕξ ὧν δὴ μεταμοσχεύσας καὶ μεταφυτεύσας ὁ γεωργὸς ὠρεῖον κατακοσμήσει παράδεισον καὶ ἄλλος ἐπιτερ-

*) Luc. 6, 46.

**) Psalm. 1, 4.

***) Iesai. 40, 15.

πές. οὐτ' οὖν τῆς τάξεως οὔτε τῆς φράσεως στο-
 χάζονται οἱ στρωματεῖς, ὅπου γε ἐπίτηδες καὶ τὴν
 λέξιν οὐχ Ἕλληνες εἶναι βούλονται καὶ τὴν τῶν δο-
 γμάτων ἐγκατασπορὰν ληληθότως καὶ οὐ κατὰ τὴν
 5 ἀλήθειαν πεποιήνται φιλοπόνους καὶ εὐρετικούς εἶναι
 τοὺς εἴ τινας τύχοιεν παρασκευάζοντες. πολλὰ γὰρ
 τὰ δελέατα καὶ ποικίλα διὰ τὰς τῶν ἰχθύων δια-
 φοράς. καὶ δὴ μετὰ τὸν ἑβδομον τοῦτον ἡμῖν
 στρωματέα τῶν ἐξῆς ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ποιησόμεθα
 10 τὸν λόγον.

Κ Λ Η Μ Ε Ν Τ Ο Σ

P.
913.
Pott.

ΤΟΥ

Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ε Ω Σ

ΤΩΝ

ΣΤΡΩΜΑΤΕΩΝ ΛΟΓΩΝ 'Ο ΟΓΔΟΟΣ.

CLEMENTIS ALEXANDRINI
STROMATUM LIBER OCTAVUS.

Argumentum.

C. I. Oportet omnis, qui se cum philosophis tam theologis quaestionibus exercent, id agere vt certum aliquid inueniant (1—2.). C. II. illud primum obtineri potest claris et perspicuis tam rerum quam nominum definitionibus (§. 3. 4.). C. III. deinde per demonstrationem adhibitam; quae quo modo a syllogismo distinguatur exponit (§. 5—8.). C. IV. in omni quaestione explicanda primo rei, de qua quaeritur, definitio ponenda, ad ambiguitatem, quae in terminis saepe occurrit, vitanda (§. 9—14.). C. V. specimen dat demonstrationis in discutienda quaestione de Scepticorum ἀποχή (§. 15. 16.). C. VI. de genere, speciebus, differentiis, et quid sit eorum opus in definitionibus (§. 17—21.). C. VII. de causis dubitandi siue assensum sustinendi (§. 22.). C. VIII. qua methodo cum res tum nomina ad certas classis reduci possunt (§. 23. 24.). C. IX. de diuersis generibus (§. 25—33.).

Cap. I.

§. 1. Ἄλλ' οὐδὲ οἱ παλαιάτατοι τῶν φιλοσόφων ἐπὶ τὸ ἀμφισβητεῖν καὶ ἀπορεῖν ἐφέροντο, ἤπου γ' ἂν ἡμεῖς οἱ τῆς ὄντως ἀληθοῦς ἀντεχόμενοι φιλοσοφίας, οὓς ἀντικρὺς ἢ γραφῇ εὐρέσεως χάριν ἐπὶ τὸ 914. διερευνᾶσθαι τὸ ζητεῖν παρεγγυᾶ, οἱ μὲν γὰρ νεώ-Ροι. τεροι τῶν παρ' Ἑλλησι φιλοσόφων ὑπὸ φιλοτιμίας κενῆς τε καὶ ἀτελοῦς ἐλεγκτικῶς ἅμα καὶ ἐριστικῶς εἰς τὴν ἄχρηστον ἐξάγονται φλυαρίαν, ἔμπαλιν δὲ ἢ βάρβαρος φιλοσοφία τὴν πᾶσαν ἔριν ἐκβάλλουσα· 10 "ζητεῖτε", εἶπεν "καὶ εὐρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοίγεται ὑμῖν, αἰτεῖσθε καὶ δοθήσεται ὑμῖν" *). κρούει μὲν οὖν κατὰ τὴν ζήτησιν ὁ πρὸς ἐρώτησιν καὶ ἀπικρισιν λόγος τὴν θύραν τῆς ἀληθείας κατὰ τὸ φαινόμενον. διοιχθέντος δὲ τοῦ ἐμποδῶν κατὰ 15 τὴν ἔρευναν ἐπιστημονικῇ ἐγγίνεται θεωρία.

§. 2. Τοῖς οὕτως οἶμαι κρούουσιν ἀνοίγνυται τὸ ζητούμενον καὶ τοῖς οὕτως αἰτοῦσιν τὰς πεύσεις κατὰ τὰς γραφὰς ἐφ' ὃ βαίνουσιν ἐκ τοῦ Θεοῦ γίνεται ἢ δόσις τῆς Θεοδωρήτου γνώσεως καταληπτι- 20 κῶς διὰ τῆς λογικῆς ὄντως ἐκλαμπύσεως ζητήσεως. οὐ γὰρ εὐρεῖν μὲν οἶόν τε, μὴ ζητῆσαι δὲ, οὐδὲ ζητῆσαι μὲν, οὐχὶ δὲ διερευνήσασθαι, οὐδὲ διερευνήσασθαι μὲν, οὐχὶ δὲ διαπτύξαι καὶ ἀναπετάσαι δι' ἐρωτήσεως εἰς σαφήνειαν ἄγοντα τὸ ζητούμενον, οὐδ' 25 αὖ διὰ πάσης ἐξετάσεως χωρήσαντα, μὴ οὐχὶ λοιπὸν ἔπαθλον λαβεῖν τὴν ἐπιστήμην τοῦ ζητουμένου. ἀλλ' ἔστι μὲν εὐρεῖν τὸν ζητήσαντα, ζητῆσαι δὲ, εἰ οἰηθεῖν πρότερον μὴ εἰδέναι. πόθω δὲ ἐντεῦθεν ἀγόμενος πρὸς τὴν εὐρεσιν τοῦ καλοῦ ἐγγνωμόνως ζητεῖ, 30 ἀφιλονείκως, ἀφιλοδόξως, ἐρωτώμενος καὶ ἀποκρινόμενος, πρὸς δὲ καὶ αὐτὰ ἐπισκεπτόμενος τὰ λεγόμενα. ἐχομένους γὰρ καθήκει οὐ μόνον τῶν γρα-

*) Matth. 7, 7. Luc. 11, 9.

φῶν τῶν θείων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐννοιῶν τῶν κοινῶν τὰς ζητήσεις ποιῆσθαι εἰς τι πέρας ὠφέλιμον τῆς εὐρέσεως καταληγούσης. ἐκδέχεται γὰρ ἄλλος τόπος τε καὶ ὄχλος τοὺς ταραχώδεις τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰς ἀγοραίους εὐρησιλογίας, τὸν δὲ καὶ ἀληθείας ἔραστὴν τε ἅμα καὶ γνώριμον εἰρηλικὸν εἶναι καὶ ταῖς ζητήσεσι προσῆκεν δι' ἀποδείξεως ἐπιστημονικῆς ἀφιλαύτως καὶ φιλαλήθως εἰς γνώσιν προσίοντα καταληπτικὴν.

Cap. II.

10 §. 3. Τίς ἂν οὖν ἄλλη βελτίων ἢ ἐναργεστέρα μέθοδος εἰς ἀρχὴν τῆς τοιῦσδε εἴη ἂν διδασκαλίας ἢ τὸ προταθὲν ὄνομα λόγῳ διελεῖν οὕτω σαφῶς, ὡς πάντας ἀκολουθῆσαι τοὺς ὁμοφώνους. ἄρ' οὖν τοιοῦτόν ἐστιν ὄνομα τῆς ἀποδείξεως, οἷον περὶ τὸ P. 15 βλίτυρι, φωνὴ μόνον οὐδὲν σημαίνουσα; καὶ πῶς 915. οὐθ' ὁ φιλόσοφος οὐθ' ὁ ῥήτωρ, ἀλλ' οὐδὲ ὁ δι-Ρ. κτιστῆς, ὡς ἄσημον ὄνομα προφέρεται τὴν ἀπόδειξιν, οὔτε τις τῶν δικαζομένων ἀγνοεῖ τὸ σημαίνον, ὅτι οὐχ ὑπάρχει; αὐτίκα ὡς ὑποστατὸν πορίζονται τὴν ἀπόδειξιν οἱ φιλόσοφοι, ἄλλος ἄλλως. 20 περὶ παντὸς τοίνυν τοῦ ζητουμένου εἴ τις ὀρθῶς διαλαμβάνοι, οὐκ ἂν ἐφ' ἑτέραν ἀρχὴν ὁμολογουμένην μᾶλλον ἀναγάγοι τὸν λόγον ἢ τὸ πᾶσι τοῖς ὁμοεθνεῖσι τε καὶ ὁμοφώνοις ἐκ τῆς προσηγορίας ὁμο- 25 λογοῦμενον σημαίνεσθαι. εἶτα ἐντεῦθεν ὀρηθέντα ζητεῖν ἀνάγκη, εἰ ὑπάρχει τὸ σημαίνον τοῦ τόπου ὁ λόγος εἴτε καὶ μὴ, ἐφεξῆς δὲ εἶπερ ὑπάρ- P. χειν δειχθεῖη ζητητέον τούτου τὴν φύσιν ἀκριβῶς, 327. ὅποια τίς ἐστιν καὶ μὴ ποτε ὑπερβαίνει τὴν δοθεῖ- Syllb. σαυ τάζιν.

§. 4. Εἰ δ' οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο μόνον ἀπλῶς εἰπεῖν περὶ τοῦ ζητουμένου τὸ δόξαν, ἔξεστι γὰρ καὶ τὸν ἀντικαθιστάμενον ἐπ' ἴσης ἀνταποφάνεσθαι ὁ

βούλεται, ἀλλὰ πιστώσασθαι χρὴ τὸ λεχθὲν, εἰ μὲν εἰς ὁμοίως ἀμφισβητούμενον ἀναφέροιτο αὐτοῦ ἢ κρίσις κακείνου πάλιν ὁμοίως εἰς ἀμφισβητούμενον ἕτερον εἰς ἄπειρον προβήσεται καὶ ἀναπόδεικτον ἔσται, εἰ 5δ' εἰς ὁμολογούμενον ἅπασιν ἢ τοῦ ὁμολογουμένου πίστις ἀναφέροιτο, ἐκεῖνο τὴν ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας ποιητέον. πᾶν οὖν τὸ προβληθὲν ὄνομα μεταλαμβάνειν χρὴ εἰς λόγον ὁμολογούμενον τε καὶ σαφῆ τοῖς κοινωνοῦσι τῆς σκέψεως ἀρχὴν μὲν τῆς διδασκαλίας ἐσόμενον ἐξηγη- 10σόμενον τε τὴν τῶν ζητουμένων εὐρεσιν. φέρε οὖν προβεβλήσθω ὁ ἥλιος τοῦνομα. φασὶν οὖν οἱ Στωικοὶ τοῦτ' εἶναι ἄναμμα νοερὸν ἐκ θαλαττίων ὑδάτων. ἄρ' οὐκ ἀσαφέστερος ὁ λόγος αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ἄλλης ἀποδείξεως δεόμενος εἰ ἀληθὴς ἔστιν; 15ἄμεινον οὖν εἰπεῖν καινῶ καὶ σαφεῖ τῶ λόγῳ ἥλιον P. ὀνομάζεσθαι τὸ λαμπρότατον τῶν κατ' οὐρανὸν 916. ἰόντων, πιστότερος γὰρ οἶμαι καὶ σαφέστερος καὶ Pott. πᾶσιν ὁμοίως ὁμολογούμενος ὁ λόγος οὗτος.

Cap. III.

§. 5. Ὡς αἴτιως δὲ καὶ τὴν ἀπόδειξιν πάντες 20 ἄνθρωποι ὁμολογήσαιεν εὐλογον εἶναι τοῖς ἀμφισβητούμενοις ἐκ τῶν ὁμολογουμένων ἐκπορίζοντα τὴν πίστιν. οὐ μόνον δὲ ἀπόδειξις καὶ πίστις καὶ γνώσις, ἀλλὰ καὶ πρόγνωσις λέγεται διχῶς, ἢ μὲν ἐπιστημονικὴ τε καὶ βεβαία, ἄλλη δὲ μόνον ἐλπιστικὴ. 25 κυριώτατα μὲν οὖν ἀπόδειξις λέγεται ἢ τὴν ἐπιστημονικὴν πίστιν ἐντιθεῖσα ταῖς τῶν μανθανόντων ψυχαῖς, δοξαστικὴ δὲ ἢ ἕτερα, ὡς καὶ ἄνθρωπος ὁ μὲν ὄντως ἄνθρωπος ὁ τὰς κοινὰς φρένας κεκτημένος, ὁ δὲ ἄγριος καὶ θηριώδης. οὕτω τοὶ καὶ ὁ 30 κωμικὸς ἔλεγεν ὡς χαρίεις ἔστιν ἄνθρωπος ἔστ' ἄν ἄνθρωπος ἦ. καὶ ἐπὶ βοῶς καὶ ἵππου καὶ κυνὸς ὁ αὐτὸς λόγος παρὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ ζώου ἢ κακίαν, εἰς νῦν τὴν τοῦ γένους τελειότητα βλέποντες ἐπὶ τὰ

κυριώτατα τῶν σημαινομένων ἐρχόμεθα. αὐτίκα
 ἰατρὸν νοοῦμεν, ὧ μὴδὲν τῆς ἰατρικῆς δυνάμειως
 ἔνδει, γνωστικὸν δὲ ὧ μὴδὲν λείπει τῆς ἐπιστημονι-
 κῆς εἰδήσεως.

5 §. 6. Καὶ διαφέρει ἔνδειξις συλλογισμοῦ ἢ τὸ
 μὲν ἔνδεικνύμενον ἐνός ἐστι δηλωτικὸν ἐν ὑπάρχον
 καὶ αὐτὸ, ὡς τοῦ μηκέτι εἶναι παρθένον ἔνδειξιν εἶ-
 ναι τὸ κυεῖν φαιμέν, τῷ δὲ συλλογισμῷ λαμβανόμε-
 10νον ἐν ὑπάρχον ἔπεται πλείοσιν, ὡς τοῦ Πίθωνος
 προδιδόναι Βυζαντίους, εἰ οὕτως ἔτιχεν, οὐκ ἐν ἀλλὰ
 πλείω λαμβάνεται τὰ δηλωτικά, καὶ τὸ μὲν παρρι-
 νεῖν ἐξ ὁμολογουμένων συλλογίζεσθαι ἐστίν, τὸ δέ
 γε ἐξ ἀληθῶν τι περαίνειν ἀποδεικνύειν ἐστίν, ὥστ'
 εἶναι σύνθετόν τινα τῆς ἀποδείξεως τὴν ὕνησιν ἐκ
 15τε τοῦ τὰ λαμβανόμενα πρὸς τὰ ζητούμενα ἀληθῆ
 λαμβάνειν καὶ τοῦ τὸ συμπέρασμα αὐτοῖς ἀκόλου-
 θον ἐπιφέρεισθαι. εἰ δὴ τοι μὴ ὑπάρχοι τὸ πρότε-
 ρον ἢ μὴ ἔποιτο αὐτῷ τὸ δεύτερον, οὐκ ἀπέδειξεν
 μὲν, συνελογίσαστο δέ. τὸ μὲν γὰρ οἰκείον ἐπενεγεκεῖν
 20συμπέρασμα τοῖς λήμμασιν συλλογίσασθαι μόνον P.
 ἐστίν, τὸ δὲ καὶ τῶν λημμάτων ἕκαστον ὑπάρχειν
 ἀληθές οἱ συλλογίσασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀποδει- P. 17.
 χεῖναι. περαίνειν δ' ἐστίν, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ὀνόμα-
 τος δῆλον τὸ ἄγειν ἐπὶ τὸ πέρας. ἐστὶ δὲ δήπου
 25πέρας ἐν ἐκάστω λόγῳ τὸ ζητούμενον, ὃ δὴ καὶ συμ-
 πέραςμα καλεῖται. οὐδεὶς δὲ ἐπλοῦς καὶ πρῶτος
 λόγος ὀνομάζεται συλλογισμὸς, καὶν ἀληθῆς ἢ, ἀλλ'
 ἐστὶ τοῦλάχιστον, ἐκ τριῶν τοιούτων σύνθετον, δυεῖν
 μὲν ὡς λημμάτων, ἐνός δὲ ὡς συμπεράσματος, ἢ τοι
 30δὲ πάντα ἀποδείξεως δεῖται ἢ καὶ τινα ἐξ αὐτῶν
 ἐστὶ πιστά.

§. 7. Ἄλλ' εἰ μὲν τὸ πρότερον ἐκάστης ἀπο-
 δείξεως ἀπόδειξιν αἰτοῦντες εἰς ἄπειρον ἐκβησόμεθα
 καὶ οὕτως ἀνατραπήσεται ἢ ἀπόδειξις, εἰ δὴ τὸ δεύ-
 35τερον, ταῦτα αὐτὰ τὰ ἐξ αὐτῶν πιστὰ τῶν ἀποδεί-
 ξων ἀρχαὶ γενήσονται. αὐτίκα οἱ φιλόσοφοι ἀνα-

ποδείκτους ὁμολογοῦσι τὰς τῶν ὄλων ἀρχάς. ὥστ' εἶπερ ἔστιν ἀπόδειξις, ἀνάγκη πᾶσα πρότερον εἶναι τι πιστὸν ἔξ ἑαυτοῦ, ὃ δὴ πρῶτον καὶ ἀναπόδεικτον λέγεται. ἐπὶ τὴν ἀναπόδεικτον ἄρα πίστιν ἢ πᾶσα ἀποδείξις ἀνάγεται. εἶεν δ' ἂν καὶ καὶ ἄλλαι τῶν ἀποδείξεων ἀρχαὶ μετὰ τὴν ἐκ πίστεως πηγὴν τὰ πρὸς αἴσθησίν τε καὶ νόησιν ἐναργῶς φαινόμενα. τὰ μὲν γὰρ πρὸς αἴσθησιν συμβάντα ἔστιν ἁπλᾶ τε καὶ ἄλυτα, τὰ δὲ πρὸς νόησιν ἀπλᾶ τε καὶ λογικὰ καὶ πρῶτα, τὰ δὲ ἔξ αὐτῶν γεννώμενα σύνθετα μὲν, οὐδὲν δ' ἤτιον ἐναργῆ καὶ πιστὰ καὶ λογικώτερα τῶν πρώτων. ἀκολούθου καὶ μαχομένου οὖν ἔστιν, ἣν περ ἰδίαν λόγου δύναμιν πεφυκυῖαν ἅπαντες ἔχομεν φύσει. εἰάν οὖν τις εὐρεθῇ λόγος τοιοῦτος οἷος ἐκ τῶν ἤδη πιστῶν τοῖς οὐπω πιστοῖς ἐκπορίζεσθαι τὴν πίστιν δυνάμενος, αὐτὸν τοῦτον εἶναι φήσομεν οὐσίαν ἀποδείξεως. εἴρηται δὲ ὡς καὶ τὸ τῆς πίστεως καὶ τὸ τῆς ἀποδείξεως γένος διττὸν, τὸ μὲν πειθῶ μόνον ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων, τὸ δὲ ἐπιστήμην ἀπεργαζόμενον. εἰ μὲν οὖν ἐκ τῶν πρὸς αἴσθησιν καὶ νόησιν ἐναργῶν ἄρξαιτά τις, κάπειτα τὸ οἰκεῖον ἐπενέγκῃ συμπέρασμα ὄντως ἀποδείκνυσιν, εἰ δ' ἔξ ἐνδόξων μόνον, οὐ μὴν πρώτων γε, τουτέστιν οὔτε πρὸς αἴσθησιν οὔτε πρὸς νόησιν ἐναργῶν, εἰ μὲν οἰκεῖον ἐπιφέρει συμπέρασμα συλ-Ρ. εἴται μὲν, οὐ μὴν ἐπιστημονικὴν γε ποιήσεται τὴν ἀπό-918. δειξιν, εἰ δ' οὐκ οἰκεῖον, οὐδὲ συλλογιεῖται τὴν ἀρχήν. Ρουτ.

§. 8. Διαφέρει δ' ἀναλύσεως ἀπόδειξις, ἕκα-Ρ. στον μὲν γὰρ τῶν ἀποδεικνυμένων, διὰ τινῶν ἀπο-328. δεικνυμένων ἀποδείκνυται προαποδεδειγμένων καὶ Sylb. κείνων ἢ ἐτέρων ἄχρις ἂν εἰς τὰ ἔξ ἑαυτῶν πιστὰ ἀναδράμωμεν ἢ εἰς τὰ πρὸς αἴσθησίν τε καὶ νόησιν ἐναργῆ, ὅπερ ἀνάλυσις ὀνομάζεται, ἀπόδειξις δὲ ἔστιν, ὅταν ἀπὸ τῶν πρώτων τὸ ζητούμενον ἀφι-30 κηῖται διὰ πάντων τῶν ἐν μέσῳ. χρή τοίνυν τὸν ἀποδεικτικὸν ἄνδρα τῆς μὲν ἀληθείας ὡς τῶν λημ-

μάτων πολλὴν ποιήσασθαι πρόνοιαν, τῶν δὲ ὀνομά-
των ἀφροντιστεῖν εἴτε ἀξιώματά τις ἐθέλοι καλεῖν εἴτε
προτάσεις εἴτε λήμματα. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ, τίνων ὑπο-
κειμένων τί περαίνεται, πολλὴν ὡς αὐτως πεποιῆσθαι
5 τὴν πρόνοιαν, εἴτε δὲ περαίνοντα λόγον εἴτε περαντι-
κὸν εἴτε συλλογιστικὸν ἐθέλοι τις ὀνομάζειν αὐτὸν,
ἥμιστα φροντίζειν. δύο γὰρ ταῦτα ἐν ἅπασιν χρῆναί
φημι τὸν ἀποδεικτικὸν φυλάττειν, τὰ μὲν λήμματα
ἀληθῆ λαμβάνειν, ἀκόλουθον δ' αὐτοῖς ἐπιφέρειν
10 συμπέρασμα. ὅπερ τινὲς καὶ ἐπιφορὰν καλοῦσιν τὸ ἐπι-
φερόμενον τοῖς λήμμασιν περὶ παντὸς τοῦ ζητουμένου
καθ' ἕκαστον πρόβλημα. διαφόρων μὲν δεῖ τῶν λημμά-
των, οἰκείον δὲ τῷ προβληθέντι καὶ προβληθὲν αὐτῷ
εἰς λόγον μεταλαμβάνειν ἀναγκαῖον, τὸν τε λόγον τοῦ-
15 τον ὁμολογούμενον ἅπασιν εἶναι προσήκει, τῶν δὲ
λημμάτων μὴ οἰκείων τῷ προβλήματι λαμβανομέ-
νων οὐκ ἐνδέχεται καλῶς οὐδὲν αὐτῷ ἔξευρεῖν ἄγνω-
μένου ὅλου τοῦ προβλήματος, ὃ καὶ ζήτημα καλεῖ-
ται τῆς φύσεως. ἐν πᾶσιν οὖν τοῖς ζητούμενοις ἔστι
20 τι προγινωσκόμενον, τὸ πάντως ἐξ ἑαυτοῦ πιστὸν
ὄν, ἀναποδείκτως πιστεύεται, ὃ χρὴ ποιεῖσθαι τῆς
ζητήσεως αὐτῶν ὀρμητήριον καὶ τῶν εὐρησθαι δο-
κούντων κριτήριον.

Cap. IV.

§. 9. Πᾶσα γὰρ ζήτησις ἐκ προϋπαρχούσης
25 εὐρίσκειται γνώσεως, εἶναι δὲ τὴν γνῶσιν τὴν P.
προϋπάρξασαν τοῦ ζητουμένου παντὸς, ποτὲ μὲν 919.
τῆς οὐσίας ψιλῶς, ἀγνωσμένων δὲ τῶν ἔργων P. ou.
αὐτῆς, οἷον λίθων, πάντων ζώων, ὧν τὰς ἐνεργείας
ἀγνωσοῦμεν ἢ παθῶν ἢ δυνάμεων ἢ ἀπλῶς εἰπεῖν ἐν
30 τῶν ὑπαρχόντων τοῖς οὐσιν, ἐνίοτε δὲ γινώσκεισθαι
μὲν τι τούτων τῶν δυνάμεων ἢ παθῶν ἢ τινὰ τού-
των, ὡς τῆς ψυχῆς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ πάθη,
ἀγνωεῖσθαι δὲ καὶ ζητεῖσθαι τὴν οὐσίαν. ἐν πολλοῖς
δὲ τῆς νοήσεως αὐτῆς τῆς ἡμετέρας ὑποτιθεμένης

εαυτῇ ταῦτα πάντα τὴν ζήτησιν εἶναι τινι τῶν οὐ-
 σιῶν, ἂν οὕτω μὲν ὑπάρχη, ἀμφοτέρων γὰρ τῆς τε
 οὐσίας τῆς τε ἐνεργείας τὰς ἐπιβολὰς ἐν τῇ διανοίᾳ
 λαβάντες οὕτως ἐπὶ τὴν ζήτησιν ἐρχόμεθα. ἔστιν
 5 δὲ ἢν καὶ τὰς ἐνεργείας εἰδότες ἅμα ταῖς οὐσίαις
 ἀγνοοῦμεν τὰ παθήματα. ἔστιν οὖν ἡ μέθοδος τῆς
 εὐρήσεως τοιαύτη. ἀρκτέον γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοῦ γνω-
 ρίζειν τὰ προβλήματα. πολλάκις γοῦν ἕξαπατᾷ
 τὸ τῆς λέξεως σχῆμα καὶ συγγεῖ καὶ ταράττει τὴν
 10 διάνοιαν, ὥστε μὴ ῥαδίως εὐρίσκειν ἐκ ποίας ἐστὶ
 διαφορᾶς, οἷον εἰ μὴ ζῶον τὸ κνούμενον, ἔχοντες
 γὰρ καὶ ζῶον τι νόημα καὶ κνουμένου ζητοῦμεν, εἰ
 τῷ κνουμένῳ ζῶῳ εἶναι ὑπάρχει, τοῦτο δ' ἔστιν,
 εἰ τῇ κνουμένῃ οὐσίᾳ τό τε κινεῖσθαι δύνασθαι καὶ
 15 ἔτι τὸ αἰσθάνεσθαι ὑπάρχει. ὥστε ἐνεργειῶν ἐστὶ
 καὶ παθῶν ἡ ζήτησις ἐπὶ προκινωσκαμένης οὐσίας.

§. 10. Εὐθέως οὖν τὸν προβάλλοντα ἀντερω-
 τητέον, τί ποτε καλεῖ ζῶον, μάλιστα γὰρ τοῦτο
 ποιητέον, ἐπειδὴν εἰς διαφορούς χρήσεις ἡγμένον
 20 ἴδωμεν τοῦνομα, καὶ διερευνητέον εἴτε ἀμφισβητού-
 μενόν ἐστὶ τὸ σημαινόμενον ἐκ τῆς προσηγορίας εἶθ' ὁ-
 ῶμολογούμενον ἅπασιν. εἰ γὰρ ζῶον εἴποι καλεῖν, ὃ
 τί περ ἂν ἀξάνη καὶ τρέφεται, πάλιν αὖ προσανε-
 ρωτήσομεν, εἰ καὶ τὰ φυτὰ νομίζοι ζῶα, κἄπειτα Ρ.

25 φάντος μὲν οὕτως, ἐπιδεικνύειν ἤδη χρὴ τί τὸ κνού-920.
 μένόν τε καὶ τρεφόμενον. Πλάτων γὰρ καὶ τὰ Ρου.
 φυτὰ ζῶα καλεῖ τοῦ τρίτου τῆς ψυχῆς εἴδους τοῦ
 ἐπιθυμητικοῦ μόνου μετέχοντα, Ἀριστοτέλης δὲ τῆς
 φυσικῆς τε καὶ θρεπτικῆς ψυχῆς μετέχειν οἶεται τὰ
 30 φυτὰ, ζῶα δ' ἤδη προσαγορεύειν οὐκ ἀξιοῖ, τὸ
 γὰρ δι' τῆς ἐτέρας ψυχῆς τῆς αἰσθητικῆς μετέχον
 τοῦτο μόνον ἀξιοῖ καλεῖσθαι ζῶον. οὐ μὲν οἳ γε
 Στωϊκοὶ τὴν φυτικὴν δύναμιν ἤδη ψυχὴν ὀνομάζου-
 σιν. ἀποφήσαντος δὲ τοῦ προβαλόντος εἶναι ζῶα
 35 καὶ τὰ φυτὰ, δειξομεν ἐαυτῷ μαχόμενα λέγειν. τῷ
 γὰρ τρέφεσθαι τε καὶ αἰσθάνεσθαι τὸ ζῶον ὀρισάμε-

νος, ἀλλὰ καὶ τὸ φυτὸν οὐκ εἶναι ζῶον ἀποφηνάμε-
 νος, οὐδὲν ἄλλο ἔοικεν λέγειν, ἢ ὅτι τὸ τρεφόμενον
 τε καὶ αὐξανόμενον καὶ ζῶον ἔστι καὶ οὐ ζῶον. τί
 οὖν βούλεται μαθεῖν εἰπάτω, ἅρα γε εἰ αὐξεται καὶ
 5 τρέφεται τὸ κατὰ γαστρὸς ἢ εἰ αἰσθησιῶς τινος ἢ
 καὶ τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως αὐτῷ μέτεστιν. κατὰ
 μὲν γὰρ Πλάτωνα τὸ φυτὸν ἔμψυχόν τε καὶ ζῶον,
 κατὰ δὲ Ἀριστοτέλη ζῶον μὲν οὐπια, λείπει γὰρ
 αὐτῷ τὸ αἰσθητικόν, ἔμψυχον δὲ ἤδη· ἔστι γοῦν
 10 αὐτῷ τὸ ζῶον οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικῆ· κατὰ δὲ
 τοὺς Στωικοὺς οὔτε ἔμψυχον οὔτε ζῶον ἔστι τὸ φυ-
 τόν, ἔμψυχος γὰρ οὐσία τὸ ζῶον.

§. 11. Εἰ τὸν ἔμψυχον τὸ ζῶον, ἢ ψυχὴ δὲ
 φύσις αἰσθητικῆ, δῆλον ὡς αἰσθητικὸν ἤδη τὸ ἔμψυ-
 15 χον. εἰ μὲν οὖν ἀντερωτηθεῖς ὁ ζητήσας, εἰ ζῶον τὸ
 κατὰ γαστρὸς ἔτι καλεῖ τὸ ζῶον, ἐπὶ τὸ τρεφόμενον καὶ
 αὐξαν ἔχει τὴν ἀπόκρισιν, εἰ δὲ φάσκει τοῦτ' εἶναι ὁ
 ζητεῖ, ἰότερον αἰσθητικὸν ἤδη τὸ κρούμενον ἢ καὶ καθ'
 ὁρμὴν τινὰ ἔστι κινήτικόν ἑαυτοῦ, ἤδη σαφῶς γίνεται
 20 ἡ διερεῖνῆσις τοῦ πράγματος, οὐ μενούσης ἔτι τῆς
 περὶ τοῦνομῆ ἀπάτης, μὴ ἀποκρινόμενος δὲ πρὸς τὸ
 ἀντερωτηθὲν, μηδὲ βανλόμενος τί παρ' ἑστὶν εἰπεῖν P.
 ὁ νοῦν ἢ κατὰ τίνος ἐπιφέρειαν πράγματος τὸ ζῶον 921.
 P. ὄνομα τὴν πρότασιν ἐποιήσατο. κελεύων δ' ἡμᾶς Pott.
 329. αὐτοὺς διελέσθαι ἐριστικὸς ὑπάρχων γνωρισθεῖν.
 Sylb. εἰ δὲ δυοῖν τρόποις ὑπαρχόντων ἑτέρου μὲν τοῦ
 κατ' ἐρώτησίν τε καὶ ἀπόκρισιν, ἑτέρου δὲ τοῦ κατὰ
 30 διέξοδον, ἤρηται τὸ ἕτερον, ἐπὶ ἀκονοσάτω πάντα τὰ
 εἰς τὸ πρόβλημα διεξιόντων ἡμῶν, εἰτ' ἐπειδὴν τε-
 λεώσωμεν, ἐξέσται αὐτῷ τότε περὶ ἐνὸς ἐκύστου
 ἐν μέρει διαλαμβάνειν.

§. 12. Εἰ δὲ διακόπτειν ἐπιχειροίη τὴν ἐξέτα-
 σιν πυνθανόμενος, δῆλός ἐστιν οὐδὲν ἀκούειν βουλό-
 μενος, ἀλλ' εἰ μὲν ἀποκρίνεσθαι ἔλοιτο, πάντων πρῶ-
 35 τον ἐρωτητέον αὐτόν, ἐφ' ᾧ τι φέρει πρᾶγμα τὸ
 ζῶον ὄνομα, καπεὶδὴν τοῦτο ἀποκρίνηται, πάλιν

ἐρωτητέον, ὃ τί ποτε αὐτῷ σημείνει τὸ κνούμενον ἢ
 τὸ κατὰ γαστρὸς, ἢ τὰ διαπεπλασμένα ἤδη καὶ τὰ
 ζῶα καὶ τὸ σπέρμα αὐτὸ καταβεβλημένον, τὸ κατὰ
 γαστρὸς αὐτῷ σημαίνει βούλεται ἢ μόνα τὰ διηρ-
 5 θρωμένα τε καὶ ἤδη διαπεπλασμένα τὰ ἔμβρυα κα-
 λούμενα. ἀποκρινάμενον δὲ καὶ πρὸς τοῦτο περαι-
 νειν ἤδη τὸ προκείμενον ἐφεξῆς καὶ διδάσκειν χρή.
 εἰ δὲ ἡμᾶς λέγειν βούλοιτο αὐτὸς μὴ ἀποκρινάμενος,
 ἀκουσάτω· ἐπεὶ σὺ μὴ βούλει λέγειν καθ' ὅτου ση-
 10 μαινομένου λέγεις ὃ προὔβαλες, οὕτω γὰρ ἂν οὐ
 περὶ σημαινομένων ἐγὼ ἐποιούμην τὸν λόγον, ἀλλ'
 ὑπὲρ αὐτῶν ἤδη τῶν πραγμάτων ἐσκοπούμην, γί-
 νωσκε τοιοῦτόν τι ποιήσας οἶον εἰ καὶ προὔβαλες εἰ
 ζῶον ὃ κύων. εἰκότως γὰρ ἂν εἴποιμι ποίου κυνός.
 15 ἐγὼ γὰρ καὶ περὶ τοῦ χερσαίου καὶ τοῦ θαλαττίου
 καὶ τοῦ κατ' οὐρανὸν ἄστρου, ἀλλὰ καὶ Διογένους
 καὶ τῶν ἄλλων ἐφεξῆς δίδειμι κυνῶν. οὐ γὰρ ἂν
 μαντευσαίμην, πότερον ὑπὲρ πάντων ἐρωτᾶς ἢ τινός.
 ὅπερ οὖν ἐξ ὑστέρου ποιήσεις, τοῦτ' ἤδη μαθεῖν
 20 περὶ ποίου ζητεῖς, σαφῶς εἶπέ. εἰ δὲ περὶ ὀνόματα
 στρέφη τὸ κνούμενον αὐτὸ δὴ τοῦτο τοῦνομα, παντὶ
 δῆλον ὅτι μήτε ζῶόν ἐστι μήτε φυτὸν, ἀλλ' ὄνομά
 τε καὶ φωνὴ καὶ σῶμα καὶ ὄν καὶ τί καὶ πάντα μᾶλλον
 ἢ ζῶον· καὶ εἴπερ τοῦτο προὔβαλες, ἔχεις τὴν ἀπόκρισιν.
 25 §. 13. Οὐ μὴν οὐδὲ τὸ σημαινόμενον ἐκ τοῦ
 κνούμενον ὀνοματός ἐστι ζῶον, ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν P.
 ἀσώματόν τέ ἐστι καὶ λεκτέον καὶ πρᾶγμα καὶ νόη-922-
 μα καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ζῶον. ἄλλη δέ τις εἴη τοῦ Pott.
 ζῶον φύσις, ἐναργῶς γὰρ ἐδείκνυτο τοῦ πράγματος
 30 αὐτοῦ τοῦ ζητουμένου, λέγω δὲ τῷ ἐμβροίῳ τῆς φύ-
 σεως ὁποία τίς ἐστιν, ἕτερον ὑπάρχον πρόβλημα τὸ
 περὶ τῶν σημαινομένων ἐκ τοῦ ζῶον ὀνοματος. λέγω
 τοῖνυν· εἰ τοῦτο λέγεις ζῶον τὸ δυνάμενον αἰσθά-
 νεσθαί τε καὶ κινηθῆναι καθ' ὄρμην, ζῶον ἐστιν
 35 οὐχ ἄπλως τὸ κινούμενον καθ' ὄρμην καὶ αἰσθανό-
 μενον· δύναται γὰρ καὶ κοιμᾶσθαι ἢ μὴ παρόντων

τῶν αἰσθητῶν μὴ αἰσθάνεσθαι, τὸ δὲ δυνάμενον
 ἦτοι ὄρμῶν ἢ καὶ αἰσθάνεσθαι πεφυκὸς ζῶον γνώ-
 ρισμα. τοιοῦτον γὰρ τι σημαίνεται ἐκ τούτων, πρῶ-
 τον μὲν, εἰ τὸ κνούμενον καθ' ὄρμην μὴ αἰσθάνε-
 5σθαι ἢ κινεῖσθαι δύναται ὕπερ πρόκειται σκοπεῖσθαι,
 ἕτερον δὲ εἰ τὸ κνούμενον αἰσθεσθαι ποτε ἢ κινή-
 θήσεσθαι δύναται καθ' ὄρμην, καθ' ὃ σημαίνόμε-
 νον οὐδεὶς ζητεῖ ἐναργῶς ὄν. ἐξήτητο δὲ πότερον
 ζῶόν ἐστιν ἤδη τὸ ἔμβριον ἢ φυτὸν ἔτι, κἀπειτα
 10μετελήφθη τοῦ ζῶου τὸ ὄνομα εἰς λόγον, ἵν' ἢ σαφές.
 αἰσθήσει δὴ καὶ κινήσει τῇ καθ' ὄρμην εὐρόντες
 αὐτὸ διαφέρον τοῦ μὴ ζῶου, πάλιν τοῦτο διωρισά-
 μεθα τῶν παρακειμένων αὐτῷ πραγμάτων ἕτερον
 μὲν εἶναι φάμενοι τὸ δυνάμει τοιοῦτον, ὃ μήπω μὲν
 15ἐστιν αἰσθανόμενόν τε καὶ κινούμενον, ἔσται δὲ ποτε
 τοιοῦτον, ἕτερον δὲ τὸ καθ' ἐνεργεῖαν ὑπάρχον ἤδη
 τοιοῦτον, τούτου δὲ τὸ μὲν ἤδη ἐνεργοῦν, τὸ δὲ
 ἐνεργεῖν μὲν δυνάμενον, ἡσυχάζον δὲ ἢ κοιμώμενον.
 τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ζητούμενον. οὐ γὰρ ἐκ τοῦ τρέφε-
 20σθαι τὸ ἔμβριον ζῶον εἶναι λεκτέον, ὃ τῆς οὐσίας
 ἐστίν, ἀποχωρούντων τοῦ ζητουμένου, τοῖς δ' ἄλλως
 συμβεβηκόσιν προσεχόντων τὸν νοῦν.

§. 14. Κοινὴ δ' ἐπὶ πᾶσι τοῖς εὐρίσκεισθαι λε-
 γομένοις τέτακται ἢ ἀπόδειξις, ἣτις ἐστὶ λόγος ἐξ
 25ἐτέρων ἕτερόν τι πιστούμενος. ἐξ ὧν δὲ χρὴ πι-
 στοῦσθαι τὸ ζητούμενον, ὁμολογεῖσθαι τε καὶ γι-
 νώσκεσθαι δεῖ τῷ μανθάνοντι. ἀρχὴ δὲ τούτων
 ἀπάντων ἐστὶ τὸ πρὸς αἰσθησίν τε καὶ νόησιν ἐν-
 αργές. ἢ μὲν οὖν πρώτη ἀπόδειξις ἐκ τούτων ἀπάν-
 30των σύγκειται, ἢ δ' ἐκ τῶν ἤδη φθασάντων ἀποδε-
 δεῖχθαι, διὰ τῆσδε πάλιν ἕτερόν τι περαίνουσα πι-
 στή μὲν οὐδὲν ἥτιόν ἐστι τῆς προτέρας, οὐ μὴν
 καὶ πρώτη ὀνομάζεσθαι δύναται, διότι μὴδ' ἐκ πρῶ-
 των περαίνεται προτάσεων. τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἰ-
 35δος τῆς τῶν ζητουμένων διαφορᾶς τριῶν ὄντων ἔδει-923.
 χθη, λέγω δὲ τὸ τῆς οὐσίας γινωσκομένης ἄγνωσι-Pott.

σθαί τι τῶν ἔργων ἢ παθῶν αὐτῆς, δευτέρα δ' ἦν
 διαφορὰ προβλημάτων ἐφ' οὗ τὰ μὲν ἔργα καὶ πά-
 θη γινώσκωμεν ἅπαντες, ἀγνοοῦμεν δὲ τὴν οὐσίαν,
 οἷον ἐν τίνι τοῦ σώματος μορίῳ τὸ ἡγεμονικόν ἐστι
 5 τῆς ψυχῆς.

Cap. V.

§. 15. Ἡ δὲ αὐτὴ ἐπιχείρησις τῆς ἀπεδείξεως
 καπὶ τούτου τοῦ προβλήματος. φασὶν οὖν τινὲς μὴ
 ἐγχωρεῖν πλείους ἀρχὰς ἐνὸς εἶναι ζώου. ὁμογενεῖς
 μὲν οὖν ἀρχὰς οὐκ ἐγχωρεῖ πλείους ὑπάρχειν ἐνὸς
 10 ζώου, διαφερούσας δὲ τοῖς γένεσιν οὐδὲν ἄτοπον.
 πρὸς τοὺς Πυρρωνίους εἶη, φασὶν, ἡ ἐποχὴ βέβαιον
 εἶναι μηδὲν, δῆλον ὅτι ἀφ' ἑαυτῆς ἀρξαμένη, προῦ-
 τον ἀκρωσσει ἑαυτήν. ἢ τοίνυν δίδωσιν ἀληθὲς τι
 εἶναι καὶ οὐ περὶ πάντων ἐφεκτέον ἢ ἐνίσταται μηδὲν
 15 εἶναι ἀληθὲς λέγουσα, καὶ δῆλον ὅτι οὐδ' αὐτὴ πρότερον
 ἀληθεύσει. ἦτοι γὰρ αὐτὴ ἀληθεύει ἢ οὐκ ἀληθεύει.
 ἀλλ' εἰ μὲν ἀληθεύει δίδωσιν ἄκουσά τι εἶναι ἀληθὲς, εἰ
 δὲ μὴ ἀληθεύει, ἀληθῆ ἀπολείπει ἅπερ ἀνελεῖν ἐβού-
 20 P. λητο. ἐν ᾧ γὰρ ψευδῆς δείκνυται ἢ ἀναιροῦσα ἐποχὴ,
 330. ἐν τούτῳ τὰ ἀναιρούμενα ἀληθῆ δείκνυται, ὡς ὁ
 Syb. ὄνειρος ὁ λέγων ψευδεῖς εἶναι πάντας τοῖς ὄνει-
 ρους. αὐτοῦ γὰρ ἀναιρετικὴ οὐσα τῶν ἄλλων γίνε-
 ται κυριατικὴ. καὶ ὅπως εἰ ἔστιν ἀληθὲς ἀφ' ἑαυ-
 τῆς ποιῆσεται τὴν ἀρχὴν οὐκ ἄλλου τινὸς οὐσα ἐπο-
 25 χῆ, ἀλλ' ἑαυτῆς προῦτον, ἔπειτα εἰ καταλαμβάνεται
 ὅτι ἄνθρωπος ἐστιν ἢ ὅτι ἐπέχει δῆλός ἐστι μὴ ἐπέχειν.
 πῶς δ' ἂν καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν ἀμφισβήτησιν ἀφίετο
 περὶ πάντων ἐπέχων. πῶς δ' ἂν καὶ ἀπεκρίνετο πρὸς
 τὸ ἐρωτηθέν; περὶ γὰρ αὐτοῦ τούτου δῆλός ἐστι οὐκ
 30 ἐπέχων, καὶ μὴν καὶ ἀποφαίνεται ὅτι ἐπέχει, ὃ καὶ
 εἰ δεῖ πειθόμενον αὐτοῖς περὶ πάντων ἐπέχειν περὶ
 αὐτῆς πρότερον τῆς ἐποχῆς ἐφέξομεν, εἴτε πιστέον
 αὐτῇ εἴτε καὶ μὴ.

§. 16. Ἐτι εἰ τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ ἀληθές τὸ μὴ εἰδέναι τὸ ἀληθές οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἀληθές τι παρ' ἐκείνου δίδοται. εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἀμφισβητήσιμον ἔρει τὸ ἀγνοεῖν τὰληθές, ἐν αὐτῷ τούτῳ δὲ Ρ. ὁδῶσιν εἶναι τὸ ἀληθές γινώσιμον, ἐν ᾧ τὴν περιῶ24. αὐτοῦ ἐποχὴν φαίνεται μὴ βεβαιῶν. αἵρεσις ἐστι Pott. πρόσκλισις δογμάτων ἢ ὡς τινες πρόσκλισις δόγμασι πολλοῖς ἀκολουθίαν πρὸς ἄλληλα καὶ τὰ φαινόμενα περιέχουσα πρὸς τὸ εὖ ζῆν συντείνουσα. καὶ τὸ μὲν 10 δόγμα ἐστὶ κατάληψις τις λογικὴ, κατάληψις δὲ ἕξις καὶ συγκατάθεσις τῆς διανοίας. οὐ μόνον οἱ ἔφεκτοί, ἀλλὰ καὶ πᾶς δογματικὸς ἐν τισιν ἐπέχειν εἴωθεν ἢτοι παρὰ γνώμης ἀσθένειαν ἢ παρὰ πραγμάτων ἀσάφειαν ἢ παρὰ τὴν τῶν λόγων ἰσοσθενίαν.

ΑΙ ΤΩΝ ΖΗΤΗΣΕΩΝ ΕΦΟΔΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙ
ΠΕΡΙ ΤΑΥΤΑ ΚΑΙ ΕΝ ΤΟΥΤΟΙΣ ΕΙΣΙΝ.

Cap. VI.

15 §. 17. Προτακτέον δὴ καὶ τῶν ὄρων καὶ τῶν ἀποδείξεων καὶ διαιρέσεων, ποσαχῶς λέγεται τὸ ζητούμενον, τὰ τε ὁμώνυμα χειριστέον καὶ τὰ συνώνυμα εὐκρινῶς τακτέον κατὰ τῆς σημασίας. ἔπειτα ζητητέον, εἰ τῶν πρὸς ἕτερα θεωρουμένων 20 ἐστὶν τὸ προκείμενον ἢ καθ' αὐτὸ λαμβάνεται, ἐπὶ τούτοις, εἰ ἐστὶ, τί ἐστὶ, τί αὐτῷ συμβέβηκεν, ἢ καὶ οὕτως, εἰ ἐστὶ, τί ἐστὶ, διότι ἐστίν. πρὸς δὲ τὴν τούτων θεωρίαν ἢ τῶν καθ' ἕκαστα γνώσις καὶ ἢ τῶν καθόλου συνυποβάλλει καὶ τὰ πρότερα καὶ 25 τὰ ἐπὶ τὰς διαφορὰς αἱ διαιρέσεις αὐτῶν. ἢ μὲν οὖν ἐπαγωγὴ φέρει τὸ καθ' ὅλου καὶ τὸν ὄρισμόν. αἱ δὲ διαιρέσεις τὰ εἶδη καὶ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ ἄτομον, ἢ δὲ θεωρία τοῦ ποσαχῶς τὴν λῆψιν τοῦ οἰκείου, αἱ δὲ διαφορήσεις τὰς κατ' αὐτὰς διαφορὰς

καὶ τὰς ἀποδείξεις καὶ ἄλλως τὴν θεωρίαν συναύ-
 ξουσι τὰ τε παρεπόμενα αὐτῆ. ἐκ πάντων δὲ ἐπι-
 στήμη τε παρίσταται καὶ ἀλήθεια. πάλιν τὸ κεφα-
 λαιωθὲν ἐκ τῆς διαιρέσεως ὄρος γίνεται, λαμβάνεται
 5 γὰρ καὶ πρότερος τῆς διαιρέσεως καὶ ὕστερος ὁ διο-
 ρισμὸς, πρότερος μὲν ὅταν συγχωρηθῆ ἢ προτεθῆ,
 ὕστερος δὲ ὅταν ἀποδειχθῆ. καὶ κατὰ τὴν αἰσθη-
 σιν δὲ ἐκ τοῦ καθ' ἕκαστα κεφαλαιοῦται τὸ καθό-
 λον. ἀρχὴ γὰρ τῆς ἐπαγωγῆς ἢ αἰσθησις, πέρασ
 10 δὲ τὸ καθόλου. ἢ μὲν οὖν ἐπαγωγή οὐ τὸ τί ἐστι
 δείκνυσιν, ἀλλ' ὅτι ἐστὶν ἢ οὐκ ἐστὶν, ἢ διαιρέσεις P.
 δὲ ὅτι ἐστὶ παρίστησιν. ὁ τε διορισμὸς ὁμοίως τῆ 925.
 διαιρέσει τὴν οὐσίαν καὶ τὸ τί ἐστι διδάσκει, οὐχί P.
 δὲ τὸ εἶ ἐστὶν, ἢ τε ἀπόδειξις τὰ τρία τὸ τε εἶ
 15 ἐστὶν καὶ τὸ τί ἐστὶν καὶ τὸ διὰ τί ἐστὶν σαφηνίζει.
 εἰσὶ δὲ ἔνιοι καὶ τῆς αἰτίας ἑμπερικτικὸὶ ὄροι.

§. 18. Ἐπεὶ δὲ ἐπίστασθαι ἐστὶν ὅταν ἴδωμεν
 τὴν αἰτίαν, αἰτίαι δὲ τέσσαρες ἢ ὕλη, τὸ κινεῖν,
 τὸ εἶδος, τὸ τέλος, τετραχῶς ἔσται ὁ διορισμὸς.
 20 ληπτέον οὖν πρῶτον τὸ γένος, ἐν ᾧ ἐστὶ τῶν ἐπίνω
 τὰ ἐγγύτατα, μετὰ τοῦτο τὴν προσεχῆ διαφορὰν.
 ἢ δὲ συνέχεια τῶν διαφορῶν τεμνομένη καὶ ἀποδιαι-
 ρουμένη τὸ τί ἦν εἶναι ἐκπληροῖ. οὐκ ἀνάγκη δὲ
 πάσας λέγειν ἐκάστου τὰς διαφορὰς, ἀλλὰ τὰς εἰδο-
 25 ποιούσας. ἢ γεωμετρικὴ ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις τῆ
 διαλεκτικῆ διαιρέσει καὶ ὀρισμῶ ἔοικεν, καὶ ἀπὸ μὲν
 τῆς διαιρέσεως ἐπὶ τὰ ἀπλούστερα καὶ ἀρχικώτερα
 ἀνατρέχουμεν. τὸ γοῦν γένος τοῦ ζητουμένου πρά-
 γματος διαιροῦμεν εἰς τὰ ἐνυπάρχοντα αὐτῷ εἶδη,
 30 οἷον ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῶον γένος ὃν εἰς τὰ ἐμ-
 φαινόμενα εἶδη διαιροῦμεν τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον,
 καὶ οὕτως αἰετὰ τὰ σύνθετα δοκοῦντα εἶναι γένη εἰς
 τὰ ἀπλούστερα εἶδη τέμνοντες ἐπὶ τὸ μὴ ζητούμενον
 καὶ μηκέτι τομὴν ἐπιδεχόμενον παραγινόμεθα. τὲ
 35 γὰρ ζῶον εἰς τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον διελόντες εἶτα
 μέντοι τὸ θνητὸν εἰς τὸ χερσαῖον καὶ ἑνυδρον, καὶ

πάλιν τὸ χερσαῖον εἰς τὸ πτηνὸν καὶ πεζὸν καὶ οὐ-
 τως τὸ προσεχὲς τῷ ζητούμενῳ εἶδος, ὃ καὶ περι-
 λαμβάνει τὸ ζητούμενον, διαιροῦντες ἀφιζόμεθα τέ-
 μνοντες ἐπὶ τὸ ἀπλούστατον εἶδος, ὅπερ ἄλλο μὲν
 δοῦδέν, μόνον δὲ τὸ ζητούμενον περιλαμβάνει. πάλιν
 γὰρ τὸ πεζὸν εἰς λογικὸν καὶ ἄλογον διαιρούμεθα.
 κἀπειτα τὰ προσεχῆ τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως λαμβανα-
 νομένων εἰδῶν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκλεγόμενοι καὶ ἐπι-
 συνθέντες εἰς ἓνα λόγον τὸν ὄρον τοῦ ἀνθρώπου
 10 ἀποδίδομεν, ὅς ἐστι ζῶον θνητὸν, χερσαῖον, πεζόν,
 λογικόν.

§. 19. Ὅθεν ὕλης μὲν τάξιν ἐπέχει ἡ διαιρέσις,
 τῷ ὄρῳ, τὴν ἀπλότητα τοῦ ὀνόματος ἀναζητοῦσα,
 τεχνίτου δὲ καὶ δημιουργοῦ ὁ ὄρος ἐπισυντιθεῖς καὶ
 15 κατασκευάζων καὶ τὴν γνώσιν τοῦ ὄντος πᾶριστάς.
 P. οὐ τούτων τῶν πραγμάτων οὔτε τῶν ἰδεῶν οἱ ὄροι,
 331. ἀλλὰ γὰρ τῶν πραγμάτων ὧν ἔχομεν καθολικὰς
 5ylb. διανοίας, τούτων τῶν διανοιῶν τοὺς ἐρμηνευτικούς
 λόγους εἶναι φασιν, τούτων γὰρ τῶν διανοιῶν καὶ
 20 αἱ διαιρέσεις γίνονται. τῶν δὲ διαιρέσεων ἡ μὲν τις P.
 εἰς εἶδη διαιρεῖ τὸ διαιρούμενον ὡς γένος, ἡ δὲ τις 926.
 εἰς μέρη ὡς ὄλον, ἡ δὲ εἰς τὰ συμβεβηκότα. ἡ P. οἱ.
 μὲν οὖν τοῦ ὄλου εἰς τὰ μέρη διαιρέσις ὡς ἐπὶ τὸ
 πλεῖστον κατὰ μέγεθος ἐπινοεῖται, ἡ δὲ εἰς συμβε-
 25 βηκότα οὐδέποτε ὄλη δύναται διαληφθῆναι, εἴ γε
 καὶ οὐσίαν ἐκάστω δεῖ πάντως τῶν ὄντων ὑπάρχειν.
 ὅθεν ἀδόκιμοι ἄμφω αὐταὶ αἱ διαιρέσεις, μόνη δὲ
 εὐδοκιμῆ ἡ τοῦ γένους εἰς εἶδη τομῆ, ὅφ' ἧς χα-
 ρακτηροῦται ἡ τε ταυτότης ἡ κατὰ γένος ἡ τε ἑτε-
 30 ρότης ἡ κατὰ τὰς ἰδικὰς διαφοράς. τὸ εἶδος αἰ
 ἐν τινὶ μέρει θεωρεῖται, οὐ μὴν ἀναπάλιν, εἴ τι μέ-
 ρος ἐστί τις, τοῦτο καὶ εἶδος γενίσεται. ἡ γὰρ
 χεῖρ μέρος μὲν ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου, εἶδος δὲ οὐκ
 ἐστίν. καὶ τὸ μὲν γένος ἐν τοῖς εἶδεσιν ἐνυπάρχει,
 35 τὸ γὰρ ζῶον καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τῷ βοῖ, τὸ
 δὲ ὄλον ἐν τοῖς μέρεσιν οὐκ ἐνυπάρχει, οὐ γὰρ ο

ἄνθρωπος ἐν τοῖς ποσὶν ὑπάρχει. διὸ κυριώτερον τὸ εἶδος τοῦ μέρους καὶ ὅσα τοῦ γένους κατηγορεῖται, ταῦτα πάντα καὶ τοῦ εἶδους κατηγορηθήσεται.

§. 20. Ἄριστον μὲν οὖν εἰς δύο θεωρεῖν εἶδη ἐπὶ γένος, εἰ δὲ μὴ, εἰς τρία. τὰ τοίνυν εἶδη γενικώτερον μὲν διαιρούμενα χαρακτηρίζεται τῷ τε ταυτῷ καὶ θατέρῳ, ἔπειτα δὲ διὰ τῶν γενικῶς σημειωμένων διαιρούμενα χαρακτηρίζεται. ἕκαστον γὰρ τῶν εἰδῶν ἦτοι οὐσία ἐστίν, ὡσπερ ὅταν λέγωμεν, τῶν 10 ὄντων τὰ μὲν σώματά ἐστι, τὰ δὲ ἀσώματα, ἢ πόσον ἢ πρὸς τί ἢ ποῦ ἢ ἢ πότε ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν. παντὸς οὐ τινὸς οὖν ἐπιστήμων τίς ἐστι, τούτου καὶ τὸν ὄρον ἀποδώσει, ὡς ὁ γε μὴ δυνάμενος λόγῳ περιλαβεῖν καὶ ὀρίσασθαι ὅτι οὖν, τούτου 15 ἐπιστήμων οὐκ ἔν ποτε εἶη. ἐκ δὲ τῆς τοῦ ὄρου ἀγνοίας καὶ τὰς πολλὰς ἀμφισβητήσεις γίνεσθαι καὶ τὰς ἀπάτας συμβαίνει. εἰ γὰρ ὁ τὸ πρᾶγμα εἰδὼς ἔχει κατὰ διάνοιαν τὴν εἰδησιν αὐτοῦ, δύναται δὲ καὶ λόγῳ σαφηνίσαι ὃ διανοεῖται, ἢ δὲ 20 τῆς διανοίας ἐρμηνεῖα ὄρος ἐστίν, ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν εἰδῶτα τὸ πρᾶγμα δύνασθαι αὐτοῦ καὶ τὸν ὄρον ἀποδιδόναι.

§. 21. Προσλαμβάνεται δὲ ὄροις καὶ ἡ διαφορὰ, σημεῖον τάξιν ἐπέχουσα τῷ ὄρω. τῷ γοῦν 25 τοῦ ἀνθρώπου ὄρω τὸ γελαστικὸν προστεθὲν ποιεῖ τὸ ὅλον ζῶον λογικόν, θνητὸν, χειρσαῖον, πεζόν, γελαστικόν. σημεῖα γὰρ ἐστὶ τὰ κατὰ διαφορὰν προσ-αγόμενα τῷ ὄρω οἰκείων πραγμάτων, τὴν δὲ φύσιν αὐτῶν τῶν πραγμάτων οὐκ ἐνδείκνυται. αὐτίκα 30 ἰδίου ἀπόδοσίν φασιν εἶναι τὴν διαφορὰν. καὶ καθὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων διαφέρει τὸ ἔχον τὴν διαφορὰν, ὃ μόνῳ ὑπάρχει καὶ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος ἐν τοῖς ὄροις, ἀνάγκη τὸ πρῶτον γένος ὡς ἀσχηγόν καὶ ὑποστατὸν δεῖ παραλαμβάνειν. ἐν μὲν οὖν P. 35 τοῖς μακροτέροις ὄροις τὸ πλῆθος τῶν εἰδῶν τῶν 927. ἔξευρισκομένων διὰ τῶν δέκα κατηγοριῶν, ἐν δὲ P. 101.

τοῖς ἐλαχίστοις τὰ προηγοίμενα τῶν προσεχῶν εἰδῶν
 ληφθέντα, τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν διασημαίνει τοῦ
 πράγματος, ὃ δὲ ἐλάχιστος ἐκ τριῶν συνέστηκεν τοῦ
 γένους καὶ δυεῖν τῶν ἀναγκαιοτάτων εἰδῶν. γίνεται
 5 δὲ τοῦτο διὰ συντομίαν. φημὲν οὖν, ἀνθρώπος
 ἐστὶ τὸ ζῶον γελαστικόν. τὸ τε ἔξαιρέτως συμβε-
 βηκὸς τῷ ὀριζομένῳ προσπαρυλητέον ἢ τὴν ἰδίαν
 ἀρετὴν αὐτοῦ ἢ τὸ ἴδιον ἔργον αὐτοῦ καὶ τοιούτων
 τινῶν ἄλλων. ἐξηγητικὸς οὖν ὁ ὅρος ὢν τῆς τοῦ
 10 πράγματος οὐσίας περιλαβεῖν μὲν ἀκριβῶς τὴν φύ-
 σιν τοῦ πράγματος ἀδυνατεῖ, διὰ δὲ τῶν κυριωτά-
 των εἰδῶν τὴν δῆλωσιν τῆς οὐσίας ποιεῖται καὶ σχε-
 δὸν ἐν ποιότητι ὁ ὅρος τὴν οὐσίαν ἔχει.

Cap. VII.

§. 20. Τὰ ποιητικὰ τῆς ἐποχῆς αἷτια δύο
 15 ἐστὶν τὰ ἀνωτάτω, ἐν μὲν τὸ πολύτροπον καὶ ἄστα-
 τον τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης, ὅπερ γεννητικὸν εἶναι
 πέφυκεν τῆς διαφωνίας ἢ τοι τῆς ἀλλήλων πρὸς ἀλ-
 λήλους ἢ τῆς ἑαυτῶν πρὸς ἑαυτοὺς, δεύτερον δὲ ἢ
 ἐν τοῖς οὐσι διαφωνία, ἢ καὶ εἰκότως ἐμποιητικὴ
 20 καθέστηκε τῆς ἐποχῆς. μήτε γὰρ πάσαις ταῖς φαν-
 τασίαις πιστεύειν δυναθέντες διὰ τὴν μάχην μήτε
 πάσαις ἀπιστεῖν διὰ τὸ καὶ τὴν λέγουσαν πάσας
 ἀπίστους ἰπάρχειν ἐξ ἀπαθῶν οὐσαν συμπεριγρούφε-
 σθαι πάσαις, μήτε τισὶ μὲν πιστεύειν, τισὶ δὲ ἀπι-
 25 στεῖν διὰ τὴν ἰσότητα, κατήχθημεν εἰς ἐποχὴν. τού-
 των δὲ αὐτῶν τῶν ἀρχικιωτάτων τῆς ἐποχῆς τὸ μὲν
 ἀβέβαιον τῆς διανοίας γεννητικὸν ἐστὶ διαφωνίας, ἢ
 δὲ διαφωνία, προσεχὲς αἷτιον τῆς ἐποχῆς, ὅθεν
 πλήρης μὲν ὁ βίος δικαστηρίων τε καὶ βουλευτηρίων
 30 καὶ καθόλου τῆς περὶ τὰ λεγόμενα ἀγαθὰ καὶ κακὰ
 αἰρέσεως, ἅπερ ἠπορημένης ἐστὶ διανοίας καὶ πρὸς
 τὴν τῶν ἀντικειμένων πραγμάτων εἰς ἀσθένειαν
 μετοκλαζούσης τεκμήρια. πλήρεις δ' αἱ θῆκαι τῶν

βιβλίων, καὶ αἱ συντάξεις καὶ αἱ πραγματεῖαι τῶν διαφωνούντων ἐν τοῖς δόγμασι καὶ πεπεικότων ἐαυτοὺς τὴν ἐν τοῖς οὖσιν ἀλήθειαν γινώσκειν.

Cap. VIII.

§. 23. Τρία ἐστὶ περὶ τὴν φωνὴν τὰ τε ὀνόματα σύμβολα ὄντα τῶν νοημάτων κατὰ τὸ προηγούμενον, κατ' ἐλαχολούθημα δὲ καὶ τῶν ὑποκειμένων, δεύτερον δὲ τὰ νοήματα ὁμοιώματα καὶ ἐκτυπώματα τῶν ὑποκειμένων ὄντα. ὅθεν ἅπασι καὶ τὰ νοήματα τὰ αὐτὰ ἐστὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν P. 10 ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων ἅπασιν ἐγγίνεσθαι τύπωσιν, 928 οὐκ ἔτι δὲ καὶ τὰ ὀνόματα διὰ τὰς διαλέκτους τὰς P. 332 διαφόρους. τρίτον δὲ τὰ ὑποκείμενα πράγματα, 332 ἀφ' ὧν ἡμῖν τὰ νοήματα ἐκτυποῦνται. τὰ μὲν Syll. ὄν ὀνόματα τῇ γραμματικῇ εἰς τὰ καθολικὰ στοι15 χεῖα καὶ ἀνάγει. ὠρισμένα γὰρ χρῆ εἶναι τὰ στοιχεῖα. τῶν γὰρ καθ' ἕκαστα ἀλείρων ὄντων μὴ εἶναι ἐπιστήμην, ἴδιον δὲ ἐπιστήμης καθολικοῖς ἐπερεῖδισθαι θεωρήμασι καὶ ὠρισμένοις. ὅθεν τὰ καθ' ἕκαστα εἰς τὰ καθόλου ἀνάγεται. ἡ δὲ τῶν φιλο20 σόφων πραγματεῖα περὶ τε τὰ νοήματα καὶ τὰ ὑποκείμενα καταγίνεται. ἐπὶ δὲ τούτων τὰ καθ' ἕκαστα ἄπειρα στοιχεῖα τινα καὶ τούτων εὐρεθῆ, ὅφ' ἂ πᾶν τὸ ζητούμενον ὑπάγεται. καὶ εἰ μὲν φαίνοιτο ὅφ' ἐν τι ὑποδεδικὸς τῶν στοιχείων ἢ καὶ πλείω, 25 ἀποφανοῦμεθα αὐτὸ εἶναι, εἰ δὲ πάντα διαφύγοι, μηδαμῆ εἶναι. τῶν λεγομένων τὰ μὲν ἄνευ συμπλοκῆς λέγεται ὡς τὸ ἄνθρωπος καὶ ὡς τὸ τρέχει καὶ ὅσα λόγον οὐκ ἀποτελεῖ, ὃ δὲ τάληθές ἢ τὸ ψεῦδος ἔχει. τῶν δὲ μετὰ συμπλοκῆς λεγομένων τὰ 30 μὲν οὐσίαν σημαίνει, τὰ δὲ ποῖον, τὰ δὲ πόσον, τὰ δὲ πρὸς τί, τὰ δὲ ποῦ, τὰ δὲ πότε, τὰ δὲ κείσθαι, τὰ δὲ ἔχειν, τὰ δὲ ποιῆν, τὰ δὲ πάσχειν, ἂ δὲ καὶ στοιχεῖα τῶν ὄντων φαρμὲν τῶν ἐν ὕλη

καὶ μετὰ τὰς ἀρχάς. ἔστι γὰρ λόγῳ θεωρητὰ ταῦτα, τὰ δὲ ἄϋλα νῶ μόνῳ ληπτὰ ἔστι κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολήν.

§. 24. Τῶν δὲ ὑπὸ τὰς δέκα κατηγορίας ὑποδιασσομένων τὰ μὲν καθ' αὐτὰ λέγεται, ὡς αἱ ἐννέα κατηγορίαι, τὰ δὲ πρὸς τι. καὶ πάλιν τῶν ὑπὸ ταύτας τὰς δέκα κατηγορίας τὰ μὲν ἔστι συνώνυμα, ὡς βοῦς καὶ ἄνθρωπος, καθὸ ζῶον, ἔστι γὰρ συνώνυμα, ὧν τό τε ὄνομα ἀμφοῖν κοινὸν τὸ ζῶον, καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτὸς, τουτέστιν ὁ ὄρος, τουτέστιν οὐσία ἔμψυχος. ἑτερόνυμα δὲ ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον ἐν διαφόροις ἔστιν ὀνόμασιν, οἷον ἀνά-
 10 βασίς καὶ κατάβασίς. ὁδὸς γὰρ ἢ αὐτὴ ἦτοι εἰς 929. τὸ ἄνω ἢ εἰς τὸ κάτω, τὸ δ' ἄλλο εἶδος τῶν ἑτε-
 15 ρωνύμων, οἷον ἵππος καὶ μέλας, καὶ ὄνομα καὶ λόγον ἑτερον ἀλλήλων ἔχοντα μηδὲ τοῦ ὑποκειμένου κοινωνοῦντα, ἕτερα δὲ λεκτέον οὐχ ἑτερόνυμα. πολυώνυμα δὲ τὰ τὸν μὲν λόγον τὸν αὐτὸν ἔχοντα, ὄνομα δὲ διάφορον ὡς ἄσρ, ξίφος, φάσγανον, πα-
 20 ρώνυμα δ' ἔστι τὰ παρὰ τι ἑτερον ὀνομασμένα ὡς ἀπὸ τῆς ἀνδρείας ὁ ἀνδρεῖος. τὰ δὲ ὀμώνυμα τῶ αὐτῷ ὀνόματι χρώμενα, λόγον δὲ οὐ τὸν αὐτὸν ἔχοντα, οἷον ἄνθρωπος τό τε ζῶον καὶ ὁ γεγραμμένος, τῶν δὲ ὀμωνύμων τὰ μὲν ἀπὸ τύχης ὀμωνυμεῖ, ὡς
 25 Αἴας ὁ Λοκρὸς καὶ ὁ Σαλαμίνιος, τὰ δὲ ἀπὸ διανοίας, καὶ τούτων τὰ μὲν καθ' ὁμοιότητα, ὡς ἄνθρωπος τό τε ζῶον καὶ ὁ γεγραμμένος, τὰ δὲ κατὰ ἀναλογίαν, ὡς πόδες Ἰθης καὶ οἱ ἡμέτεροι πόδες διὰ τὸ κατωτέρω εἶναι, τὰ δὲ κατ' ἐνέργειαν, ὡς
 30 ποῦς πλοίου, δι' οὗ τὸ πλοῖον πλεῖ καὶ ποῦς ὁ ἡμέτερος, δι' οὗ κινούμεθα. λέγεται ὀμώνυμα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, ὡς ἀπὸ τε τοῦ ἱατροῦ τὸ βιβλίον καὶ τὸ σμιλῖον ἱατρικὰ ἀπὸ τοῦ χρωμένου ἱατροῦ καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν λόγον τὸν ἱατρικόν.

Cap. IX.

§. 25. Τῶν αἰτίων τὰ μὲν προκαταρκτικὰ, τὰ δὲ συνεκτικὰ, τὰ δὲ συνεργὰ, τὰ δὲ ὧν οὐκ ἄνευ προκαταρκτικὰ μὲν τὰ πρῶτως ἀφορμὴν παρεχόμενα εἰς τὸ γίνεσθαι τι, καθάπερ τὸ κάλλος τοῖς ἀκολάστοις τοῦ ἔρωτος, ὁφθὲν γὰρ αὐτοῖς τὴν ἐρωτικὴν διάθεσιν ἐμποιεῖ μόνον, οὐ μὴν κατηναγκασμένως. συνεκτικὰ δὲ ἄπερ συνωνύμως καὶ αὐτοτελεῆ καλεῖται, ἐπειδήπερ αὐτάρκως δι' αὐτοῦ ποιητικόν ἐστι τοῦ ἀποτελέσματος. ἔξῃς δὲ πάντα τὰ αἷτια
 10 ἐπὶ τοῦ μανθάνοντος δεικτέον. ὁ μὲν πατὴρ αἰτιόν ἐστι προκαταρκτικόν τῆς μαθήσεως, ὁ διδάσκαλος δὲ συνεκτικόν, ἡ δὲ τοῦ μανθάνοντος φύσις συνεργὸν αἷτιον, ὁ δὲ χρόνος τῶν ὧν οὐκ ἄνευ λόγον ἐπέχει. αἷτιον δὲ κυρίως λέγεται τὸ παρεκτικόν τι-
 15 νος ἐνεργητικῶς, ἐπεὶ καὶ τὸν σίδηρον τμητικόν φάμεν εἶναι, οὐ μόνον ἐν τῷ τέμνειν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μὴ τέμνειν. οὕτως οὖν καὶ τὸ παρεκτικόν ἄμφω σημαίνει καὶ τὸ ἤδη ἐνεργοῦν καὶ τὸ μηδέπω μὲν, δυνάμει δὲ κεκρημένον τοῦ ἐνεργῆσαι.

20 §. 26. Οἱ μὲν οὖν σωμάτων, οἱ δ' ἀσωμάτων φασὶν εἶναι τὰ αἷτια, οἷδὲ τὸ μὲν σῶμα κυρίως αἷτιόν Ρ. φασι, τὸ δὲ ἀσώματον καταχρηστικῶς καὶ οἷον αἷτιω 930. δῶς. ἄλλοι δ' ἔμπαιιν ἀναστρέφουσι τὰ μὲν ἀσώμα-Ροι. τα κυρίως αἷτια λέγοντες, καταχρηστικῶς δὲ τὰ σώ-
 25 ματα, οἷον τὴν τομὴν ἐνέργειαν οἷσαν ἀσώματον εἶναι τοῦ τέμνειν ἐνεργείας οὔσης καὶ ἀσωμάτου καὶ τοῦ τέμνεσθαι ὁμοίως τῇ τε μαχαίρα καὶ τῷ τεμνομένῳ σώμασιν οὔσιν. τὸ τίνων ἐστὶν αἷτιον, λέγεται τριχῶς τὸ μὲν ὃ ἐστὶν αἷτιον, οἷον ὁ ἀνδριαν-
 30 τοποιὺς, ὃ δὲ οὗ ἐστὶν αἷτιον τοῦ γίνεσθαι τὸν ἀνδριάντα, ὃ δὲ ᾧ ἐστὶν αἷτιον, ὡσπερ ἡ ὕλη, τῷ χαλκῷ γὰρ αἷτιός ἐστι τοῦ γίνεσθαι τὸν ἀνδριάντα. τὸ γίνεσθαι οὖν καὶ τὸ τέμνεσθαι τὰ οὗ ἐστὶν αἷτια ἐνέργειαι οὔσαι ἀσώματοί εἰσιν. εἰς ὃν λόγον κατη-

γορήματα καλοῦσιν Κλεάνθης καὶ Ἀρχέδημος, τὰ αἷτια ἢ ὅπερ καὶ μᾶλλον τὰ μὲν κατηγορημάτων αἷτια λεχθήσεται, οἷον τὸ τέμνεσθαι, οὗ πτωσίς τὸ τέμνεσθαι, τὰ δ' ἀξιωμαίων ὡς τοῦ ναῦς γίνεσθαι, 50 ὡς πάλιν ἢ πτωσίς ἐστι, τὸ ναῦν γίνεσθαι. Ἀριστοτέλης δὲ προσηγορίαν, οἷον τῶν τοιούτων, οἰκίας, νεῶς, καύσεως, τομῆς, ἢ πτωσίς δὲ ἀσώματος εἶναι ὁμολογεῖται, διὸ καὶ τὸ σόφισμα ἐκεῖνο οὕτως λύεται· ὃ λέγεις, διέροχεται σου διὰ 10 τοῦ στόματος, ὅπερ ἀληθές, οἰκίαν δὲ λέγεις, οἰκία ἄρα διὰ τοῦ στόματός σου διέροχεται, ὅπερ ψεῦδος, οὔτε γὰρ τὴν οἰκίαν λέγομεν σῶμα οὔσαν, ἀλλὰ τὴν P. πτωσίαν ἀσώματος οὔσαν, ἧς οἰκία τυγχάνει.

333. §. 27. Καὶ τὸν οἰκοδόμον οἰκοδομεῖν λέγομεν κατὰ Sylb. τὴν ἐπὶ τὸ γενησόμενον ἀναφορᾶν. οὕτως φαιμέν χλαμύδα ὑφαίνεσθαι, τὸ γὰρ ποιοῦν ἐνεργείας δηλωτικὸν ὑπάρχει. οὐκ ἔστι δὲ ἐτέρου μὲν τὸ ποιοῦν, ἐτέρου δὲ τὸ αἷτιον, ἀλλὰ ταυτοῦ, τῆς χλαμύδος καὶ τῆς οἰκίας, καθ' ὃ γὰρ αἷτιος τοῦ γίνεσθαι κατὰ 20 τοῦτο καὶ ποιητικὸς ἐστι τοῦ γίνεσθαι. τὸ δὲ αὐτὸ ἄρα αἷτιον καὶ ποιητικὸν καὶ δι' ὃ. καὶ εἰ μὲν τί ἐστιν αἷτιον καὶ ποιητικὸν, τοῦτο πάντως ἐστὶ καὶ δι' ὃ, εἰ δὲ τί ἐστὶ δι' ὃ, οὐ πάντως τοῦτο καὶ αἷτιον. πολλὰ γοῦν ἐφ' ἐν ἀποτελέσματι συντρέχει, δι' ἀγίνεται τὸ τέ- 25 λος, ἀλλ' οὐκ ἔστι πάντα αἷτια. οὐ γὰρ ἂν ἐτεκνοκτόνησεν Μήδεια, εἰ μὴ ὠργίσθη, οὐδ' ἂν ὠργίσθη, εἰ μὴ ἐζήλωσεν, οὐδὲ τοῦτο, εἰ μὴ ἠράσθη, οὐδὲ τοῦτο, εἰ μὴ Ἰάσων ἐπλευσεν εἰς Κολχούς, οὐδὲ τοῦτο, εἰ μὴ Ἀργὸν κατεσκευάσθη, οὐδὲ τοῦτο, εἰ 30 μὴ τὰ ξύλα ἐκ τοῦ Πηλείου ἐτμήθη. ἐν τούτοις P. γὰρ ἅπασιν τοῦ διὸ τυγχάνοντος οὐ πάντα τῆς 931. τεκνοκτονίας αἷτια τυγχάνει, μόνη δὲ ἢ Μήδεια, P. διὸ τὸ μὴ κωλύον ἀνέρογητόν ἐστιν, διὸ οὐκ ἔστιν αἷτιον τὸ μὴ κωλύον, ἀλλὰ τὸ κωλύον. ἐν γὰρ τῷ ἐνεργεῖν καὶ δρᾶν τι τὸ αἷτιον νοεῖται. ἔτι τὸ μὴ κωλύον κεχώριστα τοῦ γινομένου, τὸ δὲ αἷ-

τιον πρὸς τὸ γινόμενον. οὐκ ἂν οὖν εἴη αἴτιον τὸ μὴ κωλύον.

§. 28. Διὰ τοῦτο γοῦν ἐπιτελεῖται, ὅτι τὸ δυνάμενον κωλύειν οὐ πάρεστιν. τετραχῶς τὸ αἴτιον λέγεται τὸ ποιοῦν, ὡς ὁ ἀνδριαντοποιὸς, καὶ ἡ ὕλη ὡς ὁ χαλκός, καὶ τὸ εἶδος ὡς ὁ χαρακτήρ, καὶ τὸ τέλος ὡς ἡ τιμὴ τοῦ γυμνασιάρχου. τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, λόγον ὁ χαλκός ἐπέχει πρὸς τὸ γενέσθαι τὸν ἀνδριάντα καὶ ὁμοίως ἐστὶν αἴτιον. πᾶν γὰρ οὗ χωρὶς οὐκ ἐνδεχόμενον γενέσθαι τὸ ἀποτέλεσμα κατὰ ἀνάγκην ἐστὶν αἴτιον, αἴτιον δὲ οὐχ ἀπλῶς. οὐ γάρ ἐστι συνεκτικὸν τὸ οὗ μὴ ἄνευ, συνεργὸν δέ. πᾶν τὸ ἐνεργοῦν παρέχει τὸ ἀποτέλεσμα μετ' ἐπιτηδειότητος τοῦ πάσχοντος, διατίθησι μὲν γὰρ τὸ αἴτιον, πᾶσχει δὲ ἕκαστον εἰς ὃ πέφυκέν τι παρεκτικῆς τῆς ἐπιτηδειότητος οὔσης καὶ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ λόγον ἐπεχούσης. ἄπρακτον οὖν τὸ αἴτιον ἄνευ τῆς ἐπιτηδειότητος, οὐκ ἐστὶν δὲ αἰτία, ἀλλὰ συνεργός, ἐπεὶ πᾶν αἴτιον ἐν τῷ δρᾶν νοεῖται. αὐτὴν δὲ οὐκ ἂν ποιοίη ἡ γῆ, ὥστε οὐδὲ αἰτία ἂν εἴη ἑαυτῆς. καταγέλαστον δὲ τὸ λέγειν μὴ τὸ πῦρ αἴτιον τῆς καύσεως, ἀλλὰ τὰ ξύλα, μηδὲ τὴν μάχαιραν τῆς τομῆς, ἀλλὰ τὴν σάρκα, μηδὲ τοῦ καταπολαισθῆναι τὸν ἀθλητὴν, τὴν ἰσχὺν τοῦ ἀντιπάλου, τὴν ἑαυτοῦ δὲ ἀσθένειαν. τὸ συνεκτικὸν αἴτιον οὐ δεῖται χρόνου, τὸ γὰρ κεντῆριον ἅμα τῷ κατὰ τῆς σαρκὸς ἐπερεισθῆναι τὴν ἀλγηδόνα παρέχει. τῶν προκαταρκτικῶν τὰ μὲν χρόνου δεῖται, ἄχρις ἂν γένηται τὸ ἀποτέλεσμα, τὰ δὲ οὐ δεῖται, ὡς ἡ πτώσις τοῦ κατὰ γαμματος. μὴ τι οὖν οὐ κατὰ στέρησιν χρόνου ἄχρονα λέγεται ταῦτα, ἀλλὰ κατὰ μείωσιν, ὡς καὶ τὸ ἐξαίφνης, μηδὲ αὐτὸ χωρὶς χρόνου γινόμενον.

§. 29. Πᾶν αἴτιον ὡς αἴτιον διανοία ληπτὸν τυγχάνει ἐπὶ τινος καὶ πρὸς τι νοεῖται, τινὸς μὲντοι ἀποτελέσματος, καθάπερ ἡ μάχαιρα τοῦ τέμνειν, πρὸς τινὶ δὲ καθάπερ τῷ ἐπιτηδείως ἔχοντι, καθά-

περὶ τὸ πῦρ τῷ ξύλῳ, τὸν ἀδάμαντα γὰρ οὐ καύσει. τὸ αἴτιον τῶν πρὸς τι, κατὰ γὰρ τὴν πρὸς ἕτερον νοεῖται σχέσιν, ὥστε δυεῖν ἐπιβάλλομεν, ἵνα τὸ αἴτιον ὡς αἴτιον νοήσωμεν, ὃ αὐτὸς καὶ περὶ τοῦ δημιουργοῦ καὶ ποιητοῦ λόγος καὶ πατρός. οὐκ ἔστιν αὐτό τι ἑαυτοῦ αἴτιον οὐδὲ ἑαυτοῦ τις πατήρ, P. ἐπεὶ τὸ πρῶτον γενήσεται δεύτερον, τὸ γε μὴν αἰ-932. τιον ἐνεργεῖ καὶ διατίθῃσι τὸ ὑπὸ τοῦ αἰτίου γενό-^{Pott.} μενον πάσχει καὶ διατίθεται. οὐ δύναται δὲ τὸ ἀν-10 τὸ πρὸς ἑαυτῷ λαμβανόμενον ἐνεργεῖν ἅμα καὶ διατίθεσθαι οὐδὲ νίος εἶναι καὶ πατήρ. καὶ ἄλλως τὸ αἴτιον τοῦ ὑπ' αὐτοῦ γινομένου προχρονεῖ κατὰ τὴν οὐσίαν, ὡς ἡ μάχαιρα τῆς τομῆς. οὐ δύναται δὲ τὸ αὐτὸ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ προχρονεῖν τῇ ὕλῃ καθὼ 15 αἴτιόν ἐστιν, ἅμα καὶ ὑστερεῖν καὶ ὑστεροχρονεῖν, καθὼ τῆς αἰτίας ἐστὶν ἔργον. διαφέρει τε τὸ εἶναι τοῦ γενέσθαι. οὕτως καὶ αἴτιον μὲν τοῦ γινομένου, πατήρ δὲ νίος. οὐκ ἐνδέχεται γὰρ τὸ αὐτὸ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ εἶναι ἅμα καὶ γίνεσθαι. οὐδὲν οὖν ἐστὶν 20 ἑαυτοῦ αἴτιον.

§. 30. Ἀλλήλων οὐκ ἔστι τὰ αἴτια, ἀλλή-
 λοις δὲ αἴτια. ἡ γὰρ σπληνικὴ διάθεσις προῦποκει-
 μένη οὐ πυρετοῦ αἴτιος, ἀλλὰ τοῦ γίνεσθαι τὸν
 πυρετόν. καὶ ὁ πυρετὸς προῦκείμενος οὐ σπλη-
 25 νός, ἀλλὰ τοῦ αὐξέσθαι τὴν διάθεσιν. οὕτως καὶ
 αἱ ἀρεταὶ ἀλλήλαις αἴτιαι τῷ μὴ χωρίζεσθαι διὰ τὴν
 ἀντακολουθίαν, καὶ οἱ ἐπὶ τῆς ψαλίδος λίθοι ἀλλή-
 λοις εἰσὶν αἴτιοι τοῦ μένειν κατηγορήματος, ἀλλήλων
 δὲ οὐκ εἰσὶν αἴτιοι, καὶ ὁ διδάσκαλος δὲ καὶ ὁ μαν-
 30 θάνων ἀλλήλοις εἰσὶν αἴτιοι τοῦ προκόπτειν κατηγο-
 ρήματος. λέγεται δὲ ἀλλήλοις αἴτια ποτὲ μὲν τῶν
 αὐτῶν, ὡς ὁ ἔμπορος καὶ ὁ κἀπηλος ἀλλήλοις εἰσὶν
 αἴτιοι τοῦ κερδαίνειν, ποτὲ δὲ ἄλλου καὶ ἄλλου κα-
 35 θάπερ ἡ μάχαιρα καὶ ἡ σὰρξ, ἡ μὲν γὰρ τῇ σαρκὶ
 τοῦ τέμνεσθαι, ἡ σὰρξ δὲ τῇ μαχαίρᾳ τοῦ τέμνειν.
 τὸ ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ψυχὴν ἀντὶ ψυ-

χῆς, ὁ μὲν γὰρ πλήξας τινὰ θανασίμως αἰτιός ἐστιν αὐτῷ τοῦ θανάτου ἢ τὸ γίνεσθαι τὸν θάνατον, ἀντιπληγείς δὲ ὑπ' αὐτοῦ θανασίμως ἔσχεν αὐτὸν ἀνταίτιον, οὐ καθὸ ἐγένετο αὐτῷ αἰτιός, καθ' ἕτερον 5δὲ. αἰτιός μὲν γὰρ αὐτῷ θανάτου γίνεται, οὐχ ὁ θάνατος δὲ τούτῳ πάλιν τὴν θανασίμην ἀντεπέδηκεν πληγὴν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ τρωθεὶς, ὡστ' ἄλλου μὲν αὐτὸς γέγονεν αἰτιός, ἄλλον δὲ ἔσχεν αἰτιόν, καὶ ὁ ἀδικήσας ἄλλου μὲν αἰτιός καθίσταται τοῦ ἀδικη-
 P. θέντος, ὁ δὲ ἀντιτιμωρεῖσθαι κελεύων νόμος οὐκ 334. ἀδικήματος, ἀλλὰ τῷ μὲν ἐκδικίας, τῷ δὲ παι-
 Sylb. δείας. ὥστε οὐκ ἀλλήλων τὰ αἰτία ὡς αἰτία, ἃ δὲ ἐστιν αἰτία.

§. 31. Ἐτι ζητεῖται εἰ πολλὰ κατὰ σύνοδον 15 ἐνὸς αἰτία, γίνεται πολλά. οἱ γὰρ ἄνθρωποι συνε-
 λόντες αἰτιοὶ εἰσι τοῦ καθέλκεσθαι τὴν ναῦν, ἀλλὰ σὺν τοῖς ἄλλοις, εἰ μὴ τι καὶ τὸ συναίτιον αἰτιόν.
 ἄλλοι δὲ φασιν, εἰ πολλὰ αἰτία, κατ' ἰδίαν ἕκαστον P.
 ἐνὸς αἰτιόν γίνεται. τοῦ γοῦν εὐδαιμονεῖν ἐνὸς ὄν-933.
 20 τοῦ θερμαίνεσθαι καὶ τοῦ ἀλγεῖν ὁμοίως πολλὰ τὰ αἰτία. μὴ τι οὖν αἱ πολλαὶ ἀρεταὶ μία ἐστὶ κατὰ
 δύναμιν καὶ τὰ θερμαίνοντα καὶ τὰ ἀλγοῦντα, καὶ τὸ πλῆθος δὲ τῶν ἀρετῶν κατὰ γένος ἐν τυγχάνον
 25 ἐνὸς αἰτιόν γίνεται τοῦ εὐδαιμονεῖν. τῷ ὄντι δὲ προ-
 καταρκτικὰ μὲν αἰτία ἐνὸς γίνεται πλείονα κατὰ γέ-
 νος καὶ κατ' εἶδος. καὶ κατὰ γένος μὲν τοῦ νοσεῖν
 ὀπωσοῦν, οἶον ψῦξις, ἐκλύσις, κόπος, ἀπεψία, μέθη,
 κατ' εἶδος δὲ τοῦ πυρετοῦ. τὰ δὲ συνεκτικὰ αἰτία
 30 κατὰ γένος μόνον, οὐκ ἔτι δὲ καὶ κατ' εἶδος. τοῦ
 γὰρ εἰωδιάζεσθαι κατὰ γένος ἐνὸς ὄντος πολλὰ τὰ
 αἰτία κατ' εἶδος, οἶον λιβανωτὸς, ῥόδον, κρόκος,
 στύραξ, σμύρνα, μύρον, τὸ γὰρ ῥόδον οὐκ ἂν οὐ-
 τως εὐᾶδες εἴη ὡς ἡ σμύρνα.

§. 32. Τὸ δὲ αὐτὸ τῶν ἐναντίων αἰτιόν γίνε-
 ται, ποτὲ μὲν παρὰ τὸ μέγεθος τοῦ αἰτιού καὶ τὴν

δύναμιν, ποτέ δὲ παρὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ πά-
 σχοντος. παρὰ μὲν τὴν ποιᾶν δύναμιν ἢ αὐτὴ χορδὴ
 παρὰ τὴν ἐπίτασιν ἢ τὴν ἄνεσιν ὀξύν ἢ βαρὺν ἀπο-
 δίδωσι τὸν φθόγγον, παρὰ δὲ τὴν ἐπιτηδειότητα
 5 τῶν πασχόντων τὸ μέλι γλυκάζει μὲν τοὺς ὑγιαίνον-
 τας, πικράζει δὲ τοῖς πυρέσσοντας, καὶ εἰς καὶ ὁ
 αὐτὸς οἶνος τοὺς μὲν εἰς ὄργην, τοὺς δὲ εἰς διάχυ-
 σιν ἄγει καὶ ὁ αὐτὸς ἥλιος τήκει μὲν τὸν κηρὸν,
 10 ξηραίνει δὲ τὸν πηλόν. τῶν οὖν αἰτίων τὰ μὲν ἔστι
 ἀδηλα, τὰ δὲ ἐπιλογισμῶ λαμβανόμενα, τὰ δὲ
 ἀδηλα, τὰ δὲ ἀναλογισμῶ. καὶ τῶν ἀδῆλων τὰ μὲν
 πρὸς καιρὸν ἀδηλα κατὰ μὲν τινα καιρὸν ἀποκεκρυμ-
 μένα, κατὰ δὲ τινα πάλιν ἔκδηλα βλεπόμενα, τὰ δὲ
 φύσει ἀδηλα τὰ κατὰ μηδένα καιρὸν πρόδηλα γενέ-
 15 σθαι δυνάμενα. καὶ τῶν μὲν φύσει τὰ μὲν καταληπτά,
 ἅπερ οὐκ ἀδηλά τινες ἐκάλουν διὰ σημείων ἀναλο-
 γιστικῶς λαμβανόμενά, καθάπερ ἢ συμμετρία τῶν
 λόγῳ θεωρητῶν πόρων, τὰ δὲ ἀκατάληπτα τὰ κατὰ
 20 μηδένα τρόπον ὑπὸ κατάληψιν πεσεῖν δυνάμενα, ἃ
 ἀδηλα καὶ ἀδηλα ἐν τῷ καθάπαξ λέγεσθαι καὶ τὰ μὲν
 προκαταρκτικά, τὰ δὲ συνεκτικά, τὰ δὲ συναίτια,
 τὰ δὲ συνεργά. καὶ τὰ μὲν τοῦ κατὰ φύσιν, τὰ δὲ
 τοῦ παρὰ φύσιν, τὰ δὲ νόσου, καὶ κατὰ τὸ ὑπο-
 βεβηκὸς τὰ μὲν παθῶν, τὰ δὲ τοῦ μεγέθους αὐτῶν,
 25 τὰ δὲ χρόνων καὶ καιρῶν.

§. 33. Τῶν μὲν οὖν προκαταρκτικῶν αἰρομέ-
 νων μένει τὸ ἀποτέλεσμα, συνεκτικὸν δὲ ἔστιν αἷτιον,
 οὗ παρόντος μένει τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ αἰρομένου
 αἴρεται. τὸ δὲ συνεκτικὸν συνωνύμως καὶ αὐτοτε- P.
 30 λές καλοῦσιν, ἐπειδὴ αὐτάρκως δι' αὐτοῦ ποιητικόν 934.
 ἔστι τοῦ ἀποτελέσματος. εἰ δὲ τὸ αἷτιον αὐτοτε-Pott.
 λοῦς ἐνεργείας ἔστι δηλωτικόν, τὸ συνεργὸν ὑπη-
 ρεσίαν σημαίνει καὶ τὴν σὺν ἑτέρῳ λειτουργίαν. εἰ
 35 μὲν οὖν μηδὲν παρέχεται οὐδὲ συνεργὸν λεχθήσεται,
 εἰ δὲ παρέχεται, τοῦτου πάντως γίνεται αἷτιον, οὗ
 καὶ παρέχεται, τουτέστιν τοῦ δι' αὐτοῦ γινομένου.

ἔστιν οὖν συνεργόν, οὗ παρόντος ἐγένετο τὸ ἀποτέ-
 λεσμα, προδήλω μὲν οὖν παρόντος, ἀδήλω δὲ ἀδή-
 λου. καὶ τὸ συναίτιον δὲ ἐκ τοῦ γένους ἐστὶ τῶν
 αἰτίων, καθάπερ ὁ συστρατιώτης στρατιώτης καὶ ὁ
 5 συνέφηβος ἔφηβος. τὸ μὲν οὖν συνεργόν αἴτιον τῷ
 συνεκτικῷ πρὸς τὴν ἐπίτασιν βοηθεῖ τοῦ ὑπ' αὐτοῖ
 γινομένου, τὸ δὲ συναίτιον οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐστὶν
 ἐννοίας, δύναται γὰρ συναίτιον ὑπάρχειν, κὰν μὴ
 συνεκτικὸν αἴτιον ἦ τι. νοεῖται γὰρ σὺν ἑτέρῳ τὸ
 10 συναίτιον οὐδ' αὐτῷ δυναμένῳ κατ' ἰδίαν ποιῆσαι
 τὸ ἀποτέλεσμα αἴτιον ὄν σὺν αἰτίῳ. διαφέρει δὲ
 τοῦ συναίτιου τὸ συνεργόν ἐν τῷ τὸ μὲν συναίτιον
 κατ' ἰδίαν μὴ ποιῶντος τὸ ἀποτέλεσμα παρέχειν,
 τὸ δὲ συνεργόν ἐν τῷ κατ' ἰδίαν μὴ ποιεῖν, ἑτέρῳ
 15 δὲ προσερχόμενον τῷ κατ' ἰδίαν ποιῶντι, συνεργεῖ
 αὐτῷ πρὸς τὸ σφοδρότατον γίνεσθαι τὸ ἀποτέλεσμα.
 μάλιστα δὲ τὸ ἐκ προκαταρκτικοῦ συνεργόν γεγνε-
 ναι τὴν τοῦ αἰτίου διατείνειν δύναμιν παρίσησιν.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ Ρ.

935.

Pott.

ΤΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ

ΔΟΓΟΣ

ΤΙΣ Ὁ ΣΩΖΟΜΕΝΟΣ ΠΛΟΥΣΙΟΣ.

CLEMENTIS ALEXANDRINI

LIBER QUIS DIUES SALUETUR.

§. 1. Οἱ μὲν τοὺς ἐγκωμιαστικοὺς λόγους τοῖς πλουσίοις δωροφοροῦντες οὐ μόνον κόλακες καὶ ἀνελεύθεροι δικαίως ἂν ἔμοιγε κρίνεσθαι δοκοῖεν, ὡς ἐπὶ πολλῶν προσποιούμενοι χαρίσασθαι τὰ ἀχάριστα, ἀλλὰ καὶ ἀσεβεῖς καὶ ἐπίβουλοι, ἀσεβεῖς μὲν ὅτι παρέντες αἰνεῖν καὶ δοξάζειν τὸν μόνον τέλειον καὶ ἀγαθὸν θεόν, ἔξ οὗ τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα καὶ εἰς ὃν τὰ πάντα *) , περιάπτουσι τὸ θεοπρεπέστατον γέρας ἀνθρώποις ἔναγιῖ καὶ βορβορώδει βλαβηλοῦσιν, καὶ τὸ κεφάλαιον ὑποκειμένοις τῇ κρίσει τοῦ θεοῦ, ἐπίβουλοι δὲ ὅτι καὶ αὐτῆς τῆς περιουσίας καθ' αὐτὴν ἰκανῆς οὐσης χαννῶσαι τὰς ψυχὰς τῶν κεκτημένων καὶ διαφθεῖραι καὶ ἀποστῆσαι τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς ἐπιτυχεῖν ἔστι σωτηρίας. οἱ

*) Roman. 11, 35

δὲ προσεμπλήσουσι τὰς γνώμας τῶν πλουσίων ταῖς ἡδοναῖς τῶν ἀμέτρων ἐπαίνων ἐπαίροντες, καὶ καθάπαξ τῶν ὄλων πραγμάτων πλήν τοῦ πλούτου, Ρ. δι' ὃν θανατῶνται, παρασκευάζοντες ὑπερφρονεῖν, 936. ὅτι δὴ τοῦ λόγου πῦρ ἐπὶ πῦρ μετοχετεύοντες, τὴν-Ροι. φων τῆσφον ἐπαντλοῦντες καὶ ὄγκον πλούτῳ προσανατιθέμενοι βαρεῖ φύσει φορτίον βαρύτερον, οὐ μᾶλλον ἐχρῆν ἀφαιρεῖν καὶ περικόπτειν, ὡς σφαλεροῦ νοσήματος καὶ θανατηφόρου· τῷ γὰρ ὑψουμένῳ 10καὶ μεγαλυνομένῳ *) ἀντίστροφος ἢ πρὸς τὸ ταπεινὸν μεταβολὴ καὶ πτώσις, ὡς ὁ Θεὸς διδάσκει λόγος. ἔμοι δὲ φαίνεται μακρῷ φιλανθρωπότερον εἶναι τοῦ θεραπεύειν ἀνελευθέρως τοὺς πλουτοῦντας καὶ προσεπαινεῖν ἐπὶ κακῷ τὸ συναίρεσθαι λόγοις 15καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς κατεργάζεσθαι ἅπαντα τὸν δυνατόν τρόπον, τοῦτο μὲν ἔξαιτουμένους παρὰ Θεοῦ τοῦ βεβαίως καὶ ἡδέως τοῖς ἑαυτοῦ τέκνοις τὰ τοιαῦτα προιεμένους, τοῦτο δὲ λέγω διὰ τῆς χάριτος τοῦ σωτῆρος ἰωμένους τὰς ψυχὰς αὐτῶν φωτίζοντας καὶ 20προσάγοντας ἐπὶ τὴν τῆς ἀληθείας κτῆσιν, ἧς ὁ τυχῶν καὶ ἔργοις ἀγαθοῖς λαμπρινόμενος μόνος οὗτος βραβεῖον τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀναιρήσεται. δεῖται δὲ καὶ ἡ εὐχὴ ψυχῆς εὐρώστου καὶ λιπαρᾶς ἄχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας τοῦ βίου συμμαετρομένη καὶ πολι- 25τεία διαθέσεως χρηστῆς καὶ νομίμου καὶ πάσαις ταῖς ἐντολαῖς τοῦ σωτῆρος ἐπεκτεταμένης.

§. 2. Κινδυνεύει δὲ οὐχ ἀπλοῦν τι εἶναι τὸ αἴτιον τοῦ τὴν σωτηρίαν χαλεπωτέραν τοῖς πλουτοῦσι δοκεῖν ἢ τοῖς ἀχρημάτοις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ποι- 30κίλον. οἱ μὲν γὰρ αὐτόθεν καὶ προχείρως ἀκούσαντες τῆς τοῦ σωτῆρος φωνῆς, ὅτι "ῥᾶον κάμηλος διὰ τρήματος ῥαφίδος διεκδύσεται ἢ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν" **), ἀπογνόντες ἑαυτοὺς ὡς οὐ βιωσόμενοι, τῇ κόσμῳ πάντα χαριζόμενοι καὶ

*) Cf. Matth. 23, 12.

**) Ibid. 19, 14.

τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ὡς μόνης ἑαυτοῖς ὑπολειπομένης
 ἐκκρεμασθέντες ἀπέστησαν πλέον τῆς ἐκεῖ ὁδοῦ, μη-
 κέτι πολυπραγμονήσαντες μήτε τινὰς τοὺς πλουσίους
 ὁ δεσπότης καὶ διδάσκαλος προσαγορεύει μήτε ὅπως
 5 τὸ ἀδύνατον ἐν ἀνθρώπῳ ἢ δυνατὸν γίνεται. ἄλλοι
 δὲ τοῦτο μὲν συνῆκαν ὀρθῶς καὶ προσηκόντως, τῶν
 δὲ ἔργων τῶν εἰς τὴν σωτηρίαν ἀναφερόντων ὀλιγω-
 ρήσαντες οὐ παρεσκευάσαντο τὴν δέουσαν παρα-
 σκευὴν εἰς τὸ τῶν ἐλπίζομένων τυχεῖν. λέγω δὲ
 10 ταῦτα ἑκάτερα ἐπὶ τῶν πλουσίων καὶ τῆς δυνά-
 μειος τοῦ σωτήρος καὶ τῆς ἐπιφανοῦς σωτηρίας
 ἡσθημένων, τῶν δὲ ἀνοήτων τῆς ἀληθείας ὀλίγον
 μοὶ μέλει.

§. 3. Χρὴ τοίνυν τοὺς φιλαλήθως καὶ φιλα-
 15 δέλφως διακειμένους καὶ μήτε καταθροασυνομένους
 αὐθαδῶς τῶν πλουσίων κλητῶν μήτε αὐτὰ πάλιν ὑπο-
 πίπτοντας αὐτοῖς διὰ οἰκίαν φιλοκέρδειαν, πρῶτον
 μὲν αὐτῶν ἔξαιρεῖν τῷ λόγῳ τὴν κενὴν ἀπόγνωσιν
 καὶ δηλοῦν μετὰ τῆς δεοῖσης ἐξηγήσεως τῶν λογίων P.
 20 τοῦ κυρίου, διότι οὐκ ἀποκέκοπται τέλειον αὐτοῖς ἢ 937.
 κληρονομία τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐὰν ὑπακού-
 σωσι ταῖς ἐντολαῖς, εἴτ' ὑποταμαύτωσιν ὡς ἀδελ-
 25 φὰς διδύμοι δέος καὶ ὅτι βουλομένους αὐτοὺς ὁ σωτὴρ
 ἀσμένως δέχεται, τότε καὶ προσδεικνύει καὶ μυστα-
 30 γωγεῖν, ὅπως ἂν καὶ δι' οἶων ἔργων τε καὶ διαθέ-
 σεων ἐπαύροιντο τῆς ἐλπίδος, ὡς οὐτ' ἀμυγάλου
 καθεστῶσης αὐτοῖς οὔτε τοῦναντίον ἐκῆ περιγινομέ-
 νης, ἀλλ' ὄνπερ τρόπον ἔχει τὸ τῶν ἀθλητῶν, ἵνα
 μικρὰ καὶ ἐπίκηρα μεγάλοις καὶ ἀφθάρτοις παρὰ-
 35 βάλωμεν, τουτὶ καὶ ἐφ' ἑαυτῶ ὁ κατὰ κόσμον πλου-
 τῶν λογιζέσθω. καὶ γὰρ ἐκείνων ὁ μὲν ὅτι δυνήσε-
 ται νικᾶν καὶ στεφάνων τυγχάνειν ἀπελπίσας οὐδ'
 ὅλως ἐπὶ τὴν ἀθλησιν ἀπεγράψατο, ὁ δὲ ταύτην
 40 μὲν ἐμβαλόμενος τῇ γνώμῃ τὴν ἐλπίδα, πόρους δὲ
 35 καὶ τροφὰς καὶ γυμνάσια μὴ προσιέμενος προσφό-
 ρους ἀστεφάνωτος διεγένετο, καὶ διήμαρτε τῶν ἐλ-

πίδων. οὕτω τις καὶ τὴν ἐπίγειον ταύτην περιβε-
 βλημένος περιβολὴν μήτε τὴν ἀρχὴν ἑαυτὸν ἀθλων
 τοῦ σωτήρος ἐκκηρυσσέτω πιστός γε ὢν καὶ τὸ με-
 γαλεῖον συνορῶν τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας, μήτε
 5 μὴν αὐθις ἀνάσκητος καὶ ἀναγώνιστος μένας ἀκο-
 νιτὶ κἀνιδρωτὶ τῶν στεφάνων τῆς ἀφθαρσίας ἐλλι-
 ζέτω μεταλαβεῖν, ἀλλ' αὐτὸν ὑποβαλέτω φέρων
 γομναστῇ μὲν τῷ λόγῳ, ἀγωνοθέτῃ δὲ τῷ Χριστῷ,
 τροφή δὲ αὐτῷ καὶ ποτὸν γενέσθω τεταγμένον ἢ
 10 καινῇ διαθήκῃ τοῦ κυρίου, γυμνάσια δὲ ἐντολαί,
 εἰσχημοσύνη *) δὲ καὶ κόσμος αἱ καλαὶ διαθέσεις,
 ἀγάπη, πίστις, ἐλπίς, γνῶσις ἀληθείας, ἐπιείκεια,
 προύτης, εὐσπλαγχνία, σεμνότης, ἵνα ὅταν ἐσχάτη
 σάλπιγγι ὑποσημήνη τοῦ δρόμου καὶ τῆς ἐντεῦθεν
 15 ἐξόδου, καθάπερ ἐκ σταδίου τοῦ βίου μετ' ἀγαθοῦ
 τοῦ συνειδότης τῷ ἀθλοθέτῃ παρασιτῇ νικηφό-
 ρος ὡμολογημένος τῆς ἀνω πατρίδος ἄξιος, εἰς
 ἦν μετὰ στεφάνων καὶ κηρυγμάτων ἀγγελικῶν
 ἐπανέρχεται.

20 §. 4. Δοίη τοίνυν ἡμῖν ὁ σωτὴρ ἐντεῦθεν ἀρ-
 ξαμένοις τοῦ λόγου τάληθῆ καὶ τὰ πρόποντα καὶ
 τὰ σωτήρια συμβαλέσθαι τοῖς ἀδελφοῖς πρὸς τε τὴν
 ἐλπίδα πρῶτον αὐτὴν καὶ δεύτερον πρὸς τὴν τῆς
 ἐλπίδος προσαγωγὴν. ὁ δὲ χαρίζεται δεομένοις καὶ
 25 αἰτουήσας διδάσκει καὶ λείπει τὴν ἀγνοίαν καὶ τὴν
 ἀπόγνωσιν ἀποσείεται τοῖς αὐτοῖς πάλιν εἰσάγων
 λόγους περὶ τῶν πλουσίων, ἑαυτῶν ἐρμηνείας γινο-
 μέους καὶ ἐξηγητὰς ἀσφαλεῖς. οὐδὲν γὰρ οἶον αὐ-
 τῶν αὐθις ἀκοῦσαι τῶν ῥητῶν, ἅπερ ἡμᾶς ἐν τοῖς
 30 εὐαγγελίοις ἄχρι νῦν διετάρασσαν ὕβρισανίστως καὶ
 διχημαρτημένως ὑπὸ νηπιότητος ἀκροωμένοις. ἐκ-
 πορευομένῳ αὐτῷ εἰς ὁδὸν προσελθῶν τις ἐγονυπέ-
 τε λέγων· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω,

*) 1 Corinth. 13

ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει· Ρ.
 τί με λέγεις ἀγαθὸν, οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ 938.
 Θεός. τὰς ἐντολάς οἶδας· μὴ μοιχεύσης· μὴ φο- Pott.
 νέυσης· μὴ κλέψης· μὴ ψευδομαρτυρήσης· μὴ
 5 ἀποστερήσης· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μη-
 τέρα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· πάντα ταῦτα
 ἐφύλαξα. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας ἠγάπησεν αὐτὸν
 καὶ εἶπεν· ἔν σοι ὑστερεῖ, εἰ θέλεις τέλειος εἶναι,
 πώλησον ὅσα ἔχεις καὶ διάδος πτωχοῖς καὶ ἕξεις θη-
 10 σαυρόν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοί. ὁ δὲ
 στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθε λυπούμενος, ἦν γὰρ
 πλούσιος ἔχων κτήματα πολλά. περιβλεψάμενος δὲ
 ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· πῶς δυσκό-
 λως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν
 15 βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο
 ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. πάλιν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀποκρι-
 θεὶς λέγει αὐτοῖς· τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς
 πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
 Θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκολώτερον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς
 20 βελόνης κάμηλος εἰσελεύσεται ἢ πλούσιος εἰς τὴν βα-
 σιλείαν τοῦ Θεοῦ. οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο
 καὶ ἔλεγον· τίς οὖν δύναται σωθῆναι; ὁ δὲ ἐμβλέ-
 ψας αὐτοῖς εἶπεν, ὅτι παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον,
 παρὰ Θεῷ δυνατὸν, πάντα γὰρ δυνατὰ ἐστι παρὰ
 25 τῷ Θεῷ. ἤρξατο ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ· ἰδὲ ἡμεῖς
 ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι. ἀποκρι-
 θεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς λέγει· ἀμὴν ὑμῖν λέγω, ὃς ἂν ἀφῆ
 τὰ ἴδια καὶ γοιεῖς καὶ ἀδελφοὺς καὶ χρήματα ἕνεκεν
 30 ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου μου, ἀπολήψεται
 ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἀγροὺς
 καὶ χρήματα καὶ οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς μετὰ διωγμῶν,
 ἐν δὲ τῷ ἐρχομένῳ ζωὴ ἐστιν αἰώνιος. πολλοὶ δὲ
 ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι *).

§. 5. Ταῦτα μὲν ἐν τῷ κατὰ Μάρκον εὐαγ-

*) Cf. Marc. 10, 17—31.

- γελῶ γέγραπται, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις δὲ πᾶσιν ἀνο-
 λογουμένως ὀλίγον μὲν ἴσως ἑκασταχοῦ τῶν ῥημά-
 των ἐναλλάσσει, πάντα δὲ τὴν αὐτὴν τῆς γνώμης
 συμφωνίαν ἐπιδείκνυται. δεῖ δὲ σαφῶς εἰδότας, ὡς
 5 οὐδὲν ἀνθρωπίνως ὁ σωτῆρ, ἀλλὰ πάντα θεία σο-
 φία καὶ μυστικῇ διδάσκει τοὺς ἑαυτοῦ, μὴ σαρκί-
 νως ἀκροῦσθαι τῶν λεγομένων, ἀλλὰ τὸν ἐν αὐτοῖς
 κεκρυμμένον νοῦν μετὰ τῆς ἀξίας ζητήσεως καὶ συν-
 ἔσεως ἐρευνᾶν καὶ καταμανθάνειν. καὶ γὰρ τὰ ὑπ'
 10 αὐτοῦ τοῦ κυρίου δοκοῦντα ἠπλώσθαι πρὸς τοὺς
 μαθητὰς τῶν ἡνιγμένως ὑπειρημένων οὐδὲν ἤττονος,
 ἀλλὰ πλείονος ἔτι καὶ νῦν τῆς ἐπιστάσεως εὐρίσκεται
 δεόμενα διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς φρονήσεως ἐν
 αὐτοῖς ὑπερβολήν. ὅπου δὲ καὶ τὰ νομιζόμενα ὑπ'
 15 αὐτοῦ διοῖχθαι τοῖς ἔσω καὶ αὐτοῖς τοῖς τῆς βασι-
 λείας τέκνοις ὑπ' αὐτοῦ καλουμένοις, ἔτι χορῆζει
 φροντίδος πλείονος, ἥπου γε τὰ δόξαντα μὲν ἀπλῶς
 ἐξηγητέχθαι καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ διηρωτημένα πρὸς Ρ.
 τῶν ἀκουσάντων, εἰς ὅλον δὲ τὸ τέλος αὐτὸ τῆς 939.
 20 σωτηρίας διαφερόντων, σκοπησαμένων τε θανμα-Ρου.
 στῶ καὶ ὑπερουρανίῳ διανοίας βάθει οὐκ ἐπιπολαίως
 δέχεσθαι ταῖς ἀκοαῖς προσῆκεν, ἀλλὰ καθιέντας τὸν
 νοῦν ἐπ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τοῦ σωτῆρος καὶ τὸ τῆς
 γνώμης ἀπόρητον.
- 25 §. 6. Ἠρώτηται μὲν γὰρ ἡδέως ὁ κύριος ἡμῶν καὶ
 σωτῆρ ἐρώτημα καταλληλότατον αὐτῷ, ἡ ζωὴ περὶ
 ζωῆς, ὁ σωτῆρ περὶ σωτηρίας, ὁ διδάσκαλος περὶ κε-
 φαλαίου τῶν διδασκομένων δογμάτων, ἀλήθεια περὶ
 τῆς ἀληθινῆς ἀθανασίας, ὁ λόγος περὶ τοῦ πατρῶου
 30 λόγου, ὁ τέλειος περὶ τῆς τελείας ἀναπαύσεως, ὁ
 ἄφθαρτος περὶ τῆς βεβαίας ἀφθαρσίας. Ἠρώτηται
 περὶ τούτων περὶ ὧν καὶ κατελήλυθεν, ἃ παιδεῖει,
 ἃ διδάσκει, ἃ παρέχει, ἵνα δείξῃ τὴν τοῦ εὐαγγελίου
 ὑπόθεσιν, ὅτι δύοσις ἐστὶν αἰωνίου ζωῆς. προεῖδε δὲ
 35 ὡς θεὸς καὶ ἃ μέλλει διερωτηθῆσεσθαι καὶ ἃ μέλλει
 τις αὐτῷ ἀποκρίνεσθαι. τίς γὰρ καὶ μᾶλλον ἢ ὁ

προφήτης προφητῶν καὶ κύριος παντὸς προφητικῶν
 πνεύματος; κληθεὶς δὲ ἀγαθὸς ἀπ' αὐτοῦ πρώτου
 τοῦ ῥήματος τούτου τὸ ἐνδόξιμον λαβῶν ἐντεῦθεν
 καὶ τῆς διδασκαλίας ἄρχεται, ἐπιστρέφων τὸν μα-
 5 θητὴν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ἀγαθὸν καὶ πρώτον καὶ μό-
 νον ζωῆς αἰωνίου ταμίαν, ἣν ὁ υἱὸς δίδωσιν ἡμῖν
 παρ' ἐκείνου λαβῶν.

§. 7. Οὐκοῦν τὸ μέγιστον καὶ κορυφαϊότατον
 τῶν πρὸς τὴν ζωὴν μαθημάτων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐν-
 10 θὺς ἐγκαταθέσθαι τῇ ψυχῇ δεῖ, γινῶναι τὸν θεὸν
 τὸν αἰώνιον καὶ δοτῆρα αἰωνίων καὶ πρώτον καὶ
 ὑπέρτατον καὶ ἓνα καὶ ἀγαθὸν θεὸν κτήσασθαι
 διὰ γνώσεως καὶ καταλήψεως. αὕτη γὰρ ἄτρεπτος
 καὶ ἀσάλευτος ἀρχὴ καὶ κρηπὶς ζωῆς ἐπιστήμη
 15 θεοῦ τοῦ ὄντως ὄντος καὶ τὰ ὄντα, τουτέστι τὰ
 αἰώνια, δωρουμένου, ἐξ οὗ καὶ τὸ εἶναι τοῖς ἄλ-
 λοις ὑπάρχει καὶ τὸ μείναι λαβεῖν. ἡ μὲν γὰρ τού-
 του ἄγνοια θάνατός ἐστιν, ἡ δὲ ἐπίγνωσις αὐτοῦ
 καὶ οἰκειώσις καὶ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη καὶ ἕξομοίωσις
 20 μόνη ζωή.

§. 8. Τοῦτον οὖν πρῶτον ἐπιγινῶναι τῷ ζησο-
 μένῳ τὴν ὄντως ζωὴν παρακελεύεται, ὃν οὐδεὶς
 ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἂν ὁ υἱὸς ἀποκα-
 λύψῃ *)), ἔπειτα τὸ μέγεθος τοῦ σωτήρος μετ' ἐκεί-
 25 νον καὶ τὴν καινότητα τῆς χάριτος μαθεῖν, ὅτι δὴ
 κατὰ τὸν ἀπόστολον, ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδό-
 θη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένε-
 το **)· καὶ οὐκ ἴσα τὰ διὰ δούλου πιστοῦ διδόμενα
 τοῖς ὑπὸ τοῦ γησιίου υἱοῦ δωρουμένοις. εἰ γοῦν ἱκανὸς
 30 ἦν ὁ Μωϋσέως νόμος ***) ζωὴν αἰώνιον παρασχεῖν,
 μάτην μὲν ὁ σωτὴρ αὐτὸς παραγίνεται καὶ πάσχει
 δι' ἡμᾶς ἀπὸ γενέσεως μέχρι τοῦ σημείου τὴν ἀν-
 θρωπότητα διατρέχων, μάτην δὲ ὁ πάσας πεποι-

*) Matth. 11, 17,

**) Ioann. 1, 17.

***) Cf. Galat. 2, 31.

κῶς ἐκ νεότητος τὰς νομίμους *) ἐντολὰς παρὰ ἄλ-Ρ.
 λου ἦντι γονυπετῶν τὴν ἀθανασίαν. οὐδὲ γὰρ πε-940.
 πλήρωκε μόνον τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ εὐθύς ἀπὸ Ροιτ.
 πρώτης ἡλικίας ἀρξάμενος, ἐπεὶ καὶ τί μέγα ἢ
 5 ὑπέρολαμπρον γῆρας ἄγονον ἁμαρτημάτων; ἀλλ' εἴ-
 τις ἐν σικριτήματι νεοτησίῳ καὶ τῷ καύσῳ τῆς ἡλι-
 κίας παρέχεται φρόνημα πεπανὸν καὶ πρεσβύτερον
 τοῦ χρόνου, θαυμαστός οὗτος ὁ γῶνιστής καὶ δια-
 προεπής καὶ τὴν γνώμην πολιώτερος. ἀλλ' ὁμως
 10 οὗτος ὁ τοιοῦτος ἀκριβῶς πέπεισται, διότι αὐτῷ πρὸς
 μὲν δικαιοσύνην οὐδὲν ἐνδεῖ, ζωῆς δὲ ὅλως προσδεῖ,
 διὸ αὐτὴν αἰτεῖ παρὰ τοῦ δοῦναι μόνου δυναμένου
 καὶ πρὸς μὲν τὸν νόμον ἄγει παρησίαν, τοῦ θεοῦ
 δὲ τὸν υἱὸν ἱκετεύει. ἐκ πίστεως εἰς πίστιν μετατάσ-
 15 σεται, ὡς σφαλερῶς ἐν νόμῳ σαλείων καὶ επικινδύ-
 νως νάυλοχῶν εἰς τὸν σωτήρα μεθορμίζεται.

§. 9. Ὁ γοῦν Ἰησοῦς οὐκ ἐλέγχει μὲν αὐτὸν
 ὡς πάντα τὰ ἐκ νόμου μὴ πεπληρωκότα, ἀλλὰ καὶ
 ἀγαπᾷ καὶ ὑπερασπάζεται τῆς ἐν οἷς ἔμαθεν εὐπει-
 20 θείας, ἀτελῆ δὲ εἶναι φησιν ὡς πρὸς τὴν αἰώνιον
 ζωὴν, ὡς οὐ τέλεια πεπληρωκότα, καὶ νόμου μὲν
 ἐργάτην, ἀργὸν δὲ ζωῆς ἀληθινῆς, καλὰ μὲν κά-
 κεινα. τίς δ' οὐ φησιν; ἢ γὰρ „ἐντολὴ ἀγία” **),
 ἄχρι παιδαγωγίας τινὸς μετὰ φόβου καὶ προπαιδείας
 25 ἐπὶ τὴν τοῦ Ἰησοῦ νομοθεσίαν τὴν ἄκραν καὶ χάριν
 προχωροῦσα, πλήρωμα δὲ ***) νόμου Χριστὸς εἰς
 δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι, οὐχὶ δὲ δούλους
 ποιῶν ὡς δούλος, ἀλλὰ καὶ υἱὸς καὶ ἀδελφοὺς
 καὶ συγκληρονομοὺς τοὺς ἐπιτελοῦντας τὸ θέλημα
 30 τοῦ πατρὸς.

§. 10. „Εἰ θέλεις τέλειος γενέσθαι” †). οὐκ
 ἄρα πῶ τέλειος ἦν, οὐδὲν γὰρ τελείου τελειότερον.
 Καὶ θεῖως τὸ „εἰ θέλεις” τὸ αὐτεξούσιον τῆς προσ-

*) Marc. 10, 20. **) Romau. 7, 12. et Galat. 3, 24.

**) Romau. 10, 4. †) Matth. 19, 21.

διαλεγομένης αὐτῷ ψυχῆς ἐδήλωσεν. ἐπὶ τῷ ἀνθρώ-
 πῳ γὰρ ἦν ἡ αἴσθησις ὡς ἐλευθέριον, ἐπὶ θεῷ δὲ ἡ
 δόσις ὡς κυρίῳ. δίδωσι δὲ βουλευμένοις καὶ ὑπερε-
 σπουδακόσι καὶ δεομένοις, ἵν' οὕτως ἴδιος αὐτῶν ἡ
 σωτηρία γένηται. οὐ γὰρ ἀναγκάζει ὁ θεὸς, βία γὰρ
 ἐχθρὸν θεῷ, ἀλλὰ τοῖς ζητοῦσι πορίζει καὶ τοῖς αἰτοῦσι
 παρέχει καὶ τοῖς κρούουσιν ἀνοίγει. εἰ θέλεις οἶν, εἰ ὄν-
 τως θέλεις καὶ μὴ ἑαυτὸν ἐξαπατᾷς κτῆσαι τὸ ἐνδέον.
 ἔν σοι λείπει τὸ ἐν τὸ μένον τὸ ἀγαθόν, τὸ ἤδη ὑπὲρ
 10 νόμον, ὅπερ νόμος οὐ δίδωσιν, ὅπερ νόμος οὐ χωρεῖ,
 ὃ τῶν ζώντων ἰδίον ἐστίν. ἀμέλει ὁ πάντα τὰ τοῦ
 νόμου πληρώσας ἐκ νεότητος καὶ τὰ ὑπέρογκα φρου-
 ράμενος ἐν τούτῳ πραθῆναι τοῖς ὅλοις οὐ δεδύνηται,
 τὸ τοῦ σωτῆρος ἐξαίρετον, ἵνα λάβῃ ζωὴν αἰώνιον, P.
 15 ἦν ἐπόθει. ἀλλὰ δυσχεράνας ἀπῆλθεν, ἀχθεσθεὶς 941.
 τῷ παραγγέλματι τῆς ζωῆς, ὑπὲρ ἧς ἰκέτευεν. οὐ Pott.
 γὰρ ἀληθῶς ζωὴν ἠθέλεν, ὡς ἔφασκεν, ἀλλὰ δόξαν
 προαιρέσεως ἀγαθῆς μόνην περιεβάλλετο, καὶ περὶ
 πολλὰ μὲν οἷός τε ἦν ἀσχολεῖσθαι, τὸ δὲ ἐν τὸ τῆς
 20 ζωῆς ἔργον ἀδύνατος καὶ ἀπρόθυμος καὶ ἀσθενὴς
 ἐκτελεῖν. ὁποῖόν τι καὶ πρὸς τὴν Μάρθαν εἶπεν ὁ
 σωτῆρ ἀσχολουμένην πολλὰ καὶ περιελκομένην καὶ
 ταρασσομένην διακονικῶς, τὴν δὲ ἀδελφὴν αἰτιωμέ-
 νην, ὅτι τὸ ὑπηρετεῖν ἀπολιποῦσα τοῖς ποσὶν αὐτοῦ
 25 παρακάθηται μαθητικὴν ἄγουσα σχολήν. “σὺ περὶ
 πολλὰ ταραύσση, Μαρία” δὲ “τὴν ἀγαθὴν μερίδα
 ἐξελέξατο, καὶ οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ’ αὐτῆς” *).
 οὕτω καὶ τούτον ἐκέλευε τῆς πολυπραγμοσύνης ἀφέ-
 μενον ἐνὶ προστετηκέναι καὶ προσκαθεῖσθαι τῇ χά-
 30 ριτι τοῦ ζωὴν αἰώνιον προτιθέντος.

§. 11. Τί τοίνυν ἦν τὸ προτρεψάμενον αὐτὸν
 εἰς φυγὴν καὶ ποιῆσαν ἀπαντομολῆσαι τοῦ διδασκά-
 λου τῆς ἰκετείας, τῆς ἐλπίδος, τῆς ζωῆς, τῶν προ-
 πεπονημένων; πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου. τί δὲ

*) Luc. 10, 41.

τοῦτο ἐστίν; οὐχ ἂν προχείρως δέχονται τινες, τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν ἀπορροῖψαι προστάσσει καὶ ἀποστῆναι ἀπὸ τῶν χρημάτων, ἀλλὰ τὰ δόγματα περὶ χρημάτων ἐξορίσαι τῆς ψυχῆς, τὴν περὶ αὐτὰ πτοίαν ἔχει καὶ νόσον, τὰς μερίμνας, τὰς ἀκάνθας τοῦ βίου, αἱ τὸ σπέρμα τῆς ζωῆς συμπνίγουσιν. οὔτε γὰρ μέγα καὶ ζηλωτὸν τὸ τηράλλως ἀπορεῖν χρημάτων μὴ ἐπὶ λόγῳ ζωῆς, οὕτω μὲν γὰρ ἂν ἦσαν οἱ μηδὲν ἔχοντες μηδαμῆ, ἀλλὰ ἔρημοι καὶ μεταίται τῶν ἐφ' ἡμέραν, οἱ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐρριμμένοι πτωχοὶ, ἀγνοοῦντες δὲ Θεὸν καὶ δικαιοσύνην Θεοῦ κατ' αὐτὸ μόνον τὸ ἄκρως ἀπορεῖν καὶ ἀμηχανεῖν βίου καὶ τῶν ἐλαχίστων σπανίζειν, μακαριώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι καὶ μόνοι ζωὴν ἔχοντες αἰώνιον, οὔτε καινὸν τὰ ἀπείρασθαι πλοῦτον καὶ χαρίσασθαι πτωχοῖς ἢ πατρίσιν, ὃ πολλοὶ πρὸ τῆς τοῦ σωτῆρος καθόδου πεποιθήκασιν, οἱ μὲν τῆς εἰς λόγους σχολῆς καὶ νεκρᾶς σοφίας ἕνεκεν, οἱ δὲ φήμης κενῆς καὶ κενοδοξίας, *Ἀναξαγόραι καὶ Δημόκριτοι καὶ Κράτητες.*

§. 12. Τί οὖν ὡς καινὸν ἴδιον Θεοῦ παραγγέλλει καὶ μόνον ζωοποιὸν, ὃ τοὺς προτέρους οὐκ ἔσωσεν; τί δὲ ἔξαιρετόν τι ἢ καινὴ κτίσις, ὃ υἱὸς τοῦ Θεοῦ μηνύει καὶ διδάσκει; οὐ τὸ φαινόμενον, ὅπερ ἄλλοι πεποιθήκασι, παρεγγυᾶ, ἀλλ' ἕτερόν τι διὰ τούτου σημαίνόμενον μείζον καὶ θειότερον καὶ τελειότερον, τὸ τὴν ψυχὴν αὐτὴν καὶ τὴν διάθεσιν γυμνῶσαι τῶν ἀπὸ τῶν παθῶν καὶ πρόρριζα τὰ ἀλλότρια τῆς γνώμης ἐκτεμεῖν καὶ ἐκβαλεῖν. τοῦτο γὰρ ἴδιον μὲν τοῦ πιστοῦ τὸ μάθημα, ἄξιον δὲ τοῦ σωτῆρος τὸ δίδαγμα. οἱ γὰρ τοὶ πρότερον καταφρονήσαντες τῶν ἐκτὸς τὰ μὲν κτήματα ἀφῆκαν καὶ παραπώλεσαν, τὰ δὲ πάθη τῶν ψυχῶν οἶμαι ὅτι καὶ προσεπέτειναν. ἐν ὑπεροψίᾳ γὰρ ἐγένοντο καὶ ἀλάζονεῖα καὶ κενοδοξία καὶ περιφρονήσῃ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὡς αὐτοὶ τι ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐργα-

σάμενοι. πῶς ἂν οὖν ὁ σωτὴρ παρήναι τοῖς ἀεί-
 βιωσομένοις τὰ βλάποντα καὶ λυμανούμενα πρὸς τὴν
 ζωὴν, ἣν ἐπαγγέλλεται; καὶ γὰρ ἂν κάκεῖνό ἐστι, δύ-
 ναταί τις ἀποφορτισάμενος τὴν κτῆσιν, οὐδὲν ἤττον
 5 ἔτι τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ὄρεξιν τῶν χρημάτων
 ἔχειν ἐντετηκυῖαν καὶ συζῶσαν καὶ τὴν μὲν χρῆσιν
 ἀποβεβληκέναι, ἀπορῶν δὲ ἅμα καὶ ποδῶν ἀπερ-
 ἐσπάθησε διπλῆ λυπεῖσθαι καὶ τῇ τῆς ὑπηρεσίας
 ἀπουσίᾳ καὶ τῇ τῆς μετανοίας παρουσίᾳ. ἀνέφικτον
 10 γὰρ καὶ ἀμήχανον δεόμενον τῶν πρὸς τὸ βιοτεύειν
 ἀναγκαίων μὴ οὐ κατακλᾶσθαι τὴν γνώμην καὶ
 ἀσχολίαν ἄγειν ἀπὸ τῶν κρειττόνων, ὁπωσοῦν καὶ
 ὄθενοῦν ταῦτα πειρώμενον ἐκπορίζειν.

§. 13. Καὶ πόσω χρησιμώτερον τὸ ἐναντίον
 15 ἰκανὰ κεκτημένον αὐτόν τε περὶ τὴν κτῆσιν μὴ κα-
 κοπραθεῖν καὶ οἷς καθῆκεν ἐπικουρεῖν; τίς γὰρ ἂν
 κοινωνία καταλείποιτο παρὰ ἀνθρώποις, εἰ μηδεὶς
 ἔχοι μηδέν; πῶς ἂν τοῦτο τὸ δόγμα πολλοῖς ἄλλοις
 καὶ καλοῖς τοῦ κυρίου δόγμασιν οὐχὶ φανερώς ἐναν-
 20 τιούμενον εἰρίσκοιτο καὶ μαχόμενον; «ποιήσατε ἑαυ-
 τοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν
 ἐκλήπῃτε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς» *).
 «κτῆσασθε θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου μήτε σῆς
 μήτε βρωῖσις ἀφανίζουσι μήτε κλέπται διορῶσου-
 25 σαι» **). πῶς ἂν τις πεινῶντα τρέφοι ***) καὶ δι-
 ψῶντα ποτίζοι καὶ γυμνὸν σκεπάζοι καὶ ἄστεγον
 συνάγοι, ἃ τοῖς μὴ ποιήσασιν ἀπειλεῖ πῦρ καὶ σκό-
 τος τὸ ἐξώτερον, εἰ πάντων αὐτὸς ἕκαστος φθάνοι
 τούτων ὑστερῶν; ἀλλὰ μὴν αὐτὸς τε ἐπιξενοῦσθαι
 30 Ζακχαῖω †) κελεύει καὶ Ματθαίω τοῖς πλουσίοις
 καὶ τελῶναις καὶ τὰ μὲν χρήματα αὐτοῦς οὐ κελεύει
 μεθεῖναι, τὴν δὲ δικαίαν χρῆσιν ἐπιθεῖς καὶ τὴν
 ἀδικὸν ἀφελὼν καταλέγει· σήμερον σωτηρία τῷ

*) Luc. 16, 9.

**) Matth. 6, 19.

***) Cf. Ibid. 25, 35.

†) Luc. 5, 29. 19, 5.

οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ
 ἐστίν. οὕτως τὴν χρείαν αὐτῶν ἐπαινεῖ, ὥστε καὶ
 μετὰ τῆς προσθήκης ταύτης τὴν κοινωνίαν ἐπιτάσ-
 σει, ποτίζειν τὸν διψῶντα, ἄρτον δίδοναι τῷ πει-
 θνῶντι, ὑποδέχασθαι τὸν ἄστεγον, ἀμφιεννῆναι τὸν
 γυμνόν. εἰ δὲ τὰς χρείας οὐχ οἶόν τε ἐκπληροῦν
 ταύτας μὴ ἀπὸ χρημάτων, τῶν δὲ χρημάτων ἀφί-
 στασθαι κελεύει, τί ἂν ἕτερον εἴη ποιῶν ὁ κύριος
 ἢ τὰ αὐτὰ δίδοναι τε καὶ μὴ δίδοναι παραινῶν,
 10τρέφειν τε καὶ μὴ τρέφειν, ὑποδέχασθαι καὶ ἀπο-
 κλείειν, κοινωνεῖν καὶ μὴ κοινωνεῖν, ὅπερ ἁπάντων
 ἀλογώτατον.

§. 14, Οὐκ ἄρα ἀπορριπτέον τὰ καὶ τοὺς πέ-
 λας ὠφελοῦντα χρήματα, κτήματα γάρ ἐστι κτητὰ
 15ὄντα καὶ χρήματα χρήσιμα ὄντα καὶ εἰς χρήσιν ἀν- P.
 θρώπων παρεσκευασμένα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. ἃ δὲ 933.
 παρόκειται καὶ ὑποβέβληται καθάπερ ὕλη τις καὶ Ρουί.
 ὄργανα πρὸς χρήσιν ἀγαθὴν τοῖς εἰδόσι τὸ ὄργανον,
 εἰάν χρησῇ τεχνικῶς, τεχνικόν ἐστίν, εἰάν ὑστεροῦς τῆς
 20τέχνης, ἀπολαύει τῆς σῆς ἀμουσίας ὃν ἀναίτιον.
 τοιοῦτον καὶ ὁ πλοῦτος ὄργανόν ἐστι. δύνασαι χρη-
 σθαι δικαίως αὐτῷ· πρὸς δικαιοσύνην καθυπηρετεῖ,
 ἀδίκως τίς αὐτῷ χρηταί· πάλιν ὑπηρετῆς ἀδικίας
 εὐρίσκειται, πέφυκε γὰρ ὑπηρετεῖν, ἀλλ' οὐκ ἄρχειν.
 25οὐ χρησὶ τοίνυν τὸ ἐξ ἑαυτοῦ μὴ ἔχον μήτε τὸ ἀγα-
 θὸν μήτε τὸ κακόν, ἀναίτιον ὃν αἰτιᾶσθαι, ἀλλὰ
 τὸ δυνάμενον καὶ καλῶς τούτοις χρησθαι καὶ κα-
 κῶς, ἀφ' ὧν ἂν ἔληται καθ' αὐτό. τοῦτο δὲ ἐστι
 30τῶ καὶ τὸ αὐτεξούσιον τῆς μεταχειρέσεως τῶν δο-
 θέντων, ὥστε μὴ τὰ κτήματά τις ἀφανίζετω μᾶλ-
 λον ἢ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, τὰ μὴ συγχωροῦντα
 τὴν ἀμείνω χρήσιν τῶν ὑπαρχόντων, ἵνα καλῶς καὶ
 ἀγαθὸς γινόμενος καὶ τούτοις τοῖς χρήμασι χρησθαι
 35δυνηθῇ καλῶς. τὸ οὖν ἀποτάξασθαι πᾶσι τοῖς
 ὑπάρχουσι καὶ πωλῆσαι πάντα τὰ ὑπάρχοντα, τοῦ-

τον τὸν τρόπον ἐκδεκτέον ὡς ἐπὶ τῶν ψυχικῶν παθῶν εἰρημένον.

§. 18. Ἐγὼ γοῦν κάκεινο φήσοιμι ἂν, ἐπειδὴ τὰ μὲν ἐντὸς ἐστὶ τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ ἐκτὸς, κἂν μὲν δὴ ψυχὴ χρῆται καλῶς, καλὰ καὶ ταῦτα δοκεῖ, ἔαν δὲ πονηρῶς, πονηρά. ὁ κελεύων ἀπαλλοτριῶν τὰ ὑπάρχοντα, πότερον ταῦτα παραιτεῖται, ὧν ἀναιρεθέντων ἔτι τὰ πάθη μένει ἢ ἐκεῖνα μᾶλλον ὧν ἀναιρεθέντων καὶ τὰ κτήματα χρήσιμα γίνεται; εἰ τοῖ-
 10 νων ὁ ἀποβαλὼν τὴν κοσμικὴν περιουσίαν ἔτι δύναται πλουτεῖν τῶν παθῶν καὶ τῆς ὕλης μὴ παρουσίας, ἢ γὰρ τοι διαΐθεσις τὸ αὐτῆς ἐνεργεῖ καὶ τὸν λογισμὸν ἄγχει καὶ πιέζει καὶ φλεγμαίνει ταῖς συντροφίαις ἐπιθυμίαις. οὐδὲν οὖν προὔργου γέγονεν αὐ-
 15 τῷ πτωχεύειν χρημάτων πλουτοῦντι τῶν παθῶν. οὐ γὰρ τὰ ἀπόβλητα ἀπέβαλεν, ἀλλὰ τὰ ἀδιάφορα καὶ τῶν μὲν ὑψηρετικῶν ἑαυτὸν περιέκοψεν, ἐξέκαυσε δὲ τὴν ὕλην τῆς κακίας τὴν ἔμφυτον τῇ τῶν ἐκτὸς ἀπορίᾳ. ἀποτακτέον οὖν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς βλα-
 20 βεροῖς, οὐχὶ τοῖς ἔαν ἐπιστῆταί τις τὴν ὀρθὴν χρῆσιν καὶ συνωφελεῖν δυναμένοις. ὠφελεῖ δὲ τὰ μετὰ φρονησίως καὶ σωφροσύνης καὶ εἰσεβείας οἰκονομοίμενα, ἀπωστέα δὲ τὰ ἐπιζήμια, τὰ δὲ ἐκτὸς οὐ βλάπτει. οὕτως οὖν ὁ κύριος καὶ τὴν τῶν ἐκτὸς
 25 χρεῖαν εἰσάγει κελεύων ἀποθέσθαι οὐ τὰ βιωτικά, P. ἀλλὰ τὰ τοῖτοις κακῶς χρώμενα, ταῦτα δ' ἦν τὰ 944.
 τῆς ψυχῆς ἀρρωσθήματα καὶ πάθη. Pott.

§. 16. Ὁ τούτων πλοῦτος παρῶν μὲν ἵπασι θανατηφόρος, ἀπολλύμενος δὲ σωτήριος. οὐ δαὶ κα-
 30 θαρτέουσιν, τουτέστι πτωχεύουσιν καὶ γυμνῆν τὴν ψυχὴν παρασχόμενον οὕτως ἤδη τοῦ σωτήρος ἀκοῦσαι λέγοντος· “δεῖρο ἀκολούθει μοι” *). ὁδὸς γὰρ αὐτὸς ἤδη τῷ καθαρῷ τὴν καρδίαν γίνεται, εἰς δὲ ἀκάθαρτον ψυχὴν, θεοῦ χάρις οὐ παραδίεται, ἀκά-

*) Marc. 10, 21.

Φαρτός δέ ἡ πλουτοῦσα τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ᾠδί-
 νουσα πολλοῖς ἔρωσι καὶ κοσμικοῖς. ὁ μὲν γὰρ ἔχων
 κτήματα καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ οἰκίας ὡς
 Θεοῦ δωρεὰς καὶ τῷ τε διδόντι Θεῷ λειτουργῶν ἀπ'
 5 αὐτῶν εἰς ἀνθρώπων σωτηρίαν καὶ εἰδὼς, ὅτι ταῦτα
 κέκτηται διὰ τοὺς ἀδελφοὺς μᾶλλον ἢ ἑαυτόν. καὶ
 κρείττων ὑπάρχων τῆς κτήσεως αὐτῶν μὴ δοῦλος
 ὢν κέκτηται μηδὲ ἐν τῇ ψυχῇ ταῦτα περιφέρων,
 μηδὲ ἐν τούτοις ὀρίζων καὶ περιγράφων τὴν ἑαυτοῦ
 10 ζῶην, ἀλλὰ τι καὶ καλὸν ἔργον καὶ Θεῖον αἰεὶ δια-
 πονῶν, κἂν ἀποστερηθῆναι δέη ποτε τούτων, δυνά-
 μενος ἕλω τῇ γνώμῃ καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῶν
 ἐνεγκεῖν ἐξ ἴσου, καθάπερ καὶ τὴν περιουσίαν. οὗ-
 15 τος ὁ μακαριζόμενος ὑπὸ τοῦ κυρίου *) καὶ πτω-
 χὸς τῷ πνεύματι καλούμενος κληρονόμος ἔτοι-
 μος οὐρανοῦ βασιλείας οὐ πλούσιος ζῆσαι μὴ δυ-
 νάμενος.

§. 17. Ὁ δὲ ἐν τῇ ψυχῇ τὸν πλοῦτον φέρων
 καὶ ἀντὶ Θεοῦ πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ χρυσὸν φέ-
 20 ρων ἢ ἄργυρον καὶ τὴν κτήσιν ἀμειρον αἰεὶ ποιῶν καὶ
 ἐκάστοτε τὸ πλεῖον βλέπων κάτω νενεκῶς καὶ τοῖς
 τοῦ κόσμου θηράτοισι πεπεδημένος γῆ ὢν καὶ εἰς
 γῆν ἀπέλευσόμενος, πόθεν δύναται βασιλείας οὐρα-
 νῶν ἐπιθυμῆσαι καὶ φροντίσαι, ἄνθρωπος οὐ καρ-
 25 δίαν, ἀλλὰ ἄργυρον ἢ μέταλλον φορῶν, ἐν τούτοις
 εὐρεθισόμενος ἐπάναγκες ἐν οἷς ἔλλετο; ὅπου γὰρ
 ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖ καὶ ὁ θησαυρὸς αὐ-
 30 τοῦ **). Θησαυροὺς δὴ γε ὁ κύριος οἶδε διττοὺς,
 τὸν μὲν ἀγαθόν, “ὁ” γὰρ “ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ
 τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ ἀγα-
 θόν”, τὸν δὲ πεινηρόν, “ὁ” γὰρ “κακὸς ἐκ τοῦ
 κακοῦ θησαυροῦ προφέρει τὸ κακόν, ὅτι ἐκ τοῦ πε-
 ρισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ” **).
 ὡςπερ οὖν θησαυρὸς οὐχ εἷς παρ’ αὐτῷ, καθὼ καὶ

*) Matth 5, 3.

**) Ibid. 6, 21.

***) Ibid. 12, 35.

παρ' ἡμῖν, ὃ τὸ αἰφνίδιον μέγα κέρδος ἐν εὐρέσει δι-
 δούς, ἀλλὰ καὶ δεύτερος ὁ ἀκερδῆς καὶ ἄζηλος καὶ
 δύσκτητος καὶ ἐπιζήμιος, οὕτω καὶ πλοῦτος ὁ μὲν τις
 ἀγαθῶν, ὁ δὲ κακῶν, εἴ γε τὸν πλοῦτον καὶ τὸν
 ἑθνησαυρὸν οὐκ ἀπηρητημένους ἴσμεν ἀλλήλων τῆ φύ-
 σει. Καὶ ὁ μὲν τις πλοῦτος κτητὸς ἂν εἴη καὶ πε-
 ρίβλητος, ὁ δὲ ἄκτητος καὶ ἀπόβλητος, τὸν αὐτὸν P.
 δὲ τρόπον καὶ πτωχεῖα μακαριστὴ μὲν ἢ πνευμα-945.
 τικῇ. Διὸ καὶ προσέθηκεν ὁ Ματθαῖος· «μακά-Pott.
 10ριοι οἱ πτωχοὶ» *), πῶς; «τῷ πνεύματι». καὶ πάλ-
 λιν· «μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν
 δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ» **). οὐκοῦν ἄθλιοι οἱ
 ἐναντίοι πτωχοὶ Θεοῦ μὲν ἄμοιροι, ἄμοιρότεροι δὲ
 τῆς ἀνθρωπίνης κτήσεως, ἄγεστοι δὲ δικαιοσύ-
 15νης Θεοῦ.

§. 18. Ὡστε τοὺς πλουσίους μαθηματικῶς
 ἀκουστέον, τοὺς δυσκόλως εἰσελευσόμενους εἰς τὴν
 βασιλείαν, μὴ σκαιῶς μηδὲ ἀγροίκως μηδὲ σαρκι-
 κῶς. οὐ γὰρ οὕτως λέλεκται οὐδὲ ἐπὶ τοῖς ἐκτὸς ἢ
 20σωτηρία οὔτε εἰ πολλὰ ρῦτε εἰ ὀλίγα ταῦτα ἢ μι-
 κρὰ ἢ μεγάλα ἢ ἔνδοξα ἢ ἄδοξα ἢ εὐδόκιμα ἢ ἀδό-
 κιμα, ἀλλ' ἐπὶ τῆ τῆς ψυχῆς ἀρετῇ, πίστει καὶ
 ἐλπίδι καὶ ἀγάπῃ καὶ φιλαδελφίᾳ καὶ γνώσει καὶ
 πραότητι καὶ ἀτυφίᾳ καὶ ἀληθείᾳ, ὧν ἄθλον
 25ἢ σωτηρία. οὐδὲ γὰρ διὰ κάλλος σώματος ζή-
 σεται τις ἢ τοῦναντίον ἀπολεῖται, ἀλλ' ὁ μὲν τῷ
 δοθέντι σώματι ἀγνώως καὶ κατὰ θεὸν χρώμενος ζή-
 σεται, ὁ δὲ φθείρων τὸν ναὸν Θεοῦ ***) φθαρήσεται.
 δύναται δὲ τις καὶ αἰσχροῦς ἀσελγαίνειν καὶ καλὸς
 30σωφρονεῖν οὐδὲ ἰσχύς καὶ σώματος μέγεθος ζωοποιεῖ
 οὐδὲ τῶν μελῶν οὐδὲν ἀπολλύει, ἀλλ' ἢ τούτοις
 ψυχὴ χρωμένη τὴν αἰτίαν ἐφ' ἑκάτερα παρέχεται.

*) Matth. 5, 3.

**) Ibid. v. 6.

***) 1 Corinth. 3, 17.

ὑπόφερε γοῦν *), φησὶ, παιόμενος το προσωπον, ὅπερ δύναται καὶ ἰσχυρός τις ὢν καὶ εὐεκτῶν ἐπακοῦσαι καὶ πάλιν ἀσθενικός τις ὢν ἀκροασιὰ γνώμης παραβῆναι. οὕτω καὶ ἄπορός τις αὐτὸ καὶ ἄβιος ⁵εὐρεθείη πότε ἂν μεθύων ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ χρήμασι πλούσιος, νήφων καὶ πτωχείων ἰδουῶν, πεπεισμένος, συνετός, καθαρός, κεκολασμένος, εἰ τοίνυν ἐστὶ τὸ ζησόμενον μάλιστα καὶ πρῶτον ἢ ψυχὴ καὶ περὶ ταύτην ἀρετὴ μὲν φρομένη σώζει, ¹⁰κακία δὲ θανατοῖ. δῆλον ἤδη σαφῶς, ὅτι αὐτὴ καὶ πτωχέουσα ὢν ἂν τις ὑπὸ πλοῦτον διαφθείρε σώζεται, καὶ πλουτοῦσα τούτων, ὢν ἐπιτρίβει πλούτος, θανοῦται καὶ μηκέτι ζητῶμεν ἀλλαχοῦ τὴν αἰτίαν τοῦ τέλους πλὴν ἐν τῇ τῆς ψυχῆς καταστάσει ¹⁵καὶ διαθέσει πρὸς τε ὑπακοὴν Θεοῦ καὶ καθαρότητα, πρὸς τε ὑπακοὴν Θεοῦ καὶ καθαρότητα, πρὸς τε παράβασιν ἐντολῶν καὶ κακίας συλλογῆν.

§. 19. Ὁ μὲν ἄρα ἀληθῶς καὶ καλῶς ἐστὶν ὁ τῶν ἀρετῶν πλούσιος καὶ πάση τύχῃ χρῆσθαι ὁσίων ²⁰καὶ πιστῶς δυνάμενος, ὁ δὲ νόθως πλούσιος ὁ κατὰ σάρκα πλουτῶν καὶ τὴν ζωὴν εἰς τὴν ἔξω κτήσιν μετενηροχῶς τὴν παρερχομένην καὶ φθειρομένην, καὶ ἄλλοτε ἄλλου γινομένην καὶ ἐν τῷ τέλει μηδενὸς μη-Ρ. δαμῆ. πάλιν αὐτὸ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ γνή-946. ²⁵σιος πτωχὸς καὶ νόθος ἄλλος πτωχὸς καὶ ψευδῶν-Ρουι. μος, ὁ μὲν κατὰ πνεῦμα πτωχὸς, τὸ ἴδιον, ὁ δὲ κατὰ κόσμον, τὸ ἀλλότριον. τῷ δὲ κατὰ κόσμον πτωχῷ καὶ πλουσίῳ κατὰ τὰ πάθη ὁ κατὰ πνεῦμα πτωχὸς καὶ κατὰ θεὸν πλούσιος, ἀπόστηθι, φησὶ, τῶν ὑπαρχόντων ἐν τῇ ψυχῇ σου κτημάτων ἀλλοτριῶν, ἵνα καθαρὸς τῇ καρδίᾳ γενόμενος ἴδῃς τὸν θεόν, ὅπερ καὶ δι' ἑτέρας φωνῆς ἐστὶν, εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. καὶ πῶς αὐτῶν ἀποσιγῆς; πωλήσας. τί οὖν; χρήματα ἀντὶ κτημάτων λάβης;

*) Matth. 5, 39. Luc. 6, 29. 2 Corinth. 11, 20.

ἀντίδοσιν πλούτου πρὸς πλοῦτον ποιησάμενος, ἔξαργυρίσας τὴν φανεράν οὐσίαν; οὐδαμῶς, ἀλλὰ ἀντὶ τῶν προτέρων ἐνυπαρχόντων τῇ ψυχῇ, ἣν σῶσαι ποθεῖς, ἀντεισαγόμενος ἕτερον πλοῦτον θεοποιὸν καὶ ζῶης χορηγὸν αἰώνιον τὰς κατὰ τὴν ἐντολήν τοῦ θεοῦ διαθέσεις, ἀνθ' ὧν σοὶ περιέσται μισθὸς καὶ τιμὴ διηκεκῆς σωτηρία καὶ αἰώνιος ἀφθαρσία. οὕτω καλῶς πωλεῖς τὰ ὑπάρχοντα, τὰ πολλὰ καὶ περισσὰ, καὶ ἀποκλείοντά σοι τοὺς οὐρανοὺς ἀντικαταλλάσσόμενος αὐτῶν τὰ σῶσαι δυνάμενα. ἐκεῖνα ἐχέτωσαν οἱ σαρκίνοι πτωχοὶ καὶ τούτων δεόμενοι, σὺ δὲ τὸν πνευματικὸν πλοῦτον ἀντιλαβὼν ἔχοις ἂν ἤδη θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς.

§. 20. Ταῦτα μὴ συνιείς κατὰ τρόπον ὁ πολυχρήματος καὶ ἔννομος ἄνθρωπος μηδὲ ὅπως ὁ αὐτὸς καὶ πτωχὸς δύναται εἶναι καὶ πλούσιος καὶ ἔχειν τε χρήματα καὶ μὴ ἔχειν καὶ χρῆσθαι τῷ κόσμῳ καὶ μὴ χρῆσθαι, ἀπῆλθε στεγνὸς καὶ κατηγῆς λιπῶν τὴν τάξιν τῆς ζωῆς, ἧς ἐπιθυμεῖν μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τυχεῖν ἠδύνατο, τὸ δύσκολον ποιήσας ἀδύνατον αὐτὸς ἑαυτοῦ. δύσκολον γὰρ ἦν μὴ περιάγεσθαι μηδὲ καταστρέφεσθαι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν προσόντων ἄβρων τῷ προδήλῳ πλούτῳ καὶ ἀνθηρῶν γοητευμάτων, οὐκ ἀδύνατον δὲ καὶ ἐν τούτῳ λαβέσθαι σωτηρίας, εἴ τις ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ πλούτου ἐπὶ τὸν νοητὸν καὶ θεοδίδακτον μεταγάγοι καὶ μάθοι τοῖς ἀδιαφόροις χρῆσθαι καλῶς καὶ ἰδίως καὶ ὡς ἂν εἰς ζωὴν αἰώνιον ὀρμηθῆτο. καὶ οἱ μαθηταὶ δὲ τὸ πρῶτον μὲν καὶ αὐτοὶ περιδεεῖς καὶ καταπληγεῖς γέγονασιν. ἀκούσαντες τί δὴποτε; ἄρα γε, ὅτι χρήματα καὶ αὐτοὶ ἐκέκτηντο πολλά; ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ δικτύδια καὶ ἄγκιστρα καὶ τὰ ὑψηρικὰ σκαφίδια ἀφῆκαν πάλαι, ἅπερ ἦν αὐτοῖς μόνα. τί οὖν φοβηθέντες λέγουσι „τίς δύναται σωθῆναι“ *); καλῶς ἤκουσαν καὶ ὡς μα-

*) Marc. 10., 26.

θηταὶ τοῦ παραβολικῶς καὶ ἀσαφῶς λεχθέντος ὑπὸ τοῦ κυρίου καὶ ἤσθοντο τοῦ βάθους τῶν λόγων. ἔνεκα μὲν οὖν χρημάτων ἀκτημοσύνης εὐέλπιδες ἦσαν Ρ. πρὸς σωτηρίαν, ἐπειδὴ δὲ συνήδεσαν ἑαυτοῖς μήπω 947. 5 τὰ πάθη τέλειον ἀποτιθεμένοις, ἀρτιμαθεῖς γὰρ Ροττ. ἦσαν καὶ νεωστὶ πρὸς τοῦ σωτῆρος ἠνδρολογημένοι περισσῶς ἐξεπλήττοντο καὶ ἀπεγίνωσκον ἑαυτοὺς οὐδέν τι ἤτιον ἐκείνου τοῦ πολυχρημάτου καὶ δεινῶς τῆς κτήσεως περιεχομένου, ἣν γε προέκρινε ζωῆς 10 αἰωνίου. ἄξιον οὖν ἦν τοῖς μαθηταῖς φόβου παντὸς, εἰ καὶ ὁ χρήματα κεκτημένος καὶ ὁ τῶν παθῶν ἔγκυος ὢν ἐπλούτου καὶ αὐτοὶ παραπλησίως ἀπελαθήσονται οὐρανῶν, ἀπαθῶν γὰρ καὶ καθαρῶν ψυχῶν ἐστὶν ἡ σωτηρία.

15 §. 21. Ὁ δὲ κύριος ἀποκρίνεται· διότι τὸ ἐν ἀνθρώποις ἀδύνατον, δυνατὸν θεῶν *). πάλιν καὶ τοῦτο μεγάλης σοφίας μεστόν ἐστιν, ὅτι καθ' αὐτὸν μὲν ἀσκῶν καὶ διαπονούμενος ἀπάθειαν ἀνθρώπων οὐδὲν ἰνύει, ἐὰν δὲ γένηται δῆλος ὑπερεπι- 20 θυμῶν τούτου καὶ διεσπουδακῶς, τῇ προσθήκῃ τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως περιγίνεται. βουλομέναις μὲν γὰρ ὁ θεὸς ταῖς ψυχαῖς συνεπιπνεῖ, εἰ δὲ ἀποσταίεν τῆς προθυμίας καὶ τὸ δοθὲν ἐκ θεοῦ πνεῦμα συνεσιάλῃ. τὸ μὲν γὰρ ἄκοντας σώζειν ἐστὶ βιαζομέ- 25 νου, τὸ δὲ αἰρουμένους χαριζομένου. οὐδὲ τῶν καθευδόντων καὶ βλακευόντων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' οἱ βιασταὶ ἄρπάζουσιν **). αὐτὴν, αὕτη γὰρ μόνον βία καλὴ, θεὸν βιάσασθαι καὶ παρὰ θεοῦ ζωὴν ἄρπάσαι, ὁ δὲ γνούς τοὺς βεβαίως, 30 μιᾶλλον δὲ βιαίως ἀντεχομένους συνεχώρησεν, εἶξεν, χαίρει γὰρ ὁ θεὸς τὰ τοιαῦτα ἠττώμενος. τοιγάρ τοι τούτων ἀκούσας ὁ μακάριος Πέτρος ὁ ἐκλεκτός, ὁ ἐξαίρετος, ὁ πρῶτος τῶν μαθητῶν, ὑπὲρ οὗ μό-

*) Luc. 18, 27.

**) Matth. 11, 12.

του *) και εαυτοῦ τὸν φόρον ὁ σωτὴρ ἐκτελεῖ, τα-
 χέως ἤρπασε καὶ συνέβαλε τὸν λόγον καὶ τί φησιν;
 ἴδε ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν
 σοι **) . τὰ δὲ πάντα εἰ μὲν τὰ κτήματα τὰ εαυ-
 5 τοῦ λέγει τέσσαρας ὀβολοὺς ἴσως τὸ τοῦ λόγου κα-
 ταλιπῶν μεγαλύνεται καὶ τούτων ἀνταξίαν ἀποφαί-
 κων ἂν λάθοι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. εἰ δὲ
 ἄπερ ἄχρι νῦν ἐλέγομεν τὰ παλαιὰ νοητὰ κτήματα
 καὶ ψυχικὰ νοσήματα ἀποροφίαντες ἔπονται κατ'
 10 ἴχνος τῷ διδασκάλῳ, τοῦτ' ἀνάπτοιο ἤδη τοῖς ἐν
 οὐρανοῖς ἐγγραφησομένοις. οὕτω γὰρ ἀκολουθεῖν
 δεῖ ὄντως τῷ σωτῆρι ἀναμαρτυρίαν καὶ τελειότητα
 τὴν ἐκείνου μετερχόμενον καὶ πρὸς ἐκείνην ὡσπερ
 κάτοπτρον κοσμοῦντα καὶ ὀυθμίζοντα τὴν ψυχὴν
 15 καὶ πάντα διὰ πάντων ὁμοίως διατεθέντα. P.

§. 22. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἀμὴν 948.
 λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν ἀφῆ τὰ ἴδια καὶ γονεῖς καὶ ἀδελ-
 5 γοὺς καὶ χρήματα ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου,
 ἀπολήψεται ἑκατονταπλασίονα" ***). ἀλλὰ μηδὲ τοῦθ'
 20 ἡμᾶς ἐπιταρασσέτω μηδὲ τὸ ἐτι τούτου σκληρότερον ἀλ-
 λαχοῦ ταῖς φωναῖς ἐξηνεγμένον, "ὃς οὐ μισεῖ πα-
 τέρα καὶ μητέρα καὶ παῖδας, προσέτι δὲ καὶ τὴν
 ψυχὴν ἑαυτοῦ, ἐμὸς μαθητὴς εἶναι οὐ δύναται" †).
 οὐ γὰρ εἰσηγεῖται μῖσος καὶ διάλυσιν ἀπὸ τῶν φιλ-
 25 σιάτων ὁ τῆς εἰρήνης θεός, ὃ γε καὶ τοὺς ἐχθροὺς
 ἀγαπᾷν παραινῶν. εἰ δὲ τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπητέον,
 ἀνάλογον ἀπ' ἐκείνων ἀνιόντι καὶ τοὺς ἐγγυτάτω γέ-
 30 νοις, ἢ εἰ μισητέον τοὺς πρὸς αἵματος, πολὺ μᾶλ-
 λον τοὺς ἐχθροὺς ἀποβάλλεσθαι κατιῶν ὁ λόγος δι-
 80 δάσκει, ὥστε ἀλλήλους ἀγαιοῦντες ἐλέγχουσιν ἂν
 οἱ λόγοι. ἀλλ' οὐδ' ἀναιροῦσιν οὐδ' ἐγγύς, ἀπὸ
 γὰρ τῆς αὐτῆς γνώμης καὶ διαθέσεως καὶ ἐπὶ τῷ
 αὐτῷ ὄρω πατέρα μισοῖη τις ἂν ἐχθρὸν ἀγαπῶν ὁ

*) Matth. 17, 26.

**) Ibid. 19, 28.

***) Marc. 10, 29.

†) Luc. 14, 26.

μήτε ἐχθρὸν ἀμυνόμενος μήτε πατέρα Χριστοῦ πλέον αἰδοῦμενος. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ τῷ λόγῳ μῖσος ἐκόπτε καὶ κακοποιίαν, ἐν τούτῳ δὲ τὴν πρὸς τὰ σίντροφα δυσωπίαν, εἰ βλάπτοι πρὸς σωτηρίαν. 5εὶ γοῖν ἄθεος εἴη τινὶ πατήρ, ἢ υἱὸς ἢ ἀδελφὸς καὶ κώλυμα τῆς πίστεως γένοιτο καὶ ἐμπόδιον τῆς ἀνωζωῆς, τούτῳ μὴ συμφερέσθω μηδὲ ὁμολοεῖτω, ἀλλὰ τὴν σαρκικὴν οἰκειότητα διὰ τὴν πνευματικὴν ἐχθρὰν διαλυσάτω.

10 §. 23. Νόμισον εἶναι τὸ πρᾶγμα διαδικασίαν. ὁ μὲν πατήρ σοι δοκείτω παρεσιῶς λέγειν· ἐγὼ ἔσπειρα καὶ ἔθρεψα, ἀκολούθει μοὶ καὶ συναδίκει καὶ μὴ πείθου τῷ Χριστοῦ νόμῳ· καὶ ὅσα ἂν εἴποι βλάσφημος ἄνθρωπος καὶ νεκρὸς τῇ φύσει.

15 Ἐτέρωθεν δὲ ἄκουε τοῦ σωτήρος· ἐγὼ σε ἀνεγέννησα, κακῶς ὑπὸ κόσμου πρὸς θάνατον γεγεννημένον ἤλευθέρωσα, ἰασάμην, ἐλυτρώσάμην, ἐγὼ σοὶ δεῖξω Θεοῦ πατρὸς ἀγαθοῦ πρόσωπον, μὴ κάλει σεαυτῷ πατέρα ἐπὶ γῆς, οἱ νεκροὶ τοὺς νεκροὺς 20 θαπτέτωσαν, σὺ δὲ μοὶ ἀκολούθει. ἀνόξω γὰρ σε εἰς ἀπόλαυσιν ἀρρήτων καὶ ἀλέκτων ἀγαθῶν, ἃ μὴ ὀφθαλμὸς εἶδε μήτε οὖς ἴκουσε μήτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπων ἀνέβη” *), εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακῆψαι καὶ ἰδεῖν ἄπερ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς 25 τοῖς ἁγίοις ἀγαθὰ καὶ τοῖς φιλοῦσιν αὐτὸν τέκνοις” **). ἐγὼ σου τροφεὺς ἄρτον ἱμαντὸν διδούς, σὺ γενεσάμενος οὐδεὶς ἔτι πείραν θανάτου λαμβάνει καὶ πόμα καθ’ ἡμέραν ἐνδιδούς ἀθανασίας. ἐγὼ διδάσκαλος ὑπερουρανίων παιδευμάτων ὑπὲρ σου 30 πρὸς τὸν θάνατον διηγώνισάμην καὶ τὸν σὸν ἐξέτισα θάνατον, ὃν ἄφειλες ἐπὶ τοῖς προσημαρτημένοις καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἀπιστίᾳ. Τούτων τῶν λόγων ἐκατέρωθεν διακοίσας ὑπὲρ σεαυτοῦ δίκασον καὶ τὴν ψῆφον ἔνεγκε τῇ σεαυτοῖ σωτηρίᾳ, κἂν ἀδελφὸς ὁμοια

*) 1 Corinth. 2, 9.

**) 1 Petr. 1, 32.

λέγη κἄν τέκνον κἄν γυνή κἄν ὅστις οὖν, πρὸ πάν- P.
των ἐν σοὶ Χριστὸς ὁ νικῶν ἔστω, ὑπὲρ σου γὰρ 926.
ἀγωνίζεται. Pott.

§. 24. Δύνασαι καὶ τῶν χρημάτων ἐπίπρο-
5 σθεν εἶναι. φράσον καὶ οὐκ ἀπάγε με Χριστὸς αἴης
κτῆσεως ὁ κύριος οὐ φθονεῖ. ἀλλ' ὁρᾷς σεαυτὸν
ἠττώμενον ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀνατρεπόμενον; ἄφες, ῥί-
ψον, μίσησον, ἀπόταξαι, φύγε, κἄν ὁ δέξιός σου
ὀφθαλμὸς σκανδαλίῃ σε, ταχέως ἔκκοψον αὐ-
10 τὸν *) , αἰρετώτερον ἑτεροφθάλμῳ βασιλείᾳ Θεοῦ
ἢ ὀλοκλήρῳ τὸ πῖρ κἄν χεῖρ κἄν ποὺς κἄν ἡ ψυ-
χή, μίσησον αὐτήν. ἂν γὰρ ἐνταῦθα ἀπόληται ὑπὲρ
Χριστοῦ, * * * * *

§. 25. Ταύτης δὲ ὁμοίως ἔχεται τῆς γνώμης,
15 καὶ τὸ ἐπόμενον. νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἀγροὺς
καὶ χορῆματα καὶ οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς ἔχειν μετὰ
διωγμῶν **) , οὔτε γὰρ ἀχρημάτους οὔτε ἀνεστίλους
οὔτε ἀναδέλφους ἐπὶ τὴν ζωὴν καλεῖ, ἐπεὶ καὶ πλου-
σίους κέκληκεν, ἀλλ' ὅν τρόπον προειρήκαμεν καὶ
20 ἀδελφοὺς κατ' αὐτὸν ὡσπερ Πέτρον μετ' Ἀνδρέου
καὶ Ἰάκωβον μετὰ Ἰωάννου τοὺς Ζεβεδαίου παῖδας,
ἀλλ' ὁμοροοῦντας ἀλλήλοις τε καὶ Χριστῷ. τὸ δὲ
μετὰ διωγμῶν ταῦτα ἕκαστα ἔχαιν ἀποδοκιμάζει,
διωγμὸς δὲ ὁ μὲν τις ἕξωθεν περιγίνεται τῶν ἀν-
25 θρώπων ἢ δι' ἔχθραν ἢ διὰ φθόνον ἢ διὰ φιλοκέρ-
δειαν ἢ κατ' ἐνέργειαν διαβολικὴν τοὺς πιστοὺς
ἐλαυνόντων, ὁ δὲ χαλεπώτατος ἐνδοθέν ἐστι διωγμὸς,
ἕξ αὐτῆς ἐκάστω τῆς ψυχῆς προπεμπόμενος λυμαι-
νομένης ὑπὸ ἐπιθυμιῶν ἀθέων καὶ ἡδονῶν ποικίλων
30 καὶ φάουλων ἐλπίδων καὶ φθαρτῶν ὄνειροπόλημάτων,
ὅταν αἰετῶν πλειόνων ὀρεγομένη καὶ λυσοῦσα ὑπὸ
ἀγρίων ἐρώτων καὶ γλεγομένη καθάπερ κέντροις ἢ
μύωπι τοῖς προκειμένοις αὐτῇ πάθεισιν, ἐξαιμιάσθη-
ται πρὸς σποδὰς μαριώδεις καὶ ζωῆς ἀπόγνωσιν

*) Matth. 5, 29.

**) Marc. 10, 30.

καὶ Θεοῦ καταφρόνησιν. οὗτος ὁ διωγμὸς βαρύτε-
 ρος καὶ χαλεπώτερος ἔνδοθεν ὀρμώμενος, αἰεὶ συνῶν,
 ἔν, οὐδὲ ἐκφυγεῖν ὁ διωκόμενος δύναται, τὸν γὰρ
 ἐχθρὸν ἐν ἑαυτῷ περιάγει πανταχοῦ. οὕτω καὶ πύ-
 5ρωσις ἢ μὲν ἔξωθεν προσπίπτουσα δοκιμασίαν κα-
 τεργάζεται, ἢ δὲ ἔνδοθεν θάνατον διαπράττεται καὶ
 πόλεμος ὁ μὲν ἐπακτὸς ῥαδίως καταλύεται, ὁ δὲ ἐν
 τῇ ψυχῇ μέχρι θανάτου παρμετρεῖται. μετὰ διω-
 γμοῦ τοιοῦτου πλοῦτον ἔαν ἔχῃς τὸν αἰσθητὸν, κἂν
 10ἀδελφοὺς τοὺς πρὸς αἵματος καὶ τὰ ἄλλα ἐνέχυρά
 κατάλιπε τὴν τούτων παγκτησίαν τὴν ἐπὶ κακῷ, εἰ-
 ρήνην σεαυτῷ παράσχες, ἐλευθερώθητι διωγμοῦ μα-
 κροῦ, ἀποστράφηθι πρὸς τὸ εὐαγγέλιον ἀπ' ἐκείνων,
 ἔλου τὸν σωτῆρα πρὸ πάντων, τὸν τῆς σῆς συνίγο-
 15ρον καὶ παράκλητον ψυχῆς, τὸν τῆς ἀπίρου πρύ-
 τανιν ζωῆς. «τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ
 μὴ βλεπόμενα αἰώνια» *) καὶ ἐν μὲν τῷ παρόντι P.
 χρόνῳ ὠκύμορα καὶ ἀβέβαια, ἐν τῷ ἐρχομένῳ δὲ 950.
 ζωὴ ἐστὶν αἰώνιος. Pott.

20 §. 26. Ἔσονται οἱ πρῶτοι ἔσχατοὶ πρῶ-
 τοί **). τοῦτο πολύχουν μὲν ἐστὶ κατὰ τὴν ὑπό-
 νοίαν καὶ τὸν σιφισμόν, οὐ μὴν ἐν γε τῷ παρόντι
 τὴν ζήτησιν ἀπαιτεῖ, οὐ γὰρ μόνον ῥέπει πρὸς τοὺς
 πολυκτημόνας, ἀλλ' ἀπλῶς πρὸς ἅπαντας ἀνθρώ-
 25πους τοὺς πίστει καθάπαξ ἑαυτοὺς ἐπιδιδόντας.
 ὥστε τοῦτο μὲν ἀνακεῖσθαι τὰ νῦν, τὸ δὲ γε πρό-
 κείμενον ἡμῖν, οἶμαι μηδέν τι ἐνδειστότερον τῆς ἐπαγ-
 γελίας δεδειχθαι, ὅτι τοὺς πλουσίους οὐδένα τρόπον
 ὁ σωτῆρ. κατ' αὐτόν γε τὸν πλοῦτον καὶ τὴν περι-
 30βολὴν τῆς κτήσεως ἀποκέκλεικεν. οὐδ' αὐτοῖς ἀπο-
 τετάφρευκε τὴν σωτηρίαν, εἴ γε δύναίντο καὶ βού-
 λουντο ὑποκύνειν τοῦ Θεοῦ ταῖς ἐντολαῖς καὶ τῶν
 προσκαίρων προτιμῶεν τὴν ἑαυτῶν ζωὴν καὶ βλέ-
 ποιεν πρὸς τὸν κύριον ἀτενεῖ τῷ βλέμματι, καθάπερ

*) 2 Corinth. 4, 18.

**) Marc. 10, 31.

εἰς ἀγαθοῦ κυβερνήτου νεῦμα δεδορκότες, τί βούλεται, τί προστάσσει, τί σημαίνει, τί δίδωσι τοῖς αὐτοῦ ναύταις τὸ σύνθημα, ποῦ καὶ πόθεν τὸν ὄρμον ἐπαγγέλλεται. τί γὰρ ἀδικεῖ τις, εἰ προσέχων τὴν γνῶμην καὶ φειδόμενος πρὸ τῆς πίστεως βίον ἱκανὸν συνέλεξατο; ἢ καὶ τὸ τούτου μᾶλλον ἀνέγκλητον, εἰ εὐθὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν ψυχὴν νέμοντος εἰς οἶκον τοιούτων ἀνθρώπων εἰσωκίσθη καὶ γένος ἀφιλαφές, τοῖς χρήμασιν ἰσχυρὸν καὶ τῷ πλούτῳ κρατοῦν; εἰ γὰρ διὰ τὴν ἀκούσιον ἐν πλούτῳ γένεσιν ἀπελήλατο ζωῆς, ἀδικεῖται μᾶλλον ὑπὸ τοῦ γειναμένου Θεοῦ, προσκαίρου μὲν ἡδοναφείας κατηξιωμένος, αἰδίου δὲ ζωῆς ἀπεστερημένος. τί δὲ ὅλως πλοῦτον ἐχρῆν ἐκ γῆς ἀνατεῖλαι ποτε, εἰ χορηγὸς καὶ πρόξενός ἐστι θανάτου; ἀλλ' εἰ δύναται τις ἐνδοτέρῳ τῶν ὑπαρχόντων κάμπτειν τῆς ἔξουσίας καὶ μέτρια φρονεῖν καὶ σωφρονεῖν καὶ Θεὸν μόνον ζητεῖν καὶ Θεὸν ἀναπνεῖν καὶ Θεῷ συμπολιτεύεσθαι πτωχὸς οὗτος παρέστηκε ταῖς ἐντολαῖς, ἐλεύθερος, ἀήτητος, ἄνοσος, ἄτρωτος ὑπὸ χρημάτων, εἰ δὲ μὴ, "Θάττον κάμηλος διὰ βελόνης εἰσελεύσεται ἢ ὁ τοιοῦτος πλοῦσιος ἐπὶ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ παρελεύσεται" *). σημαινέτω μὲν οὖν τι καὶ ὑψηλότερον ἢ κάμηλος διὰ στενῆς ὁδοῦ καὶ τεθλιμμένης φθάνουσα τὸν πλοῦσιον, ὅπερ ἐν τῇ ἀρχῶν καὶ Θεολογίας ἐξηγήσει μυστήριον τοῦ σωτῆρος ὑπάρχει μαθεῖν.

§. 27. Οὐ μὴν ἀλλὰ τό γε φαινόμενον πρῶτον καὶ δι' ὃ λέλεκται τῆς παραβολῆς παρεχέσθω. διδασκέτω τοὺς εὐποροῦντας ὡς οὐκ ἀμελητέον τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ὡς ἤδη προκατεγνωσμένοις οὐδὲ καταποντιστέον αὐτὸν πάλιν τὸν πλοῦτιον οὔτε καταδικαστέον ὡς τῆς ζωῆς ἐπίβουλον καὶ πολέμιον, ἀλλὰ μαθητέον, τίνα τρόπον καὶ πῶς πλούτῳ χρηστέον.

*) Marc. 10, 25.

καὶ τὴν ζωὴν κτητέον. ἐπειδὴ γὰρ οὔτε ἐκ παντὸς ἀπόλλυται τις, ὅτι πλουτεῖ δεδιώς οὔτε ἐκ παντὸς σώζεται θαρρῶν καὶ πιστεύων ὡς σωθήσεται φέρε σκεπτέον ἦντινα τὴν ἐλπίδα αὐτοῖς ὁ σωτὴρ ὑπογρά-
 5 φει καὶ πῶς ἂν τὸ μὲν ἀνέλπιστον ἐχέγγυον γένοιτο, τὸ δὲ ἐλπισθὲν εἰς κτήσιν ἀφίκοιτο. φησὶν οὖν ὁ διδάσκαλος τίς ἢ μεγίστη τῶν ἐντολῶν ἠρωτημένος·
 “ἀγαπήσεις τὸν κύριον τὸν θεὸν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυ-
 χῆ σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου” *), ταύτης
 10 μείζω μηδεμίαν ἐντολὴν εἶναι, καὶ μάλα εἰκότως. καὶ γὰρ καὶ περὶ τοῦ πρώτου καὶ περὶ τοῦ μεγίστου παρήγγελλται αὐτοῦ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, δι’ οὗ καὶ γέγονε καὶ ἔστι τὰ πάντα καὶ εἰς ὃν τὰ σωζόμενα πάλιν ἐπανέρχεται. ὑπὸ τούτου τοίνυν προαγαπη-
 15 θέντας καὶ τοῦ γενέσθαι τυχόντας οὐχ ὅσιον ἄλλο τι πρεσβύτερον ἄγειν καὶ τιμιώτερον, ἐκτίνοντας μό-
 νην τὴν χάριν ταύτην μικρὰν ἐπὶ μεγίστοις, ἄλλο δὲ μὴδ’ ὀτιοῦν ἔχοντας ἀνενδεῖ καὶ τελείῳ θεῷ πρὸς ἀμοιβὴν ἐπινοῆσαι, αὐτῷ δὲ τῷ ἀγαπᾶν τὸν πατέρα
 20 εἰς οἰκειάν ἰσχὴν καὶ δύναμιν ἀφ’ ἑαυτοῦ κομιζομένους. Ὅσον γὰρ ἀγαπᾷ τις τὸν θεόν, τοσούτῳ καὶ πλεόν ἐνδοτέρῳ τοῦ θεοῦ παραδύεται.

§. 28. Δευτέραν δὲ τάξει καὶ οὐδέν τι μικρο-
 25 τέραν ταύτης εἶναι λέγει τὸ “ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν” **). οὐκοῦν τὸν θεόν ὑπὲρ σεαυ-
 τόν. πυνθανομένου δὲ τοῦ προσδιαλεγομένου, τίς ἐστὶ μου πλησίον” ***); οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον Ἰου-
 δαίοις προωρίσατο τὸν πρὸς αἵματος οὐδὲ τὸν πολί-
 35 τιν οὐδὲ τὸν προσήλυτον οὐδὲ τὸν ὁμοίως περιτε-
 τημένον οὐδὲ τὸν ἐνὶ καὶ ταυτῷ νόμῳ χρώμενον, ἀλλὰ ἄνωθεν καταβαίνοντα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἄγει τῷ λόγῳ τινὰ εἰς Ἱερικὴν καὶ τοῦτον δείκνυσιν ὑπὸ ληστῶν συγκεκεντημένον, ἐρριμμένον ἡμιθνήτη ἐπὶ

*) Matth. 12, 36.— 38.

**) Ibid. 22, 39.

***) Luc. 10, 29.

τῆς ὁδοῦ, ὑπὸ ἱερέως παροδευόμενον, ὑπὸ Λευίτου παρορώμενον, ὑπὸ δὲ τοῦ Σαμαρίτου τοῦ ἔξωνει-
 δισμένου καὶ ἀφωρισμένου κατελειούμενον. ὃς οὐχὶ
 κατὰ τύχην ὡς ἐκείνοι παρῆλθον, ἀλλ' ἦκεν ἐσκευ-
 5 ασιμένος ὧν κινδυνεύων ἐδεῖτο, οἶνον, ἔλαιον, ἐπι-
 δέσμους, κτῆνος, μισθὸν τῷ πανδοχεῖ, τὸν μὲν ἤδη
 διδόμενον, τὸν δὲ προσυπισχνούμενον. "τίς", ἔφη,
 τούτων γέγονε πλησίον τῷ τὰ δεινὰ παθόντι"; τοῦ
 10 δὲ ἀποκρινομένου· ὁ τὸν ἔλεον πρὸς αὐτὸν ἐπιδει-
 10 ξάμενος· καὶ σὺ τοῖνυν πορευθεὶς οὕτω ποιεῖ" *),
 ὡς τῆς ἀγάπης βλαστανούσης εὐποιᾶν.

§. 29. Ἐν ἀμφοτέραις μὲν οὖν ταῖς ἐντολαῖς
 ἀγάπην εἰσηγεῖται, τάξει δ' αὐτὴν διήρηκε καὶ ὅπου
 μὲν τὰ πρωτεῖα τῆς ἀγάπης ἀνάπτει τῷ Θεῷ, ὅπου
 15 δὲ τὰ δευτεροεῖα νέμει τῷ πλησίον. τίς δ' ἂν ἄλλος
 εἶη πλὴν αὐτοῦ ὁ σωτήρ; ἢ τίς μᾶλλον ἡμᾶς ἐλεή- P.
 20 σας ἐκείνου τοὺς ὑπὸ τῶν κοσμοκρατόρων τοῦ σκό-952.
 20 τοὺς ὀλίγου τεθανατωμένους τοῖς πολλοῖς τραύμασι, Pott.
 φόβοις, ἐπιθυμίαις, ὀργαῖς, λύπαις, ἀπάταις, ἡδο-
 20 ναῖς; τούτων δὲ τῶν τραυμάτων μόνος ἰατρὸς Ἰη-
 σοῦς, ἐκκόπτων ἄρδην τὰ πάθη πρόοριζα, οὐχ
 ὡσπερ ὁ νόμος ψιλὰ τὰ ἀποτελέσματα, τοὺς κυρ-
 25 ποὺς τῶν πονηρῶν φρυγῶν, ἀλλὰ τὴν ἀξίνην τὴν
 ἑαυτοῦ πρὸς τὰς ῥίζας τῆς κακίας προσυγαγών.
 25 οὔτος ὁ τὸν οἶνον τὸ αἷμα τῆς ἀμπέλου τῆς Δαβὶδ
 ἐκχέας ἡμῶν ἐπὶ τὰς τετρωμένας ψυχὰς, ὁ τὸ ἐκ
 σπλάγχνων πατρὸς ἔλαιον προσενεγκῶν καὶ ἐπιδαμι-
 30 λευόμενος, οὔτος ὁ τοὺς τῆς ὑγείας καὶ σωτηρίας
 δεσμοὺς ἀλύτους ἐπιδειξας, ἀγάπην, πίστιν, ἐλπίδα,
 30 οὔτος ὁ διακονεῖν ἀγγέλους καὶ ἀρχὰς καὶ ἔξουσίας
 ἡμῖν ἐπιτάξας ἐπὶ μεγάλῳ μισθῷ, διότι καὶ αὐτοὶ
 ἔλευθερωθήσονται ἀπὸ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου
 παρὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς δόξης τῶν νῦν τοῦ Θεοῦ.
 τοῦτον οὖν ἀγαπᾶν ἴσα χρὴ τῷ Θεῷ. ἀγαπᾶ δὲ

*) Luc. 10, 36 sqq.

Χριστὸν Ἰησοῦν ὁ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῶν καὶ φυλάσσων αὐτοῦ τὰς ἐντολάς. «οὐ γὰρ πᾶς ὁ λέγων μοὶ κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου» *). καὶ «τί με λέγετε, κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω» **); καὶ «ὑμεῖς μακάριοι οἱ ὄρωντες καὶ ἀκούοντες, ἃ μῆτε δίκαιοι μῆτε προφητῆται» ***), ἂν ποιῆτε ἃ λέγω.

§. 30. Πρῶτος μὲν οὖν οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸν ἀγαπῶν, δεύτερος δὲ ὁ τοὺς εἰς ἐκεῖνον πεπιστευκότας τιμῶν καὶ περιέπων. ὁ γὰρ ἂν τις εἰς μαθητὴν ἐργάσῃται, τοῦτο εἰς ἑαυτὸν ὁ κύριος ἐκδέχεται καὶ πᾶν ἑαυτοῦ ποιῆται. «δεῦτε σὶ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου. ἐπεινασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐδώκατέ μοι πιεῖν, καὶ ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με, γυμνὸς ἦμην καὶ ἐνεδίσατέ με, ἡσθένησα καὶ ἐπεσκεψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ ἦλθετε πρὸς με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δὲ εἶδομέν σε ξένον καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; ἢ πότε σε εἶδομεν ἀσθενοῦντα καὶ ἐπεσκεψίμεθα; ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἦλθομεν πρὸς σε; 25 ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε †). πάλιν ἐκ τῶν ἐναντίων πρὸς τοὺς ταῦτα μὴ παρασχόντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν 30 ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε ††). καὶ ἀλλαχοῦ· «ὁ ὑμᾶς δεχόμενος ἐμὲ δέχεται, ὁ ὑμᾶς μὴ δεχόμενος ἐμὲ ἀθετεῖ» †††).

ο) Ioann. 14, 23. Matth. 7, 21. **) Luc. 6, 40.

***) Matth. 13, 23. †) Ibid. 25, 34 sqq.

††) Ibidem. †††) Ibid. 10, Luc. 10, 16

§. 31. Τούτους καὶ τέκνα καὶ παιδιὰ καὶ
 νύπια καὶ φίλους ὀνομάζει, καὶ μικροὺς ἐνθάδε
 ὡς πρὸς τὸ μέλλον ἄνω μέγεθος αὐτῶν, „μὴ κατα-
 φρονήσητε” λέγων ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων, τού-Ρ.
 5των γὰρ οἱ ἄγγελοι διὰ παντὶς βλέπουσι τὸ πρόσ-953.
 ωπον τοῦ πατρός μου ἐν οὐρανοῖς” *). καὶ ἐτέ-Pott.
 ρωθι. „μὴ φοβεῖσθε τὸ μικρὸν ποιμνιον, ὑμῖν γὰρ
 ἠυδόκησεν ὁ πατήρ παραδοῦναι τὴν βασιλείαν” **)
 τῶν οὐρανῶν. κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ τοῦ μεγίστου ἐν
 10γεννητοῖς γυναικῶν Ἰωάννου τὸν ἐλάχιστον ἐν τῇ βα-
 σιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, τουτέστι τὸν ἑαυτοῦ μαθητὴν
 εἶναι μείζω λέγει. Καὶ πάλιν. „ὁ δεχόμενος δίκαιον
 ἢ προφήτην εἰς ὄνομα δικαίου ἢ προφήτου τὸν ἐκεῖ-
 νων μισθὸν λήψεται, ὁ δὲ μαθητὴν ποτίσας εἰς
 15ὄνομα μαθητοῦ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος, τὸν μι-
 σθὸν οὐκ ἀπολέσει” ***). οὐκοῦν οὗτος μόνος ὁ
 μισθὸς οὐκ ἀποκλίμενός ἐστι. καὶ αὐθις. „ποιή-
 σατε ὑμῖν φίλους ἐκ τοῦ μαμμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα
 ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκη-
 20νάς” †). φύσει μὲν ἅπασαν κτήσιν, ἦν αὐτός τις
 ἐφ’ ἑαυτοῦ κέκτηται, ὡς ἴδιαν οὖσαν ἀποφαίνων,
 ἐκ δὲ ταύτης τῆς ἀδικίας ἐνὸν καὶ πρᾶγμα δίκαιον
 ἐργάσασθαι καὶ σωτήριοιον, ἀναπαῦσαι τινα τῶν ἐχόν-
 των αἰώνιον σκητὴν παρὰ τῷ πατρὶ. ὅρα πρῶτον
 25μὲν, ὡς οὐκ ἀπαιτεῖσθαι σε κεκέλευκεν οὐδ’ ἐνοχλεῖ-
 σθαι περιμένειν, ἀλλ’ αὐτὸν ζητεῖν τοὺς εὐ πεισο-
 μένους ἀξίους τε ὄντας τοῦ σωτῆρος μαθητάς. κε-
 λὸς μὲν οὖν καὶ ὁ τοῦ ἀποστόλου λόγος. „ἰλαρὸν
 γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς” ††), χαίροντα τῷ διδόν-
 30ναι καὶ μὴ φειδόμενον, ὡς σπείροντι, ἵνα οὕτω καὶ
 θηρίση, δίχα γογγυσμοῦ καὶ διακρίσεως καὶ λύπης
 καὶ κοιωνοῦντα, ὅπερ ἐστὶν εὐεργεσία καθαρά.

ο) Matth. 18, 10.

οο) Luc. 12, 32. Matth. 11, 11.

οοο) Matth. 10, 41.

†) Luc. 16, 9.

††) 2 Corinth. 9, 7.

κρείττων δ' ἔστι τούτου ὁ τῷ κυρίῳ λελεγμένος ἐν ἄλλῳ χωρίῳ, „παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου” *). Θεοῦ γὰρ ἕντως ἡ τοιαύτη φιλοδωρεά, οὕτως δὲ ὁ λόγος ὑπὲρ ἅπασάν ἐστι θεότητα μηδ' αἰτεῖσθαι περιμένειν, ἀλλ' αὐτὸς ἀναζητεῖν, ὅστις ἄξιός ἐστι παθεῖν.

§. 32. Ἐπειτα τηλικούτον μισθὸν ὀρίσαι τῆς κοινωνίας αἰώνιον σκηνήν· ὡς καλῆς ἐμπορίας, ὡς θείας ἀγορᾶς. ὠνεῖται χρημάτων τις ἀφθαρσίαν καὶ δοῦς 10 τὰ διολλύμενα τοῦ κόσμου μόνην τούτων αἰώνιον ἐν οὐρανοῖς ἀντιλαμβάνει. πλεῖστον ἐπὶ ταύτην, ἂν σωφρονῆς, τὴν πανήγυριν, ὡς πλούσιε, κἂν δέη, περιέλθε τὴν ὄλην, μὴ φείσῃ κινδύνων καὶ πόνων, ἐν' ἐνταῦθα βασιλείαν οὐράνιον ἀγοράσης. Τί σε 15 λίθοι διαφανεῖς καὶ σμαραγδοὶ τοσοῦτον εὐφραίνουσι καὶ οἰκεία τροφή πυρὸς ἢ χρόνου παίγνιον ἢ σεισμοῦ πάρεργον ἢ ὑβρισμα τυρόννου; ἐπιθύμησον ἐν οὐρανοῖς οἰκῆσαι καὶ βασιλεῦσαι μετὰ Θεοῦ, ταύτην σοὶ τὴν βασιλείαν ἄνθρωπος δώσει Θεὸν ἀπομιμοίμε- 20 νος, ἐνταῦθα μικρὰ λαβὼν ἐκεῖ δι' ὄλων αἰώνων σύνοικόν σε ποιήσεται. ἰκέτευσον ἵνα λάβῃ, σπεῦ-P. σον, ἀγωνίασον, φοβήθητι μή σε ἀτιμάσῃ, οὐ γὰρ 954. κεκέλευσται λαβεῖν, ἀλλὰ σε παρασχεῖν. οὐ μὴν Ποιτ. οὐδ' εἶπεν ὁ κύριος· δὸς ἢ παρούσχος ἢ εὐεργέτη- 25 σον ἢ βοήθησον· „φίλον δὲ ποιῆσαι” **), ὁ δὲ φίλος οὐκ ἐκ μιᾶς δόσεως, ἀλλὰ συνουσίας μακρᾶς, οὐδὲ γὰρ ἡ πίστις οὐδὲ ἡ ἀγάπη οὐδὲ ἡ καρτερία μιᾶς ἡμέρας, ἀλλ' „ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται” ***).

§. 33. Πῶς οὖν ὁ ἄνθρωπος ταῦτα δίδωσι; δώσω γὰρ οὐ μόνον τοῖς φίλοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς φίλοις τῶν φίλων. καὶ τίς οὗτός ἐστιν ὁ φίλος τοῦ Θεοῦ; σὺ μὲν μὴ κρίνε τίς ἄξιός ἢ τίς ἀνάξιός, ἐν- 30 δέχεται γὰρ σε διαμαρτεῖν περὶ τὴν δόξαν. ὡς ἐν

*) Luc. 6, 30. **) Ibid. 16, 9. ***) Matth. 10, 22.

ἀμφιβόλω δὲ τῆς ἀγνοίας, ἄμεινον καὶ τοὺς ἀναξίους εὖ ποιῆν διὰ τοὺς ἀξίους ἢ φυλασσομένους τοὺς ἡσούν ἀγαθοὺς μηδὲ τοῖς σπονδαίοις περιπεσεῖν. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ φρίδου καὶ προσποιεῖσθαι 5δοκιμάζειν τοὺς εὐλόγους ἢ μὴ τευξομένους ἐνδέχεται σε καὶ θεοφιλῶν ἀμελήσαι τιῶν. οὐ τὸ ἐπιτιμιον κόλασις ἔμπυρος αἰώνιος, ἐκ δὲ τοῦ προΐεσθαι πᾶσιν ἕξης τοῖς χρήσουσιν ἀνάγκη πάντως εἶδειν τινὰ καὶ τῶν σωσῶν παρὰ θεῷ δυναμένων. „μὴ 10κρίνε” τοίνυν, „ἵνα μὴ κριθῆς, ὡς μέτρω μετρεῖς, τούτῳ καὶ ἀντιμετρηθήσεται σοι. μέτρον καλὸν πεπιεσμένον καὶ σεσαλευμένον, ὑπερεκχυνόμενον ἀποδοθήσεται σοι.” *). πᾶσιν ἀνοίξον τὰ σπλάγχνα τοῖς τοῦ θεοῦ μαθηταῖς ἀπογεγραμμένοις, μὴ πρὸς σῶμα 15ἀπιδῶν ὑπερόπτως, μὴ πρὸς ἡλικίαν, ἀμελῶς διατεθεῖς μηδ’ εἴ τις ἀκτῆμων ἢ δυσείμων ἢ δυσειδῆς ἢ ἀσθενῆς φαίνεται, πρὸς τοῦτο τῆ ψυχῆ δυσχεράνης καὶ ἀποστραφῆς. σχῆμα τοῦτ’ ἐστὶν ἕξωθεν ἡμῶν περιβεβλημένον τῆς εἰς κόσμον παρόδου πρόσφρασις, ἵνα εἰς τὸ κοινὸν τοῦτο παιδευτήριον εἰσελθε 20θεῖν δυναθῶμεν. ἀλλ’ ἔνδον ὁ κρυπτός ἐνοικεῖ πατρὸς καὶ ὁ τούτου παῖς ὁ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανὼν καὶ μεθ’ ἡμῶν ἀναστίας.

§. 34. Τοῦτο τὸ σχῆμα βλεπόμενον ἕξαπατᾷ 25τὸν θάνατον καὶ τὸν διάβολον, ὁ γὰρ ἐντὸς πλούτος, τὸ κάλλος, αὐτοῖς ἀθέατος ἐστὶ. καὶ μαίονται περὶ τὸ σαρκίον, οὗ καταφρονοῦσιν ὡς ἀσθενούς, τῶν ἔνδον ὄντες τυφλοὶ κτημάτων, οὐκ ἐπιστάμενοι πηλίκον τινὰ „θησαυρὸν ἐν ὀστρακίνῳ 30σκεύει” **) βασιτάζομέν, „δυνάμει θεοῦ πατρὸς καὶ αἵματι θεοῦ παιδὸς καὶ δρόσῳ πνεύματος ἁγίου περιτειχισμένον. ἀλλὰ σὺ γε μὴ ἕξαπατηθῆς ὁ γεγενημένος ἀληθείας, καὶ κατηξιωμένος τῆς μεγάλης λυτρώσεως, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις

*) Math. 7, 1. Luc. 6, 38.

**) 2 Corinth. 4, 7.

σεαντῶ κατάλεξον στρατὸν ἄοπλον, ἀπόλεμον, ἀναί-
μακτον, ἀόρητον, ἀμίαντον, γέροντας θεοσεβεῖς, Ρ.
ὄρφανούς θεοφιλεῖς, χήρας πραότητι ὠπλισμένας, 955.
ἄνδρας ἀγάπη κεκοσμένους. τοιούτους κτῆσαι τῶροι.
δσῶ πλούτῳ καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ δορυφόρους,
ὧν στρατηγεῖ θεός, δι' οὓς καὶ ναῖς βαπτίζομένη
κουφίζεται, μόναις ἀγίων εὐχαῖς κυβερνωμένη καὶ
νόσος ἀκμάζουσα δαμάζεται χειρῶν ἐπιβολαῖς διωκο-
μένη καὶ προσβολῇ ληστῶν ἀφοπλίζεται, εὐχαῖς εὐ-
10σεβέσι σκυλενομένη καὶ δαιμόνων βία θραύεται
προσιάμασι συντόνοις ἐλεγχόμενη ἐν ἔργοις.

§. 35. Οὗτοι πάντες οἱ στρατιῶται καὶ φύλα-
κες βέβαιοι, οὐδεὶς ἀργός, οὐδεὶς ἀχρεῖος. ὁ μὲν ἐξαιτή-
σασθαι σε δύναται παρὰ θεοῦ, ὁ δὲ παραμυθῆσασθαι
15κάμνοντα, ὁ δὲ δακρῦσαι καὶ στενάξαι συμπαθῶς
ὑπὲρ σου πρὸς τὸν κύριον τῶν ὄλων, ὁ δὲ διδάξαι
τι τῶν πρὸς τὴν σωτηρίαν χρησίμων, ὁ δὲ νουθε-
τῆσαι μετὰ παρηγορίας, ὁ δὲ συμβουλευῶσαι μετ' εὐ-
νοίας, πάντες δὲ φιλεῖν ἀληθῶς, ἀδόλως, ἀφόβως,
20ἀνυποκρίτως, ἀκολακεύτως, ἀπλάστως. ὧ γλυκεῖα
θεραπεία φιλοῦντων, ὧ μακάριοι διακονεῖν θαρροῦν-
των, ὧ πίστις εἰλικρινῆς θεὸν μόνον δεδιύτων, ὧ
λόγων ἀλήθεια παρὰ τοῖς ψεύσασθαι μὴ δυναμέ-
νοις, ὧ κάλλος ἔργων παρὰ τοῖς θεῷ διακονεῖν πε-
25πεισμένοις, πείθειν θεὸν, ἀρέσκειν θεῷ, οὐ σαρκὸς
τῆς σῆς ἄπεισθαι, λαλεῖν, ἀλλὰ τῷ βασιλεῖ τῶν
αἰώνων ἐν σοὶ κατοικοῦντι.

§. 39. Πάντες οὖν οἱ πιστοὶ καλοὶ καὶ θεο-
πρεπεῖς καὶ τῆς προσηγορίας ἄξιοι, ἦν ὡσπερ διά-
30δημα περικείμενοι. οὐ μὴν ἀλλ' εἰσὶν ἤδη τινὲς καὶ
τῶν ἐκλεκτῶν ἐκλεκτότεροι, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον ἢ
ἦττον ἐπίσημοι πρὸς ὄρμον τινὰ ἐκ τοῦ κλύδωνος
τοῦ κόσμου νεωλοκῶντες ἑαυτοὺς καὶ ἐπανάγοντες
ἐπ' ἀσφαλές, οὐ βουλόμενοι δοκεῖν ἄγιοι, κἂν εἴπη
35τις, ἀισχνόμενοι, ἐν βιάθει γνώμης ἀποκρύπτοντες
τὰ ἀνεκλάλητα μυστήρια, καὶ τὴν αὐτῶν εὐγένειαν

ὑπερῆφανοῦντες ἐν κόσμῳ βλέπεσθαι, οὓς ὁ λόγος
 „φῶς τοῦ κόσμου” καὶ „ἅλας τῆς γῆς” *) καλεῖ.
 τοῦτ' ἔστι τὸ σπέρμα εἰκῶν καὶ ὁμοίωσις Θεοῦ καὶ
 τέκνον αὐτοῦ γνήσιον καὶ κληρονόμον, ὡσπερ ἐπὶ
 5τινα ξενιτείαν ἐνταῦθα πεμπόμενον ὑπὸ μεγάλης οἰ-
 κονομίας καὶ ἀναλογίας τοῦ πατρὸς, δι' οὗ καὶ τὰ
 φανερὰ καὶ τὰ ἀφανῆ τοῦ κόσμου δέδημιούργηται.
 τὰ μὲν εἰς δουλείαν, τὰ δὲ εἰς ἀσκησιν, τὰ δὲ εἰς
 μάθησιν αὐτῶ, καὶ πάντα μέχρις ἂν ἐνταῦθα τὸ
 10σπέρμα μένη συνέχεται, καὶ συναχθέντος αὐτοῦ
 ταῦτα τάχιστα λυθήσεται. P.

§. 37. Τί γὰρ ἔτι δεῖ Θεῶ τὰ τῆς ἀγάπης 956.
 μυστήρια; καὶ τότε ἐποπτεύσεις τὸν κόλπον τοῦ πα- Pott.
 15τρὸς, ὃν ὁ μονογενὴς υἱὸς Θεὸς μόνος ἐξηγήσατο.
 ἔστι δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀγάπη καὶ δι' ἀγάπην
 ἡμῶν ἐθροάθη καὶ τὸ μὲν ἄρρητον αὐτοῦ πατῆρ,
 τὸ δὲ ἡμῶν συμπάθεις γέγονε μήτηρ. ἀγαπήσας ὁ
 πατήρ ἐθροάθη καὶ τοῦτου μέγα σημεῖον, ὃν αὐτὸς
 20ἐγέννησεν ἐξ ἑαυτοῦ καὶ ὁ τεχθεὶς ἐξ ἀγάπης καρπὸς
 ἀγάπης. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς κατήλθε, διὰ τοῦτο ἄν-
 θρώπον ἐνέδυ, διὰ τοῦτο τὰ ἀνθρώπων ἐκὼν ἔπαθεν,
 ἵνα πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀσθενείαν οὓς ἠγάπησε μετρη-
 θεὶς, ἡμᾶς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἀντιμετρήσῃ καὶ
 μέλλων σπένδουσθαι καὶ λύτρον ἑαυτὸν ἐπιδιδούς καινὴν
 25ἡμῶν διαθήκην καταλιμπάνει. ἀγάπην ὑμῶν δίδωμι τὴν
 ἐμὴν. τίς δὲ ἔστιν αὕτη καὶ πόση; ὑπὲρ ἡμῶν ἐκά-
 στου κατέθηκε τὴν ψυχὴν τὴν ἀνταξίαν τῶν ὄλων,
 ταύτην ἡμᾶς ὑπὲρ ἀλλήλων ἀνταπαιτεῖ. εἰ δὲ τὰς
 ψυχὰς ὀφείλομεν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ τοιαύτην τὴν
 30συνθήκην πρὸς τὸν σωτήρα ἀνθρωπολογησάμεθα, ἔτι
 τὰ τοῦ κόσμου, τὰ πτωχὰ καὶ ἀλλότρια καὶ πα-
 ραρρέοντα καθιέρξομεν τιμιωόμενοι; ἀλλήλων ὀπο-
 κλείσομεν, ἢ μετὰ μικρὸν ἔξι τὸ πῦρ; θείως γε καὶ
 ἐπιπόνως ὁ Ἰωάννης. „ὁ μὴ φιλῶν”, φησὶ, „τὸν

*) Matth. 5, 13. 14.

ἀδελφὸν ἀνθρωποκτόνος ἐστὶ" *), σπέρμα τοῦ Καὶν, θρέμμα τοῦ διαβόλου, Θεοῦ σπλάγγνον οὐκ ἔχει, ἐλπίδα κρείττωνων οὐκ ἔχει, ἄσπορός ἐστιν, ἄγονός ἐστιν, οὐκ ἐστὶ κλημὴ τῆς αἰετῆς ζωῆς ὑπερουρανιας δαμπέλου, ἐκκόπεται, τὸ πῦρ ἄθρονον ἀναμένει.

§. 38. Σὺ δὲ μάθε τὴν καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν, ἣν δείκνυσι Παῦλος ἐπὶ σωτηρίαν. ἡ ἀγάπη τὰ ἑαυτῆς οὐ ζητεῖ" **), ἀλλ' ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν ἐκκέχυται. περὶ τοῦτον ἐπιτόηται, περὶ τοῦτον σωφρομένως
10μαίεται. ἀγάπη καλίπτει πλήθος ἁμαρτιῶν, ἡ τελεία ἀγάπη ἐκβάλλει τὸν φόβον, οὐ περιερείεται, οὐ φροσιούται, οὐκ ἐπιχαίρει τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πάντα στέγει, πάντα πιστεῖει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει, προση-
15τεῖται καταργοῦνται, γλῶσσαι πάνονται, ἰάσεις ἐπὶ γῆς καταλείπονται, μένει δὲ τὰ τρία ταῦτα, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, μεῖζων δὲ ἐν τούτοις ἡ ἀγάπη" ***). καὶ δικαίως, πίστις μὲν γὰρ ἀπέροχεται, ὅταν αὐτοψία πεισθῶμεν ἰδόντες Θεὸν, καὶ ἐλπίς ἀφανίζεται τῶν
20ἐλπισθέντων, ἀγάπη δὲ εἰς πλήρωμα συνέροχεται καὶ μᾶλλον αὖξεται τῶν τελείων παραδοθέντων. εἰν ταύτην ἐμβάληται τις τῇ ψυχῇ, δύναται κἂν ἐν ἁμαρτήμασιν ἢ γεγεννημένος κἂν πολλὰ τῶν κεκωλυμένων ἐργασμένος, ἀξήσας τὴν ἀγάπην καὶ με-
25τάνοιαν καθαρὰν λαβὼν ἀναμαχέσασθαι τὰ ἔπται-P. σμένα. μήτε γὰρ τοῦτο εἰς ἀπόγνωσίν σοι καὶ ἀπό-957. νοϊαν καταλείψῃθω, εἰ καὶ τὸν πλοῦσιον μάθοις^{Pott.} ὅστις ἐστὶν ὁ χώρον ἐν οὐρανοῖς οὐκ ἔχων καὶ τινα τρόπον τοῖς οἴσι χωόμενος.

30 §. 39. Ἄν τις τό τε ἐπίροητον τοῦ πλοῦτου καὶ χαλεπὸν εἰς ζωὴν διαγέγοι καὶ δύναιτο τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπαύρασθαι, εἴη δὲ τετυχηκῶς ἢ

*) 1 Ioann. 3, 14.

**) 1 Corinth. 12, 32 et 13, 5.

***) 1 Petr. 4, 8. 1 Ioann. 4, 18. 1 Corinth. 13, 4.

δι' ἄγνοιαν ἢ περίστασιν ἀκούσιον μετὰ τὴν σφρα-
 γίδα καὶ τὴν λύτρωσιν περιπετής τιςιν ἁμαρτή-
 μασιν ἢ παραπτώμασιν, ὡς ὑπανηχῆσθαι τέλειον.
 οὗτος οὐ κατεψήφισται πάντῃσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.
 5παντὶ γὰρ τῷ μετ' ἀληθείας ἐξ ὅλης τῆς καρδίας
 ἐπιστρέψαντι πρὸς τὸν Θεὸν ὑνεώγασιν αἱ θύραι
 καὶ δέχεται τρισάσμενος πατὴρ υἱὸν ἀληθῶς μετα-
 νόουντα. ἢ δὲ ἀληθινὴ μετάνοια τὸ μηκέτι τοῖς αὐ-
 τοῖς ἔνοχον εἶναι, ἀλλὰ ἄρδην ἐκριζῶσαι τῆς ψυ-
 10χῆς ἐφ' οἷς ἑαυτοῦ κατέγνω θάνατον ἁμαρτήμασι.
 τούτων γὰρ ἀναιρεθέντων αὐθις εἰς σὲ Θεὸς εἰσοι-
 κισθήσεται. μεγάλην γὰρ φησι καὶ ἀνυπέσβλητον *)
 εἶναι χαρὰν καὶ ἔσρηγὴν ἐν οὐρανοῖς τῷ πατρὶ καὶ
 τοῖς ἀγγέλοις ἐνὸς ἀμωτολοῦ ἐπιστρέψαντος καὶ
 15μετανοήσαντος. διὸ καὶ κέκραγεν· «ἔλεον θέλω καὶ
 οὐ θυσίαν· οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρ-
 τωλοῦ, ἀλλὰ τὴν μετάνοιαν· κὰν ὧσιν αἱ ἁμαρτίαι
 ὑμῶν ὡς φοινοκοῦν ἔριον, ὡς χιόνου λευκανῶ, κὰν
 μελάντερον τοῦ σκότους, ὡς ἔριον λευκὸν ἐκτίψω
 20ποιήσω» **). Θεῷ γὰρ μόνῳ δυνατὸν ἄφεισιν ἁμαρ-
 τιῶν παρασχέσθαι καὶ μὴ λογίσασθαι παραπτώματα,
 ὅπου γε καὶ ἡμῖν παρακελεύεται τῆς ἡμέρας ἐκάστης
 ὁ κύριος ἀφιέται τοῖς ἀδελφοῖς ***) μετανοοῦσιν.
 εἰ δὲ ἡμεῖς πονηροὶ ὄντες †) ἴσμεν ἀγαθὰ δόματα
 25διδόναι, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρωτῶν, ὁ
 ἀγαθὸς παιτὴρ πάσης παρακλήσεως, ὁ πολυεῖσπλαγ-
 χος καὶ πολυέλεος πέφυκε μακροθυμεῖν, τοὺς ἐπι-
 στρέψαντας πεοιμένειν; ἐπιστρέψαι δὲ ἔστιν ὄντως
 τὸ ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων παύσασθαι καὶ μηκέτι
 30βλέπειν εἰς τὰ ὀπίσω.

§. 40. Τῶν μὲν οὖν προγεγενημένων Θεὸς δι-
 δωσιν ἄφεισιν, τῶν δὲ ἐπιόντων αὐτὸς ἕκαστος ἑαυ-

*) Luc. 15, 2. °°) Πον. 6, 6. Matth. 9, 13.
 Ezech. 18, 23. Iesai. 1, 18. Luc. 5, 21.
 **) Matth. 6, 14. †) Luc. 11, 13.

τῷ, καὶ τοῦτ' ἔστι μεταγνῶναι τὸ καταγνῶναι
 τῶν παρωχημένων καὶ αἰτήσασθαι τούτων ἀμνη-
 στίαν παρὰ πατρὸς, ὅς μόνος τῶν ἀπάντων οἷός τέ
 ἐστιν ἀπρακτα ποιῆσαι τὰ πεπραγμένα, ἔλεω τῷ
 5 παρ' αὐτοῦ καὶ δρόσω πνεύματος ἀπαλείψας τὰ
 προημαρτημένα. ἔφ' οἷς γὰρ ἂν εὖρω ἡμῶς",
 φησὶν, ἐπὶ τούτοις καὶ κρινῶ καὶ παρ' ἕκαστα
 βοᾷ τὸ τέλος πάντων. ὥστε καὶ τῷ τὰ μέγιστα εὖ
 10 πεποιηκῶτι κατὰ τὸν βίον, ἐπὶ δὲ τοῦ τέλους ἐξο-
 κείλαντι πρὸς κακίαν, ἀνόητοι πάντες οἱ προσθέν
 πόνοι, ἐπὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ δράματος ἐξάθλω P.
 γενομένῳ· τῷ δὲ χεῖρον καὶ ἐπισσευρμένως βιώ-958.
 σαντι πρότερον ἔστιν ὕστερον μετανοήσαντι πολ-Ροιι.
 λοῦ χρόνου πολιτείαν πονηρὰν ἐκνικῆσαι τῷ μετὰ
 15 τὴν μετάνοιαν χρόνῳ. ἀκριβείας δὲ δεῖ πολλῆς,
 ὥσπερ τοῖς μακρᾷ νόσω πεπονηκόσι σώμασι διαίτης
 χρεια καὶ προσοχῆς πλείονος. ὁ κλέπτης ἄφεισιν
 βούλει λαβεῖν; μηκέτι κλέπτε· ὁ μοιχεύσας μηκέτι
 πυρούσθω· ὁ πορνεύσας λοιπὸν ἀγγενέτω· ὁ ἄρ-
 20 πάσας ἀποδίδου καὶ προσαποδίδου· ὁ ψευδομαρ-
 τυς, ἀλήθειαν ἄσκησον· ὁ ἐπίορκος μηκέτι ὄμνυε,
 καὶ τὰ ἄλλα πάθη σύντεμε, ὀργὴν, ἐπιθυμίαν, λύ-
 πην, φόβον, ἵνα εὐρεθῆς ἐπὶ τῆς ἐξόδου πρὸς τὸν
 ἀντίδικον *) ἐνταῦθα διαλελεύσθαι φθάνων. ἔστι
 25 μὲν οὖν ἀδύνατον ἴσως, ἀθρόως ἀποκόψαι πάθη
 σύντροφα, ἀλλὰ μετὰ Θεοῦ δυνάμειος καὶ ἀν-
 θρωπείας ἰκεσίας καὶ ἀδελφῶν βοηθείας καὶ
 εἰλικρινοῦς μετανοίας καὶ συνεχαῦς μελέτης κα-
 τορθοῦνται.

30 §. 41. Διὸ δεῖ πάντως σε τὸν σοβαρὸν καὶ
 δυνατὸν καὶ πλούσιον ἐπιστήσασθαι ἐαυτῷ τινὰ ἄν-
 θρωπον Θεοῦ καθάπερ ἀλείπτην καὶ κυβερνήτην.
 αἰδοῦ κἂν ἕνα, φοβοῦ κἂν ἕνα, μελέτησον ἀκούειν
 κἂν ἐνὸς παρρησιαζομένου καὶ στύροντος ἅμα καὶ

*) Matth. 5, 14.

θεραπεύοντος, οὐδὲ γὰρ τοῖς ὀφθαλμοῖς συμφέρει
 τὸν αἰὲ χρόνον ἀκολάστοις μένειν, ἀλλὰ καὶ δακρῦ-
 σαι καὶ δηχθῆναι ποτε ὑπὲρ τῆς ὑγείας τῆς πλείονες.
 οὕτω καὶ ψυχῇ διηνεκοῦς ἡδονῆς οὐδὲν ὀλεθριώτερον,
 5 ὑποτυφλοῦται γὰρ ἀπὸ τῆς τήξεως, ἐὰν ἀκίνητος τῷ
 παρρησιαζομένῳ διαμείνη λόγῳ. τοῦτον καὶ ὀργι-
 σθέντα φοβήθητι, καὶ στενάξαντα λυπήθητι καὶ
 ὀργὴν παύοντα αἰδέσθητι, καὶ κόλασιν παραιτου-
 μένῳ φθάσον. οὗτος ὑπὲρ σοῦ πολλὰς νύκτας
 10 ἀγρυπνησάτω, πρεσβεύων ὑπὲρ σοῦ πρὸς θεόν, καὶ
 λιτανείαις συνήθεισι μαγεύων τὸν πατέρα, οὗ γὰρ
 ἀντέχει τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τὰ σπλάγχνα δεομένοις.
 δειήσεται δὲ καθαρῶς ὑπὸ σοῦ προτιμώμενος ὡς ἄγ-
 γελος τοῦ θεοῦ, καὶ μηδὲν ὑπό σου λυπούμενος,
 15 ἀλλ' ὑπὲρ σου. τοῦτό ἐστι μετάνοια ἀνυπόκριτος.
 „θεὸς οὐ μυκτηρίζεται” *) οὐδὲ προσέχει κενοῖς
 ῥήμασι· μόνος γὰρ ἀνακρίνει μυελοὺς καὶ νεφροὺς
 καρδίας καὶ τῶν ἐν πυρὶ κατακούει καὶ τῶν ἐν κοι-
 λῇ κήτους ἱκετεπόντων ἐξακούει καὶ πῦσιν ἐγγύς
 20 ἐστὶ τοῖς πιστεύουσι καὶ πόρρω τοῖς ἀθέοις, ἂν μὴ
 μετανοήσωσιν.

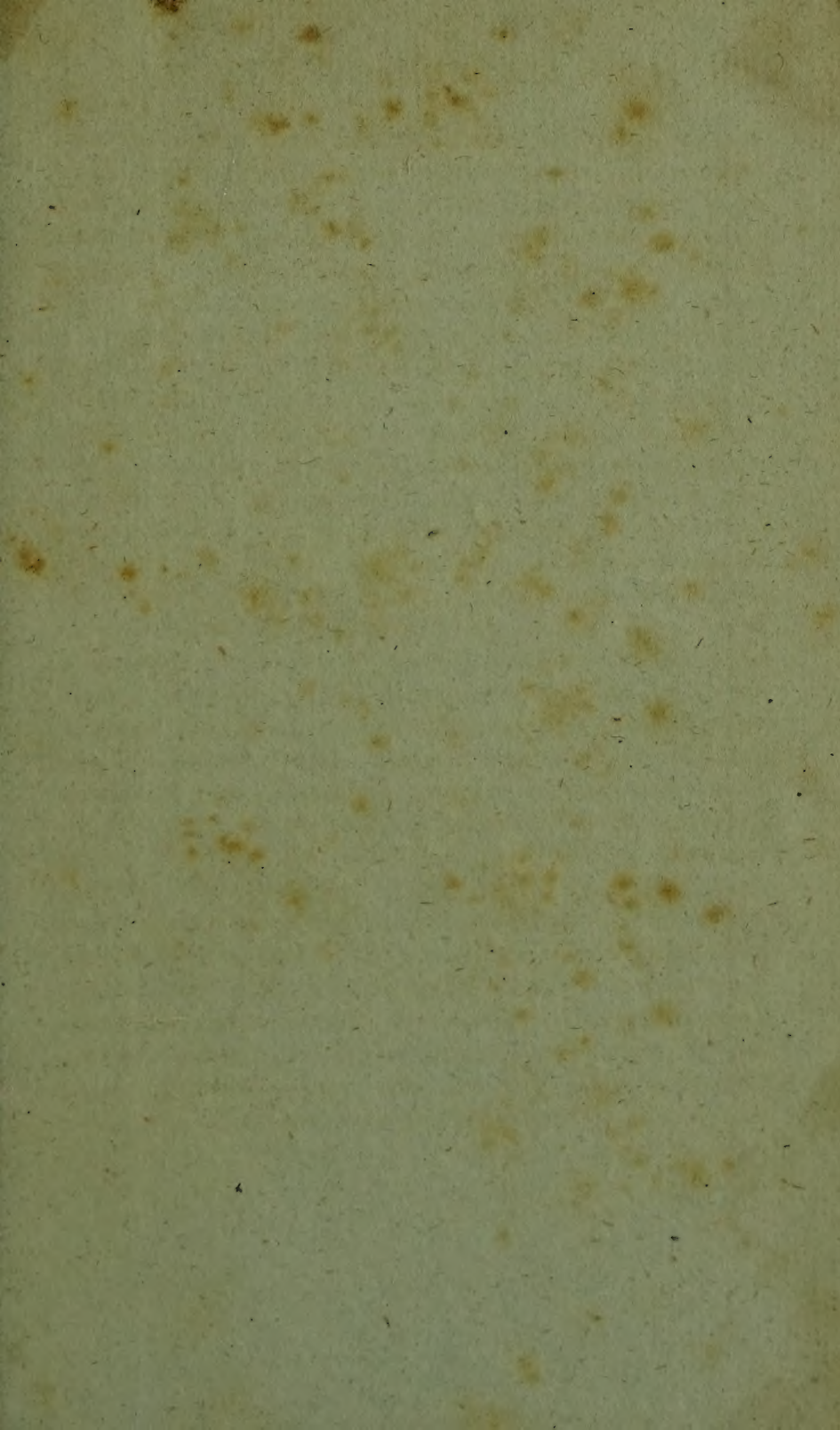
§. 42. Ἴνα δὲ ἔτι θαρρῆς, οὕτω μετανοήσας ἀλη-
 θῶς, ὅτι σοὶ μένει σωτηρίας ἐλπίς ἀξιώχρεως, ἄκουσον
 μῦθον, οὐ μῦθον, ἀλλὰ ὄντα λόγον περὶ Ἰωάννου τοῦ Ρ.
 25 ἀποστόλου παραδεδομένον καὶ μνήμη πεφυλαγμέν-959.
 νον. ἐπειδὴ γὰρ τοῦ τυράννου τελευτήσαντος ἀπὸ Ρομ.
 τῆς Πάτμου τῆς νήσου μετῆλθεν ἐπὶ τὴν Ἐφεσον,
 ἀπῆει παρακαλούμενος καὶ ἐπὶ τὰ πλησιόχωρα τῶν
 ἔθνων, ὅπου μὲν ἐπισκόπους καταστήσων, ὅπου δὲ
 30 ὄλας ἐκκλησίας ἀρμόσων, ὅπου δὲ κλήρω, ἕνα γέ
 τινα κληρώσων τῶν ὑπὸ τοῦ πνεύματος σημαينوμέ-
 νων. ἐλθὼν οὖν καὶ ἐπὶ τινα τῶν οὐ μακρὰν πό-
 λεων, ἧς καὶ τοῦνομα λέγουσιν ἔνιοι, καὶ τὰ ἄλλα
 ἀναπαύσας τοὺς ἀδελφοὺς, ἐπὶ πᾶσι τῷ καθεστῶτι

*) Galat.-6, 7.

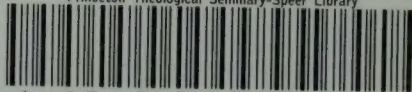
προσβλέψας ἐπισκόπῳ, νεανίσκον ἱκανὸν τῷ σώματι
 καὶ τὴν ὄψιν ἀστεῖον καὶ θερμὸν τὴν ψυχὴν ἰδὼν,
 τοῦτον, ἔφη, σοὶ παρατίθεμαι μετὰ πάσης σπου-
 δῆς, ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστοῦ μάρτυρος.
 5 τοῦ δὲ δεχομένου καὶ πάνθ' ἰπισχνουμένου καὶ πάλιν
 τὰ αὐτὰ διειλίκατο καὶ διεμαρτύρατο. καὶ ὁ
 μὲν ἐπὶ τὴν Ἔφεσον, ὁ δὲ πρεσβύτερος ἀναλαβὼν
 οἴκαδε τὸν παραδοθέντα νεανίσκον ἔτρεφε, συνεῖχεν,
 ἔθαλπε, τὸ τελευταῖον ἐφώτισε καὶ μετὰ τοῦτο ἤρῃκε
 10 τῆς πλείονος ἐπιμελείας καὶ παραφυλακῆς, ὡς τὸ
 τέλειον ἀγίῳ φυλάκτιριον ἐπιστήσας τὴν σφραγίδα
 τοῦ κυρίου. τῷ δὲ ἀνέσεως πρὸ ὥρας λαβομένῳ
 προσφθιέρονται τινες ἡλικιᾶς ἀργοὶ, ἔθ' ἀδες κακῶν καὶ
 15 πρῶτον μὲν δι' ἐστιάσεων πολλῶν πολυτελῶν αὐτὸν
 ὑπάγονται, εἰτά που καὶ νύκτωρ ἐπὶ λωποδυσίαν ἐξίόν-
 τες συνεπάγονται, εἰτά τι καὶ μείζον συμπράττειν
 ἤξιον. ὁ δὲ κατ' ὀλίγον προσειθίζετο καὶ διὰ μέ-
 γεθος φύσεως ἐκστὰς ὥσπερ ἄστομος καὶ εὐρωστος
 ἵππος ὀρθῆς ὁδοῦ καὶ τὸν χαλινὸν ἐνδακῶν μειζό-
 20 τως κατὰ τῶν βυράθρων ἐφέρετο, ἀπογνοὺς δὲ τε-
 λέως τὴν ἐν θεῷ σωτηρίαν οὐδὲν ἔτι μικρὸν διε-
 νοεῖτω, ἀλλὰ μέγα τι πράξας, ἐπειδήπερ ἄπαυς ἀπό-
 λωλεν, ἴσα τοῖς ἄλλοις παθεῖν ἤξιον. αὐτοὺς δὲ
 τούτους ἀναλάβων καὶ ληστήριον συγκροτήσας, ἐτοι-
 25 μος λήσταρχος ἦν βιαιότατος, μαιφονώτατος, χαλε-
 πώτατος. χρόνος ἐν μέσῳ, καὶ τινος ἐπιπεσούσης
 χρείας ἀνακαλοῦσι τὸν Ἰωάννην. ὁ δὲ ἐπειδὴ τὰ
 ἄλλα ὦν χάριν ἔχε κατεστήσατο. ἄγε δὴ, ἔφη,
 30 ὦ ἐπίσκοπε, τὴν παρακαταθήκην ἀπόδος ἡμῖν, ἣν
 ἐγὼ τε καὶ ὁ σωτὴρ σοὶ παρακατατεθέμεθα ἐπὶ τῆς
 ἐκκλησίας, ἧς προκαθέλι, μάρτυρος. ὁ δὲ τὸ μὲν
 πρῶτον ἐξεπλάγη χρήματα οἰόμενος ἄπερ οὐκ ἔλαβει
 συκοφαντῆσθαι καὶ οὔτε πιστεῖν εἶχεν οὔτε ἀπι-
 35 στεῖν Ἰωάννη, ὡς δὲ, τὸν νεανίσκον, εἶπεν, 960.
 ἀπαιτῶ καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδελφοῦ, στενάξας τοῖς
 κάτωθεν ὁ πρεσβύτερος καὶ τι καὶ ἐπιδακρύσας. ἐκεῖ-

νος', ἔφη, τέθνηκε', πῶς καὶ τίνα θάνατον; θεῶ
 τέθνηκεν', εἶπεν· ἀπέβη γὰρ πονηρὸς καὶ ἐξώλης
 καὶ τὸ κεφάλαιον ληστής καὶ νῦν ἀντὶ τῆς ἐκκλησίας
 τὸ ὄρος κατέλιπε μεθ' ὁμοίου στρατιωτικοῦ'. κα-
 5 σταρρηξάμενος οὖν τὴν ἑσθῆτα ὁ ἀπόστολος καὶ μετὰ
 μεγάλης οἰμωγῆς πληξάμενος τὴν κεφαλὴν· καλὸν
 γέ', ἔφη, φύλακα τῆς τὰδελφοῦ ψυχῆς κατέλιπον,
 ἀλλ' ἵππος ἤδη μοὶ παρέστω καὶ ἡγεμῶν γινέσθω
 μοὶ τις τῆς ὁδοῦ'. ἤλανθεν ὡςπερ εἶχεν αὐτόθεν
 10 ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. ἔλθων δὲ εἰς τὸ χωρίον ὑπὸ
 τῆς προφυλακῆς τῶν ληστῶν ἀλίσκεται μήτε φεύ-
 γων μήτε παραιτούμενος, ἀλλὰ βοῶν· ἐπὶ τοῦτ'
 ἐλήλυθα, ἐπὶ τὸν ἄρχοντα ὑμῶν ἀναγάγετέ με'. ὃς
 τέως ὡςπερ ὤπλιστο, ἀνέμενον, ὡς δὲ προσιόντα
 15 ἐγνώρισε τὸν Ἰωάννην, εἰς φυγὴν αἰδισθεὶς ἐτρέπετο.
 ὁ δὲ ἐδίωκεν ἀνὰ κράτος, ἐπιλαθόμενος τῆς ἡλικίας
 τῆς ἑαυτοῦ κεκραγῶς· τί με φεύγεις, τέκνον, τὸν
 σαυτοῦ πατέρα, τὸν γυμνὸν, τὸν γέροντα; ἐλέησόν
 με, τέκνον, μὴ φοβοῦ, ἔχεις ἔτι ζωῆς ἐλπίδα· ἐγὼ
 20 Χριστῶ δώσω λόγον ὑπὲρ σου· ἂν δέη, τὸν σὸν
 θάνατον ἐκὼν ὑπομενῶ, ὡς ἡ κύριος τὸν ὑπὲρ ἡμῶν,
 ὑπὲρ σοῦ τὴν ψυχὴν ἀντιδώσω τὴν ἐμήν· στήθι,
 πίστευσον, Χριστός με ἀπέστειλεν'. ὁ δὲ ἀκούσας
 πρῶτον μὲν ἔστη κάτω βλέπων, εἶτα ἔρριψε τὰ ὄπλα,
 25 εἶτα τρέμων ἔκλαε πικρῶς, προσελθόντα δὲ τὸν γέ-
 ροντα περιέλαβεν ἀπολογαύμενος ταῖς οἰμωγαῖς ὡς
 ἐδίνατο, καὶ τοῖς δόκρουσι βαπτίζόμενος ἐκ δευτέρου,
 μόνην ἀποκρούπτων τὴν δεξιάν. ὁ δὲ ἐγγνώμενος
 ἐπομνύων ὡς ἄφεισιν αὐτῶ παρὰ τοῦ σωτῆρος εὐ-
 30 ρηται δέόμενος, γονυπετῶν, αὐτὴν τὴν δεξιάν ὡς
 ὑπὸ τῆς μετανοίας κεκαθαυμένην καταφιλῶν ἐπὶ τὴν
 ἐκκλησίαν ἐπανήγαγε. καὶ δαυσιλέσι μὲν εὐχαῖς ἔξαι-
 τούμενος, συνεχέσι δὲ νηστεύσας συναγωνιζόμενος,
 ποικίλαις δὲ σειρῆσι λόγων κατεπάδων αὐτοῦ τὴν
 35 γνῶμην, οὐ πρότερον ἀπῆλθεν, ὡς φασί, πρὶν αὐ-
 τὸν ἀποκατίστησε τῇ ἐκκλησίᾳ, διδοὺς μέγα παρά-

δειγμα μετανοίας ἀληθινῆς καὶ μέγα γνῶρισμα πα-
 λιγγενεσίας, τροπαῖον ἀναστάσεως βλεπομένης, ὅταν
 ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος, οἱ ἄγγελοι τοὺς ἀληθῶς
 μετανοοῦντας δέξονται εἰς ἐπουρανίους σκηρὰς φαι-
 5 δρωῶς γεγηθότες, ὑμνοῦντες, ἀνοιγνύντες τοὺς οὐρα-
 νούς. πρὸ δὲ πάντων αὐτὸς ὁ σωτὴρ προ-
 δεξιούμενος, φῶς ὀρέγων ἄσκιον, ἄπανστον, ἰδὼν-
 10 γῶν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ πατρὸς, εἰς τὴν αἰώνιον
 ζωὴν, εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. πιστευέτω
 καὶ ταῦτά τις καὶ θεοῦ μαθηταῖς, καὶ ἐγγνητῇ θεῷ,
 προφηταῖς, εὐαγγελίοις, λόγοις ἀποστολικοῖς, τού-
 15 τοις συζῶν καὶ τὰ ὦτα ὑπέχων, καὶ τὰ ἔργα ἀσκῶν,
 ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐξόδου τὸ τέλος καὶ τὴν ἐπίδειξιν τῶν
 δογμάτων ὄψεται. ὁ γὰρ ἐνταῦθα τὸν ἄγγελον τῆς
 20 μετανοίας προσιέμενος οὐ μετανοήσει τότε ἢνικὰ ἂν
 καταλίπη τὸ σῶμα, οὐδὲ καταισχυνηθήσεται, τὸν σω-
 τῆρα προσιόντα μετὰ τῆς αὐτοῦ δόξης καὶ στρατείας
 ἰδὼν, οὐ δέδιε τὸ πῦρ. εἰ δέ τις αἰρεῖται μένειν
 καὶ ἔξαμαρτάνειν ἐκάστοτε ἐπὶ ταῖς ἡδοναῖς καὶ τὴν
 25 ἐνταῦθα τροφήν τῆς αἰωνίου ζωῆς προτιμᾷ καὶ δι-
 δόντος τοῦ σωτῆρος ἄφεισιν ἀποστρέφεται, μήτε τὸν
 θεὸν ἔτι μήτε τὸν πλοῦτον μήτε τὸ προπεσεῖν αἰ-
 τιώσθω, τὴν δὲ ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐκουσίως ἀπολλυμέ-
 νην. τῷ δὲ ἐπιβλέποντι τὴν σωτηρίαν καὶ ποθοῦντι
 30 καὶ μετὰ ἀναιδείας καὶ βίας αἰτοῦντι παρέξει τὴν
 ἀληθινὴν κάθαρσιν καὶ τὴν ἄτρεπτον ζωὴν ὁ πατὴρ
 ὁ ἀγαθὸς ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὧ δια τοῦ παιδὸς
 Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ζώντων καὶ νεκρῶν καὶ
 35 διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος εἴη δόξα, τιμὴ, κράτος,
 αἰῶνιος μεγαλειότης καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς γενεὰς
 γενεῶν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Princeton Theological Seminary-Speer Library

1 1012 01147 7520

